

**Zarządzenie Nr 57/2021
Wójta Gminy
Tarnowo Podgórne
z dnia 29 marca 2021 r.**

w sprawie: przeprowadzenia konsultacji społecznych dotyczących projektu Strategii Rozwoju Gminy Tarnowo Podgórne

Na podstawie art. 5a ust 1 i 2 oraz art. 10f ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U.2020.713) w związku z art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz. U. 2019.1295) oraz Uchwały

Nr VI/90/2019 Rady Gminy Tarnowo Podgórne z dnia 29 stycznia 2019r. w sprawie określenia zasad i trybu przeprowadzania konsultacji społecznych z mieszkańcami Gminy Tarnowo Podgórne zarządzam co następuje:

§ 1.1. Zarządza się przeprowadzenie konsultacji społecznych dotyczących projektu Strategii Rozwoju Gminy Tarnowo Podgórne stanowiącej załącznik nr 1 do niniejszego zarządzenia.

2. Konsultacje przeprowadzone będą w terminie **od 1 do 30 kwietnia 2021 roku.**

3. Do udziału w konsultacjach uprawnieni są:

- mieszkańcy Gminy Tarnowo Podgórne,
- lokalni partnerzy społeczni i gospodarczy.

4. Celem konsultacji jest zebranie uwag, opinii i wniosków w sprawie projektu Strategii Rozwoju Gminy

§ 2.1. Konsultacje będą przeprowadzone w formie zbierania opinii, uwag lub propozycji na piśmie, w tym drogą elektroniczną oraz w formie formularza elektronicznego udostępnionego na stronie internetowej Gminy.

2. Projekt Strategii Rozwoju Gminy zostanie również przekazany do konsultacji:

- radnym Gminy Tarnowo Podgórne,
- sołtysom i członkom rad sołeckich,
- sąsiadującym gminom,
- dyrektorowi regionalnego zarządu gospodarki wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie

§ 3. Do przeprowadzenia konsultacji i opracowania jej wyników powołuje się zespół w składzie:

- 1) Piotr Kaczmarek
- 2) Agnieszka Rzeźnik
- 3) Oskar Cierpiszewski

§ 4. Regulamin konsultacji stanowi załącznik nr 2 do zarządzenia.

§ 5. 1. Sprawozdanie z przebiegu konsultacji zostanie podane do publicznej wiadomości poprzez publikację w Biuletynie Informacji Publicznej, na stronie internetowej gminy oraz wywieszone na tablicy ogłoszeń w Urzędzie Gminy Tarnowo Podgórne.

2. Wyniki konsultacji mają charakter opiniodawczy i nie są wiążące dla organów Gminy.

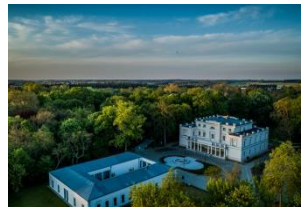
§ 6. Wykonanie zarządzenia powierza się II Zastępcy Wójta.

§ 7. Zarządzenie podlega ogłoszeniu w Biuletynie Informacji Publicznej Gminy Tarnowo Podgórne.

§ 8. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY TARNOWO PODGÓRNE do 2030 r.

CBM **CENTRUM BADAŃ METROPOLITALNYCH**
UNIwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Marzec 2021 r.

Na zlecenie Urzędu Gminy w Tarnowie Podgórnym opracował zespół
Centrum Badań Metropolitalnych
Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
w składzie:

prof. dr hab. Tomasz Kaczmarek
prof. UAM dr hab. Damian Łowicki
dr hab. Łukasz Mikuła
dr Radosław Bul
dr Urszula Kaczmarek
dr inż. Magdalena Szczepańska
dr Marzena Walaszek
dr Justyna Wilk
mgr inż. Magdalena Karczewicz-Lamparska
mgr inż. arch. Anna Sieniecka

Centrum Badań Metropolitalnych
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
ul. B. Krygowskiego 10 , 60-101 Poznań,
tel./fax. 61 829 6336, tel. kom. 516 147 203
cbm@amu.edu.pl
www.cbm.amu.edu.pl

SPIS TREŚCI

Słowo wstępne	4
1. ZAŁOŻENIA STRATEGII.....	6
1.1. Zarządzanie strategiczne rozwojem gminy	6
1.2. Podstawy prawne strategii.....	7
1.3. Proces tworzenia strategii	8
1.4. Podstawy programowe strategii	11
2. ROZWÓJ GMINY W PERSPEKTYWIE 2030 R.	16
2.1. Stan wyjściowy - wnioski z diagnozy strategicznej.....	16
2.2. Zadania i priorytety rozwoju gminy.....	23
2.3. Misja i wizja rozwoju gminy	26
2.4. Zasady rozwoju gminy	27
3. CELE STRATEGICZNE I DZIAŁANIA KIERUNKOWE GMINY	28
CEL STRATEGICZNY I EKOLOGICZNA GMINA	33
CEL STRATEGICZNY II GMINA PRZESTRZENNIE ZORGANIZOWANA	49
CEL STRATEGICZNY III GMINA WYSOKICH STANDARDÓW USŁUG SPOŁECZNYCH	70
CEL STRATEGICZNY IV GMINA LIDERM NOWOCZESNEJ GOSPODARKI	94
CEL STRATEGICZNY V GMINA OBYWATELSKA I DOBRZE ZARZĄDZANA.....	111
4. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ GMINY.....	125
4.1. Gmina w OSI - Poznański Obszar Metropolitalny.....	125
4.2. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy.....	130
4.3. Rekomendacje w zakresie polityki przestrzennej w gminie.....	133
5. PROCES REALIZACJI STRATEGII	134
5.1. Wdrażanie Strategii	134
5.2. Monitoring Strategii	135
5.3. Ewaluacja Strategii	137
Literatura	138
Spis dokumentów.....	138
Źródła internetowe	140
Źródła prawa	140
Wykaz skrótów	140
Spis rycin.....	141
Spis tabel	141

Słowo wstępne

Szanowni Mieszkańcy,

w 2020 r. miał miejsce jubileusz 30-lecia samorządu terytorialnego w Polsce, którego bardzo ważną kompetencją jest samodzielne kreowanie polityki rozwoju lokalnego. Samorząd gminy Tarnowo Podgórne od lat konsekwentnie realizuje wieloletnie plany rozwoju, ze strategią rozwoju na czele. Ostatni dokument tej rangi powstał w 2009 r. z perspektywą docelową 2020 r. i był systematycznie wdrażany przez ostatnie 10 lat. Po ich upływie zaistniała potrzeba stworzenia nowego dokumentu, która wynika ze zmieniających się dynamicznie uwarunkowań rozwoju naszej gminy, zarówno wewnętrznych: środowiskowych, przestrzennych, demograficzno-społecznych i gospodarczych, jak i zewnętrznych, takich jak zmiany w prawie, politykach i finansach publicznych kraju oraz trendach o charakterze europejskim i globalnym.

W mijającej dekadzie (2011-2020) liczba mieszkańców gminy Tarnowo Podgórne zwiększyła się z 21,4 tys. do 27,8 tys. tj. o 30%, a liczba podmiotów gospodarczych z 4,2 tys. do 6,1 tys. tj. o 46 %. W tym czasie w gminie powstało blisko 3 tys. nowych mieszkań, 5 tys. nowych miejsc pracy, kilometry dróg oraz wiele obiektów infrastruktury technicznej i społecznej. Już tych kilka liczb świadczy o tempie i skali zmian społeczno-gospodarczych w gminie, uznawanej za jedną z najprężniej rozwijających się nie tylko w Wielkopolsce, ale i w skali całego kraju. Projekcje demograficzne i gospodarcze zapowiadają kontynuację tych trendów również w najbliższych 10 latach, choć tempo zmian może być spowolnione sytuacją kryzysową związaną ze skutkami pandemii COVID-19.

Wg prognoz demograficznych liczba mieszkańców naszej gminy ma wzrosnąć do 2030 r. o kolejnych 25%, do 33-34 tys. osób. Stawia to przed samorządem gminy wyzwania, tak w zakresie zaspokajania zbiorowych potrzeb mieszkańców, rozwoju gminnej infrastruktury, zwiększania dostępności i podnoszenia jakości usług publicznych jak i wspierania rozwoju lokalnej gospodarki, kształtowania i ochrony otaczającej nas przestrzeni, środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego.

Niniejszy dokument, nakierowany na perspektywę 2021-2030, zawiera zbiór celów i działań strategicznych, jakie stawiamy sobie jako samorząd i których wdrażanie powinno skutecznie oddziaływać na rozwój przestrzenny i społeczno-gospodarczy gminy, a w ślad za tym na poprawę jakości życia mieszkańców. W oparciu o zapisy Strategii realizowana będzie misja gminy oraz tworzone szczegółowe dokumenty operacyjne w najbliższej dekadzie. Stanowi ona także podstawę do ubiegania się o różnego rodzaju zewnętrzne środki wsparcia rozwoju gminy, w tym pochodzące z Unii Europejskiej. Strategia Gminy Tarnowo Podgórne na lata 2021-2030 została przygotowana z należytą starannością przez Centrum Badań Metropolitalnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, przy ścisłej współpracy z władzami i kadrą administracyjną gminy, w konsultacji z jej mieszkańcami i reprezentującymi ich organizacjami społecznymi i gospodarczymi. Strategia opiera się na wynikach diagnozy kluczowych dla funkcjonowania gminy dziedzin (Gmina Tarnowo Podgórne - Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, 2021).

Novum Strategii jest oparcie jej na wynikach badań ankietowych na temat zaspokajania potrzeb mieszkańców, prowadzonych regularnie w gminie od kilku lat. Dzięki nim pozyskiwane są informacje na temat warunków życia, zadowolenia z usług świadczonych przez Urząd Gminy i podległe mu placówki, a także priorytetów i postulatów, co do kierunków rozwoju gminy. To także dokument – akcentujący silniej niż dotychczas – programowanie rozwoju zintegrowane z planowaniem przestrzennym, a także partycypację społeczną w zarządzaniu gminą, współpracę z organizacjami społecznymi, przedsiębiorcami oraz z samorządami województwa wielkopolskiego, miasta Poznania, powiatu poznańskiego i gmin aglomeracji poznańskiej.

Společną korzyścią Strategii jest potrzeba zapewnienia mieszkańcom naszej gminy poczucia stabilizacji, bezpieczeństwa i perspektyw na przyszłość. Jest to szczególnie istotne w obliczu tak rzadkiego a jednocześnie niebezpiecznego zjawiska jakim okazała się pandemia COVID-19, która pojawiła się niespodziewanie również w naszej gminie wiosną 2020 r. Jej konsekwencje, m.in. zagrożenie dla zdrowia i życia mieszkańców, zaburzenia w życiu społecznym oraz zakłócenia w funkcjonowaniu gospodarki, bierzemy także pod uwagę w kontekście długofalowego planowania rozwoju naszej gminy.

Jako Wójt gminy Tarnowo Podgórne wyrażam nadzieję, że Strategia będzie miała charakter integrujący wszystkich mieszkańców wokół najważniejszych priorytetów jej rozwoju. Władze i administracja gminy będą wzmacniały współpracę z organizacjami pożytku publicznego, przedsiębiorstwami i wszelkimi instytucjami działającymi w gminie i dla dobra gminy. Osobiście będę informował mieszkańców o postępach w realizacji Strategii. Systematyczne komunikowanie się jest elementem niezbędnym w tworzeniu korzystnego klimatu wokół podejmowanych działań. W trakcie realizacji strategii istotne będzie również reagowanie na wszelkie uwagi płynące od mieszkańców i organizacji lokalnych, władz samorządowych i powiatu poznańskiego i województwa wielkopolskiego. Strategia będzie monitorowana i jeśli zajdzie taka potrzeba modyfikowana, a zapisy celów strategicznych i narzędzia ich realizacji adaptowane do nowych warunków. Realizacja Strategii Rozwoju Gminy Tarnowo Podgórne na lata 2021-2030 jest zadaniem nie tylko dla władz i administracji gminy. To wyzwanie dla całej wspólnoty samorządowej, której członkowie poprzez swoje codzienne działania przyczyniają się do rozwoju naszej małej ojczyzny. Tak rozumiana realizacja misji, celów i działań Strategii powinna zapewnić dynamiczny i jednocześnie zrównoważony rozwój, a w ślad za tym stałe podnoszenie poziomu życia obecnych i przyszłych pokoleń mieszkańców naszej gminy.

Tadeusz Czajka

Wójt Gminy Tarnowo Podgórne

1. ZAŁOŻENIA STRATEGII

1.1. Zarządzanie strategiczne rozwojem gminy

W Polsce po wprowadzeniu w 1990 r. reformy ustanawiającej samorząd terytorialny na szczeblu gminnym możliwe stało się zastosowanie strategicznego programowania rozwoju zgodnego ze standardami nowoczesnego samorządu europejskiego. Zarządzanie strategiczne to proces informacyjno-decyzyjny, wspomagany funkcjami planowania, organizacji i kontroli, którego celem jest rozstrzygnięcie o kluczowych problemach funkcjonowania i rozwoju samorządu terytorialnego, ze szczególnym uwzględnieniem własnego potencjału oraz uwarunkowań i oddziaływań otoczenia.

Tradycyjne podejście do zarządzania gminą, oparte na bieżącym podejmowaniu decyzji i administrowaniu, nie jest w stanie w pełni sprostać realizowanym zadaniom i wymaganiom stawianym przez samych mieszkańców, odbiorców usług publicznych. Współczesne zarządzanie strategiczne wykorzystuje koncepcje oparte na współzarządzaniu angażującym nie tylko instytucje publiczne ale także organizacje społeczne i podmioty gospodarcze. Współzarządzaniem określa się obecnie proces koordynacji działań wszystkich podmiotów wspierających rozwój terytorialny, wykorzystujący jego zasoby i kapitał.

Podstawowym narzędziem zarządzania strategicznego jest strategia rozwoju jednostki terytorialnej. Strategia to najprościej rzecz ujmując zapis skoordynowanych i zintegrowanych działań przedstawiający cele do osiągnięcia oraz zadania do wykonania w określonym czasie, w odniesieniu do wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań oraz przy uwzględnieniu dostępnych zasobów dziś i w przyszłości.

Strategia rozwoju gminy pełni 4 podstawowe funkcje:

1. Operacyjną (normatywną): określa jasne i sprecyzowane kierunki działań samorządu gminy, których celem jest rozwój gospodarczy i przestrzenny oraz podnoszenie poziomu życia mieszkańców w trosce o stan środowiska przyrodniczego i kulturowego gminy. Strategia kierunkuje polityki rozwoju gminy w danym czasie oraz gwarantuje ciągłości ich realizacji;
2. Informacyjną: informuje społeczność lokalną, mieszkańców, przedsiębiorców i instytucje działające w gminie o kierunkach rozwoju przyjętych przez samorząd lokalny w perspektywie 10 lat, stwarza możliwości do wspólnego poznawania i śledzenia procesu zarządzania rozwojem gminy;
3. Integracyjną: zachęca do współpracy, integruje lokalną wspólnotę wokół procesu formułowania strategii i jej realizacji, mobilizuje do osiągania wspólnych celów rozwojowych i pozyskiwania partnerów ze środowisk społecznych i gospodarczych działających na terenie gminy, stwarza możliwości do doskonalenia procesu zarządzania rozwojem gminy, tworzy podstawę do kontroli wspólnych ustaleń.
4. Pomocniczą: stanowi podstawę do wnioskowania o dofinansowanie ze środków zewnętrznych, europejskich i krajowych, w celu realizacji konkretnych projektów, inwestycji i działań niezbędnych bądź istotnych z perspektywy prowadzenia długofalowej polityki rozwoju.

1.2. Podstawy prawne strategii

Gmina Tarnowo Podgórne od lat konsekwentnie realizuje politykę rozwoju w oparciu o strategię rozwoju. Ostatnie opracowanie tej rangi, obowiązujące w latach 2009-2020 traci moc. Powoduje to konieczność opracowania nowego dokumentu, uwzględniającego kolejną, 10-letnią perspektywę do 2030 r.

Podstawę prawną tworzenia strategii rozwoju gminy stanowią:

- Ustawa o samorządzie gminnym z 8 marca 1990 r.,
- Ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju z 6 grudnia 2006 r.
- Uchwała Rady Gminy Tarnowo Podgórne Nr XXXV/610/2021 z dnia 26 stycznia 2021 r.

Przepisem, który wskazuje na możliwość planowania i programowania rozwoju gminy w postaci strategii jest art. 10e ust. 1 **Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym**. Ustawa ta (art. 10e ust. 3) określa również wymogi dotyczące zakresu dokumentu strategicznego. Najważniejsze z nich to: wnioski z diagnozy o sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej gminy, sformułowanie priorytetów oraz celów strategicznych rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym, wskazanie kierunków działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych, przedstawienie oczekiwanych rezultatów wraz ze wskaźnikami ich osiągnięcia oraz modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie, system realizacji strategii i źródła jej finansowania szczegółowych w nawiązaniu do strategii rozwoju wyższych szczebli, wskaźniki osiągania celów, sposób monitorowania i oceny stopnia osiągania celów, źródła finansowania realizacji programów oraz podstawowe założenia systemu wdrażania strategii.

Strategia Rozwoju Gminy Tarnowo Podgórne do 2030 r. spełnia wyżej wymienione kryteria. Na podstawie wyników diagnozy strategicznej formułuje główne cele strategiczne i działania gminy, określa system ich wdrażania oraz zakres i formy współpracy z innymi podmiotami publicznymi i komercyjnymi działającymi w gminie i jej otoczeniu, w tym z innymi samorządami terytorialnymi (szczególnie miastem Poznań, powiatem poznańskim, gminami aglomeracji poznańskiej i województwem wielkopolskim). Strategia dotyczy obszarów i zagadnień, które są przedmiotem interwencji publicznej i odnosi się do zadań i kompetencji jakie posiada samorząd lokalny, a które określa Ustawa o samorządzie gminnym z 1990 r. Strategia jest spójna ze Strategią rozwoju województwa wielkopolskiego. Wielkopolska 2030.

Podstawą prawa lokalnego do opracowania strategii rozwoju gminy Tarnowo Podgórne jest **Uchwała Rady Gminy Tarnowo Podgórne Nr XXXV/610/2021 z dnia 26 stycznia 2021 r.** w sprawie przystąpienia do opracowania Strategii rozwoju Gminy Tarnowo Podgórne na lata 2021-2030. Dokument po jego uchwaleniu staje się podstawą tworzenia krótko – i długookresowych programów sektorowych oraz podejmowania decyzji związanych z rozwojem gminy.

1.3. Proces tworzenia strategii

Informacje i wiedza niezbędna do opracowania strategii są rozproszone w różnych instytucjach i organizacjach oraz w umysłach ekspertów (Kožuch 2011). Dlatego opracowanie strategii powierzono zespołowi Centrum Badań Metropolitalnych Uniwersytetu im Adama Mickiewicza w Poznaniu, którego eksperci współtworzyli m.in. strategię rozwoju aglomeracji poznańskiej, powiatu poznańskiego czy województwa wielkopolskiego. Zespół ten współpracował z władzami i pracownikami Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne. Przystępując do tworzenia strategii przyjęto założenie unikania głównych grzechów strategii samorządowych, takich jak przerost części opisowych, dominacja historii nad przyszłością, naśladownictwo, przyjmowanie obcych pomysłów. Uznano, że praca nad strategią jest jak jazda samochodem - „lusterko wsteczne nie bez powodu jest mniejsze, niż przednia szyba i koncentracja na przyszłości” (Nosarzewski 2016).

Cykl prac nad strategią rozwoju gminy Tarnowo Podgórne składał się z następujących pięciu etapów (ryc. 1):

1. Określenie założeń strategii, przygotowanie i organizacja procesu strategicznego .
2. Diagnoza strategiczna – opracowanie raportu o sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy, którego celem była identyfikacja uwarunkowań i trendów rozwojowych gminy w latach obowiązywania poprzedniej strategii 2010-2020, analiza poziomu rozwoju gminy na tle aglomeracji poznańskiej i gmin referencyjnych, określenie silnych i słabych stron oraz sformułowanie wyzwań rozwojowych gminy Tarnowo Podgórne.
3. Określenie kierunków rozwoju gminy spójnych z politykami publicznymi wyższego rzędu oraz wyzwaniami przed jakimi stoją władze i społeczność lokalna gminy. Na tym etapie sformułowano misję i wizję rozwoju gminy, cele strategiczne i operacyjne oraz działania strategiczne, ich realizatorów, beneficjentów, efekty oraz źródła finansowania.
4. Opracowanie zasad wdrażania, monitorowania i ewaluacji strategii.
5. Konsultacje społeczne projektu strategii.
6. Przyjęcie strategii przez Radę Gminy Tarnowo Podgórne.

Bardzo ważnym elementem procesu tworzenia strategii rozwoju jest jego **uspołecznienie** na możliwie wszystkich etapach, od zbierania informacji o gminie po określanie priorytetów i tworzenie programów jej rozwoju. W zaplanowanym procesie tworzenia strategii jednym z kluczowych narzędzi partycypacji społecznej miały być warsztaty strategiczne z organizacjami reprezentującymi przedsiębiorców, sektor pożytku publicznego, osoby starsze i młodzież. Celem warsztatów miało być określenie oczekiwań mieszkańców/interesariuszy co do rozwoju gminy oraz wspólne z ich uczestnikami uczestników wytyczenie głównych priorytetów i kierunków rozwoju gminy. Warsztaty te z uwagi na wprowadzone obostrzenia z tytułu pandemii COVID-19 nie mogły zostać przeprowadzone w tradycyjnej formie.

W diagnozie wykorzystano wyniki **Badania opinii mieszkańców gminy Tarnowo Podgórne o warunkach życia i oczekiwaniach wobec administracji samorządowej**. Projekt strategii poddano **internetowym konsultacjom społecznym**, które polegały na przesyłaniu uwag i komentarzy do zamieszczonej na portalu gminnym elektronicznej wersji strategii. Za pośrednictwem portalu poinformowano mieszkańców gminy o możliwości wniesienia uwag do powstającego dokumentu. Sugestie i uwagi w ten sposób zgromadzone zostały poddane weryfikacji, a następnie znaczna ich część została uwzględniona w ostatecznym dokumencie strategii. Z zachowaniem stosownych warunków sanitarnych w okresie pandemii, miał miejsce stały udział członków zespołu opracowującego strategię w spotkaniach z władzami i pracownikami urzędu gminy na każdym etapie procesu strategicznego.

Strategia Rozwoju Gminy Tarnowo Podgórne do 2030 r. została wykonana w oparciu o następujące **źródła informacji**:

1. Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy Tarnowo Podgórne (CBM UAM, 2021)
2. Strategie i programy rozwoju jednostek terytorialnych wyższego rzędu (powiat, województwo, kraj, UE),
3. Strategia Rozwoju Gminy na lata 2009 – 2020,
4. Inne plany i strategie gminy m.in. Strategia Promocji, Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Tarnowo Podgórne na lata 2019 – 2024, Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2017-2020,
5. Sprawozdania z wykonania budżetu gminy, Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy,
6. Dane Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne, Dane Banku Danych Lokalnych GUS i innych instytucji publicznych i komercyjnych,
7. Źródła kartograficzne i własne badania terenowe,
8. Spotkania i dyskusje w ramach Zespołu Strategicznego Gminy Tarnowo Podgórne,
9. Wyniki ankiety wśród mieszkańców dotyczące potrzeb, preferencji, oczekiwań i postulatów lokalnej społeczności,
10. Wyniki konsultacji społecznych strategii.

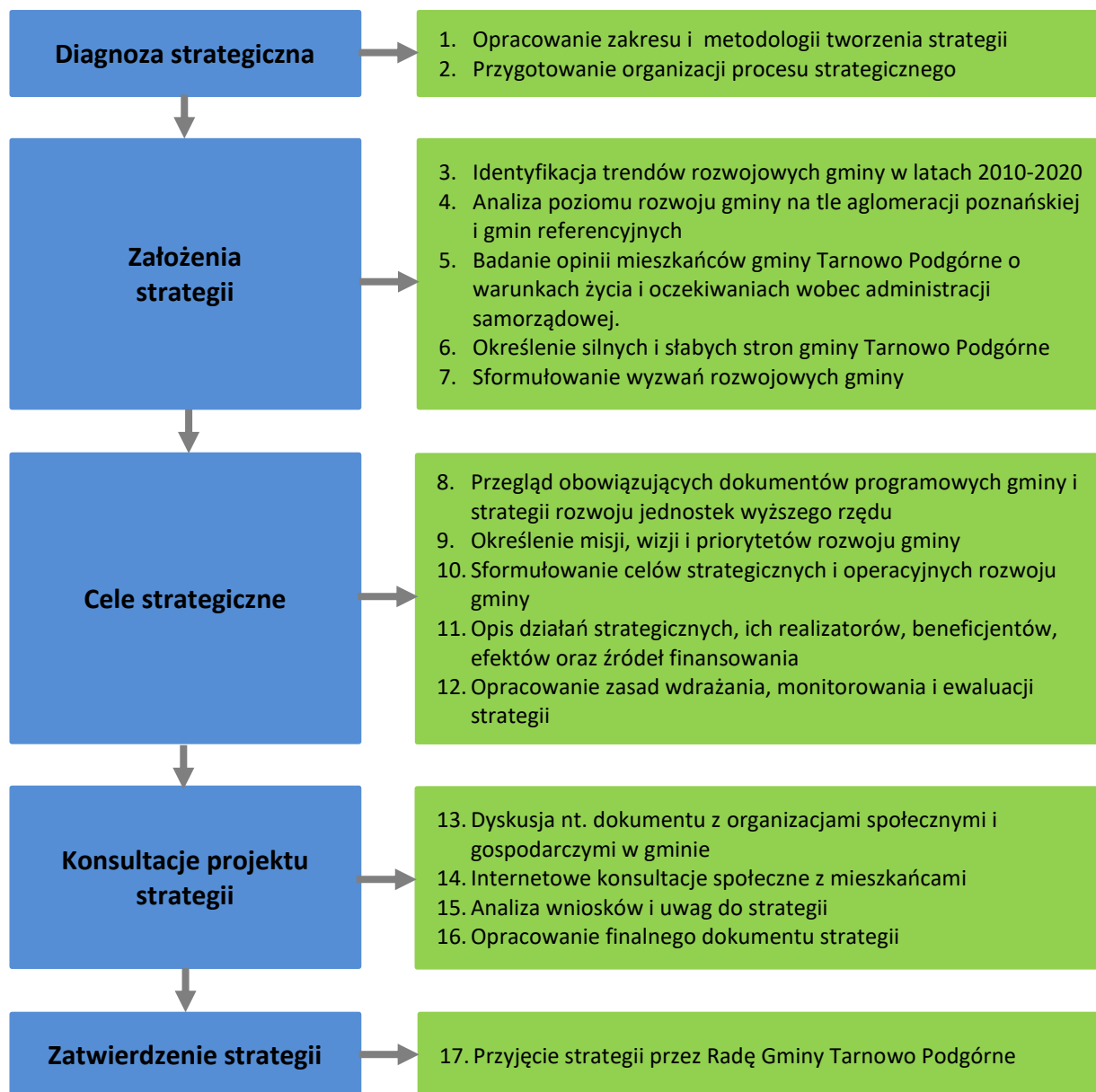
Strategia Rozwoju Gminy Tarnowo Podgórne do 2030 r. składa się z pięciu części:

1. Założenia, podstaw prawne i programowe strategii.
2. Wnioski z diagnozy strategicznej, określenie priorytetów oraz misji i wizji rozwoju gminy w perspektywie 10 lat.
3. Cele strategiczne i działania niezbędne do ich osiągnięcia, z uwzględnieniem oczekiwanych rezultatów i źródeł finansowania.
4. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy wraz z rekomendacjami w zakresie kształtowania polityki przestrzennej.
5. System realizacji strategii, zasady i procedury jej wdrażania.

Strategia rozwija priorytety rozwoju gminy w długoterminowe cele i działania. Uwzględnia tam, gdzie to konieczne, zmiany w kontynuowanych działaniach oraz wprowadza do realizacji nowe zadania, oparte o wewnętrzne i zewnętrzne źródła finansowania. W charakterystyce działań strategicznych znajdują się zapisy na temat uzasadnienia ich

podjęcia, wykonawców i partnerów, źródeł finansowania, opomiarowania a także oczekiwanych efektów ich realizacji. W Strategii zapisano zasady jej wdrażania, monitoringu i ewaluacji. Na końcu dokumentu znajduje się wykaz źródeł informacji, aktów prawnych i literatury oraz wyjaśnienia niezbędnych dla jego lektury pojęć i skrótów.

Ryc. 1. Proces budowy strategii – etapy

Strategia Rozwoju Gminy Tarnowo Podgórne do 2030 r. to dokument zarządzania strategicznego władz i administracji gminy. Jest on skierowany do mieszkańców gminy, organizacji pozarządowych oraz jednostek administracji publicznej wszystkich szczebli, świadczących usługi na terenie gminy oraz sektora niepublicznego, z olbrzymią liczbą przedsiębiorstw działających w gminie na czele. Strategia będzie podlegać systematycznemu monitorowaniu i ewaluacji. Dzięki nim uniknie się problemu dezaktualizacji założeń strategii w 10-letnim okresie jej obowiązywania.

1.4. Podstawy programowe strategii

Efektywne wykorzystanie zarządzania strategicznego powinno opierać się na spójności opracowań strategicznych na wszystkich poziomach zarządzania, czyli na poziomie Unii Europejskiej, kraju, województwa, powiatu i gminy, tak pod względem metody sporządzania, jak i uwzględnianej problematyki. Umożliwia to zachowanie spójności i ciągłości polityki rozwoju, wpisanie ustaleń strategicznych w proces podejmowania decyzji i wprowadzenie zasad zintegrowanego zarządzania, tak ważnych na obszarach wielkomiejskich do których należy aglomeracja poznańska.

Strategia Rozwoju Gminy Tarnowo Podgórne do 2030 r. jest elementem systemu programowania strategicznego i przestrzennego na różnych poziomach zarządzania. Jej treść uwzględnia ustalenia dokumentów strategicznych wyższego rzędu, w tym zapisy projektów dokumentów wspólnotowych dotyczących polityki spójności po 2020 roku, strategii krajowych: Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (SOR) z perspektywą do 2030 r., Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR), Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego - Wielkopolska 2030 oraz strategii lokalnych: przede wszystkim Strategii Rozwoju Powiatu Poznańskiego do 2030 r. oraz dokumentów wypracowanych przez samorządy aglomeracji poznańskiej takich jak: Strategia Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej - Metropolia Poznań 2020, Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Poznania, Planu Transportowy Aglomeracji Poznańskiej oraz Koncepcja Kierunków Rozwoju Przestrzennego Metropolii Poznań. Wszystkie te dokumenty zawierają rekomendacje dla polityk publicznych, w tym prowadzonych także przez jednostki samorządu lokalnego. Obecna strategia nawiązuje także do tracącej moc Strategii Rozwoju Gminy Tarnowo Podgórne na lata 2009 – 2020, stanowiąc kontynuację niektórych zapisanych w niej i wdrażanych celów rozwojowych.

W formułowaniu wyzwań i priorytetów rozwoju gminy Tarnowo Podgórne warto wskazać na **Agendę na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030** (Agenda 2030) z uwagi na znaczenie tego dokumentu w globalnej polityce rozwojowej. Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030 przyjęta przez przywódców państw ONZ w dniu 25 września 2015 r. określa ambitny plan służący transformacji w pięciu dziedzinach mających kluczowe znaczenie dla ludzkości, do których należą: ludzie, planeta/środowisko, dobrobyt, pokój i partnerstwo. W Agendzie 2030 podejmuje się zarówno kwestie nowoczesnej, innowacyjnej gospodarki, jak i jakości życia. Agenda formułuje szereg działań ukierunkowanych na obszary związane ze zrównoważonym rolnictwem i produkcją żywności, technologiami środowiskowymi. Istotne z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju jest zapewnienie dostaw czystej i dostępnej dla wszystkich energii, wody i warunków sanitarnych oraz promocja wzorców zrównoważonej produkcji i konsumpcji. Szczególny nacisk położony jest na walkę ze zmianami klimatu i zrównoważone użytkowanie ekosystemów lądowych i wodnych. Wizja i cele rozwojowe gminy Tarnowo Podgórne wychodzą naprzeciw oczekiwaniom sformułowanym w Agendzie 2030.

Polityka spójności Unii Europejskiej jest najważniejszą płaszczyzną, obok dokumentów krajowych, do której odnoszą się zapisy Strategii Tarnowo Podgórne 2030. Wynika to z faktu, iż jest to podstawowy instrument wyrównywania różnic rozwojowych i uruchamiania potencjałów wewnętrznych, także na poziomie lokalnym. W dyskusji nad kształtem polityki spójności po 2020 r. wskazuje się, że powinna ona koncentrować się na innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej (cel polityki spójności UE: „Europa bardziej inteligenta”), promocji czystej i sprawiedliwej transformacji energetyki, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, przystosowania się do zmian klimatu oraz zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem (cel: „niskoemisyjna Europa bardziej przyjazna dla środowiska”), zwiększeniu mobilności i doskonaleniu regionalnych połączeń teleinformatycznych (cel: „Europa lepiej połączona”), wdrażaniu europejskiego filaru praw socjalnych (cel: „Europa o silniejszym wymiarze społecznym”) oraz wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju obszarów miejskich i wiejskich w ramach inicjatyw lokalnych (cel: „Europa bliżej obywateli”).

W nawiązaniu do realizacji celów **Strategii Europa 2020**, warto zwrócić także uwagę na wprowadzenie do polityki rozwoju nowych podmiotów - miejskich obszarów funkcjonalnych (MOF). Ich wyodrębnienie wynika z jednej strony z potrzeby integracji zarządzania w tych obszarach, a z drugiej terytorializacji interwencji, która eliminuje negatywne skutki istnienia granic administracyjnych i przekłada się na większą efektywność działań w MOF. Ugruntowanie roli miast i ich obszarów funkcjonalnych w polityce regionalnej UE wiąże się potrzebą zwiększenia efektywności zarządzania, szczególnie w obszarach metropolitalnych, takich jak aglomeracja poznańska. Na obszarze tym samorządy skupione w Stowarzyszeniu Metropolia Poznań od 2015 r. wdrażają wspólną strategię rozwoju wykorzystując wsparcie finansowe unijnego programu **Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT)**. Według UE obszary metropolitalne powinny być spójnie zarządzane, aby ich potencjał wpływał na podnoszenie konkurencyjności krajów i regionów. Takie podejście terytorialne jest realizowane najpełniej poprzez zarządzanie wielopoziomowe oraz partnerstwo międzysamorządowe, które w polityce terytorialnej UE będzie stawiane jako jeden z warunków korzystania z instrumentów wspólnotowego wsparcia.

Podstawowym dokumentem rozwoju kraju jest **Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju**, przyjęta przez Radę Ministrów 14 lutego 2017 r. Jest ona kluczowym dokumentem państwa polskiego w obszarze średnio- i długofalowej polityki gospodarczej. Uwypukla cele społecznie wrażliwe, zaznacza efektywny i konkurencyjny rozwój gospodarczy, niemożliwy do osiągnięcia bez równoważenia go polityką solidarnościową, podkreśla rozwój zrównoważony i zapewniający spójność terytorialną.

Zapisy te rozszerza **Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR)**, wskazując cele polityki regionalnej, które powinny zostać podjęte zarówno przez rząd jak i samorząd terytorialny. Są to: podnoszenie jakości kapitału ludzkiego i społecznego, rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności, a także kompetencji niezbędnych do prowadzenia efektywnej polityki rozwoju, w szczególności na terenach o niskim potencjale rozwojowym.

KSRR koncentruje działania na wyrównywaniu poziomu życia i szans rozwojowych mieszkańców w szczególności gmin położonych na obszarach wiejskich zagrożonych trwałą marginalizacją tracących mieszkańców i funkcje gospodarcze (do których gmina Tarnowo Podgórne się nie zalicza). Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju z kolei podkreśla kwestie ochrony środowiska przyrodniczego, ładu przestrzennego i efektywnego wykorzystania przestrzeni, wewnętrznej spójności i dostępności terytorialnej usług oraz rozwiązywania problemów transportowych, szczególnie obszarów silnie zurbanizowanych takich jak aglomeracja poznańska, której częścią jest gmina Tarnowo Podgórne.

Strategia Gminy Tarnowo Podgórne uwzględnia podstawowe cele rozwojowe województwa wielkopolskiego, zapisane w **Strategii Wielkopolska 2030**, tj.:

1. Wzrost gospodarczy, w tym utrzymanie stabilności rynku pracy i poziomu zatrudnienia,
2. Rozwój społeczny, w tym przeciwdziałanie marginalizacji słabszych grup społecznych,
3. Rozwój infrastruktury i poprawa stanu środowiska,
4. Wzrost skuteczności i sprawności zarządzania regionem.

W ramach realizacji polityki regionalnej Strategia Wielkopolska 2030 wskazuje **Obszary Strategicznej Interwencji (OSI)**, określone także w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego. Wielkopolska 2020+. Są one, zgodnie ze strategiami krajowymi, podstawą terytorialnego ukierunkowania interwencji publicznej. Jak zapisano w strategii województwa projektowanie interwencji będzie przebiegać zgodnie z zasadami wielopoziomowego zarządzania, subsydiarności, partycypacji społecznej, w dialogu z partnerami społeczno-gospodarczymi (tab. 1).

Tab. 1. Zasady planowania interwencji samorządu województwa wielkopolskiego

Koordinacja i subsydiarność	Odpowiednia koordynacja z poszanowaniem zasady wielopoziomowego zarządzania oraz subsydiarności
Partycypacja społeczna	Uwzględnienie partycypacji społecznej oraz włączania partnerów społecznych i gospodarczych
Lokalna polityka innowacji	Wsparcie dla prowadzenia lokalnej polityki innowacyjnej w dialogu z przedsiębiorcami oraz innymi lokalnymi partnerami innowacji
Integracja działań	Inwestycje zintegrowane a nie rozproszone
Realność	Planowanie oparte na realnych możliwościach finansowania oraz odpowiednio rozpoznanych i przewyższonych ograniczeniach
Efekt synergii	Zintegrowana interwencja umożliwia osiągnięcie efektu synergii

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego. Wielkopolska 2030.

Gmina Tarnowo Podgórne została zaliczona do **OSI Poznański Obszar Metropolitalny (POM)**, uznanego za obszar o najintensywniejszej sile oddziaływania Poznania na otoczenie, w którym występują silne powiązania funkcjonalno-przestrzenne. Cele realizowane przez samorząd województwa na tym obszarze, szczególnie ważne dla rozwoju gminy Tarnowo Podgórne to m.in.:

- podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej jako jednego z elementów kształtujących aktywność gospodarczą,

- zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw w szczególności MŚP, przedsiębiorstw sektora TIK, m.in. przez doradztwo, działania sieciujące i kooperację,
- rozwój społeczeństwa informacyjnego,
- ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego, wyrównywanie dostępu do dóbr i usług kultury,
- rozwój turystyki przez wykorzystanie lokalnego potencjału kulturowego i przyrodniczego,
- upowszechnienie programów profilaktycznych i rehabilitacyjnych dla poprawy stanu zdrowia mieszkańców POM,
- poprawa dostępności komunikacyjnej przez rozwój infrastruktury transportowej, utworzenie efektywnego systemu komunikacyjnego, w tym rozbudowa Poznańskiej Kolei Metropolitalnej (m.in. w układzie pierścieniowym),
- rozbudowa i integracja transportu zbiorowego w oparciu o partnerstwa międzygminne, powiatowo-gminne o charakterze pozamiejskim i innymi poziomami samorządu terytorialnego w obszarze metropolitalnym oraz zmniejszenie jego emisyjności,
- przeciwdziałanie fragmentacji środowiska przyrodniczego, ochrona krajobrazu i racjonalne korzystanie z zasobów środowiska, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony bioróżnorodności,
- rewitalizacja obszarów zdegradowanych oraz obszarów o wysokich wartościach historycznych i kulturowych,
- koordynowanie polityk przestrzennych samorządów lokalnych POM oraz wsparcie rozwoju nowoczesnych usług, w tym e-usług.

Wymienione w Strategii Wielkopolska 2030 zasady i obszary interwencji stanowią podstawę pozwalającą powiązać cele rozwojowe gminy z obszarami polityki regionalnej województwa.

Strategia gminna wpisuje się także w **zapisy Strategii Rozwoju Powiatu Poznańskiego do 2030 r.**, który wyznaczyła pięć celów strategicznych:

1. Ochrona i kształtowanie walorów środowiska przyrodniczego oraz dziedzictwa kulturowego powiatu,
2. Poprawa zdrowotności, zapewnienie bezpieczeństwa publicznego i socjalnego oraz wzrost integracji społecznej mieszkańców powiatu,
3. Rozwój edukacji, rynku pracy i wspieranie rozwoju gospodarczego powiatu i całej aglomeracji poznańskiej),
4. Rozwój zrównoważonego i zintegrowanego transportu na terenie powiatu,
5. Rozwój przyjaznej administracji, współpraca samorządowa i kształtowanie wizerunku powiatu.

Istotne dla gminy Tarnowo Podgórne są realizowane przez Starostwo Powiatowe w Poznaniu programy wspierające rozwój dróg lokalnych, organizację transportu międzygminnego, poprawę bezpieczeństwa publicznego oraz inicjatywy prozdrowotne,

kulturalne, sportowe wraz z ich promocją i realizacją w gminach powiatu. W obliczu istnienia i narastania międzygminnych problemów społecznych, środowiskowych, transportowych i infrastrukturalnych władze powiatu poznańskiego w celu operacyjnym **Rozwój współpracy samorządowej w aglomeracji poznańskiej** deklarują kontynuację i pogłębianie współpracy w zakresie zarządzania i planowania w obszarze wielkomiejskim na różnych polach i w oparciu o różne formy prawne.

Wskazane wyżej kluczowe cele polityk globalnych, wspólnotowych, krajowych, regionalnych i lokalnych uwzględnia Strategia Gminy Tarnowo Podgórne 2030. Spójność polityki lokalnej z celami polityk publicznych na wyższych szczeblach zarządzania nie tylko zwiększa szanse na finansowanie celów rozwojowych gminy, ale także przynosi dodatkowy efekt synergii wynikający z koordynacji tych polityk oraz korzyści ze współpracy z samorządami o podobnych wizjach i celach rozwoju. Strategia nakierowana na rozwój i rozwiązywanie problemów ważnych nie tylko w skali lokalnej, ale także regionalnej i globalnej buduje klimat solidarności i odpowiedzialności. Daje też poczucie satysfakcji ze spełniania - jako lokalna wspólnota - standardów rozwoju zrównoważonego oraz dbania o dobro wspólne i wysoką jakość życia nie tylko obecnych, ale i przyszłych pokoleń mieszkańców gminy.

2. ROZWÓJ GMINY W PERSPEKTYWIE 2030 R.

2.1. Stan wyjściowy - wnioski z diagnozy strategicznej¹

Bez kompleksowej wiedzy o realnych procesach trudno jest programować rozwój. Podstawą do formułowania kierunków rozwoju gminy była opracowana przez Centrum Badań Metropolitalnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza **Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy Tarnowo Podgórne (2021)**. Stanowiła ona źródło wiedzy o procesach i zjawiskach w gminie oraz jej otoczeniu regionalnym i krajowym. Opracowana diagnoza objęła szerokie spektrum zagadnień na temat dynamiki i poziomu rozwoju gminy, jakości życia i standardu dostarczanych usług publicznych. Diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej gminy, z określeniem charakteru zmian w latach 2010-2020 sporządzono 7 obszarów tematycznych, istotnych dla funkcjonowania gminy: 1. Środowisko przyrodnicze i infrastruktura komunalna, 2. Sytuacja demograficzna i jej prognoza, 3. Infrastruktura i usługi społeczne, 4. Gospodarka, przedsiębiorczość i rynek pracy, 5. Infrastruktura i organizacja transportu, 6. Gospodarka przestrzenna, 7. Administracja, finanse i współpraca samorządowa. Metodą benchmarkingu dokonano także porównania sytuacji w gminie z jednostkami referencyjnymi - gminami podmiejskimi o podobnym profilu funkcjonalnym w innych dużych polskich aglomeracjach oraz na tle aglomeracji poznańskiej i Wielkopolski. Na podstawie diagnozy sformułowano szczegółowe wyzwania jakie stoją przed władzami i społecznością lokalną gminy oraz priorytety w zakresie tworzenia długofalowych programów rozwoju gminy (zob. Diagnoza sytuacji...2021).

W formułowaniu diagnozy strategicznej w wyżej wymienionych obszarach oparto się na oficjalnych statystykach GUS, danych źródłowych Urzędu Gminy, opracowaniach studialnych wykonywanych dla gminy (m.in. Analiza potrzeb i możliwości rozwoju gminy Tarnowo Podgórne, 2018, Badania opinii mieszkańców gminy Tarnowo Podgórne o warunkach życia i oczekiwaniach wobec administracji samorządowej wykonanego w 2019 r. przez Pracownię Badań Opinii Publicznej Społeczności Lokalnej i Rynku) oraz uzupełniających analizach eksperckich Centrum Badań Metropolitalnych UAM. Diagnozy zagadnień, uznanych za obszar zadań własnych oraz interwencji samorządu gminy, podsumowane zostały wskazaniem **silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń rozwojowych (analiza SWOT)** w perspektywie najbliższych 10 lat. Poniższa analiza SWOT akcentuje najważniejsze zdiagnozowane problemy rozwoju gminy Tarnowo Podgórne w pięciu dziedzinach:

1. Środowisko przyrodnicze i ekologia
2. Transport i zagospodarowanie przestrzenne
3. Demografia i usługi społeczne
4. Gospodarka i rynek pracy
5. Zarządzanie gminą

¹ Szczegółowe przedstawienie sytuacji i trendów rozwojowych gminy Tarnowo Podgórne wraz z analizą SWOT i określeniem wyzwań rozwojowych zawiera Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy Tarnowo Podgórne, 2021. CBM UAM.

Analiza SWOT – ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I GOSPODARKA KOMUNALNA

Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> Zasoby naturalne: rozpoznane i udokumentowane złoża kruszyw naturalnych i gazu, dostępność energii pochodzącej ze złóż geotermalnych. Korzystne warunki rozwoju rolnictwa, duży udział dobrej klasy gleb. Obszar Chronionego Krajobrazu Rynny Jeziora Lusowskiego i Doliny Samy. Dobry stan sanitarny wód w kąpielisku Lusowo Monitoring jakości powietrza oraz hałasu prowadzony przez WIOŚ i gminę, Inwestycje mające na celu zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do powietrza. Wysokie zwodociągowanie i skanalizowanie gminy. Systematyczne inwestycje w zakresie sytemu uzdatniania i dystrybucji wody,. Wysokowydajna i nowoczesna oczyszczalnia ścieków. Monitoring stanu wód powierzchniowych prowadzony przez gminę i WIOŚ. Racjonalna i efektywna gospodarka odpadami. Zapisy w dokumentach planistycznych oraz decyzjach administracyjnych dotyczące ochrony krajobrazu i środowiska. 	<ul style="list-style-type: none"> Tereny wyrobiskowe wymagające rekultywacji. Niekorzystny bilans wodny – obszar gminy zaliczany do deficytowych w zasoby wodne, przesuszenie gleb. Mała retencja wód opadowych i roztopowych, zdekapitalizowana infrastrukt. melioracyjna Zła jakość wód powierzchniowych (spływy powierzchniowe z pól uprawnych) i pogarszająca się jakość wód podziemnych. Niskie wykorzystanie zasobów odnawialnych źródeł energii. Mała liczba form ochrony przyrody, zwłaszcza użytków ekologicznych, Mała lesistość, zbyt mała ilość zieleni izolacyjnej i estetycznej na terenach mieszkaniowych, działalności gospodarczej, usług oraz przy trasach komunikacyjnych. Wysokie emisje przemysłowe, przekroczenia dopuszczalnych poziomów pyłu PM_{2,5}, PM₁₀ i benzo(a)pirenu w powietrzu, Przekroczone standardy hałasu na wielu odcinkach dróg i w okolicach lotniska Ławica.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> Możliwości szerszego wykorzystania energii geotermalnej. Możliwości odtworzenia zbiorników wodnych położonych wzdłuż rz. Samy na terenie łąk i pastwisk podmokłych. Rozwój technologii eksploatacji surowców mineralnych i energetycznych przyjaznych środowisku. Programy wspomagające rolnictwo ekologiczne. Udział gminy w programach zalesień. Wzrost wymagań dla dużych zakładów przemysłowych w zakresie ochrony gleb i wód gruntowych. Ograniczenie emisji do powietrza w przemyśle (stosowanie najlepszych dostępnych technologii, określanie wysokich standardów emisyjnych w wydawanych decyzjach). Możliwości dofinansowania inwestycji w realizacji planów gospodarki niskoemisyjnej i programów ochrony przed hałasem. 	<ul style="list-style-type: none"> Postępujące zmiany klimatyczne, zjawiska ekstremalne w przyrodzie (susze, huragany). Antropopresja, przekształcania gleb rolnych na cele nierolnicze, rozproszona urbanizacja i rozbudowa sieci drogowej. Okresowe występowanie deficytu wody, Zanieczyszczenia powietrza i wód, w tym powstające poza granicami gminy. Zanieczyszczenia wód ze strony rolnictwa, w tym powstające poza granicami gminy. Zwiększające się natężenie ruchu drogowego, przekroczenia standardów hałasu. Wysokie koszty stosowania niskoemisyjnych źródeł energii, np. gazu, Prawo krajowe utrudniające lokalizację farm wiatrowych. Zwiększenie korzystania z transportu samochodowego w związku z pandemią (Covid-19)

Analiza SWOT – TRANSPORT I GOSPODARKA PRZESTRZENNA

Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Bardzo dobra dostępności transportowa w sieci drogowej. • Dobry stan i parametry techniczne głównych szlaków drogowych. • Brak obszarów wykluczonych komunikacyjnie. • Gęsta sieć transportu zbiorowego, dobry stan taboru autobusowego, gęsta sieć zmodernizowanych przystanków. • Czytelna struktura przestrzenna gminy i specjalizacja funkcjonalna jej poszczególnych części. • Dwa silne ośrodki centralne z dużym zakresem usług publicznych i komercyjnych (Tarnowo Podgórne, Przeźmierowo), • Wysoki wskaźnik pokrycia gminy aktualnymi planami miejscowymi, • Duże rezerwy terenów inwestycyjnych w planach miejscowych, • Wysoka i stabilna dynamika ruchu budowlanego, • Wysokie wskaźniki warunków mieszkaniowych i zadowolenia mieszkańców z sytuacji mieszkaniowej. • Dbłość o dziedzictwo kulturowe gminy, remonty i aktywne wykorzystanie zabytków. 	<ul style="list-style-type: none"> • Duże natężenie ruchu na drogach wszystkich kategorii, negatywne oddziaływanie akustyczne i emisji spalin na głównych szlakach drogowych. • Istnienie barier przestrzennych w postaci dróg S11 i DK92. • Brak obwodnic miejscowości (Tarnowo Podgórne – cz. północna, Przeźmierowo), • Brak linii kolejowej i transportu szynowego w gminie, ograniczone możliwości poprowadzenia linii kolejowej przez obszar gminy. • Umiarkowana dostępność czasowa gminy przy wykorzystaniu transportu publicznego. • Wkraczanie zabudowy mieszkaniowej na tereny rolne na terenach wartościowych krajobrazowo i wokół miejscowości o stosunkowo słabych funkcjach usługowych. • Spora nadwyżka terenów inwestycyjnych w stosunku do realnych potrzeb, • Mała dywersyfikacja oferty mieszkaniowej – niewielki udział zabudowy innej niż jednorodzinna. • Ulegające degradacji zabytki i parki będące we własności prywatnej.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Budowa linii transportu szynowego na obszarze gminy (uwzględniona w planach województwa wielkopolskiego i gminy). • Dofinansowanie inwestycji transportowych z funduszy UE. • Budowa węzła przesiadkowego przy Al. Polskiej oraz przebudowa torowiska tramwajowego w ciągu ul. Dąbrowskiego w Poznaniu. • Wdrażanie Gminnego Programu Budowy Mieszkań z Dojściem do Własności. • Udział w krajowych programach mieszkaniowych. • Postępująca racjonalizacja polityki przestrzennej w skali obszaru metropolitalnego. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dalszy wzrost natężenia ruchu tranzytowego przez obszar gminy. • Powstawanie zabudowy mieszkaniowej w oderwaniu od istniejącej sieci transportu publicznego. • Niedostateczne środki finansowe na rozbudowę i utrzymanie sieci drogowej oraz funkcjonowanie transportu zbiorowego. • Zwrot w kierunku transportu indywidualnego, spadek popytu na usługi transportu zbiorowego z uwagi na zagrożenia epidemiologiczne. • Presja właścicieli gruntów prywatnych na przekształcanie kolejnych terenów pod cele inwestycyjne w dokumentach planistycznych, • Załamanie lub zastój na rynku budowlanym jako skutek recesji związanej z pandemią.

Analiza SWOT – DEMOGRAFIA I USŁUGI SPOŁECZNE

Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> Korzystna sytuacja demograficzna: stały wzrost liczby mieszkańców, dodatni przyrost naturalny i saldo migracji zagranicznych Duży odsetek dzieci objętych opieką żłobkową i wychowaniem przedszkolnym, dobra dostępność szkół podstawowych, szeroka oferta kształcenia ponadpodstawowego, dobre wyniki edukacyjne. Wysoki poziom dostępności usług podstawowej opieki zdrowotnej, duża liczba prywatnych podmiotów leczniczych. Zaangażowanie gminy w tworzenie, finansowanie i realizację leczniczych i profilaktycznych programów polityki zdrowotnej. Mieszkania społeczne w ramach gminnego programu mieszkaniowego. Bogata oferta programu senioralnego gminy. Wysoki poziom działalność placówek kulturalnych, rozwinięta baza sportowo – rekreacyjna, liczne imprezy czasu wolnego. Dobra dostępność służb ratownictwa, gwarantujących sprawność działań w przypadku sytuacji kryzysowych (potwierdzone w czasie pandemii COVID 19). Gminne wsparcie finansowe działań i programów prewencyjnych służb. Duża liczba organizacji pozarządowych i ich obszarów działań na terenie gminy, aktywna społeczność lokalna. 	<ul style="list-style-type: none"> Wzrost obciążenia demograficznego, ludności w wieku produkcyjnym przez ludność w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym. Brak samorządowej oferty sieci żłobków. Dojazdy znacznej części uczniów szkół ponadpodstawowych do szkół w Poznaniu Niewystarczająca dostępność lekarzy specjalistów w ramach NFZ (służba zdrowia najniżej ocenianym przez mieszkańców elementem jakości życia). Braki lokalowe GOK w Tarnowie Podgórny, Wysoki poziom przestępczości drogowej na tle gmin powiatu poznańskiego (rosnąca liczba wypadków). Słaby stopień integracji i znajomości siebie nawzajem w środowisku organizacji pozarządowych zidentyfikowany w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> Korzystna prognoza demograficzna. Przewidywany stały wzrost liczby ludności do 2030 r. Napływ młodych (w wieku 24-39 lat) mieszkańców do gminy jako czynnik rozwoju społeczno-gospodarczego. Ponadlokalny zasięg liceum ogólnokształcącego, technikum i branżowej szkoły I stopnia przyciągający uczniów spoza obszaru gminy, Wysokie aspiracje młodzieży związane z kontynuacją nauki w szkołach ponadpodstawowych i na studiach Uruchomienie usług przyrodoleczniczych (tężnie) wpływające na utrzymanie dobrego stanu zdrowia mieszkańców, Napływ względnie zasobnych oraz przedsiębiorczych mieszkańców ograniczający zagrożenie problemami społecznymi i dający szanse na rozwój aktywności obywatelskiej. Nowe inwestycje w infrastrukturę społeczną. 	<ul style="list-style-type: none"> Nadmierny wzrost zaludnienia, możliwość pogorszenia się dostępności do usług oraz wzrostu kosztów ich świadczenia. Wieloletnie zaniedbania w zakresie rządowych rozwiązań problemów funkcjonowania służby zdrowia w Polsce. Zagrożenie stanu zdrowia ze strony transportu, niskiej emisji, działalności zakładów pracy. Problemy integracji z grupą obcokrajowców zarobkowych, ograniczone wsparcie programowe i finansowe ze strony rządu. Występowanie epidemii wirusowej, bezpośredniego zagrożenia dla zdrowia i życia dużych grup społeczeństwa. Ograniczenie aktywności społecznej i mobilności przestrzennej wobec zagrożeń epidemiologicznych. Zmieniające się warunki prawne i finansowe funkcjonowania organizacji pozarządowych.

Analiza SWOT – GOSPODARKA I RYNEK PRACY

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Szybkie tempo wzrostu i rozwoju gospodarczego. • Proinwestycyjne działania samorządu gminy, promowanie lokalnej przedsiębiorczości, • Sprawne działanie lokalnych instytucji wspierania biznesu, • Systematyczny wzrost liczby podmiotów gospodarczych, w szczególności osób fizycznych i spółek handlowych, • Struktura wielkościowa gospodarki oparta na rozwoju sektora MŚP, w szczególności mikroprzedsiębiorstw, • Obecność dużych koncernów zagranicznych, • Duże zasoby uzbrojonych terenów inwestycyjnych, • Bardzo wysokie wpływy z podatków dochodowych od osób prawnych i z podatku od nieruchomości. • Bliskość usług sektora B+R (instytucje naukowo-badawcze) i high-tech (parki technologiczne) w Poznaniu • Ponadlokalny rynek pracy, bardzo wysoki poziom zatrudnienia, wysoka aktywność zawodowa mieszkańców, duże samozatrudnienie, minimalne bezrobocie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Relatywnie słabe nasycenie instytucjami otoczenia biznesu, w szczególności inkubatory przedsiębiorczości i parki technologiczne. • Relatywnie niskie wpływy z podatku od osób fizycznych w przeliczeniu na pracujących. • Spadek liczby spółek z udziałem kapitału zagranicznego • Spadek zainteresowania dużych przedsiębiorstw w inwestowaniu na terenie gminy, • Niedobór pracowników produkcyjnych z wykształceniem zawodowym i technicznym, • Niskie zapotrzebowanie na pracowników o wysokich kwalifikacjach zawodowych, • Relatywnie niskie wpływy z podatku PIT w przeliczeniu na pracujących. • Braki w bieżącej aktualizacji informacji gospodarczych na stronie gminy i TCWP.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój sektora usług okołobiznesowych wspierających MŚP i klastrów gospodarczych. • Przyciąganie podmiotów sektora kreatywnego, opartego na wiedzy i high-tech. • Wzrost znaczenia pracy zdalnej, a tym samym możliwość obniżenia kosztów pracy. • Zmiany zachowań konsumenckich (bay local), promocja lokalnych wytwórców i produktów, • Rozwój szkolnictwa zawodowego: branżowego i technicznego • Rozwój rolnictwa ekologicznego i gospodarstw specjalistycznych na potrzeby rynku aglomeracji poznańskie • Utrzymanie obecnych i pozyskanie nowych inwestorów, w tym kapitału zagranicznego. • Współpraca z gminami obszaru metropolitalnego Poznania w pozyskiwaniu inwestorów i kształceniu pracowników. • Napływ siły roboczej z zagranicy. 	<ul style="list-style-type: none"> • Globalny kryzys gospodarczy, spowolnienie tempa rozwoju gospodarczego w kraju i ryzyko recesji gospodarczej w związku z pandemią COVID • Centralne regulacje ograniczające rozwój przedsiębiorczości (zwiększone podatki) • Pogarszająca się sytuacja finansowa i pozycja rynkowa mikro i małych przedsiębiorstw. Zmniejszenie wpływów do gminy z udziału w podatkach PIT i CIT, a także podatku od nieruchomości. • Spadek dochodów mieszkańców gminy, a tym samym zdolności nabywczej, skutkujący znacznym obniżeniem wydatków na dobra i usługi oferowane przez przedsiębiorstwa lokalne. • Perspektywa wzrostu bezrobocia wśród mieszkańców gminy, • Niekorzystne zjawiska pogodowe i zmiany klimatyczne (np. susza) dla produkcji rolniczej.

Analiza SWOT – ZARZĄDZANIE GMINĄ, PARTYCYPACJA I WSPÓŁPRACA

Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Uporządkowana struktura organizacyjna pionów zarządzania w urzędzie gminy, gminnych jednostek organizacyjnych i spółek komunalnych. • Utworzenie centrum usług wspólnych, integrującego procesy administracyjne jednostek organizacyjnych. • Wysoka ocena pracy administracji gminnej: urzędników i aplikacji mobilnej „e-urząd” przez mieszkańców. • Wysoki poziom dochodów gminy, zdywersyfikowana struktura dochodów gminy, wysoka aktywność inwestycyjna. • Relatywnie niski stopień zadłużenia gminy i bezpieczna relacja jego obsługi do nadwyżki operacyjnej. • Przynależność gminy do krajowych i regionalnych reprezentacji samorządów gminnych, współpraca z gminami partnerskimi w Polsce i zagranicą. • Aktywny udział gminy w różnych formach kooperacji w aglomeracji poznańskiej, w tym w Stowarzyszeniu Metropolia Poznań. • Zinstytucjonalizowane formy współpracy i wsparcia dla przedsiębiorców i organizacji pozarządowych. • Rozwijanie instrumentu budżetu partycypacyjnego. • Wdrażanie strategii promocji , • spójny i dobrze zorganizowany system identyfikacji wizualnej gminy, zróżnicowane kanały komunikowania się z mieszkańcami. 	<ul style="list-style-type: none"> • Niewielki odsetek mieszkańców korzystających z portalu i aplikacji mobilnej „e-Urząd”. • Coroczna utrata części uzyskiwanych dochodów poprzez konieczność wpłaty tzw. „janosikowego”, • Relatywnie niska wysokość kwoty przeznaczonej do rozdysponowania w ramach budżetu partycypacyjnego, • Brak własnej telewizji lokalnej. • Niewielki stopień koordynacji metropolitalnej w sferze gospodarki komunalnej i polityki oświatowej. • Poczucie niewielkiego wpływu na życie gminy wśród istotnej części uczestników badania opinii społecznej.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Wykorzystanie środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027. • Rozwój technik teleinformatycznych ułatwiających obsługę administracyjną mieszkańców i podmiotów gospodarczych. • Pojawienie się nowych instrumentów prawnych, organizacyjnych i finansowych dla pogłębiania integracji zarządzania terytorialnego w ramach Metropolii Poznań. • Nowe formy aktywizacji mieszkańców w oparciu o Centra Integracji Obywatelskiej w Tarnowie Podgórny i Przeźmierowie. • Rozwój form partycypacji społecznej, w tym e-partycypacji. 	<ul style="list-style-type: none"> • Odpływ merytorycznych pracowników administracji do sektora prywatnego. • Niestabilność systemu finansowania samorządów, ograniczanie dochodów własnych gminy. • Ograniczanie strumienia dochodów podatkowych w następstwie pandemii koronawirusa. • Osłabienie dynamiki procesu integracji metropolitalnej ze względu na brak nowych koncepcji programowych i projektów strategicznych.

Zidentyfikowane **silne strony** informują o potencjałach gminy, jej przewagach konkurencyjnych szczególnie w zakresie rozwoju gospodarczego, finansów i zarządzania, dostępności i jakości usług społecznych, infrastruktury technicznej i usług komunalnych. Świadczą także o efektywnym wykorzystaniu zasobów przyrodniczych i kulturowych, dobrej kondycji lokalnej małej przedsiębiorczości, zróżnicowanej oferty na rynku pracy, atrakcyjności gminy jako miejsca prowadzenia działalności biznesowej, konsekwentnie realizowanej promocji gminy, bardzo korzystnej sytuacji demograficznej, dobrej organizacji transportu publicznego, wysokim poziomie edukacji, kultury i wypoczynku, zaspokajaniu potrzeb mieszkańców oraz umożliwiania realizacji ich własnych pasji na terenie gminy.

Słabe strony rozumiane są natomiast jako utrudnienia, negatywne skutki, niepożądane kierunki zmian i kwestie wymagające szczególnej uwagi. Poszukiwanie adekwatnych rozwiązań i podjęcie działań naprawczych nie zawsze leży po stronie gminy i działań lokalnego samorządu. Do słabości gminy zaliczono nadmierny ruch transportowy związany z tranzytowym jej położeniem i zagrożenia z tego tytułu dla środowiska i bezpieczeństwa publicznego, stosunkowo niską innowacyjność gospodarki i niewielki w niej udział najnowocześniejszych technologii. Słabiej oceniane, także w opinii mieszkańców, elementy zależą często od uwarunkowań zewnętrznych i dotyczą takich sfer jak organizacja i funkcjonowanie służby zdrowia, planowanie przestrzenne, antropopresja na tereny rolnicze i zielone czy też ograniczone dysponowanie wypracowanymi w gminie dochodami.

Szanse rozwoju gminy Tarnowo Podgórne dotyczą tendencji i kierunków zmian mogących pozytywnie wpłynąć na sytuację przestrzenną, społeczną i gospodarczą, a także zwiększyć jej potencjały poprzez czynniki rozwoju płynące z najbliższego otoczenia (gmin sąsiadujących), a także otoczenia dalszego (koniunktura gospodarcza, trendy gospodarcze, polityka makroekonomiczna, strategia rozwoju regionalnego kraju, rozwiązania administracyjno-prawne, polityka Unii Europejskiej itd.), w tym ogólnych trendów i długookresowych procesów takich jak metropolizacja, globalizacja, rozwój technologii i e-usług.

Zagrożenia postrzegane są natomiast jako wyzwania dla rozwoju gminy, z jednej strony dla sektora publicznego, samorządu i aktywności obywatelskiej a z drugiej lokalnej przedsiębiorczości wobec zmian rynkowych rosnącej konkurencji a także od niedawna skutków pandemii COVID-19 dla życia społecznego i gospodarki gminy. Identyfikacja czynników, które mogą mieć negatywny wpływ na sytuację przestrzenną, ekologiczną i społeczno-gospodarczą gminy, wymaga rozważenia potencjalnych skutków i poszukiwania adekwatnych rozwiązań w perspektywie wdrażania nowej strategii rozwoju gminy do 2030 r.

2.2. Zadania i priorytety rozwoju gminy

Do zakresu działania samorządu gminnego w myśl **Ustawy z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym** (art. 7) należą sprawy: ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej, gminnych dróg i organizacji ruchu drogowego; wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku, wysypisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą oraz gaz, lokalnego transportu zbiorowego, ochrony zdrowia, pomocy społecznej, polityki prorodzinnej, gminnego budownictwa mieszkaniowego, edukacji publicznej, kultury, ochrony zabytków, kultury fizycznej i turystyki, zieleni gminnej, porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli, utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych, promocji gminy wspierania i upowszechniania idei samorządowej, pobudzania aktywności obywatelskiej, współpracy ze społecznościami lokalnymi i regionalnymi innych państw.

Wobec powyższego podstawowa funkcja jaką pełni samorząd wobec mieszkańców to zaspokojenie ich potrzeb w ramach określonych ustawowo zadań i kompetencji. Zakres ten w przypadku gminy Tarnowo Podgórne jest niepełny. Od blisko 30 lat władze gminy podejmują liczne działania o charakterze inicjującym, koordynującym i wspierającym rozwój gospodarczy i społeczny, wykraczające poza wymogi ustawowe. Wynikają one z potencjału oraz roli jaką pełni gmina Tarnowo Podgórne w układzie osadniczym i gospodarczym aglomeracji poznańskiej oraz z jej silnej pozycji w procesie integracji tego obszaru, roli gminy w Stowarzyszeniu Metropolia Poznań oraz w innych związkach i partnerstwach samorządowych. Do wykraczających poza standardowe zadania gminy należą także:

- Wspieranie działań przedsiębiorstw i organizacji społecznych na terenie gminy,
- Realizacja nieobligatoryjnych, ale ważnych społecznie programów np. związanych z ochroną zdrowia, polityką prourodzeniową i prorodziną,
- Oferowanie usług publicznych o charakterze ponadgminnym, aglomeracyjnym, leżących w kompetencji podmiotów wyższego rzędu (np. edukacja ponadpodstawowa),
- Wspieranie rynku lokalnej gospodarki, oferującej miejsca pracy nie tylko mieszkańcom gminy, ale i znacznej części Wielkopolski,
- Wspieranie rozwoju budownictwa mieszkaniowego dla chętnych do osiedlenia się na terenie gminy,
- Wspieranie rozwoju infrastruktury międzygminnej, dbanie o środowisko przyrodnicze w skali całej aglomeracji jako wspólnej przestrzeni bez granic administracyjnych,
- Kooperacja z miastem Poznań i sąsiednimi gminami w zakresie usług zintegrowanych,
- Współdziałanie z samorządem powiatu poznańskiego i województwa wielkopolskiego w zakresie realizacji zadań o charakterze lokalnym i regionalnym,
- Budowanie Metropolii Poznań – zintegrowanego wielkomiejskiego obszaru funkcjonalnego o liczbie 1 mln mieszkańców.

Dynamika rozwoju gminy w relacji do rozwoju procesów ekologicznych, gospodarczych, społecznych i przestrzennych wymaga od administracji publicznej ciągłego uczenia się i zmian zarówno co do zakresu działań jak i metod ich realizacji. Wzrost efektywności zarządzania publicznego rodzi konieczność racjonalizacji struktur zarządzania, większej elastyczności i tworzenia ram do współpracy różnych podmiotów publicznych i komercyjnych działających w gminie i jej otoczeniu.

Położenie gminy, jej aglomeracyjny charakter, wysokie jak na gminy wiejskie zurbanizowanie, ogromny potencjał gospodarczy i regionalny rynek pracy, składają się na jej przewagi konkurencyjne wobec innych gmin w Polsce. Jednocześnie skala i dynamika zjawisk, stawia przed samorządem gminy duże wyzwania, a standardowo realizowane w innych jednostkach działania wymagają od władz i administracji gminy zdwojonych wysiłków, które powinny wyznaczać innowacyjne rozwiązania organizacyjne w skali kraju. Gmina Tarnowo Podgórne jest od lat swoistym **laboratorium procesów suburbanizacyjnych** i rosnącej skali problemów środowiskowych, infrastrukturalnych, gospodarczych i społecznych. Intensywność ich na terenie gminy jest bardzo duża, co przekłada się na problemy rozwojowe i konieczność ich rozwiązywania poprzez realizację zadań priorytetowych, leżących u podstaw planowania strategicznego.

Bardzo istotnym problemem rozwoju gminy Tarnowo Podgórne jest utrzymanie równowagi w rozwoju całego układu osadniczego i wzmacniania więzi przestrzenno-funkcjonalnych miejscowości oraz całej gminy z rdzeniem aglomeracji – miastem Poznań i jego otoczeniem. Przed takim wyzwaniem stoi gmina, realizując politykę, która integruje działania w różnych dziedzinach życia gospodarczo-społecznego. Określenie priorytetowych kierunków rozwoju gminy wynika z różnorodności funkcji tej jednostki terytorialnej, jako dużego rynku pracy, atrakcyjnego miejsca zamieszkania oraz usług na wysokim poziomie.

W odniesieniu do obserwowanych już od 30 lat, korzystnych trendów rozwojowych, **głównym wyzwaniem gminy Tarnowo Podgórne w nadchodzących latach jest utrzymanie wysokiego poziomu rozwoju lokalnej gospodarki oraz kapitału ludzkiego i społecznego, z poszanowaniem zasobów środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego oraz zachowaniem ich dla obecnych i przyszłych pokoleń mieszkańców.** W związku z tym sformułowanych zostało czternaście priorytetów rozwoju gminy Tarnowo Podgórne w najbliższej dekadzie.

Wskazane poniżej wymienione priorytety prowadzą do wyznaczenia **głównego celu rozwoju gminy Tarnowo Podgórne jakim jest zapewnienie wysokiej jakości życia jego mieszkańcom oraz utrzymanie silnej pozycji gospodarczej gminy w skali regionu i kraju.** Ten nadrzędny cel samorząd gminy Tarnowo Podgórne będzie realizował w zakresie swoich ustawowo określonych zadań i kompetencji.

Priorytety rozwoju gminy Tarnowo Podgórne w perspektywie 2030 r.

1. Zapewnienie przestrzennie i funkcjonalnie zrównoważonego rozwoju gminy, w myśl europejskich zasad środowiskowych, krajobrazowych i urbanistycznych.
2. Ochrona, rewitalizacja, udostępnianie i popularyzacja zasobów dziedzictwa przyrodniczego i historycznego - kultury materialnej i niematerialnej - gminy.
3. Zapewnienie dobrych warunków mieszkaniowych dla dynamicznie rozwijającej się populacji mieszkańców gminy, przygotowanie terenów pod budownictwo mieszkaniowe, z preferencją dla rozwiązań energooszczędnych.
4. Modernizowanie i rozwijanie przyjaznej środowisku infrastruktury technicznej oraz zapewnienie dobrej organizacji usług komunalnych.
5. Rozbudowa i modernizacja sieci dróg lokalnych, zapewnienie bezpieczeństwa na drogach, rozwój i promocja mikromobilności, w tym transportu rowerowego.
6. Rozwijanie transportu zbiorowego, zapewnienie dobrej dostępności do węzłów transportu publicznego, który będzie konkurencyjny w stosunku do transportu indywidualnego.
7. Podtrzymanie korzystnego rozwoju demograficznego, wspieranie macierzyństwa, działania prorodzinne, stwarzanie warunków do aktywności starszego pokolenia.
8. Rozwijanie sieci placówek infrastruktury społecznej (zdrowotnej, socjalnej, edukacyjnej, kulturalnej) oraz podnoszenie dostępności i jakości usług publicznych na terenie gminy, zgodnie z potrzebami mieszkańców.
9. Promowanie zdrowego stylu życia, tworzenie i rozwijanie stref wypoczynku, rekreacji oraz możliwości uprawiania sportu, zgodnie z potrzebami i oczekiwaniami mieszkańców.
10. Wprowadzanie przyjaznych i innowacyjnych rozwiązań organizacyjnych w obszarze świadczenia usług administracyjnych dla ludności, podnoszących ich jakość i zwiększających dostępność, także w postaci e-usług.
11. Podtrzymywanie dynamiki rozwoju gospodarczego poprzez wspieranie lokalnych przedsiębiorców i przyciąganie inwestorów spoza gminy a tym samym zaspokajanie potrzeb mieszkańców gminy i aglomeracji w zakresie rynku pracy.
12. Aktywne współdziałanie, w duchu współzarządzania z instytucjami sektora publicznego i komercyjnego, organizacjami społecznymi i przedsiębiorcami działającymi na terenie gminy.
13. Współpraca terytorialna z miastem Poznań, gminami aglomeracji poznańskiej, powiatem poznańskim oraz samorządem województwa wielkopolskiego w rozwiązywaniu problemów: środowiskowych, infrastrukturalnych, gospodarczych i społecznych gminy.
14. Umacnianie pozycji konkurencyjnej wobec innych gmin w Polsce, poprzez budowę marki i promowanie gminy jako dobrego miejsca do inwestowania, pracy, zamieszkania, edukacji oraz wypoczynku.

2.3. Misja i wizja rozwoju gminy

Misja samorządu w zwięzły sposób precyzuje istotę jego działań i podstawowe funkcje do spełnienia na rzecz zrównoważonego rozwoju i zaspokojenia potrzeb mieszkańców gminy Tarnowo Podgórne. Kierując się tymże postannictwem sformułowana **misja samorządu gminy Tarnowo Podgórne** brzmi następująco:

Rozwijamy potencjał gospodarczy, społeczny, przyrodniczy i kulturowy naszej gminy dla dobra obecnych i przyszłych jej mieszkańców.

Kierujemy się zasadą zrównoważonego rozwoju, którego podstawą jest dbanie o środowisko przyrodnicze i rozwój społeczeństwa obywatelskiego, narzędziem racjonalna gospodarka i nowoczesne technologie a celem wysoka jakość życia społeczności gminy Tarnowo Podgórne.

Tak określona misja pozwala na wyznaczenie wizji rozwoju gminy, rozumianej jako projekcja stanu, do jakiego dąży samorząd w perspektywie 2030 r. Ze względu na nadrzędny cel rozwoju gminy, jakim jest zapewnienie jej mieszkańcom wysokiej jakości życia oraz utrzymanie silnej pozycji gospodarczej gminy w skali aglomeracji poznańskiej, regionu Wielkopolski i kraju, realizowana będzie następująca **wizja gminy Tarnowo Podgórne**:

Gmina Tarnowo Podgórne w 2030 r. wyróżnia się w kraju wysokim poziomem rozwoju przestrzennego, gospodarczego i społecznego.

Oferuje swoim mieszkańcom czyste środowisko, bardzo dobre warunki zamieszkania, pracy i wypoczynku oraz wysoki standard usług komunalnych i społecznych.

Realizacji wizji rozwoju będzie towarzyszyć ścisła współpraca władz gminy z instytucjami i organizacjami działającymi na jej terenie, wsparcie i zaangażowanie mieszkańców oraz podmiotów gospodarczych, wreszcie współpraca z samorządami aglomeracji poznańskiej: miastem Poznań, powiatem poznańskim i sąsiadującym gminami oraz samorządem województwa wielkopolskiego. Tylko efektywne wykorzystanie potencjałów i aktywności wszystkich ww. partnerów i interesariuszy daje szansę na pomyślny i trwały rozwój gminy Tarnowo Podgórne.

Rozwinięcie wizji znajduje wyraz w realizacji pięciu celów strategicznych gminy, do osiągnięcia których zmierza samorząd w myśl haseł promujących rozwój gospodarczy i społeczny: „**Tarnowo Podgórne – poziom wyżej**” i „**Tarnowo Podgórne – poziom bliżej**”.

2.4. Zasady rozwoju gminy

Równie ważne jak nakreślenie docelowej wizji rozwoju gminy Tarnowo Podgórne jest zdefiniowanie zasad jej rozwoju – swoistego dekalogu postępowania w trudnym, długim i często nieprzewidywalnym procesie wdrażania strategii. Podstawową zasadą rozwoju gminy Tarnowo Podgórne, zawarta w misji samorządu jest zasada zrównoważonego rozwoju. W swoich działaniach samorząd gminy Tarnowo Podgórne kieruje się także następującymi, szczegółowymi zasadami mającymi na celu zrównoważony rozwój przestrzennym gospodarczy i społeczny.

Tab. 2. Zasady rozwoju gminy Tarnowo Podgórne

1. Konkurencyjność i poszukiwanie przewag	Zapewnienie innowacyjności i skuteczności programów gminnych, umożliwiających konkurowanie na samorządowej arenie krajowej
2. Otwartość na potrzeby i nowe idee	Otwartość na potrzeby mieszkańców, oddolną aktywność i inicjatywy społeczne,
3. Rozwijanie endogenego potencjału	Rozwijanie potencjału gminy, własnego kapitału społecznego, infrastrukturalnego i gospodarczego, stwarzanie warunków realizacji aspiracji mieszkańców.
4. Przeciwdziałanie ekskluzji	Przeciwdziałanie wszelkim formom wykluczenia z tytułu ubóstwa, niepełnosprawności, odmienności kulturowej, religijnej i światopoglądowej.
5. Współzarządzanie i wielowymiarowa współpraca	Inicjowanie i wspieranie współpracy administracji publicznej z biznesem, nauką, społeczeństwem i organizacjami je reprezentującymi. Wspólne wypracowywanie rozwiązań i podejmowanie decyzji przez gminę oraz jej partnerów społecznych i gospodarczych.
6. Odpowiedzialność	Odpowiedzialność za środowisko przyrodnicze i dziedzictwo kulturowe, szczególnie w kontekście zapewnienia wysokiej jakości życia przyszłych pokoleń.
7. Elastyczność i odporność	Zdolność adaptacji do zmieniających się warunków społeczno-gospodarczych, środowiskowych i prawnych. Tworzenie mechanizmów odpornościowych na kryzysy i nadzwyczajne zjawiska.
8. Transparentność	Zrozumiałość działań samorządu gminy dla mieszkańców, poprzez dostępność do wiedzy i informacji o realizowanych politykach, wdrażanych programach, ich efektach i skutkach środowiskowych, społecznych, gospodarczych i przestrzennych.
9. Subsydiarność (pomocniczość)	Inicjowanie i realizowanie działań, które są skuteczniejsze i mniej kosztowne, na możliwie najniższym poziomie i wspomaganie ich przez samorząd gminy.
10. Synergia i integracja	Tworzenie wartości dodanej rozwoju gminy w powiązaniach sektorowych i partnerstwach terytorialnych z sąsiadami, miastem Poznań i gminami aglomeracji poznańskiej.

3. CELE STRATEGICZNE I DZIAŁANIA KIERUNKOWE GMINY

Cele rozwoju gminy wynikają ze zidentyfikowanych wyzwań i wskazanych priorytetów oraz uwzględniają podejście koncentracji tematycznej. Tworzą one spójny i komplementarny system. Wyróżniono pięć celów strategicznych, a w ich obrębie osiemnaście celów operacyjnych. W ramach celów wyróżnione zostały działania. Dzięki temu Strategia Rozwoju Gminy Tarnowo Podgórne 2030 łączy w sobie wymiar strategiczny z operacyjnym – wskazuje nie tylko kierunki, ale i niezbędny zakres działań, wokół których samorząd w horyzoncie najbliższej dekady będzie koncentrować swoją aktywność programową, finansową i organizacyjną, dążąc tym samym do osiągnięcia określonej w strategii wizji rozwoju. Opis działań operacyjnych zawiera informacje ich uzasadnienie, oczekiwane rezultaty, realizatorów, partnerów i beneficjentów oraz ogólne źródła finansowania.

Cele strategiczne i odpowiadające im cele operacyjne realizowane przez samorząd gminy Tarnowo Podgórne są następujące:

Cel I: EKOLOGICZNA GMINA

- 1.1. Zwiększenie powierzchni lasów i terenów zieleni oraz ochrona miejsc cennych przyrodniczo
- 1.2. Rozwijanie małej retencji wodnej i polepszenie jakości wód
- 1.3. Ochrona powietrza

Cel II: GMINA PRZESTRZENNIE ZORGANIZOWANA

- 2.1. Zrównoważone gospodarowanie przestrzenią
- 2.2. Harmonijny krajobraz i zadbane otoczenie
- 2.3. Ochrona i wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego
- 2.4. Transport przyjazny środowisku i mieszkańcom

Cel III: GMINA WYSOKICH STANDARDÓW USŁUG SPOŁECZNYCH

- 3.1. Bogactwo oferty wychowawczej i edukacyjnej
- 3.2. Zdrowie i bezpieczeństwo mieszkańców
- 3.3. Włączenie społeczne
- 3.4. Organizacja i uczestnictwo w kulturze
- 3.5. Rozwój turystyki, sportu i rekreacji

Cel IV: GMINA LIDEREM NOWOCZESNEJ GOSPODARKI

- 4.1. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka
- 4.2. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości
- 4.3. Rynek pracy w aglomeracji poznańskiej

Cel V: GMINA OBYWATELSKA I DOBRZE ZARZĄDZANA

- 5.1. Sprawny samorząd i profesjonalna administracja
- 5.2. Współpraca ze społeczeństwem obywatelskim i samorządami
- 5.3. Budowa marki i promocja wizerunku gminy

Tab. 3 Cele strategiczne, cele operacyjne i odpowiadające im działania

CEL STRATEGICZNY	CEL OPERACYJNY	DZIAŁANIA
1. EKOLOGICZNA GMINA	1.1. Zwiększenie powierzchni lasów i terenów zieleni oraz ochrona miejsc cennych przyrodniczo	1.1.1. Zalesianie gruntów porolnych o niskich klasach bonitacyjnych i gleb zdegradowanych 1.1.2. Jakościowa przebudowa monokultur leśnych 1.1.3. Zwiększenie liczby drzew i krzewów na terenach zurbanizowanych 1.1.4. Tworzenie nowych form ochrony przyrody 1.1.5. Edukacja ekologiczna mieszkańców
	1.2. Rozwijanie małej retencji wodnej i polepszenie jakości wód	1.2.1. Wsparcie małej retencji wodnej, zakładanie oczek śródpolnych i stawów 1.2.2. Udrożnienie systemu nawodnień i odwodnień gruntów rolnych oraz podpiętrzenie Jeziora Lusowskiego i zbiornika w Baranowie 1.2.3. Rozwijanie bioretencji i małej retencji na terenach zurbanizowanych 1.2.4. Zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych
	1.3. Ochrona powietrza i ochrona przed hałasem	1.3.1. Inwentaryzacja źródeł ogrzewania indywidualnego na terenie gminy i wsparcie procesu przechodzenia na czystsze rodzaje paliw 1.3.2. Wspieranie efektywności energetycznej i inteligentnego zarządzania energią, w tym w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym 1.3.3. Zwiększenie udziału OZE w produkcji energii 1.3.4. Kontrola standardów emisyjnych 1.3.5. Monitoring i ograniczenie hałasu
2. GMINA PRZESTRZENNIE ZORGANIZOWANA	2.1. Zrównoważone gospodarowanie przestrzenią	2.1.1. Rozwój funkcjonalnych centrów lokalnych w Tarnowie Podgórny i Przeźmierowie 2.1.2. Ochrona przed zabudową elementów metropolitalnego zielonego pierścienia i sieci korytarzy ekologicznych 2.1.3. Powstrzymywanie zamierzeń inwestycyjnych niezgodnych z polityką przestrzenną gminy 2.1.4. Uporządkowanie struktur urbanistycznych w południowej części gminy 2.1.5. Dywersyfikacja oferty mieszkaniowej gminy pod kątem usamodzielniających się młodych mieszkańców gminy oraz osób w wieku senioralnym

CELE (STRATEGICZNE I OPERACYJNE) ROZWOJU GMINY

CELE (STRATEGICZNE I OPERACYJNE) ROZWOJU GMINY

	4.3. Rynek pracy w aglomeracji poznańskiej	<ul style="list-style-type: none">4.3.1. Zwiększenie mobilności siły roboczej4.3.2. Rozwijanie działalności informacyjno-promocyjnej rynku pracy4.3.3. Rozwój nowoczesnych form zatrudnienia4.3.4. Rozwój usług z zakresu HRM i podnoszenia kwalifikacji zawodowych
5. GMINA OBYWATELSKA I DOBRZE ZARZĄDZANA	5.1. Sprawny samorząd i profesjonalna administracja	<ul style="list-style-type: none">5.1.1. Stabilny rozwój kadry zarządzającej i administracyjnej5.1.2. Rozszerzanie technik i usług e-administracji5.1.3. Wypracowanie priorytetów inwestycyjnych w perspektywie możliwości uzyskania dofinansowania ze środków zewnętrznych
	5.2. Współpraca ze społeczeństwem obywatelskim i samorządami	<ul style="list-style-type: none">5.2.1. Zwiększanie zaangażowania obywateli w sprawy gminy,5.2.2. Rozwój e-partycypacji5.2.3. Zaangażowanie w pogłębienie integracji Metropolii Poznań5.2.4. Wykorzystywanie sieci kontaktów partnerskich oraz udziału w krajowych i regionalnych organizacjach samorządowych
	5.3. Budowa marki i promocja wizerunku gminy	<ul style="list-style-type: none">5.3.1. Budowa silnej marki gminy5.3.2. Promocja dobrego wizerunku gminy

CEL STRATEGICZNY I EKOLOGICZNA GMINA

Cele operacyjne	
1.1.	Zwiększenie powierzchni lasów i terenów zieleni oraz ochrona miejsc cennych przyrodniczo
1.2.	Rozwijanie małej retencji wodnej i polepszenie jakości wód
1.3.	Ochrona powietrza

Wizja rozwoju – Ekologiczna gmina 2030. Gmina Tarnowo Podgórne położona jest w najsilniej zurbanizowanym obszarze Wielkopolski, stanowiąc integralną część aglomeracji poznańskiej, jednego z najbardziej rozwiniętych regionów Polski. Dynamika rozwoju gospodarczego, demograficznego i przestrzennego nie przystania troski o ochronę i kształtowanie istniejące zasobów środowiska przyrodniczego, pełniące rolę zielonej i błękitnej infrastruktury. Dbłość o środowisko przyrodnicze, czystość powietrza, ład przestrzenny, tworzą przyjazne warunki do życia, pracy i wypoczynku w oparciu o walory, jakimi są lasy, wody, tereny rolnicze i przyrodniczo cenne oraz estetyka krajobrazu kulturowego. Proekologiczne technologie powodują, że infrastruktura komunalna jest przyjazna środowisku a ścieki i odpady są wykorzystywane w rozwijającej się na terenie gminy gospodarce cyrkularnej. Środowisko przyrodnicze jest ważnym elementami atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej gminy. Samorząd gminy wzmacnia wśród obecnych i kolejnych pokoleń mieszkańców, przedsiębiorców, rolników poczucie odpowiedzialności środowiskowej i społecznej oraz wspiera kultywowanie i budowanie silnej tożsamości mieszkańców.

Cel operacyjny 1.1.

Zwiększenie powierzchni lasów i terenów zieleni oraz ochrona miejsc cennych przyrodniczo

Uzasadnienie celu operacyjnego

Gmina Tarnowo Podgórne należy do gmin w których zachodzą dynamiczne zmiany krajobrazu. Udział terenów zainwestowanych w gminie Tarnowo Podgórne wynosi obecnie 20% i jest najwyższy spośród wszystkich gmin wiejskich województwa wielkopolskiego. Jeśli tendencja ta się utrzyma, presja na środowisko przyrodnicze będzie rosła. Lesistość gminy Tarnowo Podgórne jest bardzo niska, zarówno na tle Polski, jak i powiatu poznańskiego (6,4-8%). Według Krajowego Programu Zwiększania Lesistości gmina ma duże potrzeby zalesieniowe (16,95 pkt.), co daje jej 650. miejsce w skali kraju, a w Planie Zwiększania Lesistości Powiatu Poznańskiego gmina zajmuje 6. miejsce w powiecie pod tym względem. W gminie zdiagnozowano także deficyty zieleni izolacyjnej i estetycznej na terenach mieszkaniowych, działalności gospodarczej, usług oraz przy trasach komunikacyjnych. Zwiększenie powierzchni terenów zieleni wynika z zapotrzebowania społecznego, związanego głównie ze wskazywanym przez mieszkańców brakiem komfortu akustycznego w różnych miejscach w gminie, a także potrzeba poprawy estetyki otoczenia.

Istniejące formy ochrony przyrody w gminie: Obszar Chronionego Krajobrazu Rynny Jeziora Lusowskiego i Doliny Samy oraz 12 drzew pomnikowych mogą okazać się niewystarczające dla osiągnięcia zakładanych celów. Szczególnie brakuje form ochrony przyrody chroniących małe powierzchniowo refugia dla zwierząt i roślin w krajobrazie rolniczym. Przygotowanie inwentaryzacji przyrodniczej, zarówno botanicznej, jak

i zoologicznej i krajobrazowej, pomogłoby zidentyfikować najcenniejsze przyrodniczo obszary gminy.

Bardzo ważnym elementem ochrony przyrody w gminie jest ograniczenie likwidacji zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych. Zwarte pasy roślinności wysokiej na terenach rolnych pełnią bardzo istotne funkcje dla człowieka. Przede wszystkim mają duży wpływ na lokalny mikroklimat – modyfikują przepływ mas powietrza, osłabiają siłę wiatru, zmniejszając jednocześnie jego wysuszające działanie. Zmniejsza się parowanie potencjalne, ograniczona zostaje czynne parowanie wody z nadziemnych części roślin uprawnych, dzięki czemu oszczędzone zostają zapasy wody w glebie. Ma to szczególne znaczenie w związku z najniższymi rocznymi opadami atmosferycznymi w Polsce na tym terenie i częstymi niedoborami wody w glebie w okresie wegetacji. Zadrzewienia w okolicach cieków i zbiorników wodnych przeciwdziałają dodatkowo chemicznemu i biologicznemu zanieczyszczaniu wód. W przypadku zadrzewień przydrożnych ważna jest też funkcja sanitarno-higieniczna, czyli zatrzymywanie zanieczyszczeń pyłowych i nieprzyjemnych zapachów (np. z ferm hodowlanych).

Działania celu operacyjnego

- Działanie 1.1.1. Zalesianie gruntów porolnych o niskich klasach bonitacyjnych i gleb zdegradowanych**
- Działanie 1.1.2. Jakościowa przebudowa monokultur leśnych**
- Działanie 1.1.3. Zwiększenie liczby drzew i krzewów na terenach zurbanizowanych**
- Działanie 1.1.4. Tworzenie nowych form ochrony przyrody**
- Działanie 1.1.5. Edukacja ekologiczna mieszkańców**

Aby zrealizować cel konieczne jest przeprowadzenie analizy potrzeb zalesieniowych w gminie w oparciu o Koncepcję Kierunków Rozwoju Przestrzennego Metropolii Poznań, Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Tarnowo Podgórne oraz opracowanie Zydronia i Bobera (2013). Dokumenty te wskazują na potrzebę zwiększenia lesistości, głównie ze względu na wzmocnienie funkcji korytarzy ekologicznych, zalesienie najślabszych gleb oraz ochronę brzegów cieków i zbiorników wodnych. Obszar priorytetowy pod tym względem to obszar na południe od rzeki Samy i Jez. Lusowskiego oraz tereny na zachód od miejscowości Rumianek. Istotne jest również zachęcanie rolników do zalesiania gruntów rolnych w ramach działań PROW 2021-2027 oraz ich wsparcie przy wypełnianiu wniosków. Jakościowa przebudowa monokultur leśnych powinna polegać przede wszystkim na przekształcaniu ich w drzewostany wielogatunkowe oraz ograniczeniu zrębów zupełnych.

Nowe nasadzenia drzew i krzewów powinny pojawić się również na terenach działalności gospodarczej, usług i mieszkaniowych oraz przy trasach komunikacyjnych. Wskazane jest także zakładanie łąk kwietnych i jak najrzadsze koszenie trawników. Oprócz nowych nasadzeń ważne jest także ograniczenie liczby wydawanych zezwoleń na usunięcie

drzew i krzewów, szczególnie przy drogach. Instytucja zgody na realizację inwestycji drogowej bez zezwolenia udzielanego na podstawie ustawy o ochronie przyrody powinna być wykorzystywana tylko w sytuacjach nadzwyczajnych. W odniesieniu do wszystkich zezwoleń konieczne jest wypracowanie jasnych zasad ich udzielania, zwłaszcza naliczania opłat natychmiastowych, a przy opłatach odroczonych – zasad nasadzania drzew i krzewów. Dla polepszenia ochrony prawnej miejsc cennych przyrodniczo niezbędnym działaniem wyjściowym jest przygotowanie inwentaryzacji przyrodniczej, botanicznej, zoologicznej i krajobrazowej. Powinna ona odpowiedzieć na pytanie, jakie tereny powinny zostać objęte ochroną w postaci form ochrony przyrody lub/i poprzez zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Koncepcja kierunków rozwoju przestrzennego Metropolii Poznań szacuje docelową powierzchnię priorytetowych elementów zielonej infrastruktury wskazaną do ochrony prawnej na 51,7 km², a powierzchnię istotnych elementów zielonej infrastruktury wskazaną do ochrony w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego na 10,1 km². W pierwszej kolejności ochroną należy objąć aleję drzew prowadzącą do dawnego folwarku w Lusówku oraz obszary dawnych użytków ekologicznych w Chybach i Lusowie.

Ważnym uzupełnieniem działań na rzecz przyrody w gminie jest edukacja ekologiczna mieszkańców, przedsiębiorców i pracowników administracji samorządowej. Może ona przybierać różne formy, zarówno szkoleń i wykładów, jak i akcji społecznych.

Efekty realizacji celu operacyjnego

Na podstawie analizy uwarunkowań środowiskowych, krajobrazowych i przestrzennych (Zydroń, Bober 2013) możliwe jest zalesienie powierzchni nawet 2325 ha, co daje udział lasów na poziomie 31%. W obecnych uwarunkowaniach społeczno-ekonomicznych nie można oczekiwać realizacji tego celu, ale projektowane w Zmianie Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Tarnowo Podgórne z 2019 r. osiągnięcie lesistości gminy na poziomie 12,4% powinno zostać zrealizowane. Największe powierzchnie zalesień dotyczą użytków rolnych zlokalizowanych na południowy-wschód od miejscowości Jankowice oraz Lusówko.

Zwiększenie powierzchni lasów zapewni poprawę stosunków wodnych na terenie gminy, zapobiegnie erozji gleb, pozytywnie wpłynie na mikroklimat i przyczyni się do ograniczenia zmian klimatycznych poprzez pochłanianie węgla. Zalesianie poprawi także sytuację wielu gatunków zwierząt i roślin, w tym zagrożonych i podlegających ochronie gatunkowej. Nasadzenia drzew i krzewów na terenach działalności gospodarczej, usług i mieszkaniowych oraz przy trasach komunikacyjnych zwiększą komfort akustyczny oraz estetykę otoczenia, przyczynią się też do obniżenia stężenia pyłów w powietrzu.

Cenne przyrodniczo i krajobrazowo obszary gminy zostaną zabezpieczone poprzez utworzone nowe formy ochrony przyrody oraz zapisy w dokumentach planistycznych. W szczególności, zgodnie z rekomendacją Koncepcji kierunków rozwoju przestrzennego Metropolii Poznań, nastąpi wzmocnienie zielonej infrastruktury na fragmentach obniżeń mogących pełnić funkcje korytarzy ekologicznych, które użytkowane są rolniczo,

na powierzchni ok. 2,2% powierzchni gminy. Planowanie nowej infrastruktury drogowej oraz zabudowy nie będzie doprowadzało do przerywania sieci powiązań ekologicznych. Uniknie się w ten sposób fragmentacji siedlisk, która wskazywana jest jako jedno z głównych zagrożeń dla różnorodności biologicznej.

Mierniki realizacji i horyzont czasowy działań

Nr i nazwa działania	Mierniki rezultatu	Czas trwania
Działanie 1.1.1. Zalesianie gruntów porolnych o niskich klasach bonitacyjnych i gleb zdegradowanych	– Udział powierzchni lasów w ogólnej powierzchni gminie (%).	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku
Działanie 1.1.2. Jakościowa przebudowa monokultur leśnych	– Zgodność aktualnego i potencjalnego udziału i rozmieszczenia typów siedliskowych lasu i zespołów leśnych.	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku
Działanie 1.1.3. Zwiększenie liczby drzew i krzewów na terenach zurbanizowanych	– Udział powierzchni terenów zieleni w gminie.	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku
Działanie 1.1.4. Tworzenie nowych form ochrony przyrody	– Udział powierzchni form ochrony przyrody na terenie gminy.	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku
Działanie 1.1.5. Edukacja ekologiczna mieszkańców	– Liczba zrealizowanych akcji, szkoleń i wykładów.	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku

Beneficjenci

- Mieszkańcy gminy,
- Turyści odwiedzający gminę.

Spójność ze strategiami wyższego rzędu

- Krajowy Program Zwiększania Lesistości (2003),
- Polityka Leśna Państwa (1997 r.), Rozdział: III. Cele i priorytety polityki leśnej,
- Polityka Ekologiczna Państwa 2030, Rozdział: 7.5. Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym ochrona i poprawa stanu różnorodności biologicznej i krajobrazu, Rozdział: 7.6. Wspieranie wielofunkcyjnej i trwale zrównoważonej gospodarki leśnej,
- Strategia „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa do 2020 r.”, Kierunek interwencji: 1.3. Zachowanie bogactwa różnorodności biologicznej, w tym wielofunkcyjna gospodarka leśna,
- Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020, Kierunek interwencji: 5.4.1. Racjonalne zwiększenie zasobów leśnych; Kierunek interwencji: 5.4.2. Odbudowa drzewostanów po zniszczeniach spowodowanych

katastrofami naturalnymi; Kierunek interwencji: 5.4.4. Wzmacnianie publicznych funkcji lasów,

- Program ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z Planem działań na lata 2015-2020, Cel szczegółowy C: Zachowanie i przywracanie siedlisk przyrodniczych oraz populacji zagrożonych gatunków. Cel szczegółowy D: Utrzymanie i odbudowa funkcji ekosystemów będących źródłem usług dla człowieka,
- Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2030 roku, Cel operacyjny 3.2: Poprawa stanu oraz ochrona środowiska przyrodniczego Wielkopolski,
- Program Zwiększania Lesistości Powiatu Poznańskiego (2007),
- Program ochrony środowiska dla Powiatu Poznańskiego na lata 2016-2020, Rozdział 3.2. Cele, kierunki interwencji i zadania, Cel: Ochrona przyrody,
- Strategia Rozwoju Powiatu Poznańskiego do 2030 r. Cz. II Cele i działania kierunkowe, Działanie 1.1.4: Zwiększanie lesistości i poprawa stanu lasów,
- Koncepcja kierunków rozwoju przestrzennego Metropolii Poznań, Rozdział 5.1.1: Zielona infrastruktura,
- Strategia Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej Metropolia Poznań 2020, Oś strategiczna: Gospodarka przestrzenna i środowisko, Program 1.5. Kształtowanie i ochrona terenów o wysokich walorach przyrodniczych.

Spójność realizacji celu z substrategiami, programami rozwoju gminy

- Strategia Rozwoju Gminy Tarnowo Podgórne 2009-2020. Cel Strategiczny 3. Zachowanie i Ochrona Środowiska Naturalnego,
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Tarnowo Podgórne z 2011 r., Rozdział 2: pkt 4.2., pkt. 9.1b), Rozdział 4, pkt 124-133 oraz Rozdział 5: pkt 150 i 151,
- Program ochrony środowiska dla gminy Tarnowo Podgórne na lata 2014-2017 z perspektywą na lata 2018-2021, Rozdział II. Ocena stanu istniejącego gminy Tarnowo Podgórne, 4.3.: Prognozowane kierunki zmian.

Komplementarne cele operacyjne

- 1.2. Rozwijanie małej retencji wodnej i polepszenie jakości wód
- 1.3. Ochrona powietrza
- 2.1. Zrównoważone gospodarowanie przestrzenią
- 2.2. Harmonijny krajobraz i zadbane otoczenie
- 2.3. Ochrona i wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego
- 3.2. Zdrowie i bezpieczeństwo mieszkańców
- 3.5. Rozwój turystyki, sportu i rekreacji

Realizatorzy celu

- Wydział Infrastruktury Kubaturowej i Ochrony Środowiska Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne,
- Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych, Nadleśnictwo Konstantynowo,
- Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Poznaniu,
- Wydział Ochrony Środowiska, Rolnictwa i Leśnictwa Starostwa Powiatowego w Poznaniu,
- ośrodki doradztwa rolniczego.
- gospodarujący na najślabszych gruntach.

Źródła finansowania

- Budżet gminy,
- Dotacja na całkowite lub częściowe pokrycie kosztów zalesienia gruntów ze środków budżetu powiatu poznańskiego,
- Fundusz Leśny,
- Krajowe fundusze celowe ochrony środowiska (NFOŚiGW i WFOŚiGW),
- Fundusze Unii Europejskiej.

Cel operacyjny 1.2.

Rozwijanie małej retencji wodnej i polepszenie jakości wód

Uzasadnienie celu operacyjnego

Gmina Tarnowo Podgórne leży na obszarze o bardzo niekorzystnym bilansie wodnym, zaliczanym do najbardziej deficytowych w zasoby wodne w Polsce. Jednocześnie występuje tu problem zdekapitalizowanej infrastruktury melioracyjnej i małej retencji wód opadowych i roztopowych. Według modyfikacji krajowego programu zwiększania lesistości – etap II (Kwiecień R., Zając S., 2001) w gminie Tarnowo Podgórne zagrożenie erozją wodną powierzchniową występuje na 399 ha, a stepowienie na 2302 ha. Ponadto problemem jest zła jakość wód powierzchniowych i pogarszająca się jakość wód podziemnych, spowodowane głównie spływami powierzchniowymi z pól uprawnych oraz zanieczyszczeniami wód powstającymi poza granicami gminy. Wszystkie zlewnie na terenie gminy, z wyjątkiem Samy od Kanału Lubosińskiego do Dopływu z Brodziszewa, znajdują się w wykazie jednolitych części wód powierzchniowych wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych. Według Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (2016 r.) aktualny stan wszystkich jednolitych części wód powierzchniowych na terenie gminy jest zły i wszystkie są zagrożone ryzykiem nieosiągnięcia celów środowiskowych zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną.

Działania celu operacyjnego

- Działanie 1.2.1. Wsparcie małej retencji wodnej, zakładanie oczek śródpolnych i stawów**
- Działanie 1.2.2. Udrożnienie systemu nawodnień i odwodnień gruntów rolnych oraz podpiętrzenie Jeziora Lusowskiego i zbiornika w Baranowie**
- Działanie 1.2.3. Rozwijanie bioretencji i małej retencji na terenach zurbanizowanych**
- Działanie 1.2.4. Zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych**

Poprzez zakładanie śródpolnych oczek wodnych i stawów możliwe jest zatrzymanie w glebie i małych zbiornikach wodnych jak największej ilości wód opadowych oraz polepszenie jakości wód w rzekach i jeziorach. Najbardziej pilnym działaniem jest udrożnienie systemu nawodnień i odwodnień gruntów rolnych oraz podpiętrzenie Jeziora Lusowskiego i zbiornika w Baranowie. Efekty melioracji mogą być pozytywne tylko wtedy, kiedy urządzenia melioracyjne są sprawne i właściwie obsługiwane. Retencja korytowa polega na zatrzymaniu wody w rzece, potoku i rowie melioracyjnym. Dzięki systemowi piętrzeń i zastawek woda nie spływa szybko i pozostaje dłużej w okolicy, odnawiając stopniowo poziom wód gruntowych. Konstrukcje w retencji korytowej są nie tylko przyjazne środowisku i poprawiają wilgotność, np. na terenach rolnych, ale poprawiają jakość i czystość wód w rzekach. Projekt Zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Tarnowo Podgórne z 2019 r. wyodrębnia tereny łąk i pastwisk podmokłych, mających znaczenie dla zachowania stosunków wodnych i retencji wód. Na tych terenach w pierwszej kolejności powinno się budować i odtwarzać zbiorniki wodne.

Bardzo istotne są też działania realizowane na terenach zurbanizowanych. Zwiększanie powierzchni chłonnych w postaci terenów zieleni, powoduje zwiększenie pochłaniania wód opadowych oraz jej przefiltrowanie. Szczególnie wartościowe są skrzynie chłonne umieszczane pod parkingami i dużymi placami, które mogą magazynować ogromne ilości wody. Jest ona stopniowo uwalniana, pozostaje dłużej w gruncie, co zmniejsza ryzyko suszy, zasila też wody gruntowe. Dodatkowo takie rozwiązanie zapobiega podtopieniom w przypadku nawalnego deszczu.

Działania dla większości zlewni w gminie w zakresie polepszenia jakości wód przewidziane w Planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (2016 r.) to konieczność uporządkowania systemu gospodarki ściekowej, kontrola użytkowników prywatnych i przedsiębiorstw oraz realizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych. W przypadku gminy Tarnowo Podgórne najbardziej istotne nie jest zanieczyszczenie z sektora komunalnego (99,9% mieszkańców gminy korzysta z sieci kanalizacyjnej), ale z sektora rolniczego. Bardzo ważna jest więc realizacja Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu (2020 r.), w zakresie rolniczego

wykorzystania nawozów, ich przechowywania i terminów stosowania. Równie istotne jest odpowiednie stosowanie środków ochrony roślin czy zastosowanie metod agrotechnicznych.

Efekty realizacji celu operacyjnego

Efektem działań na terenach rolnych będzie stopniowe zwiększanie retencji korytowej oraz racjonalizacja nawodnień rolniczych. Pozyskanie wody oraz jej użycie będzie poprzedzane szkoleniami, tak by gospodarowanie wodą było racjonalne i aby skorzystało na nim zarówno gospodarstwo rolne, jak i środowisko. Efektem realizacji celu na terenach zurbanizowanych będzie stworzenie systemu małej retencji, w tym ogrodów deszczowych, pasaży roślinnych, zielonych dachów, stosowanie ażurowych chodników, skrzyń chłonnych, zbiorników na deszczówkę, tworzenie oczek wodnych i sztucznych stawów – wszystkie te rozwiązania sprzyjają zatrzymaniu wody i poprawiają mikroklimat. W zakresie jakości wód efektem docelowym jest osiągnięcie celów środowiskowych tj. dobry stan ekologiczny i dobry stan chemiczny wód rzecznych i jeziornych.

Mierniki realizacji i horyzont czasowy działań

Nr i nazwa działania	Mierniki rezultatu	Czas trwania
Działanie 1.2.1. Wsparcie małej retencji wodnej, zakładanie oczek śródpolnych i stawów	– Liczba nowopowstałych zbiorników wodnych.	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku
Działanie 1.2.2. Udrożnienie systemu nawodnień i odwodnień gruntów rolnych oraz podpiętrzenie Jeziora Lusowskiego i zbiornika w Baranowie	– Liczba zmodernizowanych i wybudowanych urządzeń wodnych piętrzących (zastawki, jazy, itp.).	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku
Działanie 1.2.3. Rozwijanie bioretencji i małej retencji na terenach zurbanizowanych	– Liczba nowych inwestycji związanych z retencjonowaniem wód opadowych na terenach zabudowanych.	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku
Działanie 1.2.4. Zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych	– Udział w powierzchni gminy obszarów szczególnie narażonych na zanieczyszczenie pochodzenia rolniczego (tzw. OSN).	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku

Beneficjenci

- Mieszkańcy gminy,
- Podmioty gospodarcze,
- Turyści odwiedzający gminę.

Spójność ze strategiami wyższego rzędu

- Polityka Ekologiczna Państwa 2030, Rozdział: 7.1. Zrównoważone gospodarowanie wodami, w tym zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki oraz osiągnięcie dobrego stanu wód,
- Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020, Kierunek interwencji 2.5.1. Rozwój infrastruktury wodno-melioracyjnej i innej łagodzącej zagrożenia naturalne, Kierunek interwencji 5.1.3. Racjonalne wykorzystanie zasobów wodnych na potrzeby rolnictwa i rybactwa oraz zwiększanie retencji wodnej,
- Strategia „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa do 2020 r.”, Kierunek interwencji: 1.2. Gospodarowanie wodami dla ochrony przed powodzią, suszą i deficytem wody,
- Aktualizacja Programu wodno-środowiskowego kraju (2016 r.),
- Aktualizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych (2017 r.),
- Program działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu (2020 r.),
- plany przeciwdziałania skutkom suszy w regionach wodnych oraz na obszarach dorzeczy,
- Program ochrony środowiska dla Powiatu Poznańskiego na lata 2016-2020, Rozdział 3.2. Cele, kierunki interwencji i zadania, Cel: Ochrona wód i ziemi.

Spójność realizacji celu z substrategiami, programami rozwoju gminy

- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Tarnowo Podgórne z 2011 r., Rozdział 4, pkt 134-138,
- Projekt Zmiany Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Tarnowo Podgórne z 2019 r., Rozdział 5.3,
- Program ochrony środowiska dla gminy Tarnowo Podgórne na lata 2014-2017 z perspektywą na lata 2018-2021, Rozdział IV: Wskazanie w programie ochrony środowiska priorytetów zadań koniecznych do realizacji w perspektywie wieloletniej na terenie gminy Tarnowo Podgórne w celu poprawy jakości środowiska, 3.3. Zadania własne gminy i koordynowane, w podziale na inwestycyjne i pozainwestycyjne, przewidziane do realizacji w ramach Programu Ochrony Środowiska.

Komplementarne cele operacyjne

- 1.1. Zwiększenie powierzchni lasów i terenów zieleni oraz ochrona miejsc cennych przyrodniczo
- 2.1. Zrównoważone gospodarowanie przestrzenią
- 2.2. Harmonijny krajobraz i zadbane otoczenie
- 3.2. Zdrowie i bezpieczeństwo mieszkańców

3.5. Rozwój turystyki, sportu i rekreacji

Realizatorzy celu

- Wydział Infrastruktury Kubaturowej i Ochrony Środowiska Urzędu gminy Tarnowo Podgórne,
- Wielkopolski Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Poznaniu,
- ośrodki doradztwa rolniczego,
- spółki wodne,
- Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie,
- Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych, Nadleśnictwo Konstantynowo,
- mieszkańcy gminy.

Źródła finansowania

- Budżet gminy,
- Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych,
- Krajowe fundusze celowe ochrony środowiska (NFOŚiGW i WFOŚiGW),
- Fundusze Unii Europejskiej.

Cel operacyjny 1.3.

Ochrona powietrza i ochrona przed hałasem

Uzasadnienie celu operacyjnego

Z punktu widzenia ochrony zdrowia i życia szczególnie niebezpieczną substancją znajdującą się w powietrzu jest pył zawieszony. Stężenia pyłowych zanieczyszczeń powietrza w Polsce są wyższe niż w jakimkolwiek innym kraju Unii Europejskiej. W Polsce największy wpływ na złą jakość powietrza, a tym samym na skutki zdrowotne, ma emisja z sektora bytowo-komunalnego zwanego potocznie „niską emisją”. Choć działania przeciwdziałające emisji koncentrują się na dużych miastach, to w wielu wsiach i małych miasteczkach stan powietrza jest równie zły, a często wyraźnie gorszy niż w wielu dużych aglomeracjach. Badania prowadzone od lat w wielu miejscach na świecie pokazują istnienie związku pomiędzy ekspozycją na zanieczyszczenia powietrza a występowaniem różnych efektów zdrowotnych. Pyły mogą stanowić poważny czynnik chorobotwórczy. Nie istnieje próg stężenia, poniżej którego negatywne skutki zdrowotne wynikające z oddziaływania pyłów na zdrowie ludzi nie występują. Grupą szczególnie narażoną na negatywne oddziaływanie pyłów są osoby starsze, dzieci i osoby cierpiące na choroby dróg oddechowych i układu krwionośnego. Ekspozycja na zanieczyszczenia powietrza wiąże się ze zwiększoną umieralnością i skróceniem oczekiwanej długości życia, nawet przy stosunkowo niskich stężeniach zanieczyszczeń. Według Europejskiej Agencji Środowiska około 45-48 tys. osób rocznie umiera w Polsce z powodu narażenia na zanieczyszczenie powietrza.

Dane pomiarowe na stacji w Tarnowie Podgórny mierzącej stężenie pyłu zawieszonego PM10 wskazują, że jakość powietrza w zakresie stężenia pyłu w gminie nie jest zadowalająca. Choć średnie roczne stężenia pyłu PM10 są poniżej limitu 40 µg/m³ i wykazują trend spadkowy, to liczba dni z ponadlimitowym stężeniem średniodobowym (>50 µg/m³) jest przekraczana 5-20 razy w roku. Poprawa jakości powietrza jest niezbędna dla poprawy jakości życia i zdrowia mieszkańców gminy.

Bardzo istotnym problemem jest także hałas pochodzący z dróg krajowych S11 i 92, dróg wojewódzkich 184 i 307, a także zlokalizowanego tuż przy wschodniej granicy gminy lotniska Ławica oraz toru Poznań. Wojewódzkie programy ochrony środowiska przed hałasem dla dróg wojewódzkich i krajowych zlokalizowanych na terenie gminy Tarnowo Podgórne wskazują na przekroczenia w większości punktów pomiarowych. Hałas emitują też lądujące i startujące samoloty na lotnisku Ławica. Na mocy uchwały Nr XVIII/302/12 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 30 stycznia 2012 r. (Dz. Urz. Woj. Wlkp. z 2012 r., poz. 961) utworzono dla tego lotniska obszar ograniczonego użytkowania obejmujący wschodnią część gminy. Strefa wewnętrzna i zewnętrzna tego obszaru obejmuje miejscowości Baranowo, Przeźmierowo, Swadzim, Batorowo i Wysogotowo. Przeźmierowo jest miejscowością najbardziej narażoną na hałas ze względu na drogę krajową 92, lotnisko, a także Tor Poznań, stąd od 2009 roku prowadzone są tam badania hałasu.

Działania celu operacyjnego

- Działanie 1.3.1. Inwentaryzacja źródeł ogrzewania indywidualnego na terenie gminy i wsparcie procesu przechodzenia na czystsze rodzaje paliw**
- Działanie 1.3.2. Wspieranie efektywności energetycznej i inteligentnego zarządzania energią, w tym w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym**
- Działanie 1.3.3. Zwiększenie udziału OZE w produkcji energii**
- Działanie 1.3.4. Kontrola standardów emisyjnych**
- Działanie 1.3.5. Monitoring i ograniczenie hałasu**

Jednym z pierwszych działań powinno być opracowanie bazy danych w zakresie źródeł ogrzewania indywidualnego na terenie gminy. Może ona zostać stworzona w ramach dostępnych narzędzi zapewniających aktualizację i weryfikację geoprzestrzenną danych lub w miarę możliwości pozyskana i rozwijana w oparciu o dostępne dane z gminnych systemów informacji. Na tej podstawie powinien zostać stworzony kompleksowy program ograniczania niskiej emisji w gminie, który będzie zawierał zachęty finansowe na modernizację budynków mieszkalnych, na wymianę kotłów, pieców i palenisk oraz wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych (OZE). Należy dążyć do likwidacji ogrzewania indywidualnego wykorzystującego paliwo stałe i zastąpienia go ogrzewaniem bezemisyjnym lub niskoemisyjnym. Do ogrzewania bezemisyjnego zalicza się podłączenie do sieci ciepłowniczej lub ogrzewanie elektryczne, pompy ciepła i inne źródła odnawialnej energii. Ogrzewanie niskoemisyjne wykorzystuje kotły gazowe lub olejowe. Jedynie

w sytuacjach wyjątkowych (np. brak możliwości technicznych przyłączenia do sieci gazowej) dopuszczona może być wymiana na kotły na paliwa stałe spełniające wymagania ekoprojektu. Oprócz działań o charakterze zachęcającym, niezbędne jest równoległe wdrażanie skutecznego systemu kontroli emisji i coraz bardziej bezwzględna egzekucja przestrzegania odpowiednich norm.

W zakresie ochrony przed hałasem istotnym działaniem jest realizacja programów ochrony środowiska przed hałasem dla dróg krajowych i wojewódzkich oraz stały monitoring hałasu pochodzącego z Toru Poznań i lotniska Ławica. Należy podejmować zarówno działania wpływające na rozchodzenie się hałasu, jak i wpływające na poziom emisji hałasu. W pierwszej grupie najistotniejsze jest odpowiednie planowanie przestrzenne zapobiegające lokalizacji zabudowy w bliskim sąsiedztwie dróg, a gdy to jest niemożliwe lokalizowanie w pierwszej linii zabudowy obiektów niechronionych akustycznie, co pozwala na zabezpieczenie budynków mieszkalnych położonych dalej. W sytuacji, gdy działania naprawcze zawierają konieczność realizacji działań inwestycyjnych, a Program ochrony środowiska przed hałasem zostanie uchwalony przez sejmik województwa, zapisy te muszą być uwzględnione w planach zagospodarowania przestrzennego. Obydwa akty mają rangę aktów prawa miejscowego i nie mogą być ze sobą sprzeczne. Do obowiązków organów administracji należy przekazywanie do Sejmiku Województwa Wielkopolskiego informacji o wydawanych decyzjach dla odcinków drogi objętych programem ochrony środowiska przed hałasem, mających wpływ na realizację niniejszego programu, w tym przede wszystkim na emisję hałasu do środowiska. Stosowanie w planowaniu przestrzennym zasady strefowania tzn. wprowadzania określonego typu zabudowy i zagospodarowania terenu w zależności od występującego lub potencjalnego poziomu hałasu, może zawczasu ograniczyć uciążliwość związaną z ponadnormatywnym hałasem. Strefowanie polega na tym, aby w odpowiednim układzie przestrzennym sąsiadowały ze sobą obszary o konkretnych funkcjach. Podstawowe założenia strefowania, to: 1. oddalanie zabudowy wymagającej ochrony akustycznej od źródeł hałasu oraz zmienność parametrów tej zabudowy (intensywności, wysokości itp.), 2. ekranowanie źródeł hałasu zabudową niewymagającą ochrony akustycznej, 3. wprowadzanie zwartej zieleni izolacyjnej i kształtowanie rzeźby terenu, 4. wprowadzanie ekranów akustycznych w pasach drogowych (tylko w ostateczności). W grupie działań wpływających na poziom emisji hałasu, najważniejsze to stosowanie nawierzchni dróg o zredukowanej hałaśliwości, a przede wszystkim odpowiednia organizacja ruchu, w tym wyłączenia ruchu wybranych grup pojazdów (zwłaszcza w porze nocy) oraz działania zmierzające do zwiększenia płynności ruchu. Niemniej istotne jest rozwijanie publicznego transportu zbiorowego.

Efekty realizacji celu operacyjnego

Rezultatem podjętych działań będzie osiągnięcie wskaźnika średniego rocznego stężenia pyłu PM₁₀ poniżej limitu 40 µg/m³ oraz brak przekroczeń dopuszczalnej częstotliwości normy 35 dni powyżej 50 µg/m³. Program ochrony powietrza dla strefy wielkopolskiej z roku 2020 szacuje liczbę kotłów (w tym pieców kaflowych), które powinny

zostać wymienione w gminie Tarnowo Podgórne do połowy 2026 roku na 6 626, a koszt ich wymiany na 99 390 tys. zł. Efekt ekologiczny tych działań do połowy 2026 r. to ograniczenie emisji PM₁₀ o 462 Mg/rok, PM_{2,5} o 368 Mg/rok oraz B(a)P o 226 kg/rok. Efektem podjętych działań będzie istotne zmniejszenie zachorowalności na choroby dróg oddechowych i układu krwionośnego.

W zakresie hałasu docelowym efektem działań jest ograniczenie poziomu hałasu do takiego stopnia, aby doprowadzić do dotrzymania poziomów dopuszczalnych, zgodnie z Programem ochrony środowiska przed hałasem dla terenów wzdłuż odcinków dróg wojewódzkich znajdujących się na terenie województwa wielkopolskiego (uchwała nr XLVII/1070/18 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 25 czerwca 2018 r.) oraz Programem ochrony środowiska przed hałasem dla pięciu odcinków drogi krajowej nr 92 o łącznej długości 23,26 km (Uchwała Nr XIV/210/11 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 26 września 2011 r.).

Mierniki realizacji i horyzont czasowy działań

Nr i nazwa działania	Mierniki rezultatu	Czas trwania
Działanie 1.3.1. Inwentaryzacja źródeł ogrzewania indywidualnego na terenie gminy i wsparcie procesu przechodzenia na czystsze rodzaje paliw	<ul style="list-style-type: none"> – Utworzenie bazy danych o indywidualnych źródłach emisji, – Wielkość dofinansowania kosztów wymiany systemów ogrzewania w budynkach mieszkalnych, – Liczba akcji informacyjnych. 	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku
Działanie 1.3.2. Wsparcie efektywności energetycznej i inteligentnego zarządzania energią, w tym w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba budynków poddanych głębokiej modernizacji energetycznej wraz z wymianą wyposażenia tych obiektów na energooszczędne. 	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku
Działanie 1.3.3. Zwiększenie udziału OZE w produkcji energii	<ul style="list-style-type: none"> – Ilość energii wyprodukowana z OZE. 	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku
Działanie 1.3.4. Kontrola standardów emisyjnych	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba kontroli rodzaju stosowanych paliw, a także instalowanych urządzeń spalania paliw (co najmniej 50 kontroli rocznie). 	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku
Działanie 1.3.5. Monitoring i ograniczanie hałasu	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba kontroli stanu nawierzchni dróg, – Liczba punktów pomiarowych różnego rodzaju hałasu (przemysłowy, samochodowy, lotniczy) na terenie gminy, w tym liczba punktów wykazujących 	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku

Nr i nazwa działania	Mienniki rezultatu	Czas trwania
	przekroczenia standardów hałasu, – liczba użytkowników publicznego transportu zbiorowego.	

Beneficjenci

- Mieszkańcy gminy,
- Podmioty gospodarcze.

Spójność ze strategiami wyższego rzędu

- Polityka Ekologiczna Państwa 2030, Rozdział: 7.2.: Likwidacja źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza lub istotne zmniejszenie ich oddziaływania,
- Strategia Rozwoju Kraju 2020, Cel II.6: Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko,
- Strategia „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa do 2020 r.”, Kierunek interwencji:
- Krajowy Program Ochrony Powietrza do roku 2020 (z perspektywą do 2030),
- Strategia Rozwoju Energetyki Odnawialnej (2001 r.),
- Polityka Energetyczna Państwa do 2030 roku (2009 r.),
- Program ochrony powietrza dla strefy wielkopolskiej (2020 r.),
- Strategia ZIT w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania, Cel strategiczny: Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej oraz ograniczenie niskiej emisji w MOF Poznania,
- Program ochrony środowiska dla Powiatu Poznańskiego na lata 2016-2020, Rozdział 3.2. Cele, kierunki interwencji i zadania, Cel: Ochrona jakości powietrza,
- Program ochrony środowiska przed hałasem dla terenów wzdłuż odcinków dróg wojewódzkich znajdujących się na terenie województwa wielkopolskiego (uchwała nr XLVII/1070/18 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 25 czerwca 2018 r.),
- Program ochrony środowiska przed hałasem dla pięciu odcinków drogi krajowej nr 92 o łącznej długości 23,26 km (Uchwała Nr XIV/210/11 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 26 września 2011 r.).

Spójność realizacji celu z substrategiami, programami rozwoju gminy

- Plan Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Tarnowo Podgórne (2014 r., ze zmianą w 2018 r.),
- Program ochrony środowiska dla gminy Tarnowo Podgórne na lata 2014-2017 z perspektywą na lata 2018-2021, Rozdział IV: Wskazanie w programie ochrony środowiska priorytetów zadań koniecznych do realizacji w perspektywie wieloletniej na terenie gminy Tarnowo Podgórne w celu poprawy jakości środowiska, 4.4. Lista priorytetowych przedsięwzięć Gminy Tarnowo Podgórne,

- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Tarnowo Podgórne z 2011 r., Rozdział 4, pkt 139-143,
- Projekt zmiany Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Tarnowo Podgórne z 2019 r., Rozdziały 5.7 i 5.8 oraz 10.1 i 10.2.

Komplementarne cele operacyjne

- 2.4. Transport przyjazny środowisku i mieszkańcom
- 3.2. Zdrowie i bezpieczeństwo mieszkańców
- 3.5. Rozwój turystyki, sportu i rekreacji
- 4.1. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka
- 4.2. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości

Realizatorzy celu

- Wydział Infrastruktury Kubaturowej i Ochrony Środowiska Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne,
- Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska,
- Straż Gminna,
- Mieszkańcy gminy.

Źródła finansowania

- Budżet gminy,
- Dotacja celowa ze środków budżetu powiatu poznańskiego,
- Program Czyste Powietrze,
- Krajowe fundusze celowe ochrony środowiska (NFOŚiGW i WFOŚiGW),
- Fundusze Unii Europejskiej,
- Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego „EOG”.

CEL STRATEGICZNY II

GMINA PRZESTRZENNIE ZORGANIZOWANA

Cele operacyjne

2.1.	Zrównoważone gospodarowanie przestrzenią
2.2.	Harmonijny krajobraz i zadbane otoczenie
2.3.	Ochrona i wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego
2.4.	Transport przyjazny środowisku i mieszkańcom

Wizja przestrzeni gminy 2030. Gmina Tarnowo Podgórne jest zrównoważona funkcjonalnie, spójna terytorialnie i dostępna transportowo. W dobie przepływów towarów i mobilności ludzi osiągnięcie spójności terytorialnej i ograniczanie rozpraszania zabudowy jest jednym z priorytetów rozwoju przestrzennego. Dziedzictwo kulturowe gminy jest odpowiednio chronione i pielęgnowane jako część kultury materialnej i niematerialnej Wielkopolski. Gmina Tarnowo Podgórne jest obszarem działania lokalnej wspólnoty i sprzymierzeńcem działań mających na celu dbałość o ład przestrzenny i estetykę otoczenia miejsc zamieszkania. Osiągnięte zostało powiązanie komunikacyjne i funkcjonalne wszystkich obszarów z głównymi centrami gminy (Tarnowo Podgórne, Przeźmierowo). Dzięki nim korzyści rozwoju obejmą całą gminę i wszystkie elementy jej sieci osadniczej, w tym rozproszone osady wiejskie. Inwestycje w infrastrukturę transportową zapewniają wszystkim mieszkańcom możliwość przemieszczania się i dostępność do miejsc pracy, realizacji usług i wypoczynku, zarówno środkami komunikacji zbiorowej, jak i indywidualnej. Rozbudowana sieć dróg, połączenia autobusowe oraz powiązania z lotniskiem Ławica sprawiają, że gmina jest bardzo dobrze skomunikowana z innymi regionami kraju i Europy. Wdrażanie nowych technologii i rozwiązań organizacyjnych powodują rozwój transportu zintegrowanego, intermodalnego, ekologicznego i autonomicznego, zgodnie z najnowszymi trendami światowymi.

Cel operacyjny 2.1.

Zrównoważone gospodarowanie przestrzenią

Uzasadnienie celu operacyjnego

Gospodarka przestrzenna jest tym elementem polityki rozwoju gminy, który integruje terytorialnie różne działania i projekty o charakterze sektorowym. Nieprzypadkowo więc, „ład przestrzenny” znajduje się na samym początku rozbudowanego katalogu zadań publicznych gminy, wymienionych w art. 7 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym.

Współczesny europejski paradygmat planistyczny opiera się na wszechstronnym i kompleksowym podejściu do planowania, które najczęściej bywa nazywane strategicznym planowaniem przestrzennym. Kluczową cechą strategicznego planowania przestrzennego jest traktowanie procesu planistycznego jako środka prowadzącego do:

- wykreowania uzgodnionej strategii rozwoju przestrzennego, bazującej na konsensusie interesariuszy,
- kierowania przestrzennym rozmieszczeniem procesów rozwojowych,
- zapewnienia koordynacji przestrzennego oddziaływania polityk sektorowych.

Strategiczne planowanie przestrzenne prowadzić ma tym samym do integracji procesów rozwojowych, które we współczesnej rzeczywistości są w coraz większym stopniu rozproszone, płynne i wielokierunkowe.

Nowe wyzwania dla lokalnej polityki przestrzennej wynikają także z krajowych regulacji planistycznych. W 2015 r. do ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym wprowadzone zostały nowe wymogi w zakresie obowiązku racjonalizacji zasobu planowanych terenów inwestycyjnych i powiązania ich rozmieszczenia z dostępem do infrastruktury publicznej. Oznacza to konieczność rewizji dotychczasowych kierunków rozwoju gminy i co najmniej ich ponownego zbilansowania względem potrzeb rozwojowych.

Gmina Tarnowo Podgórne odznacza się wykrystalizowaną strukturą przestrzenną centralnej i wschodniej części gminy, z dwoma ośrodkami centralnymi (Przeźmierowo, Tarnowo Podgórne) połączonymi intensywnie zagospodarowaną osią DK 92. Taką strukturę należy uznać za silną stronę jednostki, dającą wysoki potencjał rozwoju na przyszłość. Jednak żywiołowe procesy urbanistyczne w południowej części gminy wymagają większej uwagi ze strony władz samorządowych i stanowią poważne wyzwanie strategiczne.

Działania celu operacyjnego

Działanie 2.1.1	Rozwój funkcjonalnych centrów lokalnych w Tarnowie Podgórny i Przeźmierowie
Działanie 2.1.2.	Ochrona przed zabudową elementów metropolitalnego zielonego pierścienia i sieci korytarzy ekologicznych
Działanie 2.1.3.	Powstrzymywanie zamierzeń inwestycyjnych niezgodnych z polityką przestrzenną gminy
Działanie 2.1.4.	Uporządkowanie struktur urbanistycznych w południowej części gminy
Działanie 2.1.5.	Dywersyfikacja oferty mieszkaniowej gminy pod kątem usamodzielniających się młodych mieszkańców gminy oraz osób w wieku senioralnym

Siedziba gminy – Tarnowo Podgórne pod względem demograficznym i funkcjonalnym, a także niektórych elementów zabudowy, bez wątpienia może aspirować do statusu miejskiego. Jako centralny ośrodek gminy skupia cały zestaw usług publicznych niezbędnych do funkcjonowania jednostki, jednocześnie posiadając także obiekty o charakterze ponadlokalnym (Tarnowskie Termy, zespół szkół zawodowych). Drugim centralnym ośrodkiem usługowym gminy jest Przeźmierowo, które obsługuje zespół czterech silnie zurbanizowanych miejscowości (Chyby, Baranowo, Przeźmierowo, Wysogotowo) przy granicy z Poznaniem, które w praktyce tworzą ciągły układ zabudowy. Ze strategicznego punktu widzenia niezbędna jest kontynuacja dotychczasowej polityki rozwoju funkcjonalnych centrów lokalnych w Tarnowie Podgórny i Przeźmierowie, polegająca na wzmacnianiu ich potencjału miastotwórczego, koncentracji usług publicznych wyższego rzędu oraz urbanistycznej regulacji zabudowy w centralnych częściach obu miejscowości.

Kluczowym wyznacznikiem polityki przestrzennej gminy powinno być również dążenie do ochrony przed zabudową elementów metropolitalnego zielonego pierścienia

i sieci korytarzy ekologicznych, zgodnie z przesłankami określonymi w celu operacyjnym 1.1. Oznaczać to może konieczność zabezpieczenia niektórych terenów za pomocą tzw. „ochronnych” miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, a w niektórych wypadkach realne rozważenie rewizji niektórych zapisów studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

W sferze gospodarowania przestrzenią niezbędna jest też pełna konsekwencja w egzekwowaniu polityki przestrzennej gminy, co przy aktualnych uwarunkowaniach prawnych (możliwość wnioskowania przez inwestorów na terenach bez planów miejscowych o decyzje o warunkach zabudowy niezgodne ze studium) jest często zadaniem niełatwym. Naruszenie przez nowo powstającą zabudowę pryncypiów polityki przestrzennej gminy może w dłuższym okresie doprowadzić do samorzutnego powstawania rozległych kompleksów urbanistycznych o przemieszanych funkcjach, zamazanej tożsamości poszczególnych jednostek osadniczych i mało czytelnych układach terenów zielonych. W tej sytuacji konieczne jest wykorzystywanie wszystkich prawnie dopuszczalnych środków zmierzających do uniemożliwienia wydawania warunków zabudowy dla zamierzeń inwestycyjnych niezgodnych z polityką przestrzenną gminy.

Szczególnym wyzwaniem planistycznym na okres realizacji strategii jest uporządkowanie urbanistyczne cennych krajobrazowo terenów w południowej części gminy – wokół rynny Jeziora Lusowskiego i Doliny Samy (Lusowo, Lusówko, Sierosław). Istnieje tu potencjał do wykorzystania turystyczno-rekreacyjnego, jednak uwidacznia się również bardzo silna presja inwestycyjna, szczególnie w zakresie indywidualnego budownictwa mieszkaniowego. W tej części gminy funkcje obsługi mieszkańców są stosunkowo najslabiej rozwinięte, nie istnieją też bardziej wykrystalizowane układy urbanistyczne. Może to grozić chaotycznym rozwojem zabudowy i powstaniem rozproszonej monokultury mieszkaniowej, zdominowanej w zakresie obsługi komunikacyjnej przez transport indywidualny. Niezbędne są więc działania zmierzające do sterowania procesami zagospodarowania w tej części gminy poprzez narzędzia inwestycyjne i regulacyjne.

Ze strategicznego punktu widzenia istotne są również działania na rzecz większej dywersyfikacji rynku mieszkaniowego w gminie, szczególnie pod kątem usamodzielniania się za kilka lub kilkanaście lat dzisiejszego pokolenia dzieci i młodzieży. Rynek mieszkaniowy w gminie jest aktualnie nastawiony na klienta stosunkowo zamożnego, który preferuje większe domy jednorodzinne lub duże mieszkania w niezbyt zintensyfikowanej zabudowie zorganizowanej. Z tej perspektywy działaniem we właściwym kierunku podjętym w ostatnich latach przez gminę jest równoważenie rynku mieszkaniowego poprzez Gminny Program Budowy Mieszkań z Dojściem do Własności. W celu utrzymania młodych mieszkańców gminy na lokalnym rynku mieszkaniowym, konieczne może okazać się zwiększenie oferty w zakresie budownictwa wielorodzinnego i mniejszych lokali, zarówno w zasobie gminnym, jak prywatnym.

Efekty realizacji celu operacyjnego

W wyniku realizacji celu operacyjnego gmina Tarnowo Podgórne będzie odznaczać się zrównoważoną strukturą przestrzenną z centrotwórczymi ośrodkami w Tarnowie Podgórny i Przeźmierowie oraz uporządkowaną zabudową mieszkaniową i produkcyjno-usługową, wokół której utrzymane zostaną elementy zielonego pierścienia metropolitalnego i korytarze ekologiczne. Powstawać będą wyłącznie nowe obiekty budowlane zgodne z polityką przestrzenną gminy. Na rynku mieszkaniowym dostępne będą bogate oferty dla wszystkich grup mieszkańców według grup wiekowych i statusu rodzinnego.

Mierniki realizacji i horyzont czasowy działań

Nr i nazwa działania	Mierniki rezultatu	Czas trwania
Działanie 2.1.1. Rozwój funkcjonalnych centrów lokalnych w Tarnowie Podgórny i Przeźmierowie	– Liczba placówek usług publicznych i komercyjnych w Tarnowie Podgórny i Przeźmierowie.	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku.
Działanie 2.1.2. Ochrona przed zabudową elementów metropolitalnego zielonego pierścienia i sieci korytarzy ekologicznych	– Powierzchnia terenów wolnych od zabudowy w stosunku do zasięgu metropolitalnego zielonego pierścienia i korytarzy ekologicznych wyznaczonych w KKRPM.	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku.
Działanie 2.1.3. Powstrzymanie zamierzeń inwestycyjnych niezgodnych z polityką przestrzenną gminy	– Liczba nowych decyzji o warunkach zabudowy niezgodnych ze studium (preferowana wartość: 0).	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku.
Działanie 2.1.4. Uporządkowanie struktur urbanistycznych w południowej części gminy	– Poziom pokrycia powierzchni sołectw w południowej części gminy planami miejscowymi.	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku.
Działanie 2.1.5. Dywersyfikacja oferty mieszkaniowej gminy pod kątem usamodzielniających się młodych mieszkańców gminy oraz osób w wieku senioralnym	– Liczba mieszkań oddanych do użytku w ramach Gminnego Programu Budowy Mieszkań z Dojściem do Własności.	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku.

Beneficjenci

- Mieszkańcy gminy,
- Lokalni przedsiębiorcy.

Spójność ze strategiami wyższego rzędu

- Plan zagospodarowania przestrzennego Województwa Wielkopolskiego, przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Wielkopolskiego nr XLVI/690/2010 z dnia 26 kwietnia 2010 r.,

- Strategia Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej - Metropolia 2020,
- Koncepcja Kierunków Rozwoju Przestrzennego Metropolii Poznań.

Spójność realizacji celu z substrategiami, programami rozwoju gminy

- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Tarnowo Podgórne.

Komplementarne cele operacyjne

- 1.1. Zwiększenie powierzchni lasów i terenów zieleni oraz ochrona miejsc cennych przyrodniczo
- 1.2. Rozwijanie małej retencji wodnej i polepszenie jakości wód
- 2.2. Harmonijny krajobraz i zadbane otoczenie
- 2.3. Ochrona i wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego
- 4.2. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości

Realizatorzy celu

- Wydział Zagospodarowania Przestrzennego Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne,
- TP-KOM S.A.

Partnerzy

- Właściciele nieruchomości,
- Deweloperzy.

Źródła finansowania

- Budżet gminy,
- Inne dostępne środki zewnętrzne.

Cel operacyjny 2.2.

Harmonijny krajobraz i zadbane otoczenie

Uzasadnienie celu operacyjnego

Wysoka jakość przestrzeni stanowi coraz częściej o decyzjach lokalizacyjnych zarówno mieszkańców, jak i inwestorów. Z tego powodu w ostatnich latach wzrasta znaczenie działań na rzecz harmonijnego krajobrazu i zadbanego otoczenia w polityce jednostek samorządu terytorialnego, szczególnie obliczu dynamicznie postępującej urbanizacji strefy podmiejskiej. Z uwagi na rosnący potencjał demograficzny i gospodarczy gminy Tarnowo Podgórne oraz skalę potrzeb w zakresie harmonizacji krajobrazu, istotnym wyzwaniem jest ustalenie wysokiego poziomu zasad organizacji przestrzeni.

Realizacja działań w ramach celu operacyjnego została w dużej mierze umożliwiona dzięki nowym instrumentom planistycznym wynikającym z tzw. ustawy krajobrazowej czyli ustawy z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu. Na konieczność działań w sferze wskazanej w celu operacyjnym wskazują także podstawowe dokumenty strategiczne i koncepcyjne znaczenia zarówno lokalnego jak i regionalnego oraz krajowego, m.in. Strategia Rozwoju Powiatu Poznańskiego do 2030r., i Strategia Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej. Metropolia 2020.

Działania celu operacyjnego

Działanie 2.2.1	Przygotowanie i wdrożenie uchwały krajobrazowej
Działanie 2.2.2.	Ochrona najcenniejszych krajobrazów przed ingerencją elementów obcych w krajobrazie i dominacją obiektów kubaturowych
Działanie 2.2.3.	Rozwój przestrzeni publicznych o charakterze sąsiedzkim
Działanie 2.2.4.	Stała inwentaryzacja, monitoring i likwidacja nielegalnych składowisk odpadów
Działanie 2.2.5.	Promocja przedsięwzięć i działań na rzecz estetyki otoczenia i ochrony krajobrazu

Przygotowanie i wdrożenie uchwały krajobrazowej pozwoli na wprowadzenie narzędzi umożliwiających skuteczniejszą niż dotychczas ochronę krajobrazu. W ramach uchwały będzie możliwe określenie zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń. Po przyjęciu uchwały krajobrazowej pojawi się dodatkowo także uprawnienie rady gminy do ustalenia powszechnej opłaty za powierzchnię reklamową.

Zapobieganie degradacji krajobrazu kulturowego na terenie gminy powinno następować poprzez objęcie szczególną ochroną najcenniejszych krajobrazów, w tym miejsc i terenów eksponowanych, panoram i punktów widokowych przed ingerencją elementów obcych w krajobrazie i dominacji obiektów kubaturowych. Szczególnie ważnym aspektem realizacji tego działania będzie uwzględnianie walorów krajobrazowych na etapie oceny oddziaływania na środowisko, zarówno w przypadku inwestycji, jak i dokumentów programowych.

Dla kształtowania krajobrazu urbanistycznego poszczególnych miejscowości gminy kluczowym elementem jest tworzenie i zagospodarowywanie przestrzeni publicznych. Mogą one przybierać charakter m.in. placów, skwerów, zieleńców. Stanowią one zarówno ośrodki integrujące społeczność sąsiedzką, jak i ułatwiają orientację przestrzenną oraz poprawiają percepcję najbliższego otoczenia miejsca zamieszkania.

Jednym z najbardziej inwazyjnych zjawisk niszczących estetykę krajobrazu i otoczenia jest występowanie nielegalnych składowisk odpadów. Tylko stała inwentaryzacja, monitoring i likwidacja nielegalnych składowisk odpadów pozwolą na zapobieganie degradacji przestrzeni na terenie gminy. Zaleca się ciągłą współpracę ze mieszkańcami

i przedsiębiorcami w zakresie prawidłowej gospodarki odpadami oraz uświadamiania szkodliwego oddziaływania nielegalnych składowisk odpadów.

W działaniach na rzecz krajobrazu i zadbanego otoczenia, oprócz instrumentów o charakterze administracyjnym, kluczowa jest edukacja i promocja właściwych przedsięwzięć i postaw w zakresie kształtowania i pielęgnacji piękna w otoczeniu człowieka. Pomocnymi narzędziami będą katalogi rekomendowanych i dopuszczalnych obiektów architektonicznych, szyldów reklamowych i mebli miejskich jako zbiór wytycznych w zakresie lokalizacji proporcji, materiału i koloru tych elementów przestrzeni. Ważnym zadaniem wspierającym harmonię krajobrazu jest wzrost udziału rodzimej roślinności poprzez stworzenie katalogu zalecanych/pożyczanych gatunków roślinności wysokiej w lokalnych ogrodach przydomowych oraz założeniach zieleni towarzyszących obiektom użyteczności publicznej i układom komunikacyjnym. Należy również zaplanować organizowanie warsztatów i kursów poruszających kwestie dotyczące estetyki, sztuki i kompozycji oraz tożsamości krajobrazu. W ramach realizacji celu wskazuje się także na potrzebę organizacji konkursów na najlepiej zorganizowaną przestrzeń prywatną i publiczną z uwzględnieniem walorów krajobrazowych.

Efekty realizacji celu operacyjnego

Efektem realizacji celu będzie stworzenie instrumentów prawno-administracyjnych i finansowych dla ochrony krajobrazu przyrodniczego i kulturowego gminy. Podjęte działania przyniosą też skutek w wymiarze edukacyjnym, organizacyjnym oraz promocyjnym. Atrakcyjność zamieszkania w gminie Tarnowo Podgórne znacząco wzrośnie dzięki licznym i zadbanym przestrzeniom publicznym o charakterze sąsiedzkim, kształtowanym z dużym udziałem zieleni, w tym przede wszystkim rodzimych gatunków roślin. Zlikwidowany zostanie problem nielegalnych składowisk odpadów. Nowo powstające obiekty budowlane, meble miejskie i szyldy reklamowe będą nawiązywać do najlepszych wzorców promowanych w katalogach rekomendowanych rozwiązań architektonicznych i estetycznych. Realizacja zakładanych form edukacji oraz promocji estetyki, sztuki i kompozycji przyczyni się do rozpowszechnienia w świadomości społecznej bogactwa dziedzictwa kulturowego i tożsamości krajobrazu gminy.

Mierniki realizacji i horyzont czasowy działań

Nr i nazwa działania	Mierniki rezultatu	Czas trwania
Działanie 2.2.1 Przygotowanie i wdrożenie uchwały krajobrazowej	– Udział tablic i urządzeń reklamowych dostosowanych do wymogów uchwały krajobrazowej.	Przyjęcie uchwały krajobrazowej do 2022 r. Wdrażanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku.
Działanie 2.2.2. Ochrona najcenniejszych krajobrazów przed ingerencją elementów	– Oszacowanie skuteczności podjętych działań na podstawie wykonanego ex	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku.

Nr i nazwa działania	Mienniki rezultatu	Czas trwania
obcych w krajobrazie i dominacją obiektów kubaturowych	<i>post</i> studium krajobrazowego.	
Działanie 2.2.3. Rozwój przestrzeni publicznych o charakterze sąsiedzkim	– Liczba nowych przestrzeni publicznych (w tym placów, skwerów, zieleńców) o charakterze sąsiedzkim.	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku.
Działanie 2.2.4. Stała inwentaryzacja, monitoring i likwidacja nielegalnych składowisk odpadów	– Liczba zinwentaryzowanych nielegalnych składowisk odpadów, – Liczba zlikwidowanych nielegalnych składowisk odpadów.	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku.
Działanie 2.2.5. Promocja przedsięwzięć i działań na rzecz estetyki otoczenia i ochrony krajobrazu	– Stworzenie katalogów rekomendowanych rozwiązań architektonicznych i estetycznych, – Liczba warsztatów / kursów dotyczących estetyki, sztuki i kompozycji, – Liczba konkursów na najlepiej zorganizowaną przestrzeń prywatną i publiczną, – Liczba zgłoszonych i nagrodzonych obiektów/przestrzeni.	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku.

Beneficjenci

- Mieszkańcy gminy,
- Lokalni przedsiębiorcy,
- Turyści odwiedzający gminę.

Spójność ze strategiami wyższego rzędu

- Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014-2017, przyjęty przez Radę Ministrów Uchwałą nr 125/2014 z dnia 24 czerwca 2014 r.,
- Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku - Wielkopolska 2020, przyjęta przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego uchwałą nr XXIX/559/12 z dnia 17 grudnia 2012 roku (Cel operacyjny 8.10. Ochrona i utrwalanie dziedzictwa kulturowego),
- Plan zagospodarowania przestrzennego Województwa Wielkopolskiego, przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Wielkopolskiego nr XLVI/690/2010 z dnia 26 kwietnia 2010 r.,

- Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014-2020 (Priorytet inwestycyjny 6c - „Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego”),
- Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2013-2016, przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Wielkopolskiego nr XXXVIII/763/13 z dnia 28 października 2013 r.,
- Strategia Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej - Metropolia 2020 (Projekt 1.3. Ochrona i kształtowanie krajobrazu kulturowego),
- Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w miejskim obszarze funkcjonalnym Poznania (Projekt strategiczny 9 - Ochrona i modernizacja obiektów użyteczności publicznej stanowiących dziedzictwo kulturowe).

Spójność realizacji celu z substrategiami, programami rozwoju gminy

- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Tarnowo Podgórne.

Komplementarne cele operacyjne

- 1.1. Zwiększenie powierzchni lasów i terenów zieleni oraz ochrona miejsc cennych przyrodniczo
- 2.1. Zrównoważone gospodarowanie przestrzenią
- 3.1. Bogactwo oferty wychowawczej i edukacyjnej
- 4.2. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości

Realizatorzy celu

- Wydział Zagospodarowania Przestrzennego Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne,
- Wydział Infrastruktury Kubaturowej i Ochrony Środowiska Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne,
- Straż Gminna,
- Gminny Ośrodek Kultury

Źródła finansowania

- Budżet gminy,
- Budżet Powiatu Poznańskiego,
- Środki UE,
- Środki prywatne,
- Inne dostępne środki zewnętrzne.

Cel operacyjny 2.3.

Ochrona i wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego

Uzasadnienie celu operacyjnego

Współczesne społeczeństwo jest coraz bardziej świadome nie tylko korzyści materialnych, ale także niematerialnych wartości, których nośnikami są obiekty, w tym zabytki dziedzictwa kulturowego, do których należą zabytki. Zachowanie zasobów, które stanowią świadectwo naszej przeszłości, pozwala umacniać i budować poczucie tożsamości lokalnej, a tym samym leży w szeroko pojętym interesie społecznym.

Aby utrzymać zabytki w dobrym stanie technicznym konieczne jest ciągłe monitorowanie ich kondycji oraz przeprowadzanie zabiegów konserwatorskich, restauratorskich czy robót budowlanych. Realizacja tych czynności nie powinna być celem samym w sobie, lecz stanowić element świadomego zarządzania dziedzictwem, w tym także adaptacji zabytków na funkcje odpowiadające współczesnym potrzebom społecznym. Promowanie dziedzictwa i udostępnianie zabytków społeczeństwu, w szczególności społecznościom lokalnym, przyczyniać się może do zacieśniania więzi społecznych oraz kształtowania postaw odpowiedzialności i troski o "wspólne" dziedzictwo. Zabytki mogą odgrywać także bardzo ważną rolę w procesie rewitalizacji, jeśli dostrzeże się i właściwie wykorzysta ich potencjał.

Zgodnie z Ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytki podlegają prawnej ochronie bez względu na stan zachowania, a "ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie...". Konieczność realizacji celu operacyjnego wynika zarówno z katalogu zadań własnych gminy zawartego w ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, jak i z zapisów zawartych w dokumentach strategicznych i programowych o znaczeniu lokalnym, regionalnym i krajowym, m.in. Strategii Rozwoju Powiatu Poznańskiego do 2030 r., Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Poznańskiego na lata 2016-2020 czy Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022.

Działania celu operacyjnego

- Działanie 2.3.1.** Rewitalizacja i ochrona założeń pałacowo- i dworsko- parkowych oraz alei przydrożnych i śródpolnych
- Działanie 2.3.2.** Współpraca z prywatnymi właścicielami nieruchomości zabytkowych lub potencjalnymi inwestorami
- Działanie 2.3.3.** Ustalenie stref ochronnych wokół najcenniejszych obiektów zabytkowych
- Działanie 2.3.4.** Współpraca ze społecznością lokalną w zakresie monitorowania stanu zachowania lokalnego dziedzictwa kulturowego i promocji jego walorów

Najcenniejsze obiekty zabytkowe na terenie gminy to przede wszystkim założenia pałacowo-parkowe i dworsko-parkowe oraz ciągi alei przydrożnych i śródpolnych. Do głównych wyzwań w perspektywie kolejnych lat będzie należało utrzymanie w dobrym stanie technicznym obiektów będących własnością gminną, w tym poddawanie ich pracom konserwatorsko-restauratorskim, co będzie związane z przeznaczeniem środków finansowych na monitorowanie stanu zabytków i bieżące naprawy.

W związku z występującymi również na terenie gminy zabytkami w złym stanie technicznym, wymagającymi działań interwencyjnych, kolejne wyzwanie stanowi współpraca z prywatnymi właścicielami obiektów znajdujących się w rejestrze zabytków lub w gminnej ewidencji zabytków. Polegać ona powinna na zapewnieniu im wsparcia informacyjnego oraz finansowego, a także zachęcaniu do podejmowania działań przy zabytkach zgodnych z ustawowymi założeniami ochrony i opieki nad zabytkami i udostępniania obiektów zabytkowych społeczeństwu. Konieczne jest także podjęcie działań mających na celu ochronę otoczenia zabytków. W tym zakresie niezbędne jest ustalenie stref ochronnych wokół najcenniejszych obiektów zabytkowych, w tym m.in. widoków elewacji frontowych, osi widokowych, dominant.

W zakresie monitorowania stanu technicznego zabytków i zachowania lokalnego dziedzictwa kulturowego niezbędna jest współpraca ze społecznością lokalną, pasjonatami zabytków oraz profesjonalistami w tej dziedzinie. Konieczność ciągłej aktualizacji informacji o obiektach zabytkowych wiąże się także z wyzwaniem digitalizacji zasobów zabytkowych i udostępniania ich społeczeństwu, co odpowiada współczesnym trendom w zakresie promocji dziedzictwa. Pozwoli to również na znaczące ułatwienie inicjowania działań edukacyjnych oraz opracowania materiałów popularyzujących dziedzictwo gminy.

Efekty realizacji celu operacyjnego

W wyniku realizacji celu operacyjnego znaczącej poprawie ulegnie stan techniczny i możliwość wykorzystania do różnych celów społecznych zabytków w gminie. Zadbane założenia pałacowo-parkowe i dworsko-parkowe oraz ciągi alei przydrożnych i śródpolnych staną się wizytówką dziedzictwa kulturowego gminy. Dzięki realizacji programu współpracy z prywatnymi właścicielami zabytków oraz potencjalnymi inwestorami nastąpi przywrócenie walorów obiektów zabytków, które nie są własnością gminną. Otoczenie zabytków zostanie uchronione przed nadmierną presją inwestycyjną, dzięki przyjęciu jasnych i jednoznacznych zasad kształtowania przestrzeni wokół zabytków dla przyszłych inwestorów. Stworzona zostanie sieć współpracy pasjonatów zabytków i profesjonalistów w dziedzinie ich ochrony ze społecznością lokalną, która przyczyni się do zwiększenia świadomości i troski o lokalne dziedzictwo kulturowe.

Mierniki realizacji i horyzont czasowy działań

Nr i nazwa działania	Mierniki rezultatu	Czas trwania
Działanie 2.3.1. Rewitalizacja i ochrona zespołów pałacowo-dworsko-parkowych oraz alei przydrożnych i śródpolnych	<ul style="list-style-type: none"> – Utworzenie i wdrożenie programu rewitalizacji i ochrony zespołów pałacowo-dworsko-parkowych oraz alei przydrożnych i śródpolnych, – Liczba obiektów poddanych rewitalizacji lub pracom konserwatorsko-restauratorskim w danym roku, – Roczne nakłady finansowe na rzecz ochrony zespołów pałacowo-dworsko-parkowych. 	Planuje się realizację działania w terminie do 2025 r.
Działanie 2.3.2. Współpraca z prywatnymi właścicielami nieruchomości zabytkowych lub potencjalnymi inwestorami	<ul style="list-style-type: none"> – Utworzenie programu współpracy z prywatnymi właścicielami zabytków lub potencjalnymi inwestorami uzgodnionego z właściwym konserwatorem zabytków, – Liczba obiektów poddanych rewitalizacji lub pracom konserwatorsko-restauratorskim w danym roku, – Liczba zabytków objętych inwentaryzacją lub monitoringiem. 	Działanie ma charakter ciągły; należy uwzględnić coroczne aktualizacje warunków uzyskania dotacji.
Działanie 2.3.3. Ustalenie stref ochronnych wokół najcenniejszych obiektów zabytkowych	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba obiektów zabytkowych z pełnym zestawem instrumentów ochronnych (prawno-administracyjnych, planistycznych) dla swojego otoczenia. 	Planuje się realizację działania w terminie do 2025 r.
Działanie 2.3.4. Współpraca ze społecznością lokalną w zakresie monitorowania stanu zachowania lokalnego dziedzictwa kulturowego i promocji jego walorów	<ul style="list-style-type: none"> – Utworzenie portalu/ zakładki na stronie gminy poświęconej dzieleniu się wiedzą w zakresie zabytków gminy, – Liczba zdigitalizowanych zabytków. 	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku.

Beneficjenci

- Właściciele oraz użytkownicy obiektów zabytkowych,
- Mieszkańcy gminy,

- Instytucje kultury,
- Turyści.

Spójność ze strategiami wyższego rzędu

- Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022, przyjęty przez Radę Ministrów Uchwałą nr 82/2019 z dnia 13 sierpnia 2019 r.,
- Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku - Wielkopolska 2020, przyjęta przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego uchwałą nr XXIX/559/12 z dnia 17 grudnia 2012 roku (Cel operacyjny 8.10. Ochrona i utrwalanie dziedzictwa kulturowego),
- Plan zagospodarowania przestrzennego Województwa Wielkopolskiego, przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Wielkopolskiego nr XLVI/690/2010 z dnia 26 kwietnia 2010 r.,
- Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2017-2020,
- Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Poznańskiego na lata 2016-2020,
- Strategia Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej - Metropolia 2020 (Projekt 1.3. Ochrona i kształtowanie krajobrazu kulturowego),
- Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w miejskim obszarze funkcjonalnym Poznania (Projekt strategiczny 9 - Ochrona i modernizacja obiektów użyteczności publicznej stanowiących dziedzictwo kulturowe),
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030,
- Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju 2020 (z perspektywą do 2030 r.).

Spójność realizacji celu z substrategiami, programami rozwoju gminy

- Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2017-2020,
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Tarnowo Podgórne.

Komplementarne cele operacyjne

- 2.1. Zrównoważone gospodarowanie przestrzenią
- 3.4. Organizacja i uczestnictwo w kulturze
- 3.5. Rozwój turystyki, sportu i rekreacji

Realizatorzy celu

- Gmina Tarnowo Podgórne, w szczególności wydziały w urzędzie gminy i gminne jednostki organizacyjne, do których zadań należy opieka nad zabytkami gminy i użytkujące obiekty zabytkowe,
- Gminny Ośrodek Kultury,
- Powiatowy Konserwator Zabytków.

Partnerzy

- Narodowy Instytut Dziedzictwa,
- Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków,
- Społeczność lokalna, ze szczególnym uwzględnieniem właścicieli obiektów zabytkowych,
- Organizacje pozarządowe.

Źródła finansowania

- Budżet gminy,
- Budżet powiatu poznańskiego, w tym dotacje na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, położonych na terenie powiatu poznańskiego,
- Budżet województwa,
- Dotacje z Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Poznaniu na prace konserwatorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków,
- Budżet państwa, w tym środki Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego
- Środki UE,
- Środki prywatne,
- Inne dostępne środki zewnętrzne.

Cel operacyjny 2.4.

Transport przyjazny środowisku i mieszkańcom

Uzasadnienie celu operacyjnego

Zrównoważony system transportowy odgrywa kluczową rolę w codziennym funkcjonowaniu każdej gminy. Pozwala na skomunikowanie wszystkich jej obszarów, zapewnia spójność i dostępność w wymiarze zarówno wewnętrznym jak i zewnętrznym. System transportowy gminy Tarnowo Podgórne stanowił niewątpliwie jeden z głównych czynników, które wpłynęły na jej rozwój gospodarczy. Dzięki korzystnemu położeniu w dużej aglomeracji miejskiej i dobrze rozwiniętej infrastrukturze transportowej gminie udało się przyciągnąć na swój obszar wiele podmiotów gospodarczych, które zainwestowały tu znaczne środki. Decydujące znaczenie w kontekście dostępności gminy miał przede wszystkim transport drogowy.

Z uwagi na istniejące trendy w urbanistyce oraz rosnące potrzeby transportowe i politykę transportową realizowaną w ramach całej aglomeracji poznańskiej, konieczne staje się zdywersyfikowanie obsługi transportowej i wzmocnienie znaczenia pozostałych form przemieszczania się zarówno po obszarze gminy jak i całej aglomeracji poznańskiej. Obok sprawnie funkcjonującego transportu drogowego, konieczne jest przede wszystkim

wzmocnienie konkurencyjności publicznego transportu zbiorowego. Choć na tle innych gmin aglomeracji poznańskiej działa on bardzo sprawnie, niestety wciąż nie stanowi znaczącej alternatywy dla przemieszczeń samochodem, a jedynie uzupełnia ofertę przewozową, umożliwiając przede wszystkim funkcjonowanie osobom nie posiadającym własnego pojazdu.

Zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym do zadań własnych gminy należy zaspokajanie potrzeb zbiorowych związanych z funkcjonowaniem lokalnego systemu transportowego i transportu zbiorowego. Z uwagi na rosnącą liczbę mieszkańców w gminie konieczne jest rozwijanie lokalnego i aglomeracyjnego systemu publicznego transportu zbiorowego, który pozwoli na sprawne przemieszczanie się zarówno po obszarze gminy jak i całej aglomeracji oraz stanie się realną alternatywą dla przemieszczeń wykonywanych samochodem. Realizacja tak sformułowanego celu operacyjnego jest zgodna z założeniami podstawowych dokumentów strategicznych i koncepcyjnych znaczenia zarówno lokalnego jak i regionalnego czy krajowego, m.in. Strategią Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2030r., Strategią Rozwoju Powiatu Poznańskiego do 2030r., czy Strategią Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej. Metropolia Poznań 2020, a także stanowi pochodną oczekiwań społecznych.

Działania celu operacyjnego

Działanie 2.4.1.	Zwiększanie dostępności i konkurencyjności publicznego transportu zbiorowego
Działanie 2.4.2.	Integracja systemów transportowych na obszarze gminy
Działanie 2.4.3.	Rozbudowa i poprawa jakości sieci drogowej
Działanie 2.4.4.	Włączenie gminy w sieć połączeń transportu szynowego

Cel operacyjny zakłada budowę systemu zrównoważonego i zintegrowanego transportu publicznego w gminie Tarnowo Podgórne. Kluczem do jego realizacji jest poprawa konkurencyjności i dostępności funkcjonującego obecnie w gminie systemu połączeń autobusowych poprzez m.in.:

- optymalizację przebiegów linii i częstotliwości funkcjonowania połączeń autobusowych (także w godzinach poza szczytowych), przede wszystkim w miejscowościach cechujących się znacznym przyrostem liczby mieszkańców i relatywnie słabszą obsługą komunikacyjną (Ceradź Kościelny, Rumianek, Chyby, Wysogotowo, Kokoszczyń, Rozalin),
- zwiększenie liczby połączeń taktowanych,
- rozbudowę sieci połączeń w przypadku powstania nowych jednostek osadniczych oraz w celu zapewnienia dojazdu do ważnych generatorów ruchu w gminie o znaczeniu ponadlokalnym (m.in. Zespołu Szkół Technicznych, Term Tarnowskich),
- budowę nowych przystanków autobusowych w miejscach o większej gęstości zaludnienia,

- zmiany kształtu sieci umożliwiające szybszy czas dojazdu do centrum gminy i Poznania,
- działania na rzecz poprawy funkcjonalności węzła przesiadkowego Ogrody (budowy węzła przy Al. Polskiej w Poznaniu),
- działania na rzecz zwiększenia częstotliwości kursowania autobusów nocnych łączących centrum Poznania z gminą.

Niezbędnym uzupełnieniem wskazanych wyżej przedsięwzięć jest integracja systemu transportowego w wymiarze przestrzennym, czasowym i organizacyjnym, w ramach którego wykorzystany zostanie potencjał przewozowy dostępnych środków transportu. W tym celu planuje się budowę zintegrowanych węzłów przesiadkowych i przystanków w ramach których będzie następowała integracja różnych form transportu. Węzeł powinien umożliwić integrację transportu zbiorowego z transportem samochodowym (parking *Park&Ride*), rowerowym (*Bike&Ride*), pieszym, autobusowym (innych przewoźników) i pozostałymi formami przemieszczania się (m.in. motocykle, hulajnogą) bez konieczności zmiany poziomu (schody, winda) i innych przeszkód przestrzennych. Linie komunikacyjne obsługujące dany węzeł przesiadkowy powinny zapewniać możliwość przesiadki bez konieczności długiego oczekiwania na kolejny pojazd (tzw. integracja czasowa). Dotyczy to przede wszystkim linii docierających do węzłów transportu szynowego na terenie Poznania oraz linii organizowanych przez ZTM w Poznaniu, a także linii funkcjonujących obecnie jako połączenia PKS.

Istotna jest też kwestia integracji w wymiarze organizacyjnym. Wskazuje się na potrzebę włączenia do systemu wszystkich linii kursujących na obszarze gminy i wprowadzenie jednolitego systemu taryfowego na jej obszarze, a docelowo także włączenie połączeń realizowanych przez PKS Poznań do wspólnego systemu. Może to wiązać się z koniecznością zawiązania związku komunikacyjnego, w ramach którego istniałaby możliwość wprowadzenia jednej taryfy na połączenia autobusowe, tramwajowe i kolejowe.

W zakresie rozbudowy i poprawy jakości sieci drogowej w gminie Tarnowo Podgórne wskazuje się na potrzebę poprawy parametrów technicznych DK 92 na odcinku od Tarnowa Podgórnego do granicy gminy. We współpracy z GDDKiA w Poznaniu planuje się docelowo przebudowę istniejącego układu wraz z budową (w wariantcie postulowanym przez gminę) bezkolizyjnego węzła na skrzyżowaniu DK92 z drogą powiatową 2392P. Główne działania samorządu prowadzone będą w odniesieniu do sieci dróg znaczenia lokalnego. Z inicjatywy gminy we współpracy ze Starostwem Powiatowym i Zarządem Dróg Powiatowych w Poznaniu prowadzone będą prace nad utrzymaniem stanu technicznego i modernizacją poszczególnych odcinków dróg powiatowych. W najbliższym czasie konieczne będzie przeprowadzenie prac modernizacyjnych na ciągach:

- 2422P – Kokoszczyń – Góra,
- 2421P – Kobylniki – Sady,
- 1890P – Jankowice – Ceraadz Kościelny,

oraz zakończenie prac na ciągu 2392P na odcinku Lusówko – Rozalin – Więckowice (gm. Dopiewo).

Najważniejsze inwestycje z punktu widzenia funkcjonowania transportu lokalnego przewidziane są w sieci dróg gminnych poprzez m.in. budowę następujących ciągów drogowych:

- obwodnicy Tarnowa Podgórnego (cd. obwodnicy wschodniej i docelowo także obwodnicy północnej,
- obwodnicy Przeźmierowa (łącznik ul. Rzemieślniczej z Bukowską),
- obwodnicy Lusowa,
- drogi łączącej Baranowo i Swadzim,
- drogi łączącej Swadzim i Batorowo,
- drogi łączącej planowaną obwodnicę Lusowa z DK 92.

W ramach działania planuje się także inwestycje w poprawę poziomu bezpieczeństwa na drogach poprzez budowę nowych chodników, ciągów rowerowych i pieszo – rowerowych, sygnalizacji świetlnej oraz przebudowę skrzyżowań.

Długoterminowym wyzwaniem strategicznym jest włączenie gminy Tarnowo Podgórne do sieci połączeń transportu szynowego. Przez obszar gminy nie prowadzi obecnie żadna linia kolejowa ani tramwajowa. Z uwagi na wysoki stopień konkurencyjności tej formy transportu zbiorowego oraz istotny potencjał demograficzny i gospodarczy gminy (gęsto zaludnione osiedla i bardzo duża liczba miejsc pracy) planuje się budowę jednotorowej niezelektryfikowanej linii kolejowej łączącej gminę z Poznaniem oraz (w przypadku rozszerzenia projektu) także zachodnią częścią regionu, poprzez wpięcie planowanej linii w ciąg linii nr 363. Korzystne skomunikowanie kolejowe z portem lotniczym może stać się kolejnym atutem gminy w kontekście przyciągania inwestorów, w tym z branży hotelowej oraz mieszkańców

W celu umożliwienia realizacji projektu pojawia się konieczność uwzględnienia budowy linii kolejowej w dokumentach znaczenia regionalnego (dokumentach planistycznych i strategiach transportowych) i krajowego (Krajowym Programie Kolejowym). Celem jest też stworzenie mechanizmu finansowania inwestycji i zapewnienie środków na budowę linii. Należy zaplanować także działania o charakterze promocyjnym, które powinny przyczynić się do popularyzacji idei budowy linii kolejowej wśród mieszkańców nie tylko gminy, ale i całej aglomeracji poznańskiej. Konieczny jest też lobbing na rzecz realizacji inwestycji na poziomie krajowym i regionalnym. Wszystkie działania, które zamierza realizować gmina będą prowadzone w celu zachowania obecnej struktury przestrzenno-funkcjonalnej jednostki, bez szkody dla potencjału społecznego i gospodarczego gminy i podmiotów działających na jej obszarze.

Efekty realizacji celu operacyjnego

Realizacja celu operacyjnego przyczyni się do zwiększenia wydajności systemu transportowego oraz obniżenia emisji CO₂ na skutek ograniczenia liczby przemieszczeń przy wykorzystaniu samochodów. Obok transportu drogowego, który stanowi aktualnie najkorzystniejszy sposób przemieszczania się, wzmocnione zostanie znaczenie pozostałych form transportu, dzięki optymalizacji przebiegów linii i częstotliwości kursowania pojazdów

(szczególnie do miejscowości, które aktualnie obsługiwane są niewielką liczbą połączeń), rozszerzeniu zasięgu funkcjonowania publicznego transportu zbiorowego poprzez optymalizację przebiegów poszczególnych linii oraz budowie nowych przystanków a także zmianie układu linii komunikacyjnych, które umożliwią szybsze dotarcie do celu podróży. System transportowy będzie umożliwiał szybkie przesiadki w ramach zintegrowanych węzłów przesiadkowych, poszczególne kursy będą zintegrowane czasowo a jazdę wieloma środkami transportu umożliwi jeden wspólny bilet. Budowa nowych dróg wpłynie na poprawę spójności sieci drogowej i pozwoli także na uruchomienie nowych terenów inwestycyjnych. Docelowo wyraźnej poprawie ulegnie dostępność czasowa głównych celów podróży i węzłów przesiadkowych w aglomeracji na skutek budowy na obszarze gminy linii kolejowej.

Mienniki realizacji i horyzont czasowy działań

Nr i nazwa działania	Mienniki rezultatu	Czas trwania
Działanie 2.4.1 Poprawa dostępności i konkurencyjności publicznego transportu zbiorowego	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba (odsetek) mieszkańców posiadających dostęp do 500m do przystanku publicznego transportu zbiorowego, – Czas dojazdu z poszczególnych miejscowości w gminie do węzła przesiadkowego na transport szynowy i do centrum Poznania, – Liczba kursów obsługujących miejscowości na obszarze gminy, – Liczba nocnych połączeń autobusowych obsługujących gminę, – Średnia prędkość autobusów kursujących po obszarze gminy. 	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 r.
Działanie 2.4.2 Integracja systemów transportowych na obszarze gminy	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba wybudowanych węzłów przesiadkowych i przystanków autobusowych umożliwiających zmianę środka transportu, – Liczba linii i przewoźników funkcjonujących w ramach zintegrowanego biletu. 	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 r.
Działanie 2.4.3 Rozbudowa i poprawa jakości sieci drogowej	<ul style="list-style-type: none"> – Długość wybudowanych i zmodernizowanych dróg i dróg rowerowych (w km) w ciągu roku. 	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 r.

Nr i nazwa działania	Mienniki rezultatu	Czas trwania
Działanie 2.4.4 Włączenie gminy w sieć połączeń transportu szynowego	<ul style="list-style-type: none"> – Uwzględnienie budowy linii kolejowej do Tarnowa Podgórnego w planach krajowych i regionalnych, – Stworzenie mechanizmu finansowania BUDOWY i eksploatacji linii kolejowej, – Zapewnienie finansowania inwestycji, – Budowa linii kolejowej. 	Planuje się zakończenie działania w terminie do 2040 r.

Beneficjenci

- Mieszkańcy gminy,
- Przedsiębiorcy,
- Dojeżdżający do pracy do gminy,
- Osoby przemieszczające się po obszarze gminy,
- Turyści.

Spójność ze strategiami wyższego rzędu

- Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego 2030 Cel 3.1. Poprawa dostępności i spójności komunikacyjnej województwa,
- Strategia Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej – Metropolia 2020. Cel 2.1 Metropolitalny wielofunkcyjny węzeł transportowy 2.2 Kolej metropolitalna 2.3 Zintegrowany transport publiczny 2.4 Infrastruktura i ruch rowerowy,
- Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Poznania – Program P1. Poznańska Kolej Metropolitalna (PKM). Integracja systemu transportu publicznego wokół transportu szynowego w MOF Poznania,
- Plan zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego Poznania. Poznański Obszar Metropolitalny,
- Plan Zrównoważonego Rozwoju Transportu Zbiorowego Aglomeracji Poznańskiej,
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego,
- Koncepcja kierunków rozwoju przestrzennego Metropolii Poznań.

Spójność realizacji celu z substrategiami, programami rozwoju gminy

- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Tarnowo Podgórne.

Komplementarne cele operacyjne

- 1.3. Ochrona powietrza
- 3.2. Zdrowie i bezpieczeństwo mieszkańców

3.5. Rozwój turystyki, sportu i rekreacji

Realizatorzy celu

- Wydział ds. Infrastruktury Drogowej Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne,
- Pełnomocnik Wójta ds. Nadzoru Właścicielskiego,
- TP Bus Sp. z o.o..

Partnerzy

- ZTM Poznań,
- Zarząd Dróg Powiatowych w Poznaniu,
- Zarząd Dróg Wojewódzkich w Poznaniu,
- GDDKiA, oddział w Poznaniu,
- Urząd Marszałkowski w Poznaniu (Departament Transportu),
- Starostwo Powiatowe w Poznaniu (Samodzielne Stanowisko ds. Transportu publicznego, Wydział Dróg i Gospodarki Przestrzennej),
- Stowarzyszenie Metropolia Poznań.

Źródła finansowania

- Budżet Gminy,
- Budżet Państwa,
- Budżet Województwa,
- Budżet Powiatu Poznańskiego,
- Środki UE.

CEL STRATEGICZNY III GMINA WYSOKICH STANDARDÓW USŁUG SPOŁECZNYCH

Cele operacyjne

3.1.	Bogactwo oferty wychowawczej i edukacyjnej
3.2.	Zdrowie i bezpieczeństwo mieszkańców
3.3.	Włączenie społeczne
3.4.	Organizacja i uczestnictwo w kulturze
3.5.	Rozwój turystyki, sportu i rekreacji

Wizja infrastruktury i usług społecznych 2030. Gmina Tarnowo Podgórne zapewnia swoim mieszkańcom dobry dostęp do infrastruktury i usług społecznych o wysokim standardzie. Mieszkańcy gminy Tarnowo Podgórne mają powszechny i równy dostęp do dobrej jakości edukacji, kultury, opieki zdrowotnej i społecznej oraz zapewnione poczucie bezpieczeństwa publicznego. Markę gminy tworzą dobrze urządzone przestrzenie dla sportu, rekreacji i wypoczynku. W gminie działają integracyjne organizacje społeczne, angażujące w życie gminy szerokie rzesze mieszkańców. Lokalny kapitał społeczny, działania proekologiczne i poziom usług społecznych gwarantują wysoki w skali kraju poziom życia mieszkańców, a tym samym stały rozwój demograficzny i gospodarczy. Społeczne włączenie słabszych ekonomicznie i zdrowotnie grup mieszkańców oraz powszechny dostęp do usług publicznych, w tym do ustawicznej edukacji i usług elektronicznych, jest wizytówką gminy, gwarantującą wszystkim czerpanie korzyści płynących z postępu technologicznego oraz rozwoju gospodarczego i społecznego.

Cel operacyjny 3.1.

Bogactwo oferty wychowawczej i edukacyjnej

Uzasadnienie celu operacyjnego

W jednostkach terytorialnych podlegających żywiołowemu procesowi suburbanizacji, takich jak gmina Tarnowo Podgórne, szczególnego znaczenia nabiera zaspokajanie na miejscu potrzeb edukacyjnych mieszkańców gminy. Edukacja jest jedną z usług publicznych najważniejszych dla wysokiego poziomu życia i rozwoju kapitału społecznego. Funkcjonowanie w gminie Tarnowo Podgórne szkół o wysokiej jakości nauczania i dobrej dostępności przestrzennej jest czynnikiem ułatwiającym mieszkańcom podjęcie decyzji dotyczącej wyboru szkoły w gminie zamieszkania, a co za tym idzie, pozwala na dogodniejsze łączenie obowiązków całej rodziny związanych z pracą, edukacją, domem. Obniża też koszty związane z mobilnością, dowozem dzieci i dojazdami młodzieży do szkół. W gminie Tarnowo Podgórne od wielu lat poprawie ulegają wskaźniki dotyczące objęcia opieką żłobkową dzieci do lat 3, zwiększyła się także liczba przedszkoli jak i liczba dzieci do nich uczęszczających. Istniejące szkoły podstawowe oraz ponadpodstawowe w gminie (Liceum Ogólnokształcące oraz Zespół Szkół Technicznych) dają młodym mieszkańcom możliwość rozpoczęcia i zakończenia edukacji szkolnej w miejscu zamieszkania i w znanym sobie środowisku koleżanek i kolegów. Gmina stale inwestuje w infrastrukturę oświatową, m. in. w remonty i modernizacje oraz budowę nowych obiektów. Działania te muszą być jednak przez cały czas kontynuowane i dostosowywane do zmieniających się uwarunkowań demograficznych i potrzeb społecznych, związanych z żywiołowym napływem nowych mieszkańców do gminy, w tym przede wszystkim młodych rodzin.

Działania celu operacyjnego

- Działanie 3.1.1. Rozwój sieci żłobków, przedszkoli i szkół zgodnie z uwarunkowaniami demograficznymi**
- Działanie 3.1.2. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury oświatowej**
- Działanie 3.1.3. Poszerzanie oferty edukacyjnej oraz zapewnianie wysokiej jakości kształcenia.**

Podstawowym wyzwaniem strategicznym w dziedzinie edukacji jest ciągle dostosowywanie sieci żłobków, przedszkoli i szkół różnych typów, zarówno podstawowych jak i ponadpodstawowych, do zmieniających się uwarunkowań demograficznych. Tarnowo Podgórne jest gminą, w której od wielu lat obserwuje się stały napływ ludności. Wyniki prognozy demograficznej wskazują, że w 2030 r. liczba ludności w gminie Tarnowo Podgórne wynosić będzie 34 089 mieszkańców, co oznacza, że liczba ta zwiększy się w stosunku do 2019 r. o 6972 mieszkańców tj. o 26%. Przewidywany napływ mieszkańców wymagać będzie od gminy dostosowania sieci szkolnej do wzrastającej liczby uczniów, m. in. poprzez przygotowanie miejsc w szkołach. Spodziewany jest w szczególności wzrost liczby młodzieży w wieku 15-19 lat o 592 osoby tj. o 39,3%. Dla utrzymania i rozwoju poziomu edukacji w gminie niezbędne jest stałe podejmowanie prac inwestycyjnych związanych z rozbudową i modernizacją budynków oświatowych. Ważne jest również systematyczne unowocześnianie wyposażenia szkół, w tym związanego bezpośrednio z procesem dydaktycznym. Poprawa wyposażenia sal lekcyjnych oraz sprzętu pozostającego do dyspozycji nauczycieli, przyczynia się do polepszenia warunków kształcenia uczniów, co przekłada się na łatwiejsze przyswajanie wiedzy przez nich.

Gmina już obecnie dostosowuje ofertę kształcenia do potrzeb społecznych, czego przykładem jest budowa Zespołu Szkół Technicznych, którego powstanie możliwe było dzięki współpracy władz publicznych, lokalnych przedsiębiorców oraz mieszkańców. Także w najbliższej przyszłości ważne jest dostosowywanie oferty kształcenia do zmieniających się uwarunkowań związanych z funkcjonowaniem rynku pracy. W tym celu konieczne są konsultacje z mieszkańcami i przedsiębiorcami na rynku pracy, analiza zawodów nadwyżkowych i deficytowych, a także badania preferencji zawodowych absolwentów szkół podstawowych w gminie.

Efekty realizacji celu operacyjnego

Działania zrealizowane w ramach celu operacyjnego przyczynią się do stworzenia kompleksowej i wysokiej jakości oferty edukacyjnej w gminie. Poprawi się dostępność przestrzenna żłobków, przedszkoli, szkół podstawowych i ponadpodstawowych. Dzieci i młodzież z gminy będą mieć możliwość rozpoczęcia wczesnej edukacji i kontynuowania jej aż do zakończenia szkoły ponadpodstawowej w gminie zamieszkania. Podejmowane prace inwestycyjne, związane z poprawą stanu technicznego budynków oświatowych, rozbudowa bazy oświatowej oraz unowocześnienie wyposażenia szkół, przyczynią się do polepszenia

warunków kształcenia w szkołach na terenie gminy oraz podniesienia ich atrakcyjności na rynku edukacyjnym aglomeracji poznańskiej. Skutkiem poszerzania oferty edukacyjnej w gminie, będzie nie tylko stworzenie możliwości wyboru przez młodzież dowolnej szkoły ponadpodstawowej (liceum, technikum, szkoła branżowa), ale także zdobycie zawodu, w którym możliwe będzie podjęcie pracy w gminie Tarnowo Podgórne, z uwagi na dostosowanie profilów kształcenia do zapotrzebowania przedsiębiorców.

Mierniki realizacji i horyzont czasowy działań

Nr i nazwa działania	Mierniki rezultatu	Czas trwania
Działanie 3.1.1. Rozwój sieci żłobków, przedszkoli i szkół zgodnie z uwarunkowaniami demograficznymi	– Liczba nowych lokalizacji żłobków, przedszkoli i szkół, – Odsetek dzieci i młodzieży z obszaru gminy, dla których poprawiła się dostępność do żłobka, przedszkola, szkoły danego typu.	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku.
Działanie 3.1.2. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury oświatowej	– Liczba obiektów oświatowych zmodernizowanych, wyremontowanych i nowo powstałych, – Wielkość nakładów finansowych na inwestycje.	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku.
Działanie 3.1.3. Poszerzanie oferty edukacyjnej oraz zapewnianie wysokiej jakości kształcenia.	– Wyniki edukacyjne uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych z egzaminów zewnętrznych, – Liczba wprowadzonych nowych profilów i zawodów w szkołach ponadpodstawowych.	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku.

Beneficjenci

- Mieszkańcy gminy, w szczególności dzieci i młodzież w wieku szkolnym,
- Pracownicy żłobków, przedszkoli, szkół podstawowych i ponadpodstawowych,
- Przedsiębiorcy z obszaru gminy i aglomeracji poznańskiej.

Spójność ze strategiami wyższego rzędu

- Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Trzecia fala nowoczesności Polska 2030, Cel 3. Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki,
- Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2030 roku, Cel operacyjny 1.3. Wzrost i poprawa wykorzystania kapitału ludzkiego na rynku pracy,
- Strategia ZIT w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania, Cel strategiczny 2: Rozwój infrastruktury placówek kształcenia zawodowego w MOF

Poznania, Cel strategiczny 3: Wzmacnianie systemu kształcenia zawodowego oraz jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy, Cel strategiczny 4: Wzmacnianie systemu kształcenia ogólnego oraz jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy, Cel strategiczny 11: Poprawa dostępu do usług opieki nad dziećmi do lat 3,

- Strategia Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej Metropolia Poznań 2020, Oś strategiczna 4: Usługi społeczne, Program 4.1. Jakość i organizacja edukacji.

Spójność realizacji celu z substrategiami, programami rozwoju gminy

- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Tarnowo Podgórne,
- Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Tarnowo Podgórne,
- Polityka oświatowa gminy Tarnowo Podgórne.

Komplementarne cele operacyjne

3.3. Włączenie społeczne

4.3. Rynek pracy w aglomeracji poznańskiej

5.2. Współpraca ze społeczeństwem obywatelskim i samorządami

Realizatorzy celu

- Centrum Usług Wspólnych Oświaty i Zarządzania Kadrami,
- Wydział Spraw Obywatelskich Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne.

Partnerzy

- Wydział Edukacji Starostwa Powiatowego w Poznaniu,
- Stowarzyszenie Metropolia Poznań,
- Młodzieżowa Rada Gminy,
- Lokalni przedsiębiorcy.

Źródła finansowania

- Budżet gminy,
- Budżet państwa,
- Inne dostępne środki zewnętrzne.

Cel operacyjny 3.2.

Zdrowie i bezpieczeństwo mieszkańców

Uzasadnienie celu operacyjnego

Zdrowie jest podstawową wartością każdego człowieka i zasobem (bogactwem) dla społeczeństwa, gwarantującym jego rozwój społeczny i ekonomiczny. Tylko zdrowe społeczeństwo może osiągać odpowiednią jakość życia (WHO 2000). Z uwagi na duże znaczenie dla zdrowia stylu życia i środowiska zamieszkania nadrzędnym celem programów zdrowotnych jest zapewnienie równości w zdrowiu, czyli równego dostępu nie tylko do opieki zdrowotnej, ale i bezpiecznej żywności, warunków mieszkaniowych, czystego środowiska itp. Zagwarantowanie równości w zdrowiu wykracza zatem poza sektor zdrowia i jest zadaniem przede wszystkim społecznym i politycznym. W dzisiejszych czasach kwestia zdrowia przewija się w programach i działaniach publicznych wszystkich szczebli na niespotykaną wcześniej skalę. W dużej mierze jest to spowodowane działaniem takich czynników, jak siły globalizacji (wraz z postępem medycznym i ekologicznymi/zdrowymi trendami stylu życia) oraz szybkiego rozprzestrzeniania się chorób zakaźnych, obecnie ze szczególnym uwzględnieniem COVID-19.

Dostępność usług medycznych świadczonych w ramach NFZ nadal odbiega od oczekiwań pacjentów. Jest to przede wszystkim efektem trudności organizacyjnych występujących w całym systemie opieki zdrowotnej w Polsce oraz nie satysfakcjonujących zasad jego finansowania. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym wskazuje jednak, że sprawy ochrony zdrowia należą także do zadań własnych gminy. Zgodnie z ustawą z 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, do zadań własnych gminy w tym zakresie należy zapewnienie równego dostępu do świadczeń podstawowej opieki zdrowotnej oraz promocję zdrowia i profilaktykę, mające na celu tworzenie warunków sprzyjających zdrowiu poprzez:

- opracowywanie i realizację oraz ocenę efektów programów zdrowotnych wynikających z rozpoznanych potrzeb zdrowotnych i stanu zdrowia mieszkańców gminy,
- inicjowanie i udział w wytyczaniu kierunków przedsięwzięć lokalnych zmierzających do zaznajamiania mieszkańców z czynnikami szkodliwymi dla zdrowia oraz ich skutkami,
- podejmowanie innych działań wynikających z rozeznanych potrzeb zdrowotnych i stanu zdrowia mieszkańców gminy.

Najważniejszym po zdrowiu elementem jakości życia mieszkańców jest poczucie bezpieczeństwa. Gwarancją jego zachowania jest porządek publiczny. Ustawa o samorządzie gminnym wskazuje, że jest on jednym z zadań własnych gminy. Wysoki poziom bezpieczeństwa w gminie jest także ważnym czynnikiem lokalizacji i prowadzenia działalności gospodarczej, decyzji o wyborze miejsca zamieszkania i korzystania z usług w gminie. Wpływa zatem na wizerunek bezpiecznej gminy.

Działania celu operacyjnego

Działanie 3.2.1	Zwiększenie dostępności specjalistycznych usług medycznych i upowszechnienie rozwiązań telemedycznych
Działanie 3.2.2	Kontynuacja i rozwój oferty programów zdrowotnych
Działanie 3.2.3	Promocja i kształtowanie prozdrowotnego stylu życia wśród mieszkańców
Działanie 3.2.4.	Podwyższanie stanu i poczucia bezpieczeństwa w gminie

Cel operacyjny zakłada poprawę dostępności do usług ochrony zdrowia w gminie oraz zapewnienie równości w zdrowiu poprzez lokalne programy zdrowotne z zakresu profilaktyki i promocji zdrowia. W opinii mieszkańców najsłabszym elementem systemu usług medycznych w gminie jest dostępność do lekarzy specjalistów. Zakup nowoczesnego sprzętu i aparatury medycznej, w tym specjalistycznych urządzeń diagnostycznych, oraz organizacja tzw. „białych sobót/niedzieli” w gminie, umożliwi wczesne wykrywanie i leczenie chorób u dorosłych i dzieci, co w efekcie doprowadzi do wydłużenia przeciętnego życia w zdrowiu. Na zwiększenie dostępności usług medycznych może znacząco wpłynąć wdrożenie w ochronie zdrowia systemów informatycznych, pozwalających na rozwój aplikacji telemedycznych, umożliwiających świadczenie usług drogą elektroniczną (e-Zdrowie, teleopieka). Rozwój usług telemedycznych jest koniecznością chwili, jako rozwiązanie zdalne, którego powszechne wdrożenie jest niezbędne w sytuacjach takich jak w np. pandemia COVID-19 r. System zdalny nie jest jednak doskonały i wymaga wprowadzenia nowych rozwiązań technologicznych i ustalenia standardów nie kontaktowych porad lekarskich. Realizacja planów budowy tężni w Tarnowie Podgórnym umożliwi szeroki dostęp do zabiegów przyrodoleczniczych mieszkańcom gminy.

Gmina od lat prowadzi własne programy zdrowotne, których realizacja ustawowo nie jest obligatoryjna. Wysoki poziom zaangażowania gminy w realizację własnych programów polityki zdrowotnej, często o pionierskim charakterze (wśród gmin powiatu, województwa a także gmin wiejskich w kraju), powinien być utrzymany. Wraz ze zidentyfikowanymi potrzebami i możliwościami celem gminy jest poszerzanie ich oferty. Szczególnie dotyczy to wspierania działań profilaktycznych przeciwko chorobom stanowiących największe zagrożenie zdrowotne i dążenie do zahamowania wzrostowej tendencji zachorowalności, umieralności i inwalidztwa z powodu chorób układu krążenia, nowotworów złośliwych, zakażeń i chorób zakaźnych oraz innych chorób społecznych i cywilizacyjnych.

Wśród działań realizujących cel operacyjny znajduje się zwiększenie troski o zdrowie oraz kształtowanie prozdrowotnego stylu życia wśród mieszkańców gminy. Działania realizowane będą poprzez uruchamianie różnego rodzaju form z zakresu: promocji zdrowego stylu życia obejmującej, w tym zajęcia edukacyjne w szkołach dotyczące negatywnych skutków zażywania narkotyków, palenia tytoniu, spożywania alkoholu, niewłaściwego odżywiania, braku aktywności ruchowej i wciąż w niewystarczającym stopniu znanych zasad higieny osobistej, dezynfekcji pomieszczeń oraz zachowania social distancing w czasie ogłaszanych stanów epidemii. W tym celu organizowane będą konkursy, pikniki pokazy

ratownictwa medycznego, wydawanie broszur, ulotek informacyjnych o zagrożeniach chorobami cywilizacyjnymi. W planach są dofinansowania zakupu sprzętu sportowo-rekreacyjnego oraz organizacja imprez sportowych w szkołach, w tym nowoczesnych metod na lekcjach wychowania fizycznego – aktywność fizyczna dzieci i młodzieży podstawą dobrego stanu zdrowia. Podobne działania promocyjne poprzez różne organizacje społeczne działające w gminie powinny być skierowane do rodzin, osób dorosłych i seniorów. Niezwykle ważnym celem gminy jest wsparcie kształtowania prozdrowotnego stylu życia wśród mieszkańców, w tym poprzez rozwój usług rekreacyjnych, spa i wellness w ramach Tarnowskich Term.

Podwyższenie stanu i poczucia bezpieczeństwa będzie polegać na wsparciu finansowym i organizacyjnym dla lokalnych oddziałów służb i instytucji odpowiedzialnych za ochronę bezpieczeństwa mieszkańców i utrzymanie porządku publicznego. Z uwagi na gęstą sieć dróg krajowych i wojewódzkich na terenie gminy, notuje się tu stosunkowo wysoki udział przestępczości drogowej i rosnącą liczbę wypadków (w tym śmiertelnych). Wobec tego ważnym działaniem jest wsparcie rozwiązań ograniczających liczbę wypadków drogowych (zwłaszcza z udziałem mieszkańców gminy) i przestępczości samochodowej. Przy wsparciu lokalnych służb porządku publicznego należy prowadzić edukację mieszkańców w zakresie zachowań w sytuacji zagrożeń bezpieczeństwa indywidualnego i publicznego.

Efekty realizacji celu operacyjnego

W wyniku realizacji celu operacyjnego nastąpi poprawa stanu zdrowotnego społeczności gminy, zarówno w efekcie porad i pomocy medycznej udzielanych w placówkach medycznych, jak i w wyniku zwiększania profilaktyki i promocji zdrowego stylu życia. Poprzez współpracę z różnymi podmiotami, działającymi w zakresie profilaktyki, promocji i edukacji zdrowia wzrośnie stan wiedzy o zdrowiu i kultura zdrowotna mieszkańców, co przełoży się na poprawę stanu zdrowia i zmniejszenie ryzyka występowania chorób. Realizowane programy zdrowotne (profilaktyka i wczesne wykrywanie) będą sprzyjać zahamowaniu wzrostowej tendencji zachorowalności, umieralności i inwalidztwa z powodu chorób najczęściej identyfikowanych wśród mieszkańców, tym samym wpływają na poprawę ich zdrowotności. Wzrośnie poczucie bezpieczeństwa zarówno indywidualnego. Zmniejszy się poziom przestępczości i liczba wypadków drogowych w gminie, zwłaszcza z udziałem jej mieszkańców.

Mierniki realizacji i horyzont czasowy działań

Nr i nazwa działania	Mierniki rezultatu	Czas trwania
Działanie 3.2.1 Zwiększenie dostępności specjalistycznych usług medycznych i upowszechnienie rozwiązań telemedycznych	<ul style="list-style-type: none">– Udział porad specjalistycznych w ogólnej liczbie porad lekarskich,– Liczba porad telemedycznych,– Kwota wydatków na zakup	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku.

Nr i nazwa działania	Mienniki rezultatu	Czas trwania
	sprzętu diagnostyki specjalistycznej, – Liczba osób uczestniczących w akcjach „białej soboty/niedzieli”, „dni otwartych przychodni” itp.	
Działanie 3.2.2 Kontynuacja i rozwój oferty programów zdrowotnych.	– Liczba zrealizowanych programów zdrowotnych, – Liczba osób uczestniczących w zrealizowanych programach zdrowotnych, – Dynamika przyrostu naturalnego, – Wysokość środków finansowych przeznaczonych na programy zdrowotne.	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku.
Działanie 3.2.3 Promocja i kształtowanie prozdrowotnego stylu życia wśród mieszkańców	– Liczba imprez i inicjatyw prozdrowotnych, – Liczba uczestników akcji prozdrowotnych z różnych grup środowiskowych i wiekowych, – Liczba przyznanych dotacji w zakresie promocji i ochrony zdrowia, – Wysokość środków finansowych poniesionych przez gminę na realizację zadań z zakresu promocji zdrowia.	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku.
Działanie 3.2.4. Podwyższanie stanu i poczucia bezpieczeństwa w gminie.	– Wielkość i rodzaj finansowego wsparcia służb porządku publicznego, – Liczba akcji i kampanii dotyczących bezpieczeństwa, – Liczba uczestników imprez edukacji o bezpieczeństwie, – Poziom przestępczości (w tym samochodowej), – Liczba wypadków (w tym śmiertelnych) na drogach w gminie.	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku.

Beneficjenci

- Mieszkańcy gminy,
- Organizacje społeczne,
- Lokalni przedsiębiorcy,
- Turyści.

Spójność ze strategiami wyższego rzędu

- Narodowy Program Zdrowia na lata 2016-2020,
- Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Cel 6 - Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state”,
- Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2030 roku, Cel operacyjny: 2.1. Rozwój Wielkopolski świadomy demograficznie,
- Strategia rozwoju Powiatu Poznańskiego do 2030 roku. Cel strategiczny 2: Poprawa zdrowia i zmniejszenie nierówności społecznych w zdrowiu oraz wzrost integracji społecznej mieszkańców powiatu poznańskiego. Porządek publiczny i bezpieczeństwo obywateli,
- Strategia Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej Metropolia Poznań 2020, Oś strategiczna: Usługi społeczne, Program 4.5. Bezpieczeństwo publiczne w metropolii. Program 4.6. Metropolia równych możliwości społecznych.

Spójność realizacji celu z substrategiami, programami rozwoju gminy

- Plan Rozwoju Lokalnego na lata 2016-2020. Gmina Tarnowo Podgórne,
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Tarnowo Podgórne,
- Program Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi w 2020 r. Gmina Tarnowo Podgórne.

Komplementarne cele operacyjne

- 1.3. Ochrona powietrza
- 2.4. Transport przyjazny środowisku i mieszkańcom
- 3.3. Włączenie społeczne

Realizatorzy celu

- Wydział Spraw Obywatelskich Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne,
- Szkoły i przedszkola w gminie,
- Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Służby publiczne: policja, straż miejska, straż pożarna, ośrodki zdrowia.

Partnerzy

- Wydział Spraw Społecznych i Zdrowia Starostwa Powiatowego w Poznaniu,

- Wydział Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Starostwa Powiatowego w Poznaniu,
- Wydział Zdrowia Wielkopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu,
- Wydział Zdrowia Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu.

Źródła finansowania

- Budżet gminy,
- Budżet powiatu poznańskiego,
- Narodowy Fundusz Zdrowia
- Inne dostępne środki zewnętrzne.

Cel operacyjny 3.3. Włączenie społeczne

Uzasadnienie celu operacyjnego

Sprawiedliwość społeczna, wszechstronny dobrobyt i wysoki poziom integracji społecznej stanowią główne wyzwania polityki społecznej, której zadaniem jest kształtowanie warunków życia ludności oraz stosunków międzyludzkich, przede wszystkim w lokalnym środowisku zamieszkania. Współcześnie polityka społeczna jest kształtowana na zasadzie wielosektorowości, polegającej na równoczesnym funkcjonowaniu publicznych podmiotów polityki społecznej, administracji publicznej, organizacji pozarządowych i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa. Odpowiedzialność organów państwa i samorządów terytorialnych za rozwiązywanie problemów społecznych i zaspokajanie potrzeb społecznych przesuwana jest w kierunku większej odpowiedzialności indywidualnej i rodziny oraz społeczności lokalnej (organizacji społecznych).

Wykonawcami zadań z zakresu polityki społecznej państwa są jednostki samorządu terytorialnego, wykonujące zadania zlecone, wynikające z przepisów prawa i dokumentów przygotowanych przez organy rządowe (gminny ośrodek pomocy społecznej). Jednak z uwagi na to, że indywidualne i zbiorowe potrzeby mieszkańców pojawiają się i są zaspokajane przede wszystkim w środowisku lokalnym, gminy prowadzą także własną politykę społeczną, realizując lokalne programy społeczne. Zadaniem gminy jest rozpoznanie potrzeb mieszkańców i problemów uniemożliwiających ich zaspokojenie. Na szczeblu gminy pomoc społeczna może być kierowana wprost do osób najbardziej potrzebujących. Zadaniem gminy jest także wspieranie wielosektorowej polityki społecznej i włączanie organizacji społecznych, które mają charakter pozarządowy i najczęściej non-profit w celu rozwiązywania problemów swojej społeczności, w tym wspieranie rozwoju ekonomii społecznej.

Od kondycji społeczeństwa (kapitału społecznego i ludzkiego), jego zaangażowania, zintegrowania i zorganizowania w dużej części może zależeć w przyszłości dobrobyt społeczny. Przejawem bogatego kapitału społecznego jest wysoki stopień samoorganizowania się ludzi, tworzenie różnego rodzaju grup towarzyskich, klubów, stowarzyszeń, włączanie się w realizację ważnych dla danej zbiorowości zadań, związanych z rozwiązywanie występujących problemów, wzajemną pomocą, jak również rekreację, rozrywką i zabawą.

W ostatnich latach gmina Tarnowo Podgórne wsparła finansowo i organizacyjnie rozwój wielu form pomocy społecznej dedykowanym seniorom i osobom niepełnosprawnym (warsztaty terapii zajęciowej, zakład aktywizacji zawodowej) a także rodzinom (Karta mieszkańca gminy Tarnowo Podgórne, świetlice terapeutyczne). Poziom deprywacji lokalnej identyfikowanej na podstawie wskaźników pomocy i wsparcia społecznego (odsetek beneficjentów pomocy społecznej) jest w gminie bardzo niski. Strategia rozwiązywania problemów społecznych gminy Tarnowo Podgórne na lata 2019-2024 wskazuje jednak grupy społeczne, które wymagają specjalnego wsparcia i zabezpieczenia socjalnego. Są to osoby starsze, niepełnosprawne, dzieci i młodzież, rodziny, szczególnie wielodzietne oraz organizacje społeczne. Zidentyfikowane zostały również niedostatki i braki w gminnej infrastrukturze, instytucjach i inicjatywach, które gwarantowałyby wyższy poziom usług społecznych oferowanych mieszkańcom.

Działania celu operacyjnego

- Działanie 3.3.1. Utrzymanie wysokiego poziomu aktywizacji środowiska seniorów. Integracja międzypokoleniowa mieszkańców**
- Działanie 3.3.2. Likwidacja barier dla niepełnosprawnych mieszkańców gminy oraz ich integracja zawodowa i społeczna**
- Działanie 3.3.3. Wsparcie dla istniejących i tworzenie nowych inicjatyw prospołecznych.**

Gmina będzie wspierać inicjatywy społeczno-kulturalne służące aktywizacji jej mieszkańców. Szeroka oferta działań adresowanych do seniorów będzie utrzymana i wzbogacana nowymi inicjatywami integracji międzypokoleniowej (np. m.in. zmniejszających wykluczenie cyfrowe wśród seniorów, budujących tożsamość lokalną wśród dzieci i młodzieży).

W odniesieniu do niepełnosprawnych mieszkańców gminy należy zwiększyć dostępność obiektów i miejsc publicznych poprzez likwidację barier architektonicznych a także wspierać integrację społeczną i zawodową tej grupy. Dla tych potrzeb gmina wspomagać będzie powstawanie podmiotów ekonomii społecznej.

Gminę Tarnowo Podgórne z uwagi na dużą liczbę działających organizacji społecznych, w tym także organizacji pożytku publicznego charakteryzuje wysoki wskaźnik aktywności społecznej. Zadaniem gminy jest wsparcie dla istniejących i tworzenie nowych inicjatyw prospołecznych, aktywizujących i integrujących mieszkańców gminy (coroczny Program współpracy gminy Tarnowo Podgórne z organizacjami pozarządowymi). W ramach

tego działania gmina będzie organizować i wspierać inicjatywy mające na celu zapewnienie mieszkańcom bogatej oferty spędzania wolnego czasu, szczególnie o charakterze profilaktycznym i prorodzinnym, dla dzieci i młodzieży. Ważne jest również otwarcie na innowacje społeczne poprzez wspieranie rozwoju rolnictwa społecznego. W jego ramach powstają gospodarstwa opiekuńcze, które działają na zasadzie dziennych (czasem całodobowych) ośrodków opieki/pobytu/terapii lub aktywności włączającej dla osób niepełnosprawnych, osób starszych, osób z demencją i innych grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Gospodarstwa rolne wraz z całym swoim wyposażeniem, obowiązkami, zwierzętami i naturalnym otoczeniem mogą stać się idealnym miejscem wypoczynku, terapii i/lub integracji. Działania aktywizujące i integrujące w gminie wymagają wsparcia prawnego i poradnictwa psychologicznego dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie, uzależnionych, przeżywających stany depresyjne i lękowe przed zachorowaniem na COVID-19.

Efekty realizacji celu operacyjnego

W efekcie działania nastąpi zwiększenie poziomu bezpieczeństwa społecznego i socjalnego mieszkańców gminy. Zmniejszy się grupa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Poprzez włączenie nowych mieszkańców, młodzieży i seniorów w prace na rzecz gminy wzmocnione zostanie poczucie tożsamości lokalnej i „zakorzenienia”.

Mierniki realizacji i horyzont czasowy działań

Nr i nazwa działania	Mierniki rezultatu	Czas trwania
Działanie 3.3.1 Utrzymanie wysokiego poziomu aktywizacji środowiska seniorów. Integracja międzypokoleniowa mieszkańców	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba programów dedykowanych seniorom, – Liczba osób uczestniczących w różnych formach aktywizacji społecznej, – Wielkość wydatków przeznaczanych na programy dla seniorów, – Liczba wolontariuszy w gminie, – Liczba osób, w tym udział młodzieży uczestniczących w zajęciach, warsztatach, imprezach integracyjnych. 	Działanie ma charakter ciągły
Działanie 3.3.2 Likwidacja barier dla niepełnosprawnych mieszkańców gminy oraz ich integracja zawodowa i społeczna	<ul style="list-style-type: none"> – Odsetek obiektów publicznych dostępnych dla osób niepełnosprawnych, – Wydatki na likwidację barier, – Liczba podmiotów ekonomii społecznej, – Liczba pracujących osób niepełnosprawnych. 	Działanie ma charakter ciągły

Nr i nazwa działania	Mierniki rezultatu	Czas trwania
Działanie 3.3.3 Wsparcie dla istniejących i tworzenie nowych inicjatyw prospołecznych.	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba organizacji społecznych, – Liczba społecznych gospodarstw rolnych, – Liczba osób korzystających z oferty gospodarstw opiekuńczych. – Wielkość wydatków na pomoc prawną i poradnictwo, – Liczba osób korzystających ze wsparcia prawnego i psychologicznego. 	Działanie ma charakter ciągły

Beneficjenci

- Mieszkańcy gminy ze szczególnym uwzględnieniem osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (seniorzy, niepełnosprawni, beneficjenci pomocy społecznej, członkowie rodzin dysfunkcyjnych),
- Organizacje społeczne działające w gminie,
- Podmioty gospodarcze.

Spójność ze strategiami wyższego rzędu

- Długookresowa strategia rozwoju kraju. Polska 2030 - trzecia fala nowoczesności,
- Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2030 roku, Cel operacyjny 2.2. Przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniom. Cel operacyjny: 2.3. Rozwój kapitału społecznego i kulturowego regionu,
- Strategia Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej Metropolia Poznań 2020, Oś strategiczna: Usługi społeczne, Program 4.6 Metropolia równych możliwości społecznych,
- Strategia Rozwoju Powiatu Poznańskiego do 2030 r. Cel strategiczny 2: Poprawa zdrowia i zmniejszenie nierówności społecznych w zdrowiu oraz wzrost integracji społecznej mieszkańców powiatu poznańskiego. Porządek publiczny i bezpieczeństwo obywateli.

Spójność realizacji celu z substrategiami, programami rozwoju gminy

- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Tarnowo Podgórne na lata 2019-2024,
- Roczny Program współpracy gminy Tarnowo Podgórne z organizacjami pozarządowymi.

Komplementarne cele operacyjne

- 3.1. Bogactwo oferty wychowawczej i edukacyjnej
- 3.2. Zdrowie i bezpieczeństwo mieszkańców
- 5.2. Współpraca ze społeczeństwem obywatelskim i samorządami

Realizatorzy celu

- Urząd Gminy Tarnowo Podgórne,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Centrum Wspierania Organizacji Pozarządowych w Gminie Tarnowo Podgórne,
- Tarnowskie Centrum Senioralne.

Partnerzy

- Rada Seniorów,
- Młodzieżowa Rada Gminy,
- Inne organizacje społeczne w gminie,
- Organizacje społeczne w kraju.

Źródła finansowania

- Budżet gminy,
- Inne dostępne środki zewnętrzne.

Cel operacyjny 3.4.

Organizacja i uczestnictwo w kulturze

Uzasadnienie celu operacyjnego

Znaczenie funkcji kultury realizowanej w jednostkach samorządu terytorialnego w ostatnich latach wyraźnie wzrasta. Bogata oferta usług o charakterze kulturalnym i rozwinięta infrastruktura w tym zakresie stanowią coraz częściej jeden z czynników, który wpływa na decyzje lokalizacyjne mieszkańców a nawet inwestorów. Z uwagi na rosnące zainteresowanie dostępem do wydarzeń kulturalnych we wszystkich grupach wiekowych, w najbliższym czasie będzie rosło znaczenie kultury w rozwoju lokalnym.

Gmina Tarnowo Podgórne w sposób szczególny wyróżnia się w skali aglomeracji poznańskiej pod względem jakości i ilości usług, obiektów oraz instytucji kultury działających na terenie gminy. Z uwagi na rosnący potencjał demograficzny jednostki oraz skalę potrzeb mieszkańców w zakresie zaspokajania potrzeb o charakterze kulturalnym istotnym wyzwaniem jest utrzymanie wysokiego poziomu oraz ciągłe wzbogacanie oferty gminy pod kątem organizacji wydarzeń kulturalnych, prowadzenie działań mających na celu wzmacnianie potencjału lokalnej infrastruktury oraz instytucji kultury.

Realizacja działań wskazanych w celu operacyjnym wynika z konieczności realizacji zadań własnych gminy wymienionych w art. 7 ustawy o samorządzie gminnym w zakresie zaspokajania potrzeb zbiorowych związanych ze sferą kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury. Na konieczność działań wskazują także podstawowe dokumenty strategiczne i koncepcyjne znaczenia zarówno lokalnego jak i regionalnego oraz krajowego,

m.in. Strategia Rozwoju Powiatu Poznańskiego do 2030 r., i Strategia Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej. Metropolia 2020.

Działania celu operacyjnego

Działanie 3.4.1 Rozwijanie oferty i podnoszenie jakości usług kulturalnych

Działanie 3.4.2 Upowszechnianie dostępu do kultury *on-line*

Działanie 3.4.3. Stworzenie sieci wsi tematycznych

Dla realizacji celu operacyjnego niezbędne jest utrzymanie dotychczasowej oferty i wysokiego poziomu jak usług kulturowo-edukacyjnych, jak i dalszy ich rozwój w gminie. W tym zakresie planuje się działania zmierzające do kontynuowania rozszerzania oferty gminy w kontekście tworzenia nowych produktów działalności kulturalnej. Pomimo bardzo bogatej infrastruktury należy ją rozszerzyć o obiekty, które obecnie w gminie nie funkcjonują. W miejscowości Tarnowo Podgórne planowane jest uzupełnienie braków lokalowych Gminnego Ośrodka Kultury. Ważnym zadaniem wspierającym działalnością instytucji kultury na terenie gminy jest także stworzenie zaplecza noclegowego zarówno dla goszczących zespołów artystycznych jak i uczestników np. zorganizowanych grup. Możliwe jest to we współpracy z lokalnymi właścicielami obiektów noclegowych oraz w porozumieniu z dyrektorami placówek edukacyjnych.

Podjęcie działań w zakresie upowszechniania dostępu do kultury *on-line* (kultura w sieci/w Internecie/wirtualna/zdalna) polegać będzie na utrzymaniu i rozszerzeniu oferty kulturalnej poprzez stworzenie platformy, która będzie umożliwiała uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych także na ponadlokalnym poziomie. Jest szczególnie istotne wyzwanie w czasie pandemii COVID-19, która istotnie ograniczyła możliwości organizacyjne imprez i wydarzeń z sektora kulturalnego i rozrywkowego a także uczestnictwo w nich.

Stworzenie sieci wsi tematycznych w gminie sieci wsi jest innowacyjnym sposobem na ożywienie gospodarki wiejskiej, zapewnienie mieszkańcom wsi alternatywnych dochodów oraz zwiększenie atrakcyjności turystycznej gminy. Oferta wsi tematycznych, budowana na bazie zasobów przyrodniczych, kulturowych i historycznych danej miejscowości, pozwala przyciągnąć na tereny wiejskie turystów oraz zintegrować mieszkańców wsi. Organizacje pozarządowe i instytucje publiczne łączą w ramach idei wioski tematycznej osoby indywidualne, gospodarstwa agroturystyczne, lokalne przedsiębiorstwa i instytucje kultury tworząc wspólnie markę miejscowości i jej lokalnych, unikatowych produktów. Wioska tematyczna to wieś z indywidualnym pomysłem oraz sposób na integrację i aktywizację mieszkańców, to zadanie warto powierzyć lokalnym liderom. W ramach realizacji zadania wsiami tematycznymi powinny się stać:

- ze względu na atrakcyjną nazwę: Rumianek, Sady, Góra,
- ze względu na potencjał historyczno-kulturowy wsie, w których znajdują się obiekty pałacowo-parkowe: Jankowice, Swadzim, Baranowo i Lusowo,
- ze względu na rozwój turystyki konnej: Góra, Lusowo, Tarnowo Podgórne, Sady,

- ze względu na rozwój turystyki zdrowotnej/uzdrowiskowej: Tarnowo Podgórne,
- ze względu na rozwój turystyki kulinarnej:
 - Swadzim (Kawa: Manufaktura MK Cafe Fresh, Strauss Cafe Poland),
 - Przeźmierowo (Czekolada: Mondelez – Jankowice, Millano Group),
 - Jankowice (Wino: Dolina Samy – winnica),
 - Sady (Piwo - browar rzemieślniczy).

Efekty realizacji celu operacyjnego

Efektem realizacji celu operacyjnego będzie poszerzenie i utrzymanie stałej i regularnej oferty wydarzeń kulturalnych dla mieszkańców oraz polepszenie stanu technicznego istniejących obiektów kulturalnych. W 2030 r. na obszarze gminy powinno funkcjonować także kilka nowych obiektów, w tym nowy budynek GOK w Tarnowie Podgórnych oraz zaplecze noclegowe dla uczestników wydarzeń kulturalnych. Dzięki działalności Gminnej Biblioteki Publicznej oraz filii, poprawie ulegnie stan czytelnictwa na obszarze gminy oraz kontynuowane będzie uzupełnianie księgozbioru bibliotek o nowości wydawnicze. Stworzenie platformy kultury on-line przyczyni się do wzbogacenia oferty kulturalno-edukacyjnej oraz promocji aktywności artystycznych i edukacyjnych wśród mieszkańców gminy Tarnowo Podgórne oraz aglomeracji poznańskiej. Stworzenie sieci wsi tematycznych umożliwi rozszerzenie oferty kulturalno-turystycznej gminy i wzrost identyfikacji społeczności wsi z lokalnymi potencjałami i produktami. Wzmocnieniu ulegnie aktywność społeczna skierowana na upowszechnianie lokalnej kultury.

Mierniki realizacji i horyzont czasowy działań

Nr i nazwa działania	Mierniki rezultatu	Czas trwania
Działanie 3.4.1 Rozwijanie oferty i podnoszenie jakości usług kulturalnych	– Liczba wydarzeń kulturalnych, – Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono realizację zadań publicznych w obszarze współpracy: kultura, – Liczba uczestników wydarzeń, – Liczba osób nagrodzonych za osiągnięcia w dziedzinie twórczości artystycznej, upowszechniania i ochrony kultury, – Roczne nakłady ponoszone na utrzymanie i rozbudowę infrastruktury i obiektów kultury.	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku.
Działanie 3.4.2 Upowszechnianie dostępu do	– Liczba wydarzeń on-line: spotkań, konkursów,	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co

kultury on-line	prelekcji, koncertów, wystaw z zakresu kultury, – Liczba zlecanych zadań publicznych w obszarze współpracy: kultura, – Liczba nowych użytkowników platformy.	najmniej do 2030 roku.
Działanie 3.4.3. Stworzenie sieci wsi tematycznych	– Liczba zaangażowanych mieszkańców, przedsiębiorców i organizacji pozarządowych, – Liczba miejscowości posiadających tworzących sieć , – Liczba odwiedzających.	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku.

Beneficjenci

- Instytucje kultury, zespoły artystyczne, artyści,
- Mieszkańcy gminy, użytkownicy infrastruktury i obiektów kultury,
- Organizacje pozarządowe,
- Lokalni przedsiębiorcy,
- Turyści.

Spójność ze strategiami wyższego rzędu

- Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030, Trzecia fala nowoczesności, Cel 11: Wzrost społecznego kapitału rozwoju.
- Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020, Cel szczegółowy 5: Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli.
- Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020, Cel szczegółowy 4. Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego.
- WRPO na lata 2014-2020, Priorytet 6: Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego.
- Strategia Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej Metropolia Poznań 2020, Cel strategiczny: Usługi społeczne, Program 4.2. Współpraca i uczestnictwo w kulturze.

Spójność realizacji celu z substrategiami, programami rozwoju gminy

- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Tarnowo Podgórne.

Komplementarne cele operacyjne

- 2.3. Ochrona i wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego
- 3.5. Rozwój turystyki, sportu i rekreacji
- 5.2. Współpraca ze społeczeństwem obywatelskim i samorządami

5.3. Budowa marki i promocja wizerunku gminy

Realizatorzy celu

- Urząd Gminy Tarnowo Podgórne,
- Gminny Ośrodek Kultury,
- Lokalne instytucje kultury,
- Organizacje pozarządowe.

Partnerzy

- Instytucje kultury, zespoły artystyczne, artyści indywidualni,
- Osoby fizyczne lub inne podmioty działające na rzecz kultury,
- Organizacje pozarządowe,
- Społeczność lokalna.

Źródła finansowania

- Budżet gminy,
- Budżet powiatu poznańskiego,
- Budżet województwa,
- Budżet państwa,
- Środki UE,
- Środki prywatne,
- Inne dostępne środki zewnętrzne.

Cel operacyjny 3.5. Rozwój turystyki, sportu i rekreacji

Uzasadnienie celu operacyjnego

Znaczenie sportu i rekreacji w życiu codziennym systematycznie rośnie. Bogata oferta usług o charakterze sportowo-rekreacyjnym i rozwinięta baza obiektów spędzania aktywnie wolnego czasu stanowią coraz częściej jeden z czynników, który wpływa na decyzje lokalizacyjne mieszkańców a nawet inwestorów. Z uwagi na rosnącą popularność zdrowego trybu życia oraz zmiany w trybie pracy (coraz więcej wolnego czasu) w najbliższym czasie znaczenie funkcji sportowo – rekreacyjnej będzie jeszcze istotniejsze. Gmina Tarnowo Podgórne jest wyróżniającą się w skali aglomeracji poznańskiej jednostką pod względem zarówno bazy sportowo rekreacyjnej jak i liczby organizowanych imprez i zawodów sportowych. Z uwagi na rosnący potencjał demograficzny jednostki oraz skalę potrzeb mieszkańców w zakresie zaspokajania potrzeb o charakterze sportowo-rekreacyjnym istotnym wyzwaniem jest ciągłe rozwijanie bazy sportowo-rekreacyjnej, wzbogacanie oferty

gminy pod kątem organizacji imprez sportowych oraz prowadzenie działań mających na celu wzmacnianie potencjału lokalnych klubów sportowych.

Zgodnie z treścią art. 7 ustawy o samorządzie gminnym do zadań własnych gminy należy zaspokajanie potrzeb zbiorowych związanych ze sferą kultury fizycznej i turystyki, w tym działań dotyczących terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych. Na konieczność działań w sferze wskazanej w celu operacyjnym wskazują także podstawowe dokumenty strategiczne i koncepcyjne znaczenia zarówno lokalnego jak i regionalnego oraz krajowego, m.in. Strategia Rozwoju Powiatu Poznańskiego do 2030 r., i Strategia Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej. Metropolia 2020. Realizacja działań wykazanych w celu operacyjnych wynika także z rosnących potrzeb i aspiracji mieszkańców, dla których funkcja sportowo-rekreacyjna ma coraz większe znaczenie.

Działania celu operacyjnego

Działanie 3.5.1.	Dywersyfikacja form turystyki w gminie.
Działanie 3.5.2.	Rozwój bazy sportowo - rekreacyjnej o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym
Działanie 3.5.3.	Rozbudowa i uspołnienie sieci dróg rowerowych i szlaków turystycznych
Działanie 3.5.4.	Organizacja zawodów sportowych o zasięgu krajowym i międzynarodowym
Działanie 3.5.5.	Promocja aktywności fizycznej wśród mieszkańców gminy
Działanie 3.5.6.	Zwiększenie wykorzystania lasów i jezior do celów rekreacyjnych

Gmina Tarnowo Podgórne posiada dobre warunki do poszerzenia oferty i form turystyki oraz zwiększania jej dywersyfikacji. Główne możliwości rozwoju dotyczą takich form turystyki jak: konna, zdrowotna, rozrywkowa i kulinarna. Ich potencjał będzie wzmocniony poprzez powiązanie z koncepcją tzw. wsi tematycznych, opisaną w działaniu 3.4.3.

W zakresie bazy sportowo - rekreacyjnej o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym planuje się prace na rzecz utrzymania dobrego stanu technicznego istniejących już obiektów oraz działania zmierzające do rozszerzenia oferty gminy w kontekście tworzenia nowych obiektów dla sportu i rekreacji. Pomimo bardzo bogatej bazy sportowo-rekreacyjnej planuje się jej rozszerzenie o obiekty, które obecnie w gminie nie funkcjonują. W okolicy miejscowości Rumianek budowane jest 18-dołkowe pole golfowe, które będzie obiektem o znaczeniu ponadlokalnym (jedyne pełnowymiarowe pole w aglomeracji poznańskiej). W ramach działania planuje się także budowę tężni solankowych jako element Termalnego Parku Zdrowia w Tarnowie Podgórny, które jako jedyne w aglomeracji będą przyciągać także rekreantów spoza gminy. Ważnym zadaniem jest ponadto budowa pełnowymiarowego boiska piłkarskiego ze sztuczną trawą. Z uwagi na zapotrzebowanie na arenę sztuk walki w gminie, w perspektywie kilku lat planuje się także budowę sali do sztuk walki. Celem działań w perspektywie 10 lat jest także modernizacja istniejących obiektów sportowych,

m.in. boiska piłkarskiego w Baranowie, szatni w Przeźmierowie, czy, przy współpracy z właścicielem obiektu, modernizacji kręgielni Vector.

Rozbudowa i uspoźnienie sieci dróg rowerowych i szlaków dla turystyki kulturowej i aktywnej pozwoli na rozszerzenie oferty sportowo-rekreacyjnej poprzez stworzenie sieci szlaków tematycznych oraz ukończenie budowy sieci dróg rowerowych w gminie. W ramach działania planuje się prace na rzecz wzmocnienia znaczenia istniejących już szlaków rowerowych w gminie (m.in. Wielkiego Pierścienia Rowerowego wokół Gminy Tarnowo Podgórne, Szlaku Niebieskiego, Szlaku Przemysłowego, Szlaku Wodnego) oraz prace mające na celu rozszerzenie oferty szlaków na terenie gminy. Istotnym wyzwaniem jest też poprawa spójności sieci dróg rowerowych i ciągów pieszo-rowerowych. Podstawowym celem do realizacji w tym zakresie jest domknięcie całości sieci i połączenie istniejących już odcinków, dzięki którym możliwe będzie przemieszczanie się po obszarze całej gminy przy wykorzystaniu roweru. Sieć będzie łączyć centra wszystkich miejscowości w gminie oraz zapewniać dostępność do najważniejszych celów podróży (urzędów, szkół, dużych zakładów pracy, węzłów przesiadkowych).

Organizacja w gminie zawodów sportowych o zasięgu krajowym i międzynarodowym przyczyni się do dalszej promocji sportu i rekreacji. W najbliższych latach zakłada się organizację wielu imprez sportowych różnej rangi, w tym m.in. Pucharu Polski, Mistrzostw Polski, Mistrzostw Europy, Mistrzostw Świata. W najbliższym czasie gmina będzie organizatorem Mistrzostw Świata w Kręglarstwie klasycznym (odwołanych w pierwotnym terminie na skutek Pandemii COVID-19), Pucharu Polski w Kolarstwie Szosowym, Małego Wyścigu Pokoju. Planuje się także szereg wydarzeń realizowanych cyklicznie, m.in. Bieg Lwa, Triathlon Lwa, Bieg Unijny, Bieg Niepodległości, Tarnowo na Sportowo. Wszystkie wymienione wydarzenia poza walorem sportowym mają też znaczenie dla popularyzacji aktywizacji fizycznej wśród samych mieszkańców gminy oraz budowania wizerunku sportowej i rekreacyjnej gminy. Dla jego wzmocnienia ważnym czynnikiem będzie też zwiększenie rekreacyjnego wykorzystania lasów, we współpracy z Nadleśnictwem Konstantynowo. Ważnym wyzwaniem jest także potrzeba zwiększenia dostępności i wykorzystania do celów sportowych oraz rekreacyjnych jezior zlokalizowanych na obszarze gminy. W tym celu planuje się kontynuację działań na rzecz rozbudowy infrastruktury sportowo – rekreacyjnej zlokalizowanej wokół zbiorników wodnych. Szczególnie istotne będzie utrzymanie w sprawności istniejącej infrastruktury oraz jej dalszy rozwój umożliwiający zarówno czynny jak i bierny wypoczynek przy zachowaniu i ochronie zasobów przyrodniczych. Jednym z potencjalnych kierunków rozwoju turystyki, sportu i rekreacji na terenie gminy jest organizacja parku tematycznego. Istnieje potrzeba dalszej aktywizacji mieszkańców poprzez organizację imprez sportowych.

Efekty realizacji celu operacyjnego

W wyniku realizacji celu operacyjnego gmina Tarnowo Podgórne stanie się atrakcyjną lokalizacją turystyczną, rozwijającą się w oparciu o nowe formy turystyki. W perspektywie roku 2030 na obszarze gminy funkcjonować będzie wiele nowych obiektów sportowych

i rekreacyjnych, w tym m.in. pole golfowe, tężnie, pełnowymiarowe boisko piłkarskie, czy nowe dojo – arena sportów walki. Powstanie wiele odcinków dróg rowerowych, co przyczyni się do zwiększenia wykorzystania rowerów jako środka transportu w codziennym przemieszczaniu się po gminie, a także promocji aktywności fizycznej. Organizacja w gminie zawodów sportowych o zasięgu krajowym i międzynarodowym spowoduje rozszerzenie i umocnienie pozycji jednostki jako organizatora znaczących imprez sportowych. Działanie przyniesie skutek nie tylko w wymiarze organizacyjnym czy sportowym, ale także promocyjnym.

Mienniki realizacji i horyzont czasowy działań

Nr i nazwa działania	Mienniki rezultatu	Czas trwania
Działanie 3.5.1. Dywersyfikacja form turystyki w gminie	– Liczba obiektów turystyki konnej, zdrowotnej, rozrywkowej, kulinarnej.	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku.
Działanie 3.5.2. Rozwój bazy sportowo - rekreacyjnej o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym.	– Liczba nowych i zmodernizowanych obiektów o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym, – Roczne nakłady ponoszone na utrzymanie i rozbudowę bazy sportowo – rekreacyjnej.	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku.
Działanie 3.5.3. Rozbudowa i uspołnienie sieci dróg rowerowych i szlaków turystycznych.	– Długość wybudowanych i zmodernizowanych dróg rowerowych i ciągów pieszo-rowerowych, – Liczba miejscowości posiadających dostęp do sieci dróg rowerowych i pieszo-rowerowych.	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku.
Działanie 3.5.4. Organizacja zawodów sportowych o zasięgu krajowym i międzynarodowym.	– Liczba zawodów o randze krajowej i międzynarodowej organizowanych w gminie, – Liczba uczestników zawodów sportowych organizowanych w gminie.	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku.
Działanie 3.5.5. Promocja aktywności fizycznej wśród mieszkańców gminy.	– Liczba akcji promocyjnych, sportowych imprez masowych.	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku.
Działanie 3.5.6. Zwiększenie wykorzystania lasów do celów rekreacyjnych	– Liczba nowych urządzeń rekreacyjnych w lasach.	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku.

Beneficjenci

- Mieszkańcy gminy,
- Kluby sportowe, sportowcy indywidualni,
- Przedsiębiorcy branży turystycznej i rekreacyjnej,
- Turyści.

Spójność ze strategiami wyższego rzędu

- Strategia ZIT w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania, Program P9. Ochrona i modernizacja obiektów użyteczności publicznej stanowiących dziedzictwo kulturowe, Program P7. Metropolitalny system tras rowerowych,
- Strategia Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej Metropolia Poznań 2020, Oś strategiczna: Infrastruktura i organizacja transportu, Program 2.4. Infrastruktura i ruch rowerowy, Program 4.3 Metropolitalna oferta turystyczna, Program 4.4 Metropolia Sportu,
- Strategia rozwoju Powiatu Poznańskiego do 2030 r., Cel strategiczny 1: Ochrona i kształtowanie walorów środowiska przyrodniczego oraz dziedzictwa kulturowego powiatu poznańskiego, 1.4. Rozwój infrastruktury i oferty sportowo – rekreacyjnej.

Spójność realizacji celu z substrategiami, programami rozwoju gminy

- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Tarnowo Podgórne.

Komplementarne cele operacyjne

- 1.1. Zwiększenie powierzchni lasów i terenów zieleni oraz ochrona miejsc cennych przyrodniczo
- 1.2. Rozwijanie małej retencji wodnej i polepszenie jakości wód
- 2.3. Ochrona i wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego
- 2.4. Transport przyjazny środowisku i mieszkańcom
- 3.4. Organizacja i uczestnictwo w kulturze
- 5.3. Budowa marki i promocja wizerunku gminy

Realizatorzy celu

- Urząd Gminy Tarnowo Podgórne,
- Rada Sportu Gminy Tarnowo Podgórne,
- Gminny Ośrodek Kultury,
- Ośrodek Sportu i Rekreacji,
- Tarnowskie Termy.

Partnerzy

- Departament Sportu i Turystyki, Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu,
- Kluby i organizacje sportowe,

- Poznańska Lokalna Organizacja Turystyczna,
- Organizacje i podmioty turystyczne.

Źródła finansowania

- Budżet Gminy,
- Budżet Państwa,
- Budżet Województwa,
- Budżet Powiatu Poznańskiego,
- Środki UE,
- Środki prywatne,
- Inne dostępne środki zewnętrzne.

CEL STRATEGICZNY IV

GMINA LIDEREM NOWOCZESNEJ GOSPODARKI

Cele operacyjne

4.1.	Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka
4.2.	Rozwój lokalnej przedsiębiorczości
4.3.	Rynek pracy w aglomeracji poznańskiej

Wizja rozwoju gospodarki gminy 2030. Gmina Tarnowo Podgórne rozwija swój potencjał gospodarczy. Kapitał zagraniczny i rodzima przedsiębiorczość stanowią nadal o sile jej rozwoju. Korzystny klimat inwestycyjny, atuty dostępności transportowej i zagospodarowania przestrzeni, pracowitość, tradycje pracy organicznej, wysokie kompetencje społeczne, innowacyjność i nadążanie za trendami światowymi w gospodarce decydują o atrakcyjności gminy dla inwestowania i rozwoju przedsiębiorczości. Lokalne specjalizacje wsparte najnowszymi technologiami, w tym cyrkularnej gospodarki i przemysłu 4.0, elementami gospodarki elastycznej, ekonomii społecznej i gospodarki współdzielenia oraz wysoka świadomość konsumencka decydują o gospodarczej konkurencyjności gminy, a tym samym o rosnącym dobrobycie jej mieszkańców. W oparciu o krajowe i regionalne ośrodki naukowo-badawcze i kontakty zagraniczne następuje stały transfer wiedzy i *know how* do gospodarki i życia społecznego, zapewniając wzrost gospodarczy i zwiększając odporność gminy na kryzysy ekonomiczne. Gmina należy do największych rynków pracy Wielkopolski.

Cel operacyjny 4.1.

Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka

Uzasadnienie celu operacyjnego

Tarnowo Podgórne znajduje się w czołówce gmin wiejskich o najwyższym poziomie rozwoju gospodarczego. Stanowi silny ośrodek przemysłowo-usługowy Wielkopolski z udziałem wielu znanych firm zagranicznych i uznanych przedsiębiorstw krajowych. Niewątpliwym atutem gminy jest korzystna lokalizacja geograficzna i dostępność transportowa, ale główną rolę odgrywa przede wszystkim skuteczna polityka gospodarcza gminy, dostrzeganie szans i zagrożeń oraz adekwatne reagowanie na pojawiające się wyzwania, jak również konsekwentne realizowanie planów inwestycyjnych, prowadzenie działalności ewaluacyjnej i promocyjno-informacyjnej, a także bardzo dobra kondycja finansowa gminy i stabilny budżet.

W dobie globalizacji i szybkiego postępu technologicznego, a także rosnącej rywalizacji gmin o mieszkańców, biznes (m.in. inwestorów, przedsiębiorców, pracowników, turystów), środki publiczne (m.in. fundusze UE), wizerunek i zaufanie publiczne, utrzymanie wysokiej pozycji konkurencyjnej wymaga ciągłych działań prorozwojowych, ale także podążania za ideą zrównoważonego rozwoju. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka gminy jest istotna dla wspierania realizacji zadań własnych wynikających z Ustawy o samorządzie gminnym, a także zapewnienia dobrobytu społecznego i poprawy jakości życia.

Podjęmowane dotychczas działania w zakresie rozwoju gospodarczego gminy Tarnowo Podgórne przyniosły wymierne efekty w postaci znacznych inwestycji i napływu kapitału zagranicznego, jak również przemian struktury gospodarczej i dywersyfikacji profilu

gospodarczego gminy, a także nabycia odporności gospodarki gminy na szoki rynkowe. Osiągnięcie celu operacyjnego „Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka” wymaga z jednej strony działań stanowiących wsparcie i uzupełnienie dotychczasowych przedsięwzięć, a z drugiej strony wskazania pożądanych kierunków zmian oraz sposobów ich osiągnięcia. Chodzi zatem o zmiany polegające na kierunkowej ewolucji niż zmiany o charakterze rewolucyjnym.

Działania proponowane w ramach celu operacyjnego „Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka” wynikają z przeprowadzonej diagnozy sytuacji gospodarczej gminy oraz współczesnych trendów i wyzwań gospodarczych. Mimo dotychczasowej odporności gospodarki Tarnowa Podgórnego na wahania koniunkturalne, błyskawicznej reakcji władz samorządowych na sytuację pandemiczną w postaci zaoferowania preferencji podatkowych przedsiębiorcom w trudnej sytuacji ekonomicznej, a także działalność Tarnowskiego Centrum Wspierania Przedsiębiorczości, które udziela bezpłatnej pomocy radców prawnych, doradców podatkowych, jak również wzmoczoną działalność informacyjną samorządu gminy itd., a także zastosowane instrumenty polityki makroekonomicznej państwa w formie tzw. Tarczy Antykryzysowej, trudno jest przewidzieć długookresowe następstwa pandemii COVID-19 dla gospodarki gminy Tarnowo Podgórne, zwłaszcza że funkcjonuje w niej bardzo dużo mikroprzedsiębiorstw i przedsiębiorców indywidualnych, których ryzyko działalności w takiej sytuacji wzrosło najbardziej.

Działania celu operacyjnego

Działanie 4.1.1.	Rozwój nowoczesnych działów gospodarki i zaawansowanych technologii
Działanie 4.1.2.	Rozwój sektora kreatywnego
Działanie 4.1.3.	Rozwój nowoczesnych form współpracy z otoczeniem zewnętrznym
Działanie 4.1.4.	Wzmacnianie społecznej odpowiedzialności biznesu
Działanie 4.1.5.	Promocja gospodarki gminy i tarnowskiego środowiska biznesowego

Priorytetem działań gminy w zakresie pobudzania rozwoju gospodarczego powinien być rozwój nowoczesnych działów gospodarki i zaawansowanych technologii w tym m.in. w zakresie przemysłu elektronicznego i elektrotechnicznego (np. robotów, urządzeń zdalnie sterowanych, urządzeń zintegrowanych), chemicznego i farmaceutycznego itd. Wśród innych aspektów tego działania można wskazać komputeryzację i automatyzację produkcji oraz wdrażanie nowoczesnych technologii (np. produkcji nisko odpadowej). Działanie to wymaga także zastosowania nowoczesnych i innowacyjnych metod produkcji, np. produkcji wyrobów z recyklingu i odzysku, upraw hydroponicznych itd. Rozwój gospodarczy w tym kierunku jest podyktowany malejącą dostępnością zasobów (np. gruntów), a także ograniczeniem odpadów i dbałością o środowisko naturalne.

Rozwój sektora kreatywnego w gminie Tarnowo Podgórne polegać będzie na innowacyjnych i wynikających z talentu działaniach twórców szeroko pojętej sztuki, mediów

i projektowania. Do sektora kreatywnego zaliczana jest działalność (przemysłowa i usługowa) w zakresie reklamy, nowoczesnych metod edukacji, działalność filmowa, muzyczna, tworzenie gier, tworzenie oprogramowania komputerowego, dzieł sztuki, renowację antyków, działalność performatywną, wydawniczą, rzemiosło, wzornictwo, architekturę i projektowanie (np. budowy ogrodów dachowych) itd. W strukturze gospodarczej Tarnowa Podgórnego do sektora kreatywnego należy niewielki odsetek przedsiębiorstw. Zajmują się one głównie poligrafią i działalnością wydawniczą, działalnością w zakresie architektury i inżynierii, działalnością związaną z oprogramowaniem, reklamą i badaniem rynku, edukacją i działalnością twórczą. Warto byłoby zatem rozwijać produkty lokalne oraz manufaktury, które poprzez swoją unikatowość mają szansę na zaistnienie nie tylko na rynku regionalnym, ale także krajowym czy międzynarodowym. Wraz ze zwiększającymi się wymogami i oczekiwaniami konsumentów, a także wzrostem dochodów ludności, można spodziewać się wzrostu popytu na produkty i usługi sektora kreatywnego.

Rozwój nowoczesnych form współpracy z otoczeniem zewnętrznym związany będzie z kooperacją między przedsiębiorstwami w postaci integracji pionowej (np. outsourcing) lub integracji poziomej (m.in. joint venture, franchising). Klastery gospodarcze są jednym ze sposobów rozwoju innowacji wśród małych i średnich przedsiębiorstw. Mogą też dotyczyć tworzenia sieci powiązań w łańcuchu dostaw, np. pomiędzy rolnikami, przetwórcami i handlem. Inną formą współpracy jest partnerstwo publiczno-prywatne (PPP), którego celem jest zazwyczaj zwiększenie inwestycji w projekty infrastrukturalne, poprzez dzielenie ryzyka, wspólne korzystanie ze specjalistycznej wiedzy sektora prywatnego lub dodatkowe źródła kapitału. Cenną formą współpracy w dobie szybkiego rozwoju technologicznego i rosnących potrzeb konsumentów jest również współpraca sektora gospodarczego ze środowiskiem naukowo-badawczym w celu rozwoju innowacyjności i dyfuzji rozwiązań innowacyjnych, zarówno w zakresie nowoczesnych wyrobów, technologii produkcji, jak i receptur oraz metod zarządzania i organizacji czy kanałów dystrybucji. W gminie Tarnowo Podgórne można mówić o ograniczonej współpracy w tym zakresie.

Propagowanie społecznej odpowiedzialności biznesu powinno prowadzić do zwiększenia liczby przedsiębiorstw uwzględniających interesy społeczne i ochronę środowiska, a także relacje z różnymi grupami interesariuszy. Dotyczy to poszanowania i ochrony zasobów środowiska naturalnego, poprawy warunków pracy i zatrudnienia, rozwoju infrastruktury społecznej w otoczeniu firmy, wsparcia udzielanego mieszkańcom, respektowania „głosu” społeczności lokalnych. Tarnowscy przedsiębiorcy wspierają w gminie działalność sportową, kulturalną i rekreacyjną, funkcjonowanie gminnych stowarzyszeń i organizacji pozarządowych, jak również wsparli budowę Zespołu Szkół Zawodowych. Istnieje jednak spory potencjał do rozszerzania tego typu przedsięwzięć.

Promocja gospodarki gminy i środowiska biznesowego na arenie lokalnej, regionalnej, krajowej i międzynarodowej wiąże się z organizowaniem w gminie wydarzeń gospodarczych, także we współpracy z innymi jednostkami samorządu terytorialnego, stowarzyszeniami i instytucjami otoczenia biznesu, jak również udziałem przedstawicieli samorządu gminy oraz tarnowskich przedsiębiorców w wydarzeniach gospodarczych i naukowych, w tym

międzynarodowych targach, konferencjach itd. Istotne jest także organizowanie w gminie konkursów ukierunkowanych na określone działania (np. konkursów na innowacyjny lub lokalny produkt, prośrodowiskowe rozwiązania technologiczne, produkty typu high-tech, usługi kreatywne, społecznie odpowiedzialny biznes, najlepszy pracodawca itd.), a także kontynuowanie udziału gminy i tarnowskich przedsiębiorstw w zewnętrznych plebiscytach i rankingach. Ważnym działaniem na rzecz gospodarki jest również funkcjonowanie w ramach urzędu gminy jednostek świadczących wsparcie dla biznesu (Tarnowskie Centrum Wspierania Przedsiębiorczości), jak również inicjatywa społeczności lokalnych i powstawanie stowarzyszeń integrujących i promujących środowisko biznesowe i walory gospodarcze gminy (Tarnowskie Stowarzyszenie Przedsiębiorców).

Efekty realizacji celu operacyjnego

Gmina Tarnowo Podgórne będzie prowadzić aktywną i zdywersyfikowaną politykę gospodarczą, stwarzającą dogodne warunki do prowadzenia i rozwoju przedsiębiorczości. Utrzymanie tempa rozwoju gospodarczego i wysokiej pozycji konkurencyjnej będzie możliwe dzięki ciągłym procesom dostosowawczym do warunków zmieniającego się otoczenia i sytuacji gospodarczej, dostrzeganiem szans i zagrożeń oraz działaniem z wyprzedzeniem w stosunku do gmin konkurencyjnych. Prowadzone do tej pory z dużym sukcesem działania na rzecz rozwoju gospodarki zostaną właściwie ukierunkowane, zgodnie z wymogami rynkowymi i trendami makroekonomicznymi. Dzięki temu gmina Tarnowo Podgórne będzie stanowić atrakcyjne miejsce dla nowych inwestycji i rozwoju społeczno-gospodarczego, oraz prowadzenia małego i dużego biznesu, przez firmy rodzime i zagraniczne, w zakresie różnorodnych produktów i usług. Gmina jako lokalizacja z dogodnym zapleczem technicznym, transportowym i usługowym stanie się miejscem rozwoju sektora high-tech i sektora kreatywnego oraz społecznie odpowiedzialnego biznesu.

Mierniki realizacji i horyzont czasowy działań

Nr i nazwa działania	Mierniki rezultatu	Czas trwania
Działanie 4.1.1. Rozwój nowoczesnych działów gospodarki i zaawansowanych technologii	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba podmiotów działających w sektorze <i>high-tech</i> (ogółem i z podziałem na sekcje i działy), – Wskaźnik zatrudnienia w sektorze <i>high-tech</i> (ogółem i z podziałem na sekcje i działy). 	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku
Działanie 4.1.2. Rozwój sektora kreatywnego	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba podmiotów działających w sektorze kreatywnym (ogółem i z podziałem na sekcje i działy), – Wskaźnik zatrudnienia w sektorze kreatywnym (ogółem i z podziałem na sekcje i działy). 	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku

Nr i nazwa działania	Mierniki rezultatu	Czas trwania
Działanie 4.1.3. Rozwój nowoczesnych form współpracy z otoczeniem zewnętrznym	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba i wartość inwestycji w ramach PPP, – Liczba, wartość i forma zadań zleconych przez gminę firmom zewnętrznym i instytucjom naukowo-badawczym, – Liczba i forma inicjatyw społecznych w celu rozwoju gospodarczego. 	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku
Działanie 4.1.4.. Wzmacnianie społecznej odpowiedzialności biznesu	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba, wartość i forma działań na rzecz wspierania społeczności lokalnej, – Liczba, wartość i forma działań prośrodowiskowych, – Odsetek firm wdrażających technologie i rozwiązania prośrodowiskowe, wytwarzające produkty ekologiczne i niskoprzetworzone. 	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku
Działanie 4.1.5 Promocja gospodarki gminy i tarnowskiego środowiska biznesowego	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba i forma wydarzeń gospodarczych, – Pozycja w rankingach i plebiscytach gmin, ranga otrzymywanych wyróżnień, – Liczba i ranga wyróżnień otrzymywanych przez tarnowskie przedsiębiorstwa. 	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku

Beneficjenci

- Mieszkańcy gminy,
- Lokalni przedsiębiorcy,
- Potencjalni inwestorzy.

Spójność ze strategiami wyższego rzędu

- Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.): Cel szczegółowy II. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony, Cel szczegółowy III. Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu,
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030: , Działanie 2.2. Rozwój przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym, Działanie 2.3. Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach,

- Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2030 roku: Cel Strategiczny 1. 1. Wzrost Gospodarczy Wielkopolski Bazujący na Wiedzy Swoich Mieszkańców, Cel Operacyjny 1.1. Zwiększenie Innowacyjności i Konkurencyjności Gospodarki Regionu,
- Strategia Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej. Metropolia Poznań 2020: Oś 3. Gospodarka i rynek pracy,
- Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania: Przedsiębiorczość – rozwój usług inkubatorów przedsiębiorczości,
- Strategia Rozwoju Powiatu Poznańskiego do 2030 r: Działanie 3.1. Wsparcie rozwoju gospodarczego powiatu.

Spójność realizacji celu z substrategiami, programami rozwoju gminy

- Strategia Rozwoju Gminy Tarnowo Podgórne 2009-2020. Cel Strategiczny 1. Utrzymanie dotychczasowego tempa rozwoju gospodarczego, Cel strategiczny 10. Restrukturyzacja rolnictwa,
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Tarnowo Podgórne.

Komplementarne cele operacyjne

- 4.2. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości
- 4.3. Rynek pracy w aglomeracji poznańskiej
- 5.3. Budowa marki i promocja wizerunku gminy

Realizatorzy celu

- Tarnowskie Centrum Wspierania Przedsiębiorczości działające przy Urzędzie Gminy Tarnowo Podgórne,
- Tarnowskie Stowarzyszenie Przedsiębiorców,
- Lokalni przedsiębiorcy.

Partnerzy

- Starostwo Powiatowe w Poznaniu,
- Poznański Ośrodek Wspierania Przedsiębiorczości przy Powiatowym Urzędzie Pracy w Poznaniu,
- Wielkopolska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości,
- Agencje badań rynkowych, z którymi współpracuje gmina,
- Stowarzyszenie Metropolia Poznań,
- Międzynarodowe Targi Poznańskie.

Źródła finansowania

- Budżet gminy,
- Budżet powiatu,

- Budżet państwa,
- Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny,
- Fundusze Unii Europejskiej, m.in. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, program Life+, Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko,
- Fundusze Norweskie,
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Fundusze własne przedsiębiorstw,
- Fundusze Narodowego Centrum Badań i Rozwoju.

Cel operacyjny 4.2.

Rozwój lokalnej przedsiębiorczości

Uzasadnienie celu operacyjnego

Gmina Tarnowo Podgórne jest jednym z liderów rozwoju przedsiębiorczości w Wielkopolsce, znacznie wyróżniając się pod tym względem na tle pozostałych gmin wiejskich w kraju. Rozwojowi przedsiębiorczości sprzyja korzystna lokalizacja geograficzna i bardzo dobre skomunikowanie z miastem Poznań oraz zachodnią granicą Polski, ale przede wszystkim polityka gminy sprzyjająca tworzeniu dogodnych warunków funkcjonowania przedsiębiorstw, w tym zapewnienie zaplecza infrastrukturalnego (uzbrojone grunty inwestycyjne, szkoły techniczne itd.), stosowanie probiznesowych instrumentów ekonomicznych, szeroka działalność promocyjna oraz funkcjonowanie Tarnowskiego Centrum Wspierania Przedsiębiorczości, a także szybka reakcja na zmieniającą się koniunkturę gospodarczą.

Prawie 98% podmiotów gospodarczych w gminie stanowią mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników oraz małe przedsiębiorstwa (10-49 pracowników). Szczególną grupą wśród nich są rodzime przedsiębiorstwa rozwijające produkty i usługi związane z regionem, hołdujące tradycji oraz kulturze Wielkopolski, podkreślające jej unikatowość i specyfikę. Są to przedsiębiorstwa zajmujące się rękodziełem, produktami wytwarzanymi metodami naturalnymi, z wykorzystaniem regionalnie występujących surowców (np. lokalne produkty spożywcze), ale także oferujące spersonalizowane produkty i usługi, czy manufaktury, działalność zawodową, jak również przedsiębiorstwa obsługujące rynek lokalny i regionalny, np. zajmujące się przetwarzaniem odpadów.

Z jednej strony lokalna przedsiębiorczość stanowi ważny element rozwoju gospodarczego gminy, wpływa na jej kondycję finansową i tworzy miejsca pracy, wpływa na jej wizerunek i sprzyja budowaniu tożsamości lokalnej. Z drugiej strony, ze względu na relatywnie wąski rynek zbytu, ograniczone moce produkcyjne, konieczność zatrudnienia specjalistów, wysokie koszty w relacji do przychodów, lokalna przedsiębiorczość wymaga szczególnego zainteresowania ze strony gminy i wsparcia w zakresie doradztwa biznesowego, m.in. w zakresie pozyskania funduszy zewnętrznych na prowadzenie i rozwój

działalności, a także promocji i zwiększaniu rozpoznawalności i dostępności produktów lokalnych.

Działania celu operacyjnego

- Działanie 4.2.1. Promocja lokalnych produktów oraz wspieranie tradycji rzemieślniczych i manufakturowych**
- Działanie 4.2.2. Rozwój instrumentów i działań wspierających mikro- i małą przedsiębiorczość**
- Działanie 4.2.3. Promowanie współdziałania i integracji w celu zwiększenia efektywności gospodarki**
- Działanie 4.2.4. Rozwój otoczenia i wsparcia biznesu**

Jednym z czynników dalszego rozwoju gospodarczego gminy Tarnowo Podgórne może stać się wprowadzenie na rynek produktów lokalnych o wysokiej jakości i unikatowości oraz wspieranie tradycji rzemieślniczych i manufaktur, w tym tradycji kulinarnych Wielkopolski. Walory gminy sprzyjają rozwojowi tego rodzaju działalności, czego przykładem może być tarnowska winnica, założona w 2010 roku. Potencjał gminy w tym zakresie nie jest jednak do końca wykorzystany. Rozwinięcie w Tarnowie Podgórny rzemiosła, rękodzielnictwa i manufaktur w niszowych dziedzinach może okazać się ważnym elementem wspierającym kulturę Wielkopolski i znaczenie gminy na arenie krajowej i międzynarodowej.

W przeciwieństwie do funkcjonujących na terenie gminy wielkich firm z udziałem kapitału zagranicznego, mikro- i małe przedsiębiorstwa zazwyczaj nie są aż tak samodzielne i samowystarczalne. Mają mniejszy dostęp do zasobów (m.in. słabszą zdolność kredytową), a także kanałów dystrybucji, dysponują słabszą siłą przetargową wobec kontrahentów, posiadają niewielki udział w rynku. Są mniej odporne na szoki rynkowe, ich działalność jest obciążona większym ryzykiem. Wymagają więc wielostronnego wsparcia zewnętrznego i rozwoju instrumentów i działań wspierających mikro- i małą przedsiębiorczość. Rekomendowane jest zintensyfikowanie przepływu informacji między przedsiębiorcami a TCWP oraz Urzędem Gminy, w szczególności rozwinięcie zdalnej formy kontaktu z urzędnikami oraz doradcami, m.in. w zakresie możliwości pozyskania zewnętrznych funduszy na rozwój działalności, a także bieżąca aktualizacja informacji gospodarczych na stronie gminy i TCWP, oferowanie szkoleń w formie e-learningu oraz utworzenie bazy danych i informacji gospodarczych, m.in. w zakresie aktualnej bazy lokalowej, zapotrzebowania na pracowników zgłaszanego przez przedsiębiorców, funduszy zewnętrznych. Pod rozwagę należy również wziąć stawki podatków i opłat lokalnych i ustalić możliwości wprowadzenia ulg czy stawek preferencyjnych w zależności od wielkości przedsiębiorstwa, okresu jego funkcjonowania na rynku i innych kryteriów.

Specyfiką małej przedsiębiorczości jest konieczność współdziałania i integracji w celu zwiększenia efektywności lokalnych przedsiębiorstw. Jedną z możliwości jest powstawanie klastrów gospodarczych, tj. współpracy niezależnych podmiotów wyspecjalizowanych

w zbliżonych obszarach działalności w celu osiągnięcia obopólnych korzyści. Podmioty funkcjonujące w ramach klastra mają możliwość realizacji przedsięwzięć znacznie przekraczających ich możliwości indywidualne, rozłożenie ryzyka oraz kosztów działalności na większą liczbę podmiotów, łatwiejszy dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania, dostęp do szerokiej sieci powiązań i kontaktów, transfer wiedzy, technologii i pracowników, zminimalizowanie barier administracyjnych. Innym sposobem może być tworzenie przez lokalnych przedsiębiorców zrzeszeń branżowych (stowarzyszeń, związków) w celu ochrony praw i reprezentowania interesów podmiotów zrzeszonych. Ważną formą integracji są także inicjatywy związane z organizacją wydarzeń gospodarczych, w tym targów produktów regionalnych czy konferencji, integrujących przedsiębiorców z tej samej branży.

Dla rozwoju gospodarczego istotne jest także funkcjonowanie instytucji otoczenia i wsparcia biznesu. Do tej grupy zaliczają się podmioty (firmy, instytucje, towarzyszenia itd.) świadczące usługi w zakresie doradztwa i obsługi przedsiębiorstw (np. doradcy podatkowi, biura rachunkowe, radcy prawni, banki, firmy konsultingowe, szkoleniowe, edukacyjne, agencje badań rynkowych, biura nieruchomości, firmy zajmujące się utylizacją odpadów, transportem, pośrednictwem pracy itd.). Istotną kwestią jest także dostępność terenów inwestycyjnych, obiektów i budynków, parków technologicznych, laboratoriów oraz infrastruktury technicznej i transportowej. Gmina Tarnowo Podgórne oferuje znaczne zasoby uzbrojonych terenów inwestycyjnych, dużą dostępność komunikacyjną, rozbudowaną infrastrukturę techniczną. Na jej terenie znajdują się instytucje, firmy i stowarzyszenia świadczące usługi okołobiznesowe. Niewiele jest jednostek prowadzących badania naukowe, rynkowe i techniczne, a także podmiotów świadczących usługi okołobiznesowe z zakresu konsultingu i szkoleń. Doradztwem biznesowych zajmuje się kilka firm oraz Tarnowskie Centrum Wspierania Przedsiębiorczości przy Urzędzie Gminy. W gminie powinny zostać utworzone inkubatory przedsiębiorczości i parki technologiczne oraz ogólnodostępne laboratoria.

Efekty realizacji celu operacyjnego

Gmina Tarnowo Podgórne będzie prowadzić aktywną i zdywersyfikowaną politykę gospodarczą, stwarzającą dogodne warunki do prowadzenia i rozwoju działalności gospodarczej, w tym również lokalnej przedsiębiorczości. Realizacja zadań przewidzianych w ramach celu operacyjnego przyczyni się do umocnienia pozycji konkurencyjnej gminy Tarnowo Podgórne w regionie i kraju, podkreślenia jej unikatowości i rozpoznawalności, tworzenia warunków do rozwoju lokalnego biznesu oraz budowania lokalnej tożsamości.

Mierniki realizacji i horyzont czasowy działań

Nr i nazwa działania	Mierniki rezultatu	Czas trwania
Działanie 4.2.1. Promocja lokalnych produktów oraz wspieranie tradycji rzemieślniczych i	– Odsetek i profil podmiotów działających w branży, – Liczba laureatów w regionalnych	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku

Nr i nazwa działania	Mienniki rezultatu	Czas trwania
manufakturowych.	i ogólnokrajowych konkursach dotyczących produktów lokalnych, rękodzieła itd.	
Działanie 4.2.2. Rozwój instrumentów i działań wspierających mikro- i małą przedsiębiorczość,	– Liczba nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych mikro- i małych przedsiębiorstw, – Samoocena kondycji mikro- i małych przedsiębiorstw.	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku
Działanie 4.2.3. Promowanie współdziałania i integracji w celu zwiększenia efektywności gospodarki	– Liczba i profil klastrów gospodarczych, – Liczba i skala wydarzeń gospodarczych.	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku
Działanie 4.2.4. Rozwój otoczenia i wsparcia biznesu	– Liczba i profil instytucji okołobiznesowych, – Liczba nowopowstałych laboratoriów i parków technologicznych oraz zasięg ich oddziaływania.	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku

Beneficjenci

- Lokalni przedsiębiorcy z obszaru gminy,
- Instytucje otoczenia biznesu,
- Mieszkańcy gminy.

Spójność ze strategiami wyższego rzędu

- Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności. Cel 4. Wzrost wydajności i konkurencyjności gospodarki,
- Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.): Cel szczegółowy II. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony, Cel szczegółowy III. Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu,
- Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2030 roku: Cel Strategiczny 1. Wzrost Gospodarczy Wielkopolski Bazujący na Wiedzy Swoich Mieszkańców,
- Strategia Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej. Metropolia Poznań 2020: Oś 3. Gospodarka i rynek pracy,
- Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania: Przedsiębiorczość – rozwój usług inkubatorów przedsiębiorczości,
- Strategia Rozwoju Powiatu Poznańskiego do 2030 r: Działanie 3.1. Wspieranie rozwoju gospodarczego powiatu.

Spójność realizacji celu z substrategiami, programami rozwoju gminy

- Strategia Rozwoju 2009-2020, Cel Strategiczny 1. Utrzymanie Dotychczasowego Tempa Rozwoju Gospodarczego, 8. Rozwój społeczeństwa obywatelskiego, 9. Podniesienie poziomu świadomości kulturowej mieszkańców gminy, 10. Restrukturyzacja Rolnictwa,
- Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tarnowo Podgórne 2016-2020,
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Tarnowo Podgórne.

Komplementarne cele operacyjne

- 4.1. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka
- 4.3. Rynek pracy w aglomeracji poznańskiej
- 5.3. Budowa marki i promocja wizerunku gminy

Realizatorzy celu

- Tarnowskie Centrum Wspierania Przedsiębiorczości działające przy Urzędzie Gminy Tarnowo Podgórne,
- Tarnowskie Stowarzyszenie Przedsiębiorców,
- Lokalni przedsiębiorcy.

Partnerzy

- Stowarzyszenie Metropolia Poznań,
- Wielkopolska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości,
- Agencje badań rynkowych.

Źródła finansowania

- Budżet gminy,
- Budżet powiatu,
- Budżet państwa,
- Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny,
- Fundusze zagraniczne, np. fundusze Unii Europejskiej, Fundusze Norweskie,
- Fundusze własne przedsiębiorstw.

Cel operacyjny 4.3.**Rynek pracy w aglomeracji poznańskiej****Uzasadnienie celu operacyjnego**

Dzięki aktywnej i ukierunkowanej na rozwój przedsiębiorczości polityce gospodarczej gminy (m.in. uzbrojone tereny inwestycyjne, konkurencyjne stawki podatków lokalnych w stosunku do miasta Poznań i gmin powiatu poznańskiego, działalność Tarnowskiego Centrum Wspierania Przedsiębiorczości, działania promocyjne), a także dogodnej lokalizacji geograficznej oraz infrastrukturze transportowej, Tarnowo Podgórne jest jednym z najważniejszych ośrodków gospodarczych Wielkopolski. Liczba pracujących w przedsiębiorstwach zlokalizowanych w gminie Tarnowo Podgórne znacznie przekracza liczbę ludności w wieku produkcyjnym, a liczba pracujących w przeliczeniu na 1000 mieszkańców jest trzykrotnie wyższa niż w mieście Poznań i prawie czterokrotnie wyższa niż w powiecie poznańskim i województwie wielkopolskim. Gmina, oprócz tego że zapewnia miejsca pracy swoim mieszkańcom, stanowi miejsce zatrudnienia m.in. dla wielu mieszkańców Poznania, powiatu poznańskiego i powiatu szamotulskiego, z których do pracy w Tarnowie Podgórny przyjeżdża ponad 11 tys. osób.

Gmina Tarnowo Podgórne stanowi zatem ponadlokalny rynek pracy i ważne miejsce na mapie Wielkopolski. Podejmując odpowiednio ukierunkowane działania, może w przyszłości stać się wiodącym rynkiem pracy w obszarze aglomeracji poznańskiej. Dotychczasowe działania gminy przynoszą wymierne rezultaty w postaci szybkiego tempa rozwoju gospodarczego. Ich uzupełnienie i wzbogacenie przyczyni się do zwiększenia atrakcyjności gminy i efektywności przedsiębiorstw. Jest odpowiedzią na zmieniające się potrzeby współczesnego rynku pracy, wynikające z globalizacji, rozwoju nowoczesnych form zatrudnienia i komunikacji, rosnących wymagań pracodawców i oczekiwań pracowników, większej dostępności do edukacji i możliwości podnoszenia kwalifikacji zawodowych itd.

Działania celu operacyjnego

Działanie 4.3.1. Zwiększenie mobilności siły roboczej

Działanie 4.3.2. Rozwijanie działalności informacyjno-promocyjnej rynku pracy

Działanie 4.3.3. Rozwój nowoczesnych form zatrudnienia

Działanie 4.3.4. Rozwój usług z zakresu HRM i podnoszenia kwalifikacji zawodowych

Zwiększenie mobilności siły roboczej pozwoliłoby przezwyciężyć strukturalny niedobór pracowników, w szczególności produkcyjnych, z wykształceniem zawodowym i technicznym. Z tego względu tarnowscy przedsiębiorcy zatrudniają pracowników z poza gminy. Ponad 60% przyjezdnych do pracy w gminie Tarnowo Podgórne to mieszkańcy Poznania, a w ostatnich latach obserwuje się również napływ siły roboczej z Ukrainy. Z tego względu rekomenduje się rozwój połączeń komunikacyjnych, które zapewniłyby lepsze skomunikowanie Poznania i powiatu poznańskiego z gminą Tarnowo Podgórne, w tym

rozszerzenie sieci połączeń komunikacyjnych i ich odpowiednią częstotliwość oraz dogodne godziny kursów. Ważny jest także rozwój infrastruktury społecznej. Wynika on z konieczności organizacji opieki nad dziećmi osób przyjeżdżających do pracy w gminie, w tym tworzenie przyzakładowych żłobków i przedszkoli, a także zapewnienie opieki poza zwyczajowymi godzinami pracy, ze względu na to że wiele osób zatrudnionych w gminie wykonuje pracę zmianową. Ważny jest również rozwój hoteli pracowniczych, szczególnie dla pracowników z Ukrainy oraz pracowników kontraktowych.

Rozwijanie działalności informacyjno-promocyjnej rynku pracy jest uzasadnione dynamicznym rozwojem przedsiębiorczości w gminie Tarnowo Podgórne oraz rosnącym zapotrzebowaniem na pracowników zgłaszanym przez firmy. Powoduje to konieczność usprawnienia przepływu informacji na rynku pracy i działalności promującej firmy zlokalizowane na terenie gminy. W tym celu rekomenduje się utworzenie platformy wymiany informacji rynkowych, zawierającej bazę danych tarnowskich pracodawców oraz zgłaszanych przez nich ofert pracy, a także sprawny mechanizm przeszukiwania bazy i kojarzenia ofert z pracownikami. Konieczna byłaby również koordynacja, polegająca na pozyskiwaniu od pracodawców informacji dotyczących aktualnego zapotrzebowania na pracowników oraz pośredniczeniu w udostępnianiu tych ofert odpowiednim wydziałom uczelni wyższych, szkołom technicznym, językowym itd. Platforma ta powinna również zawierać informacje o szkoleniach Tarnowskiego Centrum Wspierania Przedsiębiorczości czy Powiatowego Urzędu Pracy w Poznaniu, skierowanych do pracodawców i pracowników, informacje na temat funduszy zewnętrznych na rozpoczęcie i rozwój działalności gospodarczej i aktualnych konkursów, a także dane na temat aktualnie dostępnych terenów inwestycyjnych, lokali użytkowych, działek budowlanych itd.

Wraz z rozwojem nowoczesnej technologii informatycznej i telekomunikacyjnej, postępem w nauce i globalizacją gospodarczą pojawiają się – komplementarne w stosunku do tradycyjnych form zatrudnienia – elastyczne formy zatrudnienia. Zaliczają się do nich: telepraca, *job-sharing* (podział stanowiska pracy), *work-sharing* (dzielenie pracy), subkontrakt, samozatrudnienie, kontrakty menedżerskie, umowy na czas określony, zatrudnienie w niepełnym wymiarze czasu pracy, umowy o dzieło i umowy zlecenie, leasing pracowniczy (wypożyczenie pracowników), zatrudnienie przez agencje pracy tymczasowej, zatrudnienie rotacyjne, umowa agencyjna, itd. Ich wykorzystanie może być bardzo ważnym czynnikiem rozwoju rynku pracy w gminie Tarnowo Podgórne. Adresowane są one bowiem zazwyczaj do określonych grup społecznych, przede wszystkim do osób uczących się i studiujących oraz osób wychowujących dzieci (łatwiejsze łączenie życia osobistego ze sferą zawodową), osób niepełnosprawnych, rencistów i emerytów (którzy np. nie mogą podjąć pracy w pełnym wymiarze czasu pracy, bądź pracy zmianowej), emigrantów słabo znających język polski, czy osób poszukujących dodatkowych źródeł dochodów. Pracodawcom umożliwiają one lepszą organizację pracy oraz ograniczenie jej kosztów, a także większe pole manewru w zakresie dostosowania stanu i struktury zatrudnienia do potrzeb firmy, maksymalne wykorzystanie potencjału pracy zatrudnionych oraz ograniczenie kosztów i nakładów na szkolenia, rekrutację, selekcję i dobór pracowników.

Mimo rosnącej liczby przedsiębiorstw w Tarnowie Podgórny i ich intensywnego rozwoju, a tym samym rosnącego zapotrzebowania na pracowników, w gminie słabo rozwinięty jest sektor usług w zakresie pośrednictwa pracy i pośrednictwa zawodowego, a także usług szkoleniowych i konsultingowych. Niezbędny jest więc rozwój na terenie gminy usług z zakresu HRM (*Human Resources Management*) i podnoszenia kwalifikacji zawodowych, a w szczególności agencji zajmujących się sprawnym kojarzeniem ofert pracy tarnowskich przedsiębiorstw z potencjalnymi pracownikami, gromadzących informacje o szkoleniach zawodowych i kształceniu ustawicznym oferowanym przez wielkopolskie uczelnie. Wsparciem dla lokalnej gospodarki będzie również rozszerzanie działalności przez firmy przeprowadzające audyty kompetencji, okresowe oceny pracowników, badania satysfakcji i opinii pracowników, prowadzące działalność konsultingową w zakresie systemów motywacyjnych, systemów wynagrodzeń, usprawnienia organizacji pracy, komunikacji wewnętrznej jak również oferujące szkolenia, kursy i warsztaty, m.in. w zakresie nowoczesnych metod rozwoju i podwyższenia efektywności pracowników (np. coaching, mentoring), czy zajmujące się organizacją imprez służbowych.

Efekty realizacji celu operacyjnego

Efektem działań w ramach celu operacyjnego będzie umocnienie pozycji gminy Tarnowo Podgórne na wielkopolskim rynku pracy. Rosnące wymagania tarnowskich pracodawców zostaną zaspokojone przez zwiększoną podaż, w tym mobilność pracowników, polepszenie informacji o rynku pracy oraz rozwój nowoczesnych form zatrudnienia. Gmina zyska większą niezależność rynku pracy w stosunku do miasta Poznań i zwiększy swoją atrakcyjność jako miejsca prowadzenia działalności gospodarczej i wykonywania pracy.

Mierniki realizacji i horyzont czasowy działań

Nr i nazwa działania	Mierniki rezultatu	Czas trwania
Działanie 4.3.1. Zwiększenie mobilności siły roboczej	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba osób przyjeżdżających do pracy w gminie Tarnowo Podgórne, – Liczba połączeń komunikacyjnych do gminy Tarnowo Podgórne z Poznania i powiatu poznańskiego. 	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku
Działanie 4.3.2. Rozwijanie działalności informacyjno-promocyjnej rynku pracy	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba firm przekazujących informacje na platformę informacyjną, – Liczba osób odwiedzających platformę informacyjną. 	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku
Działanie 4.3.3. Rozwój nowoczesnych form	<ul style="list-style-type: none"> – Rodzaj i skala elastycznych form zatrudnienia, z jakich 	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co

zatrudnienia	korzystają tarnowscy przedsiębiorcy, – Liczba osób wykonujących pracę w innej formie niż tradycyjna.	najmniej do 2030 roku
Działanie 4.3.4. Rozwój usług z zakresu HRM i podnoszenia kwalifikacji zawodowych	– Liczba firm zajmujących się w gminie Tarnowo Podgórne szeroko rozumianym HRM, – Zakres prowadzonej działalności przez te firmy i kierunki rozwoju.	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku

Beneficjenci

- Przedsiębiorcy z obszaru gminy,
- Pracownicy wykonujący pracę w gminie Tarnowo Podgórne,
- Potencjalni przedsiębiorcy i pracownicy.

Spójność ze strategiami wyższego rzędu

- Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności: Cel 6. Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state”,
- Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2030 roku: Cel operacyjny 1.2. Wzrost aktywności zawodowej i utrzymanie wysokiej jakości zatrudnienia, Cel operacyjny 1.3. Wzrost i poprawa wykorzystania kapitału ludzkiego na rynku pracy,
- Strategia Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej. Metropolia Poznań 2020: Oś 3. Gospodarka i rynek pracy,
- Strategia Rozwoju Powiatu Poznańskiego do 2030 r: Działanie 3.2.Promocja zatrudnienia i przeciwdziałanie bezrobociu.

Spójność realizacji celu z substrategiami, programami rozwoju gminy

- Strategia Rozwoju 2009-2020, Cel Strategiczny 1. Utrzymanie Dotychczasowego Tempa Rozwoju Gospodarczego,
- Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tarnowo Podgórne 2016-2020.

Komplementarne cele operacyjne

- 3.1. Bogactwo oferty wychowawczej i edukacyjnej
- 4.1. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka
- 4.2. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości

Realizatorzy celu

- Tarnowskie Centrum Wspierania Przedsiębiorczości działające przy Urzędzie Gminy Tarnowo Podgórne,
- Tarnowscy przedsiębiorcy,
- Potencjalni przedsiębiorcy, m.in. firmy zajmujące się HRM, firmy transportowe.

Partnerzy

- Powiatowy Urząd Pracy w Poznaniu,
- Stowarzyszenie Metropolia Poznań.

Źródła finansowania

- Budżet gminy,
- Budżet powiatu,
- Budżet państwa,
- Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny,
- Fundusze zagraniczne, np. fundusze Unii Europejskiej, Fundusze Norweskie,
- Fundusze własne przedsiębiorstw.

CEL STRATEGICZNY V

GMINA OBYWATELSKA I DOBRZE ZARZĄDZANA

Cele operacyjne

5.1.	Sprawny samorząd i profesjonalna administracja
5.2.	Współpraca ze społeczeństwem obywatelskim i samorządami
5.3.	Budowa marki i promocja wizerunku gminy

Wizja samorządu gminy 2030. Gmina Tarnowo Podgórne jest dobrze zarządzana, otwarta na współpracę, nowe idee i ludzi. Gmina w perspektywie 2030 r. to samorząd stawiający na usieciowienie i współdziałanie różnych podmiotów społecznych i gospodarczych działających w gminie i dla dobra gminy. To samorząd lokalny charakteryzujący się innowacyjnością, kreatywnością, otwartością na postawy, poglądy i pomysły zarówno mieszkańców, jak i przybyszów z Polski i z zagranicy. Otwarty na nowe technologie, inwestorów, nowoczesne koncepcje zarządzania oraz oddolną aktywność i inicjatywy społeczne. Zaangażowany we współpracę w ramach aglomeracji poznańskiej, wzmacniający jej potencjał demograficzny, ofertę edukacyjną, rynek pracy i mieszkalnictwa, potencjał usług i walory rekreacyjno-turystyczne. Gmina jest otwarta na partycypację społeczną w zarządzaniu, inicjatywy mieszkańców, środowiska twórcze, organizacje gospodarcze i pozarządowe. Samorząd gminy promuje lokalne zasoby i ogólnoludzkie wartości takie jak tolerancja wobec odmienności kultur i światopoglądów, sprawiedliwość, integracja i partycypacja społeczna, wolontariat, współpraca terytorialna, postawy proekologiczne, społeczna odpowiedzialność biznesu oraz partnerstwo publiczno-prywatne. Gmina jest także solidarna tak w dążeniu do rozwoju jak i w sytuacjach kryzysowych, w partnerstwie jak i w potrzebie z samorządami w kraju i za granicą. Proeuropejskie myślenie i działanie zapewniają mieszkańcom gminy czerpanie korzyści płynących z integracji europejskiej, dostęp do funduszy UE, europejskiej przestrzeni i gwarantuje im europejskie standardy zarządzania i organizacji życia społecznego.

Cel operacyjny 5.1.

Sprawny samorząd i profesjonalna administracja

Uzasadnienie celu operacyjnego

Sprawne zarządzanie jest niezbędnym czynnikiem prawidłowego funkcjonowania jednostki samorządowej i prowadzenia ambitnej polityki rozwoju lokalnego. Najważniejszymi organami gminy Tarnowo Podgórne są Wójt Gminy i Rada Gminy. Jednak kadra zarządzająca i administracyjna składa się poza tym w rzeczywistości z liczącego kilkaset osób korpusu pracowników urzędu gminy, gminnych jednostek organizacyjnych oraz spółek komunalnych. Praca gminnej administracji jest dobrze odbierana przez mieszkańców („Badanie opinii mieszkańców gminy Tarnowo Podgórne o warunkach życia i oczekiwaniach wobec administracji samorządowej”, 2019). Gmina może także pochwalić się osiągnięciami w zakresie rozwoju usług administracyjnych online (e-administracja), jednak potrzeby w tym zakresie i potencjał dalszych działań wydają się jeszcze dużo większe. Miarą sukcesu w zarządzaniu gminą jest jej znakomita na tle reszty kraju sytuacja finansowa, szczególnie w zakresie dochodów własnych. Wyzwaniem jest jednak odpowiednie zaplanowanie wydatków gminy, w tym szczególnie inwestycyjnych, w dłuższej perspektywie czasowej. Zadanie to nabiera wyjątkowego znaczenia wobec możliwych perturbacji finansowych

związanych ze skutkami pandemii Covid-19, które mogą dotknąć nawet tak budżetowo silne gminy jak Tarnowo Podgórne.

Działania celu operacyjnego

- Działanie 5.1.1. Stabilny rozwój kadry zarządzającej i administracyjnej**
- Działanie 5.1.2. Rozszerzanie technik i usług e-administracji**
- Działanie 5.1.3. Wypracowanie priorytetów inwestycyjnych w perspektywie możliwości uzyskania dofinansowania ze środków zewnętrznych**

Utrzymanie dobrych ocen mieszkańców wobec pracy administracji gminnej wymaga jej stabilizacji kadrowej oraz dalszego rozwoju jakościowego, mierzonego kompetencjami pracowników. Istotnym elementem systemu motywacyjnego jest utrzymanie odpowiedniego poziomu wynagrodzeń kadry. W gminach z rozwiniętym rynkiem pracy, takich jak Tarnowo Podgórne, niezbędne jest utrzymywanie atrakcyjniejszego niż w innych jednostkach samorządowych poziomu wynagrodzeń dla przyciągnięcia kompetentnych pracowników do administracji samorządowej, wobec potencjalnie dużej konkurencji ze strony pracodawców prywatnych. Równie ważnym zadaniem jest stałe podnoszenie kompetencji administracji, m.in. poprzez szkolenia i kursy, szczególnie w obliczu pojawiających się nowych wyzwań zarządzania gminą i obsługi mieszkańców oraz wciąż zmieniających się przepisów prawa.

Z punktu widzenia mieszkańców gminy jednym z najważniejszych wyzwań strategicznych jest rozwój technik teleinformatycznych ułatwiających obsługę administracyjną klientów urzędu gminy. Ta forma świadczenia usług administracyjnych nabrała niespodziewanie dodatkowego znaczenia w związku z pandemią Covid-19, powodując konieczność zwiększenia intensywności i przyspieszenia działań związanych z e-administracją w gminie. Pozytywne doświadczenia związane z obsługą on-line mogą na trwale zachęcić mieszkańców do korzystania z tej formy komunikacji z administracją gminną, co może przynieść istotne oszczędności czasowe i materiałowe, przyczyniając się do zwiększenia efektywności działania w tej dziedzinie.

Sprawne zarządzanie gminą jest w bardzo dużym stopniu związane z przemyślanym i adekwatnym do potrzeb kierowaniem strumienia wydatków budżetowych na odpowiednie dziedziny zadań bieżących gminy oraz przedsięwzięcia inwestycyjne. Szczególnie w zakresie tych ostatnich niezbędne jest wypracowanie długofalowych programów inwestycyjnych, konsekwentnie realizowanych w kolejnych latach budżetowych. Kluczowym wyzwaniem na pierwsze lata realizacji strategii będzie umiejętne powiązanie priorytetów inwestycyjnych gminy z pojawiającymi się możliwościami uzyskania zewnętrznego dofinansowania na ich realizację, szczególnie wobec nowej perspektywy budżetowej Unii Europejskiej. Skala wzmocnienia dochodów własnych gminy o dodatkowe środki europejskie przesądzi o zakresie realizowanego w najbliższej dekadzie programu inwestycyjnego.

Efekty realizacji celu operacyjnego

Gmina Tarnowo Podgórne będzie dysponować najbardziej profesjonalną i najlepiej wynagradzaną kadrą zarządczą i administracyjną spośród wszystkich gmin powiatu poznańskiego. Znacząca część obsługi administracyjnej będzie odbywać się online, co znacząco usprawni i skróci związane z tym procedury. Szeroki zakres oferowanych usług i proste sposoby korzystania z nich sprawiają, że zdecydowana większość mieszkańców będzie preferować tę formę komunikacji z urzędem gminy. Wypracowany i realizowany przez gminę program inwestycyjny będzie w bardzo dużym stopniu wspierany przez środki finansowe pochodzące ze źródeł zewnętrznych.

Mierniki realizacji i horyzont czasowy działań

Nr i nazwa działania	Mierniki rezultatu	Czas trwania
Działanie 5.1.1. Stabilny rozwój kadry zarządzającej i administracyjnej	<ul style="list-style-type: none"> Przeciętny poziom wynagrodzeń w urzędzie gminy i gminnych jednostkach organizacyjnych w stosunku do średniej dla powiatu poznańskiego, Liczba szkoleń i kursów ukończonych przez pracowników administracji. 	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku
Działanie 5.1.2. Rozszerzanie technik i usług e-administracji	<ul style="list-style-type: none"> Liczba klientów korzystających z usług e-administracji, Udział spraw załatwianych w formie on-line. 	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku
Działanie 5.1.3. Wypracowanie priorytetów inwestycyjnych w perspektywie możliwości uzyskania dofinansowania ze środków zewnętrznych	<ul style="list-style-type: none"> Wysokość pozyskanych środków zewnętrznych na przedsięwzięcia inwestycyjne. 	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku

Beneficjenci

- Mieszkańcy gminy,
- Pracownicy urzędu gminy, gminnych jednostek organizacyjnych, spółek komunalnych.

Spójność ze strategiami wyższego rzędu

- Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.): Cel szczegółowy III. Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu,
- Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2030 roku: Cel Strategiczny 4. Wzrost Skuteczności Wielkopolskich Instytucji i Sprawności Zarządzania Regionem,

- Strategia Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej. Metropolia Poznań 2020: Oś 5. Zintegrowane zarządzanie i marketing terytorialny,
- Strategia Rozwoju Powiatu Poznańskiego do 2030 r: Cel strategiczny 5. Rozwój przyjaznej administracji, współpraca samorządowa i kształtowanie wizerunku powiatu poznańskiego.

Spójność realizacji celu z substrategiami, programami rozwoju gminy

- Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Tarnowo Podgórne na lata 2020-2029.

Komplementarne cele operacyjne

5.2. Współpraca ze społeczeństwem obywatelskim i samorządami

5.3. Budowa marki i promocja wizerunku gminy

Realizatorzy celu

- Wójt Gminy,
- Sekretarz Gminy,
- Pracownicy urzędu gminy, gminnych jednostek organizacyjnych, spółek komunalnych.

Źródła finansowania

- Budżet gminy,
- Fundusze Unii Europejskiej.

Cel operacyjny 5.2.

Współpraca ze społeczeństwem obywatelskim i samorządami

Uzasadnienie celu operacyjnego

Zmiana generalnego podejścia do zarządzania terytorialnego wiąże się z przemodelowaniem struktur instytucjonalno-organizacyjnych na poziomie lokalnym, co określane bywa jako przejście do modelu współzarządzania publicznego (*public governance*). Koncepcję tę można również nazwać za prof. J. Hausnerem „rządzeniem interaktywnym”. Oznacza ona zacieranie granic między sektorem publicznym a prywatnym oraz zwiększenie znaczenia współpracy administracji z innymi podmiotami. W systemie współzarządzania najważniejsi aktorzy są od siebie wzajemnie zależni i uzupełniają się. W szczególności ważną rolę odgrywa współdziałanie władz gminy ze środowiskiem przedsiębiorców i organizacjami pozarządowymi. Aby osiągnąć potencjał niezbędny do sprawnego działania na poziomie lokalnym powinny tworzyć się sieciowe koalicje, w których legitymacja polityczna pochodzi od władz samorządowych wyłanianych w demokratycznych wyborach, zasoby finansowe i gospodarcze czerpane są często od środowisk biznesowych,

a dodatkowej akceptacji społecznej poszukuje się we współpracy z organizacjami pozarządowymi i oddolnymi ruchami mieszkańców. Istotną część lokalnych zadań publicznych gmina może również wykonywać w kooperacji z innymi jednostkami samorządowymi różnych szczebli. Współpraca taka jest szczególnie istotna w obszarach metropolitalnych, co przyczyniło się do powstania i rozwoju koncepcji współzarządzania metropolitalnego (*metropolitan governance*). W jej założeniach, budowanie nowych metropolitalnych rozwiązań instytucjonalno-organizacyjnych ma na celu przede wszystkim ograniczenie naturalnej wewnętrznej rywalizacji jednostek lokalnych w ramach obszaru funkcjonalnego na rzecz współpracy w budowaniu przewagi konkurencyjnej nad innymi regionami miejskimi. W skali krajowej, w obliczu tendencji recentralizacyjnych, coraz większego znaczenia nabiera solidarna współpraca jednostek terytorialnych poprzez organizacje ogólnopolskie, reprezentujące ogół interesów samorządowych.

Działania celu operacyjnego

- Działanie 5.2.1. Zwiększanie zaangażowania obywateli w sprawy gminy,**
- Działanie 5.2.2. Rozwój e-partycypacji**
- Działanie 5.2.3. Zaangażowanie w pogłębienie integracji Metropolii Poznań**
- Działanie 5.2.4. Wykorzystywanie sieci kontaktów partnerskich oraz udziału w krajowych i regionalnych organizacjach samorządowych**

W koncepcji współzarządzania publicznego mieszkańcy jednostki terytorialnej, zorganizowani zarówno w stowarzyszenia, jak i w luźniejsze formy aktywności obywatelskiej, są kluczowymi partnerami dla władz samorządowych w kreowaniu i realizacji polityki rozwoju lokalnego. Gmina Tarnowo Podgórne prowadzi jak dotąd taką współpracę w sposób zinstytucjonalizowany i konsekwentny za pomocą różnorodnych instrumentów organizacyjnych, w szczególności poprzez coroczne programy współpracy z organizacjami pozarządowymi. Należy dążyć do stałego zwiększania zakresu realizowanych w ten sposób zadań i wysokości przeznaczanych na współpracę środków.

Instrumentem w większym stopniu angażującym bezpośrednio mieszkańców we współdecydowanie o podejmowanych w gminie przedsięwzięciach jest Budżet Inicjatyw Społecznych (BIS), wpisujący się w ideę tzw. budżetu partycypacyjnego. W ramach budżetu mogą być zgłoszone projekty prospołeczne, realizujące zadania własne gminy. Projekty mają dotyczyć działań o charakterze kulturalnym, sportowym, prorodzinnym oraz promującym gminę, niewytwarzających środków trwałych. Zgłaszane projekty nie mogą dotyczyć inwestycji. Aktualny poziom finansowania BIS (25 tys. zł na edycję) wydaje się skromny jak na możliwości finansowe gminy. Należy rekomendować rozszerzenie tego instrumentu w zakresie przedmiotowym i budżetowym. Oprócz przeprowadzania głosowania nad projektami BIS w formie internetowej gmina powinna wdrażać również dalsze instrumenty przeprowadzania konsultacji społecznych w formie *online* (e-partycypacja), szczególnie przy wykorzystaniu metod PPGIS (*Public Participation Geographic Information System*). Poprzez

integrację z aplikacjami mapowymi pozwalają one precyzyjnie lokalizować w przestrzeni zagadnienia będące przedmiotem konsultacji, co ma szczególne znaczenie w debacie społecznej nad problemami zagospodarowania przestrzennego gminy.

Konieczność pogłębienia współpracy gminy Tarnowo Podgórne z podmiotami zewnętrznymi zachodzi także w relacjach z innymi jednostkami samorządowymi. Szczególnie w skali metropolitalnej (aglomeracja poznańska – Metropolia Poznań) istnieje silna potrzeba kooperacji w sferze zarządzania rozwojem przestrzennym oraz infrastrukturą publiczną, wspólnego wykonywania zadań publicznych gminy, w tym także świadczonych bezpośrednio mieszkańcom, jak również koordynacji działań marketingowych i promocyjnych. Podstawową platformą takiej integracji jest Stowarzyszenie Metropolia Poznań, w którym gmina Tarnowo Podgórne jest aktywnym członkiem, a Wójt Gminy pełni funkcję Wiceprezesa Zarządu – jako przedstawiciel wójtów i burmistrzów całej Metropolii.

W licznych raportach na temat integracji metropolitalnej w Polsce (m.in. Instytut Rozwoju Miast) Metropolia Poznań wskazywana jest jako krajowy lider współpracy, jednak inne miejskie obszary funkcjonalne poczyniły w ostatnich latach także bardzo znaczące postępy dzięki inicjatywie Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych. Pozycja Metropolii Poznań jako lidera procesu może być więc w niedługim czasie zakwestionowana, o ile nie zostanie nadana odpowiednia dynamika dalszym działaniom w ramach Stowarzyszenia. Integracja metropolitalna w obszarze funkcjonalnym Poznania od początku opierała się o trzech podstawowych aktorów: miasto Poznań, powiat poznański oraz wójtów i burmistrzów gmin. Ta ostatnia grupa nie posiada tak wyrazistego jednoosobowego przywództwa jak miasto i powiat, jednak to od postawy gmin podmiejskich zależy w dużej mierze przyszłość obszaru metropolitalnego. Gmina Tarnowo Podgórne ma wszelkie predyspozycje ku temu, aby stanąć na czele równoważącej wpływ Prezydenta Poznania i Starosty Poznańskiego koalicji gmin dążących do pogłębienia i rozszerzenia współpracy metropolitalnej, przy poszanowaniu podmiotowości wszystkich zaangażowanych w nią podmiotów.

Oprócz współpracy w ramach Metropolii Poznań zaangażowanie gminy Tarnowo Podgórne w kooperację terytorialną powinno mieć miejsce także w skali międzynarodowej, krajowej i regionalnej. Gmina Tarnowo Podgórne na niwie krajowej i regionalnej jest członkiem Związku Gmin Wiejskich RP oraz Stowarzyszenia Gmin i Powiatów Wielkopolski. Posiada również sieć gmin partnerskich w Polsce, Niemczech, Holandii i na Litwie. W najbliższych latach strategicznym wyzwaniem dla gminy jest odpowiednie wykorzystanie powstałej sieci współpracy. Jej celem powinna być przede wszystkim reprezentacja wspólnych interesów samorządowych (poprzez lobbying legislacyjny i inwestycyjny), pozyskiwanie wiedzy (wymiana doświadczeń) oraz budowanie integracji i solidarności społecznej w wymiarze europejskim, międzyregionalnym i regionalnym.

Efekty realizacji celu operacyjnego

W efekcie realizacji celu operacyjnego mieszkańcy gminy zostaną wielowymiarowo włączeni w procesy zarządzania gminą i współdecydowanie o kierunkach jej rozwoju.

W konsultacjach społecznych w szeroki sposób wykorzystywane będą narzędzie partycypacji elektronicznej, poszerzające krąg osób aktywnie biorących udział w debacie społecznej na ważne dla gminy tematy. Gmina Tarnowo Podgórne stanie się rzecznikiem pogłębianie integracji w ramach Metropolii Poznań, stając się naturalnym liderem gmin podmiejskich jako najsilniejsza gospodarczo jednostka lokalna wokół Poznania. Sieć współpracy partnerskiej i instytucjonalnej na poziomie międzynarodowym, krajowym i regionalnym będzie stale wykorzystywana do pozyskiwania wartościowych doświadczeń w zakresie zarządzania gminą i lobbowania na rzecz ważnych dla Tarnowa Podgórnego rozwiązań prawnych i ponadlokalnych przedsięwzięć inwestycyjnych.

Mierniki realizacji i horyzont czasowy działań

Nr i nazwa działania	Mierniki rezultatu	Czas trwania
Działanie 5.2.1. Zwiększanie zaangażowania obywateli w sprawy gminy,	<ul style="list-style-type: none"> – Frekwencja w wyborach samorządowych, – Wysokość środków w programie współpracy z organizacjami pozarządowymi, – Liczba głosujących w Budżecie Inicjatyw Społecznych. 	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku
Działanie 5.2.2. Rozwój e-partycypacji	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba procesów konsultacji społecznych, w których zastosowano narzędzia e-partycypacji. 	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku
Działanie 5.2.3. Zaangażowanie w pogłębienie integracji Metropolii Poznań	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba projektów realizowanych w ramach Metropolii Poznań. 	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku
Działanie 5.2.4. Wykorzystywanie sieci kontaktów partnerskich oraz udziału w krajowych i regionalnych organizacjach samorządowych	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba spraw, w których zapadły korzystne dla gminy rozstrzygnięcia dzięki współpracy samorządowej, – Liczba kontaktów (wizyty, wymiany, itd.) z gminami partnerskimi. 	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku

Beneficjenci

- Mieszkańcy gminy,
- Mieszkańcy Metropolii Poznań,
- Pracownicy urzędu gminy, gminnych jednostek organizacyjnych, spółek komunalnych.

Spójność ze strategiami wyższego rzędu

- Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.): Cel szczegółowy III. Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu,
- Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2030 roku: Cel Strategiczny 4. Wzrost Skuteczności Wielkopolskich Instytucji i Sprawności Zarządzania Regionem,
- Strategia Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej. Metropolia Poznań 2020: Oś 5. Zintegrowane zarządzanie i marketing terytorialny,
- Strategia Rozwoju Powiatu Poznańskiego do 2030 r: Cel strategiczny 5. Rozwój przyjaznej administracji, współpraca samorządowa i kształtowanie wizerunku powiatu poznańskiego.

Spójność realizacji celu z substrategiami, programami rozwoju gminy

- Gminne programy współpracy z organizacjami pozarządowymi (coroczne).

Komplementarne cele operacyjne

3.3. Włączenie społeczne

5.1. Sprawny samorząd i profesjonalna administracja

5.3. Budowa marki i promocja wizerunku gminy

Realizatorzy celu

- Wójt Gminy,
- Pracownicy urzędu gminy, gminnych jednostek organizacyjnych, spółek komunalnych.

Źródła finansowania

- Budżet gminy,
- Środki Stowarzyszenia Metropolia Poznań,
- Środki krajowych i regionalnych organizacji samorządowych,
- Fundusze Unii Europejskiej.

Cel operacyjny 5.3.

Budowa marki i promocja wizerunku gminy

Uzasadnienie celu operacyjnego

Jednostki samorządu terytorialnego muszą zwracać coraz więcej uwagi na kwestie marketingu terytorialnego, tak w bliskim otoczeniu, w przypadku gminy Tarnowa Podgórnego jest nim aglomeracja poznańska, jak i w regionie i całej Polsce oraz za granicą, w tym w szczególności w krajach skąd pochodzą obecni i potencjalni inwestorzy oraz mieszkańcy. Z punktu widzenia kierunków działań marketingowych konieczny jest zarówno

marketing wewnętrzny jak i zewnętrzny. Marketing wewnętrzny nakierowany jest na własnych mieszkańców i środowiska opiniotwórcze, by kształtować dobrą współpracę między nimi a administracją samorządową. Marketing zewnętrzny ma na celu przyciągnięcie do gminy potencjalnych inwestorów, mieszkańców, turystów, uczniów i innych usługobiorców, użytkowników zasobów produkcyjno-usługowych gminy. Marketing wewnętrzny wzmacnia endogeniczny potencjał gminy, a marketing zewnętrzny ma promować ten potencjał na zewnątrz. W działaniach marketingowych podstawą kształtowania wyrazistego i rozpoznawalnego wizerunku jest dążenie do zbudowania silnej marki gminy, opartej na walorach i atrybutach lokalnych potencjałów.

Mimo dużej rozpoznawalności gminy i wykształcenia jej wizerunku jako gminy sukcesu, co poparte zostało wysokimi pozycjami gminy w różnych rankingach samorządowych i biznesowych (np. w 2020 r. gmina zajęła prestiżowe 3 miejsce w Rankingu Zrównoważonego Rozwoju Jednostek Samorządu Terytorialnego), budowa marki i wizerunku gminy jest stałą koniecznością. Gmina Tarnowo Podgórne od ponad 10 lat konsekwentnie realizuje własną strategię marketingową. Jest to działanie ze wszech miar konieczne, z uwagi na zjawisko zarówno konkurencji jak i współpracy, które nie ograniczają się tylko do środowiska biznesowego, inwestorów gospodarczych, developerów mieszkaniowych, ale także dotyczą usług sektora publicznego takich jak administracja, kultura, zdrowie, sportu turystyki, w których to dziedzinach gmina chce odgrywać kluczową rolę w aglomeracji poznańskiej i zachodniej Wielkopolsce. Rozpoznawalność gminy na zewnątrz, kreowanie jej wizerunku jako dobrego miejsca zamieszkania, pracy, prowadzenia biznesu, korzystania z różnorodnych usług i wypoczynku staje się obecnie nie tylko fakultatywnym, ale i obowiązkowym działaniem władz samorządowych, wespół z lokalną społecznością i reprezentantami różnych środowisk.

Działania celu operacyjnego

Działanie 5.3.1 Budowa silnej marki gminy

Działanie 5.3.2 Promocja dobrego wizerunku gminy

Realizacja celu operacyjnego zakłada kontynuację umacniania marki gminy oraz jej promocji. Gmina Tarnowo Podgórne świadoma ww. celów od lat wdraża własną strategię marketingową. Pierwsza Strategia Promocji Gminy Tarnowo Podgórne została opracowana w 2009 r. W 2015 r. powstała Strategia Komunikacji Gminy Tarnowo Podgórne. Strategia Gminy Tarnowo Podgórne do 2030 zakłada kontynuację tych działań w oparciu o wypracowane wcześniej strategie marketingowe, z możliwością ich aktualizacji w związku z nowymi okolicznościami takimi jak: nowe inwestycje w gminie, zmiany funkcji pojawiające się nowe formy usług społecznych, w tym kulturalnych, sportowo-rekreacyjnych, zdrowotnych.. Zakłada się realizację dwóch działań o charakterze strategicznym:

- Budowa silnej marki gminy - poprzez wzmacnianie lokalnych potencjałów i ich uspołnienie zarówno w odniesieniu do własnych mieszkańców jak i podmiotów zewnętrznych,

- Promocja dobrego wizerunku gminy - poprzez zdywersyfikowane kanały informacji i komunikacji, od tradycyjnych po nowoczesne, w tym w szczególności media elektroniczne, obecne i nowe portale społecznościowe.

Chcąc wyraźniej komunikować atrybuty marki Tarnowa Podgórne, podtrzymuje się w działalności promocyjnej zapis nazwy TARNOWO PODGÓRNE wraz ze sloganem POZIOM WYŻEJ oraz symbolem gryfa zaczerpniętego z herbu. W trakcie konsultacji społecznych, mieszkańcy i przedsiębiorcy reprezentujący sektor MŚP wskazali potrzebę uzupełnienia komunikacji gminy z otoczeniem o nowy slogan POZIOM BLIŻEJ. Hasło POZIOM WYŻEJ adresowane jest przede wszystkim do większego biznesu, prężnych inwestorów i powiązanych z tym działań strategicznych gminy. Drugie hasło promocyjne POZIOM BLIŻEJ kierowane jest do mieszkańców a także do drobnej, rodzinnej przedsiębiorczości. Aktualne podejście do kwestii budowy marki gminy Tarnowo Podgórne zakłada jeszcze silniejsze zaangażowanie organizacji społecznych i akcentowanie oddolnej aktywności społecznej, budującej wspólnotę lokalną. Wzmacnianie identyfikacji wizualnej realizowane jest poprzez konsekwentne używanie kolorystyki akcentującej: czerwień – rozwój i biznes, zieleń – sprawy mieszkańców, żółty – inne działania, np. o charakterze innowacyjnym.

Promocja jako instrument marketingu terytorialnego obejmuje różne sposoby komunikowania się z rynkowym otoczeniem gminy i realizacji strategicznego kształtowania jej wizerunku. W ocenie efektów tych działań konieczne jest zatem uwzględnienie poziomu społecznej akceptacji i identyfikacji z kreowanym wizerunkiem oraz sposobów ich promocji (kampanie reklamowe, przekaz medialny, lokowanie loga, haseł na produktach lokalnych - *product placement*). Jako podstawowy kanał informowania o gminie w każdej sferze jej funkcjonowania wskazane są instrumenty wizualne (witacze, reklama outdoorowa: banery, plakaty, postery itp.), organizacja imprez lokalnych, w tym cyklicznych jak lokalne święta, media tradycyjne (radio i telewizja, prasa lokalna i regionalna, biznesowa prasa krajowa) oraz elektroniczne (w tym portale urzędu gminy i jego jednostek, media społecznościowe). Marka jak miało to dotąd miejsce, wykorzystywana w promocji wizerunku gminy i do przekazywania zaplanowanej informacji do określonych grup odbiorców. Ze względu na założone cele promocyjne ww. strategii marketingowych, wyróżnia się podstawowe kategorie odbiorców:

- obecni i potencjalni mieszkańcy gminy Tarnowo Podgórne,
- lokalni przedsiębiorcy,
- uczestnicy łańcucha mieszkaniowego (deweloperzy, banki, biura nieruchomości, firmy budowlane itp.),
- obecni i potencjalni inwestorzy (przemysł, logistyka, usługi otoczenia biznesu itp.),
- otoczenie samorządowe,
- osoby przyjezdne, turyści, rekreacji, uczestnicy gminnych wydarzeń i imprez.

Realizowane przez gminę przedsięwzięcia z zakresu promocji mają charakter ciągły i dotyczą przede wszystkim:

- rozbudowy stron internetowych gminy www.tarnowo-podgorne.pl,
- utrzymania i redakcji profilu gminy na portalu społecznościowym Facebook, względnie innych w przypadku ich upowszechniania się,

- organizacji patronatu, nagród i wyróżnień ze strony samorządu gminnego (m.in. nagrody za osiągnięcia w dziedzinie biznesu, twórczości artystycznej, upowszechniania i ochrony kultury, nagrody sportowe itp.),
- monitorowania wydarzeń w gminie i tworzenie kalendarium najważniejszych z nich,
- współpracy z mediami lokalnymi i regionalnymi,
- promocji gminy wśród uczestników wydarzeń integrujących mieszkańców, za pomocą pakietów promocyjnych bądź w formie wsparcia materiałami informacyjno-promocyjnymi,
- obsługi wydarzeń w gminie pod kątem formalno-prawnym, techniczno-organizacyjnym, kadrowym oraz medialnym,
- koordynacji prac nad publikacjami na temat gminy Tarnowo Podgórne (m.in. lokalna prasa i wydawnictwa),
- aktywności w ramach Stowarzyszenia Metropolia Poznań oraz Poznańskiej Lokalnej Organizacji Turystycznej,

Jako platformę budowania pozytywnego wizerunku gminy wykorzystywane będą także akcje promocyjne Starostwa Powiatowego w Poznaniu, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego, Poznańskiej Lokalnej Organizacji Turystycznej, stowarzyszeń i związków do których należy gmina, ze Stowarzyszeniem Metropolia Poznań na czele a także współpraca w formule miast partnerskich

Efekty realizacji celu operacyjnego

Zasadniczym efektem działania jest kreowanie pozytywnego wizerunku i budowa rozpoznawalnej marki gminy Tarnowo Podgórne. Działania wizerunkowe i promocyjne tworzące jednolity system promocji będą mieć jeszcze bardziej spójny charakter, ale przede wszystkim będą się koncentrować na systematycznym i ciągłym procesie informacyjnym. Ważnym celem realizacji działania będzie znaczące i systematyczne zwiększenie rozpoznawalności działań gminy wśród mieszkańców, inwestorów, turystów itp., a tym samym rosnąca rola w zakresie koordynacji działań w zakresie integracji mieszkańców. Realizacja celu operacyjnego przyczyni się do zwiększenia, i tak dużej już rozpoznawalności gminy, i promowania jej wizerunku jako gminy sukcesu gospodarczego i bardzo dobrych warunków do życia. Zaangażowanie w promocję oznacza nie tylko działania administracji lokalnej, ale także środowisk opiniotwórczych oraz samych mieszkańców i reprezentujących ich organizacji społecznych. Inicjatywy oddolne będą przynosić równie istotne efekty jak odgórne, administracyjne budowanie rozpoznawalnej marki gminy, jako „gminy ludzi aktywnych”, w której dobrze się mieszka, pracuje i wypoczywa. W komunikacji wizualnej i werbalnej nowoczesny wizerunek gminy wspierać będą nadal dwa hasła, stanowiące syntezę aspiracji (Poziom wyżej) oraz misji wzmacniania wspólnoty lokalnej (Poziom bliżej). Z uwagi na stałą konieczność integracji nowych mieszkańców z dotychczasowymi, zagadnienie budowania wspólnoty nabiera w gminie Tarnowo Podgórne szczególnego znaczenia.

Mierniki realizacji i horyzont czasowy działań

Nr i nazwa działania	Mierniki rezultatu	Czas trwania
Działanie 5.3.1 Budowa silnej marki gminy	<ul style="list-style-type: none">– Liczba podmiotów zaangażowanych w budowę marki gminy Tarnowo Podgórne,– Pozycja rankingowa gminy (liczba i rodzaj rankingów w których klasyfikowana jest gmina),– Miejsca zajmowane w rankingach samorządowych, biznesowych i innych.	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku
Działanie 5.3.2 Promocja dobrego wizerunku gminy	<ul style="list-style-type: none">– Liczba wydarzeń (impres, spotkań, konkursów),– Liczba imprez i wydarzeń lokalnych, regionalnych i krajowych objętych patronatem bądź z udziałem gminy gminy,– Liczba wejść na oficjalną stronę internetową gminy,– Liczba przekazów medialnych na temat gminy Tarnowo Podgórne (w mediach tradycyjnych i elektronicznych),– Rozpoznawalność gminy wśród potencjalnych biznesmenów i mieszkańców (wyniki badań ankietowych).	Działanie ma charakter ciągły i będzie realizowane co najmniej do 2030 roku

Beneficjenci

- Mieszkańcy gminy,
- Przedsiębiorcy,
- Administracja gminy.

Spójność ze strategiami wyższego rzędu

- Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2030 r.,
- Strategia Rozwoju Powiatu Poznańskiego do 2030 r. Działanie 5.3.1.Marketing Powiatu Poznańskiego poprzez działania informacyjno-promocyjne,
- Strategia Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej. Metropolia Poznań 2020 Program 5.4. Strategia marki i produkty metropolitalne.

Spójność realizacji celu z substrategiami, programami rozwoju gminy

- Strategia Promocji Gminy Tarnowo Podgórne - 2009 r.,
- Strategia Komunikacji Gminy Tarnowo Podgórne -2015 r.

Komplementarne cele operacyjne

- 3.5. Rozwój turystyki, sportu i rekreacji
- 4.1. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka
- 4.2. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości
- 5.1. Sprawny samorząd i profesjonalna administracja
- 5.2. Współpraca ze społeczeństwem obywatelskim i samorządami

Realizatorzy celu

- Stanowisko ds. Promocji Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne,
- Stanowisko ds. Komunikacji Społecznej Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne,
- Tarnowskie Centrum Wspierania Przedsiębiorczości.

Partnerzy

- Urząd Marszałkowski w Poznaniu,
- Starostwo Powiatowe w Poznaniu,
- Stowarzyszenie Metropolia Poznań,
- Poznańska Lokalna Organizacja Turystyczna,
- Związki samorządowe, w tym partnerskie, do których należy gmina,
- Organizacje społeczne,
- Lokalni przedsiębiorcy,
- Media ogólnopolskie, regionalne i lokalne,
- Mieszkańcy (np. w ramach portali społecznościowych).

Źródła finansowania

- Budżet Gminy,
- Budżet Powiatu Poznańskiego,
- Budżet Województwa Wielkopolskiego,
- Środki UE,
- Środki własne organizatorów danych przedsięwzięć i wydarzeń promocyjnych (np. organizacji pozarządowych, lokalnych przedsiębiorców),
- Inne dostępne środki zewnętrzne.

4. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ GMINY

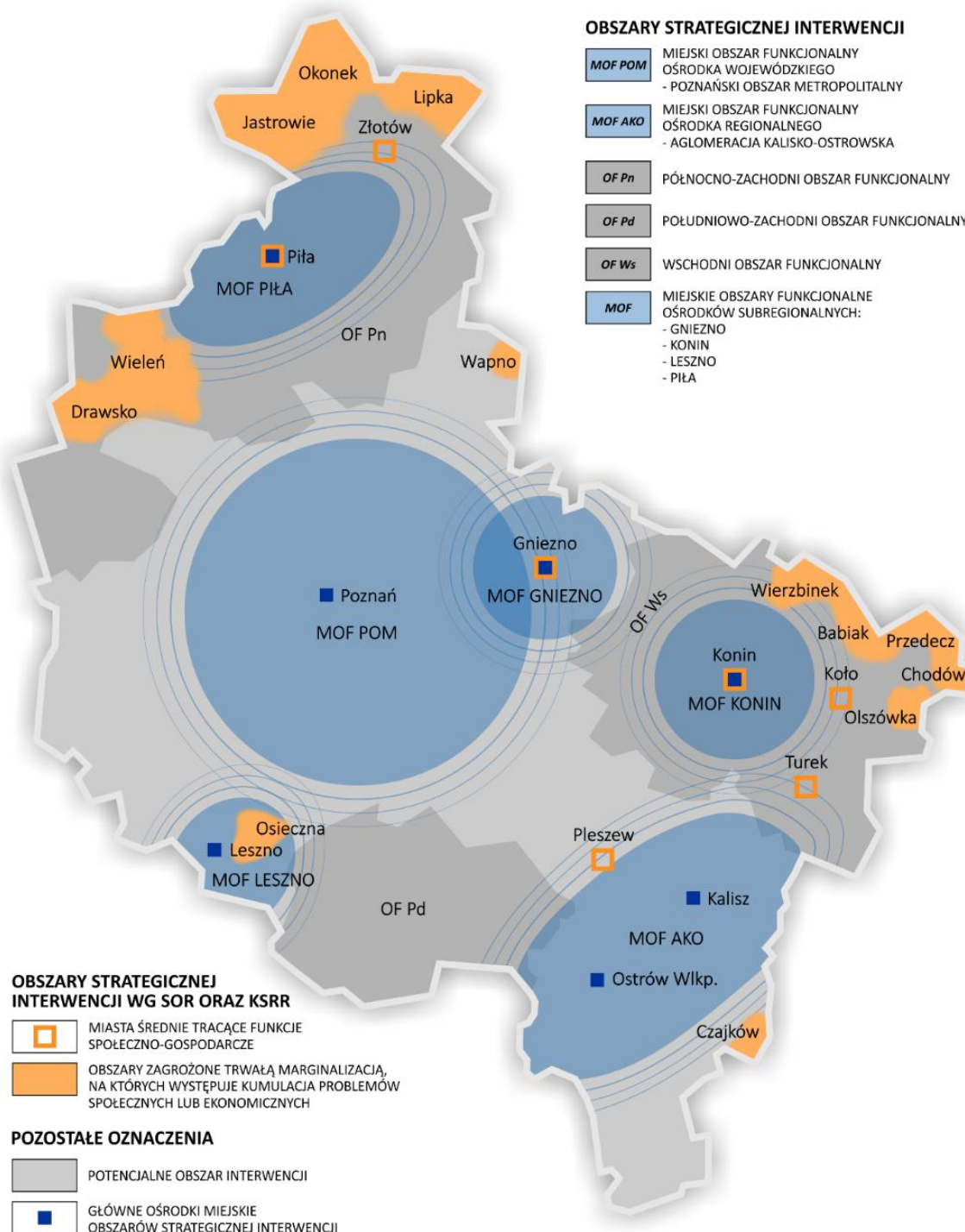
Art. 10a ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju obliguje gminę do skonstruowania modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz sformułowania rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia lokalnej polityki przestrzennej. W gminie Tarnowo Podgórne obowiązuje niedawno uchwalone (8.12.2020) nowe **Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tarnowo Podgórne**. Powoduje to konieczność zapewnienia spójności pomiędzy strategią a Studium. Strategia rozwoju zapewnia koordynację przestrzenną planowanych działań infrastrukturalnych, społecznych i gospodarczych z uwzględnieniem zagadnień środowiskowych i ładu przestrzennego. Z punktu widzenia określenia zasad polityki przestrzennej w strategii kluczowym uwarunkowaniem zewnętrznym jest położenie gminy Tarnowo Podgórne w obszarze strategicznej interwencji tj. OSI - Poznański Obszar Metropolitalny), określonym w strategii rozwoju województwa. Na podstawie zakresu planowanych w strategii województwa działań dla OSI, diagnozy strategicznej uwarunkowań rozwoju gminy Tarnowo Podgórne oraz określonych w niniejszej strategii celów i kierunków działań gminy, określony został model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy, spójny z obowiązującym studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, a także zestaw ustaleń i rekomendacji w zakresie polityki przestrzennej.

4.1. Gmina w OSI - Poznański Obszar Metropolitalny

W ramach realizacji polityki regionalnej Strategia Wielkopolska 2030 wskazuje Obszary Strategicznej Interwencji (OSI), określone także w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego. Wielkopolska 2020+ (ryc. 2.). Są one, zgodnie ze strategiami krajowymi, podstawą terytorialnego ukierunkowania interwencji publicznej. Gmina Tarnowo Podgórne, podobnie jak inne gminy powiatu poznańskiego została zaliczona tylko do jednego OSI - Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego (POM). W strategii regionalnej uznany został on za obszar o najintensywniejszej sile oddziaływania Poznania na otoczenie, w którym występują silne powiązania funkcjonalno-przestrzenne.

Poznański Obszar Metropolitalny (POM) położony jest w centralnej części Wielkopolski. Poznań jako stolica województwa i najważniejszy ośrodek miejski w regionie posiada status ośrodka metropolitalnego. Ze względu na swoje położenie, POM jest głównym elementem struktury przestrzennej Wielkopolski. Skupia największą część potencjału rozwojowego województwa stanowiącego o konkurencyjności regionu na arenie zarówno krajowej, jak i międzynarodowej. Atutami POM są bardzo dobra lokalizacja pod względem komunikacyjnym, potencjał gospodarczy, kulturowy, turystyczny, naukowo-badawczy i akademicki, a także niski poziom bezrobocia oraz duża atrakcyjność rynku pracy. W Strategii Wielkopolska 2030 czynniki ograniczające dynamiczny rozwój Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego zakwalifikowano do 3 kategorii: komunikacyjne, środowiskowe i społeczne. Cele realizowane przez samorząd województwa na obszarze OSI Poznański Obszar Metropolitalny przedstawiono w tab. 3

Ryc. 2. Obszary strategicznej interwencji w Wielkopolsce (o indykatywnym zasięgu).

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego. Wielkopolska 2030.

Tab. 4. Kierunki działań samorządu regionalnego w Poznańskim Obszarze Metropolitalnym (POM) zapisane w Strategii Wielkopolska 2030.

KLUCZOWE KIERUNKI DZIAŁAŃ	
WZROST GOSPODARCZY WIELKOPOLSKI BAZUJĄCY NA WIEDZY SWOICH MIESZKAŃCÓW	<ul style="list-style-type: none"> – budowanie atrakcyjnego wizerunku POM wśród inwestorów i turystów oraz działania na rzecz wzrostu atrakcyjności osiedleńczej wśród kadry wysoko wykwalifikowanej, – rozwój funkcji metropolitalnych, w tym konferencyjnych i kongresowych – podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej jako jednego z elementów kształtujących aktywność gospodarczą i konkurencyjność – zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw w szczególności MŚP, przedsiębiorstw sektora TIK, m.in. przez doradztwo, działania sieciujące i kooperację, wsparcie procesów rozwojowych przedsiębiorstw i/lub ich pracowników – rozwój społeczeństwa informacyjnego – rozwój sektora B+R, w tym rozwój infrastruktury B+R, wsparcie w realizacji innowacyjnych projektów badawczo-rozwojowych poznańskich uczelni, instytutów badawczych i jednostek naukowych oraz innowacyjności przedsiębiorstw, zwiększenie efektywności kapitałowej opracowań innowacyjnych przez komercjalizację wiedzy i technologii oraz ich implementowanie do gospodarki regionalnej – rozwój IOB, współpracy sieciowej – rozwój sektorów kreatywnych (działalności gospodarczej związanej z kulturą i technologią, łączących działalność artystyczną z przedsiębiorczością) opartych na akademickich, lokalnych zasobach ludzkich – podniesienie atrakcyjności lokalnego rynku pracy jako narzędzia przeciwdziałającego emigracji zarobkowej – podniesienie jakości kształcenia i dopasowanie oferty edukacyjnej szkół do lokalnego rynku pracy, wsparcie rozwoju infrastruktury edukacyjnej wysokiej jakości, upowszechnienie kształcenia ustawicznego – wsparcie rzemiosła przez rozwój edukacji, produkcji i usług związanych z tym sektorem, wykorzystanie potencjału Centrum Wsparcia Rzemiosła, Kształcenia Dualnego i Zawodowego w Poznaniu – wspieranie rozwoju POM jako ośrodka akademickiego zdolnego do konkurowania na arenie międzynarodowej – podnoszenie jakości życia ludzi młodych stanowiących potencjał (zasoby pracy) dla rozwoju gospodarki kreatywnej i innowacyjnej
ROZWÓJ SPOŁECZNY WIELKOPOLSKI OPARTY NA ZASOBACH MATERIALNYCH I NIEMATERIALNYCH REGIONU	<ul style="list-style-type: none"> – ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego, wyrównywanie dostępu do dóbr i usług kultury, m.in. przez inwestycje w infrastrukturę kultury i poprawę warunków jej funkcjonowania – rozwój turystyki przez wykorzystanie istniejącego potencjału kulturowego – polityka integracji obcokrajowców ze społecznością lokalną, w tym promowanie wśród migrantów czynnego udziału w społeczeństwie obywatelskim – działania na rzecz dopasowania oferty usług publicznych do zmieniających się potrzeb demograficznych, m.in. budowa wysoko wyspecjalizowanych ośrodków świadczenia usług zdrowotnych (np. Ośrodek Protonoterapii, Centrum Diagnostyczne Instytutu Genetyki Człowieka Polskiej Akademii

	<p>Nauk, Centralny Zintegrowany Szpital Kliniczny Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego)</p> <ul style="list-style-type: none"> – upowszechnienie programów profilaktycznych i rehabilitacyjnych dla poprawy stanu zdrowia mieszkańców POM – zwiększenie dostępności do realizowanych na terenie POM usług społecznych oraz budowa / modernizacja placówek je świadczących
ROZWÓJ INFRASTRUKTURY Z POSZANOWANIEM ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO WIELKOPOLSKI	<ul style="list-style-type: none"> – poprawa dostępności komunikacyjnej przez rozwój infrastruktury transportowej, utworzenie efektywnego systemu komunikacyjnego, w tym rozbudowa Poznańskiej Kolei Metropolitalnej (m.in. w układzie pierścieniowym), poznańskiego węzła kolejowego (w tym usunięcie wąskiego gardła na odcinku Poznań Wschód - Poznań Główny; budowa dodatkowego korytarza kolejowego), budowa północno-wschodniej obwodnicy Poznania, inwestycje dotyczące ulicy Obornickiej w Poznaniu i Suchym Lesie, budowa/modernizacja dróg (m.in. S 5, S 11, DK nr 92, DW nr 430, nr 434) – rozbudowa i integracja transportu zbiorowego w oparciu o partnerstwa międzygminne, powiatowo-gminne o charakterze pozamiejskim i innymi poziomami samorządu terytorialnego w obszarze metropolitalnym oraz zmniejszenie jego emisyjności – zapobieganie kongestii na drogach POM przez rozbudowę bezkolizyjnego układu drogowego, budowę mostów i wiaduktów, węzłów przesiadkowych – rozbudowa sieci tras tramwajowych na obszarze miasta Poznania – zagęszczenie sieci dróg i ścieżek rowerowych, ze szczególnym uwzględnieniem łączenia odcinków już istniejących, w tym pomiędzy sąsiadującymi jednostkami samorządu terytorialnego – wsparcie kształtowania zielonego pierścienia POM w celu przeciwdziałania negatywnym skutkom suburbanizacji – ograniczenie niskiej emisji z sektora bytowo-komunalnego i negatywnego wpływu zanieczyszczeń powietrza na zdrowie i życie mieszkańców, wdrożenie programów poprawy efektywności energetycznej budynków – przeciwdziałanie fragmentacji środowiska przyrodniczego, ochrona krajobrazu i racjonalne korzystanie z zasobów środowiska, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony bioróżnorodności na obszarze Wielkopolskiego Parku Narodowego – działania na rzecz racjonalnej gospodarki odpadami – promowanie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym – zwiększenie zdolności retencyjnej POM i zagospodarowanie wód opadowych
WZROST SKUTECZNOŚCI WIELKOPOLSKICH INSTYTUCJI I SPRAWNOŚCI ZARZĄDZANIA REGIONEM	<ul style="list-style-type: none"> – wzmacnianie i kreowanie rozwoju funkcji metropolitalnych Poznania – rewitalizacja obszarów zdegradowanych oraz obszarów o wysokich wartościach historycznych i kulturowych – promocja i wsparcie inicjatyw obywatelskich oraz kontynuacja procesów włączania organizacji pozarządowych, partnerów społeczno-gospodarczych do prac programowych w rozwoju ZIT MOF Poznania – przeciwdziałanie chaotycznej suburbanizacji w zakresie budownictwa mieszkaniowego – koordynowanie polityk przestrzennych samorządów lokalnych POM oraz wsparcie rozwoju nowoczesnych usług, w tym e-usług (np. Metropolitalna Platforma Danych, Metropolitalny System Informacji Przestrzennej)

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego. Wielkopolska 2030.

Z punktu prowadzenia regionalnej polityki przestrzennej za najważniejsze dla rozwoju gminy Tarnowo Podgórne uznaje się następujące ustalenia Strategii Wielkopolska 2020:

- podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej gmin POM jako jednego z elementów kształtujących aktywność gospodarczą i konkurencyjność;
- zwiększenie dostępności do realizowanych na terenie gmin POM usług społecznych oraz budowa i modernizacja placówek je świadczących;
- poprawę dostępności komunikacyjnej przez rozwój infrastruktury transportowej, włączenie gminy do efektywnego systemu komunikacyjnego, z czym związana jest rozbudowa Poznańskiej Kolei Metropolitalnej;
- zapobieganie kongestii na drogach POM przez rozbudowę bezkolizyjnego układu drogowego, budowę mostów i wiaduktów, węzłów przesiadkowych;
- zagęszczenie sieci dróg i ścieżek rowerowych, ze szczególnym uwzględnieniem łączenia odcinków już istniejących, w tym pomiędzy sąsiadującymi gminami;
- wsparcie kształtowania zielonego pierścienia POM w celu przeciwdziałania negatywnym skutkom suburbanizacji;
- przeciwdziałanie fragmentacji środowiska przyrodniczego, ochrona krajobrazu i racjonalne korzystanie z zasobów środowiska, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony bioróżnorodności na obszarze Wielkopolskiego Parku Narodowego;
- zwiększenie zdolności retencyjnej POM i zagospodarowanie wód opadowych;
- wzmacnianie i kreowanie rozwoju funkcji metropolitalnych (uzupełniających ofertę miasta Poznania) np. w zakresie funkcji wypoczynkowych, konferencyjnych;
- ochronę i rozwój (rewitalizację) dziedzictwa historycznego, wyrównywanie dostępu do dóbr i usług kultury, inwestycje w infrastrukturę kultury i poprawę jej funkcjonowania;
- wykorzystanie istniejącego potencjału przyrodniczego i kulturowego dla rozwoju sportu, turystyki i rekreacji;
- przeciwdziałanie chaotycznej suburbanizacji w zakresie budownictwa mieszkaniowego;
- koordynowanie polityki przestrzennych gminy z innymi jednostkami samorządu terytorialnego w Poznańskim Obszarze Metropolitalnym.

Wyżej wymienione działania wyznaczają także priorytety w zakresie kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Tarnowo Podgórne i prowadzenia polityki przestrzennej przez samorząd terytorialny.

4.2. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej jako nowy obowiązkowy element strategii powinien przedstawiać przestrzeń gminy oraz kierunki planowanych działań w ogólnej, uproszczonej formie, stanowiąc tym samym porządkujący składnik strategii. Pod względem funkcjonalnym gmina Tarnowo Podgórne jako całość nie pełni wyłącznie tradycyjnie przypisywanej strefie podmiejskiej roli „sypialni” wielkiego miasta, ale posiada również inne własne funkcje w ramach obszaru metropolitalnego: produkcyjne, usługowe i coraz bardziej rozwijające się, rekreacyjne. Część z nich może zostać uznana za funkcje ponadlokalne: metropolitalne a nawet - w niektórych przypadkach – regionalne.

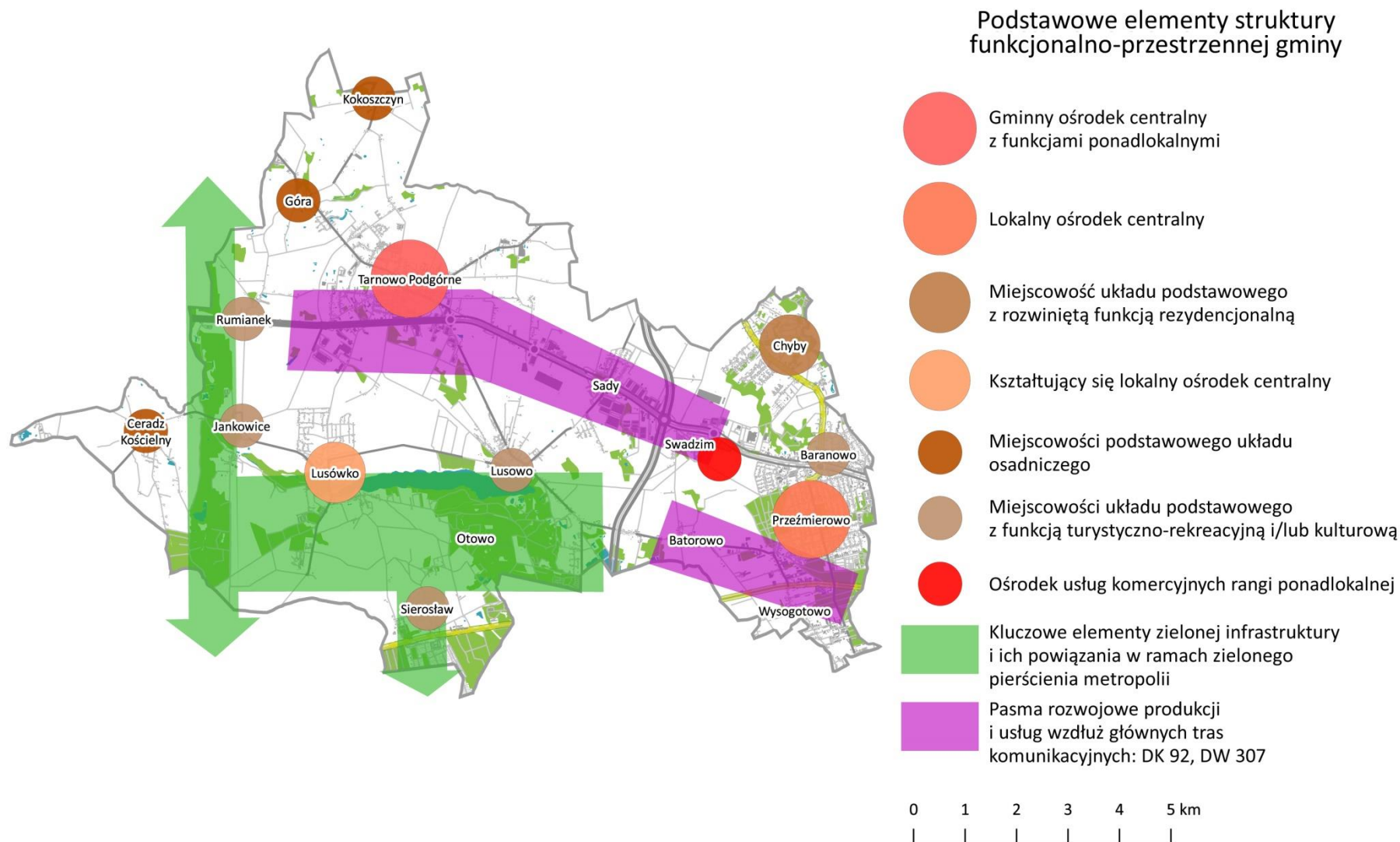
Z punktu widzenia struktury funkcjonalno-przestrzennej ujęcie modelowe zakłada uporządkowanie sieci osadniczej pod względem hierarchicznym i specjalizacji funkcjonalnej, a także wskazanie stref o charakterze pasmowym kluczowych dla rozwoju gospodarczego gminy oraz utrzymania spójności systemu przyrodniczego, przede wszystkim w skali ponadlokalnej w ramach zielonego pierścienia metropolitalnego Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego POM). **Najważniejszymi elementami modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Tarnowo Podgórne są:**

- **Siedziba gminy – Tarnowo Podgórne, wielofunkcyjny ośrodek mieszkaniowo-usługowy**, który pod względem demograficznym i funkcjonalnym, a także niektórych elementów zabudowy, bez wątpienia może aspirować do statusu miejskiego. Jako centralny ośrodek gminy skupia cały zestaw usług publicznych niezbędnych do funkcjonowania jednostki lokalnej, jednocześnie posiadając także obiekty o charakterze ponadlokalnym (Tarnowskie Termy, zespół szkół zawodowych). Rekomendowany jest dalszy wielofunkcyjny rozwój miejscowości jako ośrodka centralnego dla gminy i zachodniej części POM
- **Drugi ukształtowany centralny ośrodek usługowy gminy – Przeźmierowo**, który obsługuje zespół czterech silnie zurbanizowanych miejscowości (Chyby, Baranowo, Przeźmierowo, Wysogotowo) przy granicy z Poznaniem, tworzących w praktyce ciągły układ zabudowy. Rekomendowany jest dalszy rozwój miejscowości jako wielofunkcyjnego ośrodka mieszkaniowo-usługowego, centralnego dla wschodniej części gminy.
- **Kształtujący się lokalny ośrodek usługowy w Lusówku**, który powinien obsługiwać w niezbędnym zakresie południową część gminy. Rozwój zabudowy w tej miejscowości, z uwagi na sąsiedztwo terenów cennych przyrodniczo, powinien podlegać starannej regulacji planistycznej.
- **Miejscowości, w których funkcja mieszkaniowa łączy się z turystyczno-rekreacyjną i kulturową** (Sierosław, Jankowice, Lusowo, Baranowo, Rumianek - po uruchomieniu pola golfowego) - polityka przestrzenna wobec tych ośrodków powinna być ukierunkowana na zapewnienie równowagi pomiędzy obiema funkcjami: mieszkaniową i wypoczynkową, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony cennych walorów przyrodniczych okolicy.

- **Miejscowość Chyby** wyróżniająca się w strukturze przestrzennej gminy z uwagi na skalę rozprzestrzenienia zabudowy jednorodzinnej, w tym znaczny udział zabudowy o charakterze rezydencjonalnym. Rekomendowane jest uzupełnienie i dokończenie układu urbanistycznego miejscowości, z uwzględnieniem ochrony brzegów Jeziora Kierskiego przed nadmierną presją inwestycyjną.
- **Pozostałe miejscowości gminy (Kokoszczyń, Góra, Ceradz Kościelny)**, które zachowały jeszcze częściowo wiejski charakter. Powinny podlegać procesom stabilizacji przestrzennej, co oznacza możliwość umiarkowanego uzupełniania i rozszerzania terenów inwestycyjnych w ich sąsiedztwie poprzez zabudowę o stosunkowo niewielkiej intensywności.
- **Droga krajowa nr 92 – podstawowe pasmo rozwoju gospodarczego gminy**, wzdłuż której zlokalizowanych jest kilkadziesiąt obiektów produkcyjnych, usługowych i logistycznych o różnej wielkości. Jej uzupełnienie stanowi druga strefa w okolicy **drogi wojewódzkiej nr 307**. Pod względem urbanistycznym strefy aktywności ekonomicznej funkcjonują w pewnym oderwaniu od układów osadniczych miejscowości, wokół których powstały (Swadzim, Sady, Tarnowo Podgórne, Wysogotowo, Batorowo). W ramach planowania miejscowego niezbędne jest możliwie konsekwentne rozgraniczanie funkcji gospodarczych i mieszkaniowych i minimalizowanie konfliktów przestrzennych między obiema funkcjami.
- **Zespół obiektów handlowo-usługowych w Swadzimiu**, które pełni wyróżniającą się funkcję w ramach przestrzeni gospodarczych wzdłuż DK nr 92. Centrum handlowo-usługowe w Swadzimiu wykracza swoim zasięgiem oddziaływania poza samą gminę. Dalszy rozwój tej strefy powinien doprowadzić do przekształcenia jej w nowoczesny i wielofunkcyjny park handlowo-usługowy, istotny dla całej zachodniej części POM.
- **Kluczowe elementy układu przyrodniczego** (zielonej i niebieskiej infrastruktury) gminy, zgrupowane w jej zachodniej i południowej części, wokół rynny Jeziora Lusowskiego i Doliny Samy, stanowiące część systemu zielonego pierścienia metropolitalnego POM. W odniesieniu do tego elementu struktury funkcjonalno-przestrzennej niezbędne jest bardzo rozważne wyznaczanie terenów przeznaczonych pod zabudowę, w celu przeciwdziałania utracie walorów ekologicznych i krajobrazowych tych okolic.

Model rozwoju gminy przedstawiający wykrystalizowaną strukturę przestrzenną środkowej i wschodniej części gminy, z dwoma ośrodkami centralnymi (Przeźmierowo, Tarnowo Podgórne) połączonymi intensywnie zagospodarowaną osią DK 92, należy uznać za silną stronę jednostki, dającą wysoki potencjał rozwoju na przyszłość. Dualny układ centralnych ośrodków usługowych, połączonych strefą rozwoju gospodarczego gminy stanowi gwarancję jej zrównoważonego przestrzennie rozwoju. Natomiast główne zagrożenia dla spójności i równowagi struktury, przede wszystkim w aspekcie przyrodniczym, pojawiają się w części południowej i w otoczeniu jezior: Kierskiego i Lusowskiego.

Ryc. 3. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Tarnowo Podgórne

4.3. Rekomendacje w zakresie polityki przestrzennej w gminie

W celu realizacji niniejszej strategii rozwoju na bazie modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Tarnowo Podgórne ustala się **następujące rekomendacje w zakresie polityki przestrzennej:**

- zachowanie strefowości zagospodarowania gminy Tarnowo Podgórne oraz istniejącej hierarchii jednostek osadniczych;
- zdefiniowanie granic zwartych jednostek osadniczych, w których następować ma rozwój ilościowy i jakościowy, dla zapobieżenia rozpraszaniu się zabudowy;
- dążenie do ochrony przed zabudową elementów metropolitalnego zielonego pierścienia i sieci korytarzy ekologicznych, w tym zabezpieczenie niektórych terenów za pomocą tzw. „ochronnych” miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- kontynuację dotychczasowej polityki rozwoju funkcjonalnych centrów lokalnych w Tarnowie Podgórnym i Przeźmierowie, polegającej na wzmacnianiu ich potencjału miastotwórczego, koncentracji usług publicznych wyższego rzędu oraz urbanistycznej regulacji zabudowy w centralnych częściach obu miejscowości
- kształtowanie Lusówka jako trzeciego ośrodka usług dla mieszkańców gminy
- uporządkowanie urbanistyczne cennych krajobrazowo terenów w południowej części gminy – wokół rynny Jeziora Lusowskiego i Doliny Samy
- stworzenie rezerw terenowych do rozwoju turystyki i rekreacji;
- uwzględnienie w dokumentach polityki przestrzennej i aktach planowania przestrzennego:
 - zasad rozwoju komunikacji oraz lokalizacji infrastruktury technicznej, w tym zasad lokalizacji odnawialnych źródeł energii;
 - form ochrony zabytków, poprzez ustalenie odpowiedniego przeznaczenia i szczególnych zasad zagospodarowania;
 - form ochrony przyrody poprzez ustalenie zasad korzystania z ich walorów oraz utrzymanie terenów atrakcyjnych przyrodniczo i krajobrazowo dla funkcji turystycznych, sportowych i rekreacyjnych;
 - zasad prowadzenia dolesień oraz eksploatacji kopalin;
 - zasad zagospodarowania przestrzeni rolniczej, w tym dążenia do ograniczenia chowu i hodowli zwierząt
- konsekwentne egzekwowanie polityki przestrzennej gminy, poprzez wykorzystywanie prawnie dopuszczalnych środków zmierzających do uniemożliwienia wydawania warunków zabudowy dla inwestycji niezgodnych z polityką przestrzenną gminy.

Z uwagi na wielofunkcyjny charakter gminy i różnicowanie priorytetów rozwojowych dla poszczególnych elementów jej struktury przestrzennej, nie zakłada się szczególnej koncentracji działań w wybranych miejscowościach lub obszarach. Z uwagi na zrównoważony charakter planowanej polityki przestrzennej nie wyznacza się Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI) w skali gminy.

5. PROCES REALIZACJI STRATEGII

Dla zapewnienia osiągnięcia wyznaczonych celów rozwojowych w sposób skuteczny i efektywny ustala się system realizacji strategii, obejmujące główne instrumenty realizacji, procesy monitorowania celów strategicznych i ich ewaluację.

Proces realizacji Strategii Gminy Tarnowo Podgórne do 2030 r. to sekwencja działań instytucjonalnych, finansowanych przez budżet gminy oraz wspartych zewnętrznymi: krajowymi i europejskimi środkami finansowymi. Oprócz wdrażania strategii ważny jest jej monitoring oraz ewaluacja, zmierzająca do oceny stopnia realizacji strategii. W procesie strategicznym należy podkreślać wzajemne korzyści i równouprawnienie wszystkich partnerów. Władze gminy Tarnowo Podgórne będą z pełną determinacją i odpowiedzialnością tworzyć rozmaite płaszczyzny współpracy, motywując i wyzwalać energię zarówno mieszkańców jak i różnych podmiotów życia społecznego i gospodarczego gminy. Ich zaangażowanie i działania wypełnią treścią programy strategiczne, stając się ważnym elementem wdrażania strategii. Należy przy tym wyjaśnić, że wpływ na skuteczność systemu realizacji będą miały także uwarunkowania zewnętrzne, o charakterze krajowym, międzynarodowym czy wręcz globalnym (np. uwarunkowania koniunkturalne gospodarki, kwestie klimatyczne, zdrowotne czy instytucjonalnej, mające swoje źródło w bliżej dziś nie określonej polityce krajowej i unijnej).

5.1. Wdrażanie Strategii

Przy opracowywaniu strategii uwzględniono przesłanki wynikające z aktualnego stanu prawnego, istniejącego poziomu zaawansowania organizacyjnego, możliwości zastosowania różnych form kooperacji oraz identyfikacji oczekiwań mieszkańców w zakresie poprawy warunków życia. Wdrożenie strategii następuje, podobnie jak w przypadku innych dokumentów programowych na trzech poziomach:

- indykatywnym,
- organizacyjnym,
- społecznym.

W aspekcie merytorycznym strategia stanowi podstawę do aktualizacji istniejących gminnych strategii sektorowych i programów branżowych. Zapisy strategii zostały skorelowane z zapisami strategii regionalnych i lokalnych, w tym Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego 2030 i Strategii Rozwoju Powiatu Poznańskiego do 2030 r.

W aspekcie organizacyjnym za wdrażanie strategii odpowiedzialne są władze samorządu gminy Tarnowo Podgórne z wójtem na czele, a za ich sprawną realizację Urząd Gminy wraz z podległymi mu jednostkami. Pełnią oni także rolę koordynującą lub wspierającą wobec organizacji pozarządowych oraz służb działających na terenie gminy. Sprawne zarządzanie programami strategicznymi wymagać będzie współdziałania z miastem Poznań oraz sąsiednimi samorządami lokalnymi, w tym gmin położonych na terenie powiatu poznańskiego. Ważnym partnerem w realizacji ponadgminnych zadań jest Powiat Poznański oraz Stowarzyszenie Metropolia Poznań, w którym gminę reprezentuje wójt.

Poziom społeczny wdrażania strategii obejmuje działania mające na celu upowszechnianie zapisów strategii wśród mieszkańców gminy, angażowanie ich do włączania się w działania strategiczne oraz cykliczne informowanie o rezultatach. W tym zakresie ważne jest:

- Opublikowanie informacji o strategii, jej celach i programach w lokalnych mediach.
- Przekazanie pełnego dokumentu strategii jednostkom organizacyjnym samorządu terytorialnego, organizacjom pozarządowym i organizacjom gospodarczym.
- Wykorzystywanie istniejących wszelkich form medialnego komunikowania oraz imprez i wydarzeń gminnych do promocji działań strategicznych.
- Wydawanie broszury dla wszystkich mieszkańców gminy, informującej o działaniach strategicznych, ich celach, osiągniętych korzyściach, ale też kosztach i problemach związanych z realizacją strategii.

Skuteczna realizacja strategii zależy od wielu czynników merytorycznych, organizacyjnych i politycznych. Do najważniejszych należą:

1. Sprawne działanie podmiotu koordynującego wdrażanie strategii, jego inicjatywa, kreatywność i determinacja w pozyskiwaniu środków finansowych, zdolność do kooperacji z różnymi podmiotami w gminie, ścisła współpraca z partnerami w realizacji strategii. Stałe wsparcie organizacyjne i finansowe wdrażania strategii, które zapewnia ciągłość działania i realizację całościowego procesu strategicznego.
2. Pozyskiwanie partnerów działań strategicznych wśród różnych instytucji i organizacji na terenie gminy Tarnowo Podgórne: administracji samorządowej wyższych szczebli, administracji rządowej i specjalnej, organizacji społecznych, podmiotów gospodarczych, przedsiębiorców itd.
3. Współpraca władz i kadry administracyjnej gminy z podmiotami zewnętrznymi w zakresie realizacji działań strategicznych, jego stymulowania a także promowania. Szczególnie istotne są częste kontakty z miastem Poznań, powiatem poznańskim i gminami aglomeracji poznańskiej.
4. Informowanie opinii publicznej o postępach w zakresie wdrażania strategii, którego celem jest z jednej strony promowanie dokumentu strategicznego, jego programów i działań strategicznych, a z drugiej budowanie poczucia spójności wśród mieszkańców gminy.
5. Elastyczność i reagowanie na bieżące wydarzenia społeczno-gospodarcze i polityczne w gminie oraz zmieniającą się sytuację np. prawną i finansową w kraju.

5.2. Monitoring Strategii

Monitoring to proces systematycznego zbierania i analizowania ilościowych oraz jakościowych informacji, dotyczących postępów i efektów wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Tarnowo Podgórne 2030. Monitoring ma na celu zapewnienie zgodności realizacji działań z wyznaczonymi celami. Proces ten opiera się głównie na monitoringu rzeczowym (badaniu postępu realizacji działań) oraz monitoringu statystycznym (śledzeniu tendencji i zmian wskaźników). Celem systemu monitoringu jest dostarczenie informacji na temat

sytuacji społeczno-gospodarczej gminy i jej otoczenia, w tym pozycji konkurencyjnej w kraju jako podstawy do podejmowania decyzji zarządczych, alokacji środków finansowych oraz efektywności interwencji publicznej i właściwego wykorzystania narzędzi wspierających rozwój gminy.

Za monitorowanie Strategii Rozwoju Gminy Tarnowo Podgórne 2030 odpowiada Wójt Gminy, który wykonuje to zadanie przy pomocy swoich zastępców i pracowników Urzędu Gminy. Celem monitoringu jest analiza stopnia realizacji strategii, z odniesieniem się m.in. do wartości wskaźników, zidentyfikowanych trudności w realizacji celów rozwojowych i ich przyczyn oraz propozycja wprowadzenia środków zaradczych. Monitorowaniu podlegać będzie zarówno sytuacja społeczno-gospodarcza w gminie, jak i realizacja celów strategii. Monitoring strategii powinien odbywać się w cyklu rocznym, co będzie skutkowało rocznymi sprawozdaniami poszczególnych wykonawców działań z ich realizacji. Będą one opierać się na danych i statystykach GUS, Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne w Poznaniu a także informacji pozyskiwanych od realizatorów i partnerów programów strategicznych.

Dla celów monitoringu zaleca się wprowadzenie **Karty realizacji działania strategicznego** zawierającej następujące elementy:

1. Numer i nazwa działania.
2. Cel i zakres działania (opis działania wg zapisów strategii, zawierająca także uzasadnienie działania, założone etapowanie, założone efekty, wskaźniki).
3. Podmiot(y) realizujące działanie (odpowiedzialne za realizację działania), konkretne wydziały/placówki Starostwa, z podziałem na głównego realizatora, wydziały współpracujące, partnerów działań itp.
4. Źródła finansowania (z podziałem na środki własne, środki zewnętrzne, np. budżet powiatu, środki unijne, inne).
5. Realizacja działania (opis realizacji, przebieg realizacji działania ze wskazaniem etapowania np. w podziale na lata).
6. Nakłady finansowe (faktyczne nakłady na działania).
7. Efekty/ produkty realizacji działania (w oparciu o wyniki, wskaźniki, ich dynamikę zmian), wyrażone jakościowo oraz ilościowo.
8. Opis barier, trudności w realizacji działania.

Wartości mierników - wskaźników strategicznych, obrazują oczekiwane rezultaty realizacji celów operacyjnych i działań. Dobór wskaźników podlegał następującym regułom:

- wskaźniki powinny oddawać obraz najważniejszych efektów realizacji poszczególnych celów strategicznych,
- dobrane wskaźniki powinny być łatwe do zarządzania (przetwarzania informacji i interpretacji),
- koszt zbierania danych nie powinien przewyższać wartości informacji, jakiej dostarczają wskaźniki.

Stąd liczba wskaźników strategicznych jest zawężona, a jednocześnie – w aspekcie jakościowym – wskaźniki są w zdecydowanej mierze powszechnie dostępne i dostarczają informacji na temat ważnych pól oddziaływania strategii. Zamieszczona przy poszczególnych

działaniach lista wskaźników nie wyczerpuje wszystkich parametrów, jakie mogą być stosowane w monitorowaniu strategii. W zależności od potrzeb stosowane będą także inne mierniki, pojawiające się wraz z nowymi technikami zbierania danych.

5.3. Ewaluacja Strategii

Ewaluacja strategii czyli ocena stopnia realizacji jej celów i efektów powinna być dokonana według metodologii Unii Europejskiej. Według Komisji Europejskiej ewaluacja to „ocena interwencji publicznej pod kątem jej rezultatów, oddziaływania oraz potrzeb, które ma spełniać/miała zaspokoić” (European Commission..., 2000). Zgodnie z wytycznymi i praktyką europejską w badaniu ewaluacyjnym stosować należy pięć kryteriów ewaluacyjnych:

- **Trafność** - oznacza odwołanie do zadań powiatu, ustawy, przepisów, określenie czy działanie odpowiada potrzebom, uzasadnienie merytorycznego działania.
- **Efektywność** - oznacza zestawienie nakładów np. ilość środków, wysiłków do efektów, określenie czy realizowano możliwie racjonalnymi kosztami nakładami, czy inne metody byłyby skuteczniejsze.
- **Skuteczność** - określenie na ile osiągnięto zamierzone cele, stopień realizacji (częściowo, w pełni).
- **Użyteczność** (przydatność) - określenie dla jakich konkretnie grup działanie jest użyteczne - beneficjenci realizacji strategii.
- **Trwałość** - określenie czy działanie jest trwałe, czy zachowana jest ciągłość działań, jego długookresowość.

Każda ewaluacja polityk publicznych jest nie tylko oceną działań w określonym czasie, ale także działaniem pozwalającym na stałe ich doskonalenie oraz tworzenie nowych działań, stosownych do zmieniających się warunków i potrzeb. Jedną z funkcji ewaluacji jest więc wzmocnienie procesu programowania strategicznego rozwoju gminy Tarnowo Podgórne. W 2023 r. lub 2024 r. powinna być dokonana okresowa ewaluacja stopnia realizacji Strategii oraz, w razie konieczności, jej aktualizacja, szczególnie w przypadku zaistnienia zmian prawnych, organizacyjnych, finansowych, istotnych dla funkcjonowania i rozwoju gminy. Ewaluacja powinna być związana z wdrażaniem nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej (2021-2027). Zmiany w zapisach Strategii Rozwoju Gminy Tarnowo Podgórne mogą wynikać także z przyjęcia nowych dokumentów strategicznych na poziomie kraju i Unii Europejskiej a także ze względu na zaistnienie długotrwałych zjawisk o niekorzystnych skutkach dla funkcjonowania i rozwoju gminy takich jak np. głęboki (globalny, krajowy) kryzys gospodarczy, zagrożenie dla życia i zdrowia mieszkańców z tytułu długotrwałej pandemii itp. Za zakres merytoryczny ewaluacji odpowiedzialny jest wójt gminy Tarnowo Podgórne bądź wyznaczony przez niego zastępca. Wykonawcą badań ewaluacyjnych będzie podmiot zewnętrzny.

Literatura ²

- Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej województwa wielkopolskiego, 2019. Wielkopolskie Regionalne Obserwatorium Terytorialne. Departament Polityki Regionalnej. Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego. Poznań.
- Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy Tarnowo Podgórne, 2021. Centrum Badań Metropolitalnych, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań.
- European Commission, Focus on Results: Strengthening Evaluation of Commission Activities, European Commission, 2000.
- Kaczmarek T., 2017. Koncepcja governance w zarządzaniu terytorialnym. Wybrane aspekty. W: Miasta przyszłości. W poszukiwaniu nowego paradygmatu zarządzania i rozwoju (red. A. Lutrzykowski, R. Musiałkiewicz, F. Nalikowski). PWSZ we Włocławku, s. 27-44.
- Koźuch B., 2011. Publiczne zarządzanie strategiczne. Zasady i metody. W: Strategiczne zarządzanie miastem. Monografie i Studia spraw Publicznych Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie (red. B. Koźuch, C. Kochalski), Nr 7/2011, s. 7-24.
- Kwiecień R., Zając S. 2001. Modyfikacja krajowego programu zwiększania lesistości – etap II (A2). Dokumentacja IBL, Warszawa, s. 12-15.
- Nosarzewski K., 2016. Grzechy główne samorządowych strategii. Pismo Samorządu Terytorialnego Wspólnota. Nr 5/1193, s. 26-28.
- Strategia rozwoju krok po kroku – podręcznik dla gmin, 2021. Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej. Warszawa.
- Zydroń A., Bober Ł. 2013. Opracowanie koncepcji zalesień dla gminy Tarnowo Podgórne, Rocznik Ochrona Środowiska, 15, s. 2942-2961.

Spis dokumentów

- Aktualizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych, 2017 r.
- Aktualizacja Programu wodno-środowiskowego kraju, 2016 r.
- Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Trzecia fala nowoczesności Polska 2030, 2013.
- Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2017-2020.
- Koncepcja Kierunków Rozwoju Przestrzennego Metropolii Poznań (uchwała nr 6/2017 Rady Metropolii Stowarzyszenia Metropolia Poznań z dnia 21 lutego 2017 r.).
- Koncepcja Kierunków Rozwoju Przestrzennego Metropolii Poznań, Kaczmarek T., Mikuła Ł. (red.), Centrum Badań Metropolitalnych UAM. Poznań, 2016.
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030.
- Krajowy Program Kolejowy do 2023 r.
- Krajowy Program Ochrony Powietrza do roku 2020 (z perspektywą do 2030).
- Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022.
- Krajowy Program Zwiększania Lesistości, aktualizacja 2003. Ministerstwo Środowiska, 2003.
- Plan Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Tarnowo Podgórne (2014 r., ze zmianą w 2018 r.)

² Obszerny wykaz bibliografii, źródeł i dokumentów zawiera także Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy Tarnowo Podgórne, 2021. CBM UAM.

Strategia Rozwoju Gminy Tarnowo Podgórne do 2030 r.

Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry, 2016. Załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. (poz. 1967).

Plan Rozwoju Lokalnego na lata 2016-2020. Gmina Tarnowo Podgórne,

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego (Uchwała Nr V/70/19 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 25 marca 2019 r.).

Plan Zrównoważonego Rozwoju Transportu Zbiorowego Aglomeracji Poznańskiej.

Plan Zrównoważonego Rozwoju Transportu Zbiorowego Województwa Wielkopolskiego

Plany przeciwdziałania skutkom suszy w regionach wodnych oraz na obszarach dorzeczy,

Polityka Ekologiczna Państwa 2030.

Polityka Energetyczna Państwa do 2030 roku (2009 r.).

Polityka Leśna Państwa (1997 r.), Rozdział: III. Cele i priorytety polityki leśnej,

Polityka oświatowa gminy Tarnowo Podgórne na lata 2014-2019, 2014.

Program działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu, 2020.

Załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 12 lutego 2020 r.

Program ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z Planem działań na lata 2015-2020.

Program ochrony powietrza dla strefy wielkopolskiej, 2020. Załącznik do uchwały nr XXI/391/20 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 13 lipca 2020 roku.

Program ochrony środowiska dla gminy Tarnowo Podgórne na lata 2014-2017 z perspektywą na lata 2018-2021.

Program ochrony środowiska dla Powiatu Poznańskiego na lata 2016-2020

Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Poznańskiego na lata 2016-2020.

Program współpracy gminy z organizacjami pozarządowymi na rok 2020 (uchwała Nr XVII/269/2019 Rady Gminy Tarnowo Podgórne)

Program Zwiększania Lesistości Powiatu Poznańskiego. Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska. Warszawa, 2007.

Strategia Komunikacji Gminy Tarnowo Podgórne z 2015 r.

Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju 2020 (z perspektywą do 2030 r.).

Strategia Promocji Gminy Tarnowo Podgórne z 2009 r.

Strategia Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej Metropolia Poznań 2020, Centrum Badań Metropolitalnych UAM, Poznań 2011.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Tarnowo Podgórne na lata 2019-2024.

Strategia Rozwoju Energetyki Odnawialnej, 2001 r.

Strategia Rozwoju Gminy Tarnowo Podgórne 2009-2020

Strategia Rozwoju Powiatu Poznańskiego do 2030 r.

Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2030 roku, Wielkopolska 2030, 2020.

Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w miejskim obszarze funkcjonalnym Poznania, 2017.

Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020,

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tarnowo Podgórne, 2020.

Unijna strategia ochrony różnorodności biologicznej na okres do 2020 r.

Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Tarnowo Podgórne na lata 2020-2029 (Uchwała Rady Gminy Tarnowo Podgórne Nr XIX/320/2019 z dn. 19.12.2019 roku)

Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2017-2020.

Zewnętrzne koszty zdrowotne emisji zanieczyszczeń powietrza z sektora bytowo-komunalnego, Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii, 2018.

Źródła internetowe

Bank Danych Lokalnych GUS: www.stat.gov.pl/bdl

Programy Ministra "Ochrona zabytków" i "Ochrona zabytków archeologicznych": www.gov.pl

Źródła prawa

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.

Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych

Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji.

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu.

Ustawa Prawo Oświatowe z dnia 14 grudnia 2016 r.

Wykaz skrótów

AG – aktywizacja gospodarcza

HRM – (ang. *human resource management*) - zarządzanie zasobami ludzkimi,

KSRR – Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego

MOF – Miejski Obszar Funkcjonalny

NBS (ang. *nature based solution*) – rozwiązania oparte na przyrodzie

OSI – Obszar Strategicznej Interwencji

OZE – Odnawialne Źródła Energii

POM – Poznański Obszar Metropolitalny

PTZ - Publiczny Transport Zbiorowy

ZIT – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

Spis rycin

Ryc. 1. Proces budowy strategii – etapy	10
Ryc. 2. Obszary strategicznej interwencji w Wielkopolsce (o indykatywnym zasięgu).	126
Ryc. 3. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Tarnowo Podgórne	132

Spis tabel

Tab. 1. Zasady planowania interwencji samorządu województwa wielkopolskiego.....	13
Tab. 2. Zasady rozwoju gminy Tarnowo Podgórne	27
Tab. 3. Cele strategiczne, cele operacyjne i odpowiadające im działania	29
Tab. 4. Kierunki działań samorządu regionalnego w Poznańskim Obszarze Metropolitalnym (POM) zapisane w Strategii Wielkopolska 2030.	127

TARNOWO
PODGÓRNE

POZIOM BLIŻEJ

SYTUACJA SPOŁECZNA, GOSPODARCZA I PRZESTRZENNA GMINY TARNOWO PODGÓRNE

Diagnoza strategiczna

CBM **CENTRUM BADAŃ METROPOLITALNYCH**
UNIwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Luty 2021 r.

Na zlecenie Urzędu Gminy w Tarnowie Podgórnym opracował zespół
Centrum Badań Metropolitalnych
Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
w składzie:

prof. dr hab. Tomasz Kaczmarek
prof. UAM dr hab. Damian Łowicki
dr hab. Łukasz Mikuła
dr Radosław Bul
dr Urszula Kaczmarek
dr inż. Magdalena Szczepańska
dr Marzena Walaszek
dr Justyna Wilk
mgr inż. Magdalena Karczewicz-Lamparska
mgr inż. arch. Anna Sieniecka

Centrum Badań Metropolitalnych
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
ul. B. Krygowskiego 10 , 60-101 Poznań,
tel./fax. 61 829 6336, tel. kom. 516 147 203
cbm@amu.edu.pl
www.cbm.amu.edu.pl

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	5
1. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY	6
2. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I GOSPODARKA KOMUNALNA	12
2.1. Środowisko przyrodnicze i jego ochrona.....	12
2.2. Infrastruktura i usługi komunalne	32
2.3. Działania proekologiczne gminy i ich społeczna ocena	40
3. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA I JEJ PROGNOZA	43
3.1. Stan, rozmieszczenie i dynamika ludności	43
3.2. Struktura ludności według płci i wieku.....	51
3.3. Prognoza demograficzna do 2030 roku.....	54
3.4. Procesy demograficzne na tle aglomeracji poznańskiej i gmin stref podmiejskich	60
4. INFRASTRUKTURA I USŁUGI SPOŁECZNE	65
4.1. Wychowanie i edukacja.....	65
4.2. Usługi zdrowotne	83
4.3. Pomoc społeczna	89
4.4. Dziedzictwo kulturowe	94
4.5. Kultura, turystyka, sport i rekreacja	110
4.6. Bezpieczeństwo i porządek publiczny	126
4.7. Aktywność i integracja społeczna.....	135
5. GOSPODARKA I RYNEK PRACY	139
5.1. Rozwój przedsiębiorczości.....	140
5.2. Struktura gospodarcza gminy.....	165
5.3. Rynek pracy	191
6. INFRASTRUKTURA I ORGANIZACJA TRANSPORTU	219
6.1. Położenie i dostępność transportowa gminy	219
6.2. Układ drogowy	223
6.3. Publiczny transport zbiorowy.....	227
7. GOSPODARKA PRZESTRZENNA	234
7.1. Struktura funkcjonalno-przestrzenna gminy.....	236
7.2. Polityka przestrzenna	240
7.3. Gospodarka mieszkaniowa i ruch budowlany	249

8. ADMINISTRACJA I WSPÓŁPRACA SAMORZĄDOWA.....	258
8.1. Administracja gminna.....	259
8.2. Finanse gminy.....	266
8.3. Kooperacja terytorialna.....	275
8.4. Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym.....	279
8.5. Marketing terytorialny i wizerunek gminy	281
Bibliografia	290
Spis dokumentów.....	292
Źródła internetowe	295
Źródła prawa	296
Wykaz skrótów	297
Spis rycin.....	299
Spis tabel	306

Wprowadzenie

Prezentowana diagnoza przedstawia uwarunkowania rozwoju gminy Tarnowo Podgórne, jej sytuację środowiskową, demograficzną, społeczną i gospodarczą, ze wskazaniem na zmiany jakie miały miejsce w gminie w latach 2010-2020¹. Opracowanie, swoista bazy wiedzy o gminie, powstało na potrzeby budowy **Strategii Rozwoju Gminy Tarnowo Podgórne do 2030 r.** Programowanie wieloletniej polityki rozwoju, decyzje finansowe i działania inwestycyjne gminy powinny opierać się z jednej strony na wiarygodnych danych i rzetelnych analizach stanu, dynamiki i projekcji zjawisk lokalnych a z drugiej na rozpoznaniu realnych potrzeb mieszkańców.

Diagnozę strategiczną sporządzono dla 7 obszarów tematycznych:

1. Środowisko przyrodnicze i infrastruktura komunalna
2. Sytuacja demograficzna i jej prognoza
3. Infrastruktura i usługi społeczne
4. Gospodarka, przedsiębiorczość i rynek pracy
5. Infrastruktura i organizacja transportu
6. Gospodarka przestrzenna
7. Administracja, finanse i współpraca samorządowa

Diagnozy ww. obszarów poprzedza ogólna charakterystyka gminy. Wśród metod oceny poziomu rozwoju gminy wykorzystano jej pozycjonowanie na tle aglomeracji poznańskiej (miasto Poznań i 17 gmin powiatu poznańskiego), województwa wielkopolskiego i kraju. Wybrane zagadnienia przedstawiono porównawczo, uwzględniając jako referencyjne gminy o zbliżonym profilu społeczno-gospodarczym, położone w strefach podmiejskich dużych polskich miast, takie jak: Kobierzyce (pod Wrocławiem), Stryków (pod Łodzią), Nadarzyn (pod Warszawą), Dopiewo, Komorniki i Suchy Las (pod Poznaniem).

W opracowaniu oparto się na oficjalnych **statystykach Banku Danych Lokalnych GUS, danych źródłowych Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne** i jej jednostek organizacyjnych, wynikach „Badania opinii mieszkańców gminy Tarnowo Podgórne o warunkach życia i oczekiwaniach wobec administracji samorządowej” wykonanego w 2019 r. przez Pracownię Badań Opinii Publicznej Społeczności Lokalnej i Rynku oraz na uzupełniających studiach i analizach eksperckich Centrum Badań Metropolitalnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Ważnym źródłem informacji były także programowe dokumenty gminne takie jak: Strategia rozwoju gminy na lata 2009–2020, Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tarnowo Podgórne (2020), Analiza potrzeb i możliwości rozwoju gminy Tarnowo Podgórne (2018) a także plany rozwoju lokalnego, sprawozdania z wykonania budżetu gminy oraz programy branżowe.

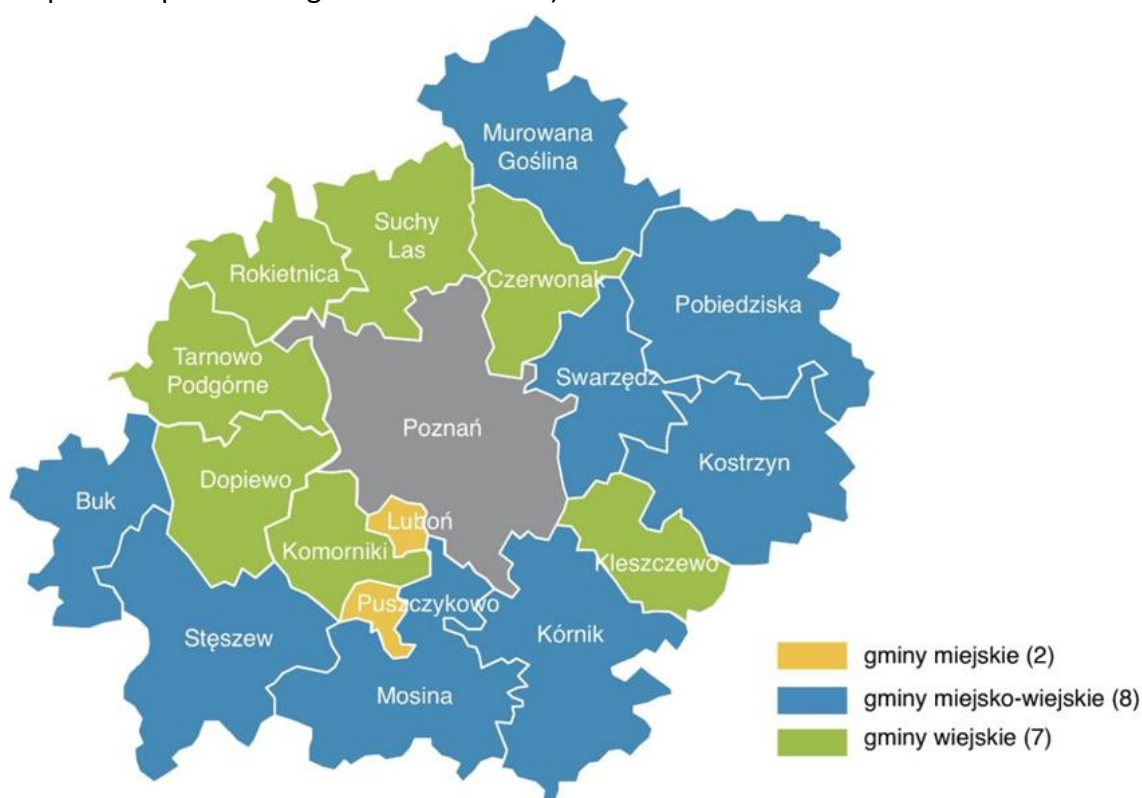
Diagnozy zagadnień, uznanych za obszary interwencji i wsparcia ze strony samorządu, podsumowane zostały każdorazowo wskazaniem **silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń rozwojowych gminy w najbliższych 10 latach (analiza SWOT)**. Na ich podstawie sformułowano **wyzwania, jakie stoją przed gminą Tarnowo Podgórne w perspektywie 2030 r.**

¹ Diagnoza powstała w specyficznych warunkach trwania pandemii COVID-19. Jej przebieg i skutki, niewątpliwie istotne dla sytuacji społeczno-gospodarczej gminy Tarnowo Podgórne, zostały uwzględnione, ale nie były jeszcze możliwe w pełni do zdiagnozowania.

1. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY

Gmina Tarnowo Podgórne jest **jednostką administracyjną o statusie gminy wiejskiej**, położoną w zachodniej części powiatu poznańskiego, w centrum województwa wielkopolskiego. Gmina sąsiaduje od północy z gminą Rokietnica, od wschodu z miastem Poznań, od południa z gminą Dopiewo oraz na niewielkim odcinku z gminą Buk a od zachodu z gminami Kaźmierz i Duszniki w powiecie szamotulskim (ryc.1.).

Ryc. 1. Gmina Tarnowo Podgórne na tle podziału administracyjnego aglomeracji poznańskiej (gmin powiatu poznańskiego i miasta Poznań)

Źródło: opracowanie własne.

Pomijając gminy miejskie, **Tarnowo Podgórne należy do grupy gmin średniej wielkości w powiecie poznańskim, zarówno pod względem powierzchni, jak i zaludnienia** (tab. 1). W granicach gminy znajduje się 16 sołectw, tworzących jednostki samorządu pomocniczego. Są to: Baranowo, Batorowo, Ceradz Kościelny, Chyby, Góra, Jankowice, Kokoszczyń, Lusowo, Lusówko, Przeźmierowo, Rumianek, Sady, Sierosław, Swadzim, Tarnowo Podgórne, Wysogotowo. Na terenie gminy krzyżują się ważne szlaki drogowe: droga krajowa nr 92 i tworząca zachodnią obwodnicę Poznania droga S-11, zapewniająca szybki dojazd do autostrady A2.

Tab. 1. Powierzchnia i ludność gminy Tarnowo Podgórne na tle jednostek samorządu terytorialnego aglomeracji poznańskiej (gmin powiatu poznańskiego i Poznania) w 2019 r.

Gmina	Status administracyjny	Powierzchnia w km ²	Ludność w osobach	Gęstość zaludnienia w os./km ²
Buk	miejsko-wiejska	91	12 610	139
Czerwonak	wiejska	82	27 617	335
Dopiewo	wiejska	108	28 138	260
Kleszczewo	wiejska	74	8 868	119
Komorniki	wiejska	66	30 620	461
Kostrzyn	miejsko-wiejska	155	18 491	119
Kórnik	miejsko-wiejska	186	29 787	160
Luboń	miejska	14	31 941	2 364
Mosina	miejsko-wiejska	172	33 442	195
Murowana Goślina	miejsko-wiejska	172	16 901	98
Pobiedziska	miejsko-wiejska	189	19 741	104
Puszczykowo	miejska	16	9 657	589
Rokietnica	wiejska	79	18 637	235
Stęszew	miejsko-wiejska	175	15 126	86
Suchy Las	wiejska	117	18 104	156
Swarzędz	miejsko-wiejska	102	51 522	506
Tarnowo Podgórne	wiejska	102	28 070	276
Powiat poznański	powiat ziemski	1900	399 272	210
Poznań	miasto na prawach powiatu	262	534 813	2042

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

W 2019 r. gminę Tarnowo Podgórne zamieszkiwało 28 070 osób, w tym 13 606 mężczyzn (48,5%) i 14 464 kobiet (51,5%). W stosunku do 2010 r. liczba ludności w gminie zwiększyła się o 6 393 osób, tj. o 29,6%. W efekcie tych zmian nastąpił wzrost gęstości zaludnienia z 205 os./km² w 2010 r. do 276 os./km² w 2019 r. Wskaźnik ten wg klasyfikacji OECD oznacza, że gmina pod względem osadniczym zaliczana jest do obszarów zurbanizowanych, a problemy jej rozwoju są charakterystyczne dla silnie urbanizujących się stref podmiejskich dużych miast. W latach 1989-2019 w gminie Tarnowo Podgórne powierzchnia terenów zabudowanych wzrosła aż o 239%.

Gmina, stanowiąca niegdyś rolnicze zaplecze Poznania, obecnie wraz z rozwojem przemysłu, usług i mieszkalnictwa stała się **jednostką o charakterze zdecydowanie wielofunkcyjnym, z dominacją zatrudnienia w usługach i przemyśle** (odpowiednio 60 % i 38 % pracujących). Dywersyfikacja gospodarki lokalnej zwiększa odporność gminy na wahania rynkowe, umożliwia niwelowanie strat w jednej dziedzinie zyskiem z innej, zwiększa zasobność lokalnego rynku pracy. Rozwinięta gospodarka ma bezpośrednie przełożenie na kondycję finansową gminy, jej konkurencyjność i atrakcyjność dla potencjalnych inwestorów i mieszkańców.

Skalę i dynamikę rozwoju gminy Tarnowo Podgórne, szczególnie w ostatnich 20 latach wyjątkowo silnie determinuje **proces suburbanizacji**. Charakteryzuje go osiedlanie się ludności i lokalizacja podmiotów gospodarczych, rozwój infrastruktury technicznej i społecznej. W ślad za silną antropopresją następują przekształcenia środowiska przyrodniczego i zmiany krajobrazu, przede wszystkim terenów o funkcjach rolniczych. Pod względem ubytku terenów rolnych, przekształcanych na cele nierolnicze, gmina Tarnowo Podgórne plasuje się w czołówce gmin w Wielkopolsce.

Głównymi czynnikami rozwoju gminy były i są w pierwszym rzędzie:

- bliskość ośrodka metropolitalnego – Poznania, położenie w granicach jednej z największych i najsilniej rozwiniętych gospodarczo aglomeracji miejskich Polski,
- bardzo dobra dostępność transportowa, rozwinięta w gminie i jej otoczeniu sieć dróg rangi międzynarodowej, krajowej, regionalnej i lokalnej,
- planowa gospodarka przestrzenna, polegająca na udostępnianiu inwestorom wolnych, często już uzbrojonych, terenów pod zabudowę mieszkaniową i działalność gospodarczą,
- napływ inwestycji, w tym zagranicznych, będący efektem globalizacji gospodarki,
- klimat przedsiębiorczości i wysoki jak na gminę wiejską kapitał społeczny,
- nowoczesne, w wielu dziedzinach innowacyjne, zarządzanie publiczne.

Gmina Tarnowo Podgórne, dzięki ww. czynnikom rozwoju, zarówno wewnętrznym jak i zewnętrznym, stała się jednym z **symboli sukcesu gospodarczego Polski w skali lokalnej**. Pod względem potencjału gospodarczego, mierzonego wielkością dochodów budżetowych na jednego mieszkańca, poziomu przedsiębiorczości czy rozwoju rynku pracy jest ona liderem wśród jednostek gminnych nie tylko w powiecie poznańskim i województwie wielkopolskim, ale także w całej Polsce (tab. 2). W gminie w 2019 r. działało ponad 6 tys. firm, które oferowały blisko 30 tys. miejsc pracy, czyli więcej niż liczba mieszkańców ogółem. Blisko 240 firm to podmioty z udziałem kapitału zagranicznego, często liderzy na rynkach światowych, które zainwestowały w gminie ok. 4 mld zł. Ich napływ do gminy, datowany już od lat 90. XX w., jest efektem globalizacji gospodarki, otwarcia się Polski na inwestycje zagraniczne i dobrego przygotowania biznesowego gminy na ich przyjęcie. Liczba małych przedsiębiorstw, prowadzonych przez osoby fizyczne wynosiła w 2019 r. 4,1 tys. W latach 2010-2019 ich liczba zwiększyła się aż o 37%.

Na realizację swoich zadań gmina Tarnowo Podgórne dysponuje **dochodami w wysokości blisko 270 mln zł rocznie** (2019 r.), z czego około 71% stanowią dochody własne (głównie udziały w podatkach dochodowych PIT, CIT i podatku od nieruchomości). Na łączną liczbę 2,5 tys. gmin w Polsce, Tarnowo Podgórne zajmuje wysokie **18. miejsce pod względem dochodów z PIT na 1 mieszkańca**. Po stronie wydatków największe kwoty przeznaczane są na oświatę, świadczenia rodzinno-wychowawcze, administrację, gospodarkę komunalną, kulturę, transport zbiorowy i infrastrukturę drogową. Z racji uzyskiwanych wysokich dochodów w budżecie gminy występuje pozycja określona jako „janosikowe”

(16 mln zł w 2019 r.), czyli wpłata gminy do budżetu państwa na rzecz subwencji dla mniej zamożnych gmin w kraju.

Tab. 2. Poziom rozwoju gospodarczego gminy Tarnowo Podgórne na tle powiatu poznańskiego, województwa wielkopolskiego i Polski (2019 r.)

Wskaźnik	Tarnowo Podgórne	Powiat poznański	Województwo wielkopolskie	Polska
Dochody gminy w zł ogółem na 1 mieszkańca	9694	6099	5764	5969
Dochody z CIT na 1 mieszkańca	495,1	120,8	99,1	95,2
Dochody z PIT na 1 mieszkańca	2548,3	1672,5	1247	1253,2
Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańca w wieku produkcyjnym	368,2	268,3	212	195,8
Liczba podmiotów gospodarczych w sekcjach J-N* na 1000 mieszkańców	62,6	44,9	31,4	31,2
Liczba pracujących na 1000 mieszkańców	1030	331	285	255
Poziom bezrobocia	1,1	0,9	2,2	3,8

*Sekcje J-N: informacja i komunikacja, finanse i nieruchomości, działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, usługi dla biznesu. Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Gminę Tarnowo Podgórne cechują bardzo **pozytywne procesy demograficzne**: wysoka dynamika przyrostu liczby mieszkańców z uwagi na dodatnie, większe niż przeciętne w regionie i kraju, wartości przyrostu naturalnego i salda migracji. Gminę zamieszkuje młoda populacja w początkowej fazie starzenia się. Co czwarty mieszkaniec nie przekroczył 18. roku życia, a zaledwie 17 % ludności osiągnęło wiek emerytalny. Sytuacja demograficzna gminy szczególnie silnie kontrastuje z miastem Poznaniem, dotkniętym od 20 lat zjawiskiem depopulacji i postępującego starzenia się. Zestaw wskaźników demograficznych, zaprezentowany w tab. 3 pokazuje typowy obraz gminy strefy podmiejskiej dużego miasta, poddanej zjawisku suburbanizacji rezydencjalnej.

Gmina Tarnowo Podgórne jest od wielu lat **celem migracji mieszkaniowych**, zarówno z Poznania, jak i z przyległych gmin, a nawet z regionu i kraju. Dodatkowo od trzech dekad saldo migracji wewnętrznych (a w ostatnich latach także zagranicznych), napływ młodych rodzin, ponadprzeciętny przyrost naturalny czyni z Tarnowa Podgórnego jeden z najszybciej rozwijających się ludnościowo obszarów, nie tylko w skali aglomeracji poznańskiej, ale także regionu Wielkopolski i całego kraju (borykającego się od lat 90. XX w. z poważnymi problemami demograficznymi). Według prognozy GUS gmina Tarnowo Podgórne mieści się w grupie zaledwie kilkudziesięciu gmin w Polsce, w których do 2030 r. nastąpi przyrost ludności większy niż 10%. Wyniki prognozy GUS wskazują, że w **2030 r. gminę Tarnowo Podgórne zamieszkiwać będzie 32,9 tys. osób**. Projekcja CBM UAM jest jeszcze bardziej optymistyczna i mówi o liczbie 34,1 tys. osób.

Tab. 3. Sytuacja demograficzna gminy Tarnowo Podgórne na tle powiatu poznańskiego, województwa wielkopolskiego i Polski (2019 r.)

Wskaźnik	Tarnowo Podgórne	Powiat poznański	Województwo wielkopolskie	Polska
Gęstość zaludnienia	276	210	117,1	123
Wskaźnik feminizacji	106	105	106	107
% ludności w wieku przedprodukcyjnym	23,9	23	19,4	18,1
% ludności w wieku poprodukcyjnym	17,1	16,3	20,4	21,9
Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	6,4	5,2	0,9	-0,9
Saldo migracji wewnętrznych na 1000 mieszkańców	30,8	17,7	0,3	-
Saldo migracji zagranicznych na 1000 mieszkańców	0,54	0,26	0,07	0,16

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Gmina Tarnowo Podgórne promując się hasłem gospodarczym **„Poziom wyżej”** w coraz większym stopniu staje się atrakcyjnym miejscem do zamieszkania. Oferta terenów pod budownictwo mieszkaniowe, rozbudowa i modernizacja lokalnych dróg, własny zbiorowy transport autobusowy, dostępne, nowoczesne placówki usług społecznych są wyznacznikiem realizowanej od kilku lat strategii marketingowej pod kolejnym hasłem promocyjnym **„Poziom bliżej”**. Gmina, korzystając z usług miasta Poznania, staje się coraz bardziej „samowystarczalna” nie tylko pod względem miejsc pracy, ale także oferty sportowo-rekreacyjnej (hala sportowa, termalny aquapark, kąpielisko nad Jeziorem Lusowskim), edukacji ponadpodstawowej (Liceum Ogólnokształcące, Zespół Szkół Technicznych), kulturalnej (Gminny Ośrodek Kultury, Centrum Kultury Przeźmierowo, Tarnowskie Centrum Senioralne w Pałacu Jankowice), handlowej (sieci dyskontów, koncentracja obiektów wielkopowierzchniowych - retail park w Swadzimiu). Gmina uzupełnia funkcje metropolitalne Poznania za sprawą lokalizujących się na jej terenie firm logistycznych, instytucji otoczenia biznesu, obiektów biurowych, profesjonalnego pola golfowego (w budowie) oraz organizacji imprez sportowych, wydarzeń kulturalnych i biznesowych rangi krajowej i międzynarodowej. „Emancypacja gospodarcza” gminy powoduje zmianę jej roli w aglomeracji poznańskiej, niegdyś żywicielskiej i sypialnianej, na rzecz **nowoczesnego, wielofunkcyjnego (post)suburbium** (Kaczmarek 2020).

Jak wykazują dane pozycjonujące gminę na tle regionu i kraju (tab. 4), dynamicznemu rozwojowi demograficznemu i gospodarczemu towarzyszą na ogół bardzo **korzystne wartości wskaźników określających warunki i poziom życia mieszkańców**. Dotyczą one dobrej dostępności do placówek usług społecznych, ponadprzeciętnych warunków mieszkaniowych, związanych głównie z dominacją budownictwa jednorodzinnego oraz niemal 100 % wyposażenia mieszkań w podstawowe media.

Tab. 4. Wybrane wskaźniki warunków i poziomu życia w gminie Tarnowo Podgórne na tle ich średnich wartości dla powiatu poznańskiego, województwa wielkopolskiego i Polski (2019 r.)

Wskaźnik	Tarnowo Podgórne	Powiat poznański	Województwo wielkopolskie	Polska
Porady lekarskie na 1 mieszkańca	4,8	5,5	7,4	7,6
Beneficjenci pomocy społecznej na 1000 mieszkańców	23,7	23,2	43	46,3
Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców	4,6	2,96	4,02	3,68
Liczba mieszkańców na 1 aptekę	2 552	2 852	2 777	3 124
Liczba dzieci w żłobkach na 1000 dzieci w wieku do 3 lat	325	203	122	124
Dzieci w przedszkolach na 1000 dzieci w wieku 3-5 lat	1 164	974	903	885
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w m ²	127,1	99,3	81,6	74,4
% ludności korzystającej z wodociągów	99,9	96,1	96,6	92,2
% ludności korzystającej z kanalizacji	99,9	77,8	72,2	71,2
% ludności korzystającej z sieci gazowej	90,4	76,5	49,8	52,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Gmina Tarnowo Podgórne ściśle **współpracuje z przedsiębiorcami i organizacjami społecznymi**. W ramach Urzędu Gminy działa Tarnowskie Centrum Wspierania Przedsiębiorczości (TCWP). W sferze współpracy z partnerami społecznymi podobną funkcję wspomagającą pełni Centrum Wspierania Organizacji Pozarządowych w Gminie Tarnowo Podgórne. Gmina wykazuje duże **zaangażowanie w różne wymiary współpracy terytorialnej**. Rozwija relacje partnerskie z gminami w Polsce, Niemczech, Holandii i na Litwie. Na niwie krajowej i regionalnej jest członkiem Związku Gmin Wiejskich, Stowarzyszenia Gmin i Powiatów Wielkopolski. Duże znaczenie dla funkcjonowania gminy ma kooperacja w ramach obszaru metropolitalnego Poznania, odbywająca się w różnych formach prawnych i organizacyjnych, ze Stowarzyszeniem Metropolia Poznań na czele.

O poziomie rozwoju gminy Tarnowo Podgórne świadczą **wysokie pozycje w rankingach samorządowych**, organizowanych przez niezależne instytucje oceniające. W 2020 r. gmina zajęła prestiżowe 3 miejsce w Rankingu Zrównoważonego Rozwoju Jednostek Samorządu Terytorialnego. Czołowe pozycje od wielu lat są udziałem gminy i jej jednostek organizacyjnych w rankingach dotyczących finansów lokalnych, jakości zarządzania, wspierania przedsiębiorczości, organizacji sportu i działalności kulturalnej.

Wobec obserwowanych już od 30 lat, korzystnych trendów rozwojowych, **głównym wyzwaniem gminy Tarnowo Podgórne** w nadchodzących latach jest utrzymanie wysokiego poziomu rozwoju lokalnej gospodarki oraz kapitału ludzkiego i społecznego, z poszanowaniem zasobów środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego oraz zachowaniem ich dla obecnych i przyszłych pokoleń mieszkańców.

2. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I GOSPODARKA KOMUNALNA

Art. 5. Konstytucji RP mówi, że Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju. Oznacza to, że **stabilny w czasie i przestrzeni wzrost gospodarczy uwarunkowany jest racjonalną gospodarką zasobami środowiskowymi i respektowaniem praw człowieka, w tym także prawa do czystego powietrza, wody itp.** W dokumencie Polityka ekologiczna państwa 2030 zwraca się uwagę na zły stan środowiska w województwie wielkopolskim, wynikający m.in. z małej liczby opadów i największego w kraju zagrożenia suszą, niskiego wskaźnika lesistości, eutrofizacji wód związanej z intensywnym rolnictwem, dużej liczby zakładów szczególnie uciążliwych pod kątem emisji zanieczyszczeń do powietrza. Wszystkie te problemy dotyczą także gminę Tarnowo Podgórne. Przeciwdziałanie pogarszaniu stanu zasobów przyrodniczych należy do podstawowych zadań gminy realizowanych poprzez instrumenty prawno-administracyjne, ekonomiczne, gospodarkę komunalną oraz edukację ekologiczną.

2.1. Środowisko przyrodnicze i jego ochrona

Wszystkie szczeble administracji, zarówno rządowej, jak i samorządowej odpowiedzialne są za prowadzenie polityki ekologicznej. Szczególne znaczenie w tym zakresie mają gminy. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. 2020 poz. 713) wskazuje w art. 7.1., że **zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy**. W szczególności zadania własne obejmują sprawy: ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej. W gestii samorządu gminnego leży racjonalne planowanie zagospodarowania przestrzennego, które pomaga chronić ludność przed zanieczyszczeniami powietrza i hałasem, suszami i powodzią oraz stratami przez nie powodowanymi, jak również przyrodę przed nadmierną presją. Samorząd gminny ma także decydujący głos w kwestii wydawania pozwoleń na usunięcie drzew lub krzewów z terenu nieruchomości. Jest to szczególnie istotne w przypadku zadrzewień i zakrzewień śródpolnych, a także alei wzdłuż dróg, które znikają w szybkim tempie z lokalnego krajobrazu.

Gmina Tarnowo Podgórne, tak jak wszystkie jednostki samorządu terytorialnego, zobowiązana jest realizować politykę ekologiczną państwa i dokumenty programowe, które z niej wynikają. Szczególnie istotne dla gminy są tzw. wojewódzkie programy naprawcze, takie jak Program ochrony środowiska przed hałasem dla terenów wzdłuż odcinków dróg wojewódzkich znajdujących się na terenie województwa wielkopolskiego na lata 2014-2023 oraz Program ochrony powietrza dla strefy wielkopolskiej w zakresie pyłu PM₁₀, PM_{2,5} oraz B(a)P. Inne ważne dokumenty wojewódzkie to Plan gospodarki odpadami dla województwa wielkopolskiego na lata 2019-2025 wraz z planem inwestycyjnym oraz Program ochrony środowiska dla województwa wielkopolskiego na lata 2016-2020. W kontekście spójności działań w aglomeracji poznańskiej, bardzo istotne znaczenie dla jakości środowiska ma realizacja zadań wynikających z dokumentów: Studium uwarunkowań rozwoju przestrzennego aglomeracji poznańskiej (2012) oraz Koncepcja Kierunków Rozwoju

Przestrzennego Metropolii Poznań (2016). Gmina ma także obowiązek realizować działania zawarte w dokumentach gminnych, takich jak: Program Ochrony Środowiska dla Gminy Tarnowo Podgórne na lata 2014-2017 z perspektywą na lata 2018-2021, Plan Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Tarnowo Podgórne, Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla Gminy Tarnowo Podgórne w latach 2009-2032, a także Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Tarnowo Podgórne oraz Strategia Rozwoju Gminy na lata 2009-2020.

2.1.1. Rzeźba terenu, geologia i zasoby naturalne

Zgodnie z regionalizacją fizyczno-geograficzną Polski Jerzego Kondrackiego (1994), gmina Tarnowo Podgórne wchodzi w skład podprowincji Pojezierze Południowobałtyckie, makroregionu Pojezierze Wielkopolskie (315.5) oraz mezoregionu Pojezierze Poznańskie (315.51).

Rzeźba terenu gminy Tarnowo Podgórne jest mało zróżnicowana. Prawie 60% powierzchni gminy stanowi wysoczyzna morenowa płaska, która obejmuje jej środkową i północną część. Południową część gminy w okolicy miejscowości Rozalin, Sierosław, a także na południe od Wysogotowa zajmuje równina sandrowa pokrywająca ok. 14% jej powierzchni. Na południe od rynny Jeziora Lusowskiego, w okolicy miejscowości Rumianek oraz we wschodniej części gminy, między miejscowościami Przeźmierowo i Chyby, znajduje się wysoczyzna morenowa pagórkowata, ze spadkami terenu dochodzącymi do 6 stopni. Terasa zalewowa obejmuje dolinę rzeki Samy i rynnę Jeziora Lusowskiego.

W zakresie budowy geologicznej, pod względem litologii w gminie dominują gliny zwałowe, ich zwietrzliny oraz piaski i żwiry lodowcowe, a miejscami występują żwiry, piaski, głązy i gliny moren czołowych (złodowacenia północnopolskie). Południowe i zachodnie krańce gminy zajmują piaski i żwiry sandrowe.

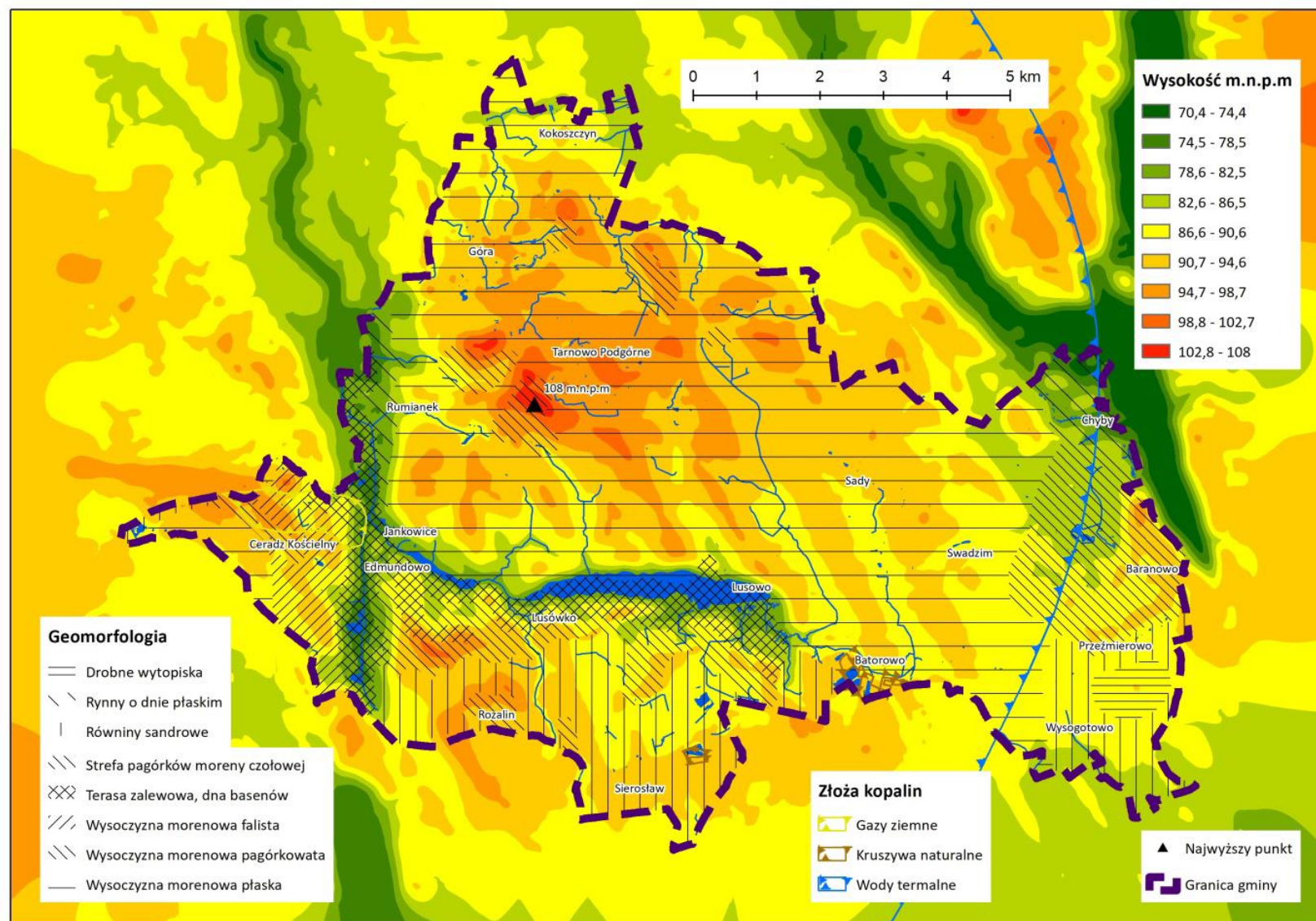
W granicach gminy zlokalizowane są złoża kopalin takich, jak kruszywa naturalne, gaz ziemny oraz wody termalne (tab. 5). Obecnie tylko złożo Batorowo AZ jest eksploatowane.

Tab. 5. Złoża kopalin występujące na terenie gminy Tarnowo Podgórne.

Nazwa złoża	Rodzaj kopaliny	Nr dokumentacji	Całkowita powierzchnia [ha]
Batorowo AZ	kruszywa naturalne	493/2013	1,5
Batorowo Mł	kruszywa naturalne	4756/2013	3,2
Tarnowo Podgórne GT-1	wody termalne	114/2012	36956,9
Jankowice	gazy ziemne	4961/2014	128,1
Zakrzewo I	kruszywa naturalne	680/97	16,5
Sierosław	kruszywa naturalne	310/2000	3,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PIG.

Ryc. 2. Rzeźba, geomorfologia i złoża kopalin w gminie Tarnowo Podgórne.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUGIK, PIG i Mapy geomorfologicznej Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej (red. B. Krygowski, edycja 2007).

Na obszarze gminy zostały ustanowione **tereny górnicze, obejmujące złoża wód termalnych Tarnowo Podgórne GT-1**, kruszywa naturalne Batorowo AZ oraz gaz ziemny Młodasko I (tab. 6.). Z ustanowionymi terenami górniczymi pokrywają się obszary górnicze. Według opracowania WBPP pt. Energetyka odnawialna w Wielkopolsce (2010), gmina położona jest na terenie występowania wód termalnych klasyfikujących się do wykorzystania w balneoterapii i rekreacji. Złoże wody geotermalnej znajduje się na głębokości 1200 m, a jego wydajność wynosi 220 m³/h przy temperaturze 44°C. Mineralizacja wydobywanej wody termalnej wynosi 80 g/dm³. Wody te wykorzystywane są w basenach aquaparku Tarnowskie Termy.

Tab. 6. Tereny górnicze występujące na terenie gminy Tarnowo Podgórne.

Nazwa	Rodzaj kopaliny	Nr w rejestrze	Data wyznac.	Data ważności	Pow. [ha]	Wydawca decyzji
Tarnowo Podgórne GT-1	wody termalne	5/1/86	14.12.2012	14.12.2062	4180,0	Marszałek Województwa Wielkopolskiego
Batorowo AZ	kruszywa naturalne	10-15/9/817	08.08.2013	30.12.2033	1,6	Starosta Powiatowy - pow. Poznań
Młodasko I	gazy ziemne	2/1/67a	25.03.2019	31.12.2036	295,5	Minister Środowiska

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PIG.

2.1.2. Warunki przyrodniczo-glebowe rolnictwa

Według ewidencji gruntów użytki rolne w 2018 r. stanowiły prawie 70% powierzchni gminy. W strukturze użytków rolnych dominujący udział mają grunty orne (tab. 7). Powierzchnia sadów i użytków trwałych jest na przeciętnym krajowym poziomie (2,3%). Bardzo mały jest udział łąk i pastwisk (4,8%). Dla tego typowo uprawowego kierunku rolnictwa najważniejszym czynnikiem jego rozwoju są sprzyjające warunki glebowe gruntów ornych.

Tab. 7. Struktura użytków rolnych w gminie Tarnowo Podgórne w 2010r.

Rodzaj użytku	Powierzchnia	Odsetek w pow. ogólnej
Grunty orne	6662	91,7
Trwałe użytki	88	1,3
Sady	66,3	1,0
Łąki	301,3	4,5
Pastwiska	19,9	0,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS PSR 2010.

Warunki glebowe rolnictwa gminy Tarnowo Podgórne charakteryzują się średnią jakością. Klasy gleb zaliczane do bardzo dobrych i dobrych (I do III) stanowią zaledwie 21% powierzchni gminy. Nieco większy niż średnio w kraju i w Wielkopolsce jest tu udział gleb IV klasy, zwłaszcza IVa (tab. 8). Gleby klas I-IV, tzw. gleby chronione stanowią 67%,

co (mimo zerowego udziału klasy I i II) jest wartością większą niż przeciętnie w kraju i w województwie wielkopolskim. Generalnie Tarnowo Podgórne ma słabsze warunki glebowe gruntów ornych niż sąsiednie gminy powiatu poznańskiego (np. Rokietnica, Buk, Stęszew, Komorniki). Najlepsze gleby występują w środkowej i północnej części gminy (na północ od jeziora Lusowskiego, wokół wsi Kokoszczyń, pomiędzy Sadami a Tarnowem Podgórnym). Gleby o najniższej przydatności produkcyjnej, obejmujące V i VI klasę bonitacyjną zajmują 32% powierzchni gminy i występują głównie w jej południowej części, na południe i zachód od Przeźmierowa, wokół Wysogotowa, po południowej jej stronie drogi krajowej nr 92, pomiędzy Przeźmierowem i Swadziem, na południowy wschód od Jeziora Lusowskiego, pomiędzy Jeziorem Lusowskim a wsią Sierosław oraz na południe od wsi Edmundowo.

Tab. 8. Bonitacja jakości gleb gminy Tarnowo Podgórne na tle powiatu, województwa i kraju (udział w %)

Jednostki	Klasy bonitacyjne gleb									
	I	II	III	IIIa	IIIb	IV	IVa	IVb	V	VI
Polska	0,5	3	24	10	14	39,5	22	17,5	21	12
Województwo wielkopolskie	0	1	24	12	12	35	24	11	22	18
Powiat poznański	0	0	21	8	13	49	36	13	20	10
Gmina Tarnowo Podgórne	0	0	21	7	14	46	33	13	22	10

Źródło: zasobność i zanieczyszczenie gleb Wielkopolski, stan na rok 2000.

Ocenę przydatności wszystkich elementów środowiska przyrodniczego dla potrzeb rolnictwa (oprócz gleb analizuje się agroklimat, rzeźbę terenu i stosunki wodne na terenach użytkowanych rolniczo) zawiera **wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej** Instytutu Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach. Gmina Tarnowo Podgórne ma ten wskaźnik na poziomie 66,0 pkt., co odpowiada niemal dokładnie przeciętnej dla Polski (66,6) i jest nieco wyższy niż średnio w Wielkopolsce (64,8) i powiecie poznańskim (65,1). Wśród gmin powiatu poznańskiego najbardziej sprzyjające warunki dla rolnictwa (głównie ze względu na bardzo dobrą jakość gleb) mają gminy: Kleszczewo (81,2 pkt), Komorniki (75,9) oraz Rokietnica, Stęszew i Kostrzyn (74-72 pkt), najmniej Puszczykowo i Mosina (44 i 49 pkt.)

Brak jest informacji na temat zasobności i chemizmu gleb na terenie gminy Tarnowo Podgórne. Nie zawiera ich opracowanie pt. Badania gleb na obszarach szczególnie narażonych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych województwa wielkopolskiego, jak też raporty z realizacji Monitoringu chemizmu gleb ornych w Polsce (za lata: 2010-2012 i 2015-2017). Zgodnie z opracowaniem Energia odnawialna w Wielkopolsce (2010) gmina Tarnowo Podgórne nie należy do obszarów intensywnej produkcji roślinnej i zwierzęcej. Z tego względu, a także z powodu dużej powierzchni zabudowy oraz braku obiektów stanowiących potencjał do lokalizacji biogazowni, potencjał gminy do produkcji energii z biomasy i biogazu jest niewielki.

2.1.3. Wody powierzchniowe i podziemne

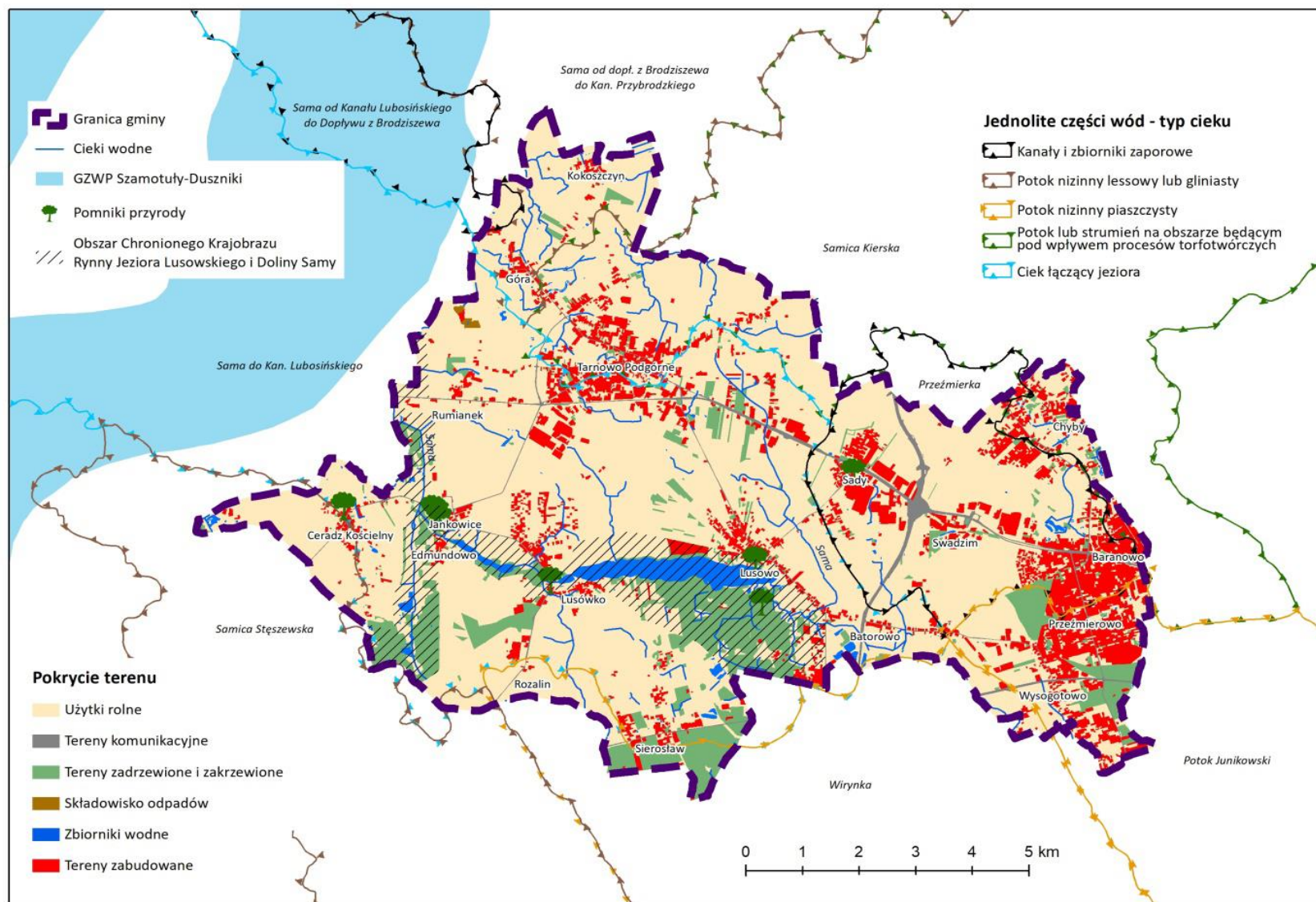
Obszar gminy Tarnowo Podgórne należy w całości do **dorzecza Warty**. Sieć rzeczna jest bardzo skomplikowana, ponieważ występuje tu duża liczba rowów melioracyjnych łączących małe cieki. Największe rzeki w gminie, czyli Sama i Samica Kierska, płyną w zlewni bezpośredniej Warty. Duże znaczenie ma także ciek płynący z Tarnowa Podgórniego wpadający do Jeziora Lusowskiego. Teren gminy Tarnowo Podgórne leży na obszarze 5 zlewni. Najwięcej, bo aż 35% powierzchni gminy zajmuje zlewnia Samy do Kanału Lubosińskiego. 14% powierzchni gminy zajmuje zlewnia Przeźmierki (ryc. 3).

Największy zbiornik na omawianym terenie - **Jezioro Lusowskie**, położony jest pomiędzy wsiami Lusowo i Lusówko, około 6 km na zachód od Poznania. Jego powierzchnia wynosi 122 ha, objętość - 10480 tys. m³, głębokość maksymalna - 19,5 m, a średnia - 8,6 m. Dno jeziora jest zróżnicowane, nieregularne, z sześcioma głęboczkami usytuowanymi wzdłuż osi długiej zbiornika. Analizowany obszar należy zaliczyć do obszarów o znacznych deficytach wodnych. Świadczą o tym zarówno niskie sumy roczne opadów oraz niska retencja zlewni, charakteryzujących się niskimi wartościami odpływu jednostkowego i jednocześnie wysokim parowaniem terenowym wynoszącym około 400 mm na rok (komentarz do mapy sozologicznej N33130C).

Jakość wód powierzchniowych w gminie Tarnowo Podgórne jest zła. Zarówno Jezioro Lusowskie, jak i wszystkie jednolite części wód powierzchniowych (z wyjątkiem Przeźmierki i Samy od Kanału Lubosińskiego do Dopływu z Brodziszewa, które nie były oceniane), wykazują zły stan oraz stan chemiczny poniżej dobrego (tab. 9.). Dane WIOŚ wskazują też, że jakość wód w Gminie pogarsza się. Zlewnie Samy od dopł. z Brodziszewa do Kan. Przybrodzkiego oraz Samicy Kierskiej wykazywały w 2016 r. stan chemiczny dobry, w roku 2018 stan ten był już oceniony na poniżej dobrego. Wszystkie zlewnie na terenie gminy, z wyjątkiem Samy od Kanału Lubosińskiego do Dopływu z Brodziszewa, znajdują się w wykazie **jednolitych części wód powierzchniowych wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych** (Rozporządzenie Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu z dnia 28 lutego 2017 r.).

Wody Jeziora Lusowskiego badane w kąpielisku Lusowo pod względem sanitarnym (E. coli i enterokoki), zarówno w 2018 r., jak i 2019 r., oceniono jako przydatne do kąpieli (GIS). Organizatorem kąpieliska jest Ośrodek Sportu i Rekreacji w Tarnowie Podgórny. Kąpielisko to ma duży potencjał rozwoju rekreacji i wypoczynku. Na terenie kąpieliska znajduje się bar, toalety, przebieralnie i pomost. W otoczeniu plaży działa wypożyczalnia sprzętu wodnego, boisko do siatkówki, boisko wielofunkcyjne i plac zabaw dla dzieci.

Ryc. 3. Pokrycie terenu, hydrografia i formy ochrony przyrody w gminie Tarnowo Podgórne.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUGIK i GDOŚ.

Tab. 9. Jakość wód w jednolitych częściach wód powierzchniowych na terenie gminy Tarnowo Podgórne w latach 2014-2018

Wody powierzchniowe	2014	2015	2016		2017		2018	
	Ocena stanu jcwp	Ocena stanu jcwp	Klasyfikacja stanu chemicznego	Ocena stanu jcwp	Klasyfikacja stanu chemicznego	Ocena stanu jcwp	Klasyfikacja stanu chemicznego	Ocena stanu jcwp
Wirynka				zły stan wód				
Potok Junikowski	zły stan wód					zły stan wód		
Sama do Kan. Lubosińskiego		zły stan wód					stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód
Sama od Kanału Lubosińskiego do Dopływu z Brodziszewa								
Sama od dopł. z Brodziszewa do Kan. Przybrodzkiego			stan chemiczny dobry	zły stan wód			stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód
Samica Stęszewska			stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód			stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód
Przeźmierka								
Samica Kierska			stan chemiczny dobry	zły stan wód			stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód
Jez. Lusowskie					stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód		

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WIOŚ.

Obszar gminy Tarnowo Podgórne położony jest **poza zasięgiem głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP)**. Około 500 m od północno-zachodniej granicy gminy znajduje się GZWP 145 Szamotuły-Duszniki. W zakresie zasięgów jednolitych części wód podziemnych obszar gminy leży w obszarze JCWPd nr 60, w dorzeczu Odry i regionie wodnym Warty. Wody podziemne są reprezentowane przez kilka poziomów wodonośnych, co pozostaje w ścisłym związku z budową geologiczną i układem poziomów wodonośnych. Na terenie gminy Tarnowo Podgórne wody zwykłe zostały rozpoznane w utworach czwartorzędu i trzeciorzędu. W osadach czwartorzędowych występują poziomy wodonośne: gruntowy i międzyglinowy. Poziom wód gruntowych tworzą piaski i żwiry rzeczne wodnolodowcowe zlodowacenia bałtyckiego i holocenu o miąższości do 21 m (najczęściej 5-10 m). Zwierciadło wody ma charakter swobodny i występuje na zmiennej głębokości do 11 m (najczęściej 1,5-2,5 m). Poziom gruntowy spełnia warunki poziomu użytkowego jedynie w centralnej części sandru lusowskiego, gdyż na jego krańcach miąższość nawodnionej warstwy nie przekracza 4 m. Poziom międzyglinowy to nawodnione piaski i piaski ze żwirem, zalegające w formie soczew i niewielkich zagłębień o charakterze drobnych dolin kopalnych, między glinami zlodowacenia północnopolskiego a środkowopolskiego oraz w glinie środkowopolskiej. Zwierciadło wody ma charakter naporowy, tylko sporadycznie w miejscach wyerodowania najmłodszych glin (Lusówko) - swobodny. Na obszarze gminy Tarnowo Podgórne trzeciorząd jest pierwszym użytkowym piętnem wodonośnym. W jego obrębie wyróżnia się poziom mioceni i oligoceni. Poziom mioceni składa się z dwóch warstw wodonośnych - górnej i dolnej. Strop górnej miocenijskiej warstwy wodonośnej zalega na głębokości od 60,4 do 99,6 m, ma ona miąższość od 20 do 25 m i zbudowana jest z piasków mułkowatych i drobnych. Strop dolnej warstwy znajduje się na głębokości od 113 do 15 m, jej miąższość waha się od kilkunastu do ponad 40 m, tworzą ją piaski mułkowate, drobne i średnie. Zwierciadło wody poziomu miocenijskiego ma charakter subartezyjski. Poziom oligoceni stanowi warstwa drobnych piasków kwarcowo-glaukonitowych z łuszczykami, o miąższości od 12 do 15 m. Łączy się ona poprzez okna hydrogeologiczne z poziomem miocenijskim.

Na terenie gminy brak jest punktów pomiarowych wód podziemnych w ramach monitoringu operacyjnego PIG. Najbliższe punkty pomiarowe znajdują się w miejscowości Gaj Wielki w gminie Kaźmierz (ok. 1,2 km od zachodniej granicy gminy) oraz miejscowości Kalwy w gminie Buk (ok. 750m od południowo-zachodniej granicy gminy). Oba punkty w latach 2017-2018 miały III klasę czystości. Ocena dokonywana przez GIOŚ dla jednolitych części wód podziemnych oceniła w 2012 roku stan chemiczny i ilościowy GZWPd nr 60 jako dobry, w roku 2016 stan ilościowy był nadal dobry, ale stan chemiczny słaby i ogólna ocena słaba. Zmiana oceny stanu chemicznego z dobrego na słaby jest wynikiem stwierdzonego negatywnego oddziaływania wód podziemnych na stan wód powierzchniowych JCW Mogilnica od Rowu Kąkolewskiego do ujścia. Na podstawie danych z roku 2016 stwierdzono tu wysokie prawdopodobieństwo migracji znacznego ładunku azotanów z wód podziemnych do wód powierzchniowych.

W gminie **nie występują tereny narażone na niebezpieczeństwo powodzi**, wyznaczone przez Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej.

2.1.4. Krajobraz i przyroda ożywiona

Gmina Tarnowo Podgórne należy do gmin, które najszybciej zmieniają swój krajobraz spośród wszystkich gmin wiejskich województwa wielkopolskiego. Według ewidencji gruntów w latach 1989-2018 udział terenów zainwestowanych (użytki kopalne, tereny komunikacyjne i osiedlowe) wzrósł tu o 11,8 p.p., co jest piątym wynikiem wśród wszystkich gmin województwa wielkopolskiego (tab. 10). **Udział terenów zainwestowanych w gminie Tarnowo Podgórne wynosi 20% i jest najwyższy spośród wszystkich gmin wiejskich powiatu poznańskiego** (Swarzędz 19%, Komorniki 17,8%, Czerwonak 13,3%, Dopiewo 12,9%, Rokietnica 11,8%).

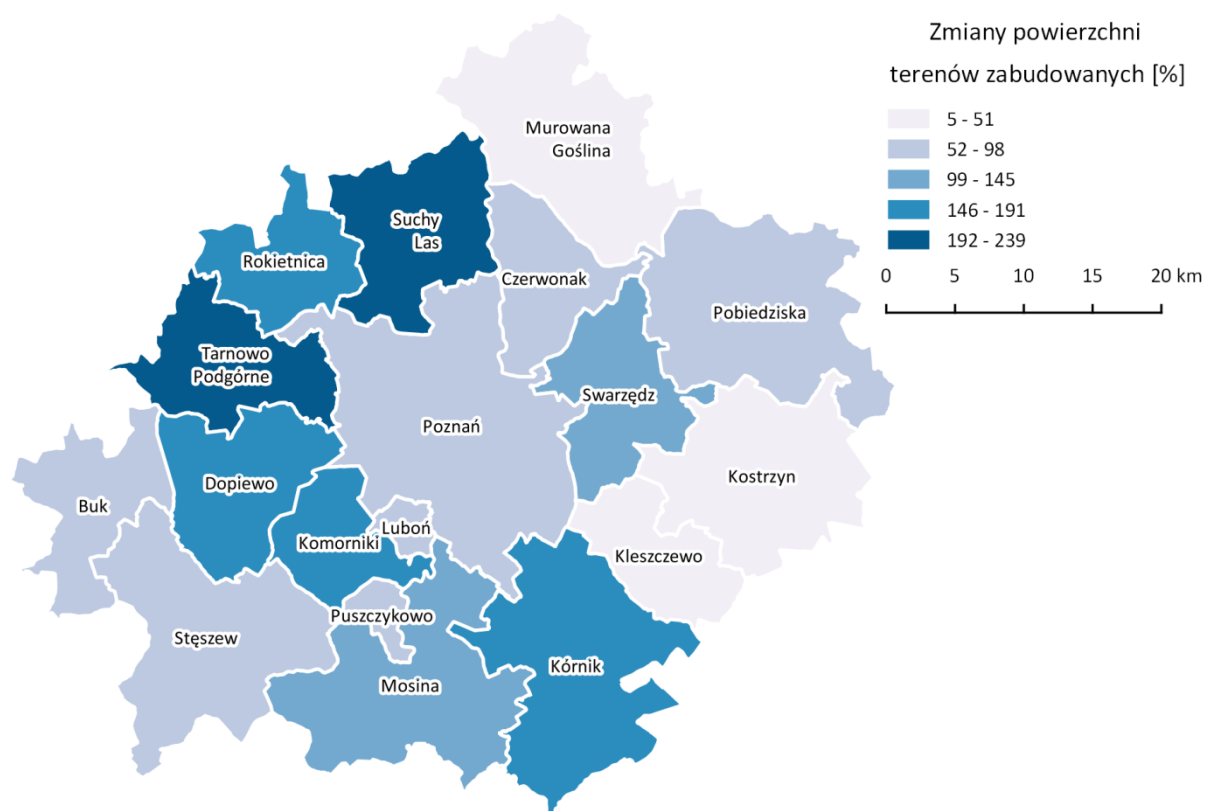
Tab. 10. Udział terenów zainwestowanych (użytki kopalne, tereny komunikacyjne i osiedlowe) w dziesięciu gminach woj. wielkopolskiego o najszybszym przyroście tych terenów w latach 1989-2018

Gmina	1989	1995	2000	2005	2012	2018	Zmiana 1989-2018 [p.p.]
Luboń	35,6	39,8	45,1	46,0	50,2	52,7	17,1
Ostrów Wielkopolski	34,2	35,9	45,0	39,7	46,8	50,4	16,2
Poznań	31,6	39,3	41,0	41,9	43,6	45,5	14,0
Puszczykowo	21,1	25,3	29,8	34,6	34,5	34,7	13,6
Tarnowo Podgórne	8,2	11,1	14,6	15,6	16,8	20,0	11,8
Kotlin	5,3	5,9	6,5	6,4	6,3	16,5	11,1
Gniezno	26,8	31,8	36,2	31,9	34,8	36,6	9,9
Komorniki	8,4	9,9	12,3	12,0	15,2	17,8	9,5
Kleczew	9,5	13,5	14,6	20,9	18,6	18,5	9,0
Leszno	43,0	43,9	47,5	47,3	49,1	51,6	8,6
Średnia dla wszystkich gmin woj. wielkopolskiego	6,7	7,3	7,7	7,7	7,9	8,5	1,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUGIK.

W latach 1989-2018 w gminie Tarnowo Podgórne powierzchnia zabudowy wzrosła o 239%, podczas gdy średnia w powiecie poznańskim wyniosła 113% (ryc.4.). Inne gminy zachodniej, najsilniej urbanizującej się części aglomeracji poznańskiej (Suchy Las, Rokietnica Dopiewo, Komorniki) notowały wskaźniki na poziomie 150%-190%.

Ryc. 4. Zmiany powierzchni terenów zabudowanych w gminach powiatu poznańskiego i w mieście Poznaniu w latach 1989-2018.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUGIK.

W obliczu silnej antropopresji, szczególnego znaczenia nabiera ochrona terenów cennych przyrodniczo. Zdecydowanie najcenniejszym fragmentem gminy jest dolina rzeki Samy i rynna Jeziora Lusowskiego. Teren ten od 1997 r. jest objęty ochroną w postaci **Obszaru Chronionego Krajobrazu Rynny Jeziora Lusowskiego i Doliny Samy**. Walory tego obszaru wynikają m.in. z unikatowego w Wielkopolsce równoleżnikowego położenia rynny Jeziora Lusowskiego, zróżnicowanej rzeźbie i geomorfologii oraz mozaikowatości form pokrycia terenu. Teren ten jest też bardzo bogaty pod względem florystycznym, występuje tu 608 gatunków roślin naczyniowych i 136 zbiorowisk roślinnych rangi podstawowej, w tym 30 zbiorowisk rzadkich i 71 zagrożonych w skali regionu. Dodatkowym atutem jest obecność na tym terenie stanowisk archeologicznych dokumentujących ciągłość osadniczą od IV tysiąclecia p.n.e. Poza obszarem chronionego krajobrazu w gminie znajduje się jeszcze 12 drzew objętych ochroną w postaci pomnika przyrody (tab. 11).

Tab. 11. Pomniki przyrody na terenie gminy Tarnowo Podgórne

Gatunek	Data utworzenia	Lokalizacja	Wysokość [m]/pierśnica [cm]
Platan	01.06.1957	Park w Jankowicach	33/138
Platan	01.06.1957		33/136
Platan	01.06.1957		34/116
Platan	01.06.1957		32/132
Platan	01.06.1957		33/166
Kasztanowiec zwyczajny (Kasztanowiec biały)	15.12.1956	Przed motelem we wsi Sady	18/116
Dąb szypułkowy	10.02.1981	Park wiejski w Lusówku	26/113
Robinia akacjowa (Robinia biała)	10.02.1981	Park wiejski w Lusowie	23/113
Robinia akacjowa (Robinia biała)	10.02.1981		20/118
Lipa drobnolistna	15.08.1984	Cmentarz parafialny w Ceradzu Kościelnym	24/179
Lipa drobnolistna	15.08.1984		22/118
Dąb szypułkowy	20.05.1986	W lesie na południe od Jez. Lusowskiego	29/114

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GDOŚ.

Według ewidencji gruntów, **powierzchnia lasów w gminie wynosi 680 ha, co stanowi 6,7% jej powierzchni**. Według mapy BDOT 10K, powierzchnia wszystkich lasów, zagajników i zadrzewień wynosi 817 ha, co stanowi 8% powierzchni gminy, a według GUS powierzchnia gruntów leśnych wynosi 657,55 ha, czyli ok. 6,4% powierzchni gminy. Lasy są nierównomiernie rozmieszczone w obrębie gminy. Prawie wszystkie znajdują się na sandrze i w rymnie jeziora Lusowskiego, w południowej części gminy. Największy ich kompleks o powierzchni 206 ha znajduje się na południe od Lusowa i Jeziora Lusowskiego. Według Banku Danych o Lasach powierzchnia lasów państwowych, będąca w zarządzie Nadleśnictwa Konstantynowo, wynosi 599 ha, co stanowi 73% wszystkich lasów w gminie. Ponad połowa z tych lasów to lasy mieszane świeże, rosnące na siedliskach średnio żyznych, dość wilgotnych, na glebach utworzonych na piaskach luźnych i słabogliniastych (tab. 12). Wzdłuż doliny Samy częste są też siedliska olsowe, głównie ols jesionowy, który zajmuje 6,4% powierzchni lasów państwowych. Jest to typ lasu występujący na siedliskach żyznych, bagiennych, z ruchomą wodą gruntową. Jeśli chodzi o wiek drzewostanu to dominują drzewa w III klasie wiekowej, tj. 41-60 lat. Zajmują one ok. 200 ha. Sporą powierzchnię, bo 67 ha, zajmuje drzewostan w przeciętnym wieku powyżej 100 lat. **Ponad 70% powierzchni lasów zarządzanych przez Lasy Państwowe w gminie Tarnowo Podgórne to lasy ochronne**, w tym 60% to lasy ochronne miast, a 10% lasy ochronne wód. Lasy wodochronne to głównie lasy zlokalizowane w dolinie Samy (BDL-LP).

Tab. 12. Typy siedlisk leśnych w Lasach Państwowych na terenie gminy Tarnowo Podgórne.

Typy siedlisk leśnych	LMŚW	BMŚW	LŚW	OLJ	LW	LMW	OL	brak danych
Udział [%]	51,5	13,9	9,3	6,4	6,2	2,6	2,4	7,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL-LP.

Obszar Chronionego Krajobrazu Rynny Jeziora Lusowskiego i Doliny Samy oraz tereny położone na południe od niego to najładniejsza krajobrazowo część gminy. **Mozaika form użytkowania ziemi w strefie pagórków moreny czołowej i na równinie sandrowej, w połączeniu z dominacją na tych terenach lasów mieszanych świeżych, lasów świeżych oraz borów mieszanych świeżych, ma duży potencjał rozwoju turystyki pieszej, rowerowej oraz konnej.**

2.1.5. Klimat, jakość powietrza i hałas

Gmina Tarnowo Podgórne podobnie jak cała Wielkopolska znajduje się pod dominującym wpływem powietrza polarno-morskiego, które latem przynosi ochłodzenie, znaczne zachmurzenie nieba i częste opady, a zimą ocieplenie i odwilż. Ze wschodu i z południa napływają też, choć z mniejszą częstością, suche masy powietrza kontynentalnego. Pozostałe typy mas powietrza, ze względu na rzadkość występowania nie odgrywają znaczącej roli w kształtowaniu klimatu gminy. Taka cyrkulacja determinuje rozkład kierunku i prędkości wiatru. Przeważają wiatry z sektora zachodniego, głównie z kierunku W i SW. Te wiatry charakteryzują się też najwyższą prędkością. Średnia roczna temperatura powietrza na stacji Poznań-Ławica z wielolecia 1982-2019 wynosi 9,3°C, a z dziesięciolecia 2009-2019 9,8°C (tab. 13.). Zimy są krótkie i często bezśnieżne. Roczna suma opadów w ostatnim dziesięcioleciu wyniosła 516 mm. Miesiącami, w których występują najwyższe opady są miesiące VI-VIII, zwłaszcza lipiec (średnia z ostatniego dziesięciolecia dla lipca wynosi 88,1 mm). Średnia prędkość wiatru w latach 1982-2019 wyniosła 12,5 km/h, a w latach 2009-2019 była nieco wyższa i wyniosła 13,1 km/h. Największe prędkości wiatru notuje się w miesiącach zimowych XII-IV.

Na terenie gminy występują obecnie jedynie indywidualne instalacje wykorzystujące OZE w postaci kolektorów słonecznych, paneli fotowoltaicznych oraz pomp ciepła. **Według istniejących opracowań IMGW, gmina Tarnowo Podgórne, leży w II klasie zasobów wiatrowych (w skali V stopniowej).** Orientacyjny zasób energii wiatru w roku umożliwia wykorzystanie energii wiatrowej do celów gospodarczych. Potencjał energii słonecznej istniejący w gminie Tarnowo Podgórne klasyfikuje się jako III stopień (w skali IV stopniowej). Zasób energii gminy waha się od 900-950 kWh/m²/rok. **Takie natężenie promieniowania słonecznego zapewnia ekonomiczne przetwarzanie w energię użyteczną.** Potencjał energetyczny z pewnością nie wystarczy na zaspokojenie wszystkich potrzeb grzewczych i przemysłowych, ale jest wystarczający do wykorzystania na potrzeby bytowe mieszkańców.

Tab. 13. Średniomiesięczne wartości temperatury i prędkości wiatru z lat 1982-2019 oraz 2009-2019 na stacji Poznań-Ławica

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Śr.
1982-2019													
temp. [C]	-0,5	0,2	4,0	9,2	14,2	17,1	19,4	18,9	14,3	9,4	4,2	0,9	9,3
prędkość wiatru [km/h]	14,4	13,6	14,1	13,1	11,9	11,8	11,4	10,4	11,1	11,5	12,5	13,7	12,5
2009-2019													
temp. [C]	-1,0	0,3	4,4	10,1	14,1	18,1	20,0	19,8	15,1	9,7	5,5	1,7	9,8
prędkość wiatru [km/h]	14,5	13,6	14,4	14,0	13,0	12,6	12,0	11,1	11,8	12,5	12,8	14,7	13,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WeatherOnline.

W stosunku do średniej z wielolecia 1971-2000 w ostatnich latach największy wzrost opadów zanotowano w styczniu i czerwcu (odpowiednio 138% i 134%) (tab. 14.). W roku 2013 w każdym z tych miesięcy spadło prawie 200% normy sumy opadów. Pokrywa śnieżna notowana jest, zwłaszcza w ostatnim 10-leciu, epizodycznie i utrzymuje się przez kilka dni.

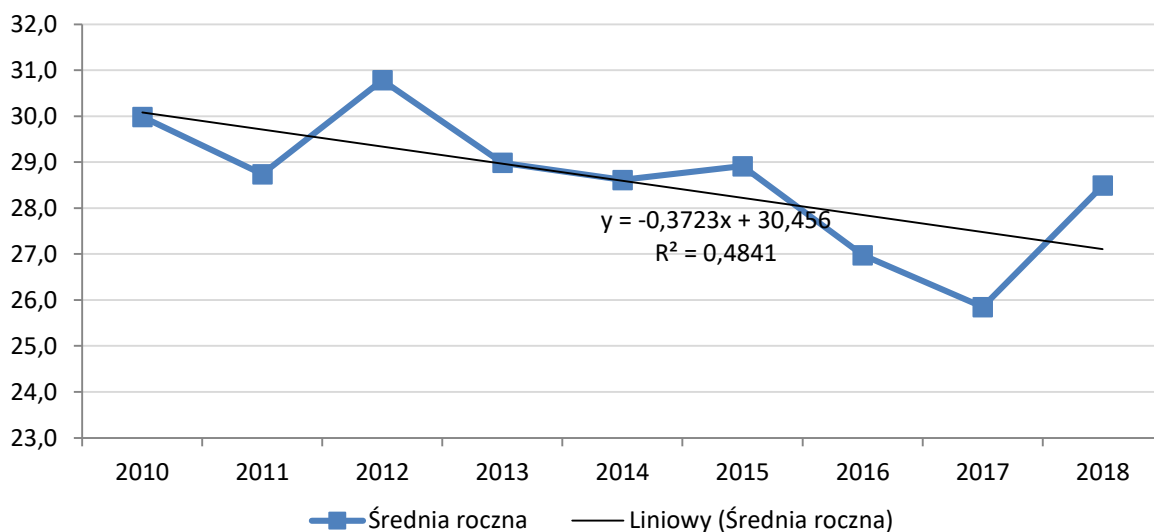
Tab. 14. Średniomiesięczne wartości opadów atmosferycznych w latach 2013-2017 na stacji Poznań-Ławica

Suma opadu [% normy w odniesieniu do lat 1971-2000]	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
2013	199	175	122	53	182	194	59	68	158	44	40	68
2014	149	27	125	207	187	62	118	103	100	83	42	111
2015	129	40	137	54	49	139	117	46	50	50	136	56
2017	75	147	114	109	70	141	167	175	92	195	128	120
Średnia	138	97,3	124,5	105,8	122	134	115,3	98	100	93	86,5	88,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych IMGW.

W Tarnowie Podgórny, przy ul. Zachodniej, funkcjonuje stacja pomiarowa jakości powietrza. Stacja ta działa od 2010 roku i mierzy stężenie pyłu zawieszonego PM10 w obszarze podmiejskim. Jej pomiary w latach 2010-2018 pokazują, że w każdym z analizowanych lat **średnie roczne stężenie pyłu PM10 jest poniżej limitu 40 µg/m³ i wykazuje trend spadkowy** (ryc. 5).

Ryc. 5. Średnioroczne stężenia pyłu PM10 na stacji pomiarowej GIOŚ w Tarnowie Podgórny w latach 2010-2018 wraz z linią trendu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pomiarowych GIOŚ.

Gorzej wygląda sytuacja pod względem częstości przekraczania dobowego poziomu dopuszczalnego. Tabela 15 pokazuje, że **w latach 2012, 2014, 2015 i 2018 liczna dni z ponadlimitowym stężeniem średniodobowym (>50 µg/m³) była przekroczona, w 2012 roku aż 20 razy.** W porównaniu do pomiarów z innych stacji w okolicy mierzących stężenie PM10 z 24 godzinnym czasem uśrednienia, wyniki w Tarnowie Podgórny nie są zadowalające. W pięciu spośród siedmiu lat porównawczych średnioroczne stężenie PM10 było wyższe niż w Poznaniu na ul. Szymanowskiego, ale we wszystkich latach niższe niż w Poznaniu na ul. Chwiałkowskiego. Obie poznańskie stacje reprezentują miejski typ obszaru.

Tab. 15. Stężenia pyłu zawieszonego PM10 [µg/m³] na stacji pomiarowej GIOŚ w Tarnowie Podgórny w latach 2010-2018. Na czerwono oznaczono przekroczenia dopuszczalnej częstotliwości normy (35 dni > 50 µg/m³)

Rok	Średnia	Min	Maks	L>50 (S24)	36 maks. (S24)	Perc. 90.4 (S24)	Maks (S24)
2010	30,0	5,6	146,7	35	48,7	53,1	146,7
2011	28,7	4,2	120,1	31	48,2	55,0	120,1
2012	30,8	2,9	142,7	55	69,0	69,6	142,7
2013	29,0	4,5	150,7	27	46,5	51,3	150,7
2014	28,6	3,4	111,7	40	52,3	53,7	111,7
2015	28,9	4,9	146,9	44	54,9	55,8	146,9
2016	27,0	5,8	110,6	33	49,0	49,3	110,6
2017	25,8	4,2	158,5	26	43,8	44,7	158,5
2018	28,5	5,8	118,3	41	52,3	52,3	118,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pomiarowych GIOŚ.

Tab. 16. Średnioroczne stężenia PM10 na stacjach w Tarnowie Podgórny oraz w Poznaniu w latach 2010-2018

Stacja pomiarowa	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Tarnowo Podgórne	30,0	28,7	30,8	29,0	28,6	28,9	27,0	25,8	28,5
Poznań Szymanowskiego	-	-	28,8	21,0	26,2	26,5	27,2	29,8	28,0
Poznań Chwiałkowskiego	-	-	-	32,4	34,9	33,5	31,9	29,8	30,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pomiarowych GIOŚ.

Według Programu ochrony powietrza dla strefy wielkopolskiej w zakresie pyłu PM10, PM2,5 oraz B(a)P (Uchwała Nr XXXIII/853/17 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 24 lipca 2017 r.), **główne źródła emisji w gminie Tarnowo Podgórne to źródła powierzchniowe, pochodzące ze spalania paliw w gospodarstwach domowych zlokalizowanych na terenie całej gminy.** Lokalnie duże znaczenie mają źródła liniowe (głównie Przeźmierowo), natomiast emisje punktowe, z wydobywania kopalin, z upraw, chowu i hodowli oraz napływowe nie mają większego wpływu na stan powietrza. O znaczeniu spalania paliw w domach świadczy fakt, że w 2018 r. na stacji w Tarnowie Podgórny średnie stężenie PM10 w lutym było 2,5 razy wyższe niż w lipcu (GIOŚ).

Jeśli chodzi o emisje punktowe, to pojedyncze emisje nie są wysokie, ale emitatorów jest bardzo dużo. Na terenie gminy nie występują instalacje wymagające pozwoleń na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza oraz zezwoleń na emisję gazów cieplarnianych. Marszałek Województwa Wielkopolskiego nie przyjął też zgłoszeń instalacji, z których emisja nie wymaga pozwolenia. Według bazy danych SOZAT Urzędu Marszałkowskiego w Poznaniu, w roku 2018 **w gminie Tarnowo Podgórne działały 92 obiekty emitujące do atmosfery łącznie 6,8 tys. Mg pyłów i gazów.** Wśród emitatorów wyróżnia się firma STRAUSS CAFE POLAND sp. z o.o., która w 2018 r. w stosunku do emisji z wszystkich zakładów przemysłowych, wyemitowała do atmosfery 78% alkoholi pierścieniowych, aromatycznych i ich pochodnych, 75% pyłów, 50% aldehydów alifatycznych i pochodnych oraz 28% dwutlenku węgla.

Źródłem hałasu na terenie gminy są przede wszystkim części odcinków dróg krajowych S11 i 92, dróg wojewódzkich 184 i 307, a także zlokalizowane tuż przy wschodniej granicy gminy lotnisko Ławica oraz tor Poznań. Program ochrony środowiska przed hałasem dla terenów wzdłuż odcinków dróg wojewódzkich znajdujących się na terenie województwa wielkopolskiego (uchwała nr XLVII/1070/18 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 25 czerwca 2018r.) wskazuje na przekroczenia wskaźnika L_{DWN} oraz L_n do 15 dB na wszystkich odcinkach drogi krajowej 307 pomiędzy Wysogotowem a węzłem autostrady A2. Przekroczenia stwierdzono także na czterokilometrowym odcinku drogi 184 przebiegającej przez teren gminy Tarnowo Podgórne przy granicy z Poznaniem. W zakresie wskaźnika L_{DWN} było to 0-10 dB, a dla wskaźnika L_n 0-5 dB. Także Program ochrony środowiska przed hałasem dla pięciu odcinków drogi krajowej nr 92 o łącznej

długości 23,26 km (Uchwała Nr XIV/210/11 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 26 września 2011 r.) wskazuje na przekroczenia norm emisji hałasu. Na wszystkich spośród 7 badanych odcinków na terenie gminy stwierdzono przekroczenia wskaźnika L_{DWN} do 20 dB. Bardzo wysoki priorytet działań naprawczych nadano odcinkowi drogi na granicy miejscowości Baranowo i Przeźmierowo. Na tym odcinku pierwsza linia zabudowy znajduje się w strefie poziomu dźwięku określonego wskaźnikiem L_{DWN} o wartości powyżej 75 dB. Pozostałe budynki zlokalizowane na tym odcinku w większej odległości od drogi znajdują się w zasięgach oddziaływania hałasu przekraczającego poziomy dopuszczalne.

Hałas emitują też lądujące i startujące samoloty na **lotnisku Ławica**. Na mocy uchwały Nr XVIII/302/12 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 30 stycznia 2012 r. (Dz. Urz. Woj. Wlkp. z 2012 r., poz. 961) utworzono dla tego lotniska **obszar ograniczonego użytkowania obejmujący wschodnią część gminy**. Strefa wewnętrzna i zewnętrzna tego obszaru obejmuje miejscowości Baranowo, Przeźmierowo, Swadzim, Batorowo i Wysogotowo. Przeźmierowo jest miejscowością najbardziej narażoną na hałas ze względu na drogę krajową 92, lotnisko, a także Tor Poznań, stąd od 2019 roku prowadzone są tam badania hałasu.

Analiza SWOT – Środowisko przyrodnicze

Analiza SWOT – Rzeźba terenu, geologia i zasoby naturalne

Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Rozpoznane i udokumentowane złoża kruszyw naturalnych i gazu, • Dostępność energii pochodzącej ze złóż geotermalnych, • Duży udział dobrej klasy gleb. 	<ul style="list-style-type: none"> • Małe zróżnicowanie rzeźby, • Silna presja inwestycyjna związana z przekształcaniem użytków rolnych na cele nierolnicze, • Silne przesuszenie gleby, • Brak rekultywacji terenów wyrobiskowych, • Brak monitoringu zasobności i zanieczyszczenia gleb.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Możliwości szerszego wykorzystania energii geotermalnej, • Rozwój technologii eksploatacji surowców mineralnych i energetycznych przyjaznych środowisku, • Egzekwowanie regulacji prawnych w zakresie racjonalnego planowania przestrzennego i ograniczenia możliwości wyłączania gruntów rolnych z produkcji, • Programy wspomagające rolnictwo ekologiczne, • Wzrost wymagań dla dużych zakładów przemysłowych w zakresie warunków 	<ul style="list-style-type: none"> • Zjawiska ekstremalne w przyrodzie, takie jak susze i powodzie, • Silna konkurencja w produkcji żywności, duża ilość nawozów i środków ochrony roślin używanych w rolnictwie, • Antropopresja wynikająca głównie z przekształcania gleb rolnych na cele nierolnicze.

zapewniających ochronę gleby, ziemi i wód gruntowych.	
---	--

Analiza SWOT - Wody powierzchniowe i podziemne

Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Brak zagrożenia przeciwpowodziowego na terenie gminy, • Monitoring stanu wód powierzchniowych prowadzony przez WIOŚ, • Dobry stan sanitarny wód w kąpielisku Lusowo, • Możliwości odtworzenia zbiorników wodnych położonych wzdłuż rz. Samy na terenie łąk i pastwisk podmokłych, mających znaczenie dla zachowania stosunków wodnych i retencji wód (zgodnie z projektem Studium). 	<ul style="list-style-type: none"> • Zła jakość wód powierzchniowych i pogarszająca się jakość wód podziemnych, • Spływy powierzchniowe z pól uprawnych, • Mała retencja wód opadowych i roztopowych, • Zdekapitalizowana infrastruktura melioracyjna, • Brak zintegrowanego planowania w zakresie gospodarki wodami opadowymi i roztopowymi.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Realizacja zobowiązań wynikających z implementacji przepisów Unii Europejskiej (dyrektywa powodziowa, ramowa dyrektywa wodna, dyrektywa azotanowa), w tym budowa urządzeń małej retencji, • Programy wspomagające rolnictwo ekologiczne. 	<ul style="list-style-type: none"> • Niekorzystny bilans wodny – obszar zaliczany do deficytowych w zasoby wodne, • Zanieczyszczenia wód powstające poza granicami gminy.

Analiza SWOT - Krajobraz i przyroda ożywiona

Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Obszar Chronionego Krajobrazu Rynny Jeziora Lusowskiego i Doliny Samy, • Zapisy w dokumentach planistycznych oraz decyzjach administracyjnych dotyczące ochrony krajobrazu i środowiska. 	<ul style="list-style-type: none"> • Szybko postępująca zabudowa terenu gminy, • Mała liczba form ochrony przyrody, zwłaszcza użytków ekologicznych, • Mała lesistość i brak działań zmierzających do jej zwiększania, • Zbyt mała ilość zieleni izolacyjnej i estetycznej na terenach działalności gospodarczej, usług i mieszkaniowych oraz przy trasach komunikacyjnych, • Niedostateczna ochrona miejsc i terenów eksponowanych, panoram i punktów widokowych przed ingerencją elementów obcych w krajobrazie i dominacją obiektów kubaturowych, • Likwidacja zadrzewień śródpolnych i przydrożnych.

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Programy wspomagające rolnictwo ekologiczne, • Programy wspomagające zalesianie najłagodniejszych gleb, • Rosnąca świadomość społeczna o możliwości udziału w podejmowaniu decyzji dotyczących inwestycji mających wpływ na środowisko, • Rozwój turystyki i rekreacji, potencjał dla rozwoju turystyki przyrodniczej. 	<ul style="list-style-type: none"> • Postępujące zmiany klimatyczne, • Zagrożenia związane z atakami szkodników drzew, • Zanieczyszczenia powietrza i wód, • Okresowe występowanie deficytu wody, • Rozproszona urbanizacja i rozbudowa sieci drogowej.

Analiza SWOT - Klimat, jakość powietrza i hałas

Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Monitoring jakości powietrza oraz hałasu prowadzony zarówno przez WIOŚ jak i gminę, • Inwestycje w obiektach należących do gminy mające na celu zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do powietrza, • Zwiększanie atrakcyjności transportu zbiorowego i rowerowego (stopniowe polepszanie połączeń komunikacji zbiorowej, rozbudowa infrastruktury ścieżek rowerowych). 	<ul style="list-style-type: none"> • Niskie wykorzystanie zasobów odnawialnych źródeł energii, • Wysokie emisje przemysłowe, • Przekroczenia dopuszczalnych poziomów pyłu PM_{2,5}, PM₁₀ i benzo(a)pirenu w powietrzu, • Duży ruch samochodowy i lotniczy oraz przekroczone standardy hałasu na wielu odcinkach dróg i w okolicach lotniska Ławica.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Wzrastające zainteresowanie stosowaniem odnawialnych źródeł energii, • Możliwości dofinansowania inwestycji przyczyniających się do zmniejszenia emisji zanieczyszczeń powietrza, • Wdrożenie i realizacja planów gospodarki niskoemisyjnej w gminie Tarnowo Podgórne i sąsiednich gminach, • Realizacja programów ochrony powietrza i programów ochrony przed hałasem na szczeblu wojewódzkim, • Wzrost popularności komunikacji rowerowej i presja na budowę sieci ścieżek rowerowych, • Ograniczenie emisji do powietrza w przemyśle (stosowanie najlepszych dostępnych technologii, określanie wysokich standardów emisyjnych w wydawanych decyzjach). 	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększające się natężenie ruchu drogowego, • Przekroczenia standardów hałasu odnotowane na terenach sąsiednich, • Wysokie koszty stosowania niskoemisyjnych źródeł energii, np. Gazu, • Prawo krajowe utrudniające lokalizację farm wiatrowych.

Główne wyzwania środowiskowe

Żadna z form działalności człowieka nie powinna powodować trwałego pogarszania stanu zasobów przyrodniczych. Jeżeli zaś to nastąpi, należy przeprowadzić działania kompensacyjne, remediacyjne lub rewitalizacyjne oraz odtworzeniowe w odniesieniu do odpowiednich elementów środowiska, których stan został pogorszony.

Przed samorządem gminy Tarnowo Podgórne stoją następujące wyzwania:

- Zwiększanie lesistości na podstawie wytycznych dotyczących projektowania nowych kompleksów leśnych zawartych w Krajowym Programie Zwiększania Lesistości (2003) oraz Programie Zwiększania Lesistości Powiatu Poznańskiego (2007). Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Tarnowo Podgórne z 2011 r. postuluje zwiększenie powierzchni lasów o 913,7 ha, co skutkowałoby lesistością gminy na poziomie 17%. Opracowanie Zydronia i Bobera (2013), na podstawie analizy uwarunkowań środowiskowych, krajobrazowych i przestrzennych, postuluje zalesienie powierzchni o nawet 2325 ha, co daje udział lasów na poziomie 31%.
- Wprowadzanie zieleni izolacyjnej, estetycznej i krajobrazowej na terenach działalności gospodarczej, usług i mieszkaniowych, a także przy trasach komunikacyjnych oraz włączanie jej do systemu terenów zieleni na obszarze gminy i aglomeracji w oparciu o koncepcję rozwoju zielonej infrastruktury w Metropolii Poznań (Koncepcja Kierunków Rozwoju Przestrzennego Metropolii Poznań (2016).
- Ograniczanie przekształcania terenów cennych pod względem przyrodniczym i krajobrazowym, także nieobjętych ochroną prawną, w tym likwidacji zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, a także likwidowania i przekształcania zbiorników wodnych oraz obszarów wodnoblotnych.
- Przeprowadzenie analiz pod kątem możliwości ochrony w postaci użytków ekologicznych pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej, takich jak śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów w krajobrazie rolniczym, bagna i torfowiska.
- Zwiększenie wykorzystania lasów do celów rekreacyjnych przy współpracy z Nadleśnictwem Konstantynowo.
- Objęcie szczególną ochroną najcenniejszych krajobrazów, w tym miejsc i terenów eksponowanych, panoram i punktów widokowych przed ingerencją elementów obcych w krajobrazie i dominacji obiektów kubaturowych, zgodnie z audytem krajobrazowym dla województwa wielkopolskiego.
- Rozwijanie małej retencji wodnej, czyli przedsięwzięć mających na celu retencję wody w glebie oraz zatrzymywanie zanieczyszczeń. Dotyczy to zarówno budowy niewielkich zbiorników wodnych oraz wykorzystanie naturalnych terenów zalewowych, jak i zabiegów agrotechnicznych i fitomelioracyjnych. Szczególnie istotne jest usprawnienie melioracji nawadniająco-odwadniających poprzez konserwację oraz budowę jazów i zastawek na ciekach wodnych oraz podpiętrzenie Jeziora Lusowskiego i zbiornika w Baranowie. Istotne jest także odtworzenie zbiorników wodnych położonych wzdłuż rz. Samy, na terenie łąk i pastwisk podmokłych, mających znaczenie dla zachowania stosunków wodnych i retencji wód (zgodnie z projektem zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Tarnowo Podgórne z 2019 r.).

- Ograniczenie emisji pyłów do powietrza z gospodarstw domowych poprzez:
 - podejmowanie przedsięwzięć związanych ze zwiększeniem efektywności wykorzystania energii cieplnej w obiektach gminnych (termorenowacja i termomodernizacja budynków, modernizacja wewnętrznych instalacji grzewczych oraz wyposażanie w elementy pomiarowe i regulacyjne, wykorzystywanie energii odpadowej),
 - wspieranie organizacyjno-prawne przedsięwzięć termomodernizacyjnych podejmowanych przez użytkowników indywidualnych (np. prowadzenie doradztwa, audytu energetycznego),
 - popieranie i promowanie indywidualnych działań właścicieli lokali, polegających na przechodzeniu do użytkowania na cele grzewcze i sanitarne na ekologicznie, czyste rodzaje paliw lub energii elektrycznej albo energii odnawialnej.
- Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii, w tym energii słonecznej i wiatru, a także przeprowadzenie analiz pod kątem szerszego wykorzystania zasobów wód termalnych.
- Realizacja programów ochrony środowiska przed hałasem dla dróg krajowych i wojewódzkich, stały monitoring hałasu pochodzącego z Toru Poznań i lotniska Ławica.

2.2. Infrastruktura i usługi komunalne

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym wskazuje w art. 7.1., że zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. Gospodarka komunalna obejmuje w szczególności zadania o charakterze użyteczności publicznej, których celem jest bieżące i nieprzerwane zaspokajanie zbiorowych potrzeb ludności poprzez świadczenie usług powszechnie dostępnych (Szczechowiak, 2011). **Samorząd lokalny ma bardzo istotne kompetencje w zakresie gospodarki komunalnej.** W szczególności zadania własne obejmują sprawy wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych, wysypisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą oraz gaz. Od stanu szczelności systemu gospodarki odpadami, zabezpieczeń na składowiskach odpadów, stanu i dostępności do kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków, wyposażenia gospodarstw domowych w ciepło sieciowe i gaz ziemny, zależy jakość środowiska, krajobraz i bezpieczeństwo ekologiczne w gminie. Szczególne znaczenie dla realizacji ww. zadań mają obligatoryjne dokumenty gminne takie jak: Projekt Założeń do Planu Zaopatrzenia w Ciepło Energię Elektryczną i Paliwa Gazowe dla Gminy Tarnowo Podgórne na lata 2015-2030, Wieloletni Plan Rozwoju i Modernizacji Urządzeń Wodociągowych i Urządzeń Kanalizacyjnych na lata 2018-2020 na terenie Gminy Tarnowo Podgórne oraz Regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie gminy Tarnowo Podgórne.

2.2.1. Gospodarka wodno-ściekowa

Gminę Tarnowo Podgórne zaopatrują w wodę cztery ujęcia, w tym dwa na terenie gminy: Stacja Uzdatniania Wody w Lusowie (o wydajności 24 m³/h) oraz Stacja Uzdatniania Wody w Wysogotowie (o wydajności 180 m³/h), a dwa poza jej granicami: ujęcie wody w Kiączynie w gminie Kaźmierz (o wydajności 100 m³/h) oraz ujęcie wody w Mosinie (pobór z Poznania do 1800 m³/h). Ścieki komunalne odprowadzane są do oczyszczalni ścieków w Tarnowie Podgórny. Oczyszczalnia ta ma wydajność 3900 m³/d i wykorzystana jest w 68%. Przewidziana jest jej rozbudowa o drugi bioreaktor o wydajności 3900 m³/d.

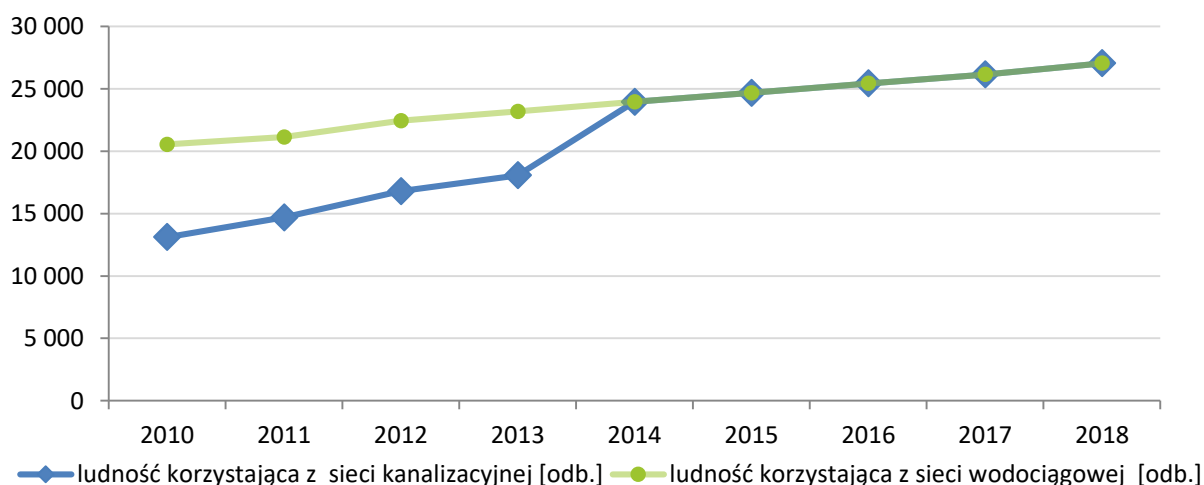
W roku 2013 zaledwie 67% mieszkańców korzystało ze zbiorczej kanalizacji sanitarnej, podczas gdy 86% było podłączonych do wodociągu. To oznacza, że spora część mieszkańców gminy korzystała z indywidualnych systemów kanalizacji, zwłaszcza z szamb, co musiało skutkować zanieczyszczeniem wód gruntowych. W latach 2014-2016 wybudowano w gminie dodatkowe 54 km sieci i podłączono do niej prawie 6 tys. mieszkańców (tab. 17).

Tab. 17. Długości sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w latach 2010-2019 w gminie Tarnowo Podgórne

Sieć	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
długość czynnej sieci kanalizacyjnej [km]	225,1	225,1	222,9	227,0	228,0	232,6	286,5	288,1	291,1	292,8
długość czynnej sieci wodociągowej [km]	238,7	239,2	239,2	240,9	242,3	243,1	244,5	245,1	250,2	252,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Ryc. 6. Liczba mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej i wodociągowej w latach 2010-2018 w gminie Tarnowo Podgórne.

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Obecnie 99,9% mieszkańców gminy korzysta z sieci wodociągowej i tyle samo z sieci kanalizacyjnej, co jest sytuacją optymalną (ryc.6.). Oznacza to, że za dynamicznym rozwojem budownictwa mieszkaniowego, przede wszystkim indywidualnego, w pełni nadąża

rozbudowa sieci kanalizacyjnej i wodociągowej. Niewątpliwie sprzyja to ochronie środowiska, ale jest jednocześnie poważnym wyzwaniem finansowym w zakresie inwestycji w infrastrukturę techniczną gminy.

2.2.2. System gazowniczy i sieć elektroenergetyczna

Długość sieci gazowej na terenie gminy w 2019 r. wynosiła 323,4 km i wzrosła w latach 2016-2019 o 15 km. Przez teren gminy, na północ od Góry i Tarnowa Podgórnego, przebiega ropociąg „Przyjaźń” – odcinek zachodni, łączący bazę surowcową w Płocku z bazą w niemieckim Schwedt. Dla ropociągu wyznaczone zostały strefy bezpieczeństwa o szerokości po 20 m od osi rurociągu. Sprzedawcami i dystrybutorami gazu ziemnego w gminie Tarnowo Podgórne są Polska Spółka Gazownictwa sp. z o.o. oraz G.EN. Gaz Energia Sp. z o.o. dzieląc odbiorców w stosunku ok. 50/50. W roku 2019 z gazu korzystało 8118 gospodarstw domowych, co przekłada się na ok. 25378 osób, czyli 90,4 % mieszkańców gminy (Tab. 18).

W latach 2015-2019 liczba odbiorców wzrosła o 25 %. **Bardzo duży jest też odsetek gospodarstw domowych zużywających gaz nie tylko do przygotowywania posiłków, ale także do ogrzewania mieszkań (94% wszystkich odbiorców korzystających z gazu).** Udział ten rośnie, w latach 2015-2019 zanotowano wzrost o 34 %. Jest to tym bardziej zadawalające, że liczba mieszkań wzrosła w tym czasie tylko o 18 % (GUS).

Tab. 18. Zużycie oraz liczba odbiorców gazu na terenie gminy Tarnowo Podgórne w poszczególnych grupach odbiorców

Wskaźnik	2015	2016	2017	2018	2019
odbiorcy gazu [gosp.]	6568	6902	7254	7633	8118
odbiorcy gazu ogrzewający mieszkania gazem [gosp.]	5706	6323	6654	7040	7667
zużycie gazu [tys. m ³]	11647,2	13325,5	13491,6	13888,2	14348,8
zużycie gazu na ogrzewanie mieszkań [tys. m ³]	11396,3	12118,4	13092,4	13377,6	14198,2
ludność korzystająca z sieci gazowej [osoba]	21921	22578	23456	24324	25378

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Właścicielem obiektów elektroenergetycznych o napięciu 220 i 400 kV Krajowego Systemu Przesyłowego są Polskie Sieci Elektroenergetyczne SA, działające zgodnie z ustawą Prawo energetyczne, które wykonują także zadania Operatora Systemu Przesyłowego. W chwili obecnej na obszarze gminy Tarnowo Podgórne znajdują się trzy elementy krajowego Systemu Przesyłowego:

- Fragment linii o napięciu 400 kV , która łączy stacje elektroenergetyczne SE Plewiska i SE Krajnik. W granicach gminy Tarnowo Podgórne znajduje się dwa odcinki linii o łącznej długości 4,658 km.
- Fragment linii o napięciu 220 kV pomiędzy stacjami elektroenergetycznymi SE Plewiska i SE Czerwonak. W granicach gminy Tarnowo Podgórne znajduje się odcinek o długości 4,510 km.

- Fragment linii o napięciu 220 kV pomiędzy stacjami elektroenergetycznymi SE Plewiska i SE Pila Krzewina. W granicach gminy Tarnowo Podgórne znajduje się odcinek o długości 4,558 km.

Tab. 19. Długość sieci elektroenergetycznej w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2016-2019

Stan na dzień 31 grudnia	Długość sieci elektroenergetycznej (km)		
	wysokiego napięcia	średniego napięcia	niskiego napięcia
2016	20,9	260,0	428,6
2017	20,9	263,4	441,5
2018	20,9	264,2	447,6
2019	20,9	264,3	449,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ENEA Operator Sp. z o.o.

Długość sieci energetycznej w roku 2019 wynosiła 734 km i wzrosła w latach 2016-2019 o prawie 25 km, głównie za sprawą sieci niskiego napięcia, której długość wzrosła o 20,6 km (tab. 19).

Zużycie energii elektrycznej w 2019 r. wyniosło 349,8 GWh, a liczba odbiorców 13,2 tys. (tab. 20). W latach 2017-2019 liczba odbiorców energii elektrycznej wzrosła o 9,3%, a ilość zużytej energii wzrosła o prawie 5%. Jest to głównie wynik zwiększania się powierzchni zabudowy mieszkaniowej i wzrostu liczby gospodarstw domowych podłączonych do sieci o prawie 11%.

Tab. 20. Liczba odbiorców energii elektrycznej oraz ilość energii elektrycznej dostarczonej odbiorcom końcowym zlokalizowanym na terenie gminy Tarnowo Podgórne w poszczególnych grupach taryfowych w latach 2017-2019

Grupa Taryfowa	Ilość energii elektrycznej dostarczonej do odbiorców [MWh] oraz liczba odbiorców energii elektrycznej [Odb.]					
	2017		2018		2019	
symbol	MWh	Odb.	MWh	Odb.	MWh	Odb.
SN	259622	127	275901	129	272195	131
nn	74017	11960	75923	12489	77555	13083
w tym gospodarstwa domowe	30760	9495	32747	9980	34073	10410
Suma	333639	12087	351824	12618	349750	13214

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ENEA Operator Sp. z o.o.

2.2.3. Gospodarka odpadami

W gminie Tarnowo Podgórne wyprodukowano w 2019 r. 18,3 tys. ton odpadów komunalnych, z tego 13,6 tys. w gospodarstwach domowych. **Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie względem odpadów komunalnych ogółem wypadał bardzo korzystnie na tle powiatu i sąsiednich gmin i wynosił w przypadku odpadów z gospodarstw domowych 40,6 % (tab. 21).**

Tab. 21. Odpady komunalne zebrane na terenie powiatu poznańskiego, gminy Tarnowo Podgórne oraz gmin Dopiewo i Rokietnica w latach 2017-2019

Nazwa	ogółem						z gospodarstw domowych					
	2017		2018		2019		2017		2018		2019	
	suma [t]	selektywnie zebrane [%]	suma [t]	selektywnie zebrane [%]	suma [t]	selektywnie zebrane [%]	suma [t]	selektywnie zebrane [%]	suma [t]	selektywnie zebrane [%]	suma [t]	selektywnie zebrane [%]
Powiat poznański	164425	26,4	163138	29,8	174357	32,4	129116	29,2	126762	32	137 342	34,6
Tarnowo Podgórne	17583	29,1	16078	30,7	18330	36	13338	37,2	11924	36,6	13 612	40,6
Dopiewo	13222	17	12643	22,8	13425	31,9	11870	18,7	11434	25	12 274	34,6
Rokietnica	6738	22,1	7382	30	8077	38,6	6089	23,7	6715	32,1	7 430	40,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Gmina Tarnowo Podgórne należy do gmin produkujących najwięcej odpadów komunalnych w regionie w przeliczeniu na liczbę mieszkańców. Produkuje znacznie więcej odpadów niż gminy sąsiednie i 42 % więcej niż średnia w powiecie poznańskim (tab. 22).

Tab. 22. Wielkość zmieszanych odpadów komunalnych w przeliczeniu na mieszkańca zebranych na terenie powiatu poznańskiego, gminy Tarnowo Podgórne oraz gmin Dopiewo i Rokietnica w latach 2017-2019

Jednostka terytorialna	2017		2018		2019	
	ogółem na mieszkańca [kg]	z gospodarstw domowych na mieszkańca [kg]	ogółem na mieszkańca [kg]	z gospodarstw domowych na mieszkańca [kg]	ogółem na mieszkańca [kg]	z gospodarstw domowych na mieszkańca [kg]
Powiat poznański	320,5	242,0	296,8	223,6	298,8	227,6
Tarnowo Podgórne	481,9	323,7	419,3	284,6	425,9	293,8
Dopiewo	436,8	383,9	372,5	327,5	333,7	292,9
Rokietnica	316,5	280,0	298,6	263,6	272,1	241,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Dużo większa ilość odpadów produkowanych przez mieszkańców gminy jest prawdopodobnie efektem wysokiej konsumpcji wynikającej z wyższego niż średnio w powiecie standardu życia. Z drugiej strony może to być wynik mniejszej ilości odpadów wyrzucanych do lasu, spalanych w piecach czy zagospodarowywanych w przydomowych ogródkach. W 2018 roku w gminie zlikwidowano 275 dzikich wysypisk odpadów i zebrano

375,6 ton nielegalnie składowanych odpadów (GUS). Od 2017 roku odbiorem i transportem odpadów zajmuje się gminna spółka TP-KOM. W ostatnich latach w gminie, podobnie jak w innych gminach regionu, obserwuje się wzrost kosztów zarządzania odpadami. Widoczne to jest zwłaszcza w roku 2019, kiedy to wydatki z tego tytułu wzrosły o 3,1 mln zł względem roku poprzedniego. Wynika to przede wszystkim ze wzrostu kosztów zagospodarowania odpadów zmieszanych ponoszonych na rzecz Regionalnej Instalacji Odpadów Komunalnych PreZero w Piotrowie Pierwszym. W Rumianku przy ul. Szkolnej funkcjonuje Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK), gdzie można zawieźć posegregowane odpady, w tym problemowe i niebezpieczne. Punkt, zarządzany przez Tarnowską Gospodarkę Komunalną TP-KOM, posiada sortownię odpadów, punkt przeładunkowy odpadów zbieranych nieselektywnie i odpadów problemowych, z którego odpady transportowane są do specjalistycznych instalacji przetwarzania odpadów oraz kompostownię odpadów ulegających biodegradacji. W grudniu 2019 r. przedstawiciele gmin Tarnowo Podgórne, Rokietnica, Mosina i Luboń podpisali porozumienie formalnie wiążące grupę zakupową dla wspólnej realizacji zadań w zakresie zagospodarowania odpadów zmieszanych. Na mocy podpisanego porozumienia Gmina Tarnowo Podgórne została liderem grupy i będzie reprezentować wszystkich sygnatariuszy w procesie wyboru Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych (RIPOK).

Analiza SWOT – Gospodarka komunalna

Analiza SWOT - Gospodarka wodno-ściekowa

Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Bardzo wysoki wskaźnik gospodarstw podłączonych do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, • Systematyczne inwestycje w zakresie systemu uzdatniania i dystrybucji wody, • Wysokowydajna i nowoczesna oczyszczalnia ścieków, • Sukcesywne podłączanie poszczególnych nieruchomości do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej. 	<ul style="list-style-type: none"> • Część ujęć wód znajduje się poza terenem gminy, • Niekontrolowany spływ wód opadowych i roztopowych z zanieczyszczonych szczelnych powierzchni (tereny przemysłowe, drogi, parkingi), • Brak zintegrowanego planu zarządzania wodami opadowymi i roztopowymi.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Edukacja dotycząca oszczędzania wody, • Zewnętrzne źródła współfinansowania kolejnych inwestycji (środki z funduszy europejskich), • Realizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych, gmina Tarnowo Podgórne należy do aglomeracji o najwyższym priorytecie działań. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nieprawidłowe funkcjonowanie firm zajmujących się usuwaniem ścieków ze zbiorników bezodpływowych, • Brak świadomości wielu właścicieli nieruchomości skutkujący niewłaściwym zagospodarowaniem powstałych nieczystości ciekłych, • Brak uzasadnienia ekonomicznego do budowy sieci kanalizacyjnej na obszarach o małej gęstości

	<p>zaludnienia,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Problem z unieszkodliwianiem osadów ściekowych.
--	---

Analiza SWOT - System gazowniczy i sieć elektroenergetyczna

Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Bardzo wysoki wskaźnik gospodarstw podłączonych do sieci gazowej, • Duży udział gospodarstw wykorzystujących gaz ziemny do ogrzewania mieszkań. 	<ul style="list-style-type: none"> • Niewystarczająca efektywność energetyczna obiektów użyteczności publicznej.

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Edukacja dotycząca oszczędzania prądu, w tym system oznakowania klas energooszczędności. • Wsparcie finansowe dla inwestycji w OZE, termomodernizację, fundusze zewnętrzne na działania na rzecz efektywności energetycznej i redukcji emisji (fundusze europejskie, środki krajowe), • Wzrastająca presja na racjonalne gospodarowanie energią, • Duży potencjał ograniczenia zużycia energii w obiektach poprzez termomodernizację, • Rozwój technologii energooszczędnych oraz ich coraz większa dostępność, • Wzrost cen energii elektrycznej powodujący presję na ograniczenie końcowego zużycia energii. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wysokie koszty stosowania niskoemisyjnych źródeł energii, np. gazu.

Analiza SWOT - Gospodarka odpadami

Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Wysoki stopień segregacji odpadów komunalnych, • Punkt selektywnej zbiórki odpadów komunalnych wraz z kompostownią odpadów ulegających biodegradacji (w tym osadów ściekowych z oczyszczalni ścieków w Tarnowie Podgórny), sortownią odpadów zbieranych selektywnie i punktem przeładunkowym odpadów zbieranych nieselektywnie i 	<ul style="list-style-type: none"> • Bardzo duża ilość produkowanych zmieszanych odpadów komunalnych, • Ograniczona kontrola zagospodarowania wytworzonych odpadów przez firmy budowlane.

<p>odpadów problemowych,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Osiąganie założonych w prawie poziomów recyklingu, • Duża liczba usuwanych nielegalnych dzikich wysypisk odpadów, • Utworzenie grupy zakupowej dla wspólnego wykonania zadania w dziedzinie zagospodarowania odpadów zmieszanych, której liderem jest Gmina Tarnowo Podgórne. 	
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Coraz większa świadomość społeczna w zakresie ograniczania ilości odpadów i ich segregacji, • Rozwój nowoczesnych technologii przetwarzania odpadów komunalnych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost zamożności Polaków i wzrost konsumpcji, • Problem z odzyskiem i recyklingiem niektórych frakcji odpadów komunalnych, • Brak wpływu gmin na efektywność przetwarzania odpadów komunalnych w regionalnych instalacjach przetwarzania odpadów komunalnych, • Skala i problemowość wprowadzonych zmian w nowych przepisach gospodarowania odpadami komunalnymi.

Główne wyzwania w zakresie gospodarki komunalnej

Główne wyzwania:

- Ograniczenie ilości odpadów komunalnych, zwłaszcza tych zmieszanych, wytwarzanych w gospodarstwach domowych. Gmina negatywnie wyróżnia się pod tym względem pośród gmin powiatu poznańskiego. Działania gminy mogące się przyczynić do zmniejszenia ilości wytwarzanych odpadów w gospodarstwach domowych to przede wszystkim: a. edukacja w zakresie ponownego użycia przedmiotów w gospodarstwach domowych i w szczególności w zakresie docelowej zmiany ich pierwotnej funkcji lub przeznaczenia, na przykład: słoików, butelek, toreb; b. edukacja w zakresie unikania stosowania artykułów jednorazowych, na przykład długopisów, sztućców, golarek; c. ułatwianie przekazywania przedmiotów używanych oraz innych, których posiadacz chciałby się pozbyć, zainteresowanym, w tym odpowiednim organizacjom w celu rozdysponowania wśród osób potrzebujących.
- Zwiększenie poziomu odzysku i recyklingu odpadów zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 14 grudnia 2016 r. w sprawie poziomów recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami niektórych frakcji odpadów komunalnych (Dz.U. 2016 poz. 2167) oraz ograniczenie składowania masy odpadów biodegradowalnych zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 15 grudnia 2017 r. w sprawie poziomów ograniczenia składowania masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji (Dz.U. 2017 poz. 2412). W gminie Tarnowo Podgórne szczególnie istotne jest: a. objęcie wszystkich właścicieli nieruchomości na

terenie gminy systemem gospodarowania odpadami komunalnymi; b. utworzenie punktów napraw i ponownego użycia produktów lub części produktów niebędących odpadami; c. prowadzenie szerokich działań informacyjnych i edukacyjnych w zakresie prawidłowego gospodarowania odpadami komunalnymi, w szczególności w zakresie selektywnego zbierania odpadów komunalnych; d. udostępnianie na stronie internetowej urzędu gminy informacji o punktach selektywnego zbierania odpadów komunalnych, zbierających zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny pochodzący z gospodarstw domowych oraz punktów zbierania odpadów folii, sznurka oraz opon, powstających w gospodarstwach rolnych lub zakładów przetwarzania takich odpadów.

- Stałe monitorowanie miejsc, w których mieszkańcy porzucają odpady, prowadzenie rejestru dzikich wysypisk i ich likwidacja. Nowelizacja Ustawy o odpadach z 2019 r. (Art. 26a) nakłada obowiązek na wójta, burmistrza lub prezydenta miasta niezwłocznego usunięcia odpadów w przypadku gdy nastąpi zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzi lub środowiska.
- Egzekwowanie podłączenia nieruchomości do istniejącej sieci kanalizacyjnej, zgodnie z Regulaminem utrzymania czystości i porządku na terenie gminy Tarnowo Podgórne.
- Prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków oraz ich systematyczna kontrola.
- Uwzględnianie w dokumentach planistycznych budowy dwóch nowych linii elektroenergetycznych o napięciu 400 kV: relacji stacja elektroenergetyczna SE Baczyna - stacja elektroenergetyczna SE Plewiska oraz relacji SE Plewiska - SE Pila Krzewina, tak aby nie powodowały konfliktów przestrzennych. Trasy obu linii na terenie gminy Tarnowo Podgórne zostaną zaproponowane przez wykonawców ww. linii, po uzgodnieniu z władzami gminy Tarnowo Podgórne i zatwierdzeniu przez inwestora – Polskie Sieci Elektroenergetyczne SA.

2.3. Działania proekologiczne gminy i ich społeczna ocena

Według Sprawozdań rocznych z wykonania budżetu gminy Tarnowo Podgórne na lata 2017- 2018, w 2018 roku na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska wydano z budżetu gminy ok. 19 mln zł, a w roku 2017 niecałe 18 mln, co stanowiło ok. 8% budżetu. Prawie całość tej kwoty została wydatkowana na usługi komunalne, głównie na utrzymanie zieleni i gospodarkę odpadami (po ok. 20% wydatków w tym dziale).

Niezależnie od programów krajowych, wojewódzkich i powiatowych, **gmina realizuje szereg działań proekologicznych, finansowanych, bądź współfinansowanych, z własnego budżetu.** Dużą aktywność gmina Tarnowo Podgórne wykazuje zwłaszcza w realizacji programu walki z niską emisją. W roku 2015 zrealizowano **projekt inwentaryzacji pieców** w celu rozpoznania wielkości problemu oraz liczby osób zainteresowanych dopłatą. W 2016 r. rozpoczęto program udzielania dotacji celowej na finansowanie lub **dofinansowanie kosztów wymiany źródeł ciepła** w ramach ograniczania niskiej emisji na terenie gminy Tarnowo Podgórne (Uchwała Rady Gminy nr XXXII/488/2016 z dnia 27 września 2017 r.). W jego ramach zrealizowano 141 umów o łącznej wartości 650 tys. zł. W 2018 roku rozpoczęto w gminie udzielanie dotacji celowej na dofinansowanie do zakupu i montażu odnawialnych źródeł energii (Uchwała nr LXIII/1007/2018 Rady Gminy Tarnowo Podgórne z dnia 31 lipca 2018 r.). W ten sposób dofinansowano 150 inwestycji na kwotę

prawie 800 tys. zł. W 2018 r. rozpoczęto również program **badania termowizyjnych budynków mieszkalnych**. Zrealizowano 127 zgłoszeń na kwotę ponad 20 tys. zł. Oprócz tego w czterech przedszkolach na terenie gminy zamontowano 31 sztuk oczyszczaczy powietrza. Łącznie na tę inwestycję wydatkowano nieco ponad 43 tys. złotych. Poza monitoringiem WIOŚ, gmina prowadzi własny monitoring stężenia pyłu zawieszonego PM 10 i PM 2,5 w powietrzu atmosferycznym. Pomiar wykonywany nie jest ujęty w krajowym monitoringu jakości powietrza, ale pomiary wykonywane przez urządzenia certyfikowane przez TÜV Rheinland dają bardzo wiarygodne wyniki. Punkty pomiarowe zlokalizowane są terenach gęstej zabudowy jednorodzinnej w Baranowie (ul. Alabastrowa), Tarnowie Podgórny (ul. Sadowa), Przeźmierowie (ul. Słowicza) i Sadach (ul. Szkolna). Poza monitoringiem gminnym, w szkołach w Baranowie, Przeźmierowie, Lusowie, Lusówku, Tarnowie Podgórny (dwie szkoły) i Ceradzu Kościelnym, zainstalowano czujniki pyłów w ramach programu informacyjnego Edukacyjna Sieć Antysmogowa realizowanego przez Państwowy Instytut Badawczy NASK we współpracy z Polskim Alarmem Smogowym.

Od 2003 r. działa program mający na celu pomoc **w usuwaniu materiałów budowlanych zawierających azbest**. W jego ramach każdy mieszkaniec gminy podejmujący się wymiany pokrycia dachowego może liczyć na pomoc polegającą na odbiorze, transporcie i unieszkodliwianiu zdemontowanych elementów (np. eternitu). Łącznie, dzięki dofinansowaniu z Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne i Starostwa Powiatowego w Poznaniu, usunięto z terenu gminy 200 ton azbestu.

Gmina prowadzi także własny **system monitoringu hałasu**. W marcu 2017 r. podpisano na 3 lata umowę z firmą Bruel&Kjaer Polska na prowadzenie monitoringu poziomu hałasu dla Toru Samochodowego Poznań. Punkt pomiarowy zlokalizowano w Przeźmierowie przy ulicy Magazynowej.

W ostatnich latach wydatkowano również ponad 6 mln. zł na **rewitalizację parków**. W latach 2016-2018 zrewaloryzowano park im. St. Kanikowskiego w Przeźmierowie. Prace polegały na wycięciu części drzew i krzewów oraz nasadzeniu nowych, oczyszczeniu i pogłębieniu stawu parkowego i zmianie systemu komunikacyjnego w parku na bardziej dostosowany do potrzeb mieszkańców. Wykonano też wiele nowych elementów parkowych w celu uatrakcyjnienia i umożliwienia czynnego odpoczynku w parku. Utworzono plac zabaw, plac do minigolfa, plac do gry w boule, siłownię zewnętrzną, fontannę, altany ze stołami i ławkami, wybieg dla psów, sztuczne źródło i rów łączący się ze stawem, górkę Theodorosa oraz plac wypoczynkowy. W środkowej części parku pozostała duża polana trawiasta wykorzystywana przez mieszkańców jako miejsce spotkań oraz na imprezy integracyjne. Rewaloryzacja parku w Jankowicach prowadzona jest od blisko 10 lat. Polega ona na oczyszczeniu i pogłębieniu stawu parkowego, cięciu sanitarnym i pielęgnacyjnym w drzewostanie parkowym, wykonaniu układu komunikacyjnego. Corocznie wykonywane są nasadzenia uzupełniające drzew i krzewów. Dla urozmaicenia i uatrakcyjnienia parku wykonano następujące elementy: plac zabaw dla dzieci, park linowy, siłownię zewnętrzną i ścieżkę zdrowia. W 2018 r. po zakończeniu prac związanych z remontem pałacu wykonano zagospodarowanie parku w otoczeniu pałacu i drogi dojazdowej, wykonano też trawnik

na głównej osi widokowej z pałacu. W roku bieżącym uporządkowana została największa wyspa na stawie parkowym. Wyspa została połączona z parkiem mostkiem oraz ścieżką parkową.

W zakresie gospodarki komunalnej inwestycje w ostatnich latach dotyczyły głównie **modernizacji stacji uzdatniania wody w Wysogotowie i Lusowie** oraz budowy tranzytu wodociągowego ze stacji Wysogotowo do Sadów, Lusówka i poprzez przepompownię wody do Sierosławia. W trakcie realizacji jest modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków w Tarnowie Podgórny związane ze zwiększeniem przepustowości oczyszczalni z 4 do 8 dm³/d.

Według Badania opinii mieszkańców gminy Tarnowo Podgórne (2019) w 2019 roku aż 86% mieszkańców pozytywnie oceniło stan środowiska w gminie. Jest to duży wzrost w stosunku do poprzednich lat. W 2016 r. pozytywnie stan środowiska oceniało 78,4%, a w 2014 r. 73,2% respondentów. Mimo to, w 2019 r., około połowa respondentów wskazywała uciążliwość zapachową i hałas samochodowy za największe uciążliwości środowiskowe w swojej gminie. Na dym z domowych kotłowni węglowych, jako największą uciążliwość, wskazywała ponad jedna trzecia respondentów. **Niepokojący jest zwłaszcza wzrostowy trend negatywnych ocen w latach 2016-2019 w przypadku uciążliwości zapachowych (16 p.p.), hałasu samochodowego (17 p.p.) i przemysłowego (7 p.p.).** Może to świadczyć o pogarszającym się stanie środowiska w tych aspektach lub/i o rosnącej świadomości mieszkańców na temat znaczenia, jakie ma jakość środowiska dla jakości życia.

Na hałas samochodowy oraz z lotniska Ławica, a także spaliny samochodowe, narzekali zwłaszcza mieszkańcy Przeźmierowa. Mieszkańcy Tarnowa Podgórny wskazywali na uciążliwości zapachowe, a także spaliny samochodowe. Dym z domowych kotłowni węglowych oraz hałas przemysłowy okazał się najbardziej uciążliwy dla mieszkańców mniejszych miejscowości. Wobec złego stanu powietrza, **aż 75% respondentów akceptuje działania gminy w zakresie dotacji do wymiany pieców węglowych oraz dotacji do montażu instalacji fotowoltaicznych.** 60-70% mieszkańców akceptuje też takie działania jak gminne pomiary zanieczyszczenia powietrza, pomiary termowizyjne budynków oraz kontrole straży gminnej w zakresie jakości stosowanego opału w gospodarstwach domowych. W przypadku wszystkich tych aspektów liczba zadowolonych mieszkańców rośnie. **Mieszkańcy gminy Tarnowo Podgórne wysoko oceniają także usługi komunalne.** W ocenach pozytywnych należy odnotować wzrost tych opinii w stosunku do wyników badania w poprzednich latach. Nastąpił również wyraźny spadek ocen negatywnych w odniesieniu do wyników z lat poprzednich. W 2019 r. najwięcej respondentów pozytywnie oceniło utrzymanie zieleni (93%) i utrzymanie czystości ulic, placów i chodników (91%). Wysokie oceny otrzymały także odbiór odpadów, zimowe utrzymanie dróg oraz jakość wody do picia.

3. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA I JEJ PROGNOZA

Uwarunkowania demograficzne stanowią podstawę programowania strategicznego na różnych poziomach: krajowym, regionalnym i lokalnym. Samorządy terytorialne uwzględniają je także w realizacji polityk sektorowych, szczególnie w odniesieniu do planowania infrastruktury komunalnej i rozwoju usług społecznych. Tarnowo Podgórne jest jedną z najbardziej atrakcyjnych, tak pod względem mieszkaniowym jak i rynku pracy, gminą w powiecie poznańskim. Bliskie położenie względem miasta Poznania, sprawny transport, dobra dostępność do placówek usługowych sprawiają, że gmina jest od wielu lat jednym z głównych celów migracji rezydencjalnych, zarówno z Poznania jak i z przyległych gmin. **Dodatknie od lat saldo migracji, napływ ludzi młodych, ponadprzeciętny przyrost naturalny czyni z Tarnowa Podgórnego jeden z najszybciej rozwijających się ludnościowo obszarów, nie tylko w skali aglomeracji, ale także regionu Wielkopolski i całego kraju** (borykającego się z problemami demograficznymi). Dynamiczny wzrost liczby mieszkańców jest jednym z kluczowych wyzwań rozwojowych gminy w zakresie zaspokajania potrzeb swoich mieszkańców. Wyzwania te związane są nie tylko ze zmianą liczby i rozmieszczenia ludności, ale także z postępującymi przemianami struktury wieku mieszkańców.

3.1. Stan, rozmieszczenie i dynamika ludności

Według danych Urzędu Gminy w 2020 r. w gminie Tarnowo Podgórne zamieszkiwało **27 800 osób**, w tym 13 390 mężczyzn (48,2%) i 14 410 kobiet (51,8%). W stosunku do 2010 r. liczba ludności w gminie zwiększyła się o 7032 osób, tj. o 33,9%. W analizowanym okresie wzrost liczby ludności był systematyczny i corocznie wynosił ok. 2-4%. Największy przyrost liczby mieszkańców w gminie w stosunku do roku poprzedniego nastąpił w 2019 r. i wynosił 981 osób. W efekcie tych zmian nastąpił wzrost gęstości zaludnienia z 205 os./km² w 2010 r. do 274 w 2020 r. os./km². Populację gminy cechuje nadwyżka kobiet nad mężczyznami (w 2020 r. na 100 mężczyzn przypadało 108 kobiet, tab. 23).

Obszar gminy Tarnowo Podgórne tworzy 16 sołectw: Baranowo, Batorowo, Ceradz Kościelny, Chyby, Góra, Jankowice, Kokoszczyń, Lusowo, Lusówko/Otowo/Rozalin, Przeźmierowo, Rumianek, Sady, Sierosław, Swadzim, Tarnowo Podgórne, Wysogotowo. **Najbardziej zaludnione w gminie są sołectwa:** Przeźmierowo (6524 mieszkańców), miejscowość Tarnowo Podgórne (6119 mieszkańców), Baranowo (2751 mieszkańców) oraz Lusówko/Otowo/Rozalin (2739 mieszkańców), najmniej zaludnione z kolei sołectwa: Kokoszczyń (221 mieszkańców), Swadzim (434 mieszkańców), Batorowo (443 mieszkańców) oraz Rumianek (475 mieszkańców). Liczbę ludności w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019 w podziale na sołectwa przedstawiono w tab. 24. i na ryc. 7.

Tab. 23. Stan i struktura ludności w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2020

Wskaźnik	Lata										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba ludności ogółem	20768	21382	21887	22565	23145	23852	24679	25319	26136	27117	27800
Kobiety	10683	11037	11323	11659	11981	12317	12776	13084	13522	14024	14410
Mężczyźni	10085	10345	10564	10906	11164	11535	11903	12235	12614	13093	13390
Współczynnik feminizacji	106	107	107	107	107	107	107	107	107	107	108
Gęstość zaludnienia (os./km ²)	205	211	216	223	228	235	243	250	258	267	274
Roczny przyrost liczby ludności (w os.)	762	614	505	678	580	707	827	640	817	981	683
Dynamika zmian zaludnienia (rok poprzedni=100)	103,8	103,0	102,4	103,1	102,6	103,1	103,5	102,6	103,2	103,8	102,5

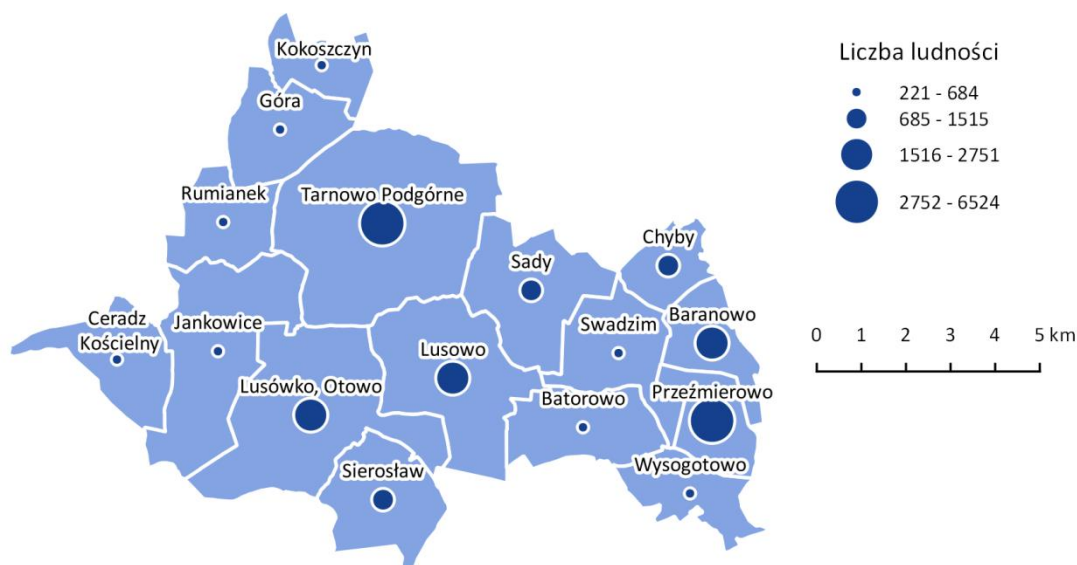
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Tarnowie Podgórny.

Tab. 24. Zmiany liczby ludności w gminie Tarnowo Podgórne w podziale na sołectwa w latach 2010–2019

Nazwa sołectwa	Lata		Przyrost liczby ludności (w os.)	Dynamika zmian zaludnienia (2010=100)
	2010	2020		
Baranowo	2341	2751	410	117,5
Batorowo	336	443	107	131,8
Ceradz Kościelny	492	663	171	134,8
Chyby	808	1043	235	129,1
Góra	333	565	232	169,7
Jankowice	533	544	11	102,1
Kokoszczyń	187	221	34	118,2
Lusowo	1296	2004	708	154,6
Lusówko, Otowo, Rozalin	1277	2739	1462	214,5
Przeźmierowo	6075	6524	449	107,4
Rumianek	308	475	167	154,2
Sady	962	1515	553	157,5
Sierostaw	538	1076	538	200,0
Swadzim	410	434	24	105,9
Tarnowo Podgórne	4397	6119	1722	139,2
Wysogotowo	475	684	209	144,0
Ogółem gmina	20768	27800	7032	133,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS i danych Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne.

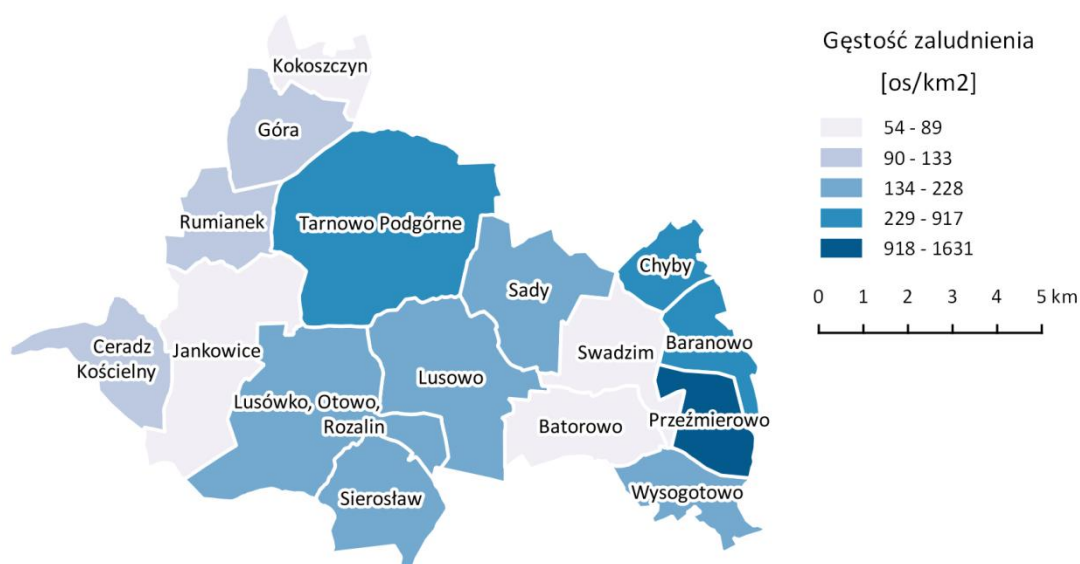
Ryc. 7. Liczba ludności w gminie Tarnowo Podgórne wg sołectw w 2020 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne.

Największą gęstością zaludnienia w 2020 r. charakteryzowały się sołectwa: Przeźmierowo (1 631 os./km²), Baranowo (917 os./km²) oraz Tarnowo Podgórne (382 os./km²), najmniejszą z kolei sołectwa: Jankowice (54 os./km²), Kokoszczyń (74 os./km²) oraz Swadzim (87 os./km²). Gęstość zaludnienia w gminie Tarnowo Podgórne w układzie sołectw w 2020 r. przedstawiono na ryc. 8.

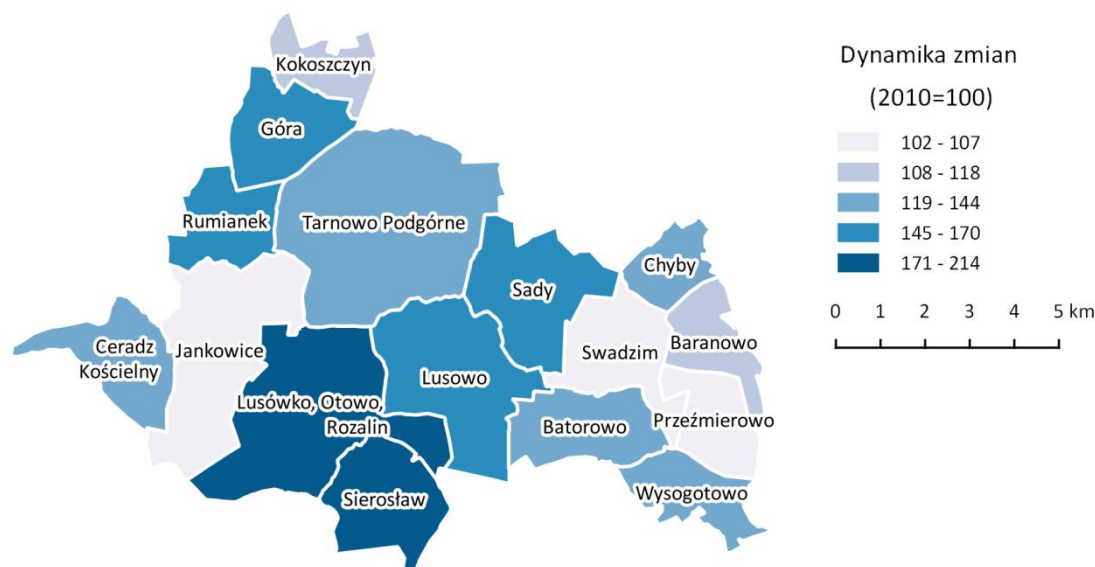
Ryc. 8. Gęstość zaludnienia w gminie Tarnowo Podgórne wg sołectw w 2020 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne.

W latach 2010-2020 liczba mieszkańców wzrosła najsilniej w miejscowości Tarnowo Podgórne (o 1722 osoby tj. 39,2%), w sołectwie Lusówko/Otowo/Rozalin (o 1462 osoby, tj. 114,5 %) oraz Lusowo (o 708 osób, tj. 54,6%). Dynamikę zmian zaludnienia w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2020 w układzie sołectw przedstawia ryc. 9.

Ryc. 9. Dynamika zmian zaludnienia (w %) w gminie Tarnowo Podgórne wg sołectw w latach 2010-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne.

Ruch naturalny i migracje ludności

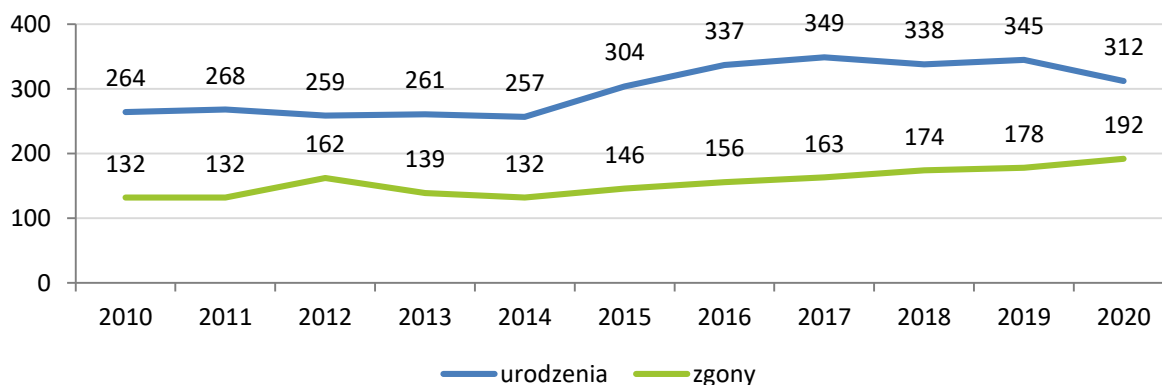
W latach 2010-2020 gminę Tarnowo Podgórne cechował **stały wzrost liczby urodzeń** (ryc. 10.). Najwięcej dzieci urodziło się w 2017 r. tj. 349, najmniej w 2014 r. tj. 257. W stosunku do 2010 r., w 2020 r. liczba urodzonych dzieci była o 18,2 % większa. W tym samym okresie liczba zgonów wykazywała również tendencję rosnącą i wahała się pomiędzy 132 w 2010 r. a 192 r. w 2020 r. Przewaga liczby urodzeń nad zgonami kształtuje zatem od lat wysoki, dodatni przyrost naturalny, co należy uznać za pozytywny czynnik rozwoju demograficznego gminy Tarnowo Podgórne.

Liczba zawartych małżeństw w latach 2010-2020 wahała się pomiędzy 87 (2013 r.) a 225 (2019 r.). Małżeństwa zawarte w przeliczeniu na 1000 mieszkańców pozostają od 2010 r. na podobnym poziomie ok. 4-5‰, przy czym rekordowy okazał się rok 2019 (225 zawartych małżeństw, 8,3‰, tab. 25).

Znaczny przyrost naturalny w gminie świadczy o relatywnie wysokiej dzietności mieszkanek gminy, szczególnie na tle tendencji w całym regionie. W województwie wielkopolskim wskaźnik dzietności (liczba dzieci, które urodziłyby przeciętnie kobieta w ciągu całego okresu rozrodczego tj. 15–49 lat) w latach 2010-2019 oscylował między 1,3 (2013 r.) a 1,6 (2017 r.), nie zapewniając tzw. prostej zastępowalności pokoleń (wskaźnik minimum 2,1). Niestety GUS nie podaje wskaźników dzietności na poziomie gmin, stąd trudno jest

ocenić jak to zjawisko przedstawia się w samej gminie Tarnowo Podgórne. Pozytywnym aspektem demograficznym w gminie Tarnowo Podgórne jest na pewno wysoki współczynnik urodzeń, stały współczynnik zgonów (niższy niż współczynnik urodzeń) i tym samym występujący od wielu lat dodatni przyrost naturalny.

Ryc. 10. Przyrost naturalny w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS i danych Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne

Tab. 25. Urodzenia, zgony, przyrost naturalny na 1000 mieszkańców w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2020

Wskaźnik	Lata										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Urodzenia żywe na 1000 ludności	12,4	12,2	11,5	11,3	10,8	12,5	13,4	13,5	12,7	12,7	11,2
Zgony na 1000 ludności	6,2	6	7,2	6	5,6	6	6,2	6,3	6,6	6,6	6,9
Przyrost naturalny	132	136	97	122	125	158	181	186	164	167	120
Przyrost naturalny na 1000 ludności	6,2	6,2	4,3	5,3	5,3	6,5	7,2	7,2	6,2	6,2	4,3
Małżeństwa zawarte	122	99	122	87	122	109	121	133	135	225	174
Małżeństwa zawarte na 1000 ludności	5,7	4,5	5,4	3,8	5,1	4,5	4,8	5,1	5,1	8,3	6,3
Dzietność [województwo wielkopolskie]	1,478	1,376	1,376	1,341	1,374	1,384	1,466	1,579	1,552	1,537	bd.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS i danych Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne

bd. – brak danych

W latach 2010-2020 corocznie w gminie przeważała liczba osób zameldowanych nad wymeldowanymi (tab. 26). Saldo migracji krajowych (wewnętrznych) było zatem dodatnie, wynosiło od 413 w 2014 r. aż do 923 w 2020 r. Największe saldo migracji na 1000 osób wystąpiło w 2020 r. i wynosiło 33,2‰ oraz w 2010 r. – 30,6‰. Jak wynika z danych GUS w 2020 r., w gminie zameldowało się 1 500 osób

Tab. 26. Migracje na pobyt stały w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2020

Wartości	Lata										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Zameldowania	869	721	714	796	634	810	815	785	978	1486	1500
Wymeldowania	216	229	289	222	221	231	171	217	238	674	577
Saldo migracji	653	492	425	574	413	579	644	568	740	812	923
Saldo migracji na 1000 os.	30,6	22,3	18,8	24,8	17,4	23,8	25,7	22	27,9	29,9	33,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS i danych Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne.

W 2020 r. **52,3% imigrantów do gminy Tarnowo Podgórne stanowili mieszkańcy miasta Poznania** (461 osób, tab. 27). Spośród osób zameldowanych w gminie Tarnowo Podgórne w 2020 r. największa liczba osób przeprowadziła się z gmin zlokalizowanych w bliskim sąsiedztwie, tj. z gminy Dopiewo (42 osoby, tj. 4,8%), Rokietnica (21 osób, tj. 2,4%) oraz Komorniki (20 osób, tj. 2,3%).

Tab. 27. Migranci krajowi według poprzedniego miejsca zamieszkania w gminie Tarnowo Podgórne w 2020 r. (liczba imigrantów ≥ 5 osób)

Gmina poprzedniego miejsca zamieszkania	liczba imigrantów	Gmina poprzedniego miejsca zamieszkania	liczba imigrantów
Poznań	461	Czerwonak	8
Dopiewo	42	Chodzież	7
Rokietnica	21	Kaźmierz	7
Komorniki	20	Mosina	6
Gorzów Wielkopolski	12	Szczecin	6
Suchy Las	10	Wolsztyn	5
Duszniki	9	pozostałe	267
Ogółem			881

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne.

W 2020 r. z gminy Tarnowo Podgórne wymeldowało się 181 mieszkańców, najwięcej - 48 osób (26,5%) wyprowadziło się do Poznania oraz m. in. do gmin: Rokietnica (27 osób, tj. 14,9%), Dopiewo (18 osób, tj. 9,9%) oraz Komorniki (16 osób, tj. 6,7%). Generalnie więc **z każdą gminą w aglomeracji poznańskiej Tarnowo Podgórne ma dodatnie saldo migracji**. Z Poznania prawie 10 razy więcej osób melduje się w gminie niż do niego się wyprowadza (w 2020 r. proporcje wynosiły 461 do 48). Liczbę emigrantów z gminy Tarnowo Podgórne (powyżej 5 emigrantów) według obecnej gminy zamieszkania przedstawia tab. 28.

Tab. 28. Emigranci z gminy Tarnowo Podgórne w 2020 r. według gmin obecnego miejsca zamieszkania (zestawienie obejmuje tylko liczby emigrantów ≥ 5 osób)

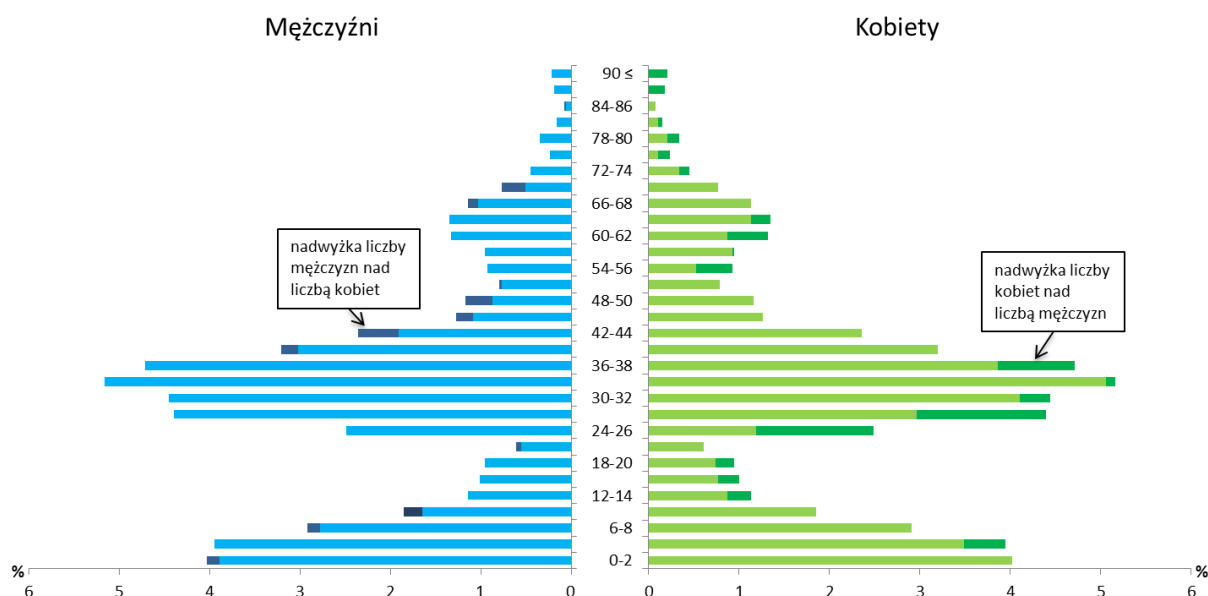
Gmina obecnego miejsca zamieszkania	Liczba emigrantów	Gmina obecnego miejsca zamieszkania	Liczba emigrantów
M. Poznań	48	Czapury	7
Rokietnica	27	Kaźmierz	5
Dopiewo	18	pozostałe	76
Ogółem			181

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne.

Ryc. 11 przedstawia strukturę osób meldujących się w gminie (imigrantów) według wieku i płci w latach 2017-2019 (ogółem było to 3776 osób). **Do gminy napływają szczególnie młode rodziny, a więc osoby w wieku wczesnoprodukcyjnym wraz z dziećmi.** W tzw. mobilnym przedziale wieku (18-39 lat) widoczna jest nadwyżka migrujących do gminy kobiet nad migrującymi mężczyznami. Strukturę płci i wieku meldujących się osób (imigrantów) w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2017-2019 przedstawia ryc. 11.

Migracje zagraniczne w gminie Tarnowo Podgórne stanowią niewielki odsetek migracji ogółem. W latach 2010-2020 w gminie zameldowało się łącznie 105 osób z zagranicy, natomiast wymeldowało za granicę 57 osób (tab. 29). **Od 2015 r. saldo migracji zagranicznych jest stale dodatnie**, co oznacza, że nie tylko w ruchu migracji wewnętrznych (krajowych) ale i zagranicznych, więcej osób napływa do gminy niż z niej odpływa. Jest to zjawisko dość rzadkie w skali kraju.

Ryc. 11. Struktura meldujących się w gminie Tarnowo Podgórne wg rocznych grup wieku i płci w latach 2017-2019 (n=3776 osób).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne.

Tab. 29. Migracje zagraniczne na pobyt stały w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019

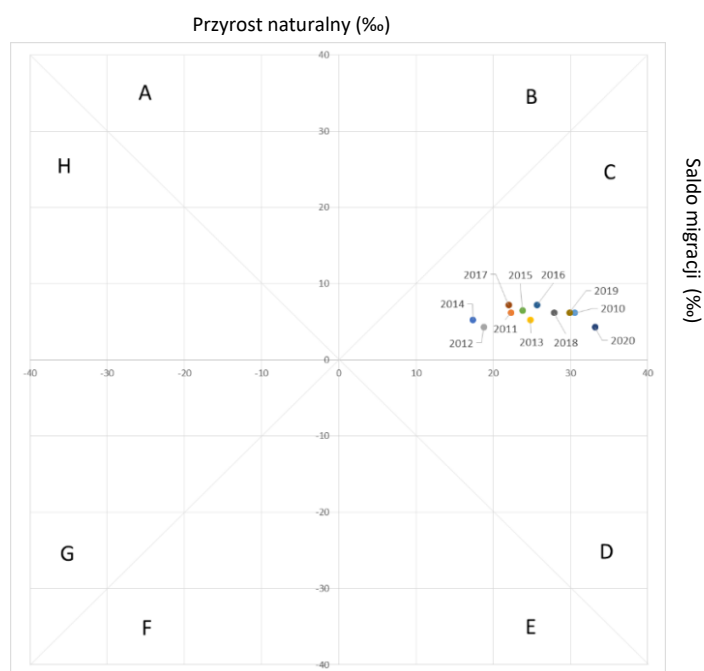
Wskaźnik	Lata										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Zameldowania	4	6	4	7	4	4	19	15	9	16	17
Wymeldowania	1	10	6	7	18	0	4	3	3	3	2
Saldo migracji	3	-4	-2	0	-14	4	15	12	6	13	15
Saldo migracji na 1000 os.	0,1	-0,2	-0,1	0	-0,6	0,2	0,6	0,5	0,2	0,5	0,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS i danych Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne.

Według typologii przyrostu rzeczywistego J.W. Webba (1963), gmina Tarnowo Podgórne od 2010 roku mieści się w grupie jednostek o bardzo korzystnej sytuacji demograficznej tak w zakresie przyrostu naturalnego, jak i migracyjnego (ryc. 12).

Gmina w każdym z analizowanych lat należała do typu C, a więc do gmin, które notują **wzrost zaludnienia zarówno z tytułu dodatniego przyrostu naturalnego i dodatniego salda migracji**, przy czym dodatnie saldo migracji przewyższa dodatnie saldo przyrostu naturalnego. Warto zauważyć, że w okresie 2010-2020 wahania salda migracji w poszczególnych latach były większe niż przyrostu naturalnego. W 2020 r. nastąpił znaczny wzrost salda migracji w stosunku do lat poprzednich (ostatnie tak wysokie saldo migracji wystąpiło w 2010 r.). Głównym komponentem przyrostu rzeczywistego, z którego tytułu następuje wzrost zaludnienia w gminie, jest zatem czynnik migracyjny.

Ryc. 12. Typologia przyrostu rzeczywistego wg J.W. Webba gminy Tarnowo Podgórne w latach 2010-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS i danych Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne.

3.2. Struktura ludności według płci i wieku

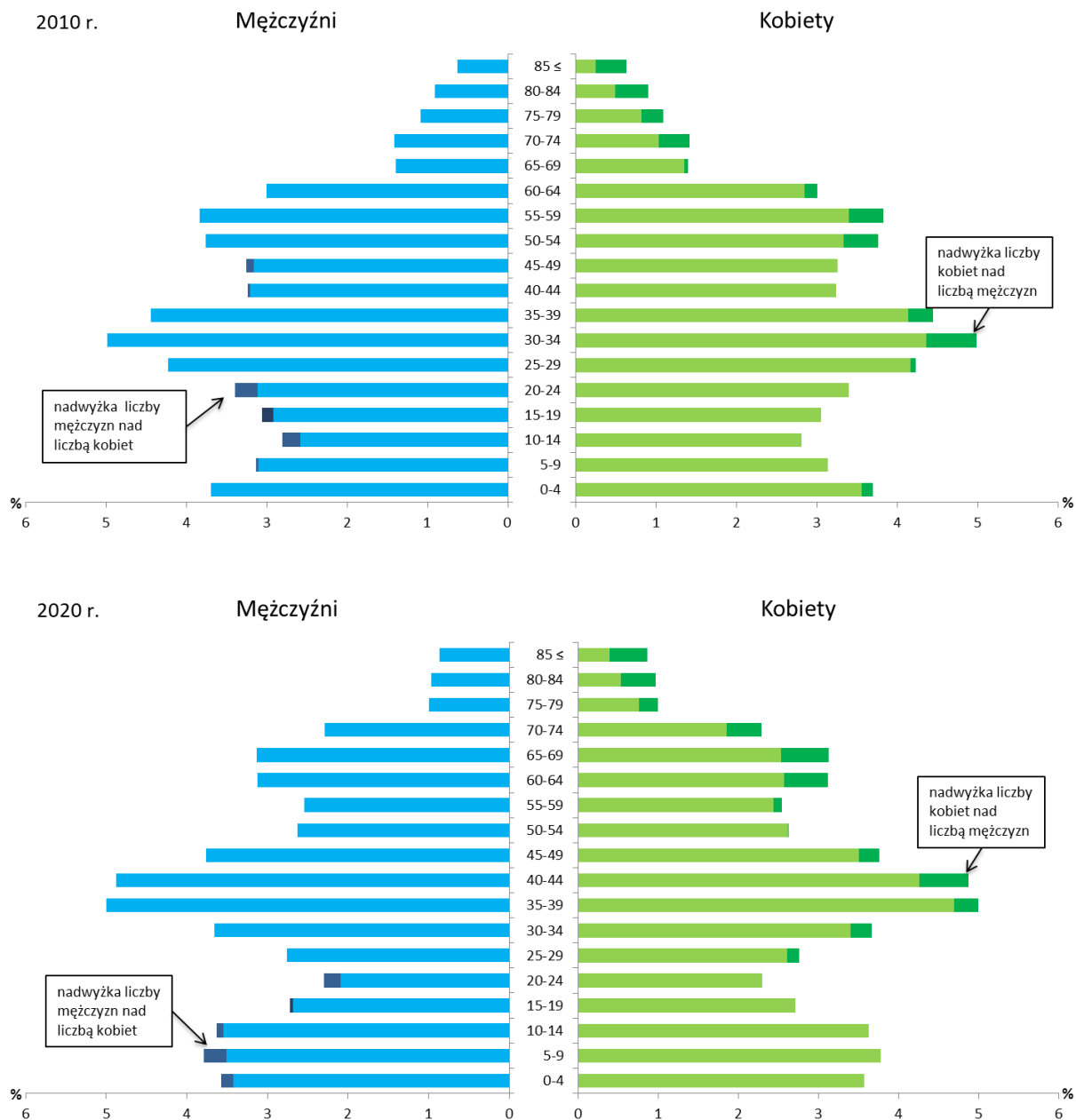
Dynamiczny od wielu lat przyrost liczby ludności powoduje, że gmina Tarnowo Podgórne demograficznie należy do **populacji typu progresywnego**, o czym świadczy młoda struktura wieku jej mieszkańców. Obrazuje ją wykres, tzw. **piramida wieku**, który charakteryzuje się szeroką podstawą, czyli znaczącym udziałem dzieci w całej populacji (ryc. 13). Porównanie struktur ludności wg płci i wieku w 2010 r. i 2020 r. uwidacznia: wzrost liczby dzieci w najmłodszych grupach wieku, wzrost liczby osób w wieku produkcyjnym jak i wzrost liczby osób powyżej 65 roku życia. Przeciętne trwanie życia mężczyzn w gminie, z uwagi na brak danych, dokładnie nie jest znane. Dane GUS dla województwa wielkopolskiego podają wartości 74,0 lat dla mężczyzn i 81,3 lata dla kobiet.

W gminie Tarnowo Podgórne, tak jak w całym kraju, **przeciętnie rodzi się więcej chłopców**. Nadwyżka osób płci męskiej nad żeńską utrzymuje się w gminie do 24 roku życia. Od 40 roku życia w kolejnych przedziałach wieku widoczna jest natomiast znaczna nadwyżka kobiet nad mężczyznami (w 2020 r. była ona największa w grupie wiekowej 40-44 lata i wynosiła 171 kobiet).

W gminie Tarnowo Podgórne (dane za 2020 r.) przeważa ludność w wieku produkcyjnym (15336 osób), następnie w wieku przedprodukcyjnym (6903 osoby) oraz poprodukcyjnym (5561 osób). Gmina Tarnowo Podgórne, dzięki dodatniemu przyrostowi naturalnemu oraz wysokiemu, dodatniemu saldu migracji utrzymującym się od wielu lat, należy do gmin demograficznie młodych. Odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym, tzw. **wskaźnik młodości demograficznej jest wysoki** i wykazuje tendencję wzrostową, zwiększył się z 22,2% w 2010 r. do 24,8% w 2020 r. (ryc. 14). Nie oznacza to jednak, że w gminie nie zachodzi proces starzenia się populacji. Świadczy o tym rosnący **wzrastający udział ludności w wieku poprodukcyjnym, z 12,7% w 2010 r. do 20,0% w 2020 r.**

Zmniejszeniu uległ w badanym okresie odsetek ludności w wieku produkcyjnym z 65,1% do 55,2%. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym (tzw. obciążenie demograficzne) wzrosła z 19,5 w 2010 r. osób do 36,3 w 2020 r., co oznacza, że na osoby pracujące przypada coraz więcej emerytów. Zwiększa się także liczba ludności w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym, czyli zmienia się relacja „dziadkowie-wnuki” – na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym w 2010 r. przypadały 57,2 osoby w wieku poprodukcyjnym, natomiast w 2020 r. było to już 80,6 osób (tab. 30).

Ryc. 13. Struktura ludności według płci i wieku w gminie Tarnowo Podgórne w latach: 2010 i 2020

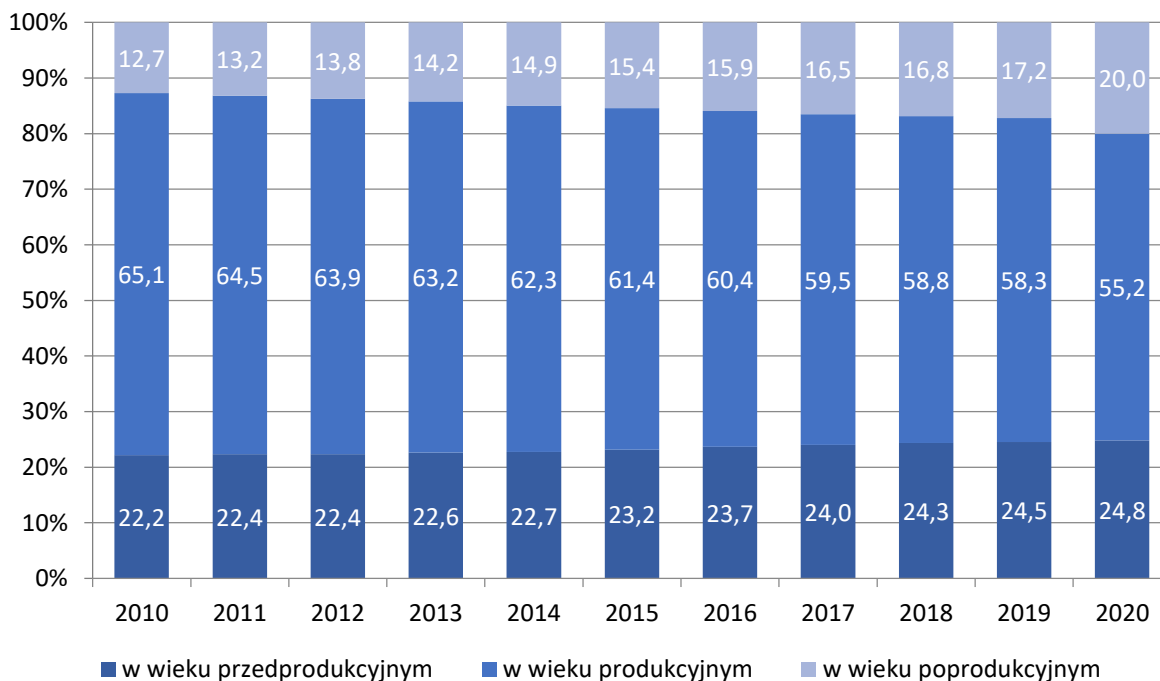
Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS, danych Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne

Tab. 30. Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat), produkcyjnym (18-59 K/64 M lat) i poprodukcyjnym (60K/65 M i więcej lat) w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019

Ludność	Lata										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
w wieku przedprodukcyjnym	4610	4780	4895	5105	5260	5526	5839	6083	6364	6654	6903
w wieku produkcyjnym	13523	13786	13982	14254	14426	14650	14909	15056	15370	15804	15336
w wieku poprodukcyjnym	2635	2816	3010	3206	3459	3676	3931	4180	4402	4659	5561
w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	19,5	20,4	21,5	22,5	24,0	25,1	26,4	27,8	28,6	29,5	36,3
w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	57,2	58,9	61,5	62,8	65,8	66,5	67,3	68,7	69,2	70,0	80,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS i danych Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne.

Ryc. 14. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym (w %) w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS i danych Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne.

Zmiany struktury wieku w gminie Tarnowo Podgórne przebiegają dwutorowo i polegają zarówno na odmładzaniu jak i starzeniu się społeczeństwa. Wymaga to od władz samorządowych tworzenia programów dla obu rosnących liczebnie grup ludności. Dla najmłodszej grupy mieszkańców oznacza to zapewnienie miejsc w przedszkolach i szkołach oraz zapewnienie dzieciom i młodzieży możliwości rozwijania zainteresowań i pasji (sportowych, kulturalnych itp.). W przypadku seniorów dotyczy to w szczególności zapewnienia im dostępu do usług przede wszystkim zdrowotnych i opiekuńczych, ale także kulturalnych, rekreacyjnych i edukacyjnych. Seniorzy coraz częściej są aktywni do późnych lat swojego życia, stąd istotne jest zapewnienie im zarówno możliwości spędzania w różnorodny sposób czasu wolnego w miejscu zamieszkania, jak i sposobności angażowania się w życie społeczne gminy.

3.3. Prognoza demograficzna do 2030 roku

Prognozowanie demograficzne stanowi bardzo istotny element programowania rozwoju tak w skali krajowej, regionalnej jak i lokalnej. W przypadku prognozowania rozwoju demograficznego małych populacji, takich jak gminy, prognozowanie nie jest w pełni precyzyjne, z uwagi na silne oddziaływanie czynnika migracyjnego (Paradysz 2012, Bąkowska i in. 2016). Jest on często bardzo zmienny i tak jak w przypadku Tarnowa Podgórnego silnie związany z koniunkturą mieszkaniową. Stąd też niniejsze przewidywanie liczby ludności należy nazwać **projekcją stanu zaludnienia, z założeniem kontynuacji trendów demograficznych obserwowanych w gminie od kilku lat.**

W opracowaniu przyjęto składnikową metodę projekcji (zwaną także metodą czynnikową) powszechnie wykorzystywaną w prognozowaniu demograficznym, także dla celów zarządzania jednostkami terytorialnymi różnego szczebla. Ma ona charakter predykcyjny i pozwala przewidzieć w sposób możliwie prawdopodobny liczbę zdarzeń struktur demograficznych w przyszłości. Projekcja ukazuje przyszłość nie tylko na podstawie obecnej sytuacji, ale także przy warunkach oczekiwanych (symulowanych), uwzględniających trendy np. w zakresie umieralności i płodności biologicznej oraz migracji.

Prognozę demograficzną dla gminy Tarnowo Podgórne sporządzono przy uwzględnieniu wzorca migracji dla lat 2017 i 2018 oraz utrzymujących się współczynników płodności w kolejnych latach na podstawie urodzeń w 2019 r. (50 urodzeń na 1000 kobiet w wieku 15-49 lat). Podstawą dla ustalenia struktur wyjściowych dla kolejnych lat prognozy była struktura ludności płci i wieku (pojedynczych roczników) w gminie Tarnowo Podgórne na dzień 31.12.2019 r.

Wyniki prognozy demograficznej wskazują, że w 2030 r. liczba ludności w gminie Tarnowo Podgórne wynosić będzie 34 089 mieszkańców. Oznacza to, że liczba mieszkańców zwiększy się w stosunku do 2020 r. o 6 153 mieszkańców tj. o 22%. Wyniki prognozy według pięcioletnich grup wieku przedstawiono w tabeli 31. Liczba urodzeń w latach 2020-2030 przy zachowaniu obecnego, wysokiego współczynnika urodzeń w gminie, wynosić będzie pomiędzy 330 (2026 r.) a 346 (2030 r.) rocznie (tab. 32).

Tab. 31. Prognozowana liczba ludności gminy Tarnowo Podgórne w latach 2020-2030

Wiek	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
0-4	1995	1971	1906	1859	1842	1839	1830	1825	1825	1834	1843
5-9	2046	2136	2282	2369	2412	2228	2318	2464	2551	2594	2607
10-14	2000	2082	2121	2172	2207	2068	2150	2189	2239	2275	2296
15-19	1498	1566	1685	1823	1947	1521	1589	1708	1846	1970	2090
20-24	1215	1263	1274	1353	1436	1325	1373	1384	1463	1545	1630
25-29	1529	1456	1417	1347	1299	1870	1797	1758	1689	1641	1667
30-34	1982	1994	1957	1915	1921	2430	2442	2405	2363	2369	2318
35-39	2722	2708	2707	2659	2515	3030	3016	3016	2968	2825	2741
40-44	2579	2653	2711	2823	2906	2704	2777	2834	2945	3027	3150
45-49	2005	2200	2387	2488	2660	2425	2401	2337	2290	2273	2270
50-54	1448	1529	1618	1770	1898	2022	2213	2397	2496	2665	2708
55-59	1370	1348	1343	1334	1366	1425	1502	1588	1735	1860	1981
60-64	1586	1533	1458	1392	1339	1374	1353	1349	1340	1370	1427
65-69	1582	1605	1633	1647	1637	1577	1529	1460	1398	1350	1381
70-74	1147	1192	1291	1371	1442	1482	1503	1527	1540	1531	1477
75-79	485	599	688	789	906	994	1032	1116	1184	1244	1279
80-84	411	407	388	384	363	395	487	556	634	721	787
85-89	212	226	241	253	263	269	265	253	249	237	259
90-94	104	107	113	103	111	108	115	124	129	134	137
95-100	20	20	24	30	35	40	39	42	40	43	42
Razem	27936	28595	29244	29881	30505	31127	31732	32331	32922	33508	34089

Źródło: opracowanie własne.

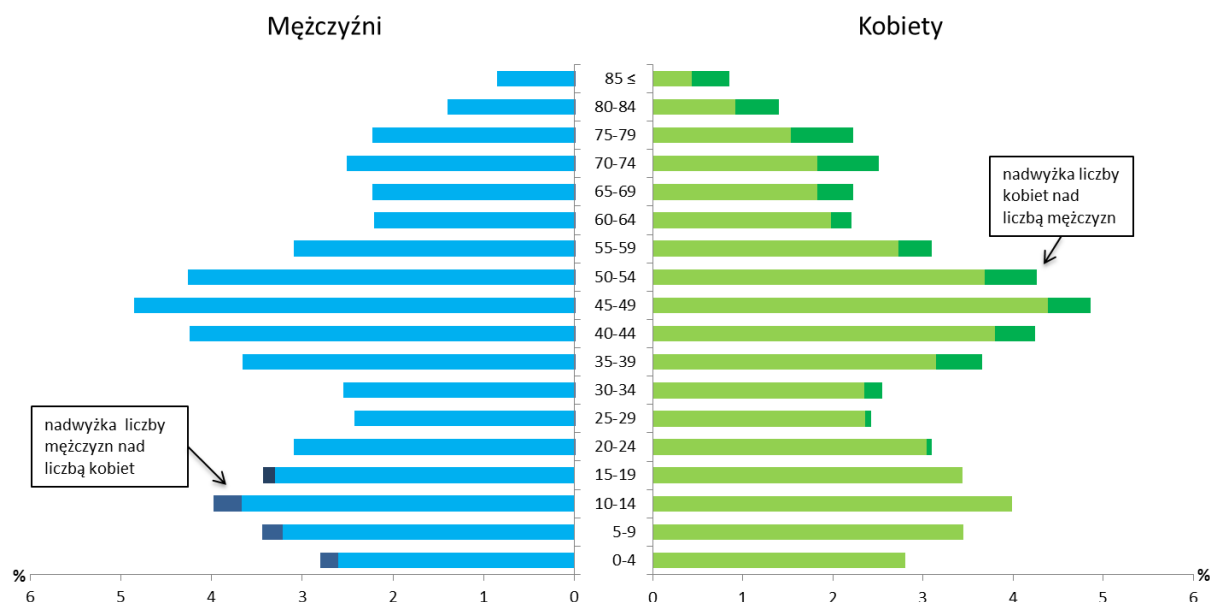
Tab. 32. Prognozowana liczba urodzeń w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2020-2030

Rok	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Liczba urodzeń	341	339	338	335	331	337	330	333	335	340	346

Źródło: opracowanie własne.

Na piramidzie ludności według płci i wieku w 2030 r. wykonanej na podstawie prognozy demograficznej zauważyć można **znaczny przyrost ludności w wieku poprodukcyjnym, co oznacza nieuchronny proces dalszego starzenia się populacji gminy Tarnowo Podgórne** (ryc. 15). Zawężona podstawa piramidy ludności wskazuje z kolei na prognozowany spadek udziału i populacji w najmłodszych grupach wiekowych w ogólnej liczbie ludności.

Ryc. 15. Prognozowana struktura ludności według płci i wieku w gminie Tarnowo Podgórne w 2030 r.

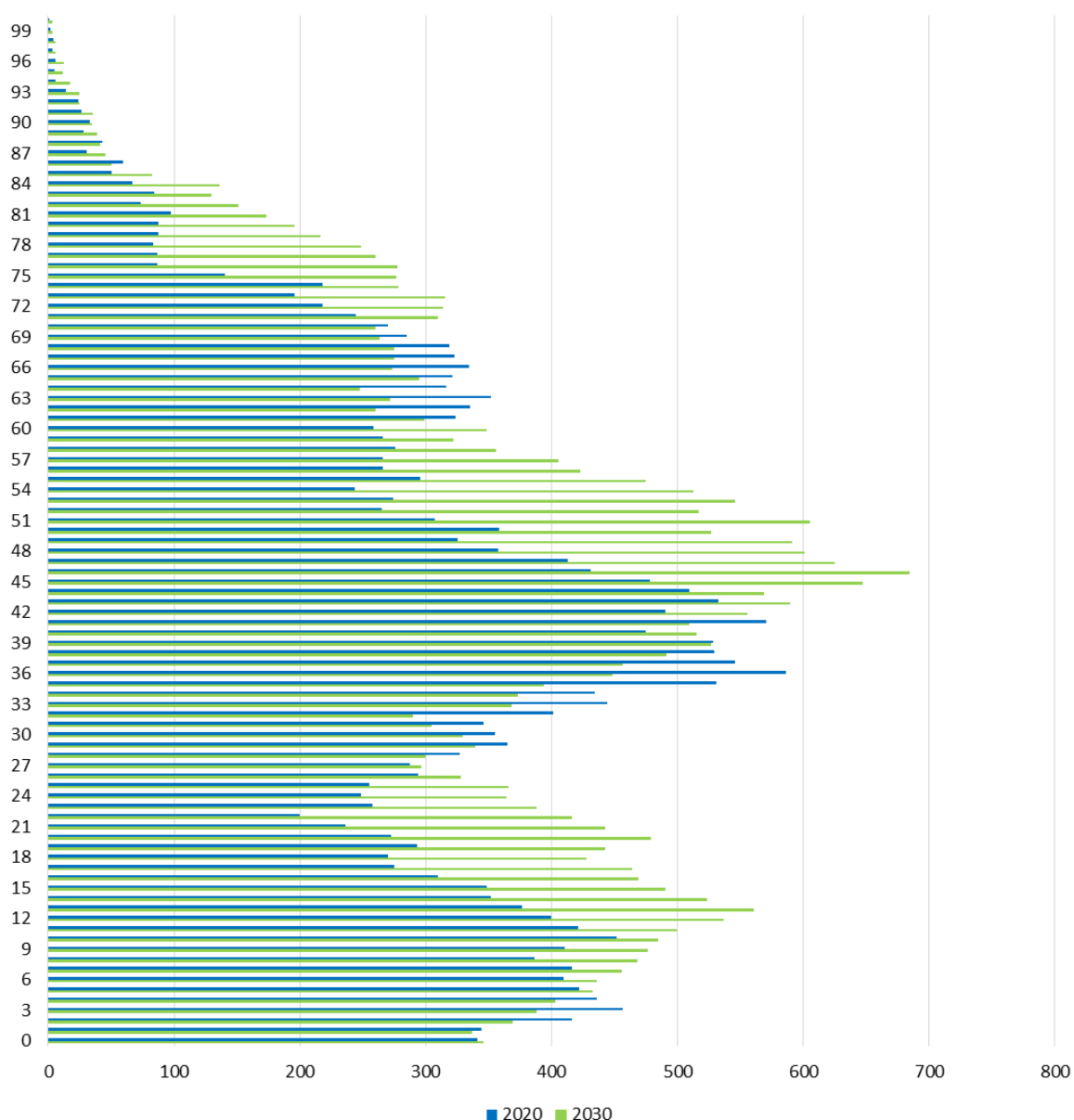

Źródło: opracowanie własne.

Porównanie zmian liczebności poszczególnych roczników dla lat 2020 i 2030 przedstawia profil wieku ludności (ryc. 16). Na profilu wyraźniej niż na piramidzie wieku widać zjawisko falowania demograficznego, które następować będzie w najbliższych 10 latach, związane z procesem starzenia się populacji gminy. Roczники wyżów demograficznych z lat 50 i 80-tych XX w. osiągać będą coraz późniejszy wiek. Liczne dziś pokolenie powojennego wyżu demograficznego, w 2030 r. osiągnie wiek ok. 75-80 lat, natomiast pokolenie wyżu demograficznego lat 80-tych XX w. ok. 50 lat. W 2030 r. należy spodziewać się także większej niż w 2020 r. liczby osób młodych w wieku 10-20 lat, czyli pokolenia dzieci rodziców mikrowyżu demograficznego lat 80-tych.

Wyniki prognozy demograficznej sporządzonej na potrzeby Strategii zestawiono z wynikami prognozy demograficznej GUS (2017). W tej prognozie, także do perspektywy 2030 r. jako punkt wyjścia przyjęto stan wcześniejszy, tzn. liczbę ludności w dniu 31.12.2016 r. **Według prognozy GUS gmina Tarnowo Podgórne mieści się w grupie gmin w Polsce, w których do 2030 r. nastąpi przyrost ludności większy niż 10%, co jest zgodne z wynikami niniejszej prognozy demograficznej.** Wyniki prognozy GUS wskazują, że w 2030 r. gminę Tarnowo Podgórne zamieszkiwać będzie 32 936 mieszkańców, natomiast na podstawie prognozy CBM UAM liczbę tą oszacowano na 34 089 w 2030 r. tj. 1153 osoby więcej niż wg prognozy GUS (tab. 33). Różnica wynika z uwzględnienia w najnowszej prognozie trendów z lat 2017-2019, które związane były z bardziej dynamicznym rozwojem demograficznym gminy.

Ryc. 16. Profil wieku populacji gminy Tarnowo Podgórne w latach: 2020 i 2030

Źródło: opracowanie własne.

Największe rozbieżności pomiędzy prognozą GUS a CBM UAM dotyczą liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym (ryc. 17). Mogą one wynikać ze zmian wartości współczynnika dzietności. Jak wskazuje GUS, wartość współczynnika dzietności obserwowana w ostatnich latach zdaje się wskazywać, że wzrost dzietności może być szybszy i wyższy niż zakładano wcześniej. Ponadto, jak wskazuje m. in. Bijak i in. (2006) czy Śleszyński (2014), największe błędy w szacowaniu liczby ludności dotyczą właśnie poziomu urodzeń, a pod względem stanów ludności niedoszacowane są szczególnie strefy podmiejskie dużych miast².

² Przyczyny niedoszacowania liczby ludności w prognozach GUS opisano także w opracowaniu pt. „Monitoring wyników prognozy ludności Polski dla 2017 r.”. Wykazano w nim, że: „w 2017 roku родило się 401 982 dzieci, z tego 236 143 w miastach (58,7%) oraz 165 839 (41,3%) na obszarach wiejskich. W porównaniu do

Tab. 33. Porównanie wyników prognozy demograficznej CBM UAM z wynikami prognozy demograficznej GUS

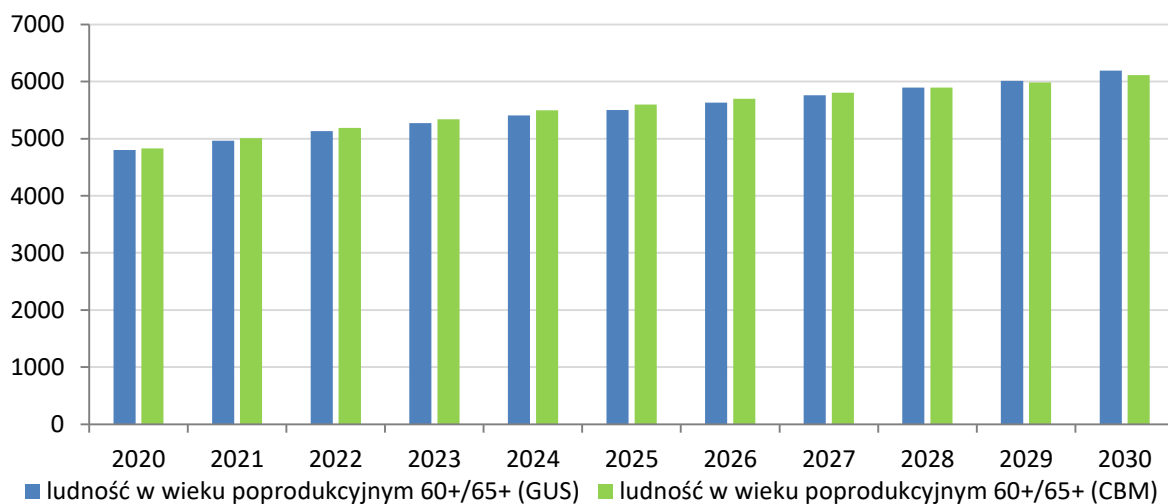
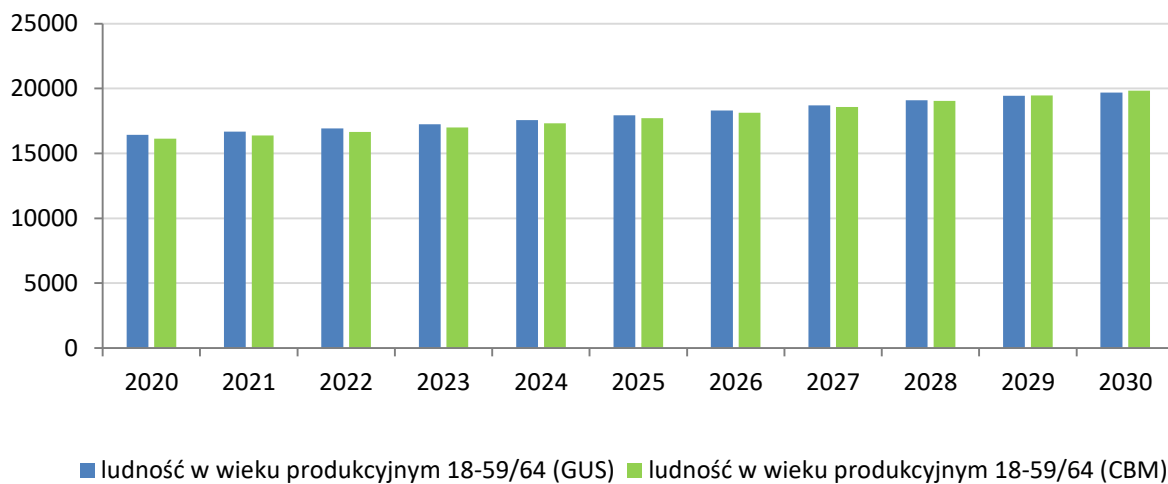
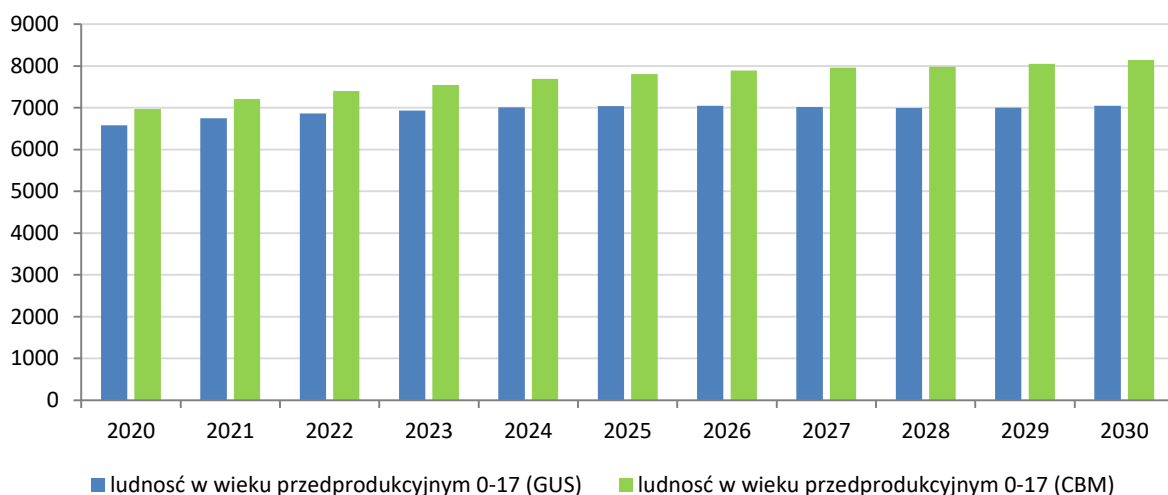
Ludność w wieku (lata)	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Prognoza GUS											
Przed-produkcyjnym (0-17)	6583	6749	6862	6937	7008	7045	7051	7019	6992	7005	7049
Produkcyjnym (18-59/64)	16432	16665	16933	17249	17560	17937	18307	18707	19087	19438	19697
Po-produkcyjnym (60+/65+)	4801	4962	5130	5271	5408	5502	5629	5758	5894	6014	6190
Ogółem	27816	28376	28925	29457	29976	30484	30987	31484	31973	32457	32936
Prognoza CBM UAM											
Przed-produkcyjnym (0-17)	6975	7208	7400	7550	7690	7809	7894	7959	7987	8055	8144
Produkcyjnym (18-59/64)	16131	16379	16655	16990	17319	17719	18139	18570	19041	19470	19831
Po-produkcyjnym (60+/65+)	4830	5009	5189	5341	5496	5599	5699	5803	5894	5983	6114
Ogółem	27936	28595	29244	29881	30505	31127	31732	32331	32922	33508	34089

Źródło: BDL GUS i prognoza CBM UAM.

Liczbę ludności w wieku przedprodukcyjnym w 2030 r. na podstawie prognozy GUS oszacowano na 7049 osób, według prognozy CBM UAM wynosić ona będzie 8144 osoby (tj. 1095 osób więcej). Liczba ludności w wieku produkcyjnym w 2030 r. oszacowana przez GUS i CBM UAM jest zbliżona, wynosić będzie wg GUS 19 697 osób, a według CBM UAM 19 831 osób (różnica 134 osób). Również liczba ludności w wieku poprodukcyjnym w 2030 r. według GUS i CBM UAM jest bardzo zbliżona, wg GUS wyniesie 6190 osób, a według prognozy CBM UAM 6114 osób (tj. 76 osób mniej niż prognozuje GUS). Zestawienie wyników obu prognoz według ekonomicznych grup wieku przedstawia ryc. 17.

zakładanych w prognozie rzeczywiste urodzenia były wyższe o 56 052 dzieci, w tym w miastach o 40 722 i na wsi 15 330. Błąd względny prognozy wynosi 13,9% dla Polski oraz 17,2% dla miast i 9,2% dla obszarów wiejskich.

Ryc. 17. Ekonomiczne grupy wieku do 2030 r. wg prognozy demograficznej GUS i CBM

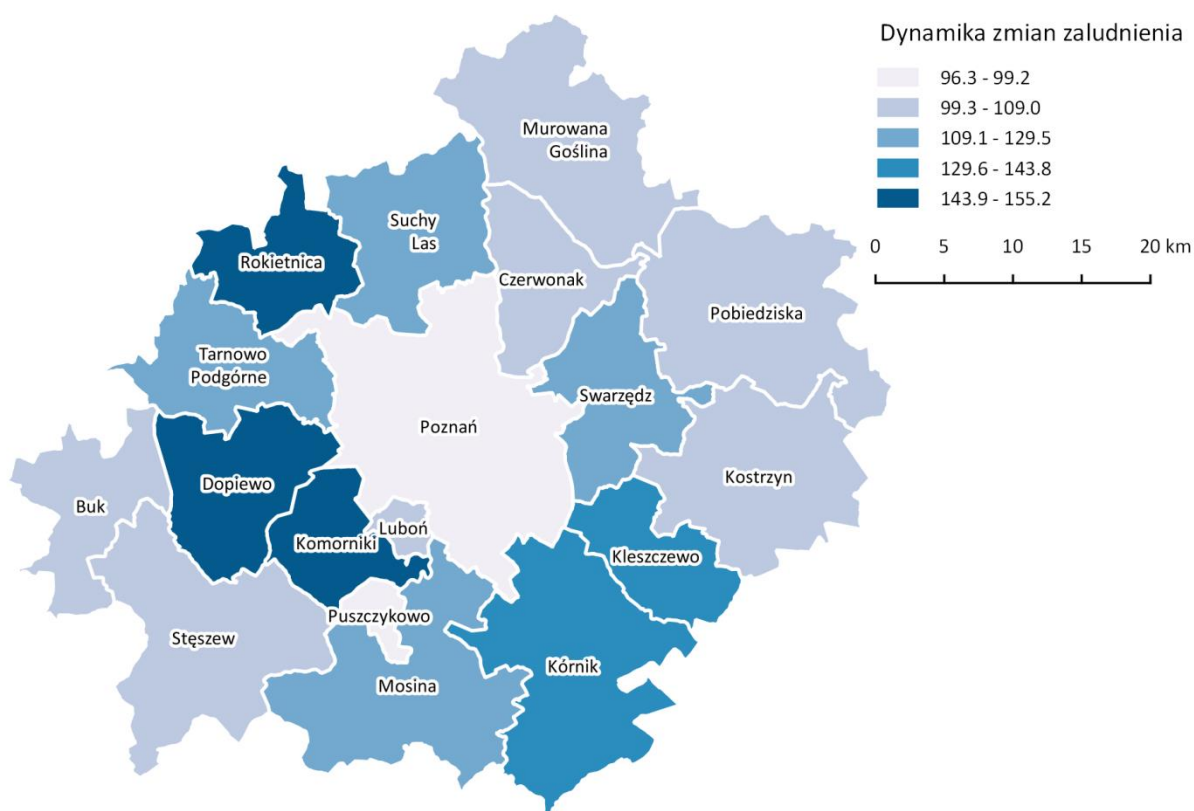

Źródło: opracowanie własne na podstawie opracowania: „Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030 (opracowanie eksperymentalne)” GUS (2017) i wyników prognozy demograficznej CBM UAM.

3.4. Procesy demograficzne na tle aglomeracji poznańskiej i gmin stref podmiejskich

Pod względem liczby ludności w 2019 r. gmina Tarnowo Podgórne zajmowała 7. miejsce wśród gmin powiatu poznańskiego, kolejno za: Swarzędzem (51 522 mieszkańców), Mosiną (33 442 mieszkańców), Luboniem (31 941 mieszkańców), Komornikami (30 620 mieszkańców), Kórnikami (29 787 mieszkańców) i Dopiewem (28 138 mieszkańców). **W 2019 r. ludność zamieszkała w gminie Tarnowo Podgórne stanowiła 7% ludności powiatu poznańskiego.** Gmina Tarnowo Podgórne zalicza się do gmin o znacznym przyroście liczby ludności w latach 2010-2019 (wskaźnik dynamiki = 129). **Pod względem wskaźnika dynamiki zmian zaludnienia w latach 2010-2019 gmina Tarnowo Podgórne zajmowała 6. miejsce wśród gmin powiatu poznańskiego,** kolejno za Komornikami (155), Dopiewem (154), Rokietnicą (149), Kleszczewem (144) i Kórnikami (142). Gęstość zaludnienia w gminie w 2019 r. wynosiła 276 os/km² i plasowała Tarnowo Podgórne na 6 pozycji wśród gmin powiatu poznańskiego.

Ryc. 18. Zmiany zaludnienia (2010=100%) w gminach aglomeracji poznańskiej w latach 2010-2019

Źródło: opracowanie własne.

Porównując wskaźnik przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców, gmina Tarnowo Podgórne z wartością 6,6‰ (2019 r.) plasuje się w czołówce gmin powiatu poznańskiego (tab. 24). Wyższe wskaźniki przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców w 2019 r. miały

w powiecie poznańskim jedynie: Komorniki (13,6‰), Kórnik (10,6‰), Kleszczewo (8,6‰), Dopiewo (7,9‰) oraz Rokietnica (7,1‰). Saldo migracji ogółem na 1000 osób w gminie Tarnowo Podgórne w 2019 r. wynosiło 31,3‰ i było wyższe niż średnia dla powiatu poznańskiego (18‰). Dawał on gminie 5 miejsce odpowiednio za: Dopiewem (41,6‰), Kleszczewem (41‰), Rokietnicą (40,4‰) i Kórnikiem (40,1‰).

Tarnowo Podgórne należy do gmin młodych demograficznie także na tle gmin powiatu poznańskiego. W 2019 r. udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w gminie Tarnowo Podgórne wynosił 23,9%. Młodsza populację (udział ludności w wieku przedprodukcyjnym) w powiecie poznańskim mają jedynie gminy: Komorniki (27,8%), Dopiewo (27,6%), Kleszczewo (26,9%), Rokietnica (26%) i Kórnik (25,2%). Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w gminie Tarnowo Podgórne w 2019 roku wynosił 17%, co plasowało gminę na 10. pozycji za: Puszczykowem (23,9%), Luboniem (18,8%), Bukiem (18,7%), Stęszewem (18,6%), Czerwonakiem (18,2%), Mosiną (17,8%), Pobiedziskami (17,8%) i Suchym Lasem (17,5%) i Swarzędzem (17,1%). Potwierdza to wcześniejsze informacje o szybkim starzeniu się populacji gminy.

Tab. 34. Sytuacja demograficzna gminy Tarnowo Podgórne na tle powiatu poznańskiego (17 gmin) i miasta Poznania (dane za 2019 r.)

Liczby i wskaźniki	Tarnowo Podgórne	Powiat poznański	Poznań
Liczba ludności w 2010 r.	21 677	330 245	555 614
Liczba ludności w 2019 r.	28 070	399 272	534 813
Dynamika zmian zaludnienia 2010-2019 (2010=100)	129	121	96
Gęstość zaludnienia (os./km ²)	276	210	2 042
Przyrost naturalny na 1000 ludności	6,6	5,2	0,6
Saldo migracji ogółem na 1000 ludności	31,3	18,0	-3,2
Ludność w wieku przedprodukcyjnym (%)	23,9	23,0	17,0
Ludność w wieku produkcyjnym (%)	59,1	60,7	58,1
Ludność w wieku poprodukcyjnym (%)	17,0	16,3	24,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Na tle powiatu poznańskiego, gminę Tarnowo Podgórne cechują bardzo pozytywne procesy demograficzne, m. in. wysoka dynamika zmian zaludnienia, dodatnie, większe niż przeciętne wartości przyrostu naturalnego i salda migracji. Cechy te stawiają gminę wśród najbardziej rozwojowych demograficznie wśród gmin powiatu poznańskiego, przy zauważalnym przyspieszonym tempie starzenia się ludności. Generalnie jest to młoda i rozwojowa demograficznie gmina, która szczególnie w porównaniu z Poznaniem, pokazuje zjawisko nierównomierności procesów demograficznych między dużym miastem (depopulacja, starzenie się) a strefą podmiejską.

Interesujące wyniki daje pozycjonowanie gminy Tarnowo Podgórne na tle innych jednostek stref podmiejskich dużych miast. W 2019 r. Tarnowo Podgórne posiadało zbliżony

stan zaludnienia do dwóch gmin w powiecie poznańskim (Dopiewo, Komorniki). Z kolei pozostałe gminy referencyjne: Nadarzyn (pod Warszawą), Stryków (pod Łodzią) i Kobierzyce (pod Wrocławiem) cechuje niższa liczba ludności (Kobierzyce – 21 760 osób, Nadarzyn – 14 032 osoby, Stryków – 12 711 osób). Największy przyrost zaludnienia (2010 r. =100) charakteryzuje Komorniki (155), Dopiewo (154) i Kobierzyce (130). Spośród analizowanych pięciu gmin referencyjnych jedna - gmina Stryków posiadała w 2019 r. ujemny przyrost naturalny (-1,2‰), pozostałe cechował dodatni, wysoki przyrost naturalny, najwyższy w Komornikach (13,6‰). Gminy położone w powiecie poznańskim charakteryzuje też najwyższe saldo migracji na tle badanych gmin. Potwierdza to wysoką, także w skali innych stref podmiejskich w Polsce, dynamikę procesów suburbanizacji w aglomeracji poznańskiej (zob. także Kurek i in 2020).

Z uwagi na poziom starzenia się populacji, gminę cechuje największe podobieństwo do podwarszawskiego Nadarzynu. W obu tych gminach udział ludności w wieku poprodukcyjnym wynosi już ponad 16% (tab. 35). Do najmłodszych demograficznie gmin w pierwszej kolejności należą: Komorniki (27,8%), Dopiewo (27,6%) i Kobierzyce (24,5%). Najstarszą demograficznie w badanej grupie gminą jest Stryków.

Tab. 35. Liczba i struktura ludności oraz ruch naturalny i wędrówkowy na tle wybranych gmin podmiejskich w 2019 r.

Liczby i wskaźniki	Tarnowo Podgórne	Dopiewo	Komorniki	Kobierzyce	Nadarzyn	Stryków
Liczba ludności w 2010 r.	21 677	18 290	19 732	16 788	11 659	12 275
Liczba ludności w 2019 r.	28 070	28 138	30 620	21 760	14 032	12 711
Dynamika zmian zaludnienia 2010-2019	129	154	155	130	120	104
Gęstość zaludnienia (os./km ²)	276	260	461	146	191	81
Przyrost naturalny na 1000 ludności	6,6	7,9	13,6	5,7	2,7	-1,2
Saldo migracji ogółem na 1000 ludności	31,3	41,6	27,6	24,3	25,1	6,4
Ludność w wieku przedprodukcyjnym (%)	23,9	27,6	27,8	24,5	22,4	18,7
Ludność w wieku produkcyjnym (%)	59,1	60,2	60,3	61,8	61,0	59,2
Ludność w wieku poprodukcyjnym (%)	17,0	12,2	11,9	13,7	16,6	22,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Podsumowując, gminę Tarnowo Podgórne, ale też inne gminy powiatu poznańskiego, cechują szczególnie pozytywne, prorozwojowe procesy demograficzne. Zestaw wskaźników demograficznych, zaprezentowany w tab. 35 pokazuje typowy obraz polskich stref podmiejskich, poddanych zjawisku suburbanizacji rezydencjalnej, co prowadzi do silnego wzrostu liczby ludności i odmładzania lokalnej populacji. Gminy podmiejskie mogą być jeszcze w różnych fazach rozwoju demograficznego (co wynika także z pozycji samego miasta centralnego), czego dowodem jest gmina Stryków pod Łodzią, wykazując jeszcze pewne cechy tradycyjnej gminy wiejskiej.

Analiza SWOT – Sytuacja demograficzna

Analiza SWOT jest przedstawia silne i słabe strony sytuacji demograficznej gminy Tarnowo Podgórne w ujęciu dynamicznym (w tym prognostycznym) oraz w odniesieniu do innych gmin referencyjnych powiatu i stref podmiejskich. Szanse i zagrożenia i rozwojowe gminy wynikają z uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych i dotyczą obserwowanych trendów demograficznych w gminie, całej aglomeracji poznańskiej i w kraju.

Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Stały wzrost liczby mieszkańców w ostatniej dekadzie, • Rosnąca liczba urodzeń i dodatni przyrost naturalny, • Duża i zwiększająca się liczba małżeństw, • Wysoki napływ migracyjny, dodatnie saldo migracji zagranicznych, • Wysoki przyrost rzeczywisty plasujący gminę w „demograficznie” pozytywnych jednostkach typu C, • Wzrastająca liczba i odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym – „odmładzanie” populacji. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost liczby zgonów powodowany zwiększaniem się liczby osób w wieku poprodukcyjnym, • Rosnący odsetek osób w wieku poprodukcyjnym – starzenie się społeczeństwa, • Wzrost obciążenia demograficznego, liczby ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, • Wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Przewidywany stały wzrost liczby ludności do 2030 r., • Napływ młodych (w wieku mobilnym 18-39) mieszkańców do gminy jako czynnik rozwoju społeczno-gospodarczego, • Pozytywne z demograficznego punktu widzenia wskaźniki demograficzne na tle gmin powiatu poznańskiego i miasta Poznania oraz innych gmin podmiejskich w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> • Napływ zbyt dużej liczby nowych mieszkańców w stosunku do możliwości zaspokojenia ich potrzeb przez gminę, • Nadmierna dekoncentracja przestrzenna ludności, • Nadmierny wzrost zaludnienia, możliwość pogorszenia się warunków życia mieszkańców związanych z zaspokojeniem potrzeb społecznych, • Spadek diety w przypadku pogarszania się warunków życia, bezrobocia itp.

Dynamiczny wzrost liczby mieszkańców, zmiany rozmieszczenia ludności, przemiany struktury wieku mieszkańców należą do kluczowych wyzwań rozwojowych gminy Tarnowo Podgórne. Sytuacja demograficzna obecna i prognozowana ma wpływ na niemal wszystkie elementy życia społeczno-gospodarczego gminy, stąd wyzwania odniesiono do wielu dziedzin, takich jak: planowanie przestrzenne, gospodarka komunalna, transport, usługi społeczne w tym w szczególności edukacyjne, zdrowotne, socjalne i usługi sektora czasu wolnego.

Wyzwania związane z rozwojem demograficznym

- Planowanie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, placówek wychowania przedszkolnego i szkół różnych typów w odniesieniu do prognozowanych zmian liczby dzieci i młodzieży. W najbliższej dekadzie liczba dzieci i młodzieży w wieku edukacyjnym wzrośnie o 1500 osób.
- Tworzenie polityki senioralnej w gminie i programów aktywizacji osób starszych, w obliczu starzenia się populacji,
- Rozwój służby zdrowia w zakresie świadczenia usług zdrowotnych dostosowanych do zmian struktury wieku populacji gminy (np. opieka geriatryczna, pediatria),
- Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej oraz kulturalnej w celu stworzenia mieszkańcom możliwości atrakcyjnego spędzania czasu wolnego,
- Konieczność planowania terenów pod budownictwo mieszkaniowe, z uwzględnieniem kryteriów chłonności demograficznej, koncentracji przestrzennej zabudowy oraz dobrej dostępności placówek usługowych,
- Rozbudowa sieci dróg, szczególnie lokalnych, zapewniających dogodny dostęp do powstających osiedli mieszkaniowych,
- Rozbudowa sieci infrastruktury technicznej (wodociągi, kanalizacja itp.) celem zapewnienia obsługi komunalnej nowych osiedli mieszkaniowych oraz ochrony środowiska przyrodniczego gminy.

4. INFRASTRUKTURA I USŁUGI SPOŁECZNE

Infrastruktura społeczna to urządzenia, placówki i obiekty, które stanowią materialną podstawę realizacji usług społecznych. Zaspokajanie w tym zakresie potrzeb społeczności gminy jest zadaniem ustawowym samorządu lokalnego i wpływa na warunki życia i poziom zadowolenia mieszkańców. W diagnozie obok danych statystycznych uwzględniono także wyniki Badania opinii mieszkańców gminy Tarnowo Podgórne o warunkach życia wykonanych przez Pracownię Badań Opinii Publicznej Społeczności Lokalnej i Rynku. Diagnozą objęto usługi wychowawcze i edukacyjne, zdrowotne, socjalne, kulturalne, związane z bezpieczeństwem oraz wykorzystaniem czasu wolnego (sport, rekreacja i turystyka).

4.1. Wychowanie i edukacja

Realizacja zadań samorządu terytorialnego związanych z **edukacją dzieci i młodzieży ma bezpośredni wpływ na poziom wykształcenia mieszkańców**. Istnieje także silny związek pomiędzy jakością nauczania a poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego oraz kapitału społecznego (Hannum, Buchmann 2004, Huang i in. 2009). Poniżej przedstawiono charakterystykę gminy Tarnowo Podgórne w zakresie opieki żłobkowej, wychowania przedszkolnego oraz szkolnictwa podstawowego i ponadpodstawowego, nawiązując do zmian w szkolnictwie wynikających z realizowanej od 2016 r. kolejnej reformy oświaty oraz sytuacji gminy w zakresie wybranych wskaźników oświatowych na tle kraju, województwa wielkopolskiego, powiatu poznańskiego i miasta Poznania.

4.1.1. Opieka nad dziećmi do lat 3 i wychowanie przedszkolne

Zapewnienie opieki nad dziećmi do lat 3 jest ważnym czynnikiem wpływającym nie tylko na rozpoczęcie wczesnej edukacji przez dzieci, ale także jednym z elementów stymulujących aktywność zawodową kobiet, i co się z tym wiąże, lokalny rynek pracy. Tworzenie możliwości korzystania przez mieszkańców gminy z miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 powinno być zatem jednym z ważnych zadań gminy. Kwestie dotyczące opieki nad dziećmi do lat 3 reguluje ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3. Jak wskazano w artykule 2 ww. ustawy opieka nad dziećmi w wieku do lat 3 może być organizowana w formie żłobka lub klubu dziecięcego, a także sprawowana przez dziennego opiekuna oraz nianię. Żłobki i kluby dziecięce mogą tworzyć i prowadzić: jednostki samorządu terytorialnego oraz instytucje publiczne, osoby fizyczne, osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej. Gmina Tarnowo Podgórne wprowadzi nie jest organem prowadzącym dla żłobków na jej terenie, ale dotuje ze swojego budżetu działalność prywatnych żłobków i klubów malucha.

Z danych GUS wynika, że na terenie gminy Tarnowo Podgórne jeszcze w 2013 r., funkcjonowały zaledwie 3 żłobki (tab. 37). Tylko pomiędzy rokiem 2017 a 2020 ich liczba zwiększyła się o 8 placówek. Wraz z rosnącą liczbą urodzeń polepsza się zatem

dostępność, także przestrzenna, placówek opieki nad maluchami. Obecnie **w całej gminie jest już 15 prywatnych żłobków** (tab. 36). Są one zlokalizowane w miejscowościach:

- Tarnowo Podgórne (Żłobek „WidziMisie”, Żłobek „Stokrotka”, Żłobek „Wesołe Lata” – w dwóch lokalizacjach),
- Lusówko (Żłobek "Słodziaki", Żłobek „Pysie-Misie” - w dwóch lokalizacjach),
- Przeźmierowo (Żłobek "Tęcza", Żłobek "Gzuby", Żłobek „Tajemniczy ogród”),
- Lusowo (Żłobek "Sarenka", Żłobek „Kogut”),
- Chyby (Żłobek „Tęczowa Kraina Sportowego Smyka”),
- Sady (Żłobek "Jagoda i Humorek”),
- Wysogotowo (Żłobek „LA LO LI”).

Tab. 36. Liczba żłobków w gminie Tarnowo Podgórne wg miejscowości w 2020 r.

Miejscowość	Liczba żłobków
Tarnowo Podgórne	4
Lusówko	3
Przeźmierowo	3
Lusowo	2
Chyby	1
Sady	1
Wysogotowo	1
Ogółem	15

Źródło: rejestr żłobków i klubów dziecięcych działających na terenie Gminy Tarnowo Podgórne (www.empatia.mpips.gov.pl).

W 2020 r. w gminie było 410 miejsc dla dzieci w żłobkach (ogółem z oddziałami i klubami dziecięcymi), co oznacza wzrost o 324 miejsc w stosunku do 2013 r. (tab. 37). Liczba i odsetek dzieci do lat 3 objętych opieką żłobkową w gminie Tarnowo Podgórne od 2013 r. systematycznie rośnie. W 2013 r. było to 60 dzieci czyli 7,2% dzieci zamieszkujących obszar gminy a w 2020 r. już 238 dzieci, co stanowiło 22,4%³. To pozytywny wzrost, coraz większy odsetek dzieci objęty opieką żłobkową oznacza, że coraz większa liczba rodziców, szczególnie kobiet, może podejmować pracę zawodową. Jak wynika z badań ankietowych przeprowadzonych wśród mieszkańców gminy Tarnowo Podgórne w 2019 r., dostęp do żłobków bardzo dobrze ocenia 13,2% mieszkańców, 46% - dobrze, a 38,7% - mieszkańców wybrało odpowiedź „trudno powiedzieć”. Jedynie 2,1% oceniło ten aspekt źle⁴.

³ Według definicji GUS: „Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach to stosunek liczby wszystkich dzieci objętych opieką w żłobkach, oddziałach żłobkowych oraz od 2012 r. - klubach dziecięcych do liczby dzieci w grupie wieku do lat 3 (bez trzylatków) - wyrażony procentowo”.

⁴ „Badanie opinii mieszkańców gminy Tarnowo Podgórne o warunkach życia i oczekiwaniach wobec administracji samorządowej”, 2019, Pracownia Badań Opinii Publicznej Społeczności Lokalnej i Rynku, Jarocin.

Tab. 37. Opieka żłobkowa w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2013-2020

Placówki i dzieci w żłobkach	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Żłobki	3	6	6	6	7	13	16	15
Kluby dziecięce	2	1	1	1	2	0	0	0
Miejsca ogółem (łącznie z oddziałami i klubami dziecięcymi)	86	146	148	154	188	375	436	410
Dzieci w wieku do 3 lat ogółem w gminie	839	818	875	958	1055	1119	1166	1062
Dzieci objęte opieką w żłobkach	60	100	114	136	176	288	379	238
Udział % dzieci objętych opieką w żłobkach (stosunek liczby wszystkich dzieci objętych opieką w żłobkach do liczby dzieci w grupie wieku do lat 3)	7,2	12,2	13,0	14,2	16,7	25,7	32,5	22,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS i Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne. .

Pozytywnym aspektem związanym z rozwojem opieki nad dziećmi do lat 3 w gminie jest wzrost liczby żłobków w gminie i tym samym liczby miejsc w żłobkach w latach 2013-2020. **W latach 2013-2020 odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach wzrósł z 7,2% do 22,4%.** Dzięki poprawiającym się wskaźnikom opieki żłobkowej w gminie, polepsza się możliwość godzenia obowiązków rodzicielskich i zawodowych osób mieszkających na terenie gminy Tarnowo Podgórne. Biorąc pod uwagę odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach, na tle gmin aglomeracji poznańskiej, gmina Tarnowo Podgórne znajduje się na wysokiej 3 pozycji (32,5% w 2019 r.). Wyższym wskaźnikiem cechuje się tylko gmina Suchy Las (39,1%) i Swarzędz (34,8%), najniższym natomiast Kleszczewo (5,1%). Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach w gminie Tarnowo Podgórne jest wyższy od średniej dla powiatu poznańskiego, która wynosi 20,3% oraz dla miasta Poznania wynoszącej 23% (2019 r.).

Jak wynika z zapisów art. 32 ustawy Prawo Oświatowe z dnia 14 grudnia 2016 r., rada gminy ustala sieć prowadzonych przez gminę publicznych przedszkoli i oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych. W przypadkach uzasadnionych warunkami demograficznymi i geograficznymi rada gminy może uzupełnić sieć publicznych przedszkoli i oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych o inne, także publiczne, formy wychowania przedszkolnego (zespoły wychowania przedszkolnego oraz punkty przedszkolne).

W 2020 r. na obszarze gminy Tarnowo Podgórne znajdowało się łącznie 18 placówek wychowania przedszkolnego, tj. przedszkola, oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych, punkty przedszkolne (tab. 38). W 2010 r. było to 15 placówek, w badanym okresie ich liczba wzrosła zatem o 3. Gmina jest organem prowadzącym dla 5 przedszkoli. Są one zlokalizowane w miejscowościach:

- Tarnowo Podgórne (Przedszkole „Pod Wesołą Chmurką”),
- Przeźmierowo (Przedszkole „Leśne Skrzaty”),
- Lusowo (Przedszkole „Chatka Misia Uszatka”),

- Lusówko (Przedszkole „Na Zielonym Wzgórzu”),
- Baranowo (Przedszkole „Mali Odkrywczy”).

W gminie Tarnowo Podgórne funkcjonuje także 7 przedszkoli publicznych (wg stanu na czerwiec 2020 r.) prowadzonych przez osoby fizyczne lub prawne w miejscowościach:

- Tarnowo Podgórne (Przedszkole „Chatka Kubusia Puchatka”),
- Przeźmierowo (Przedszkole „Chatka Kubusia Puchatka”, Przedszkole „Kaczuska” i Przedszkole „Czarodziejski Zamek”),
- Lusowo (Przedszkole „Chatka Kubusia Puchatka”),
- Sady (Przedszkole „Bajkowy Świat”),
- Lusówko (Przedszkole „Bajkowa Akademia”).

Ponadto na terenie gminy swoją działalność prowadzi 5 przedszkoli niepublicznych (wg stanu na czerwiec 2020 r.) w miejscowościach:

- Przeźmierowo (Przedszkole „Pod Muchomorkiem” i Przedszkole „Tajemniczy Ogród”),
- Lusówko (Przedszkole „Tenisówka”),
- Wysogotowo (Przedszkole „LA LO LI”),
- Chyby (Przedszkole „Tęczowa Kraina Sportowego Smyka”)

oraz jeden niepubliczny punkt przedszkolny w Przeźmierowie („Szkółka Małego Dziecka”).

W latach 2010-2020 w gminie zwiększyła się zarówno liczba miejsc w przedszkolach, jak i liczba dzieci do nich uczęszczających. W 2020 r. do przedszkoli w gminie (łącznie 98 oddziałów) uczęszczało ogółem 2003 dzieci (w 2010 r. było to 1072 dzieci). W latach 2010-2020 polepszyła się dostępność placówek wychowania przedszkolnego. Od 2010 r. zmniejszyła się liczba dzieci przypadających na 1 miejsce w placówce wychowania przedszkolnego w odniesieniu do liczby dzieci w wieku 3-5 lat (z 1,0 w 2010 r. do 0,98 w 2020 r.).

Tab. 38. Wychowanie przedszkolne w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2020

Cecha	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Przedszkola ogółem*	15	14	14	15	15	12	18	18	22	18	18
Prowadzone przez gminę	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Oddziały	56	60	64	66	65	55	71	76	85	98	98
Miejsca w przedszkolach	928	1004	1053	1145	1195	1260	1405	1495	1615	1706	1802
Dzieci w przedszkolach	1072	1201	1291	1280	1216	1137	1422	1554	1701	1861	2003
Liczba dzieci (3-5 lat) na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego	1,00	0,99	1,00	0,96	0,90	0,83	0,71	0,66	0,65	0,74	0,98

*Przedszkola, oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych, punkty przedszkolne.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS i danych Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne.

Gmina Tarnowo Podgórne ponosi coraz większe wydatki związane z wychowaniem przedszkolnym (tab. 39). W 2020 r. wydatki te wynosiły ok. 25,5 mln zł i były blisko dwukrotne wyższe niż w 2010 r. (ok. 13,9 mln zł). **Gmina stale inwestuje w infrastrukturę związaną z opieką przedszkolną.** W latach 2010-2020 przeprowadzono liczne remonty i modernizacje bazy przedszkolnej, rozbudowano m.in. przedszkole w Lusówku oraz wybudowano nową siedzibę przedszkola w Tarnowie Podgórny i Przeźmierowie. Poprawa opieki przedszkolnej znajduje odzwierciedlenie w opiniach mieszkańców. Większość z nich - 57,3% ocenia ją dobrze, 16,8% - bardzo dobrze, 24% nie ma zdania na ten temat, a jedynie 1,9% respondentów funkcjonowanie przedszkoli oceniło źle (Badanie opinii mieszkańców..., 2019).

Tab. 39. Wydatki gminy na wychowanie przedszkolne (w mln zł) w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2020

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wydatki (w mln zł)	13,9	11,8	8,6	9,4	10,2	10,8	12,9	15,3	16,6	19,9	25,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS i danych Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne.

Podsumowując, na obszarze gminy Tarnowo Podgórne poprawie ulega dostępność miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 i placówek wychowania przedszkolnego. Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach w gminie Tarnowo Podgórne (2019) jest wyższy od średniej dla powiatu poznańskiego, która wynosi 20,3% oraz średniej dla miasta Poznania wynoszącej 23%. Liczba dzieci w wieku 3-5 lat przypadająca na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego w gminie Tarnowo Podgórne jest jedną z najniższych wśród gmin powiatu poznańskiego i wynosi 0,74 (2019, BDL GUS). Lepszym wskaźnikiem cechują się jedynie gminy: Stęszew (0,62), Kleszczewo (0,64), Czerwonak (0,69), Suchy Las (0,69).

4.1.2. Szkolnictwo podstawowe

Zgodnie a art. 39 Ustawy Prawo Oświatowe z dnia 14 grudnia 2016 r. rada gminy, ustala plan sieci publicznych szkół podstawowych prowadzonych przez gminę, a także określa granice obwodów publicznych szkół podstawowych, z wyjątkiem specjalnych, mających siedzibę na obszarze gminy. Po reformie oświatowej, w związku z koniecznością docelowej likwidacji gimnazjów i wprowadzeniem 8-klasowych szkół podstawowych, zmieniła się sieć szkolna na obszarze gminy. Gimnazjum im. Integracji Europejskiej z siedzibą w Tarnowie Podgórny przekształcono w ośmioletnią Szkołę Podstawową nr 2 im. Integracji Europejskiej w Tarnowie Podgórny, natomiast Gimnazjum im. Polskich Noblistów w Baranowie przekształcono w ośmioletnią Szkołę Podstawową im. Polskich Noblistów w Baranowie. **Od roku szkolnego 2017/2018 w gminie Tarnowo Podgórne funkcjonuje 7 samorządowych szkół podstawowych.** Są to:

- SP nr 1 im. Jana Pawła II w Tarnowie Podgórny,

- SP nr 2 im. Integracji Europejskiej w Tarnowie Podgórny (dawniej: Gimnazjum im. Integracji Europejskiej),
- SP im. Arkadego Fiedlera w Przeźmierowie,
- SP im. Janusza Korczaka w Ceradzu Kościelnym,
- SP im. Kawalerów Orderu Umiechu w Lusówku,
- SP im. gen. Józefa Dowbora Muśnickiego w Lusowie,
- SP im. Polskich Noblistów w Baranowie (dawniej: Gimnazjum im. Polskich Noblistów w Baranowie).

Na terenie gminy funkcjonują też dwie niesamorządowe szkoły podstawowe: Publiczna Szkoła Podstawowa „Akademia Pitagorasa w Baranowie” i Prywatna Szkoła „Kuznia Talentów” w Lusówku.

Na terenie gminy od 2011 r. działa także, publiczna i nieodpłatna, Samorządowa Szkoła Muzyczna I stopnia. Początkowo szkoła ta funkcjonowała w budynku Szkoły Podstawowej im. Jana Pawła II w Tarnowie Podgórny przy ul. Szkolnej 5. Od 2018 r. zajęcia odbywają się w odrestaurowanych pomieszczeniach Pałacu Jankowce. Uczniowie szkoły mają możliwość kształcenia w specjalnościach instrumentalnych takich jak: fortepian, akordeon, gitara, skrzypce, wiolonczela, perkusja, flet, saksofon, trąbka, klarnet, fagot, puzon oraz tuba. Ponadto, w gminie Tarnowo Podgórne znajduje się filia Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Luboniu, zajmująca się m. in. wydawaniem orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego oraz opinii o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju dziecka.

W 2020 r. w gminie Tarnowo Podgórne w **180 oddziałach szkół podstawowych kształciło się łącznie 3 775 uczniów** (tab. 40). W stosunku do 2010 r. liczba oddziałów szkół podstawowych zwiększyła się o 113, a liczba uczniów o 2350, co stanowi efekt zmian organizacyjnych w szkolnictwie w ramach przeprowadzonej reformy oświatowej. W 2020 r. liczba uczniów przypadająca na 1 oddział wynosiła 21. Liczba etatów nauczycieli wzrosła ze 156,57 w 2010 r. do 449,00 (szkoły prowadzone przez gminę) oraz z 25,75 w 2016 r. do 46 w 2020 r. (szkoły prowadzone przez podmioty prywatne). Wzrost liczby etatów w szkołach podstawowych jest także efektem wdrażanej reformy oświatowej.

Oprócz dostępności szkół, ważna jest także jakość kształcenia i wyniki edukacyjne uczniów. Wyniki gminy ze sprawdzianu szóstoklasisty wahały się pomiędzy 24,62 pkt. (średnia za arkusz) w 2013 r. a 27,64 pkt. w 2014 r. W 2015 r. i 2016 r. wynosiły kolejno: 69,52% i 67,31%. W 2019 r. i 2020 r. średnie wyniki procentowe egzaminu ósmoklasisty w gminie wynosiły kolejno: 64,64% i 64,06% (część pierwsza egzaminu). W 2017 r. i 2018 r., z uwagi na wdrażaną reformę oświatową, sprawdzian szóstoklasisty nie odbył się.

W 2020 r. (wyniki egzaminu ósmoklasisty, język polski) uczniowie gminy Tarnowo Podgórne uzyskali wynik tj. 64,06% i był on wyższy niż średnia dla: kraju – 59,00%, województwa wielkopolskiego – 56,90%, powiatu poznańskiego – 59,39% oraz miasta Poznania – 64,00%. **Wśród gmin powiatu poznańskiego gmina Tarnowo Podgórne zajęła wysoką 2 pozycję jeśli chodzi o wyniki uczniów z egzaminu ósmoklasisty**, zaraz po gminie Suchy Las (64,07%). Gminy te znalazły się w czołówce gmin powiatu poznańskiego, w których

uczniowie uzyskali wynik z egzaminu ósmoklasisty powyżej 60% (obok gminy Suchy Las i Tarnowo Podgórne, należą do nich jeszcze gminy: Swarzędz - 61,53%, Puszczykowo - 60,9%, Buk - 60,52% i Kórnik - 60,14%).

Tab. 40. Szkolnictwo podstawowe ogółem w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2020

Cecha	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba szkół ogółem	5	5	5	5	6	6	7	9	9	9	9
w tym szkoły prowadzone przez gminę	5	5	5	5	5	6	6	7	7	7	7
Oddziały	67	73	77	84	95	113	114	136	163	169	180
Liczba uczniów	1425	1571	1664	1826	2048	2353	2262	2684	3241	3533	3775
Uczniowie na 1 oddział	21	22	22	22	22	21	20	20	20	21	21
Nauczyciele w przeliczeniu na etaty	156,57	186,39	196,23	203,30	216,33	246,20	273,80 + 25,75 ²	383,04 +31 ²	395,56 + 45,70 ²	415,07 + 33,60 ²	449,00 +46 ²
Wyniki sprawdzianu szóstoklasisty /ósmoklasisty (średnia) ¹	25,31	26,50	24,64	24,62	27,64	69,52	67,31	-	-	64,64	64,06

*od 2019 egzamin ósmoklasisty, wynik egzaminu z języka polskiego

¹2010-2014 – średnia za arkusz (punkty), 2015-2020 - średnie wyniki procentowe egzaminu

²nauczyciele w przeliczeniu na etaty – w latach 2016-2020 ze znakiem „+” oznacza szkoły prowadzone przez podmioty prywatne

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, OKE w Poznaniu i danych Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne.

W 2020 r. wydatki na szkolnictwo podstawowe wyniosły 43 mln 443,2 tys. zł i od 2010 r. systematycznie rosną (tab. 41). W latach 2010-2020 na terenie gminy wykonano wiele prac inwestycyjnych w budynkach i na terenach oświatowych, m.in.:

- rozbudowano i zmodernizowano SP w Lusówku,
- dobudowano nowe skrzydło wraz z salą gimnastyczną oraz wykonano instalację fotowoltaiczną w SP nr 1 w Tarnowie Podgórny,
- dobudowano nowe skrzydło do SP w Lusowie,
- przeprowadzono termomodernizację w SP w Ceradzu Kościelnym,
- dobudowano nowe skrzydło do SP w Przeźmierowie,
- rozbudowano przedszkole o dwie sale oraz wybudowano plac zabaw przy SP w Baranowie.

Większość mieszkańców gminy Tarnowo Podgórne dobrze ocenia szkolnictwo podstawowe w gminie (aż 62,1% ocenia je dobrze, 12% ocenia je bardzo dobrze), 24,9% nie ma zdania na ten temat, jedynie 0,8% ocenia je źle, a 0,1% bardzo źle (Badanie opinii mieszkańców...2019).

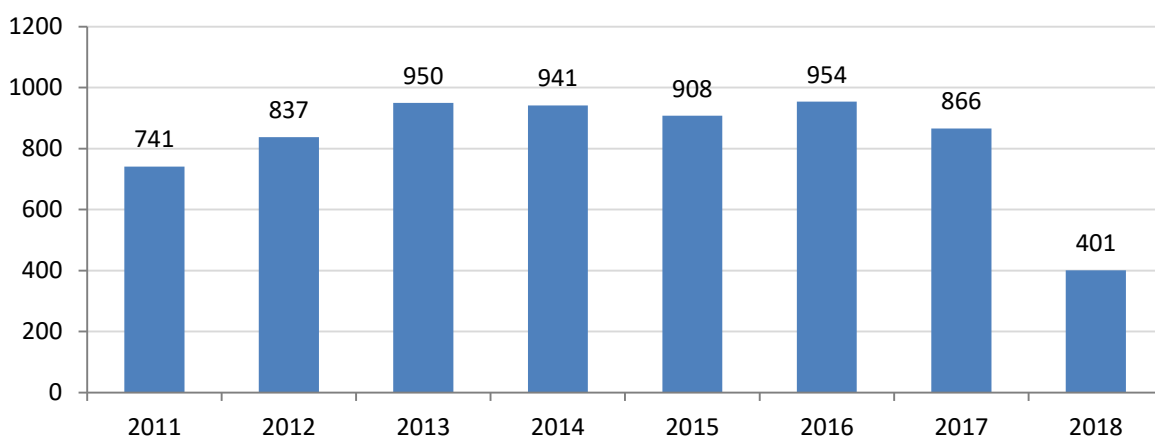
Tab. 41. Wydatki na szkolnictwo podstawowe (w mln zł) w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2020

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wydatki [w mln zł]	19,6	14,6	14,9	15,5	17,1	24,2	25,9	36,4	37,2	50,3	43,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i danych Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne.

Zgodnie z zapisami art. 39 ustawy Prawo oświatowe z 2016 r., jeżeli droga dziecka z domu do szkoły, w której obwodzie dziecko mieszka przekracza 3 km w przypadku uczniów klas I–IV szkół podstawowych oraz 4 km w przypadku uczniów klas V–VIII szkół podstawowych, obowiązkiem gminy jest zapewnienie bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu dziecka albo zwrot kosztów przejazdu dziecka środkami komunikacji publicznej, jeżeli dowożenie zapewniają rodzice, a do ukończenia przez dziecko 7 lat – także zwrot kosztów przejazdu opiekuna dziecka środkami komunikacji publicznej. **W latach 2011-2018 liczba uczniów dowożonych do szkół na koszt gminy była zmienna, najniższa w 2018 r. i wynosiła 401 uczniów⁵** (ryc. 19). Spadek liczby dzieci dowożonych przez gminę do szkół wynika z reorganizacji sieci szkolnej w związku z przeprowadzoną reformą oświatową. W jej wyniku zmieniła się struktura szkolnictwa, czego skutkiem jest skrócenie drogi uczniów do szkół.

Ryc. 19. Liczba uczniów dowożonych do szkół podstawowych (i gimnazjalnych przed reformą oświaty) na koszt gminy w latach 2011-2018

Źródło: opracowanie na podstawie danych z Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne

W latach 2010-2017 w gminie funkcjonowało 5 szkół podstawowych, jedna Szkoła Muzyczna I stopnia, dwa gimnazja i jedno Liceum Ogólnokształcące. Po reformie w roku 2017 zmieniła się struktura jednostek oświatowych. Dotychczasowe gimnazja zostały przekształcone w szkoły podstawowe, w wyniku czego, od 2017 r. gmina prowadziła 7 szkół

⁵ W 2019 r. każdy uczeń szkoły podstawowej miał możliwość bezpłatnego dowozu do szkoły. W związku z tym dla wszystkich, dojeżdżających uczniów szkół podstawowych wydano Karty PEKA. Na podstawie uchwały Rady Gminy uczniowie szkół ponadpodstawowych korzystali z bezpłatnych dojazdów, zarówno na terenie gminy, jak i do szkół w Poznaniu. Na ten cel gmina wydatkowała - 663 334,70 zł.

podstawowych, Szkołę Muzyczną I stopnia i Liceum Ogólnokształcące. 1 września 2020 r. w nowo wybudowanym Zespole Szkół Technicznych (Branżowa Szkoła I stopnia i Technikum) naukę rozpoczęli pierwsi uczniowie tej szkoły. Szkoła ta powstała na mocy porozumienia z Powiatem Poznańskim, który przekazał prowadzenie szkoły branżowej i technikum gminie Tarnowo Podgórne. Ponadto, w gminie działają dwie szkoły podstawowe prowadzone przez prywatne podmioty. Wydatki w gminie związane z prowadzeniem szkół podstawowych w latach 2010-2020 systematycznie wzrastały. Poprzez reorganizację sieci szkolnej w 2018 r. względem 2017 r. liczba uczniów dowożonych do szkół na koszt gminy zmniejszyła się o 46%. Uczniowie szkół podstawowych z terenu gminy osiągają wysokie wyniki z egzaminów zewnętrznych, co świadczy o dobrym poziomie nauczania w szkołach podstawowych.

4.1.3. Szkolnictwo ponadpodstawowe

W gminie Tarnowo Podgórne zlokalizowane są trzy szkoły ponadpodstawowe: Liceum Ogólnokształcące im. Powstańców Wielkopolskich oraz w Zespole Szkół Technicznych - Technikum oraz Branżowa Szkoła I stopnia. W liceum uczniowie mogą pobierać naukę w klasie humanistycznej, politechniczno-ekonomicznej i przyrodniczo-turystycznej. Liceum współpracuje z Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza w Poznaniu poprzez tworzenie klas patronackich (współpraca z Wydziałem Biologii, Wydziałem Filologii Polskiej i Klasycznej, Wydziałem Matematyki i Informatyki oraz Wydziałem Nauk Politycznych i Dziennikarstwa). Pierwszy nabór do Branżowej Szkoły I stopnia i Technikum w Zespole Szkół Technicznych w Tarnowie Podgórny odbył się na rok szkolny 2020/2021. W Branżowej Szkole I stopnia uczniowie mogą kształcić się w zawodach: magazynier logistyk, mechatronik, stolarz, tapicer, cukiernik, piekarz, kucharz, elektromechanik samochodowy, krawiec, mechanik – monter maszyn i urządzeń, operator maszyn i urządzeń przemysłu spożywczego, natomiast w Technikum w zawodach: technik procesów drukowania, technik logistyk, technik mechatronik, technik elektroniki, technik informatyk.

W Liceum Ogólnokształcącym im. Powstańców Wielkopolskich w Tarnowie Podgórny w 2020 r. kształciło się 265 uczniów w 12 oddziałach (tab. 42). Na 1 oddział szkolny w 2020 r. przypadało 22 uczniów, podczas gdy w 2010 r. było to 26 uczniów. W 2020 r. liczba etatów nauczycieli pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych w przeliczeniu na etaty w liceum wynosiła 22,00. W roku szkolnym 2020/2021 funkcjonowanie rozpoczął Zespół Szkół Technicznych w Tarnowie Podgórny: Technikum i Branżowa Szkoła I stopnia. W Technikum, w trzech oddziałach, naukę rozpoczęło 91 uczniów, natomiast w Branżowej Szkole I stopnia, w dwóch oddziałach, naukę rozpoczęło 58 uczniów.

Średni wynik procentowy zdających egzamin maturalny (j. polski – egzamin pisemny, poziom podstawowy) w latach 2010-2020 wahał się pomiędzy 50,3% w 2013 r. a 64,7% w 2015 r. Zdawalność egzaminu (j. polski – egzamin pisemny, poziom podstawowy) w gminie Tarnowo Podgórne wynosiła pomiędzy 94,12% w 2013 r. a 100% w latach 2010, 2012, 2014, 2015, 2016. Średni wynik zdających egzamin maturalny w 2020 r. (j. polski – egzamin

pisemny, poziom podstawowy) w gminie Tarnowo Podgórne wynosił 52,8% i był wyższy niż wynik dla powiatu poznańskiego i nieco niższy niż dla miasta Poznania (dla powiatu poznańskiego - 50,8%, a dla miasta Poznania - 55,2%). Na tle województwa wielkopolskiego i kraju maturzyści z gminy Tarnowo Podgórne osiągnęli w 2020 r. wysokie wyniki z egzaminu pisemnego z języka polskiego (średnia dla województwa wielkopolskiego w 2020 r. wynosiła 52,5% oraz dla Polski – 52%). Również zdawalność egzaminu maturalnego (j. polski – egzamin pisemny, poziom podstawowy) uczniów w gminie Tarnowo Podgórne jest wysoka, wynosiła w 2020 r. 95,35% przy średniej dla powiatu poznańskiego – 93,3% i średniej dla miasta Poznania – 94,9%. **Maturzyści z gminy Tarnowo Podgórne osiągają na tle kraju, województwa i powiatu poznańskiego wysokie wyniki z egzaminu maturalnego, co świadczy o dobrym poziomie nauczania w Liceum Ogólnokształcącym im. Powstańców Wielkopolskich w Tarnowie Podgórny.**

Tab. 42. Szkolnictwo ponadpodstawowe w Tarnowie Podgórny w latach 2000-2020

Cecha	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liceum Ogólnokształcące im. Powstańców Wielkopolskich											
Liczba szkół	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Oddziały	6	6	6	7	8	7	7	9	8	10	12
Uczniowie	156	137	140	148	154	145	140	164	179	255	265
Uczniowie przypadający na 1 oddział	26	23	23	21	19	21	20	18	22	25	22
Nauczyciele w przeliczeniu na etaty	bd.	13,28	12,23	12,35	12,49	13,52	12,95	15,40	15,33	21,36	22,00
Średni wynik procentowy zdających na maturze (j. polski*)	56,26	56,75	54,42	50,25	52,74	64,70	64,08	54,58	62,30	53,65	52,8
Zdawalność egzaminu maturalnego (j. polski)* (w %)	100	95,45	100	94,12	100	100	100	97,67	97,73	95,35	98,5
Cecha	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Zespół Szkół Technicznych - Technikum											
Liczba szkół	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Oddziały	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Uczniowie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	91
Uczniowie przypadający na 1 oddział	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	30,33
Nauczyciele w przeliczeniu na etaty	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12,31

Zespół Szkół Technicznych - Branżowa Szkoła I stopnia											
Liczba szkół	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Oddziały	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Uczniowie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	58
Uczniowie przypadający na 1 oddział	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	29
Nauczyciele w przeliczeniu na etaty	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4,99

* egzamin pisemny dla poziomu podstawowego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS, i OKE w Poznaniu oraz Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne.

Wydatki na szkolnictwo ponadpodstawowe w gminie Tarnowo Podgórne systematycznie wzrastają (tab. 43). W 2020 r. wydatki związane z funkcjonowaniem Liceum Ogólnokształcącego, Technikum i Branżowej Szkoły I stopnia wyniosły łącznie 3 359 660,7 zł. W badanym okresie rekordowe wydatki na szkolnictwo ponadpodstawowe w gminie poniesione zostały w 2019 r. i związane były z budową Zespołu Szkół Technicznych (19,6 mln zł).

Tab. 43. Wydatki na szkolnictwo ponadpodstawowe (w zł) w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2020

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liceum Ogólnokształcące im. Powstańców Wielkopolskich											
Wydatki [w mln zł]	1,4	1,4	1,4	1,4	1,5	1,5	1,6	1,8	2,1	2,5	2,6
Zespół Szkół Technicznych (Technikum i Branżowa Szkoła I stopnia)											
Wydatki [w mln zł]	-	-	-	-	-	-	-	0,3	2,0	19,6	0,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i danych Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne.

Do szkół ponadpodstawowych w gminie Tarnowo Podgórne uczęszcza nie tylko młodzież zamieszkała na terenie gminy, ale również młodzież z gmin sąsiednich. W roku szkolnym 2020/2021 w Liceum Ogólnokształcącym im. Powstańców Wielkopolskich w Tarnowie Podgórny kształciło się 265 uczniów, z czego 56,2% (149 uczniów) stanowili mieszkańcy gminy Tarnowo Podgórne (tab. 44). Pozostali uczniowie pochodzili m.in. z gminy Kaźmierz (38 uczniów, tj. 14,3%), Rokietnica (30 uczniów, tj. 11,3%) i Duszniki (20 uczniów, tj. 7,5%). Z miasta Poznania dojeżdżało do Liceum Ogólnokształcącym im. Powstańców Wielkopolskich w Tarnowie Podgórny 14 uczniów (5,3%).

We wrześniu 2020 r. w Technikum w Tarnowie Podgórny naukę rozpoczęło 93 uczniów. Blisko 42% uczniów Technikum (39 uczniów) pochodziło z gminy Tarnowo Podgórne. Pozostali uczniowie dojeżdżali do Technikum m. in. z Poznania (16 uczniów,

tj. 17,2%) oraz z gminy Rokietnica (12 uczniów, tj. 12,9%). W roku szkolnym 2020/2021 uczniowie Branżowej Szkoły I stopnia pochodzący z gminy Tarnowo Podgórne stanowili 44,8% (pozostali uczniowie dojeżdżali m. in. z gminy Kaźmierz – 12 uczniów, tj. 20,7%, i Duszniki – 7 uczniów, tj. 12,1%).

Tab. 44. Uczniowie kształcący się w Liceum Ogólnokształcące im. Powstańców Wielkopolskich, Technikum, Branżowej Szkole I stopnia w Tarnowie Podgórny w miejscu zamieszkania w roku szkolnym 2020/2021

Powiat	Gmina	Uczniowie zamieszkali na terenie danego miasta/gminy, kształcący się w szkole:	
		Liczba	%
Liceum Ogólnokształcące im. Powstańców Wielkopolskich			
poznański	Tarnowo Podgórne	149	56,2
szamotulski	Kaźmierz	38	14,3
poznański	Rokietnica	30	11,3
szamotulski	Duszniki	20	7,5
Poznań	Poznań	14	5,3
poznański	Dopiewo	10	3,8
szamotulski	Pniewy	2	0,8
szamotulski	Szamotuły	1	0,4
międzychodzki	Chrzypsko Wielkie	1	0,4
Ogółem liczba uczniów	-	265	100

Powiat	Gmina	Uczniowie zamieszkali na terenie danego miasta/gminy, kształcący się w szkole:	
		Liczba	%
Zespół Szkół Technicznych - Technikum			
poznański	Tarnowo Podgórne	39	41,9
Poznań	Poznań	16	17,2
poznański	Rokietnica	12	12,9
szamotulski	Duszniki	6	6,5
szamotulski	Kaźmierz	5	5,4
poznański	Dopiewo	4	4,3

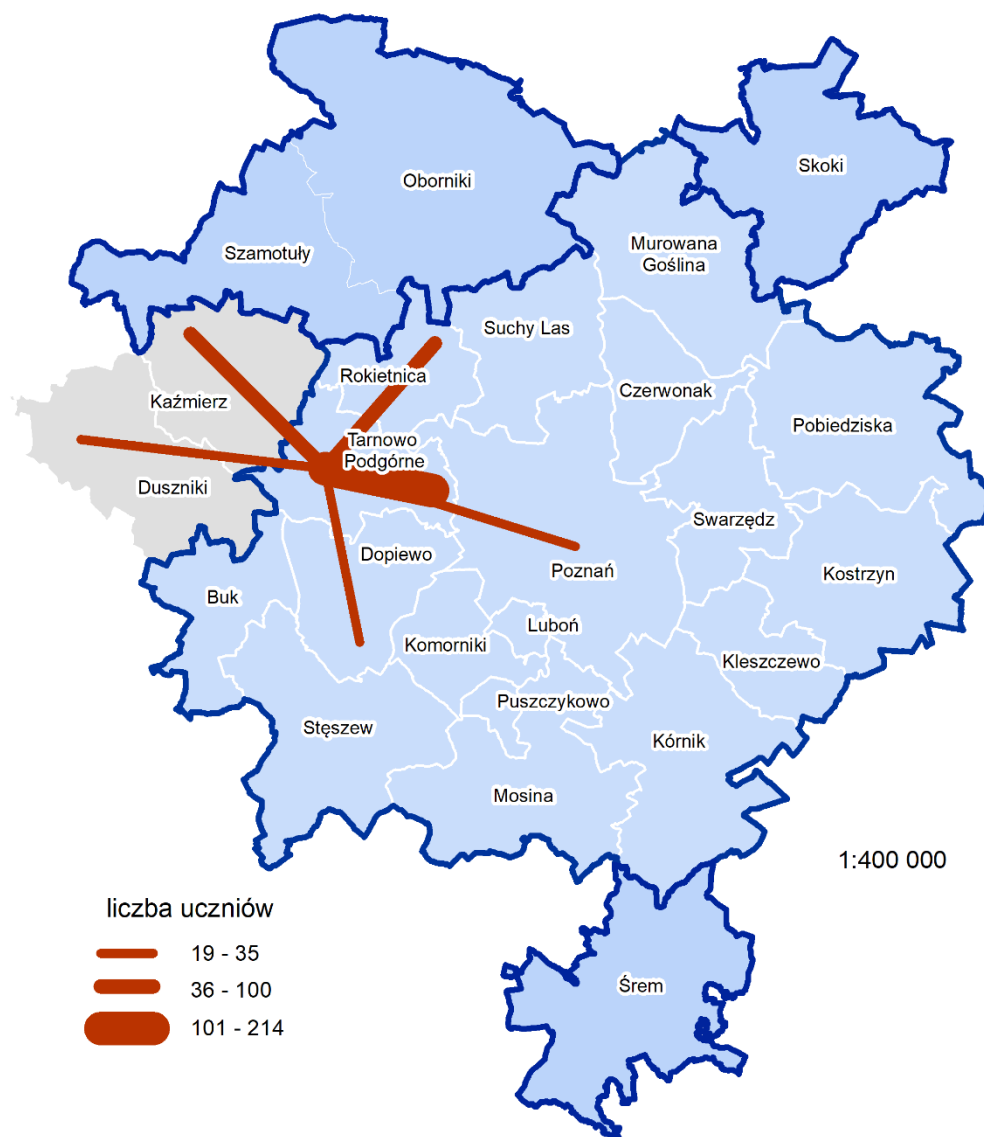
szamotulski	Pniewy	4	4,3
poznański	Buk	2	2,2
poznański	Suchy Las	1	1,1
poznański	Puszczykowo	1	1,1
międzychodzki	Międzychód	1	1,1
obornicki	Oborniki	1	1,1
międzyrzecki	Pszczew	1	1,1
Ogółem liczba uczniów	-	93	100
Zespół Szkół Technicznych - Branżowa Szkoła I stopnia			
poznański	Tarnowo Podgórne	26	44,8
szamotulski	Kaźmierz	12	20,7
szamotulski	Duszniki	7	12,1
poznański	Dopiewo	5	8,6
poznański	Rokietnica	3	5,2
Poznań	Poznań	3	5,2
poznański	Buk	1	1,7
szamotulski	Szamotuły	1	1,7
Ogółem liczba uczniów	-	58	100

Źródło: dane Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne.

W roku szkolnym 2020/2021 do szkół ponadpodstawowych (łącznie: liceum ogólnokształcące, technikum i branżowa szkoła I stopnia) w gminie Tarnowo Podgórne uczęszczało łącznie 214 uczniów z terenu gminy (51,4%, ryc. 20). Największa liczba uczniów dojeżdżających do szkół ponadpodstawowych w gminie Tarnowo Podgórne, cechowała gminę Kaźmierz (55 uczniów, tj. 13,2%), Rokietnica (45 uczniów, tj. 10,8%), Duszniki (33 uczniów, tj. 7,9%) oraz Poznań (33 uczniów, tj. 7,9%). Szkoły zlokalizowane na obszarze gminy Tarnowo Podgórne, stanowią zatem miejsce edukacji nie tylko dla młodzieży z jej terenu, ale również z gmin sąsiednich.

Młodzież zamieszkała na terenie gminy Tarnowo Podgórne pobiera naukę również poza swoim miejscem zamieszkania. W 2018 r. aż 633 (84,2%), uczniów z gminy Tarnowo Podgórne pobierało naukę w szkołach ponadpodstawowych w Poznaniu (tab. 45). Najwięcej uczniów z gminy dojeżdżało do Poznania do liceów ogólnokształcących (327 uczniów) i techników (270 uczniów). Do branżowych szkół I stopnia do Poznania z gminy Tarnowo Podgórne dojeżdżało tylko 36 uczniów (tab. 46).

Ryc. 20. Kierunki i wielkość dojazdów uczniów do szkół ponadpodstawowych (ogółem) w gminie Tarnowo Podgórne (ogółem) w roku szkolnym 2020/2021 (powyżej 10 uczniów)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne.

Tab. 45. Skala i kierunki dojazdów uczniów z gminy Tarnowo Podgórne do szkół ponadpodstawowych na obszarze Metropolii Poznań w 2018 r.

Miejsce nauki														
Miejsce zamieszkania	Buk	Czerwonak	Kórnik	Luboń	Mosina	Oborniki Wlkp.	Pobiedziska	Puszczykowo	Rokietnica	Swarzędz	Szamotuły	Śrem	Tarnowo Podgórne	Poznań
Tarnowo Podgórne	1			1					16	1			100	633

Źródło: Stan i kierunki rozwoju sieci szkół ponadpodstawowych w Metropolii Poznań w świetle nowej reformy oświatowej”, CBM UAM, 2018.

Tab. 46. Liczba uczniów dojeżdżających do Poznania z gminy Tarnowo Podgórne według typów szkół w 2018 r.

Gmina	Liceum ogólnokształcące	Technikum	Branżowa szkoła I stopnia	Suma
Tarnowo Podgórne	327	270	36	633

Źródło: Stan i kierunki rozwoju sieci szkół ponadpodstawowych w Metropolii Poznań w świetle nowej reformy oświatowej, CBM UAM, 2018.

W 2018 r. CBM UAM przeprowadził badanie pn.: „**Stan i kierunki rozwoju sieci szkół ponadpodstawowych w Metropolii Poznań w świetle nowej reformy oświatowej**”. Jego celem była diagnoza stanu oraz kierunków zmian sieci szkół ponadpodstawowych na obszarze Stowarzyszenia Metropolia Poznań w kontekście wyzwań stojących przed organami prowadzącymi oraz szkołami od roku szkolnego 2019/2020 (tzw. podwójny nabór). Badaniami ankietowymi objęto 8917 uczniów III klas gimnazjów oraz VIII klas szkół podstawowych. W badaniu udział wzięły także szkoły z gminy Tarnowo Podgórne: Szkoła Podstawowa nr 2 im. Integracji Europejskiej w Tarnowie Podgórny, Szkoła Podstawowa im. Arkadego Fiedlera w Przeźmierowie, Szkoła Podstawowa im. generała Józefa Dowbora Muśnickiego w Lusowie, Szkoła Podstawowa im. Kawalerów Orderu Uśmiechu w Lusówku oraz Gimnazjum w Tarnowie Podgórny. Łącznie ankietowanych uczniów było 252.

Uczniom szkół podstawowych i gimnazjalnych zadano m. in. pytanie związane z motywacjami wyboru szkoły ponadpodstawowej. **Uczniowie klas VII szkół podstawowych i klas III gimnazjów z terenu gminy Tarnowo Podgórne wskazali, że najważniejszymi kryteriami, jakim kierują się przy wyborze szkoły są:**

- łatwy dojazd środkami komunikacji publicznej (78% uczniów wskazało tą odpowiedź za bardzo ważną),
- dobre perspektywy zatrudnienia po ukończeniu tej szkoły oraz możliwość otrzymywania satysfakcjonującego wynagrodzenia (po 72% wskazań w obu odpowiedziach jako bardzo ważne).

Jako najmniej ważne w procesie wyboru szkoły ponadpodstawowej uczniowie wskazali: „wybór szkoły ponadpodstawowej będzie decyzją moich rodziców” (57% wskazań jako nieważne) oraz „do tej szkoły uczęszczał ktoś z mojej rodziny, np. rodzeństwo” (56% wskazań jako nieważne). Strukturę odpowiedzi na pytanie dotyczące motywacji wyboru szkoły ponadpodstawowej wśród uczniów gminy Tarnowo Podgórne przedstawiono w tab. 47 (odpowiedzi łącznie dla uczniów klas VIII szkół podstawowych i klas III gimnazjów).

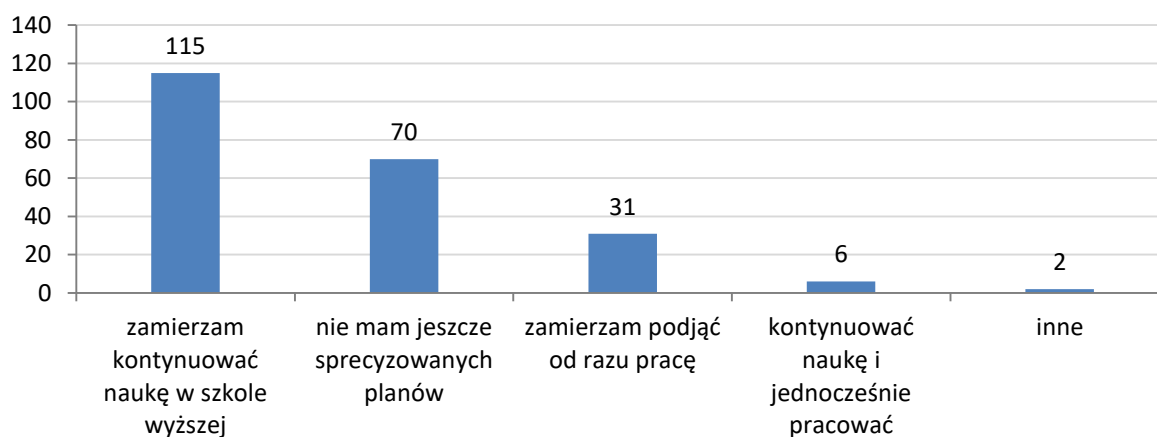
Na pytanie dotyczące przyszłości po ukończeniu szkoły ponadpodstawowej odpowiedzi udzieliło 148 uczniów klas VIII szkół podstawowych i 76 uczniów klas III gimnazjów łącznie 224 uczniów z gminy Tarnowo Podgórne. Wśród odpowiedzi, uczniowie najczęściej wskazywali, że po ukończeniu szkoły ponadpodstawowej planują kontynuować naukę w szkole wyższej (115 odpowiedzi tj. 51%). 70 uczniów (31%) nie posiadało sprecyzowanych planów. 31 uczniów (14%) zamierza od razu podjąć pracę (ryc. 21).

Tab. 47. Struktura odpowiedzi (w %) na pytanie: Wskaż, które okoliczności związane z wyborem szkoły ponadpodstawowej są dla Ciebie ważne, a które nie?

Motywacje wyboru szkoły ponadpodstawowej	Bardzo ważne	Mniej ważne	Nieważne
Wysoka pozycja szkoły w rankingach (dobre wyniki edukacyjne)	39	53	8
Pozytywne opinie starszych kolegów i koleżanek o tej szkole	64	34	2
Dogodna lokalizacja szkoły względem miejsca zamieszkania	65	30	5
Łatwy dojazd środkami komunikacji publicznej	78	17	4
Bogata oferta zajęć dodatkowych i pozalekcyjnych	30	52	18
Bogata oferta zajęć językowych	37	49	13
Dobre wyposażenie szkoły (sale komputerowe, laboratoria)	62	35	3
Atrakcyjna baza rekreacyjno-sportowa (sala gimnastyczna, boiska)	39	44	17
Wybór szkoły ponadpodstawowej będzie decyzją moich rodziców	9	35	57
Do tej szkoły uczęszczał ktoś z mojej rodziny, np. rodzeństwo	11	33	56
Tę szkołę wybiorą również moi koledzy/koleżanki	18	47	34
Dobre perspektywy zatrudnienia po ukończeniu tej szkoły	72	23	5
Możliwość otrzymywania satysfakcjonującego wynagrodzenia	72	25	3
Możliwości dostania się na studia po ukończeniu tej szkoły	70	23	7

Źródło: Stan i kierunki rozwoju sieci szkół ponadpodstawowych w Metropolii Poznań w świetle nowej reformy oświatowej, CBM UAM, 2018.

Ryc. 21. Liczba odpowiedzi na pytanie: Co planujesz po ukończeniu szkoły ponadpodstawowej? – ogółem uczniowie klas VIII szkół podstawowych i klas III gimnazjów z gminy Tarnowo Podgórne

Źródło: Stan i kierunki rozwoju sieci szkół ponadpodstawowych w Metropolii Poznań w świetle nowej reformy oświatowej, CBM UAM, 2018.

Od roku szkolnego 2020/2021 w Tarnowie Podgórnyj swoją działalność rozpoczął Zespół Szkół Technicznych, w którym uczniowie mogą kształcić się w 5-letnim Technikum (w zawodach: technik procesów drukowania, technik logistyk, technik

mechatronik, technik elektroniki) lub 3-letniej Branżowej Szkoły I stopnia (m. in. w zawodach: mechatronik, stolarz, kucharz, elektromechanik samochodowy). Zespół Szkół Technicznych powstał w wyniku zapotrzebowania zgłoszonego władzom gminy przez lokalnych przedsiębiorców, z poparciem mieszkańców gminy. Budowa Zespołu Szkół Technicznych w gminie Tarnowo Podgórne, biorąc pod uwagę wyniki prognozy demograficznej, jest uzasadniona. **Do 2030 r. spodziewany jest wzrost liczby młodzieży w wieku 15-19 lat, z 1498 w 2020 r. osób do 2090 osób w 2030 r., co oznacza wzrost liczby osób w tej grupie wiekowej o 592 osoby tj. o 39,3%.** Ponadto, jak wynika z badań przeprowadzonych przez CBM (Stan i kierunki rozwoju sieci szkół..., 2018), **uczniowie gminy Tarnowo Podgórne chętnie wybierają technika jako miejsca kształcenia.** Wśród 235 uczniów klas VIII szkół podstawowych i III klas gimnazjów wybór technikum jako szkoły pierwszego wyboru zadeklarowało łącznie 78 uczniów (33,2%), a branżowej szkoły I stopnia 14 uczniów (tj. 6%). Pozostali, 143 osoby, tj. 60,9% uczniów wybrało licea ogólnokształcące. Przy pojawieniu się oferty kształcenia na tym poziomie w gminie odsetek ten może ulec zwiększeniu. W wyborze szkoły w pierwszej kolejności uczniowie kierują się bowiem jej dogodną lokalizacją względem miejsca zamieszkania, a więc możliwością łatwego dotarcia, dojazdu do szkoły. Wymagania te spełnia nowa szkoła. Warto zauważyć, że Zespół Szkół Technicznych, z uwagi na profil kształcenia i nowoczesną infrastrukturę, ma również zasięg ponadlokalny, a do szkoły dojeżdżają uczniowie z gmin ościennych, w których podobne technika nie funkcjonują, np. Suchy Las, Dopiewo czy Kaźmierz. Wzbogacenie oferty kształcenia ponadpodstawowego młodzieży o Zespół Szkół Technicznych jest dobrym posunięciem gminy tak ze względu na podaż, rosnącą w najbliższej dekadzie liczebnie grupę młodzieży jak i popyt czyli oczekiwania lokalnych firm i przedsiębiorców na nowych, wykwalifikowanych pracowników. **W zgodnej opinii niemal wszystkich mieszkańców, budowa Zespołu Szkół Technicznych oceniana jest bardzo pozytywnie (94 % ankietowanych).**

Analiza SWOT – wychowanie i edukacja

Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Duża, rosnąca w ostatnich latach, liczba miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 oraz odsetek dzieci objętych opieką żłobkową w gminie, • Wzrastająca liczba przedszkoli, miejsc w przedszkolach oraz dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym, • Duże i rosnące wydatki gminy na oświatę i wychowanie, • Spadek liczby uczniów szkół podstawowych dowożonych do szkół na koszt gminy, • Wysokie wyniki edukacyjne uczniów szkół podstawowych i liceum 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak gminnej oferty sieci żłobków, • Dojazdy znacznej części uczniów szkół ponadpodstawowych do szkół w Poznaniu, • Słabe zintegrowanie systemu informacji nt. szkół w Metropolii Poznań.

<p>ogólnokształcącego, wysoka zdawalność egzaminu maturalnego,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Funkcjonowanie samorządowej i nieodpłatnej szkoły muzycznej I stopnia poszerzającej ofertę kształcenia w gminie, • Liczne inwestycje gminy w poprawę warunków materialnych kształcenia się wychowanków i uczniów. • Poszerzenie oferty kształcenia zawodowego w gminie związane z powstaniem Zespołu Szkół Technicznych, • Pozytywne oceny mieszkańców nt. sektora wychowania i edukacji w gminie. 	
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Ponadlokalny zasięg liceum ogólnokształcącego, technikum i branżowej szkoły I stopnia przyciągający uczniów spoza obszaru gminy, • Silny rynek pracy w aglomeracji poznańskiej, ukierunkowujący rozwój szkolnictwa ponadpodstawowego, • Wzmocnienie pozycji konkurencyjnej na tle gmin w zakresie szkolnictwa ponadpodstawowego związane z budową Zespołu Szkół Technicznych, • Motywacje wyboru szkoły ponadpodstawowej związane z perspektywą zatrudnienia po jej ukończeniu jako czynnik pozytywnie kształtujący współpracę pomiędzy szkołami a przedsiębiorcami, • Wysokie aspiracje młodzieży związane z kontynuacją nauki na studiach po ukończeniu szkoły ponadpodstawowej. 	<ul style="list-style-type: none"> • Bardziej atrakcyjne szkoły zlokalizowane w Metropolii Poznań jako konkurencja dla szkół w Tarnowie Podgórny, • Lawinowy napływ nowych mieszkańców mogący spowodować przeciążenie szkół w gminie, • Rosnące koszty utrzymania szkół, • Problemy organizacyjne wynikające z realizacji założeń reformy oświatowej.

Główne wyzwania w zakresie oświaty i wychowania

Wyzwania dla rozwoju opieki nad dziećmi do lat 3, wychowania przedszkolnego i edukacji podstawowej i ponadpodstawowej dla gminy Tarnowo Podgórne:

- Konieczność planowania rozwoju miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, placówek wychowania przedszkolnego, szkolnictwa podstawowego i ponadpodstawowego w oparciu o uwarunkowania demograficzne rozwoju gminy Tarnowo Podgórne,
- Rozwój miejsc opieki żłobkowej, placówek wychowania przedszkolnego i szkół różnych typów z zapewnieniem dobrej dostępności przestrzennej dla mieszkańców,
- Priorytet tworzenia nowych miejsc opieki żłobkowej, przedszkoli, szkół na terenach zurbanizowanych i dobrze dostępnych, zwłaszcza transportem publicznym,
- Integracja oferty kształcenia w szkołach ponadpodstawowych gminie Tarnowo Podgórne z ofertą kształcenia szkół ponadpodstawowych w Metropolii Poznań, celem stworzenia zróżnicowanej oferty edukacyjnej w szkołach, dostosowanej do preferencji zawodowych uczniów, ale i do specjalizacji gospodarczej gminy,
- Wspólna promocja oferty szkół ponadpodstawowych w Metropolii Poznań na Targach Edukacyjnych, a także poprzez wspólne media (np. jedna dla wszystkich szkół strona internetowa, na której publikowane są m. in. wyniki szkół z egzaminów zewnętrznych),
- Prowadzenie badań w zakresie przepływów uczniów pomiędzy szkołami ponadpodstawowymi w Metropolii Poznań jako jeden z elementów prowadzenia polityki finansowej samorządów (np. porozumienia międzygminne dotyczące przekazywania środków finansowych na prowadzenie szkół organom prowadzącym szkoły, przyjmującym uczniów spoza swojego obszaru).

4.2. Usługi zdrowotne

Do zadań gminy w zakresie ochrony zdrowia publicznego należy m.in. zabezpieczenie dostępności do świadczeń podstawowej opieki zdrowotnej, położnictwa i ginekologii oraz stomatologii zgodnie z minimalnym planem zabezpieczenia ambulatoryjnej opieki zdrowotnej (Ustawa o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych 2004 r.). Zadania własne i zlecone gminie w tym zakresie mają na celu przede wszystkim zapewnienie równego dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej, zarówno leczniczych, profilaktycznych, jak i promocji zdrowia.

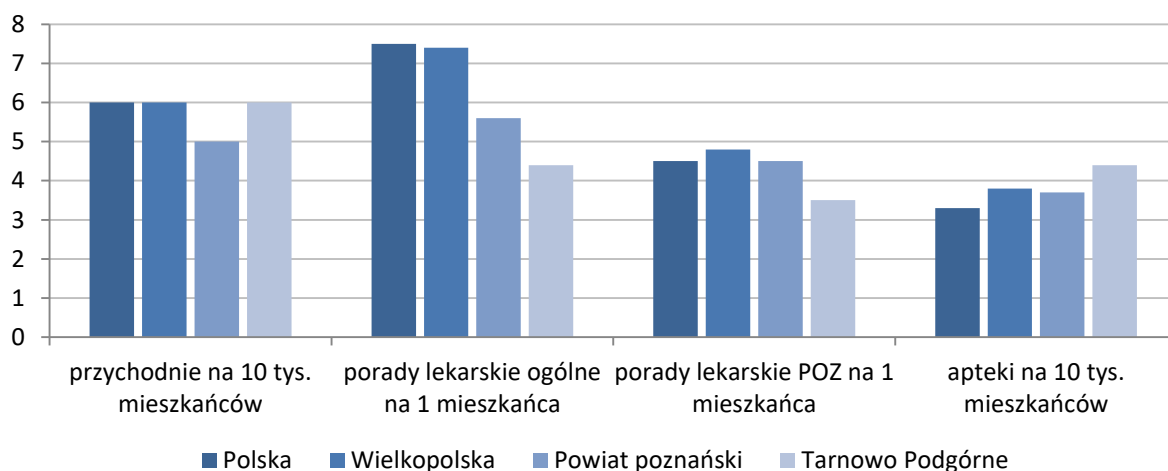
4.2.1. Infrastruktura służby zdrowia

W 2019 r. według statystyki GUS, na terenie gminy Tarnowo Podgórne znajdowało się 16 przychodni ambulatoryjnej opieki zdrowotnej (tab. 48). Należą do nich działające w ramach NFZ w 2020 r. 4 przychodnie lekarzy rodzinnych: Przychodnia Lekarzy Rodzinnych Saluber w Tarnowie Podgórny, Centrum Medyczne MED-LUX i Przychodnia Lekarzy Rodzinnych Vita Longa w Przeźmierowie oraz Przychodnia Lekarzy Rodzinnych TOPMED w Lusówku. Ponadto leczenie stomatologiczne oferują w Tarnowie Podgórny przychodnie Tarnowia Dent, Lab-Estetic Centrum Stomatologii, Gabinet Stomatologiczny Dentamed, Centrum Stomatologii J. Przybylski. Firmy Systema w Tarnowie Podgórny i Fides w Przeźmierowie świadczą usługi pielęgniarstwa i położnej POZ (podstawowej opieki zdrowotnej). Nocna i świąteczna opieka zdrowotna (tzw. wieczorynki) realizowana jest dla mieszkańców poza gminą (w Plewiskach i Poznaniu). Szpital powiatowy wraz z oddziałem SOR znajduje się w Puszczykowie.

Poziom wyposażenia gminy w infrastrukturę medyczną w ostatnich latach wyraźnie się poprawił. Liczba przychodni w porównaniu z 2010r. podwoiła się. Wskaźnik dostępności usług zdrowotnych (liczba przychodni na 10 tys. mieszkańców) w 2019r. dla Tarnowa Podgórnego wynosił 6 i jest to wartość równa średniej dla Wielkopolski i powiatu poznańskiego (ryc. 22). **Wzrosła również liczba porad lekarskich z zakresu podstawowej opieki lekarskiej z 51070 w 2010 r. do 104833 w 2019 r. Wskaźnik 3,7 udzielonych porad w przeliczeniu na 1 mieszkańca gminy jest niższy niż w gminach powiatu poznańskiego i w całym województwie.** Może mieć to związek z młodą strukturą demograficzną mieszkańców gminy i mniejszą ich zachorowalnością a także częstym korzystaniem z porad gabinetów i przychodni prywatnych.

Ofertę publicznych podmiotów leczniczych uzupełnia **dobrze rozwinięta sieć prywatnych placówek służby zdrowia.** Szczególnie duża liczba różnorodnych pojedynczych gabinetów specjalistycznych znajduje się w Tarnowie Podgórnym, Lusówku i Lusowie. W Przeźmierowie działa ponadto przychodnia lekarzy specjalistów BO.Medica, która oferuje usługi także dla mieszkańców Poznania. W poradni przyjmują lekarze 18 specjalności, związanych głównie z chorobami układu krążenia. Dodatkowo mieszkańcy gminy mają w bardzo bliskim zasięgu ośrodki zdrowia i usługi specjalistów medycznych w Poznaniu.

Ryc. 22. Dostępność usług zdrowotnych w gminie Tarnowo Podgórne na tle kraju, Wielkopolski i powiatu poznańskiego w 2018 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Na terenie gminy w 2020 r. działalność prowadziło 15 aptek: 4 w Tarnowie Podgórnym, 4 w Przeźmierowie, po 2 w Baranowie i Lusówku oraz po 1 w Sadach, Lusowie i Swadzimiu, stąd **gminę charakteryzuje bardzo dobra dostępność aptek.** Wskaźnik liczby mieszkańców przypadających na 1 aptekę wynosił w 2019 r. wg GUS 2552 osób i jest korzystniejszy niż średnio w powiecie i województwie wielkopolskim (tab. 48., ryc. 22).

Tab. 48. Usługi zdrowotne w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019

Dane	Lata
------	------

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
przychodnie ogółem	7	10	11	10	11	14	14	15	15	16
przychodnie na 10 tys. ludności	3	4	5	4	5	6	5	6	6	6
porady lekarskie ogółem	-	-	146 422	122 480	122 596	128 757	138 102	190 254	120 235	135713
Porady ogółem na 1 mieszkańca			6,4	5,2	5,1	5,2	5,4	7,3	4,4	4,8
POZ porady lekarskie	51 070	70 728	81 981	73 056	90 038	86 201	95 262	124 935	95 711	104833
Porady POZ na 1 mieszkańca	2,3	3,2	3,6	3,1	3,7	3,5	3,7	4,8	3,5	3,7
Liczba aptek	8	6	9	9	10	13	12	13	12	11
ludność na 1 aptekę ogólno- dostępną	2 710	3 717	2 530	2 606	2 399	1 900	2 121	2 014	2 256	2552
Liczba mgr farmacji	15	12	16	17	22	25	23	26	25	23

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

4.2.2. Programy zdrowotne

Do zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego w zakresie zapewnienia równego dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej należy w szczególności opracowywanie i realizacja oraz ocena efektów programów zdrowotnych wynikających z rozpoznanych potrzeb zdrowotnych i stanu zdrowia mieszkańców (uchwały Rady Gminy Tarnowo Podgórne). **Wydatki na realizację polityki zdrowotnej w gminie w 2019 r. wynosiły 1,0 mln zł. Była to (po Swarzędzu) najwyższa kwota wśród gmin powiatu poznańskiego,** tak jak i poziom tych wydatków w przeliczeniu na liczbę mieszkańców gminy (obok Suchego Lasu) (tab. 49). Tak duże zaangażowanie gminy w finansowaniu ochrony zdrowia można zauważyć również dla przykładu w Kobierzycach.

Tab. 49. Wydatki gminne [w zł] na ochronę zdrowia w gminie Tarnowo Podgórne na tle gmin powiatu poznańskiego i referencyjnych gmin podmiejskich (2019 r.)

Gmina	Kwota wydatków	Wydatki na 1 mieszkańca	Gmina	Kwota wydatków	Wydatki na 1 mieszkańca
Tarnowo Podgórne	1010153	36,0	Pobiedziska	307541,8	15,6
Luboń	639977,2	20,0	Rokietnica	310906,2	16,7
Puszczykowo	289160,9	29,9	Stęszew	298495,5	19,7
Buk	269955,9	21,4	Suchy Las	722946,5	39,9
Czerwonak	603528,6	21,9	Swarzędz	1242642	24,1
Dopiewo	599197,1	21,3	Powiat poznański	8666642	21,7
Kleszczewo	209931,8	23,7	Duszniki	187600	20,6
Komorniki	427385,6	14,0	Kaźmierz	218598,2	25,0
Kostrzyn	360435,4	19,5	Kobierzyce	3124982	143,6
Kórnik	572231,6	19,2	Nadarzyn	705824,6	50,3
Mosina	506918,8	15,2	Stryków	304923,3	24,0
Murowana Goślina	295234,7	17,5			

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Gmina Tarnowo Podgórne realizuje programy zdrowotne (programy polityki zdrowotnej) zarówno własne, jak i wspiera programy powiatowe. W ramach zadań z zakresu profilaktyki zdrowia gmina prowadzi program szczepień ochronnych przeciwko grypie dla osób powyżej 65 roku życia (od 2015 r.), szczepienia przeciwko pneumokokom u dzieci powyżej 2 roku życia (od 2013 r.), profilaktykę przeciwko próchnicy zębów oraz wad postawy wśród uczniów szkół podstawowych (od 2014 r.). W ramach promocji zdrowia gmina realizuje program na podstawie ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii (z 2005 r.) oraz ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałania alkoholizmowi (z 1986 r.).

Od 2015r. nie jest kontynuowany, finansowany przez rząd (Ministerstwo Zdrowia) krajowy program refundacji leczenia niepłodności in vitro. Obowiązki państwa w tym zakresie przejęły niektóre samorządy, oferując swoim mieszkańcom dofinansowanie tej metody, która daje im często ostatnią nadzieję na zostanie rodzicami. **Gmina Tarnowo Podgórne, jako pierwsza gmina wiejska w Polsce we wrześniu 2019 r. uruchomiła dla swoich mieszkańców program leczenia niepłodności metodą zapłodnienia pozaustrojowego in vitro.** Program na lata 2019-2021 przewiduje dofinansowanie do 80% całkowitych kosztów zabiegów. W 2019 r. z programu skorzystały 3 pary. Łącznie wydatkowano na ten cel 15 000 zł.

Z przeprowadzanych od kilku lat badań ankietowych jakości życia w gminie Tarnowo Podgórne wynika, że **spośród kilkunastu analizowanych usług publicznych, służba zdrowia oceniana jest najniżej**⁶. W badaniach tych jedynie dostęp do lekarza rodzinnego jest

⁶ Duże niezadowolenie z systemu służby zdrowia w Polsce pokazują także ogólnokrajowe badania CBOS i agencji badawczej Bio-stat. W 2018 r. niemal połowa badanych Polaków (48,3 %) źle oceniała opiekę medyczną, a tylko około 30% dostrzegało jej pozytywne aspekty. Również w międzynarodowych badaniach

generalnie oceniany pozytywnie (Badanie opinii mieszkańców gminy Tarnowo Podgórne o warunkach życia i oczekiwaniach wobec administracji samorządowej, 2019). Ponieważ zebrane w gminie Tarnowo Podgórne opinie dotyczyły funkcjonowania podstawowej opieki zdrowotnej (przychodni i lekarzy rodzinnych) dominują tu generalnie pozytywne oceny (74,6% przy 15,5% ocen bardzo dobrych i 59,1% dobrych). Jednak odsetek ocen negatywnych (8%), choć w sumie nieduży, jest najwyższy na tle innych ocenianych aspektów jakości życia w gminie. Częściowo jest to wynik powszechnego w kraju niezadowolenia z niskiej dostępności do lekarzy specjalistów (co nie wchodzi w kompetencje gminy). Jak pokazują bowiem dane GUS, w Tarnowie Podgórny odsetek specjalistycznych porad lekarskich jest bardzo niski, zaledwie 20% w ogólnej liczbie porad. Pozostałe 80% to wizyty u lekarzy rodzinnych, a jak wykazano powyżej **gminę charakteryzuje dobra dostępność do podstawowej opieki zdrowotnej.**

O jakości pracy kadry medycznej w gminie świadczą wyniki wielkopolskiego plebiscytu na najlepszego pracownika ochrony zdrowia „Hipokrates Wielkopolski”, organizowanego przez redakcję „Głosu Wielkopolskiego” pod patronatem starosty powiatu poznańskiego i rektora Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu. Do konkursu zgłaszane są osoby, które w stosunku do pacjenta wykazują się wyjątkową empatią, wrażliwością, życzliwością, a także takie, które są podziwiane za ponadprzeciętną wiedzę lub umiejętności. I tak np. w edycji Hipokrates Wielkopolski 2017, 2018 i 2019 pierwsze miejsce w powiecie poznańskim zdobyli pracownicy medyczni z gminy Tarnowo Podgórne w kategorii Pediatria Roku, Pielęgniarka Roku, Stomatolog Roku i drugie miejsce w kategorii Położna Roku.

Wysoki poziom wydatków na ochronę zdrowia, związany z realizacją programów leczniczych i profilaktycznych polityki zdrowotnej stawia Tarnowo Podgórne na czele gmin (nie tylko wiejskich) w Polsce o największym dostępie do usług medycznych.

Sprawdżaniem wysokiej pozycji gminy są decyzje i **działania podejmowane przez jej władze w okresie pandemii COVID-19** w pierwszej połowie 2020r. Po wdrożeniu, co oczywiste, wszystkich procedur kwarantanny narodowej i ograniczeniu życia społecznego i usług publicznych, władze gminy wspierały akcje wolontariatu i innych instytucji pomocy mieszkańcom gminy. Jednocześnie uchwalono przekazanie kwoty 100 tys. zł dla szpitala jednoimiennego w Poznaniu, który w okresie epidemii był głównym ośrodkiem leczenia zakażonych COVID – 19 w regionie.

Chociaż nie są znane dokładne dane dotyczące przebiegu pandemii koronawirusa na poziomie gmin, to według informacji z 25 maja 2020r. na terenie gminy TP zanotowano tylko 1 przypadek zachorowania a w kwarantannie (np. 9 kwietnia) pozostawało 41 osób.

W okresie pandemii na terenie gminy pracował **gminny zespół pomocowy**, kierowany przez pierwszego zastępcę wójta, trwały także akcje międzysąsiedzkiej pomocy. Dla przykładu grupa pomocowa FB Widzialna Ręka Tarnowo Podgórne zbierała środki czystości i higieniczne, które zostały przekazane na rzecz Szpitala Dziecięcego im. Jonschera

(przy ul. Szpitalnej) w Poznaniu, a artykuły spożywcze - na rzecz restauracji Malta, przygotowującej bezpłatne posiłki dla personelu szpitalnego. Wielu darczyńców pomagało także służbom ratunkowym. Tarnowskie Centrum Wspierania Przedsiębiorczości koordynowało produkcję środków dezynfekcyjnych.

Analiza SWOT – Usługi zdrowotne

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Relatywnie dobry stan zdrowia mieszkańców (mała liczba udzielonych porad lekarskich na 1000 mieszkańców), • Wysoki poziom dostępności usług podstawowej opieki zdrowotnej, • Duża liczba prywatnych podmiotów leczniczych funkcjonujących na terenie gminy, • Wysoka dostępność aptek i kadry farmaceutycznej, • Duże zaangażowanie gminy w tworzenie, finansowanie i realizację leczniczych (in vitro) i profilaktycznych (szczepienia) programów polityki zdrowotnej, • Programy promocji zdrowia prowadzone wśród dzieci przedszkolnych i szkolnych oraz grup seniorów, • Zabiegi wodolecznicze i rehabilitacyjne oferowane przez Termy. 	<ul style="list-style-type: none"> • Służba zdrowia jest najniżej ocenianym przez mieszkańców gminy elementem ich jakości życia, • Słaba dostępność lekarzy specjalistów w ramach NFZ, • Zbyt mały udział programów promocji zdrowia (np. wad postawy, zdrowego żywienia, otyłości dzieci i młodzieży).
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Młodość demograficzna mieszkańców gminy (mała zachorowalność i chorobowość), • Stosunkowo wysokie dochody gospodarstw domowych, które „stać” na korzystanie z oferty prywatnych usług zdrowotnych na terenie gminy i pobliskiego Poznania, • Poprawa jakości środowiska, • Uruchomienie usług przyrodoleczniczych (tężnie) wpływające na utrzymanie dobrego stanu zdrowia mieszkańców, • Otwartość na programy zdrowotne powiatowe, regionalne i krajowe, • Organizacja na terenie gminy imprez (sportowych i rekreacyjnych) promujących zdrowie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Występowanie epidemii wirusowej, bezpośredniego zagrożenia dla zdrowia i życia dużych grup społeczeństwa, • Rozwój społecznego ruchu „antyszczepionkowego” i upowszechnianie się postaw kontestujących medycynę konwencjonalną, • Wieloletnie zaniedbania w zakresie rządowych (ministerialnych) rozwiązań problemów funkcjonowania służby zdrowia w Polsce, • Zagrożenie stanu zdrowia ze strony transportu, niskiej emisji, zakładów.

Główne wyzwania w zakresie usług zdrowotnych

- Rozbudowa infrastruktury podstawowych usług zdrowotnych,
- Kontynuacja wysokiego poziomu zaangażowania w realizację programów polityki zdrowotnej gminy a także programów zdrowotnych powiatu, województwa i kraju,
- Wprowadzenie programów promocji zdrowia w jednostkach oświatowych podległych gminie (szkołach, przedszkolach),
- Rozwój usług rekreacyjnych, spa i wellness w ramach Tarnowskich Term,
- Realizacja budowy tężni umożliwiających dostęp do zabiegów przyrodoleczniczych,
- W oparciu o posiadaną infrastrukturę usług rehabilitacyjnych, wellness, spa, przyrodoleczniczych, źródeł termalnych uzyskanie przez Tarnowo Podgórne w przyszłości statusu uzdrowiska.

4.3. Pomoc społeczna

Pomoc społeczna to według Ustawy z 2004 r. o pomocy społecznej, instytucja polityki społecznej mająca na celu pomoc osobom i rodzinom w przewyżczeniu trudnych sytuacji życiowych i doprowadzenie do usamodzielnienia. Organizowana jest przez organy administracji rządowej i samorządowej. Na poziomie lokalnym gminy realizują zadania zlecone oraz zadania własne, w tym o charakterze obowiązkowym. Zadania zlecone obejmują działania wynikające z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych. Dotyczy to specjalistycznego wsparcia (np. 500+) oraz realizacji świadczeń skierowanych do osób chorych psychicznie, cudzoziemców oraz dotkniętych klęską żywiołową lub ekologiczną. Do zadań własnych gminy w zakresie pomocy społecznej o charakterze obowiązkowym zaliczają się: opracowanie takich dokumentów, jak: gminna strategia rozwiązywania problemów społecznych oraz ocena zasobów pomocy społecznej i realizacja świadczeń dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej (wskazane w ustawie z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. nr 64, poz. 593).

W gminie Tarnowo Podgórne do realizacji celów w zakresie pomocy mieszkańcom w ich trudnych sytuacjach życiowych powołany jest **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej**, mający swoją siedzibę w Tarnowie Podgórny. W 2019 r. w GOPS zatrudnionych było 30 osób, w tym 2 pracowników socjalnych, co oznacza nie spełnienie warunku ustawowego minimum 3 pracowników socjalnych w gminie. Według danych OPS TP w 2019 r. liczba rodzin objętych pomocą wynosiła 316, co dawało 632 osób korzystających ze świadczeń. **Wskaźnik deprywacji społecznej, tj. odsetek beneficjentów pomocy społecznej wśród mieszkańców gminy Tarnowo Podgórne jest bardzo niski i wynosi 2,6%.** Jest to wartość o połowę mniejsza od notowanej w 2010 r. Spadek liczby beneficjentów pomocy społecznej w ostatnich latach jest tendencją ogólnopolską. Zasięg pomocy społecznej w gminie jest jednak znacznie mniejszy niż średnio w Polsce i Wielkopolsce, natomiast zbliżony do średniej w powiecie poznańskim (ryc. 23).

Z przedstawionych na ryc. 23. danych wynika, że społeczność gminy, tak jak i powiatu poznańskiego, należy do grupy w niewielkim stopniu doświadczającej problemów ubóstwa,

szczególnie z powodu bezrobocia, które w gminie jest na bardzo niskim poziomie. O specyfice problemów społecznych w gminie świadczy struktura osób korzystających z pomocy społecznej według grup dochodowych. **W gminie Tarnowo Podgórne, w przeciwieństwie do sytuacji w kraju, udział gospodarstw domowych beneficjentów z dochodami powyżej kryterium dochodowego jest wyższy niż osób ubogich (o dochodach poniżej kryterium dochodowego) i wynosi 58% (przy 40% średnio dla Polski).** Wskazuje na to także struktura ustawowych powodów przyznania pomocy w gminie, gdzie liczba osób objętych pomocą społeczną z tytułu długotrwałej i ciężkiej choroby oraz niepełnosprawności jest wyższa niż z powodu bezrobocia (wg stanu na 2019r.). Wysoki jest także w gminie udział świadczeń dla rodzin, które wykazują bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, co oznacza większą potrzebę rozwoju usług pracy socjalnej, aniżeli wypłat zasiłków (tab. 50).

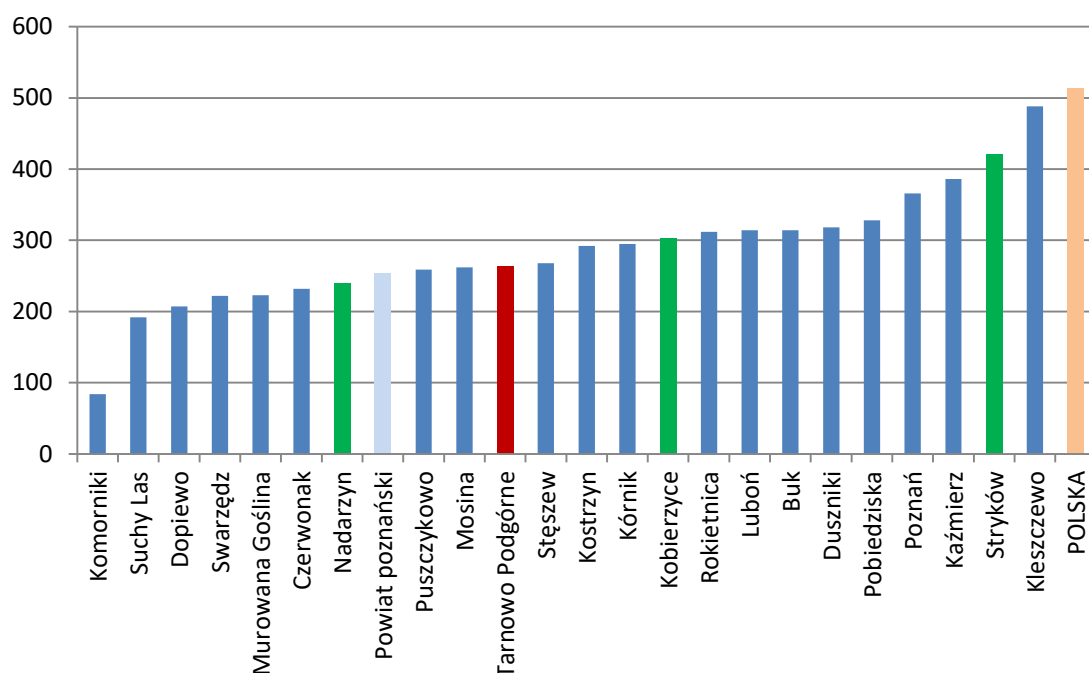
Gmina Tarnowo Podgórne należy do nielicznych gmin wiejskich i miejsko-wiejskich w kraju o bardzo wysokich nakładach na realizację własnych programów polityki społecznej. W 2018r. wydatki na tzw. inną politykę społeczną, które w gminie miały charakter inwestycyjny (budynek WZT) wynosiły 2 mln 505 tys. zł (w 2017r. 1,0 mln zł) i stanowiły aż 68% wszystkich wydatków na ten cel w 17 gminach powiatu poznańskiego. Dla porównania w gminach podmiejskich Nadarzyn, Stryków w latach 2017 i 2018 nie było wcale wydatków z tym związanych a w gminie Kobierzyce zaledwie 38 tys. zł.

Tab. 50. Powody korzystania z pomocy społecznej w gminie Tarnowo Podgórne na tle kraju w 2019 r.

Powody	Liczba rodzin w gminie	% ogólnej liczby rodzin beneficjentów	
		w gminie	w Polsce
Długotrwała lub ciężka choroba	254	80,4	47,6
Niepełnosprawność	138	43,7	40,1
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	126	39,9	17,3
Bezrobocie	61	19,3	38,6
Potrzeba ochrony macierzyństwa	51	16,1	10,4
Alkoholizm	30	9,4	7,7
Bezdomność	10	3,1	3,9

Źródło: Raport o stanie gminy 2018. GOPS Tarnowo Podgórne, Sprawozdanie MRPiPS-03

Ryc. 23. Poziom pomocy społecznej w Tarnowie Podgórny na tle gmin powiatu poznańskiego i kraju w 2018 r. (Liczba beneficjentów pomocy społecznej na 10 000 ludności).

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Inną formą wsparcia osób w potrzebie są świadczenia usług środowiskowych: opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych. W OPS TP zatrudnione są 2 opiekunki środowiskowe, które rocznie udzielają wsparcia około 30 mieszkańcom.

Na potrzeby usług pomocy i wsparcia rodzin oraz dzieci funkcjonuje w gminie dzienna świetlica opiekuńczo-wychowawcza w Przeźmierowie. Jej działania dotyczą organizowania właściwej opieki, zajęć edukacyjnych i profilaktycznych dla dzieci w czasie wolnym od zajęć szkolnych oraz włączanie rodziców w działania świetlic. **Na potrzeby dzieci mających trudne warunki rodzinne, potrzebujących socjalizacji działa 5 świetlic socjoterapeutycznych** („Gniazdko” w Ceradzu Kościelnym, „Dziupla” w Tarnowie Podgórny, w Lusowie, Przeźmierowie i szkolna w Lusówku). W 2019 r. tym rodzajem pomocy objęto ogółem 281 dzieci.

W 2019 r. w Tarnowie Podgórny oddano do użytku nowoczesny obiekt **Warsztatów Terapii Zajęciowej**, prowadzonych od 2011r. przez Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych i Ich Rodzin ROKTAR w Baranowie. Budynek sfinansowany przez gminę Tarnowo Podgórne służy rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych z gmin: Rokietnica i Tarnowo Podgórne (w 2019 r. była to grupa 20 osób). Tarnowskie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych TARSON przy współudziale finansowym Gminy Tarnowo Podgórne i Wojewody Wielkopolskiego planuje w 2021 r. uruchomienie **Zakładu Aktywności Zawodowej ZAZ TARSON** o charakterze produkcyjno-usługowym, w którym zatrudnienie ma znaleźć około 50 osób z niepełnosprawnościami.

W 2013 r. w ramach **ekonomii społecznej** powstała spółdzielnia socjalna – Tarnowskie Centrum Czystości – Blisko Was. Prowadzi ona pralnię wodną i myjnię samochodową w Tarnowie Podgórny. Świadczy również usługi sprzątające na rzecz wspólnot mieszkaniowych i domów prywatnych. Realizuje zlecenia dla wielu firm i instytucji

z terenu gminy, np. pranie ręczników i szlafroków dla Tarnowskich Term, mycie samochodów flotowych dla Phillip Morris, Imperial Tabacco, Schattdecor.

4.3.1. Programy pomocy społecznej

Podstawowym dokumentem działań w zakresie pomocy społecznej jest **Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Tarnowo Podgórne na lata 2019-2024**. W dokumencie zidentyfikowano problemy społeczne gminy i wypracowano 4 główne obszary strategiczne I. Silna i bezpieczna rodzina; II. Aktywny senior; III. Wysoka jakość życia osób z niepełnosprawnościami i osób z zaburzeniami psychicznymi; IV. Wzmocnienie aktywności lokalnej. Działania strategiczne mają charakter programów: zdrowotnych, społecznych - dedykowanych poszczególnym grupom społeczności gminy (rodzina, dzieci, seniorzy) lub integracyjnych.

Szczególną rolę w programach społecznych gminy Tarnowo Podgórne odgrywa program wsparcia dla seniorów, który realizowany jest przez **Tarnowskie Centrum Senioralne z siedzibą** w Pałacu w Jankowicach. Centrum to współpracuje z Gminną Radą Seniorów, 11 Klubami i Kołami Seniorów oraz Uniwersytetem Trzeciego Wieku działającymi na terenie gminy Tarnowo Podgórne. Oferta wydarzeń rekreacyjnych, kulturalnych, edukacyjnych, warsztatowych i rozrywkowych jest bardzo duża, często o charakterze międzypokoleniowym, integrującym społeczność gminy (koncerty, bale, gry i questy, turnieje, wykłady, warsztaty artystyczne i ruchowe). Gmina często oferuje swoim seniorom darmowy transport z miejscowości gminnych do Jankowic.

W 2019 r. uruchomiono w gminie **system teleopieki dla seniorów**, którego koszt wyniósł 30,6 tys. zł. Telefoniczną opieką domową objęto 30 osób, mieszkających samotnie i ze względu na stan zdrowia zagrożonych załabnięciem lub upadkiem (np. z powodu cukrzycy, schorzeń kardiologicznych lub neurologicznych). Osoby takie otrzymały urządzenie nadawczo-odbiorcze wyposażone w kartę SIM, z wykupionym na czas trwania projektu abonamentem, zapewniającym bezpłatne połączenia z całodobowo czynnym Telecentrum. Do tego dostały osobisty nadajnik, umożliwiający wezwanie natychmiastowej pomocy w sytuacji zagrażającej zdrowiu lub życiu. Program teleopieki jest jednym z elementów projektu „Tarnowo Podgórne dla Seniorów – działania opiekuńcze i aktywizacyjne”, realizowanego przez Gminę Tarnowo Podgórne przy unijnym wsparciu ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego. Projekt realizowany do maja 2020 r. przez Pałac Jankowice i Ośrodek Pomocy Społecznej w Tarnowie Podgórny, w partnerstwie z podmiotem ekonomii społecznej – Polskim Stowarzyszeniem Animatorów i Pedagogów „Klanza” Oddział Białostocki.

W ramach Polityki Senioralnej Gminy Tarnowo Podgórne realizowany jest Program „Złota Rączka dla Seniora”. Koordynatorem programu jest Pałac Jankowice – Tarnowskie Centrum Senioralne z inicjatywy Gminnej Rady Seniorów. Obejmuje on fachową pomoc w naprawach usterek domowych i przeznaczony dla mieszkańców w wieku 65+ posiadających Kartę Mieszkańca Gminy.

Karta mieszkańca Gminy Tarnowo Podgórne to program stworzony z myślą o mieszkańcach Gminy Tarnowo Podgórne. W ramach programu Karta Mieszkańca każdy jej posiadacz może skorzystać z bonusów, rabatów oraz zniżek na usługi oferowane na terenie gminy (gastronomia, transport, lokalne sklepy, ubezpieczenia itp.). Przedsiębiorcom przystępującym do programu jako Partnerzy, gmina zapewnia różnorodną promocję. Idea Karty pojawiła się wraz z budową Tarnowskich Term, aby w prosty sposób móc ułatwić mieszkańcom gminy korzystanie także z Parku Wodnego.

W dyspozycji gminy znajduje się 120 mieszkań komunalnych i 22 lokale socjalne. Lista oczekujących na mieszkania komunalne liczy 40 osób, a na lokal socjalny 21. W 2018 r. oddano do użytku mieszkania w ramach **Gminnego Programu Budowy Mieszkań z Dojściem do Własności**. Gmina w 2015r. uruchomiła program z myślą o tych mieszkańcach, którzy zdaniem instytucji finansowych nie mają wystarczającej zdolności kredytowej. Z drugiej strony natomiast nie spełniają już warunków koniecznych do otrzymania mieszkania komunalnego. W ramach Gminnego Programu powstało 18 mieszkań (o powierzchni 47 – 69 m²) wraz z komórkami lokatorskimi. Program gminy został poniekąd „powielony” w 2017 r. przez program rządowy „Mieszkanie +”.

W przeprowadzonych w 2019 r. badaniach „Opinie mieszkańców gminy Tarnowo Podgórne o warunkach życia i oczekiwaniach z nimi związanych” kategoria „opieka społeczna” uzyskała najmniej wśród innych kategorii życia w gminie odsetek ocen pozytywnych (44%). Ta niska ocena wynika z tego, że ponad połowa ankietowanych (55%) nie miała zdania na ten temat, co oznacza, że nie korzystała z usług pomocy społecznej. W efekcie opieka społeczna nie miała ocen negatywnych. Brak negatywnych ocen charakteryzuje opinie mieszkańców na temat „oferty dla seniorów”, która uzyskała 75% ocen pozytywnych przy 26% braku zdania.

Od początku pandemii Covid-19 działał gminny zespół pomocowy, który tworzyli pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej, drużyny i druhowie Ochotniczej Straży Pożarnej, sołtysi, pielęgniarki środowiskowe. Koordynatorem zespołu była I Zastępca Wójta. Zadaniem zespołu stała się pomoc osobom starszym, samotnym, chorym i tym, którym pomocy nie mogli udzielić objęci kwarantanną dotychczasowi opiekunowie czy rodzina. Pomoc oferowano także osobom objętym kwarantanną, które bezwzględnie musiały zostać w domach.

Analiza SWOT – Pomoc społeczna

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Stabilne dochodowo gospodarstwa domowe mieszkańców gminy, • Małe bezrobocie i niewielki zasięg biedy i bezdomności, • Wysoki udział wsparcia finansowego/ świadczeń w programach polityki społecznej rządu, 	<ul style="list-style-type: none"> • Niewystarczająca liczba mieszkań komunalnych, • Niewystarczająca liczba pracowników socjalnych, • Brak gminnych programów integracji z obcokrajowcami, pracującymi i/lub mieszkającymi na terenie gminy.

<ul style="list-style-type: none"> • Nowe inwestycje infrastruktury pomocy społecznej gminy (Pałac w Jankowicach, WTZ w Tarnowie Podgórny), • Bogata oferta programu senioralnego gminy, • Mieszkania społeczne w ramach gminnego programu mieszkaniowego, • Aktualizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych, • Pozytywna ocena działań gminy w zakresie opieki społecznej i programów dla seniorów. 	
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Młoda struktura wieku mieszkańców gminy co oznacza mniejsze potrzeby usług opiekuńczych, związanych z samotnością, niepełnosprawnością, chorobami, • Duża liczba przedsiębiorstw na terenie gminy, która realizuje politykę społecznej odpowiedzialności biznesu, • Rozwój obiektów i usług zdrowotnych, rekreacyjnych sprzyjających aktywizacji i integracji społecznej, • Rosnąca strefa wsparcia świadczeniami społecznymi w ramach polityki społecznej rządu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ograniczenie realizacji programów społecznych wobec kryzysu gospodarczego wywołanego epidemią COVID 19, • Problemy integracji z grupą obcokrajowców zarobkowych, • Ograniczone wsparcie programowe i finansowe obcokrajowców zarobkowych ze strony rządu.

Główne wyzwania dla polityki społecznej

Główne wyzwania:

- Kontynuacja wysokiego poziomu zaangażowania w realizację programów polityki społecznej gminy,
- Nowe procedury w organizacji działań pomocowych, integracyjnych i funkcjonowaniu instytucji publicznych gminy,
- Nowe wzorce zachowań społecznych w trakcie i po pandemii koronawirusa,
- Przygotowanie na wzrost bezrobocia i wsparcie dla dotkniętych skutkami pandemii COVID-19 lub innych możliwych zagrożeń dla zdrowia publicznego.

4.4. Dziedzictwo kulturowe

Dziedzictwo kulturowe jest ważnym zasobem gminy składającym się na jej **materiałny i niematerialny kapitał terytorialny**. Zasoby te odpowiednio rozpoznane, chronione i rewitalizowane a także wykorzystane dla celów społecznych, mogą stać się czynnikami rozwoju gminy, stanowiąc o jej walorach krajobrazowych, kulturowych i turystycznych. Aby prawidłowo realizować przedsięwzięcia związane z dziedzictwem kulturowym, należy nie tylko zdefiniować zasoby zabytkowe, ale rozpoznać strony uczestniczące w procesie jego ochrony, zachowania, wykorzystywania, potencjalnie możliwego przekształcania czy interpretowania na potrzeby współczesnych potrzeb (Murzyn-Kupisz 2013).

Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami w gminie odbywa w oparciu o ustawę z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym oraz **ustawę z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami**. Na ich podstawie prowadzona jest ewidencja zabytków Gminy Tarnowo Podgórne (Zarządzenie nr 57/2013 Wójta Gminy Tarnowo Podgórne z dnia 3 kwietnia 2013 roku). Integralnymi elementami ewidencji są karty adresowe zabytków nieruchomych oraz archeologicznych zabytków nieruchomych.

Gmina Tarnowo Podgórne położona jest w obszarze o bogatych walorach kulturowych, na co wpływ miały m.in. uwarunkowania historyczne, ścieranie się kultur i położenie w bliskiej odległości od stolicy regionu - Poznania. Jedne z pierwszych wzmianek dotyczących miejscowości położonych na terenie gminy sięgają XII wieku i dotyczą Lusowa (Słownik historyczno-geograficzny...2019), jednak osadnictwo na tym obszarze, związane m.in. z dobrymi uwarunkowaniami dla rolnictwa, istniało dużo wcześniej, na co wskazują odkryte liczne stanowiska archeologiczne związane m.in. z Kulturą Łużycką (Młoda Epoka Brązu), np. osada i cmentarzysko w Lusowie (wg informacji z kart adresowych Gminnej Ewidencji Zabytków oraz Portalu mapowego NID - mapy.zabytek.gov.pl). **Na terenie gminy znajdują się charakterystyczne dla terenów powiatu poznańskiego obiekty dziedzictwa materialnego**. Wśród zabytków architektury sakralnej wyróżnia się najstarszy w gminie i jeden z najstarszych w powiecie, XV-wieczny kościół gotycki pw. Wszystkich Świętych w Tarnowie Podgórnym. Na terenie gminy znajdują się także zabytki architektury świeckiej w formie dworów i pałaców i związanych z nimi założeń parkowych. Wśród nich najważniejszym jest XIX-wieczny pałac w Jankowicach. Reprezentantem zabytkowej architektury drewnianej jest dzwonnica drewniana w Ceradzu Kościelnym.

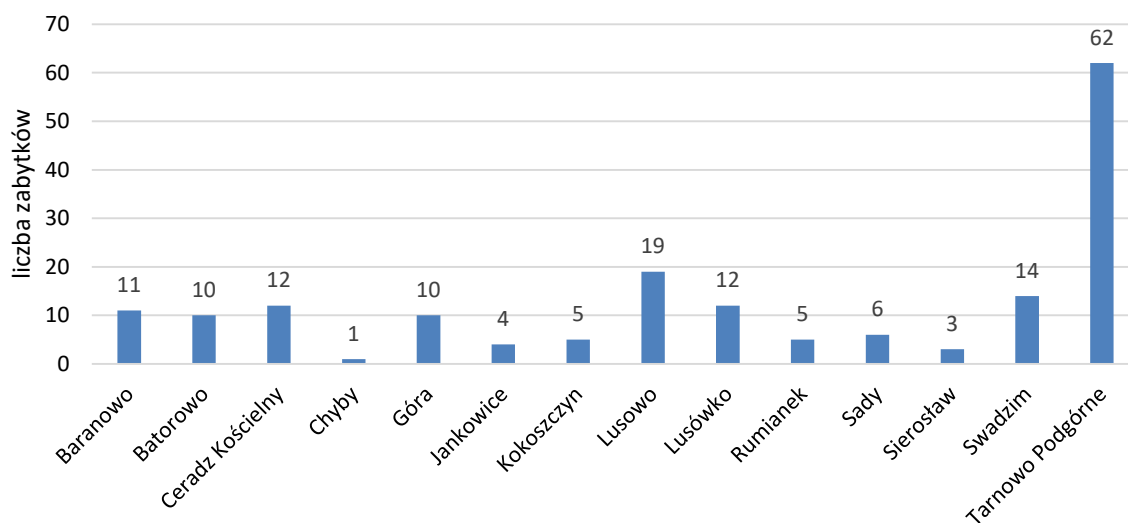
Dziedzictwo niematerialne gminy związane jest z jej położeniem w obszarze, w którym charakterystyczne są tradycje wsi wielkopolskiej. Są one kultywowane m.in. przez następujące wydarzenia i organizacje: Dni Gminy Tarnowo Podgórne, Stowarzyszenie Sympatyków Kultury Ludowej - Otwórz się na folklor, Towarzystwo Poligrodzianie, Zespół Pieśni i Tańca Lusowiacy, Zespół Pieśni i Tańca Ludowego Modracy, Działalność domu kultury SEZAM, Kurkowe Bractwo Strzeleckie, Dożynki u księdza. Oprócz tego, poprzez inne wydarzenia w gminie, podejmowane są działania w zakresie promocji dóbr kultury i tradycji lokalnej oraz narodowej, a także rozwoju świadomości kulturowej. W gminie funkcjonuje Muzeum Powstańców Wielkopolskich w Lusowie oraz działa Stowarzyszenie im. Larsa i Wawrzyńca Engeströmów w Ceradzu Kościelnym. W trakcie opracowania jest książka propagująca historię Gminy Tarnowo Podgórne.

Dziedzictwo kulturowe gminy stanowi wciąż tylko uzupełnienie jej marki związanej przede wszystkim z sukcesem gospodarczym. Stopniowo, staje się jednak także znaczącym elementem budowania jej **lokalnej tożsamości i wizerunku gminy** o wysokiej jakości życia.

4.4.1. Zasoby materialne dziedzictwa kulturowego

W gminnej ewidencji zabytków nieruchomych ujęto 174 obiekty kultury materialnej (ryc. 24). W miejscowości Baranowo do tych obiektów należą: zespół dworski, folwark oraz zagroda i dom przy ul. Szamotulskiej. W Batorowie są to: zespół szkoły, dwa domy na ul. Nad Stawem, dom i brama murowana na ul. Stefana Batorego oraz dom i zespół domu na ul. Widok. Głównym obiektem zabytkowym Ceradza Kościelnego jest zespół kościoła parafialnego. Do obiektów zabytkowych zalicza się również: młyn i trzy domy na ul. Jankowickiej, dom i Dom Rekolekcyjny na ul. Bukowskiej. W Chybach jedynym obiektem wpisanym do ewidencji jest dawna szkoła, a obecnie świetlica i lokale mieszkalne, przy ul. Szamotulskiej. W miejscowości Góra do zabytków zaliczane są: dwa domy na ul. Długiej, dom na ul. Poznańskiej, cztery domy na ul. Szamotulskiej, dwa domy i budynek gospodarczy na ul. Szkolnej. W Jankowicach zlokalizowane są dwa zabytki: zespół pałacowy oraz dom na ul. Leśnej. W Kokoszczyńcu do ewidencji wpisano pięć domów, z czego jeden na ul. Dworcowej i cztery na ul. Lipowej. W Lusowie znajdują się następujące zabytki: kościół parafialny, ogrodzenie z bramą, plebania, kaplica cmentarna, nagrobki Plucińskich na cmentarzu parafialnym, zespół pałacowy, dwa domy na ul. Lipowej, dom na ul. Nowej, dom i cmentarz rzymsko-katolicki na ul. Ogrodowej, cztery domy i cmentarz przykościelny na ul. Poznańskiej oraz dom na ul. Słonecznej. W miejscowości Lusówko zlokalizowane są: zespół dworsko-parkowy, budynek gospodarczy na ul. Niecałej, siedem domów na ul. Otowskiej, zespół zagrody na ul. Sierosławskiej. W Rumianku zabytki są zlokalizowane na dwóch ulicach: park oraz dwa domy na ul. Parkowej i dwa domy na ul. Szkolnej. W Sadach do ewidencji wpisanych jest sześć domów: cztery na ul. Szkolnej i dwa na ul. Poznańskiej. W Sierosławiu znajdują się: dwór, park oraz folwark. Swadzim posiada: zespół pałacowy, folwark, a także sześć zabytkowych domów na ul. Poznańskiej. **Najwięcej zabytków znajduje się w Tarnowie Podgórnym**, w tym najstarszy zabytek, czyli zespół kościoła parafialnego pw. Wszystkich Świętych. Do pozostałych zaliczają się: dom na ul. Bryzy, cmentarz rzymsko-katolicki na ul. Cmentarnej, zespół młyna na ul. Fabrycznej, dwa domy na ul. Krętej, dom na ul. Kwiatowej, cztery domy na ul. Ogrodowej, dwa domy na ul. Pocztovej, cztery domy na ul. 23 Października, cztery domy na ul. Przecznicą, szesnaście domów, poczta, piwnice domu celnego oraz cmentarz ewangelicki na ul. Poznańskiej, dwa domy na ul. Rokietnickiej, cztery domy na ul. Szkolnej, dom na ul. Wąskiej, cztery domy na ul. 25 stycznia, trzy domy i budynek gospodarczy na ul. Szumin. 15 zabytków (wg nr. rejestru zabytków), spośród wszystkich ujętych w gminnej ewidencji, zostało wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych. Ich charakterystykę przedstawia tab. 51, a szczegółową lokalizację ryc. 25. Liczbę zabytków nieruchomych w gminie na tle pozostałych gmin powiatu poznańskiego przedstawia ryc. 26.

Ryc. 24. Liczba zabytków nieruchomych wg gminnej ewidencji zabytków w miejscowościach gminy Tarnowo Podgórne

Źródło: wykaz kart adresowych zabytków nieruchomych włączonych do gminnej ewidencji zabytków

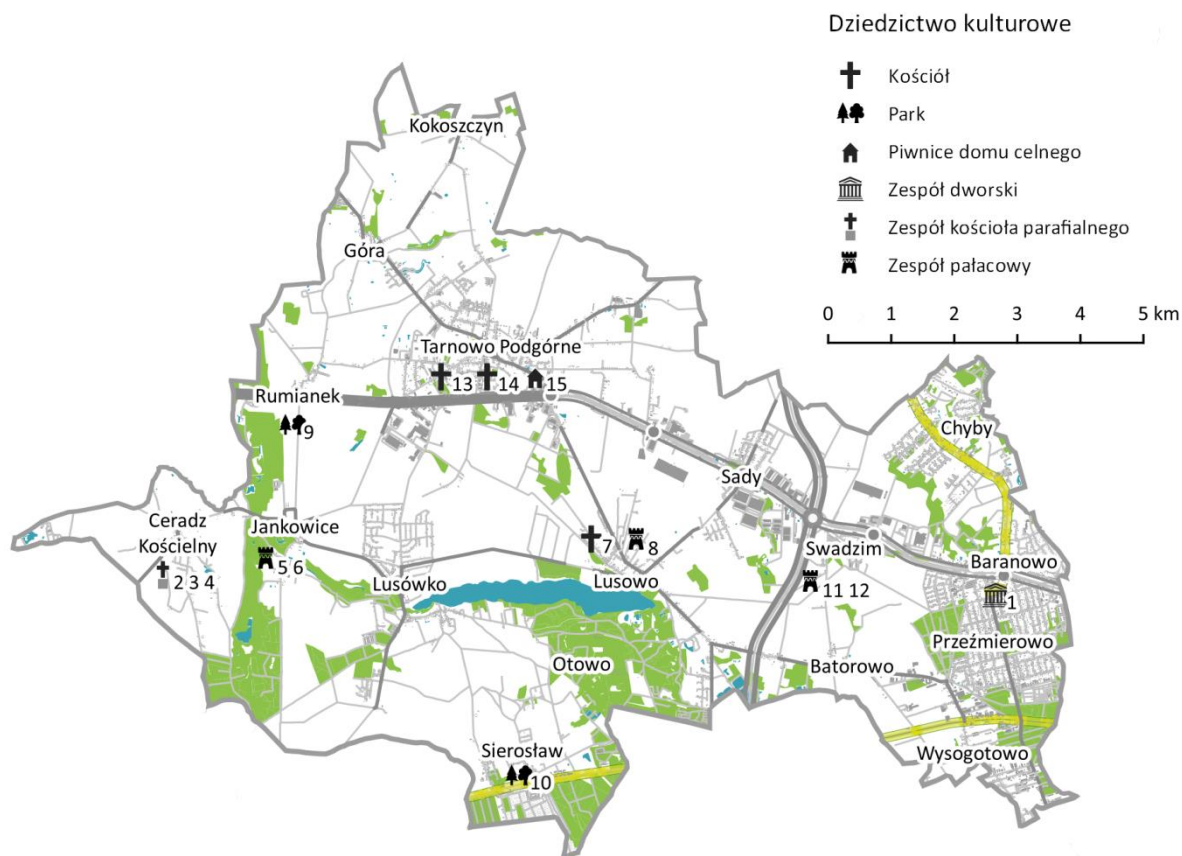
Tab. 51. Podstawowa charakterystyka zabytków nieruchomych w gminie Tarnowo Podgórne

Nazwa	Miejscowość	Obiekty ⁷	Okres powstania	Nr rejestru	Stan prawny (własność)	Stan techniczny
Zespół dworski	Baranowo	1. Dwór, park	k. XIX w.	2194/A z 30.08.1990	prywatna	zły stan dworu; zaniedbany park
Zespół kościoła parafialnego	Ceradź Kościelny	2. kościół pw. św. Stanisława	1 poł. XVI/ 1713 r.	2396/A z 21.12.1932	kościelna	dobry
		3. dzwonnica drewniana	1958 r.	1098/A z 29.04.1970	kościelna	dobry
		4. kaplica rodziny Engeströmów	Poł. XIX w.	1174/A z 23.07.1970	kościelna	dobry
Zespół pałacowy	Jankowice	5. pałac	1803-07 r./ 1912 r.	2492/A z 31.01.1952	gminna	bardzo dobry
		6. park i spichlerz	pocz. XIX w.	161/A z 17.07.1968	park – gminna, spichlerz – brak danych	dobry stan parku; zły stan spichlerza
Kościół pw. św. Jadwigi i św. Jakuba	Lusowo	7. kościół	XV w./ 1916-18 r.	1176/A z 23.07.1970	kościelna	bardzo dobry
Zespół pałacowy	Lusowo	8. pałac, park	poł. XIX w.	1530/A z 2.07.1974	prywatna, park w części we własności gminnej	pałac i park w trakcie remontu
Park	Rumianek	9. park	poł. XIX w.	1827/A z 5.02.1981	gminna	zaniedbany
Park	Sierosław	10. park	poł. XIX w.	1843/A z 2.03.1981	gminna	w trakcie prac
Zespół pałacowy	Swadzim	11. pałac	1910, 1924 r.	2177/A z 16.08.1989	prywatna	bardzo dobry
		12. park	poł. XIX/ XX w.	1784/A z 14.02.1979	prywatna	bardzo dobry
Kościół pw. Wszystkich Św.	Tarnowo Podgórne	13. kościół	1464 r./ XVIII w.	2411/A z 21.12.1932	kościelna	bardzo dobry
Kościół ewangelicki	Tarnowo Podgórne	14. kościół	1901 r.	2621/A z 30.06.1997	kościelna	dobry
Piwnice domu celnego	Tarnowo Podgórne	15. piwnice domu	1 poł. XIX w.	1194/A z 24.07.1970	prywatna	brak dostępu

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rejestru zabytków nieruchomych województwa wielkopolskiego (opracowanie NID, stan na dzień 31. grudnia 2019 r.) i inwentaryzacji w terenie

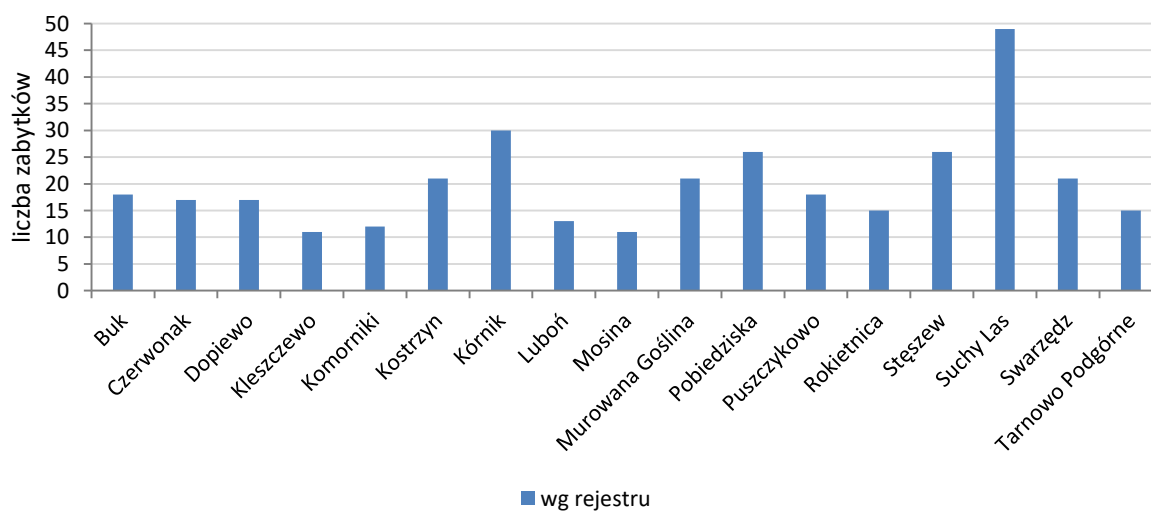
⁷ Numeracja obiektów na ryc. 25

Ryc. 25. Lokalizacja zabytków nieruchomych na terenie gminy Tarnowo Podgórne

Źródło: opracowanie własne na podstawie wizji w terenie oraz portalu mapowego NID

Ryc. 26. Liczba zabytków nieruchomych wg rejestru zabytków w gminach powiatu poznańskiego w 2019 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie rejestru zabytków NID

Do najcenniejszych zabytków położonych na terenie gminy należą obiekty sakralne. Jednym z nich jest najstarszy w gminie, XV- wieczny gotycki, jednonawowy ze sklepieniem gwiaździstym i drewnianą w górnej partii wieżą, kościół pw. Wszystkich Świętych w Tarnowie Podgórny. Kościół poddany został remontom oraz pracom konserwatorsko – restauratorskim w ostatnich latach i znajduje się w bardzo dobrym stanie technicznym. W pobliżu tego kościoła położony jest zbudowany na początku XX wieku neogotycki kościół ewangelicki (obecnie rzymsko – katolicki) z charakterystyczną wysoką wieżą z zegarem. Jest to świadek historii osadnictwa niemieckiego na tych terenach w XIX i XX wieku i utworzonej w Tarnowie Podgórny gminy ewangelickiej, funkcjonującej do 1945 r. Obiekt znajduje się w dobrym stanie technicznym i objęty jest monitoringiem konstrukcji poprzez założone na rysy i pęknięcia plomby. Innym ciekawym obiektem sakralnym jest datowany na XV wiek, obecnie posiadający formę neogotycką kościół pw. św. Jadwigi i św. Jakuba w Lusowie. Kościół wraz z dominującą w miejscowości wieżą, jest murowany i wykończony detalami z czerwonej cegły. W jego wnętrzu znajduje się m.in. renesansowy nagrobek Kierskich. Obiekt znajduje się w bardzo dobrym stanie technicznym. Kolejnym cennym zabytkiem jest zespół kościoła parafialnego w Ceradzu Kościelnym. Na zespół składają się: XVI – wieczny gotycki kościół pw. św. Stanisława, XIX- wieczna, wmurowana w ogrodzenie okalające kościół, kaplica grobowa rodziny Engeströmów oraz powojenna drewniana dzwonnica. Obiekty znajdują się w dobrym stanie technicznym. Wszystkie wymienione zabytki sakralne pełnią funkcję kultu religijnego i są dostępne także w ramach organizowanych wydarzeń kulturalnych oraz w związku z ruchem turystycznym.

Oprócz zabytków sakralnych, na terenie gminy znajdują się cenne zabytki charakterystyczne dla regionu Wielkopolski, takie jak **założenia pałacowo-parkowe i dworsko-parkowe**. Najważniejszym i najlepiej utrzymanym obiektem we własności gminnej w tej kategorii zabytków jest pałac wraz z parkiem z 1. połowy XIX w. w Jankowicach. Obiekt wraz z założeniem parkowym został poddany rewitalizacji i niezbędnym remontom konserwatorsko- restauratorskim. Na terenie założenia pałacowo-parkowego znajduje się Samorządowa Szkoła Muzyczna I stopnia w Tarnowie Podgórny, Uniwersytet Trzeciego Wieku w Tarnowie Podgórny oraz organizowane są wydarzenia kulturalne. W obrębie założenia pałacowo- parkowego uwzględniono wpisem także spichlerz, który znajduje się w złym stanie technicznym i stanowi pustostan (nie ustalono jego statusu własności). W kategorii obiektów pałacowo-parkowych, będących we własności prywatnej, wyróżnia się obiekt neoklasycystycznego pałacu Plucińskich w Swadzimiu. Pałac został poddany remontowi oraz uporządkowano park. Obecnie obiekt pełni funkcje usługowe, m.in. konferencyjne, noclegowe i gastronomiczne.

Zabytkowy obiekt pałacowo- parkowy położony jest także w Lusowie. Obiekt znajdował się w stanie degradacji, jednak w ostatnich latach zyskał nowego właściciela prywatnego i obecnie podlega pracom remontowym. Nie jest znana jego przyszła funkcja. Niestety, wśród zabytków rejestrowych w granicach gminy znajdują się także takie, które wymagają działań interwencyjnych (ratunkowych). Dwór w Baranowie (będący we własności prywatnej) popada w ruinę, a park ulega zaniedbaniu i wymaga uporządkowania.

Obiekt dworu nie jest użytkowany, co dodatkowo może przyczynić się do jego niszczenia, a teren parku wykorzystywany jest m.in. jako składowisko samochodów. Lokalni mieszkańcy nie mają możliwości korzystania z założenia parkowego.

Na obszarze gminy znajdują się jeszcze dwa **parki wpisane do rejestru zabytków**, właścicielem obydwu jest gmina. Park w Sierosławiu objęty został obecnie pracami rewitalizacyjnymi, natomiast park w Rumianku wymaga podjęcia działań porządkowych lub rewitalizacyjnych (założenie parku ulega zatarciu i degradacji).

Generalnie, obiekty wpisane do rejestru zabytków i będące własnością gminną albo kościelną są w dobrym stanie technicznym i dostępne są dla społeczności lokalnej oraz turystów. W przypadku obiektów zabytkowych, które stanowią własność prywatną stan tych zabytków jest bardzo różny, od bardzo dobrego po zły, zagrażający nieodwracalnej degradacji i utracie zabytku.

Zarówno zabytki sakralne jak i dwory oraz pałace mogą stanowić istotny element oferty turystycznej gminy. Oprócz wartości architektonicznych, często posiadają one związek z ważnymi wydarzeniami lub osobami przez co są nie tylko atrakcyjne turystycznie (Cieślak, 2017) ale także budują poczucie tożsamości lokalnej i unikatowości. Dlatego tak istotna jest dbałość o te zasoby i właściwa ich ekspozycja.

W gminie zewidencjonowanych jest 5 zabytków ruchomych, z czego 4 pierwsze z wymienionych zostały wpisane do rejestru zabytków: grobowiec-mauzoleum oraz nagrobek rodzinny Plucińskich w Lusowie, wystrój i wyposażenie kościoła pw. Wszystkich Świętych w Tarnowie Podgórny, wyposażenie kościoła pw. św. Stanisława w Ceradzu Kościelnym, wystrój i wyposażenie kaplicy grobowej Engeströmów w Ceradzu Kościelnym, wystrój i wyposażenie kościoła pw. św. Jadwigi i św. Jakuba w Lusowie. Wszystkie zabytki ruchome zostały w ostatnich latach poddane pracom konserwatorsko – restauratorskim, a ich stan określa się jako dobry.

W związku z ogólnopolskim programem badawczo – konserwatorskim Archeologiczne Zdjęcie Polski (AZP), na terenie gminy zewidencjonowano **525 stanowisk archeologicznych** (70 zespołów), w tym 2 wpisano do rejestru zabytków archeologicznych. Są to: cmentarzysko płaskie w Lusowie i cmentarzysko płaskie w Swadzimiu. Zgodnie z informacjami zawartymi w kartach adresowych zabytków archeologicznych oraz Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami na lata 2017-2020, na terenie gminy znajdują się stanowiska archeologiczne o dużej wartości poznawczej, takie jak osady, punkty i ślady osadnicze pochodzące z epoki kamienia, okresu brązu (szczególnie cenne związane z Kulturą Łużycką), okresu rzymskiego oraz związane z osadnictwem średniowiecznym, które mają ścisłe powiązanie z obecnym układem przestrzennym miejscowości takich jak Lusowo, Lusówko, Chyby, Rumianek czy Tarnowo Podgórne.

4.4.2. Ochrona i kształtowanie dziedzictwa kulturowego

W 2016 weszło w życie zarządzenie zmieniające poprzednie (Zarządzenie nr 180/2016 Wójta Gminy Tarnowo Podgórne z dnia 20 października 2016 r.), w zakresie kart adresowych zabytków nieruchomych dodano siedem obiektów (cmentarze oraz mur okalający cmentarz) i wykreślono dwa (oficynę z wozownią oraz dom; w uchwale omyłkowo podano nr karty adresowej oficyny z wozownią, 48 zamiast 47). Gmina posiada aktualny **Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2017 – 2020** (Uchwała Nr XXXIV/530/2016 Rady Gminy Tarnowo Podgórne z dnia 15 listopada 2016 r.), a obecnie trwają prace nad programem na kolejne lata. Gmina nie posiada raportów z realizacji celów zapisanych w gminnych programach opieki nad zabytkami i innych dokumentach związanych z dziedzictwem kulturowym. W 2016 r., w związku z aktualizacją Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami, podjęto także uchwałę w sprawie zwolnienia z podatku od nieruchomości budynków wpisanych do rejestru zabytków lub do gminnej ewidencji zabytków (Uchwała Nr XXXIV/537/2016 Rady Gminy Tarnowo Podgórne z dnia 15 listopada 2016 r.). Jest to bardzo dobry przykład zastosowania przez władze gminy instrumentu ekonomicznego stanowiącego bodziec do podjęcia przez właścicieli zabytków działań przy tych obiektach. W 2017 roku w gminie podjęto uchwały (Uchwała nr XLVI/701/2017 Rady Gminy Tarnowo Podgórne z dnia 13 czerwca 2017 r. oraz Uchwała nr LVII/884/2018 Rady Gminy Tarnowo Podgórne z dnia 27 lutego 2018 r.) określające możliwość uzyskania dotacji w wysokości do 100% ogółu nakładów na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków, położonym na terenie gminy.

Na szczególną uwagę zasługują działania władz gminy i przyjęte **uchwały związane z dotacjami, zwolnieniem z podatku dla obiektów zabytkowych oraz „zapytaniem właścicieli obiektów zabytkowych o pomoc finansową przy rewitalizacji”**. Ich celem jest zachęcenie właścicieli zabytków do wykonywania niezbędnych prac konserwatorsko – restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach. Jest to działanie szczególnie istotne w kontekście obiektów ujętych w ewidencji, a nie wpisanych do rejestru, których właściciele nie mogą brać udziału w programach o dofinansowanie dedykowanych często tylko obiektom rejestrowym (np. Program MKiDN Ochrona Zabytków). W kontekście statusu obiektu i jego potencjalnie mniejszej wartości, trudniejsze może być także pozyskanie sponsorów, a koszty prac konserwatorsko – restauratorskich i innych robót przy zabytkach często kilkukrotnie przewyższają koszty standardowych prac budowlanych, co może stanowić duże wyzwanie dla właścicieli tych obiektów.

Ochrona zabytków jest realizowana w gminie także przez stosowne zapisy ochronne i ustalanie stref ochronnych w sporządzanych i aktualizowanych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz innych określonych w ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami i z zachowaniem konsultacji z właściwym konserwatorem zabytków. W ramach Planu Rozwoju Lokalnego na lata 2016-2020 zostały określone także cele związane z rewitalizacją zabytków, gdzie zaznaczono,

że “zabytki po remoncie będą pełnić funkcje usług publicznych, oczekiwanych przez mieszkańców” (dotyczy to prac przy obiektach w Jankowicach, Lusówku oraz Sierosławiu). Określone cele w większości zostały już zrealizowane. Gmina posiada aktualne studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz trwają prace nad dokumentem programowym na kolejne lata. Dla gminy została także sporządzona w 2009 r. Strategia rozwoju gminy, w której w punkcie 3 wskazuje się na wartości kulturowe, jednak brak w niej jakichkolwiek odniesień do zabytków, a autorzy skupili się głównie na walorach przyrodniczych gminy i formach ochrony przyrody. W zakresie tego dokumentu brakuje także analiz dla wartości kulturowych, wyzwań, celów i ewaluacji. Zarówno studium jak i strategia, w zakresie ochrony zabytków, odnoszą się do dokumentów wyższego rzędu.

W latach 2010 – 2019 zrealizowano prace konserwatorsko- restauratorskie oraz budowlane przy obiektach zabytkowych wpisanych do rejestru i ewidencyjnych (wg informacji przekazanych z Urzędu Gminy – stan na kwiecień 2020 r.). Poniżej przedstawiono zakres i finansowanie tych prac.

Pałac Jankowice oraz park

Rewitalizacja Pałacu w Jankowicach rozpoczęła się w 2015 r. i trwała do 2018 r. Poza odrestaurowaniem pałacu, rozebrano nienadające się do odratowania oficyny i wybudowano w ich miejscu nową – przeznaczoną na potrzeby Samorządowej Szkoły Muzycznej. Koszty projektu i rewitalizacji Pałacu wyniosły 22 mln zł. Na ten cel uzyskano dofinansowanie z WRPO w wysokości 6 156 000 zł, a pozostałe środki zostały wydatkowane z budżetu Gminy Tarnowo Podgórne. Rewitalizacja Parku w Jankowicach odbyła się w latach 2017-2019. W ramach prac odnowiono ścieżki, nasadzenia oraz tereny zielone. Inwestycja pochłonęła 580000 zł, z czego 260000 zł stanowiło dofinansowanie z WFOŚiGW, a pozostałe środki zostały wydatkowane z budżetu Gminy Tarnowo Podgórne.

Dwór w Lusówku

Działania rewitalizacyjne dworu w Lusówku trwały w latach 2013-2016. Obiekt przeznaczono na świetlicę i szkołę podstawową. Koszt projektu i przebudowy wyniósł 4540000 zł i był w całości finansowany z budżetu Gminy Tarnowo Podgórne.

Świetlica wiejska w Kokoszczyńie

W latach 2016-2017 opracowano projekt rewitalizacji świetlicy wiejskiej oraz zakończono budowę. Koszt inwestycji wyniósł 900000 zł. W całości sfinansowany został z budżetu Gminy Tarnowo Podgórne.

Pałac w Swadzimiu

Rewitalizacja obiektu została wykonana przez instytucję zewnętrzną (Kurię). Obiekt został oddany do użytku w 2019 r.

Kościół w Lusowie

W kościele w Lusowie w latach 2017-2019 przeprowadzono prace: konserwatorskie, restauratorskie oraz roboty budowlane współfinansowane m.in. przez województwo wielkopolskie, Starostwo Powiatowe oraz gminę Tarnowo Podgórne. Gmina Tarnowo Podgórne brała udział w remoncie dachu kościoła. Przez trzy lata na ten cel przeznaczono z budżetu gminy kwotę 230 000 zł.

Kościół w Ceradzu Kościelnym

W kościele przeprowadzono w 2018 r. prace konserwatorskie, restauratorskie oraz roboty budowlane polegające na wykonaniu nowej posadzki z hydroizolacją, prezbiterium oraz wymurowanie stopni przy kościele. Inwestycja została wykonana przy wykorzystaniu dotacji z budżetu Gminy Tarnowo Podgórne w kwocie 115 743 zł.

Budynek mieszkalny w Tarnowie Podgórny

W budynku mieszkalnym w 2018 r. wykonano prace konserwatorskie, restauratorskie oraz roboty budowlane mające na celu termomodernizację i wykonanie elewacji. Dotacja z budżetu Gminy Tarnowo Podgórne na ten cel wyniosła 31 947 zł.

Kościół parafialny w Tarnowie Podgórny

W połowie 2011 roku parafia otrzymała informację o zamknięciu kościoła z użytkowania. Z tego powodu w listopadzie 2011 r. powołano Komitet Ratowania Najstarszego Zabytku Tarnowa Podgórne. Remont rozpoczął się wiosną 2012 r. i dotyczył wszystkich elementów budynku oraz otoczenia. Remont został zakończony poświęceniem ołtarza 15 czerwca 2014 r. Koszt całego remontu wyniósł około 3 000 000 zł i został przeprowadzony dzięki zebranim środkom z rozmaitych źródeł: składkom parafian, dotacjom z gminy, środkom pozyskanym ze sprzedaży gruntu parafialnego na rzecz Gminy, dotacjom MKIDN, dotacjom WKZ oraz wsparciem firm.

Budynki usługowe w centrum Tarnowa Podgórne

W 2017 r. odnowiono elewację budynków należących do Gminnej Spółdzielni w Tarnowie Podgórny przy ul. Poznańskiej. Koszt inwestycji wyniósł 240 000 zł, z czego środki uzyskane z gminy stanowiły połowę kwoty.

Budynek komunalny w Tarnowie Podgórny przy ulicy Poznańskiej 88

Remont elewacji budynku komunalnego, wykonany w 2019 r., objął: demontaż wszystkich anten i urządzeń ze ścian oraz zamontowanie nowych anten zbiorczych, wzmocnienia murów w miejscu występowania spękań, przemurowanie fragmentów muru pierwotnie zamurowanych materiałem wtórnym, czyszczenie cegieł, spoinowanie cegieł, impregnację elewacji oraz zamontowanie nowych krtek wentylacyjnych. Wartość prac wyniosła 95000 zł i była finansowana ze środków budżetu Gminy Tarnowo Podgórne.

Budynek w Ceradzu Kościelnym przy ulicy Bukowskiej 3

W 2014 r. wykonano remont dachu budynku. W ramach prac wykonano nowe łąty, wymieniono pokrycie dachu, wykonano nowe rynny i rury spustowe, ławy kominiarskie, instalację odgromową. Wartość prac wyniosła 67500 zł. W 2017 r. wykonano drenaż wokół budynku. W ramach prac odkopano fundamenty, uszczelniono, ułożono rurę drenarską, wypoinowano ściany fundamentowe i ułożono opaskę wokół budynku. Wartość prac wyniosła ok. 26600 zł. Rok później wykonano remont elewacji budynków polegający na: wzmocnieniu murów w miejscu występowania spękań, przemurowaniu fragmentów muru pierwotnie zamurowanych materiałem wtórnym i uzupełnienie ubytków, czyszczeniu cegieł, spoinowaniu cegieł, impregnacji elewacji, wymianie daszka nad wejściem. Wartość prac wyniosła 234000 zł. W 2019 wykonano remont ogrodzenia przy budynku. W ramach prac zdemontowano stare metalowe ogrodzenie wraz z podmurówką oraz wykonano nową

podmurówkę i zamontowano nowe ogrodzenie wraz z bramą i furtką. Wartość prac wyniosła ok. 40000 zł. Wszystkie podjęte działania zostały sfinansowane ze środków budżetu Gminy Tarnowo Podgórne.

Obecnie realizowane i planowane prace konserwatorsko-restauratorskie oraz budowlane przy obiektach zabytkowych wpisanych do rejestru i ewidencyjnych (wg informacji przekazanych z gminy w kwietniu 2020 r.) dotyczą kilku niżej wymienionych obiektów.

Pałac wraz z parkiem w Lusowie

Zostały podjęte działania rewitalizacyjne przez MS INWEST spółka z ograniczoną odpowiedzialnością.

Pałac w Sierosławiu

Prace projektowe związane z przebudową pałacu rozpoczęły się w 2018 r. Dotychczasowe koszty wyniosły 60393 zł. Obecnie trwają prace budowlane. Zostały zawarte umowy wraz z aneksami z wykonawcą na kwotę 5200000 zł obejmujące przebudowę budynku wraz z zagospodarowaniem terenu wokół (stan na kwiecień 2020 r.). Przy pracach tych sprawowany jest nadzór inwestorski na kwotę 60270 zł. Planowany termin zakończenia prac to 2021 r. Inwestycja finansowana jest z budżetu Gminy Tarnowo Podgórne.

Budynek starej szkoły w Batorowie

W 2020 r. planowane są prace konserwatorskie, restauratorskie oraz roboty budowlane przy zabytku znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków (obecnie dom mieszkalny, prywatny). Działania obejmują: wymianę pokrycia dachowego i więźby dachowej budynku. Wartość inwestycji wynosi 82000 zł, a dotacja z budżetu Gminy Tarnowo Podgórne stanowi kwotę 41124,50 zł.

Młyn w Tarnowie Podgórny

W trakcie realizacji jest rewitalizacja obiektu przez inwestora prywatnego (stan na kwiecień 2020 r.). W jej ramach wykonane zostaną główne prace odtworzeniowe i zabezpieczające.

Budynek starej szkoły w Sadach

W 2020 r. planowane jest wybudowanie nowych mieszkań komunalnych w sąsiedztwie starej szkoły celem wyprowadzenia mieszkańców i następnie przeprowadzenia remontu budynku.

Dzięki podjętym działaniom poprawiono stan techniczny zabytków, a nawet uchroniono przed ich utratą. **Wiele obiektów poddanych rewitalizacji zostało udostępnionych mieszkańcom i stanowi miejsce obecnych i przyszłych działań kulturalnych oraz przyczynia się do integracji społeczności lokalnej.** Dobrze utrzymane i zarządzane obiekty zabytkowe przyczyniają się także do promocji turystyki gminy. W zakresie finansowania prac przy zabytkach władze gminy przeznaczają środki głównie z budżetu gminy, ale także mają doświadczenie w pozyskiwaniu środków zewnętrznych (WRPO oraz WFOŚiGW). Bardzo ciekawy przykład finansowania działań na rzecz ochrony zabytków miał miejsce w przypadku kościoła parafialnego w Tarnowie Podgórny. Podjęto inicjatywę

ratowania zabytku i powołano Komitet Ratowania Najstarszego Zabytku Tarnowa Podgórnego. W działania finansowania prac przy obiekcie i jego otoczeniu zaangażowały się oprócz władz kościelnych, także władze gminy, lokalna społeczność oraz firmy. Pozyskano także dotacje z MKiDN oraz WKZ. W krótkim czasie zabytek wyprowadzono ze stanu zagrożenia i zrewitalizowano. Jest to dobry przykład skoordynowanych działań na rzecz opieki nad zabytkiem, wynikający m.in. z silnego utożsamiania się społeczności z lokalnym dziedzictwem kulturowym. Widoczne jest także zainteresowanie zabytkami inwestorów prywatnych (np. zakup nieruchomości i trwające obecnie prace remontowe przy pałacu i parku w Lusowie). Istotne jest, aby obiekty zabytkowe ulegały możliwie najmniejszym ingerencjom, odpowiadającym obecnym potrzebom oraz pozostawały w całościowej albo częściowej dyspozycji społeczności lokalnej oraz turystycznej. Pomocne może być zaangażowanie władz gminy poprzez właściwe zarządzanie dziedzictwem (Dziedzictwo obok Mnie, 2016) oraz dyskusje z potencjalnymi inwestorami i kształtowanie ich postaw wobec zabytków, które stanowią dobro lokalne.

Wydatki na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami były zasadniczo zdecydowanie większe w gminie Tarnowo Podgórne niż w pozostałych gminach powiatu poznańskiego (tab. 52 i ryc. 27). W 2019 r. gmina Tarnowo Podgórne przeznaczała na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami w przeliczeniu na 1 mieszkańca blisko dziesięciokrotnie więcej niż przeciętnie gmina w powiecie poznańskim.

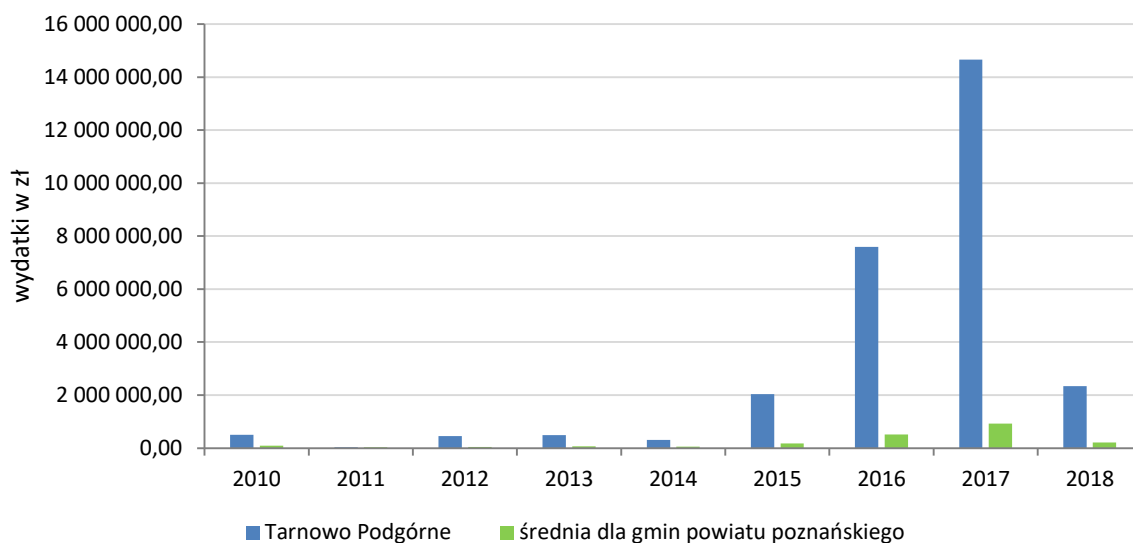
Tab. 52 Wydatki w dziale 92120 – Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami (w zł) w Tarnowie Podgórnym i gminach powiatu poznańskiego w latach 2010-2019

Rok	Tarnowo Podgórne – wydatki w zł	Gminy powiatu poznańskiego Średnia wydatków w zł
2010	503 386,27	95 747,30
2011	25 282,72	29 079,38
2012	448 358,63	47 613,78
2013	494 139,49	72 311,10
2014	314 213,42	53 537,40
2015	2 032 624,05	174 479,79
2016	7 598 641,12	519 533,46
2017	14 657 339,95	921 898,97
2018	2 337 351,53	210 969,82
2019	3 655 968,34	343 134,91
Wydatki na 1 mieszkańca w 2019	130,2	14,6

Źródło: obliczenia własne na podstawie BDL GUS.

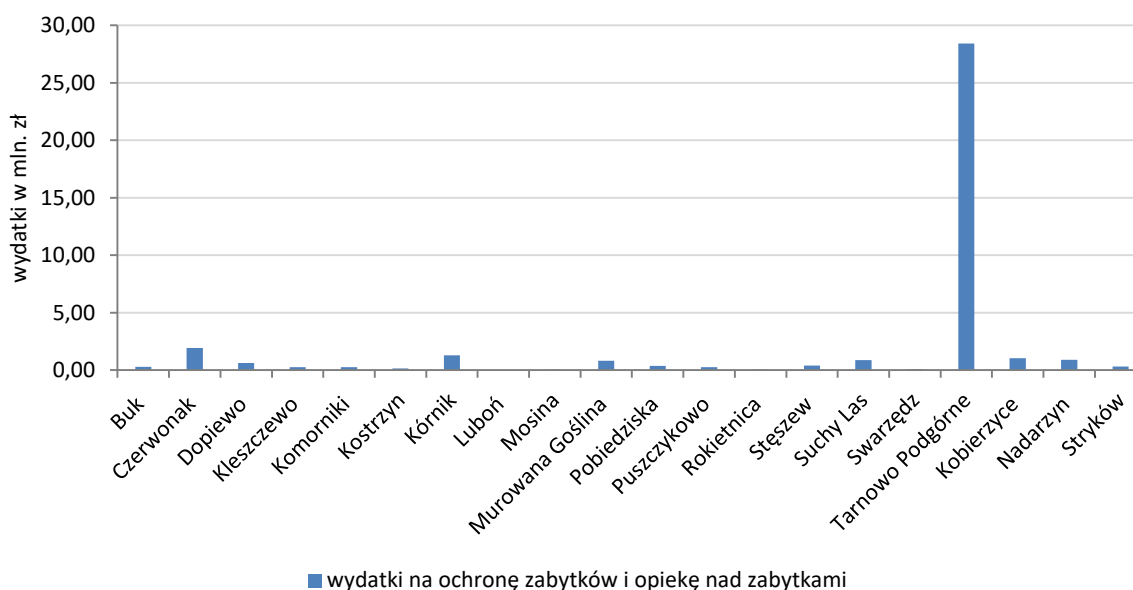
Sumaryczne wydatki na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami w latach 2010-2019 w gminie Tarnowo Podgórne wyniosły ponad 32 mln zł i były zdecydowanie najwyższe wśród analizowanych gmin (ryc. 28). Druga gmina, a mianowicie Czerwonak, wydała niecałe 2 mln zł.

Ryc. 27. Wydatki w rozdziale 92120 – Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami (w zł) w Tarnowie Podgórny i dla gmin powiatu poznańskiego w latach 2010-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Ryc. 28. Suma wydatków (w zł) w rozdziale 92120 – Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami w gminach powiatu poznańskiego i wybranych gminach referencyjnych w latach 2010-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Udział wydatków na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami w wydatkach ogółem w latach 2010-2019 był wysoki, ale czasowo zróżnicowany (tab. 53). Warto zauważyć, że w gminie Tarnowo Podgórne był on najwyższy na tle analizowanych jednostek (za wyjątkiem 2011 r.). Najwyższy udział zanotowano w latach 2015-2019. W tym okresie stanowił on ponad 1% ogólnych wydatków budżetu gminy.

Tab. 53. Udział wydatków w rozdziale 92120 – Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami w wydatkach ogółem (w %) w wybranych jednostkach terytorialnych w latach 2010-2019

Jednostka	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Tarnowo Podgórne	0,35	0,02	0,34	0,37	0,24	1,40	4,21	6,52	1,01	1,3
Poznań	0,08	0,05	0,03	0,03	0,05	0,05	0,08	0,14	0,13	0,10
Powiat poznański	0,15	0,04	0,07	0,11	0,07	0,22	0,55	0,81	0,16	0,24
Woj. wielkopolskie	0,13	0,13	0,07	0,08	0,08	0,11	0,17	0,22	0,16	0,17
Kobierzyce	0,12	0,16	0,11	0,12	0,13	0,04	0,09	0,06	0,04	0,07
Nadarzyn	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,63	0,00	0,00	0,30	0,00
Stryków	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,39	0,17

Źródło: obliczenia własne na podstawie BDL GUS.

Analiza SWOT – Dziedzictwo kulturowe

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> Doświadczenie władz gminy i podjęte w ostatnich latach remonty bieżące i kapitalne zabytków będących własnością gminy i aktywne zarządzanie tymi zasobami (przykład pałacu w Jankowicach), wskazujące na świadomość władz gminy dużej wartości dziedzictwa kulturowego i korzyści jakie może przynosić społeczności lokalnej i przyszłym pokoleniom, Większość zabytków ujętych w rejestrze zabytków jest obecnie w dobrym stanie technicznym oraz są dostępne dla społeczności lokalnej i turystów, Wsparcie finansowe ze strony władz gminy dla prywatnych właścicieli zabytków poprzez gminne dotacje i zwolnienia z podatków od nieruchomości zabytkowych, Wsparcie informacyjne ze strony władz gminy dla prywatnych właścicieli zabytków poprzez informacje o możliwości pozyskania dotacji z różnych źródeł oraz zapytania o bieżące potrzeby związane z zabytkami, Propagowanie wiedzy o dziedzictwie gminy poprzez organizację wydarzeń kulturalnych, Przebieg przez obszar gminy szlaków turystycznych, rowerowych (m. in. Pierścień Rowerowy Dokoła Poznania), Duży udział wydatków na cele związane z dziedzictwem kulturowym. 	<ul style="list-style-type: none"> Nieaktualizowane w kartach adresowych zabytków, gminnej ewidencji, informacje dotyczące stanu zachowania zabytków, prowadzonych przy nich prac, Brak analiz wartości kulturowych obiektów zabytkowych, określenia w dokumentach strategicznych gminy wyzwań, celów oraz sprawozdań z realizacji działań przy zabytkach, trasy komunikacyjne poprowadzone w pobliżu zabytków - drgania w związku z natężonym ruchem kołowym i możliwość powstawania rys i pęknięć w tkance zabytkowej, Lokalizacja wież telefonii komórkowej – niszczenie krajobrazu kulturowego poprzez wprowadzenie obcych elementów, które zaburzają odbiór historycznych założeń przestrzennych i konkurują z lokalnymi dominantami przestrzennymi, Parki zabytkowe są niezagospodarowane lub w złym stanie (np. Park w Rumianku), Ulegające destrukcji zabytki będące we własności prywatnej (np. zespół dworski w Baranowie); nieprawidłowo dobrana funkcja i użytkowanie, brak użytkowania lub zaniedbanie i zaniechanie napraw i remontów, Brak zespołu profesjonalistów w zakresie dziedzictwa kulturowego gminy w celu inwentaryzowania oraz monitorowania dziedzictwa i jego stanu zachowania.

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Wzmacnianie poczucia tożsamości lokalnej i integracji mieszkańców na bazie dziedzictwa kulturowego gminy, • Promocja gminy jako przykładnej i wyróżniającej się dbałością o dziedzictwo kulturowe i umocnienie wizerunku przedsiębiorczości władz gminy także w zakresie opieki nad dziedzictwem, • Upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie gminy, • Możliwość lepszego, aktywnego zarządzania zasobami zabytkowymi gminy (wykorzystanie potencjału rozwojowego dziedzictwa), • Możliwość pozyskania zewnętrznych środków finansowych (np. Z programów krajowych lub zagranicznych), • Współpraca z ościennymi gminami i miastem Poznań w zakresie promocji zasobów dziedzictwa lokalnego, • Wzrost zainteresowania społecznego turystyką związaną z zabytkami gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak świadomości w zakresie właściwego wykorzystywania obiektów zabytkowych wśród właścicieli zabytków i potencjalnych inwestorów, • Przerwanie przekazu międzypokoleniowego w zakresie wiedzy o dziedzictwie kulturowym, • Potencjalnie gorsza sytuacja gospodarcza gminy w czasie i po zakończeniu pandemii oraz w wyniku innych zdarzeń losowych, ograniczenie finansowania ochrony i rewitalizacji zabytków, • Lokalizacja elektrowni wiatrowych – niszczenie krajobrazu kulturowego poprzez wprowadzenie obcych elementów, które zaburzają odbiór historycznych założeń przestrzennych i konkurują z lokalnymi dominantami przestrzennymi, • Ingerencja reklam, w tym głównie reklam wielkopowierzchniowych w krajobraz kulturowy, • Zniszczenie nieodkrytych świadków historii w wyniku prowadzonych prac rolnych lub budowlanych (głównie w kontekście zabytków archeologicznych).

Główne wyzwania związane z dziedzictwem kulturowym

- Utrzymanie w dobrym stanie technicznym obiektów już zrewitalizowanych, poddanych pracom konserwatorsko - restauratorskim oraz pozyskiwanie środków finansowych na ich utrzymanie i wykonywanie bieżących napraw.
- Stały monitoring stanu zachowania zasobów, wykonywany przez osoby posiadające odpowiednie doświadczenie w tym zakresie.
- Zidentyfikowanie właścicieli zabytków i dalsze wsparcie finansowe oraz informacyjne dla nich oraz potencjalnych inwestorów prywatnych związanych z zabytkami w obliczu potencjalnie gorszej sytuacji gospodarczej gminy w wyniku pandemii i innych zdarzeń losowych oraz zachęcanie prywatnych inwestorów do podejmowania prac przy zabytkach i możliwie najszerszego udostępniania ich społeczeństwu.
- Zadbanie o ochronę otoczenia zabytków (m.in. ochrona przed presją inwestycyjną).
- Aktualizacja informacji o obiektach zabytkowych w kartach adresowych obiektów gminnej ewidencji zabytków (szczególnie obiektów nie ujętych w rejestrze zabytków, często mniej rozpoznanych i monitorowanych).
- Digitalizacja zasobów w postaci np. skaningu 3D czy chmury punktów i udostępnienie tych zasobów np. na portalu zabytek.pl, co może przyczynić się do

promocji zasobów kulturowych gminy.

- Przeprowadzenie badania, identyfikacji zasobów kulturowych i stworzenie opracowania, które w sposób atrakcyjny i odpowiadający współczesnym czasom, prezentować będzie zarówno materialne jak i niematerialne dziedzictwo kulturowe gminy.
- Dalsze inicjowanie działań edukacyjnych, popularyzujących materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe gminy oraz zapewnienie skutecznego przekazu międzypokoleniowego.

4.5. Kultura, turystyka, sport i rekreacja

Wśród usług społecznych realizowanych przez gminę i we współpracy ze społecznością lokalną coraz większego znaczenia nabiera **sektor czasu wolnego**. Jest on rozumiany jako czas poza pracą zawodową i obowiązkami bytowymi (Nieżgoda 2014). Usługi czasu wolnego zaspokajają ludzkie potrzeby wyższego rzędu. Należą do nich: sport i rekreacja (reprodukcja sił fizycznych), rozrywka (regeneracja sił psychicznych), kultura i sztuka (rozwój osobowości, kwalifikacji, wiedzy). Czas wolny jest związany z kształtowaniem i doskonaleniem życia zarówno w jego indywidualnej, jak i społecznej postaci. Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty jako zadanie publiczne gminy obejmuje działania w zakresie kultury, rekreacji, turystyki i sportu tj. dziedzin życia społeczności lokalnej związanych z czasem wolnym. Jednocześnie rozwój tych dziedzin zapewnia zachowanie, kształtowanie i kultywowanie lokalnego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, wzrost poziomu integracji społecznej, poprawę jakości życia mieszkańców. Sektor czasu wolnego należy także do kluczowych w kształtowaniu wizerunku gminy i jej pozycji konkurencyjnej jako miejsca przyjaznego do życia.

4.5.1. Działalność kulturalna

W 2019 r. wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w gminie Tarnowo Podgórne wyniosły 11 630 056 zł, co stanowiło 3,97% całkowitych wydatków gminy, ten sam dział wygenerował dochody dla budżetu gminy na poziomie 6 102 200 zł (2,2% dochodów). Jak pokazują dane GUS dla lat 2015-2017 roczny poziom wydatków na kulturę w gminie był nawet 2-krotnie wyższy niż w 2018r. Były to jednak lata ważnych inwestycji gminnych związanych z rewitalizacją i rozbudową obiektów kultury (Pałac w Jankowicach).

Jedną z instytucji kultury w gminie jest **Gminny Ośrodek Kultury SEZAM**, który działa w oparciu o ustawę o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej. Jego głównym zadaniem jest upowszechnianie kultury, czyli podejmowanie i inicjowanie wszelkich działań (w tym w obszarze edukacji kulturalnej) zmierzających do rozwijania potrzeb i zainteresowania kulturą. Łączy się to z popularyzacją i ułatwianiem dostępu do kultury. W kontekście działania podmiotów w sferze kultury odbywa się to poprzez tworzenie oferty kulturalnej skierowanej do różnych grup odbiorców. GOK jako instytucja kultury działa od 2002 r. z siedzibą w Tarnowie Podgórny, w użytkowaniu ma 2 domy kultury (Centrum Kultury Przeźmierowo i Dom Kultury w Tarnowie Podgórny), organizuje też zajęcia

w 13 świetlicach wiejskich (nie są one jednak w administrowaniu GOK). GOK SEZAM prowadzi szeroko zakrojoną działalność artystyczną, impresaryjną, upowszechnieniową i edukacyjną, Ośrodek jest wydawcą miesięcznika „TarNowa Kultura”, zawierającego aktualne informacje o jego działalności i lokalnych wydarzeniach kulturalnych. W strukturach GOK „SEZAM” działają liczne zespoły artystyczne: Młodzieżowa Orkiestra Dęta Gminy Tarnowo Podgórne, Zespół Pieśni i Tańca „Lusowiacy”, Dziecięcy Zespół Pieśni i Tańca Ludowego „Modraki”, Koło Śpiewu im. Feliksa Nowowiejskiego, Mażoretki, Teatr Tańca „Sortownia” oraz Studio Piosenki. Wśród grup teatralnych prowadzonych przez GOK „SEZAM” są Zespoły Seniorów („Senioritki”), młodzieżowe („Zamiast”, „Novi”, „Rama”), a także zespoły dziecięce skupione w niecodziennym projekcie „Teatr w Każdej Wiosce”, których zajęcia odbywają się w: Baranowie, Batorowie, Ceradzu Kościelnym, Jankowicach, Kokoszczyńcu, Lusowie, Lusówku, Przeźmierowie, Rumianku, Sadach, Sierosławiu i Tarnowie Podgórny. Edukacja teatralna w gminie realizowana jest nie tylko poprzez zajęcia, lecz także poprzez regularnie organizowane przez GOK „SEZAM” spektakle – cykl pt.: „Mama, tata, teatr i ja”. Uczniowie szkół uczestniczą w koncertach z cyklu „Mezzoforte”, a przedszkolaki – w koncertach „Pro Sinfoniki”. Rozwijaniu artystycznych talentów sprzyjają koła zainteresowań m.in.: plastyczne dla dzieci i dorosłych, pracownia gobelinu dla dorosłych, filmowe „Animiaki” dla dzieci i dziennikarskie (zespół redaguje w/w TarNową Kulturę) oraz konkursy – recytatorskie, plastyczne, wokalne. GOK udostępnia obiekty podmiotom zewnętrznym na prowadzenie działań edukacji kulturalnej tj.: ogniska muzyczne, warsztaty kroju i szycia, koła taneczne, czy zajęcia z robotyki, na zajęcia dla mam z małymi dziećmi (1,5-3lat). Mieszkańcy gminy mają okazję poznawać różnorodność muzyki klasycznej w cyklu „Lusowskie Spotkania Muzyczne”, spotykać się z czołowymi muzykami jazzowymi na „Jazzowej Scenie Sezamu”, uczestniczyć w spektaklach teatralnych, wystawach i widowiskach kabaretowych oraz koncertach znanych polskich artystów. W CK Przeźmierowo istnieje Kino „Zielone Oko” oferując najnowsze produkcje filmowe dla dzieci i dorosłych. Za sprawą GOK „SEZAM” odbywają się także imprezy plenerowe, wśród nich m. in. Dni Gminy Tarnowo Podgórne, Dni Przeźmierowa, Powiatowy Przegląd Zespołów Folklorystycznych i Ogólnopolski Festiwal Bluesowy „BLusowo”. W 2018 roku GOK zorganizował 284 imprezy (koncerty, spektakle, wystawy). W stałych zajęciach kół zainteresowań i zespołów artystycznych brało udział łącznie 547 osób. Spektakularnym sukcesem GOK Sezam było uzyskanie w 2005 r. nominacji do tytułu „Najlepsza placówka Kultury w Polsce” w kategorii gminnych ośrodków i centrów kultury (łącznie 5 nominacji w kraju).

Kolejną ważną instytucją kultury w gminie jest **Biblioteka Publiczna**, która powstała w 1947 r., a jej filie w Przeźmierowie w 1966 r., w Lusowie w 1986 r. i w Baranowie 1980 r. łącznie biblioteki gromadzą 78 083 woluminów oraz 2 533 audiobooków. Księgozbiór stanowią: literatura piękna, popularno-naukowa oraz czasopisma, opracowania obcojęzyczne a także pozycje drukowane powiększoną czcionką dla osób niedowidzących i słabowidzących. W 2019 r. odnotowano 65 tys. wypożyczeń woluminów, w tym samym roku z biblioteki skorzystało ok. 35 tys. osób, natomiast liczba czytelników zarejestrowanych

wyniosła 3 700. Dla omawianego roku przeciętna dzienna liczba wypożyczeń to 257 książek, a liczba przeciętnych dziennych odwiedzin to 127 osób. W 2006 r. biblioteka otrzymała wyróżnienie Marszałka Województwa Wielkopolskiego w konkursie „Biblioteka przyjazna każdemu za profesjonalizm prowadzenia księgozbioru dla wszystkich czytelników”. W 2010 r. przyznano nagrodę specjalną (filia w Baranowie) programu rozwoju bibliotek w konkursie na „Najlepszą bibliotekę publiczną w Wielkopolsce”. Placówka organizuje dziesiątki wydarzeń np. warsztaty literackie, zajęcia edukacyjno-teatralne, teatryki edukacyjne, spotkania autorskie oraz lekcje biblioteczne, konkursy oraz akcje: „Narodowe Czytanie”, „Cała Polska Czyta Dzieciom”. Gośćmi biblioteki w ostatnich latach byli: Michał Rusinek, Artur Andrus, Mariusz Szczygieł, Emilia Krakowska, Marcin Kydryński, Magda Umer, Danuta Grechuta, Olga Rudnicka, a wśród twórców opracowań dla dzieci: Eliza Piotrowska, Barbara Gawryluk, Paweł Beręsewicz, Grzegorz Kasdepke. Łączna liczba uczestników tych wydarzeń w 2019 r. to 2026 osób. Wszystkie placówki są skomputeryzowane, działa elektroniczna wypożyczalnia oraz katalog on-line.

Szczególną instytucją kultury gminy Tarnowo Podgórne jest także **Muzeum Powstańców Wielkopolskich im. Gen. Józefa Dowbora Muśnickiego w Lusowie (MPWiGJDM)**. Muzeum początkowo funkcjonowało w sali miejscowej szkoły podstawowej, w 2008 r. placówkę przeniesiono do nowo wybudowanego budynku z budżetu gminy, mieszczącego bibliotekę gminną świetlicę wiejską oraz ochotniczą straż pożarną. Muzeum urządzono z funduszy zebranych przez Towarzystwo Pamięci Gen. Józefa Dowbora Muśnickiego z siedzibą w Lusowie, gromadząc ponad 8500 eksponatów. W 2018 r. Muzeum po przekazaniu zbiorów przez TPGJDM stało się Instytucją Kultury Gminy Tarnowo Podgórne. W salach muzealnych prezentowane są oryginalne dokumenty, mapy, zdjęcia, sztandary, mundury, militaria, modele i inne pamiątki związane z powstaniem wielkopolskim i jego bohaterami. W 2018 r. tzn. w roku stulecia wybuchu Powstania Wielkopolskiego obiekt ten odwiedziło ponad 10 000 osób, w kolejnym roku było to 4268 osób. W latach 2009 – 2017 średnia roczna zwiedzających wyniosła 2164 osoby. Zdecydowana większość zwiedzających muzeum to grupy szkolne. Na niską frekwencję w bieżącym roku istotny wpływ miały obostrzenia związane z Covid-19 (I półrocze 2020 r. 291 zwiedzających, w latach poprzednich było to odpowiednio: 2019 r. 1679 osób; 2018 r. 2454 osób). W muzeum odbywają się konferencje (1 - 2 w roku) przy współpracy z zewnętrznymi podmiotami (IPN, Stowarzyszenie Geodetów Polskich, itp.). Pracownicy Muzeum w formie wykładów/prelekcji kilka razy do roku (5 - 6) prezentują efekty swoich dociekań i pracy. Istnieje przewodnik po Muzeum przybliżający historię Muzeum oraz pokazujący wybrane eksponaty prezentowane na ekspozycji. Placówka wydała także książkę (nakład 800 egzemplarzy) ze wspomnieniami Nikodema Czyża, żołnierza 3. pułku strzelców wielkopolskich z lat 1919 - 1920. Dostępne są również wydawnictwa przygotowane przez Towarzystwo Pamięci Gen. Józefa Dowbora Muśnickiego, które do końca 2017 r. prowadziło Muzeum. Muzeum współdziała z Poznańską Lokalną Organizacją Turystyczną – w trakcie tworzenia jest przewodnik po szlaku murali związanych z Powstaniem Wielkopolskim. Peryferyjna lokalizacja placówki w stosunku do głównych szlaków komunikacyjnych i centrum Poznania, ogranicza zasięg oddziaływania

i wymaga od zwiedzających pewnego wysiłku oraz świadomości celu, ale jednocześnie powoduje, że trafiają tu ludzie mocno zorientowani na historię lub jej wycinek prezentowany w Muzeum. Prowadzone są wstępne rozmowy na temat utworzenia szlaku muzeów w Poznaniu i okolicach zajmujących się historią Powstania Wielkopolskiego, który miałby objąć placówkę.

Ponadto, w Tarnowie Podgórny powstaje Centrum Integracji Obywatelskiej (CIO). Zgodnie z projektem w obiekcie mieścić się będą sale spotkań i wystawiennicze, oczywiście z niezbędnym zapleczem sanitarnym i technicznym. W przyszłości znajdzie tutaj przestrzeń m.in. dla organizacji pozarządowych, koła seniora, małej kawiarni oraz **Muzeum Demokracji**, które ma służyć budowaniu społeczeństwa obywatelskiego. Natomiast w bezpośrednim otoczeniu Centrum powstaną ścieżki spacerowe, plac zabaw, miejsca parkingowe, będzie też stacja do ładowania pojazdów elektrycznych.

Funkcje kulturalne na rzecz mieszkańców pełni także jednostka organizacyjna gminy **Pałac Jankowice**, która została utworzona 1 stycznia 2018 r. Celem jej działalności jest realizacja zadań gminy w zakresie ochrony zabytków poprzez administrowanie zabytkowym Zespołem Pałacowo-Parkowym w Jankowicach, pobudzanie aktywności obywatelskiej poprzez krzewienie historii i kultury, kształtowanie wrażliwości poznawczej i estetycznej, wdrażanie idei integracji międzypokoleniowej oraz wspieranie działalności organizacji senioralnych i pozarządowych. Na rewitalizację klasycystycznego zespołu pałacowo-parkowego w Jankowicach wydano ponad 20 mln zł. Po rewitalizacji kompleks stał się idealną przestrzenią do organizacji wydarzeń kulturalnych, artystycznych i historycznych. W skład obiektu wchodzi 2 budynki: pałac (pow. użyt. 1207m²) i oficyna (pow. użyt. 365m²) oraz park (18ha). Pałacowe wnętrza mieszczą m.in.: salę koncertową, bibliotekę, salę bilardową, małe kino społecznościowe, salę sensoryczną, pracownię kreatywną oraz historyczne piwnice a także kawiarnię. PJ użycza pomieszczenia: Samorządowej Szkole Muzycznej w TP oraz Uniwersytetowi Trzeciego Wieku (UTW). Obiekt otrzymał szereg nagród i wyróżnień:

- Tytuł Modernizacja Roku 2017 za: Restauracja Pałacu w Jankowicach dla inwestora – Gminy Tarnowo Podgórne,
- I Miejsce w Ogólnopolskim Konkursie Modernizacja Roku 2017 w głosowaniu internetowym na najpopularniejsze realizacje w Polsce w kategorii „Użyteczność publiczna”,
- Nagroda Specjalna dla Gminy Tarnowo Podgórne w XII edycji Konkursu na najlepszy obiekt turystyki na obszarach wiejskich w Wielkopolsce,
- Fasada roku 2018 w kategorii: budynek zabytkowy po renowacji,
- Wyróżnienie dla Gminy Tarnowo Podgórne w konkursie Zabytek zadbane 2019 w kategorii: rewaloryzacja przestrzeni kulturowej i krajobrazu (w tym założenia dworskie i parkowe).

W PJ odbywają się liczne koncerty, spektakle teatralne, spotkania z poezją, konferencje, festiwale, a także wernisaże i wystawy. W pierwszym roku działalności tj. w 2018 r. w obiekcie zorganizowano 39 wydarzeń kulturalno-edukacyjnych i 21 koncertów

– łącznie 60 imprez. W 2019 r. liczba imprez wyniosła 111, w tym 68 wydarzeń kulturalno-edukacyjnych i 43 koncerty. W 2019 r. na sali koncertowej oraz plenerowej scenie PJ wystąpili m.in.: Orkiestra Kameralna Polskiego Radia Amadeus, Bartłomiej Nizioł, tenorzy nowej generacji TRE Voci, SanLuisTango Orquestra, Sasha Boole, Tim McMillan & Rachel Snow, zespół Sopranissimo, Dagmara Rybak & Radosław Mateja, Ragnar Olafsson, Ensemble del Pasato, Jacaras, Monogramista JK, Duo Karuna, ZPiT Lusowiaczy, Lucas Laufen, Nawrot & Graszewski, Daniel Spaleniak, Teddy Jr., Agata Karczewska, Beata Lerach & Rafał Piechota, Waldemar Rychły & Krzysztof Kubasik, Chór Cantati & Orkiestra kameralna, Inspiro Ensemble & Kapela z Szamotuł, Drink Bar, Pianiści z Akademii Muzycznej w Poznaniu, Volodymyr Dobrynychuk, zespół Niespodzianka, M. Ostroukhova & A. Tarasewicz-Nikolajew w ramach Dni Kultury Rosyjskiej, Flamenco Corazon y alma, Duo Fortepianowe La Valse'89, Maciej Zaruski, Jakub Zachciał, Sławomir Sikora, zespół Hot Lips, Chór Sonantes, Chór Canticum Oratio z Lusówka. W 2019 r. obiekt zgromadził: na koncertach ok. 5500 osób; a na wydarzeniach kulturalnych ok. 6300 uczestników. Łącznie w 2019 r. było to ok. 11800 widzów. Pałac Jankowice w 2019 r. zatrudnia 12 osób, w tym 4 pracowników merytorycznych, 8 pracowników pomocniczych i obsługi. Liczba instruktorów prowadzących cykliczne zajęcia z seniorami w 2019 r. to 10 osób. Obiekt funkcjonuje 7 dni w tygodniu: pon.- pt. 7.00 - 22.00, sob.- ndz. 12.00 - 20.00. W czasie pandemii COVID-19 Pałac Jankowice uruchomił kanał na YouTube, gdzie publikuje m.in.: koncerty i wystawy on-line oraz zajęcia dla seniorów on-line. Na dzień 21.07.2020 odnotowano ponad 4200 odsłon opublikowanych materiałów na kanale.

Tarnowskie Centrum Senioralne (TCS) jest flagowym projektem PJ (stanowi część działalności statutowej jednostki PJ). TCS realizuje zarówno zajęcia dofinansowane przez UE jak i finansowane ze środków jednostki Pałac Jankowice. TCS realizuje projekt „Tarnowo Podgórne dla Seniorów – działania opiekuńcze i aktywizujące” współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Operacyjnego z programu „Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014 - 2020”. TCS współpracuje z Gminną Radą Seniorów, 11 Klubami i Kołami Seniorów oraz Uniwersytetem Trzeciego Wieku działającymi na terenie Gminy Tarnowo Podgórne. Seniorzy Gminy Tarnowo Podgórne mogą wybierać wśród licznych propozycji. W roku 2020 w ramach projektu zrealizowano następujące zajęcia: Elementy terapii polisensorycznej dla Seniorów (sala sensoryczna); Zajęcia ceramiczne; Zadbaj o kręgosłup; Joga dla Seniora; Choreoterapia; Zajęcia taneczne; Noridic-Walking; Gry i Formy Stymulujące Sprawność Intelktualną i Społeczną; Spotkania z Klanżą; Nowe Technologie dla Seniora; Spotkania z Książką; Techniki rękodzielnicze ora zajęcia w ramach utworzonego Klub Seniora; a także cykl wykładów „Oko na seniora”, Spotkania ze śpiewnikiem, Spotkania z fizjoterapeutą i wyjazdy edukacyjno-kulturalne - łącznie ok. 1400 godzin. Ponadto, zorganizowano: Bal Seniora i Targi Senioralne. Łącznie w tych wydarzeniach wzięło udział ok. 700 osób. W Pałacu Jankowice w 2019 r. odbył się także szereg koncertów, otwartych wykładów edukacyjnych, warsztatów międzypokoleniowych, warsztatów i przedstawień dla dzieci, wystaw i wernisaży, seansów w ramach kina

plenerowego, otwartych zajęć jogi na trawie, wydarzeń kulturalno-edukacyjne m.in.: AtmoSFERA Poezji i Mobilne Pokoje Zagadek.

Istotne funkcje kulturalne i edukacyjne pełni także **Samorządowa Szkoła Muzyczna I st.** (SSM) w Tarnowie Podgórny, która istnieje od 2011 r. W Pałacu Jankowice funkcjonuje od marca 2018 r. W SSM uczy się około 150 uczniów w wieku od 6 do 19 lat, a pracuje z nimi 26 nauczycieli. Każdego roku szkoła przyjmuje około 30 nowych uczniów, w rekrutacji bierze udział 100 – 120 kandydatów. Praca dydaktyczna odbywa się w pałacu (13 sal do zajęć indywidualnych, 1 sala do zajęć zbiorowych oraz sala koncertowa), a także w oficynie (3 sale dydaktyczne do zajęć indywidualnych i 3 sale do zajęć zbiorowych). Rocznie SSM organizuje około 30 koncertów w wykonaniu uczniów dedykowanych społeczności szkolnej, środowisku lokalnemu, dzieciom i młodzieży z przedszkoli i szkół Gminy Tarnowo Podgórne. Szkoła jest również organizatorem warsztatów instrumentalnych z różnych dziedzin, regionalnych przesłuchań i konkursów dla uczniów szkół muzycznych, realizowanych częściowo we współpracy z Centrum Edukacji Artystycznej w Warszawie. Uczniowie szkoły odnoszą liczne sukcesy na konkursach instrumentalnych rangi regionalnej, ogólnopolskiej i międzynarodowej. Rocznie uczniowie SSM odnoszą około 40 sukcesów, w ostatnim roku ze względu na odwołanie większości konkursów, było ich 26. Około 30% absolwentów zdecydowało się kontynuować naukę w szkołach muzycznych II stopnia w Poznaniu. SSM dzięki ogromnemu zaangażowaniu Gminy Tarnowo Podgórne jest bardzo dobrze wyposażona. Wartość instrumentarium przekracza 1 mln zł (ponad 100 instrumentów), a biblioteka szkolna jest systematycznie wzbogacana o wszystkie pozycje proponowane przez nauczycieli – łączna wartość wyposażenie sięga 60 000 zł.

Szczególne zadania z zakresu kultury i edukacji pełni także Stowarzyszenie **Uniwersytet Trzeciego Wieku** w Tarnowie Podgórny, które swoją działalność rozpoczęło w 2009 r. Uroczysta inauguracja miała miejsce 13 lutego 2010 r. Na koniec grudnia 2009 r. stowarzyszenie liczyło 90 osób. W ciągu dziesięciu lat potroiła się liczba słuchaczy - na koniec 2019 r. liczba słuchaczy wyniosła 300 osób. Studentami UTW są mieszkańcy gminy Tarnowo Podgórne. gmin ościennych i liczna grupa mieszkańców Poznania. Działalność Stowarzyszenia jest organizowana przez 10-osobowy Zarząd UTW, który pracuje pro bono. Stowarzyszenie ma własną stronę internetową, hymn, logo, a na jubileusz 10-lecia został ufundowany sztandar. W 2016 r. Stowarzyszeniu nadano Brązowy Certyfikat przez Ogólnopolską Federację UTW Nowy Sącz, od 2018 r. UTW posiada nową siedzibę w Pałacu w Jankowicach. Władze gminne doceniają i znacznie wspierają finansowo Stowarzyszenie. Podstawą funkcjonowania UTW jest działalności dydaktyczna, w tym wykłady, które tradycyjnie odbywają się dwa razy w miesiącu, w środy, w szkole podstawowej w Tarnowie Podgórny i mają charakter otwarty. Wykłady prowadzone są przez profesjonalną kadrę akademicką UAM i innych jednostek uniwersyteckich. Słuchacze realizują się uczestnicząc w wielu sekcjach (lektoraty: język angielski i niemiecki, z informatyką na „Ty”, nauka obsługi tabletu), zajęciach ruchowych (siłownia, kręgle, joga, taniec, tenis ziemny i stołowy, zdrowy kręgosłup, spinning rowerowy, nauka pływania, aerobik w wodzie, nordic walking) oraz zajęciach z różnych dziedzin tj. fotografia, florystyka, strzelnica, kulinaria, chór. Dużą popularnością

cieszą się spotkania czwartkowe - najliczniejsze sekcje to: turystyka; konwersatorium z psychologii; „piękni i zadbani”. W ramach UTW odbywają się także imprezy integracyjne: wycieczki (krajowe, zagraniczne), zabawy andrzejkowe i karnawałowe, bale przebierańców, spotkania opłatkowo-noworoczne, z jubilatami, wyjazdy do teatru, udział w Wielkiej Orkiestrze Świątecznej Pomocy oraz turniejach (kręglarskich, bowlingowych, spartakiadach UTW w Sierakowie, Powiatowej Olimpiadzie Seniorów w Luboniu). UTW jest organizatorem: „Półkolonii dla seniorów Gminy Tarnowo Podgórne”, spartakiady sportowej organizowanej dla seniorów Gminy Tarnowo Podgórne. W 2019 r. zorganizowano: 34 sekcje, w których uczestniczyło ok. 500 osób (nie licząc grupy turystycznej, do której należy 120 osób), 22 wycieczki, ok. 50 spotkań o różnej tematyce.

4.5.2. Sport i rekreacja

W 2019 r. wydatki na kulturę fizyczną w gminie Tarnowo Podgórne wyniosły 8 501 128 zł, co stanowiło 2,90% całkowitych wydatków gminy, ten sam dział wygenerował dochody dla budżetu gminy na poziomie 310 000 zł.

Jednostką zaspokajającą potrzeby mieszkańców Gminy Tarnowo Podgórne w zakresie kultury fizycznej jest **Ośrodek Sportu i Rekreacji w Tarnowie Podgórny**, który funkcjonuje od 1 stycznia 2002 r. Do zadań realizowanych przez OSiR należą m.in: zarządzanie/udostępnianie bazy sportowo-rekreacyjnej, organizowanie/współorganizowanie wydarzeń i zajęć sportowych oraz współpraca z organizacjami pozarządowymi. Obiekty sportowo-rekreacyjne OSiR zlokalizowane są w Baranowie, Chybach, Lusowie, Przeźmierowie i Tarnowie Podgórny. W 2019 r. z obiektów OSiR korzystało ponad 210 000 osób, a łączny czas wynajmu obiektów wyniósł blisko 17 000 godzin. Pierwszy obiekt OSiR powstał w Przeźmierowie (ul. Kościelna 46/48). Halę sportową wraz z zespołem boisk oddano do użytku w 1996 r. W Przeźmierowie w 2009 r. powstał również zespół boisk sportowych ORLIK 2012 składający się z boiska do gry w piłkę nożną, boiska wielofunkcyjnego. Koszt tej budowy wyniósł ponad 1 320 000 zł, z czego 333 000 sfinansowało Ministerstwo Sportu i Turystyki, 333 000 Województwo Wielkopolskie, a pozostałą część Gmina Tarnowo Podgórne. Budowę kolejnego obiektu sportowo-rekreacyjnego rozpoczęto w 2000 r. W efekcie prac w 2003 r. w Tarnowie Podgórny (ul. Nowa 15) powstała hala sportowa z zespołem boisk i kortów tenisowych. Łączny koszt tej inwestycji wyniósł 8 000 zł. Hala sportowa została wyposażona w profesjonalny sprzęt z atestami międzynarodowych federacji sportowych, a parkiet uzyskał atest Międzynarodowej Federacji Koszykówki. Do dyspozycji poza salą sportową z trybunami oddano salę fitness, siłownię oraz saunę. Przy hali powstało boisko ze sztuczną trawą i oświetleniem, boiska z nawierzchnią poliuretanową oraz otwarte korty tenisowe. W 2018 r. wychodząc naprzeciw oczekiwaniom coraz większej liczby użytkowników wybudowano zewnętrzną szatnię w ramach programu „Szatnia na medal”. W 2020 r. OSiR wzbogacił się o nową halę sportową i zlokalizowany przy niej zespół boisk. Obiekt powstał przy Zespole Szkół Technicznych w Tarnowie Podgórny. Wśród sportowej infrastruktury OSiR zlokalizowanej na terenie Tarnowa Podgórno (ul. Zachodnia 3) należy wymienić strzelnicę sportową. Otwarto ją we wrześniu 2006 r. Na budynek

o kubaturze 1260 m³ składają się stanowiska strzeleckie o dystansach 10, 15, 25, 50 i 100 m. Kolejnym obiektem będący w trwałym zarządzie OSiR jest stadion piłkarski wraz z bieżnią lekkoatletyczną i skocznią do skoku w dal, położony przy ul. 23 Października w Tarnowie Podgórny. Warto wspomnieć, iż obiekt ten jest siedzibą działającego od 1949 r. Gminnego Klubu Sportowego Tarnovia. Ponadto, OSiR zarządza obiektem sportowym zlokalizowanym w Baranowie, który został oddany do użytku w 2009 r. Kompleks sportowy stanowi: hala sportowa wraz z siłownią oraz boiska zewnętrzne z trybunami, bieżnią 60m i skocznią do skoku w dal. Zdecydowanie największym atutem tego obiektu obok hali sportowej jest pełnowymiarowe boisko piłkarskie ze sztuczną trawą. Obiekty administrowane przez OSiR to nie tylko hale sportowe czy boiska, ale również strefy aktywnego wypoczynku zlokalizowane przy Jeziorze Lusowskim oraz Kierskim. Pierwsza z nich – plaża w Lusowie powstała w 2010 r. Projekt modernizacji był współfinansowany przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013. Nadanie nowego wyglądu plaży kosztowało blisko 1,8 mln zł, z czego 644 000 stanowiło dofinansowanie. Wybudowano wówczas m.in. punkt gastronomiczny z zapleczem i toaletami, boisko do siatkówki plażowej, boisko wielofunkcyjne, pomost pływający, trybuny, drogi, alejki oraz ścieżkę rowerową. W późniejszym czasie zamontowano kolejne dwa pływające pomosty, powstało drugie boisko do siatkówki plażowej, siłownia zewnętrzna oraz punkt widokowy. Drugą strefę wypoczynku stanowi cieszące się dużą popularnością moło w Chybach, położone nad Jeziorem Kierskim, które zostało oddane do użytku w maju 2016 r. Obiekt składa się z pomostu głównego o długości 55,59 m oraz szerokości 20,75 m. zakończonych altaną z ławkami oraz bocznego pomostu pływającego. Z racji bogatej infrastruktury OSiR przy współpracy z organizacjami pozarządowymi, mieszkańcami oraz innymi podmiotami organizuje bądź współorganizuje szereg imprez i zajęć promujących aktywny tryb życia. OSiR z powodzeniem od 17 lat organizuje Ranking Sołectw Gminy Tarnowo Podgórne. Celem inicjatywy jest propagowanie zdrowego trybu życia wśród mieszkańców Gminy oraz wyłonienie najbardziej usportowionego sołectwa. Wśród największych sportowych imprez, które OSiR organizuje bądź współorganizuje jest: półmaraton Bieg Lwa, Bieg Rozalińska 13-stka, Bieg Unijny, Bieg Niepodległości, Triathlon Lwa, Mały Wyścig Pokoju oraz Puchar Polski w kolarstwie szosowym. Rokrocznie OSiR wspiera Gminę Tarnowo Podgórne w organizacji finałów Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy oraz GOK Sezam w organizacji Koncertu Noworocznego. Wśród lokalnych wydarzeń, których organizatorem jest OSiR można wymienić powitanie nowego roku, które od 20 lat odbywa się 1 stycznia w Przeźmierowie i Tarnowie Podgórny. Wśród największych wydarzeń sportowych o charakterze międzynarodowym, które zostały zorganizowane w hali sportowej OSiR w Tarnowie Podgórny były Mistrzostwa Europy w koszykówce kobiet U20 dywizji B. Dużym wyzwaniem organizacyjnym było zorganizowanie w 2016 r. XIX Ogólnopolskich Igrzysk LZS w ramach obchodów 70 – lecia Ludowych Zespołów Sportowych pod Honorowym Patronatem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Poza tym OSiR pomógł w organizacji przejazdu przez Gminę Tarnowo Podgórne najlepszych kolarzy startujących w XIII Międzynarodowym Wyścigu Kolarskim „Bałtyk-Karkonosze TOUR 2015”.

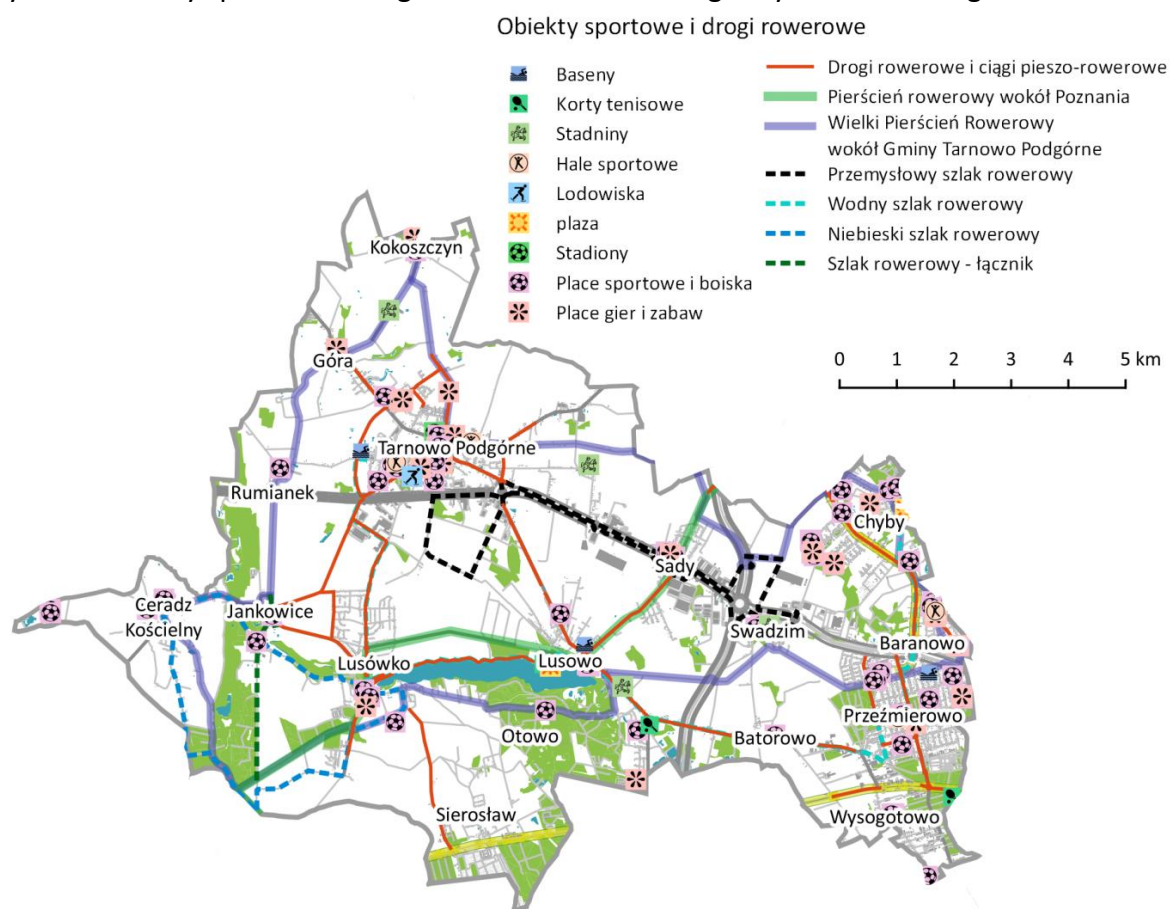
W maju 2020 r. w nowej hali sportowej przy Zespole Szkół Technicznych w Tarnowie Podgórnym miały odbyć się Mistrzostwa Świata w kręglarstwie klasycznym. Niestety w efekcie pandemii COVID-19 została podjęta decyzja o zmianie terminu, w którym miała odbyć się międzynarodowa rywalizacja. Dzięki współpracy OSiR Tarnowo Podgórne z gminnymi klubami sportowymi, ich zawodnicy mogą rozwijać swoje sportowe pasje, które przekładają się na wysokie wyniki. W 2019 r. Tarnowo Podgórne zostało najlepszą gminą w Systemie Sportu Młodzieżowego (gmin do 50 000 mieszkańców). W klasyfikacji wojewódzkiej Gmina Tarnowo Podgórne uplasowała się na 5 miejscu (w 2018 r. na 7). Wyprzedziły ją takie miasta jak: Poznań, Kalisz, Konin i Leszno.

Szczególnym obiektem sportowo-rekreacyjnym o ponadlokalnym oddziaływaniu są **Tarnowskie Termy** - największy park wodny w powiecie poznańskim. Obiekt powstał jako inwestycja gminna w 2015 r. za kwotę prawie 60 mln zł. W 2019 r. aquapark odwiedziło 560 587 osób, co daje średnio dziennie 1559 klientów. Rekord dzienny obiektu to prawie 3000 wejść. Z Tarnowskich Term tygodniowo w godzinach przedpołudniowych korzysta 1800 dzieci doskonaląc pływanie na zajęciach szkolnych w ramach programu Gminy i Ministerstwa Sportu „Umiem Pływać”, natomiast popołudniami obiekt odwiedza 1300 dzieci ucząc się pływać w „Akademii Pływania”. Część basenów wypełniona jest wodą geotermalną sklasyfikowaną jako chlorkowo-sodowa, jodkowa solanka termalna. Tarnowskie Termy składają się ze strefy: rekreacyjnej (zjeżdżalnie wodne, dzika rzeka, masaże wodne, basen z wodą termalną, połączony z całorocznym basenem zewnętrznym, brodzik dla dzieci z atrakcjami, jacuzzi), sportowej (25 m basen sportowy, basen do nauki pływania) oraz saunarium (2 sauny parowe, 2 sauny suche, infrared, kompleks basenów, w tym jeden wypełniony wodą termalną). Saunarium propaguje kulturę poprawnego saunowania, tworzone są swoiste rytuały saunowe, a saunamistrzowie osiągają sukcesy na arenie ogólnopolskiej poprzez występy na Turniejach Saunowych. W saunarium organizowane są także Noce Saunowe oraz seanse dla rodzin a także dzieci. Ponadto, w obiekcie znajduje się SPA z masażami wykonywanymi przez masażystki z wyspy Bali. W zewnętrznej strefie obiektu do dyspozycji klientów dostępne są tarasy, piaszczysta plaża o powierzchni 1500 m² z placem zabaw, tężnią solną, boiskiem do gry w siatkówkę, zacienionymi miejscami do wypoczynku a także lawendowe pole (ponad 2500 krzewów), łąka kwiatowa z ulami, oczkiem wodnym i kaskadą. Dodatkowo, w obiekcie znajdują się także: restauracja, sklep sportowy, kawiarnia, prywatne centrum medyczne, nowoczesny klub fitness. Obiekt posiada duży bezpłatny parking dla samochodów i autobusów. Przed obiektem znajduje się ogród skalny. Tarnowskie Termy dwukrotnie zdobyły tytuł Najlepszej Atrakcji Turystycznej w Powiecie Poznańskim (2018 i 2019), Certyfikat w Konkursie Lodołamacze 2018 w Kategorii Przyjazna Przestrzeń za przystosowanie projektowania uniwersalnego oraz najlepszych rozwiązań urbanistycznych i architektonicznych w zakresie dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych, nagrodę Turystyczna Usługa Roku 2018. Planowane jest powiększenie oferty TT o zewnętrzne saunarium z miejscem do wykonywania ceremonii saunowych dla min 80 osób, oraz wodny plac zabaw dla dzieci. Tarnowskie Termy to przedsięwzięcie biznesowe, które pełni bardzo ważne funkcje społeczne.

Ważnym obiektem infrastruktury sportowo-rekreacyjnej gminy stanie się pierwsze w aglomeracji poznańskiej profesjonalne, **pole golfowe** Black Water Links Tarnowo Podgórne. Obiekt ma powstać w 2022 roku pomiędzy miejscowościami Góra i Rumianek i obejmować będzie blisko 80 ha. Wg planów na terenie obiektu powstanie 18 dołkowe pole o długości 6 km, dwu-piętrowy, 300 m oświetlony driving range, 9 dołkowa akademii, tereny treningowe, przestrzenny budynek klubowy, z restauracją, salami konferencyjnymi, strefą dla klubowiczów, kilkoma pokojami hotelowymi, symulatorami golfowymi, strefą do fittingu, biurami, garażem podziemnym oraz sklepem (wg www.golfpl.com).

Istotnym elementem infrastruktury sportowo – rekreacyjnej gminy Tarnowo Podgórne są **drogi i szlaki rowerowe**. Umożliwiają one realizację, ważnej szczególnie na terenach wiejskich, funkcji transportowej jak i sportowo – rekreacyjnej. Od wielu lat gmina inwestuje znaczne środki w budowę dróg rowerowych i rozwój infrastruktury rowerowej. Obecnie na jej obszarze funkcjonuje blisko 45 km dróg rowerowych i około 60 km ciągów pieszo-rowerowych tj. szlaków tematycznych o parametrach zbliżonych do dróg rowerowych (m.in. szlak przemysłowy: 19 km, szlak wodny: 20 km, szlak niebieski 13 km). Są to przede wszystkim drogi zlokalizowane przy ciągach dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych. Istotne fragmenty sieci prowadzą do obiektów przyrodniczych (np. jeziora Lusowskiego oraz Kierskiego), jako alternatywa dla przebiegu w ciągu drogi powiatowej.

Ryc. 29. Obiekty sportowe i drogi rowerowe na terenie gminy Tarnowo Podgórne

Źródło: opracowanie własne

Cała sieć dróg rowerowych na obszarze gminy nie jest jeszcze spójna, ale istniejące drogi tworzą ciągi umożliwiające przemieszczanie się po obszarze gminy w kilku kierunkach (np. z Poznania przez Batorowo i Lusowo do Tarnowa Podgórnego oraz Lusówka i Jankowic, czy z Rozalina przez Tarnowo Podgórne do Góry). Największa gęstość sieci cechuje największe miejscowości gminne (Przeźmierowo, Tarnowo Podgórne), istotne znaczenie w kontekście układu dróg rowerowych mają także węzły w Lusowie i Lusówku. Głównym wyzwaniem stojącym przed gminą w kontekście rozbudowy systemu dróg rowerowych jest ich uspołnienie (uzupełnienie brakujących fragmentów, doprowadzenie sieci do wszystkich miejscowości). Najważniejsze miejscowości gminy łączy także szlak rowerowy tzw. wielki pierścień wokół gminy (45 km). Szlak ten uzupełnia sieć gminnych ścieżek rowerowych oraz fragment poznańskiego pierścienia rowerowego, co wydatnie poprawia dostępność południowej części gminy, Jeziora Lusowskiego oraz obiektów tj.: Pałac Jankowice, Tarnowskie Termy, Muzeum Powstańców Wielkopolskich.

4.5.3. Walory i zagospodarowanie turystyczne

Na atrakcyjność turystyczną gminy składa się kilka elementów, z których pierwszorzędną rolę odgrywają walory przyrodnicze i kulturowe oraz zagospodarowanie turystyczne. Są one podstawą tworzenia całościowej oferty turystycznej (produktu turystycznego), za który odpowiada samorząd gminy w ramach swoich zadań własnych.

Walory przyrodnicze gminy Tarnowo Podgórne nie są zbyt bogate. Najważniejszym z nich, mającym wpływ na charakter krajobrazu i funkcje rekreacyjne jest jedyne na terenie gminy **Jezioro Lusowskie**. Jest to jezioro rynnowe, dość duże, o pow. 121 ha i choć jego wody mają jedynie III klasę czystości jest bogato zarybione. Dostęp do jeziora zapewnia strzeżone kąpielisko i dobrze wyposażona plaża w miejscowości Lusowo. Dostęp do wód Jeziora Kierskiego, będącego poza granicami gminy, zapewnia plaża i molo w Chybach oraz w Baranowie. Jezioro Kierskie to istotny w skali regionu obiekt żeglarski, jednakże na terenie gminy brak przystani czy wypożyczalni sprzętu wodnego.

Gmina Tarnowo Podgórne charakteryzuje się niewielkim wskaźnikiem lesistości (7 % całkowitej powierzchni). **Tereny kompleksów leśnych** o walorach rekreacyjnych zlokalizowane są w południowej części gminy tj. w dolinie rzeki Samy i rynnie jeziora Lusowskiego, stanowiąc jednocześnie obszar chronionego krajobrazu o całkowitej powierzchni 360,85 ha. Został on utworzony w 1997 r. i podlega administracji Nadleśnictwa Konstantynowo. W kompleksie leśnym pomiędzy Gajem Wielkim, Rumiankiem, Sierpówkiem i Kiączyńcem (na granicy gmin Kaźmierz i Tarnowo Podgórne) w 2017r. otwarto ścieżkę rekreacyjno – edukacyjną „Dolina Samy”. Dla realizacji tego projektu, którego pomysłodawcą i współfinansującym był Pan Korbanek, przedsiębiorca z Tarnowa Podgórnego podpisano porozumienie między gminą Kaźmierz i Nadleśnictwem Pniewy. Utworzono mierzące w sumie 15 km 2 ścieżki rekreacyjne i 1 edukacyjną (z tablicami informacyjno-edukacyjnymi) wyposażone w 7 przystanków. Podczas pokonywania ścieżki można spotkać dęby pomniki przyrody, z których najstarszemu nadano imię Barnaby, na pamiątkę męczennika, polskiego pustelnika, z czasów wprowadzania chrześcijaństwa w Polsce, na ziemiach, gdzie powstał

Kaźmierz. Ponadto zostały całkowicie odbudowane dwie kładki na rzece Samie, przygotowano także miejsce postojowe dla pojazdów.

Odrębnym, znacznie mniejszym kompleksem leśnym na terenie gminy, jest **Las Swadzimski/Przeźmierowski**. Ze względu na peryferyjną lokalizację stanowi on zaplecze rekreacyjno-spacerowe głównie dla mieszkańców Przeźmierowa. Na jego terenie wytyczono ścieżkę przyrodniczo-edukacyjną i wyposażono ją w 12 tematycznych tablic edukacyjnych. Kiedyś na terenie lasu znajdowała się także ścieżka zdrowia oraz polana piknikowa, jednak pod wpływem warunków klimatycznych oraz aktów wandalizmu drewniane elementy uległy zniszczeniu, nie podjęto działań naprawczych. Niestety drzewostan lasu jest zaniedbany a warunki wypoczynkowe dodatkowo pogarsza brak ławek.

Uzupełnieniem niewielkich zasobów leśnych są **tereny zieleni urządzonej tj. parki spacerowo-wypoczynkowo, parki dworskie, ogrody działkowe, zieleńce, cmentarze oraz aleje**. Na terenie gminy znajdują się 3 parki gminne, o łącznej powierzchni 28 ha. W miejscowości Tarnowo Podgórne znajdują się dwa parki: Park im. Wojkiewicza oraz Park 700-lecia Tarnowa Podgórnego, który posiada bogatą infrastrukturę w postaci sceny letniej, zbiorników wodnych, fontanny, placu zabaw, siłowni, skate parku i wybiegu dla psów. W miejscowości Przeźmierowo zlokalizowany jest park im. Stanisława Kanikowskiego, który po gruntownej rewitalizacji (2018 r.) zyskał nowe nasadzenia oraz wyposażenie, są tu m. in. 2 place zabaw, siłownia, pole do mini golfa, bulodrom, stoliki do gry w szachy, górką ze zjeżdżalnią, zacienione stoliki piknikowe a także ławki, oświetlenie i toalety, głównym elementami kompozycji są aleja, staw i fontanna.

Szczególnym zasobem terenów zieleni są **założenia dworsko/pałacowo - parkowe**. Na terenie dzisiejszej gminy Tarnowo Podgórne w XIX i XX w. istniało około 20 zespołów rezydencjonalno-folwarcznych i folwarków. Do obecnych czasów w bardzo różnym stanie przetrwało kilkanaście założen tego typu, są to m.in. obiekty w Swadzimiu, Baranowie i Lusowie, Jankowicach. Stan zachowania i czytelność tych układów przestrzennych można ocenić od dobrego po reliktowy. Większość obiektów objęta jest ochroną konserwatorską, parki im towarzyszące posiadają bogaty drzewostan, jednak często są trudno dostępne a ich drzewostan wymaga pilnych prac pielęgnacyjnych, co powoduje, że stan parków aktualnie nie sprzyja uprawianiu turystyki i rekreacji. Wyjątek stanowi zespół pałacowo-parkowy w Jankowicach, powstały na przełomie XVIII i XIX wieku i jest najstarszym w Wielkopolsce pałacem w stylu klasycyzmu romantycznego. Obecnie, po gruntownej rewitalizacji obiekt posiada nowe nasadzenia, utwardzone ścieżki, ławki wypoczynkowe oraz miejsca piknikowe, plac zabaw, urządzenia linowe i sportowe. Integralnym elementem kompozycyjnym założenia jest staw z wyspą, która obecnie jest mostem połączona z parkiem i udostępniona do wypoczynku i rekreacji. Istotnym problem zagrożeniem dla drzewostanu parku jest obecność bobrów - administrator parku w celu zabezpieczenia drzew otacza je metalową siatką. Obecnie prowadzone są prace rewaloryzacyjne w parku dworskim w Sierosławiu będącym własnością Gminy – w trakcie prac zostaną wykonane utwardzone ścieżki, plac zabaw nowe nasadzenia.

W południowej części gminy w okolicach Jeziorach Lusowskiego koncertują się **rodzinne ogrody działkowe** (ROD Otowo i ROD Sierosław IV) i stowarzyszenia ogrodowe (Sierosław II, III, Lusowo - Jarzębina, Mirabelka i Klina). Ze względu na atrakcyjne sąsiedztwo oraz odrębne przepisy dotyczące ich zabudowy, ogrody te mają charakter kolonii letniskowych i nie spełniają warunków, aby traktować je jako urządzenia użyteczności publicznej. Ogrody te mają ograniczoną dostępność, dominują w nich przekroczenia powierzchni altan, a działki są w dużej części zamieszkałe przez stałych mieszkańców.

Strukturę terenów zieleni uzupełniają **cmentarze w miejscowościach: Tarnowo Podgórne, Przeźmierowo, Lusowo, Ceradz Kościelny**. Są to czynne cmentarze rzymsko-katolickie. Szczególnym przypadkiem jest nieczynny cmentarz poewangelicki, tzw. Park Pamięci w Tarnowie Podgórnym, stanowiący symbol pojednania polsko-niemieckiego, znak ekumenizmu i tolerancji ewangelików i katolików. Dobrze zachowane są nasadzenia alejowe, niestety coraz mniej liczne w krajobrazie, ze względu na przebudowy dróg i nowe warunki budowlane tych inwestycji. Na uwagę zasługują zachowane aleje wielogatunkowe biegnące od parku i zabudowań podworskich w Swadzimiu (tzw. aleje swadzimska, batorowska i pałacowa) oraz pomnikowa aleja lipowo – jesionowa przy drodze z Lusowa do Lusówka. Inne obiekty o cechach pomników przyrody to drzewa rosnące przed zabudowaniami w Rumianku oraz w Lusówku.

Istotnym elementem terenów zieleni jest **zieleń przydomowa, stanowiąc podstawową przestrzeń rekreacyjno-wypoczynkową** mieszkańców gminy, która jest charakterystyczna głównie dla zabudowy jednorodzinnej. Zwykle ogrody te charakteryzuje bardzo uproszczona struktura tj. trawnik, niska roślinność ozdobna i zimozielony żywopłot. Zieleń międzyosiedlowa, zwłaszcza nowych inwestycji, jest stosunkowo skromna, w przyszłości może stanowić znaczący potencjał tych terenów. W celu zwiększenia ilości zadrzewień oraz zwiększenia udziału mieszkańców w tworzeniu i pielęgnacji zadrzewień Gmina rozpoczęła akcję sadzenia drzew na 30-lecie samorządu.

Gmina posiada na swoim terenie kilka poza przyrodniczych walorów turystycznych. Najważniejsze z nich uzyskały Certyfikat Rekomendowanej Atrakcji Turystycznej Powiatu Poznańskiego 2019 r. Wśród 38 certyfikowanych obiektów z powiatu poznańskiego 3 znajdują się w gminie Tarnowo Podgórne. Pierwszym z nich jest **Muzeum Powstańców Wielkopolskich im. Gen. Józefa Dowbora Muśnickiego w Lusowie** prezentujące liczne pamiątki związane z powstaniem wielkopolskim i jego bohaterami. Drugim jest **Pałac Jankowice** wraz z przypałacowym parkiem, obiekt ten stanowi miejsce wielu wydarzeń kulturalnych, artystycznych i edukacyjnych. Trzecią certyfikowaną atrakcją turystyczną, rzadko spotykaną w gminach wiejskich są **Tarnowskie Termy**, które zostały zwycięzcą certyfikacji atrakcji powiatu poznańskiego w kategorii rekreacja. Program certyfikacji atrakcji turystycznych organizowany jest przez Powiat Poznański oraz PLOT - Poznańską Lokalną Organizację Turystyczną w 5 kategoriach: muzea, aktywna edukacja, przyroda, rekreacja i wodne atrakcje.

Przez południową część gminy przebiega **pieszy szlak kulturowy**. Rozpoczyna się on w Lusowie, gdzie znajduje się neogotycki pałac z II poł. XIX wieku oraz neogotycki kościół

z początku XX wieku. Szlak prowadzi dalej do cmentarza, gdzie znajduje się grób Gen. Józefa Dowbora Muśnickiego i wiedzie brzegiem jeziora. W Lusówku przecina wypływającą z jeziora Samę. Po opuszczeniu brzegów jeziora szlak prowadzi dalej w kierunku Otowa. Na terenie gminy brak szlaków konnych pomimo znacznego potencjału usług jeździeckich.

Bliskość miasta Poznania i rozwój gminy sprawiają, że wzrasta znaczenie terenów sportowych, rekreacyjnych i związanych z kulturą. **Typowo sezonowe funkcje turystyczno-wypoczynkowe pełnią miejscowości położone w sąsiedztwie Jeziora Lusowskiego - Lusowo, Lusówko, Sierosław i Jeziora Kierskiego - Baranowo i Chyby.** Tereny te stanowią nie tylko zaplecze rekreacyjne dla mieszkańców gminy, ale także dla mieszkańców Poznania. Tym samym wzrasta zapotrzebowanie na bazę noclegową w gminie. Funkcjonujące na terenie gminy obiekty noclegowe związane są nie tylko z obsługą letniego ruchu wypoczynkowego, ale przede wszystkim ruchu tranzytowego (trasa Poznań – Świecko) i stanowią także **zaplecze noclegowe dla turystyki, głównie biznesowej, w Poznaniu.** Są to hotele przy drodze krajowej 92 w Przeźmierowie i Tarnowie Podgórny. Według danych GUS w 2019 r. gmina dysponowała łącznie 10 obiektami noclegowymi całorocznymi. Z uwagi na przedsiębiorczo-biznesowy charakter gminy obiekty te posiadają również zaplecze konferencyjne. Wg danych GUS liczba miejsc noclegowych zwiększyła się z 847 w 2010 r. do 926 w 2018 r. i w 2019 r. zmniejszyła się do 807. Z kolei wg danych portali internetowych baz noclegowych w połowie 2020 r. w ofercie gminy Tarnowo Podgórne znajdowało się 31 obiektów z liczbą prawie 1,3 tys. miejsc noclegowych. Najwięcej z nich zlokalizowanych było w Przeźmierowie i Tarnowie Podgórny (tab. 54).

Tab. 54. Baza noclegowa w gminie Tarnowo Podgórne

Miejscowość	Liczba obiektów	Liczba miejsc noclegowych	Miejscowość	Liczba obiektów	Liczba miejsc noclegowych
Przeźmierowo	12	380	Wysogotowo	2	57
Tarnowo Podgórne	5	300	Ceradz Kościelny	1	90
Lusowo	5	195	Batorowo	3	88
Baranowo	2	36	Swadzim	1	30
Sierosław	2	180	Razem	31	1356

Źródło: opracowanie własne na podstawie nocowanie.pl i inne.

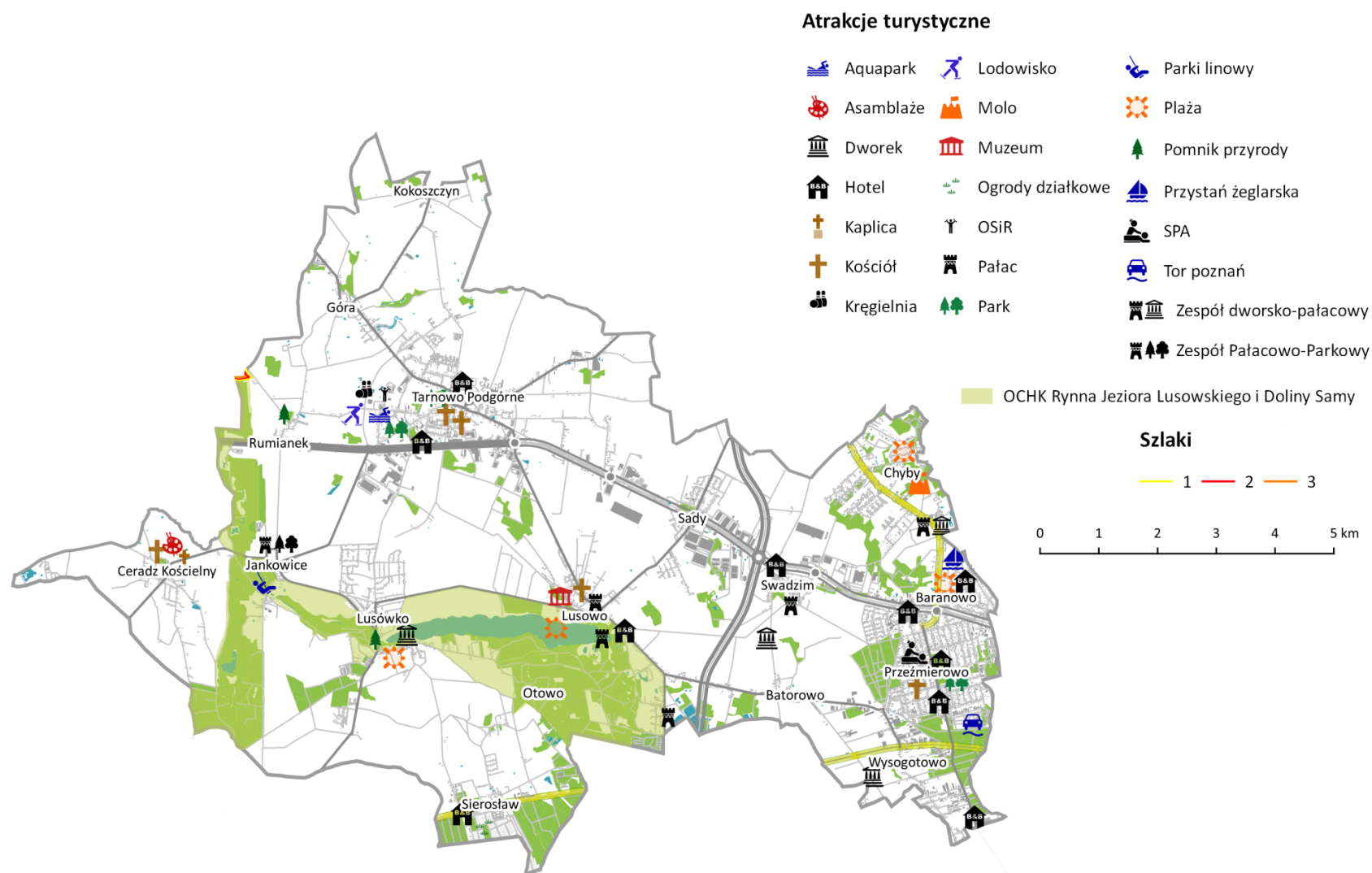
W bazie noclegowej gminy znajdują się wszystkie kategorie obiektów noclegowych: hotele, motele, pensjonaty (B&B), pokoje gościnne i kwatery pracownicze, sezonowe campingi i ośrodki wypoczynkowe (Lusowo) a także luksusowe rezydencje pałacowe (Swadzim, Batorowo, Lusowo, Ceradz Kościelny) i agroturystyka (Batorowo). Propozycje noclegowe połączone są często z usługami gastronomicznymi, SPA i wellness, rekreacyjnymi, konferencyjnymi, organizacji imprez okolicznościowych dla klientów indywidualnych i firm. **Niewątpliwie baza noclegowa w gminie jest bardzo dobrze rozwinięta i znacznie przewyższa potrzeby wynikające z istniejących walorów turystycznych gminy.** Głównym atutem bazy noclegowej jest jej położenie w niewielkiej odległości od centrum Poznania,

przy głównej drodze krajowej (92) i węźle drogi ekspresowej (S11) i autostrady A2. W gminie ciągle powstają nowe obiekty noclegowe o wysokim standardzie wyposażenia i usług turystycznych, słabością jest niedostatek średniej klasy zaplecza noclegowego.

Analiza SWOT – Kultura, sport, rekreacja i turystyka

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Wysoki poziom działalności kulturalnej GOK, Biblioteki i Pałacu Jankowice, Muzeum, • Rozwinięta baza sportowo – rekreacyjna, • Rozpoznawalne imprezy sportowo – rekreacyjne, • Rozbudowa sieci dróg rowerowych w ostatnich latach, • Wysoki stopień aktywności sportowo – rekreacyjnej mieszkańców, • Dobrze rozwinięta baza noclegowa gminy zarówno pod względem liczby, jak i poziomu oferty noclegowej, • Dobrze rozwinięta baza gastronomiczna związana z obiektami noclegowymi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Braki lokalowe GOK w Tarnowie Podgórnym, • Niska lesistość, niedostatek terenów zieleni w wielu częściach gminy, • Zły stan parków przydworskich, przypałacowych, • Brak szlaków konnych, • Brak zielonych ciągów prowadzących do jeziora Lusowskiego, • Słabo rozwinięta baza agroturystyczna, • Niedostatek średniej klasy bazy noclegowej, • Brak strategii rozwoju turystyki w gminie, • Brak zaplecza sportowego w Lusowie, • Brak marketingowego produktu turystycznego gminy.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost zainteresowania mieszkańców kulturą, • Budowa pola golfowego w gminie, • Podniesienie stopnia rozpoznawalności gminy poprzez organizację imprez sportowo – rekreacyjnych, • Wzrost zainteresowania turystyką krajową, • Rosnąca popularność wśród mieszkańców aglomeracji poznańskiej wypoczynkiem weekendowym w pobliżu miejsca zamieszkania, • Wzrost zainteresowania „zdrowymi” i lokalnymi atrakcjami czasu wolnego. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój bazy sportowo - rekreacyjnej w gminach sąsiednich, • Spadek aktywności sportowo - rekreacyjnej mieszkańców, • Brak popytu na usługi sportowo – rekreacyjne i ograniczone wykorzystanie obiektów z uwagi na zagrożenia epidemiologiczne, • Ograniczenie aktywności społecznej i mobilności przestrzennej wobec zagrożeń epidemiologicznych.

Ryc. 30. Atrakcje turystyczne gminy Tarnowo Podgórne

Źródło: opracowanie własne.

Główne wyzwania w zakresie usług sektora czasu wolnego

Główne wyzwania:

- Utrzymanie wysokiego poziomu i dalszy wzrost jakości działalności kulturowo-edukacyjnych i usług w tym zakresie,
- Utrzymanie obecnego stanu infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i stałe podnoszenie jakości bazy sportowo – rekreacyjnej,
- Budowa obiektów sportowo-rekreacyjnych zwłaszcza o funkcji ponadgminnej (metropolitalnej), np. pole golfowe, centrum zabiegowo-rehabilitacyjnego i tężnie,
- Aktywizacja mieszkańców gminy w kontekście funkcji sportowo – rekreacyjnej,
- Uspójnienie sieci dróg rowerowych,
- Stworzenie sieci szlaków łączących główne obiekty o funkcji sportowo – rekreacyjnej w gminie,
- Rozwój nowych form turystyki (konna, zdrowotna, rozrywkowa, kulinarna),
- Stworzenie sieci wsi tematycznych, nawiązującej do ich historii i współczesnych walorów turystycznych,
- Zwiększenie udziału terenów zieleni w powierzchni gminy,
- Podnoszenie świadomości mieszkańców, przedsiębiorców i inwestorów w zakresie korzyści przyrodniczych, społecznych i ekonomicznych pozyskiwanych z terenów zieleni.

4.6. Bezpieczeństwo i porządek publiczny

Bezpieczeństwo jest naczelną potrzebą człowieka i grup społecznych – jego brak wywołuje niepokój i poczucie zagrożenia. **Bezpieczeństwo odznacza się brakiem lub ograniczaniem ryzyka związanego z utratą życia, zdrowia, pracy, dóbr materialnych i niematerialnych.** Porządek publiczny jest zadaniem organów administracji w zakresie sprawności urządzeń i instytucji państwowych oraz zachowania się obywateli w miejscach publicznych, które umożliwiają normalny rozwój życia w państwie, jak np. zapewnienie właściwego stanu sanitarnego urządzeń użyteczności publicznej, przestrzeganie przepisów o stowarzyszeniach, stosowanie się do zakazów oraz nakazów określonych przepisami obowiązującego prawa, zwalczanie alkoholizmu i narkomanii, zwalczanie skutków klęsk żywiołowych i epidemii. Porządek publiczny jest zatem gwarantem bezpieczeństwa.

Sfera porządku publicznego, bezpieczeństwa i związanych z nim obronności, ochrony przeciwpożarowej czy też przeciwpowodziowej to w głównej mierze domena państwa (główne konstytucyjne jego zadanie) i jego licznych instytucji, tak o charakterze cywilnym, jak i zmilitaryzowanym (wojsko, policja, straż pożarna). Działania instytucjonalne z tego zakresu obejmują zapobieganie występowaniu zagrożeń, oraz przeciwdziałanie skutkom zdarzeń już zaistniałych. Odpowiedzialność za bezpieczeństwo nie należy jednak wyłącznie do struktur centralnych, ale także do samorządu terytorialnego. W szczególności dotyczy to gminy jako podstawowej jednostki samorządu terytorialnego, która jest zdolna najszybciej reagować na zagrożenia lokalne. I choć sama nie jest w stanie odpowiedzieć na niebezpieczeństwo, ze względu na ograniczone siły i środki, ale do czasu podjęcia odpowiednich działań

wspierających przez inne podmioty (w tym przez administrację rządową i samorząd ponadgminny), może niebezpieczeństwo minimalizować.

Ustawa o samorządzie gminnym wskazuje, że jednym z zadań własnych gminy jest zaspokajanie zbiorowej potrzeby społeczności, jaką jest **porządek publiczny**. Poczucie bezpieczeństwa mieszkańców gminy oraz niski stopień przestępczości są najważniejszym po zdrowiu elementem ich jakości życia. Wysoki poziom bezpieczeństwa w gminie jest także ważnym czynnikiem lokalizacji i prowadzenia działalności gospodarczej.

Przeprowadzane w latach 2014-2019 badania ankietowe jakości życia w gminie Tarnowo Podgórne wykazały, że **poczucie bezpieczeństwa wśród mieszkańców jest wysokie**. Kategoria „bezpieczeństwo mieszkańców” jest przez respondentów oceniana zdecydowanie pozytywnie (83,1% wskazań). W ciągu ostatnich 5 lat ta opinia uległa jeszcze wzmocnieniu (tab. 55). Wśród ocenianych 15 aspektów jakości życia w gminie bezpieczeństwo znalazło się na środkowym miejscu pod względem pozytywnych opinii.

Tab. 55. Opinie mieszkańców na temat bezpieczeństwa w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2014-2019 (w %).

Element oceny	Pozytywnie			Negatywnie			Trudno powiedzieć		
	2014	2016	2019	2014	2016	2019	2014	2016	2019
Bezpieczeństwo mieszkańców	69,6	78,8	83,1	10,1	5,0	2,9	20,3	16,2	14,0

Źródło: Badanie opinii mieszkańców gminy Tarnowo Podgórne o warunkach życia i oczekiwaniach wobec administracji samorządowej, 2019.

Podstawowym organem państwa powołanym do zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego jest **Policja**. Zgodnie z Ustawą o Policji jest ona umundurowaną i uzbrojoną formacją służącą społeczeństwu i przeznaczoną do ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz do utrzymywania bezpieczeństwa i porządku publicznego.

W ramach ochrony bezpieczeństwa publicznego prowadzone są działania skierowane na walkę z przestępczością. W powiecie poznańskim, Poznaniu i Polsce zauważyć można spadek ogólnej liczby przestępstw w porównaniu z 2014 r. (tab. 56.)

Tab. 56. Dynamika i struktura przestępczości (przestępstwa stwierdzone przez Policję) w powiecie poznańskim na tle Poznania i Polski w latach 2014-2019

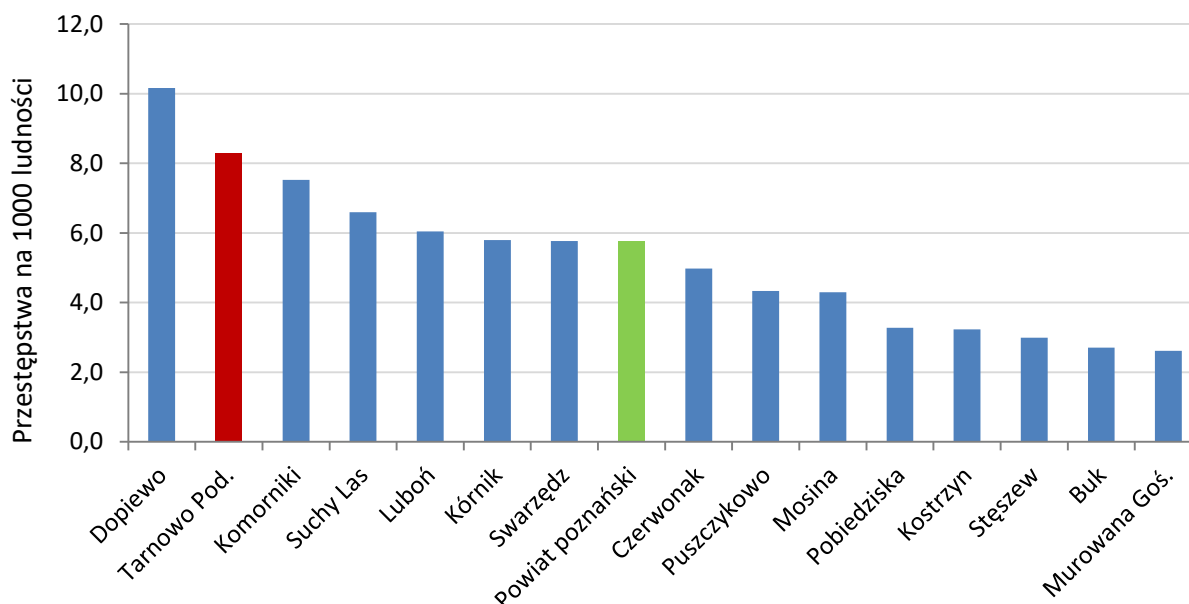
Jednostka terytorialna	Poziom przestępczości na 1000 ludności		Przestępstwa kryminalne na 1000 ludności		Przestępstwa gospodarcze na 1000 ludności		Przestępstwa drogowe na 1000 ludności	
	2014	2019	2014	2019	2014	2019	2014	2019
Powiat Poznański	17,7	14,1	12,9	9,7	2,3	2,3	1,8	1,4
Poznań	40,6	25,2	33,1	20,2	5,4	3,2	1,4	1,0
Polska	22,5	20,7	15,3	13,2	4,2	4,8	2,2	1,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Wskaźnik przestępczości w powiecie poznańskim w 2019 r. był mniejszy niż w Poznaniu i średnio w Polsce. Jedynie przestępstwa drogowe są częstsze poza głównym miastem aglomeracji. Zatem to, co w głównej mierze wpływa na wyższy wskaźnik przestępczości w gminach powiatu poznańskiego jest biegnąca przez ich teren ważna droga krajowa, ekspresowa lub autostrada i związana z nią przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu drogowemu.

Poziom przestępczości (liczba wszczętych postępowań na 1000 ludności) w gminach powiatu poznańskiego jest silnie zróżnicowany, jednak gmina Tarnowo Podgórne charakteryzuje się jego względnie wysokim poziomem (ryc. 31).

Ryc. 31. Poziom przestępczości w gminach powiatu poznańskiego w 2018 r.

Źródło: dane Komendy Miejskiej Policji w Poznaniu.

Jak pokazują dane w tab. 57., największa liczba wszczętych postępowań dotyczy kradzieży, w tym kradzieży samochodów. Przestępczość samochodowa wyraźnie się w ostatnich latach zmniejszyła, co jest szczególnie istotne zwłaszcza, że jak pokazują statystyki policji charakteryzuje się ona niestety bardzo niskim, najmniejszym wśród wszystkich kategorii przestępstw stopniem wykrywalności.

Na terenie gminy ma swoją siedzibę **Komisariat Policji w Tarnowie Podgórny**, którego zasięg działań obejmuje również gminę Rokietnica, a do 2017 r. obejmował dodatkowo gminę Dopiewo. Służbę pełni tu kilkudziesięciu funkcjonariuszy - policjantów prewencji i pionu kryminalnego. W styczniu 2020 r. oddano do użytku po rocznym remoncie nowoczesny i dobrze wyposażony budynek komisariatu, co znacznie poprawiło warunki pracy policjantów i zwiększył skuteczność ich działań, co przełoży się na wzrost bezpieczeństwa w gminie. Remont sfinansowano dzięki wsparciu samorządu gminy Tarnowo

Podgórze, Starostwa Powiatowego w Poznaniu oraz fundusze z Programu modernizacji Policji. Na terenie gminy funkcjonuje również **Rewir Dzielnicowych** Referatu Prewencji Komisariatu Policji w Tarnowie Podgórny z siedzibą w **Baranowie**. Gmina podzielona jest na 5 rejonów służby policjantów dzielnicowych. Rejony służbowe obejmują następujące grupy miejscowości gminnych: 1 – Przeźmierowo i Wysogotowo, 2- Baranowo, Chyby i Swadzim, 3- Tarnowo Podgórze, Góra i Kokoszczyń, 4- Batorowo, Otowo, Lusowo i Sady, 5- Sierosław, Lusówko, Jankowice, Ceradz Kościelny i Rumianek.

Elementem kształtującym bezpieczeństwo są również, powoływane przez gminy, straże miejskie lub gminne. Spośród 17 gmin powiatu poznańskiego, straże gminne działają w 11 gminach, w tym od 1 stycznia 2000 r. w gminie Tarnowo Podgórze. **Straż Gminna w Tarnowie Podgórny** zatrudnia 5. strażników, którzy zajmują się ochroną spokoju i porządku w miejscach publicznych. Patrolują miejsca wskazane jako niebezpieczne, zapobiegają powstawaniu dzikich wysypisk, monitorują warunki życia np. osób bezdomnych, kontrolują ruch drogowy i przestrzeganie jego przepisów, przeprowadzają interwencje w ramach przemocy w rodzinie oraz wraz z policją akcje prewencyjne skierowane do grup dzieci i młodzieży szkolnej i seniorów. Patrole straży gminnej i policji szczególnie w okresie letnim mają znaczący wpływ na poprawę bezpieczeństwa na terenie gminy Tarnowo Podgórze, zwłaszcza przy akwenach wodnych.

Oprócz policji podmiotami wpływającymi na stan bezpieczeństwa i porządku publicznego są **Państwowa Straż Pożarna oraz Ochotnicze Straże Pożarne**. Teren gminy Tarnowo Podgórze oraz Dopiewo i Buk należy do rejonu działania Jednostki Ratowniczo-Gaśniczej SP nr 4., zlokalizowanej na terenie miasta Poznania (ul. Stefanii Wojtulanis-Karpińskiej). W marcu 2020 r. oddano do dyspozycji tej jednostki nowoczesny obiekt strażnicy, gdzie oprócz przestronnego garażu znajdują się wygodne pomieszczenia socjalne, wielokondygnacyjny budynek wspinalni oraz przestrzeń przystosowana do zajęć sportowych, co gwarantuje strażakom należyte przygotowanie do działań ratowniczych. Niezmiernie ważnym wsparciem Państwowej Straży Pożarnej są jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej. Na terenie gminy funkcjonują **3 jednostki: OSP** w Tarnowie Podgórny, Ceradzu Kościelnym oraz w Lusowie. OSP w Tarnowie Podgórny jest włączona do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego i może uczestniczyć w akcjach poza terenem własnej gminy.

Liczbę interwencji PSP w gminach powiatu poznańskiego przedstawia tab. 58. Tradycyjnie już, **najwięcej wyjazdów straży pożarnej dotyczy zagrożeń miejscowych, związanych z wypadkami drogowymi**. Stanowiły one na terenie gminy Tarnowo Podgórze w 2019 r. 65% wszystkich interwencji (dla porównania w Poznaniu tylko 54%).

Tab. 57. Struktura przestępstw w gminach powiatu poznańskiego w latach: 2014 i 2018.

Komisariat Policji	Liczba wszczętych postępowań													
	Kradzież cudzej rzeczy		Kradzież samochodów		Kradzież z włamaniem		Przestępstwa rozbójnicze		Bójka, pobicie		Uszkodzenie mienia		Uszczerbek na zdrowiu	
	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018
Buk	25	17	8	4	11	7	1	1	0	0	8	4	1	1
Czerwonak	109	63	29	8	60	20	5	2	4	1	42	36	8	7
Dopiewo	-	138	-	39	-	48	-	1	-	1	-	37	-	8
Komorniki	154	113	66	33	26	40	2	4	0	1	50	20	5	10
Kostrzyn	44	23	8	5	11	11	1	0	3	2	18	14	5	4
Kórnik	156	88	42	10	48	27	6	0	7	2	38	31	5	6
Luboń	128	89	49	23	30	32	5	3	6	2	46	35	11	8
Mosina	73	59	19	16	32	17	0	2	2	5	28	31	0	12
Murowana Goślina	58	14	9	3	27	8	2	3	1	0	13	9	5	7
Pobiedziska	47	34	12	5	25	6	0	2	6	0	23	15	9	2
Puszczykowo	25	18	6	4	5	13	0	0	1	0	14	5	3	2
Stęszew	33	20	7	2	11	6	1	0	1	0	2	15	2	2
Suchy Las	83	67	14	15	42	11	1	0	1	0	31	19	7	4
Swarzędz + Kleszczewo	186	169	32	35	45	56	3	5	2	4	51	59	14	13
Tarnowo Podgórne + Rokietnica	309	185	101	40	59	69	1	4	4	0	86	58	18	16
Razem	1430	1097	402	242	432	371	28	27	38	18	450	388	93	102

Źródło: dane Komendy Miejskiej Policji w Poznaniu.

Tab. 58. Struktura interwencji straży pożarnej w 2019 roku

Obszar	Liczba interwencji / wskaźnik na 1000 mieszkańców							
	Razem		Pożary		Zagrożenia miejscowe		Fałszywe alarmy	
	liczba	na tys.	liczba	na tys.	liczba	na tys.	liczba	na tys.
POLSKA	512514	13,4	153520	4	316194	8	42800	1,1
Kobierzyce	455	20,9	110	5	281	13	64	2,9
Stryków	419	33,0	93	7	288	23	38	3,0
Nadarzyn	263	18,7	70	5	173	13	20	1,4
Woj. wielkopolskie	41597	11,9	10821	3	27223	8	3553	1,0
Powiat poznański	4830	12,1	1076	3	3208	8	546	1,4
Buk	150	11,9	27	2	112	9	11	0,9
Czerwonak	250	9,1	68	2	158	6	24	0,9
Dopiewo	291	10,3	79	3	173	6	39	1,4
Kleszczewo	95	10,7	24	3	67	8	4	0,5
Komorniki	286	9,3	54	2	202	7	30	1,0
Kostrzyn	246	13,3	63	3	174	9	9	0,5
Kórnik	462	15,5	100	3	296	10	66	2,2
Luboń	284	8,9	75	2	188	6	21	0,7
Mosina	352	10,5	103	3	224	7	25	0,7
Murowana Goślina	246	14,6	80	5	151	9	15	0,9
Pobiedziska	355	18,0	60	3	262	13	33	1,7
Puszczykowo	100	10,4	20	2	69	7	11	1,1
Rokietnica	256	13,7	31	2	200	11	25	1,3
Stęszew	220	14,5	55	4	146	10	19	1,3
Suchy Las	235	13,0	55	3	158	9	22	1,2
Swarzędz	585	11,4	119	2	357	7	109	2,1
Tarnowo Podgórne	417	14,9	63	2	271	10	83	3,0
Duszniki	155	17,0	49	5	105	12	1	0,1
Kaźmierz	185	21,1	43	5	132	15	10	1,1
Poznań	5652	10,6	1481	3	3008	6	1163	2,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS, Statystyka KG PSP.

Na potrzeby „Programu Rozwoju Ochotniczych Straży Pożarnych w Wielkopolsce na lata 2012-2020”, przeprowadzono analizę poziomu bezpieczeństwa w gminach województwa. Uwzględniając m.in. liczbę zdarzeń, lokalizację jednostek straży pożarnej i możliwość jej interwencji poniżej 15 minut określono dla gminy Tarnowo Podgórne niski stopień zabezpieczenia. Do gmin o niskim poziomie bezpieczeństwa zaliczono również gminy Stęszew, Pobiedziska, Murowana Goślina, Komorniki i Kostrzyn. Ten typ zagrożenia pokazują statystyki policji dotyczące liczby i rodzaju zdarzeń drogowych w powiecie poznańskim (tab. 59). Dodatkowo obserwuje się ciągły wzrost liczby kolizji i wypadków drogowych

na terenie powiatu na drogach krajowych nr 5, 11 i 92 oraz drogach wojewódzkich Poznań – Szamotuły, Skoki, Buk, Puszczykowo, Kórnik, Murowana Goślina – Oborniki i na odcinku autostrady A2. Dobrym trendem jest przy tym **malejąca liczba ofiar śmiertelnych tych zdarzeń drogowych**.

Tab. 59. Zdarzenia drogowe w powiecie poznańskim w 2014 i 2019 r.

Zdarzenia drogowe	Powiat poznański	
	2014	2019
Wypadki	197	463
Zabici	34	29
Kolizje	2801	4106

Źródło: Stan bezpieczeństwa i porządku publicznego KMP w Poznaniu.

Bezpieczeństwo mieszkańców powiatu związane jest również z udzielaniem pomocy medycznej osobom poszkodowanym w wypadkach oraz nagłych zachorowaniach. Funkcjonujące **Centrum Powiadamiania Ratunkowego**, koordynuje udzielanie pomocy medycznej przez zespół ratownictwa medycznego pogotowia ratunkowego oraz Lotnicze Pogotowie Ratunkowe. Na terenie powiatu poznańskiego karetki pogotowia ratunkowego stacjonują w 8 podstacjach, w tym w Tarnowie Podgórny.

Dla bezpieczeństwa mieszkańców gminy Tarnowo Podgórne równie ważna jest współpraca wszystkich zainteresowanych instytucji w sytuacjach kryzysowych. W 2017 r. w ramach projektu „Bezpieczna gmina - bezpieczny mieszkaniec” utworzono adres internetowy **bezpieczna.gmina.tarnowo-podgorne@po.policja.gov.pl**, pod którym mieszkańcy mogą zgłaszać problemy dotyczące bezpieczeństwa w gminie. Uwagi związane z porządkiem na terenie gminy, infrastrukturą drogową, oznakowaniem, aktualnymi wydarzeniami, itp. przyjmuje zespół składający się zarówno z przedstawicieli policji, jak i gminy.

W 2013 r. Rada Gminy uchwaliła **Program Bezpieczna Gmina Tarnowo Podgórne – Razem Bezpieczniej** (będący kontynuacją programu na lata 2007-2010). Wyszczególniono w nim 5 podprogramów, odpowiadających na główne zagrożenia dla mieszkańców gminy: 1. Bezpieczna Droga (do szkoły, widoczny pieszy, przestrzeganie przepisów drogowych), 2. Bezpieczna Szkoła, 3. Bezpiecznie mieszkać, 4. Bezpiecznie w sytuacjach zagrożenia (działania OSP), 5. Bezpiecznie w środowisku naturalnym. Program ten także opiera się na współpracy wszystkich lokalnych (gminnych) jednostek i służb porządku publicznego. Działania na rzecz bezpieczeństwa mieszkańców i ochrony porządku publicznego koordynuje **Gminne Centrum Zarządzania Kryzysowego przy Wójcie Tarnowa Podgórno**.

W okresie **pandemii COVID -19 w 2020 r.** poczucie bezpieczeństwa mieszkańców gminy, tak jak w całej Polsce uległo poważnemu osłabieniu. Na stronie internetowej gminy pojawiały się **komunikaty Wójta w sprawie koronawirusa**. Informacje te wyjaśniały mieszkańcom wprowadzone przez Prezesa Rady Ministrów specjalne obostrzenia związane z zapobieganiem szybkiemu rozpowszechnianiu się koronawirusa w Polsce i rozporządzenia regulujące życie w czasie narodowej kwarantanny na terenie gminy.

Jak pisał Wójt już 10 marca 2020 r. „Epidemia koronawirusa będzie miała bezpośredni wpływ na życie naszej społeczności lokalnej. Zdaję sobie sprawę, że będziemy zmuszeni do przesunięcia imprez masowych i dużych gminnych wydarzeń oraz zamknąć urzędy i ograniczyć działalność gospodarczą i społeczną. Proszę zatem o uważne czytanie komunikatów na naszej stronie internetowej, plakatów i informacji przekazywanych przez sołtysów. Apeluję zatem o minimalizowanie ryzyka zarażenia i – jeśli tylko jest to możliwe – pozostawanie w domach. Na naszej stronie internetowej www.tarnowo-podgorne.pl zamieszczamy na bieżąco informację o podejmowanych działaniach. Bardzo proszę o poważne potraktowanie tej sytuacji”.

„W tym trudnym czasie ważna jest systematyczna pomoc dla osób starszych, chorych i potrzebujących. Zdaję sobie sprawę z tego, że ta grupa będzie się powiększać – do osób stale objętych opieką Ośrodka Pomocy Społecznej dołączą ci, którym pomocy nie udzieli objęta obowiązkową kwarantanną rodzina. Powołałem specjalny zespół, który tworzą pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej, sołtysi, druhny i druhowie Ochotniczej Straży Pożarnej oraz pielęgniarki środowiskowe. Jego koordynatorem jest I Zastępca Wójta Ewa Noszczyńska-Szkurat. Osoby potrzebujące pomocy prosimy o kontakt pod nr tel. 606 940 826 lub mail wicewojt@tarnowo-podgorne.pl”. (16 marca 2020)

„Od dzisiaj do odwołania codziennie będziemy dezynfekowali przystanki i węzły przesiadkowe na terenie naszej Gminy (w każdej miejscowości jeden przystanek główny, a Tarnowie i Przeźmierowie – po dwa). Dezynfekcję przeprowadzają nasze jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej w swoich rejonach” (30 marca 2020).

„Od 2 kwietnia na polecenie Wojewody Wielkopolskiego nasza Straż Gminna będzie do dyspozycji Komendanta Policji w Tarnowie Podgórny i będzie realizować wyłącznie zadania związane z zapobieganiem rozprzestrzenianiu się koronawirusa. W tym celu będzie patrolować miejsca wskazane przez Komendanta Policji, utworzy z Policją wspólne patrole oraz będzie wykonywać inne polecenia wydawane przez Komendanta Policji. (pismo Wojewody - kliknij i przeczytaj). My z kolei w trosce o mieszkańców od jutra (tj. od 2 kwietnia) rozpoczynamy codzienne dezynfekowanie targowiska w Tarnowie Podgórny. Przypominam jednocześnie, że to nie zwalnia handlujących ani kupujących od zachowania obowiązujących wytycznych (m.in. niezbędne jest ograniczenie liczby osób przebywających na targowisku)” (1 kwietnia 2020).

„Z dużym smutkiem obserwuję coraz większe problemy przedsiębiorców z terenu naszej Gminy, którzy z dniem ogłoszenia stanu epidemii musieli ograniczyć lub zamknąć działalność gospodarczą. Dlatego postanowiłem, że w Tarnowskim Centrum Wspierania Przedsiębiorczości uruchomimy zdalne porady ekspertów – księgowej, doradcy podatkowego i radcy prawnego. Szczegóły już wkrótce na tcwp.pl” (7 kwietnia 2020).

„Dzisiaj, tj. 8 kwietnia, odbyło się kolejne posiedzenie gminnego zespołu zarządzania kryzysowego. Podczas telekonferencji wysłuchałem raportu na temat działań podejmowanych na terenie naszej Gminy w ramach walki z koronawirusem. Otrzymałem zapewnienie, że nasze służby (w tym Ochotnicza Straż Pożarna i Straż Gminna), a także pracownicy gminnych spółek i jednostek oraz Urzędu są zaopatrzeni w podstawowe środki

ochrony osobistej. Polecilem także, by nadal monitorować nasze gminne zapasy w tym zakresie. W imieniu mieszkańców i przedsiębiorców dziękuję wszystkim, którzy swoją codzienną pracą i służbą pomagają nam i dbają o nas w tym trudnym czasie”.

Analiza SWOT – Bezpieczeństwo i porządek publiczny

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Obszar gminy nie należy do strefy zagrożeń naturalnych, • Niski poziom przestępczości ogółem, • Dostępność JRG i zespołów ratownictwa medycznego, • Funkcjonowanie straży gminnej a także służb, instytucji i obiektów na terenie gminy, gwarantujących sprawność działań w przypadku sytuacji kryzysowych (potwierdzone w czasie pandemii COVID 19), • Gminne wsparcie finansowe działań i programów prewencyjnych służb policyjnych i straży pożarnej, • Gminne programy poprawy bezpieczeństwa mieszkańców, • Oddanie do dyspozycji policji i JRG nowoczesnych obiektów służbowych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wysoki poziom przestępczości na tle gmin powiatu poznańskiego, • Wysoki udział przestępczości drogowej, • Stosunkowo gęsta sieć dróg krajowych i wojewódzkich na terenie gminy, które ze względu na rosnącą liczbę wypadków (w tym w dużej liczbie śmiertelnych) należy uznać za niebezpieczne.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Napływ młodych, względnie zasobnych oraz przedsiębiorczych nowych mieszkańców ogranicza strefę zagrożoną patologiami społecznymi, • Większa świadomość społeczna i wrażliwość na obserwowane zjawiska patologiczne oraz dostępność internetu umożliwia zgłoszenie służbom niebezpieczeństwa i skuteczną interwencję, • Kampanie i programy społeczne dotyczące rodzajów zagrożeń, ich skutków i przeciwdziałaniu wzmacniające bezpieczeństwo indywidualne mieszkańców. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pandemia i funkcjonowanie gminy w warunkach zagrożenia zdrowia i życia oraz ograniczenia swobód obywatelskich, • Niedobory w podstawowym finansowaniu przez państwo służb mundurowych (głównie policji i straży pożarnej), • Sytuacja międzynarodowa, napływ obcokrajowców do pracy, • Niepewność dotycząca funkcjonowania programów wsparcia UE w przyszłości, • Zwiększająca się cyberprzestępczość.

Główne wyzwania w zakresie bezpieczeństwa publicznego

Główne wyzwania:

- Wsparcie finansowe i organizacyjne dla lokalnych oddziałów służb i instytucji odpowiedzialnych za ochronę bezpieczeństwa mieszkańców i utrzymanie porządku publicznego.
- Wsparcie rozwiązań ograniczających liczbę wypadków drogowych (zwłaszcza z udziałem mieszkańców gminy) i przestępczości samochodowej.
- Monitoring przestrzeni publicznych, szczególnie narażonych na działania przestępcze przeciwko zdrowiu, życiu i mieniu mieszkańców.
- Współpraca ze Starostwem Powiatowym w Poznaniu w zakresie finansowania inwestycji zwiększających bezpieczeństwo publiczne mieszkańców
- Edukacja mieszkańców w zakresie zachowań w sytuacji zagrożeń bezpieczeństwa indywidualnego i publicznego

4.7. Aktywność i integracja społeczna

Ustawa o działalności pożytku publicznego i wolontariacie wprowadza obowiązek współpracy organów administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi poprzez zlecanie realizacji zadań publicznych organizacjom pozarządowym. Organizacje pozarządowe działają na rzecz wspólnoty lokalnej, zaspokajają potrzeby mieszkańców, tworzą i realizują rozwiązania zmierzające do poprawy jakości życia w gminie. Ustawa wymienia **13 obszarów zadań publicznych realizowanych przez organizacje społeczne**. Do najważniejszych należą: promocja i ochrona zdrowia, kultura, sztuka, oświata, sport, turystyka i rekreacja, aktywizacja grup dzieci i młodzieży, osób starszych, rodzin, podtrzymywanie tradycji narodowych i regionalnych oraz integracji europejskiej itp. Podstawą działań organizacje pożytku publicznego jest coroczny Program Współpracy gminy Tarnowo Podgórne z organizacjami pozarządowymi.

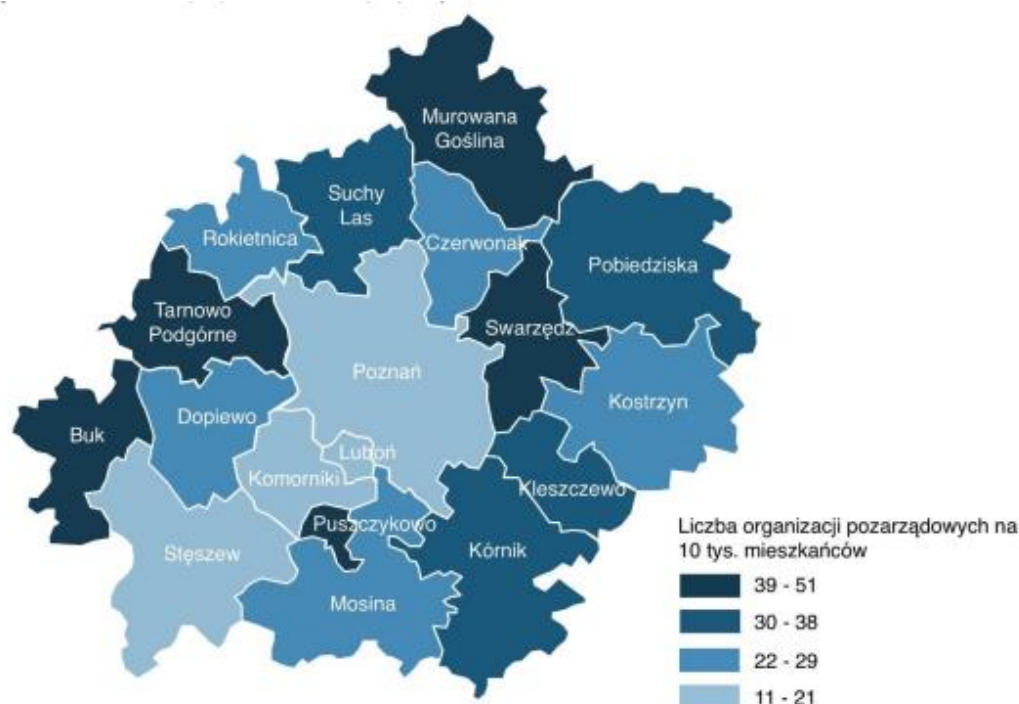
Na terenie gminy Tarnowo Podgórne zarejestrowanych jest ponad 50 stowarzyszeń, organizacji społecznych, klubów itp. Blisko 30% z nich ma profil sportowy. Są to kluby uczniowskie, kluby amatorskie w takich dyscyplinach, jak: kręgle, koszykówka, siatkówka, biegi, hokej. Pozostałe organizacje społeczne swoją działalność kierują do seniorów, matek z dziećmi, osób niepełnosprawnych, przedsiębiorców, jak też wspierają twórczość artystyczną oraz dziedzictwo kulturowe regionu i poszczególnych miejscowości gminy (Chyby, Przeźmierowo i Baranowo, Ceradz Kościelny).

W ramach dwóch stowarzyszeń (Stowarzyszenie „Pojednanie Tarnowo Podgórne – Blitzenreute i Towarzystwo Polsko-Holenderskie Ceradz Kościelny – Norg) organizowana i rozwijana jest **współpraca z zagranicznymi gminami partnerskimi**. Na terenie gminy działają także **Koła Gospodyń Wiejskich** w miejscowościach: Ceradz Kościelny, Lusowo i Lusówko oraz **Klub Seniora** w Przeźmierowie. W Tarnowie Podgórny oraz w Lusowie znajdują się **jednostki ochotniczej straży pożarnej**. OSP Tarnowo Podgórne, jako jedna z pierwszych jednostek OSP w powiecie poznańskim (od 1995 r.) i jedyna w gminie, działa w ramach Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. Aktywną organizacją jest **Tarnowskie**

Stowarzyszenie Przedsiębiorców, skupiające przede wszystkim małych i średnich przedsiębiorców z gminy.

Liczba organizacji społecznych, które działają na terenie gminy Tarnowo Podgórne (również te, które są zarejestrowane poza gminą) w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców określa wskaźnik aktywności społecznej. Jak pokazuje ryc. 32., poziom tej aktywności jest dość silnie zróżnicowany wśród gmin powiatu poznańskiego. Na ich tle **korzystnie wyróżnia się gmina Tarnowo Podgórne, o najwyższej wartości wskaźnika wynoszącej 44 organizacje na 10 tys. mieszkańców**

Ryc. 32. Organizacje pozarządowe w gminach aglomeracji poznańskiej w 2016 r.

Źródło: Strategia rozwoju Powiatu Poznańskiego 2030.

Tab. 60. Finansowanie zadań zleconych organizacjom pozarządowych w gminie Tarnowo Podgórne w 2018 r.

Nazwa zadania	Liczba projektów	Kwota dotacji w zł
Kultura fizyczna i sport	42	1239000
Ochrona i promocja zdrowia	5	154500
Wypoczynek dzieci i młodzieży	12	118000
Osoby w wieku emerytalnym	6	68750
Turystyka i krajoznawstwo	1	66000
Tradycje narodowe	2	65500
Nauka, edukacja, oświata	8	62100
Kultura, sztuka, tradycje	2	23000
Integracja europejska, współpraca zagraniczna	1	14000
Wspólnoty lokalne	1	7000
Osoby niepełnosprawne	1	5000

Źródło: Raport o stanie gminy Tarnowo Podgórne za rok 2018.

W 2019 r. kwota środków przeznaczonych na realizację zadań zleczanych organizacjom pozarządowym wynosiła 2,8 mln zł. Podpisano umowy z 38 organizacjami, którym **dofinansowano 99 projektów realizujących programy zdrowotne, socjalne i społeczne gminy Tarnowo Podgórne** (tab. 60). Najwięcej z nich dotyczyło realizacji zadań z zakresu wspierania kultury fizycznej i sportu. Ponadto gmina udzieliła dotacji na 34 konkursowe projekty zgłoszone w ramach tzw. „małych grantów”. Wśród nich najwięcej dotyczyło wsparcia działalności organizacji o profilu sportowym, a także letniego wypoczynku dzieci i młodzieży, ponadto organizacji harcerskich, patriotycznych, partnerstwa zagranicznego, parafii kościelnych i działkowców.

Na potrzeby koordynacji tak wysokiej aktywności społecznej w gminie utworzono w 2014 r. **Centrum Wspierania Organizacji Pozarządowych w Gminie Tarnowo Podgórne**. W ramach działalności Centrum oferowane jest doradztwo i szkolenia dla organizacji pozarządowych oraz miejsce ich spotkań. Co roku, w trakcie koncertu noworocznego Wójt Gminy honoruje osoby szczególnie zaangażowane w pracę na rzecz lokalnej społeczności, wręczając im **wyróżnienie "Aktywny Lokalnie"**.

Analiza SWOT- Aktywność i integracja społeczna

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Duża liczba organizacji pozarządowych na terenie gminy, wyróżniająca się na tle gmin aglomeracji poznańskiej, • Funkcjonowanie w gminie Centrum Wspierania Organizacji Pozarządowych, • Stała liczba zleczanych przez gminę zadań publicznych oraz rosnąca kwota środków wydatkowanych na ten cel, • Duża liczba obszarów działań organizacji społecznych, • Aktywna społeczność lokalna. 	<ul style="list-style-type: none"> • Słaby stopień integracji i znajomości siebie nawzajem w środowisku organizacji pozarządowych zidentyfikowany w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Aktywizacja społeczności lokalnych, w tym osób nowo zamieszkałych na terenie powiatu poznańskiego, • Angażowanie w działalność społeczną dzieci i młodzieży oraz środowisk senioralnych, • Planowane utworzenie Centrów Integracji Społecznej w Tarnowie Podgórny i Przeźmierowie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Możliwe ograniczenia kontaktów społecznych w okresie po pandemii COVID19, • Nowe procedury przy organizacji imprez publicznych i działalności organizacji społecznych, • Często zmieniające się przepisy prawne w zakresie wymagań stawianych organizacjom pozarządowym ubiegającym się o realizację zadań publicznych, • Brak czasu mieszkańców na działalność społeczną, związany z tempem życia.

Główne wyzwania w zakresie integracji społecznej

Główne wyzwania:

- Włączanie organizacji społecznych w realizację zadań publicznych gminy,
- Utrzymanie wysokiej kwoty dotacji dla tych organizacji,
- Popularyzacja wolontariatu i honorowych/nieodpłatnych obywatelskich inicjatyw,
- Współpraca organizacji społecznych z biznesem.

5. GOSPODARKA I RYNEK PRACY

Gmina Tarnowo Podgórne, jest ośrodkiem przemysłowo-usługowym. Swoją nietypowość, jak na status gminy wiejskiej, profil gospodarczy gmina zawdzięcza z jednej strony położeniu w strefie podmiejskiej Poznania, a z drugiej konsekwentnej polityce rozwoju lokalnych władz, sprzyjającej napływowi dużych inwestycji, w tym zagranicznych oraz rozwojowi małej i średniej przedsiębiorczości. Dzięki temu **gmina Tarnowo Podgórne stanowi jeden z najważniejszych ośrodków gospodarczych na mapie Wielkopolski**, zarówno pod względem liczby podmiotów gospodarki narodowej, jak i liczby pracujących. Gmina konsekwentnie rozwija własne funkcje gospodarcze, charakterystyczne dla zaawansowanych gospodarczo stref podmiejskich. Mimo bliskości stolicy Wielkopolski, miasto Poznań nie stanowi już dla mieszkańców gminy głównego rynku pracy i zaopatrzenia w podstawowe usługi.

Brak negatywnych skutków światowego kryzysu i krajowego spowolnienia gospodarczego po 2007 r. dla koniunktury w gminie Tarnowo Podgórne świadczy także o stosunkowo dużej odporności (rezyliencji) lokalnego systemu gospodarczego na zewnętrzne szoki czy niekorzystne tendencje (por. Płoszaj 2016). Niniejsza diagnoza, z uwagi na czas jej wykonania, nie uwzględnia skutków światowego **kryzysu gospodarczego w pierwszej połowie 2020 r., spowodowanego zagrożeniem dla zdrowia publicznego z tytułu rozprzestrzeniania się choroby COVID-19**. Trudno oszacować, jakie będzie to miało konsekwencje dla gospodarki gminy, np. zerwanie łańcuchów produkcji i dystrybucji towarów oraz ciągłości świadczenia usług.

Wiele firm, w tym przedsiębiorstw gastronomicznych, hoteli, zakładów kosmetycznych, klubów fitness, w gminie Tarnowo Podgórne musiało zawiesić lub drastycznie ograniczyć działalność. Warto zauważyć, że sytuacja ta spotkała się z pozytywną reakcją władz gminy. Polegała ona na zwolnieniu z podatku od nieruchomości za część roku 2020 pewnych grup przedsiębiorców, których płynność finansowa uległa pogorszeniu w związku z ponoszeniem negatywnych konsekwencji ekonomicznych z powodu pandemii COVID-19.

Na charakterystykę gospodarczą gminy Tarnowo Podgórne składają się takie elementy jak: liczba podmiotów gospodarki narodowej wraz z ich strukturą własnościową, wielkościową i działowo-gałęziową, wielkość i struktura zatrudnienia i bezrobocia oraz mobilność siły roboczej, kierunki rozwoju sektora przemysłowego, usługowego i rolniczego oraz dochodowość gospodarki, a także otoczenie i wsparcie biznesu.

W celu identyfikacji tendencji zmian gospodarki i rynku pracy, analizie poddano okres 10-letni. Część wskaźników odniesiono do sytuacji panującej w kraju, regionie, gminach aglomeracji poznańskiej i innych referencyjnych gminach, położonych w strefach podmiejskich dużych miast w Polsce (Kobierzyce, Nadarzyn, Stryków, Komorniki, Suchy Las).

5.1. Rozwój przedsiębiorczości

5.1.1. Struktura i dynamika liczby podmiotów

Gmina Tarnowo Podgórne jest jednym z krajowych liderów pod względem liczby podmiotów gospodarki narodowej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. W ostatnim dziesięcioleciu wskaźnik dla gminy osiąga wartości znacznie wyższe niż średnia krajowa, wojewódzka i powiatowa (ryc. 33). Przewyższa również wartości dla miasta Poznania i większości gmin położonych w strefach podmiejskich dużych miast. W 2019 r. liczba podmiotów gospodarki narodowej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wynosiła 218. Wartość tego wskaźnika wzrosła o 14% w stosunku do 2010 r., mimo znacznego przyrostu liczby mieszkańców. Dynamika rozwoju gospodarczego w ostatniej dekadzie była więc większa niż rozwoju demograficznego.⁸ Dla porównania, ryc. 34 prezentuje liczbę podmiotów gospodarki narodowej w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym w powiecie poznańskim i Poznaniu.

W 2019 r. w gminie Tarnowo Podgórne do rejestru REGON wpisanych było 6108 podmiotów gospodarki narodowej. Średni roczny przyrost liczby podmiotów gospodarki narodowej w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019 wynosił 228. W 2019 r. było ich o 46% więcej niż w 2010 r. (ryc. 35).

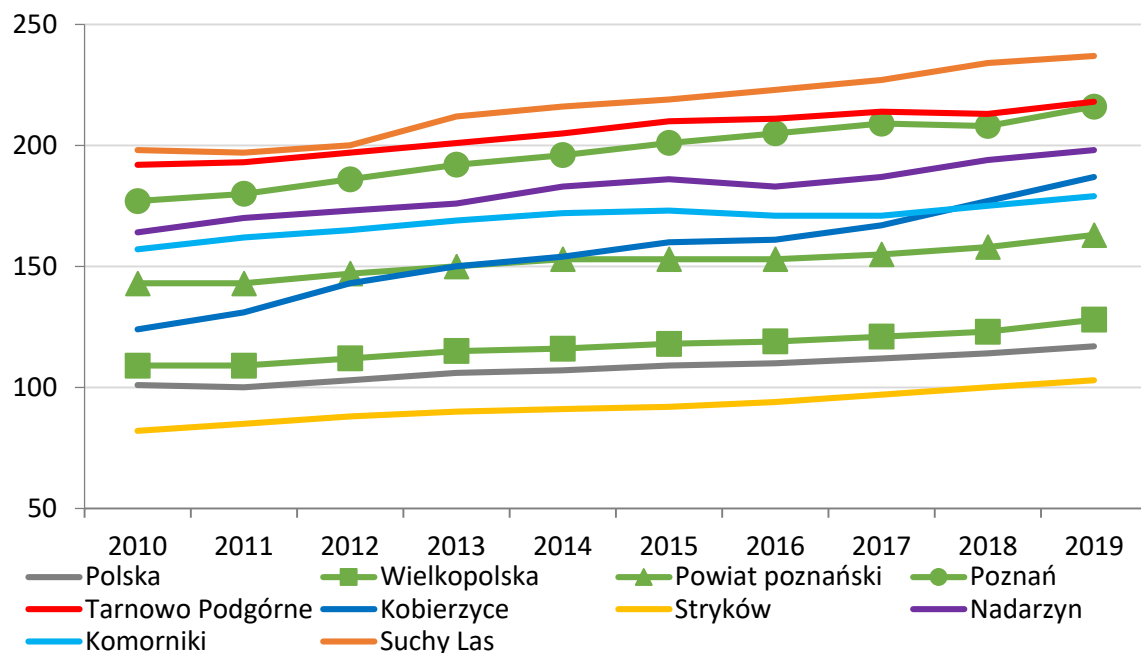
Wraz z przyrostem liczby podmiotów gospodarczych zmienia się, choć nieznacznie, struktura wielkościowa podmiotów zlokalizowanych w gminie (tab. 61). W gminie Tarnowo Podgórne widoczny jest wyraźny rozwój sektora MŚP. Generalnie pod względem liczebności dominują w gminie mikroprzedsiębiorstwa, zatrudniające do 9 pracowników (prawie 94% ogółu podmiotów w gminie). W 2010 r. ich liczba wynosiła 3807, a w 2019 r. już 5717 podmiotów. Przyrost liczby podmiotów o 50,2% w ciągu dekady świadczy o niezwykle intensywnym rozwoju małej przedsiębiorczości w gminie Tarnowo Podgórne.

⁸ Dane o liczbie podmiotów są ujmowane w tablicach wg sekcji i działów Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD). Bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie.

W związku z wprowadzonymi od 1 grudnia 2014 r. zmianami przepisów prawnych regulujących sposób zasilania rejestru REGON informacjami o podmiotach podlegających wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego, od danych według stanu na 31 grudnia 2014 r. istnieje możliwość wystąpienia w rejestrze REGON niewypełnionych pozycji dotyczących przewidywanej liczby pracujących, adresu siedziby/zamieszkania, rodzaju przeważającej działalności oraz formy własności. W związku z powyższym dane naliczone z rejestru REGON według ww. informacji mogą nie sumować się na liczbę ogółem prezentowaną w danej podgrupie.

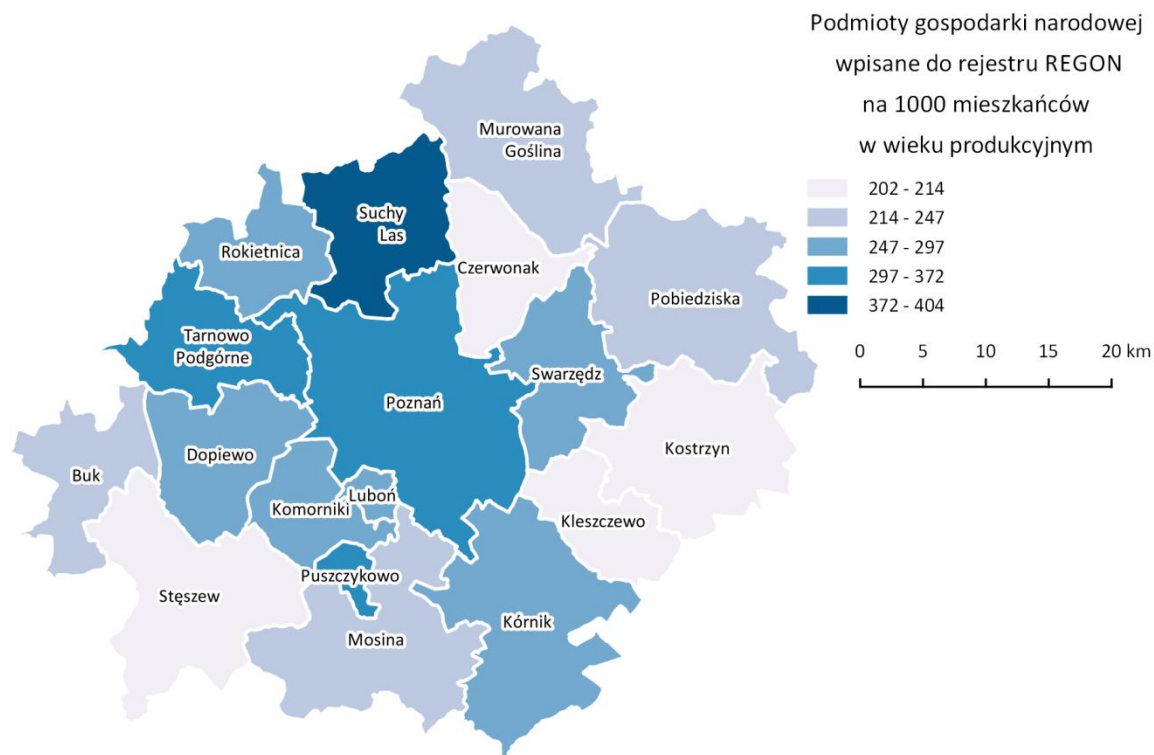
W lipcu 2018 r. wykreślono z rejestru REGON ok. 100 tys. podmiotów, które utraciły zdolność prawną na mocy art. 3 ustawy z dnia 28.11.2014 r. o zmianie ustawy o KRS i niektórych innych ustaw (Dz.U.poz.1942).

Ryc. 33. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON na 1000 mieszkańców w gminie Tarnowo Podgórne na tle różnych jednostek terytorialnych w latach 2010-2019

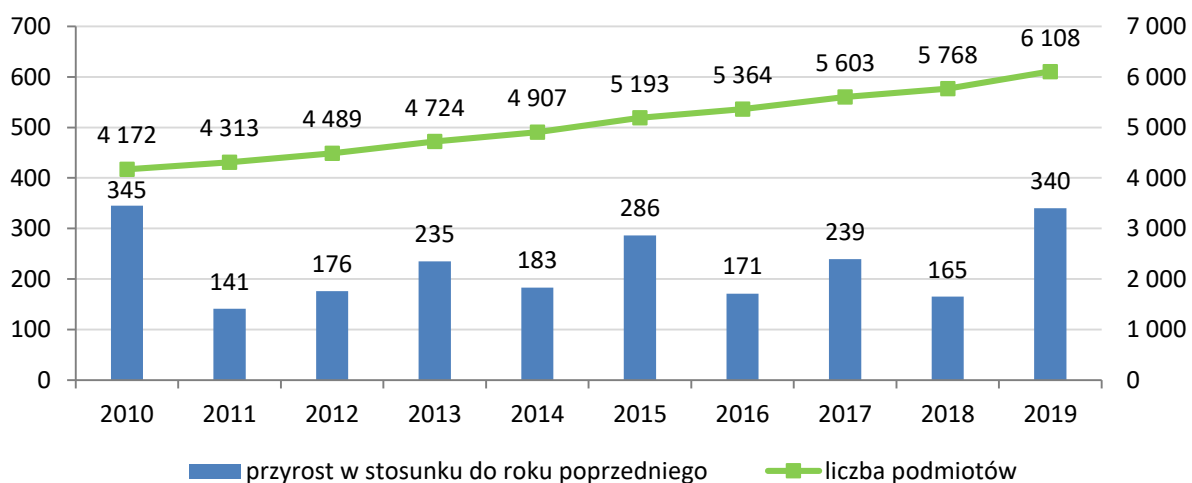
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Ryc. 34. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców w gminach powiatu poznańskiego i m. Poznań w 2019 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Ryc. 35. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Liczba małych podmiotów (10-49 zatrudnionych) w 2019 r. obejmowała 298 podmiotów i zwiększyła się o 5,7% w stosunku do 2010 r. Udział małych podmiotów w ogólnej liczbie podmiotów zmniejszył się o 2 pkt. proc. w stosunku do 2010 r. i w 2019 r. wynosił niespełna 5%. W 2019 r. liczba podmiotów średnich (50-249 pracujących) wynosiła 78 i wzrosła o 20% w stosunku do 2010 r.

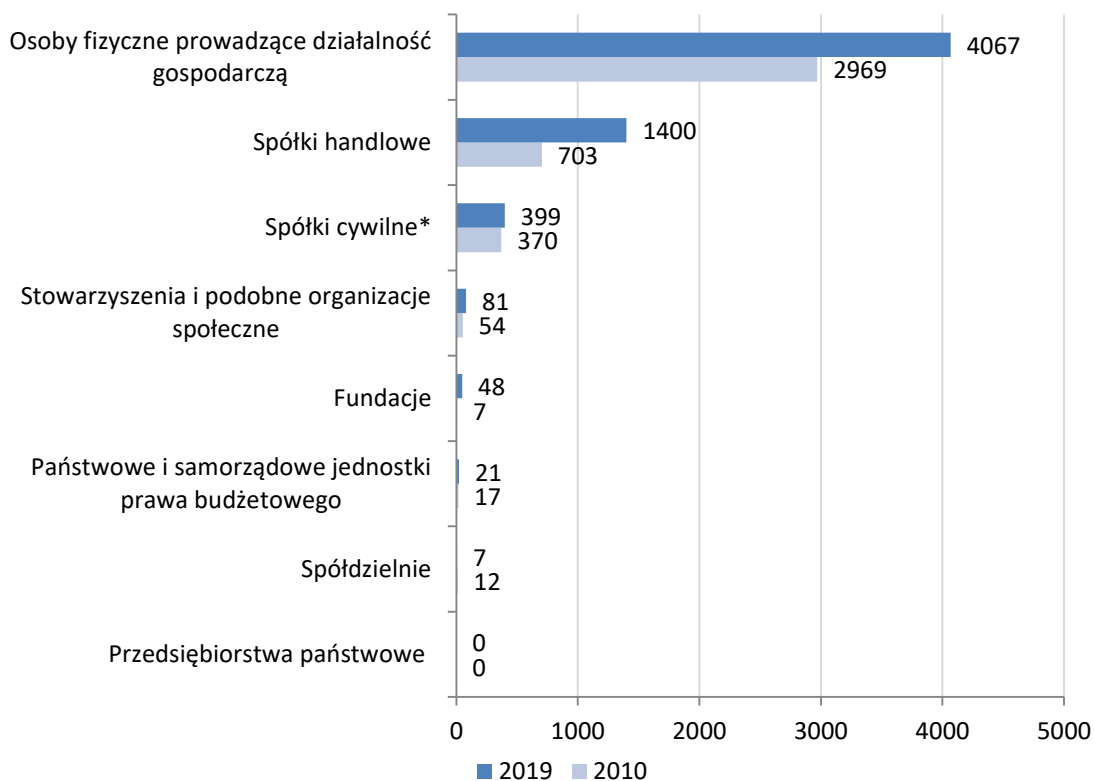
Liczba dużych przedsiębiorstw (250-999 pracujących) w 2019 r. wynosiła 13 i była nieco mniejsza niż w latach poprzednich. Należy tu m.in. Grupa Muszkietierów (zrzesza polskich przedsiębiorców zarządzających Intermarché i Bricomarché) zatrudniająca prawie 1000 osób, firma Imperial Tobacco zatrudniająca prawie 1000 osób, firma GOOD FOOD zatrudniająca 600 osób, firma KOMPLET (producent mieszanek piekarniczo-cukierniczych oraz głęboko mrożonego pieczywa) zatrudniająca 400 osób, firmy BALMA i NOTI zatrudniające 350 osób. Natomiast w 2019 r. w gminie miały swoje siedziby 2 bardzo duże podmioty (1000 i więcej pracujących), tj. o jeden więcej niż w latach 2017-2018. Należy tu m.in. Amazon Centrum Logistyczne zatrudniające, w zależności od sezonu od 2 tys. do nawet 5,5 tys. pracowników w szczycie świątecznym. W strukturze podmiotów gospodarczych w gminie Tarnowo Podgórne, według ich formy organizacyjno-prawnej, dominują osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz spółki cywilne. W 2019 r. w gminie działalność gospodarczą prowadziło 4067 osób fizycznych, ponadto zarejestrowanych było 1799 spółek (w tym 1400 spółek handlowych i 399 spółek cywilnych), 7 spółdzielni, 48 fundacji, 81 stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych oraz 21 państwowych samorządowych jednostek prawa budżetowego. W gminie nie prowadzą działalności żadne przedsiębiorstwa państwowe. Liczba większości podmiotów prowadzących działalność w gminie Tarnowo Podgórne wzrastała w okresie 2010-2019, za wyjątkiem spółdzielni, których liczba zmniejszyła się prawie o połowę (ryc. 36, tab. 62).

Tab. 61. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON według klas wielkości w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019

Rok	Ogółem	Klasa wielkości (liczba pracowników)				
		0-9	10-49	50-249	250-999	1000 i więcej
2019	6108	5717	298	78	13	2
2018	5768	5383	296	73	15	1
2017	5603	5203	306	78	15	1
2016	5364	4972	302	74	14	2
2015	5193	4822	282	73	14	2
2014	4907	4566	259	67	13	2
2013	4724	4387	253	69	13	2
2012	4489	4140	267	66	13	3
2011	4313	3958	274	64	14	3
2010	4172	3807	282	65	15	3
Przyrost w latach 2010-2019 (w szt.)	1936	1910	16	13	-2	-1
Przyrost w latach 2010-2019 (w %)	46,4	50,2	5,7	20,0	-13,3	-33,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Ryc. 36. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON według formy organizacyjno-prawnej w gminie Tarnowo Podgórne w 2010 i 2019 r.

* Ze względu na brak danych za 2010 dla spółek cywilnych, podano wartość w 2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Tab. 62. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON według formy organizacyjno-prawnej w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019

Rok	Podmioty			Spółki			Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	Spółdzielnie	Fundacje	Stowarzyszenia i podobne organizacje społeczne	Państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego
	ogółem	sektor prywatny	sektor publiczny	ogółem	handlowe	cywilne					
2019	6108	5920	31	1799	1400	399	4067	7	48	81	21
2018	5624	5595	29	1732	1335	397	3802	7	46	76	19
2017	5475	5447	28	1785	1395	390	3588	12	40	78	19
2016	5254	5226	28	1673	1282	391	3476	12	34	72	19
2015	5085	5060	25	1582	1202	380	3399	12	36	69	18
2014	4905	4880	25	1379	1006	373	3343	11	20	64	18
2013	4724	4699	25	1287	916	371	3273	11	14	61	18
2012	4489	4464	25	1184	814	370	3148	11	12	58	18
2011	4313	4289	24	b.d.	749	b.d.	3044	11	10	55	18
2010	4172	4148	24	b.d.	703	b.d.	2969	12	7	54	17
Przyrost w latach 2010-2019* (w szt.)	1936	1772	7	615	697	29	1 098	-5	41	27	4
Przyrost w latach 2010-2019* (w %)	46,4	42,7	29,2	51,9	99,1	7,8	37,0	-41,7	585,7	50,0	23,5

* W przypadku braku danych (b.d.) w latach 2010-2011, przyrost wyznaczono w latach 2012-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Największy przyrost podmiotów gospodarki narodowej dotyczył spółek handlowych, których liczba zwiększyła się prawie dwukrotnie w okresie 2010-2019 i w 2019 r. wynosiła 1400 (ryc. 37). Największy udział wśród spółek handlowych stanowiły spółki kapitałowe, tj. 1101 spółek z ograniczoną odpowiedzialnością, a także 24 spółki akcyjne. Spółki jawne, partnerskie, komandytowe i komandytowo-akcyjne stanowiły zdecydowaną mniejszość.

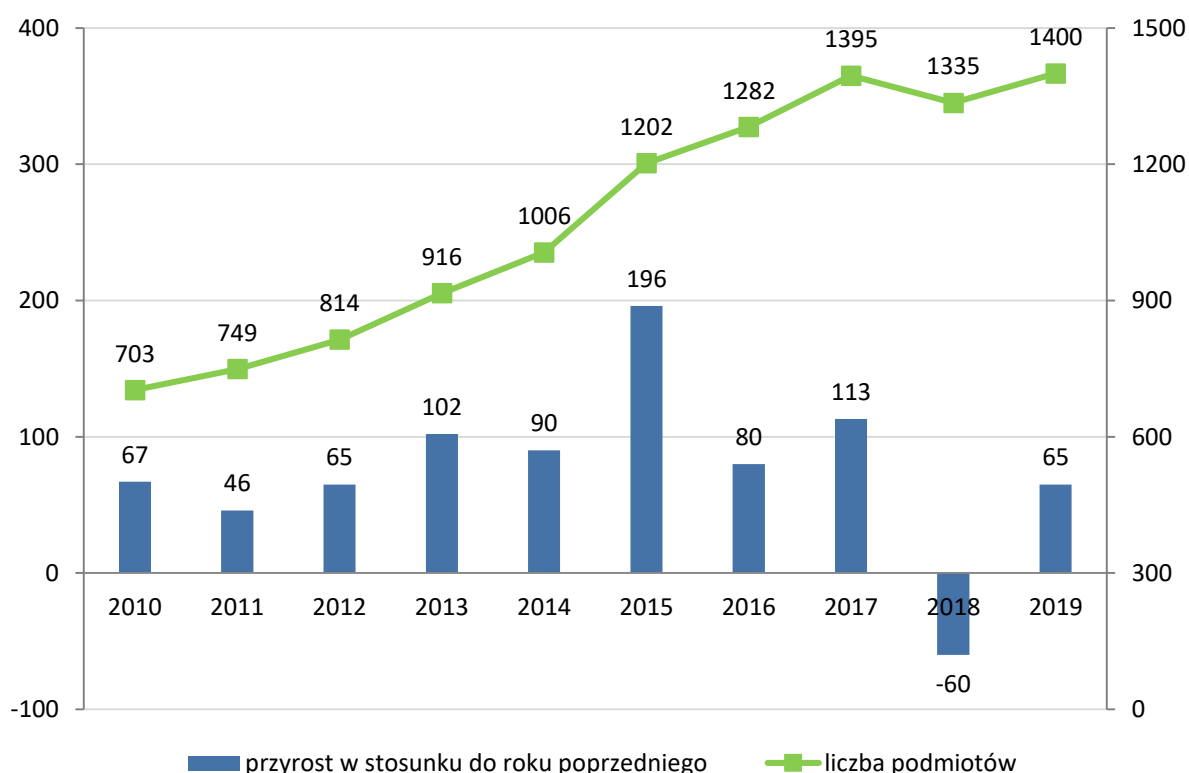
W 2019 r. prawie 17 % spółek handlowych (236 podmiotów), stanowiły przedsiębiorstwa z udziałem kapitału zagranicznego, tj. o 6 więcej niż w 2010 r., ale o 63 mniej niż w 2017 r. Podmioty z udziałem kapitału zagranicznego zainwestowały blisko 1 mld dolarów (4 mld zł) w gminie Tarnowo Podgórne⁹. Wśród największych firm zagranicznych są Amazon Centrum Logistyczne, Kimball Electronics, John Deere, Lidl, Imperial Tobacco, MAN Trucks&Bus, Prologis, a także Nijhof & Wassink (Volvo i Renault

⁹ Należy szacować, że wielkość ta stanowi blisko 40 % wartości inwestycji zagranicznych w całym powiecie poznańskim. W 17 gminach powiatu firmy zagraniczne zainwestowały do 2018 r. 9,2 mld zł, co daje strefie podmiejskiej Poznania 4 miejsce w kraju, po Warszawie (81,8 mld zł), Krakowie (10,1 mld zł), Wrocławiu (zblizona wartość do powiatu – 9,6 mld zł) i przed samym Poznaniem (7,6 mld), a w przeliczeniu na jednego mieszkańca trzecie miejsce w kraju po Warszawie i powiecie piaseczyńskim.

Truck Service) Stihl, Kraft Foods, Curtis Health Caps, Kimball Electronics Poland, Lidl Centrum Usług Wspólnych, Hammer, Raben Polska.¹⁰

Liczba spółek z ograniczoną odpowiedzialnością zwiększyła się prawie o 2/3 w okresie 2012-2019, przy jednoczesnym zmniejszaniu się liczby spółek z udziałem kapitału zagranicznego. W 2019 r. zarejestrowanych było 1101 spółek z ograniczoną odpowiedzialnością, z czego 222 stanowiły spółki z udziałem kapitału zagranicznego.

Ryc. 37. Spółki handlowe wpisane do rejestru REGON w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W 2019 r., podobnie jak w poprzednich latach, blisko 1/3 spółek handlowych zajmowała się handlem hurtowym i detalicznym, 13% działało w branży budowlanej, 7% prowadziło obsługę rynku nieruchomości, a pozostałe wykonywały inną działalność (tab. 63).

Zasadniczą rolę w strukturze podmiotowej gminy Tarnowo Podgórne odgrywają osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Ich liczba w okresie 2010-2019 zwiększyła się o 37% i w 2019 wynosiła 4067 (ryc. 38).

¹⁰ Opracowanie na podstawie informacji ze strony internetowej gminy Tarnowo Podgórne: www.tarnowo-podgorne.pl.

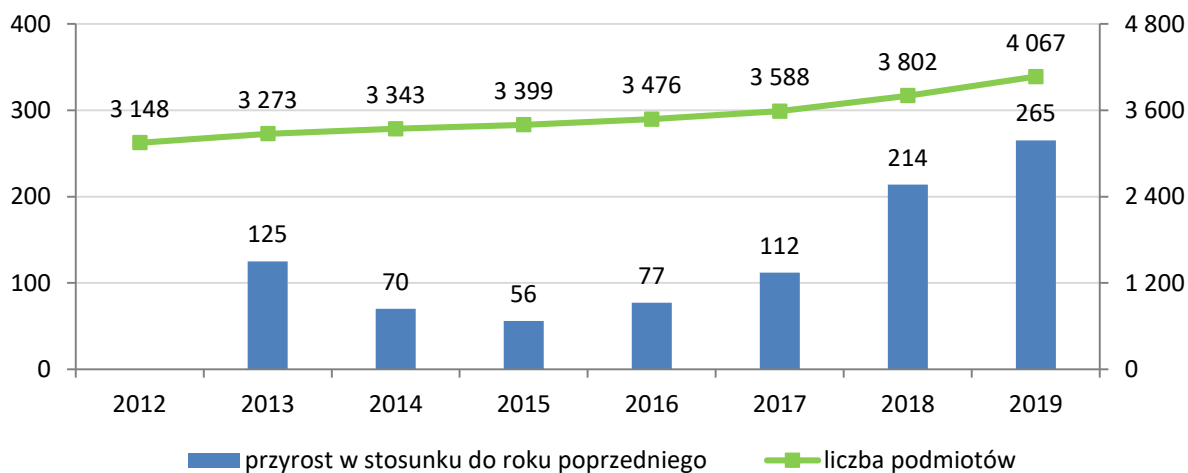
Tab. 63. Spółki handlowe wpisane do rejestru REGON według źródła finansowania, formy organizacyjno-prawnej, sektora i sekcji PKD2007 w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019

Rok	Ogółem	Z udziałem kapitału zagr.	Sektor		Spółki S.A.		Spółki z o.o.		Sekcje PKD2007			
			prywatny	publiczny	ogółem	z udziałem kapitału zagr.	ogółem	z udziałem kapitału zagr.	B, C, D, E	F	G	L
2019	1400	236	1258	6	24	4	1101	222	239	186	431	97
2018	1335	238	1201	6	22	3	1055	225	228	179	426	91
2017	1395	299	1275	6	27	4	1127	285	267	162	478	84
2016	1282	277	1177	6	30	4	1039	263	253	130	461	77
2015	1202	274	1107	4	29	4	991	260	240	126	428	77
2014	1006	251	1000	4	27	3	825	239	216	107	348	61
2013	916	246	912	4	29	4	746	231	193	100	323	51
2012	814	243	810	4	27	3	653	231	173	85	300	50
2011	749	233	746	3	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
2010	703	230	699	4	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Przyrost w latach 2010-2019* (w szt.)	697	6	559	2	-3	1	448	-9	66	101	131	47
Przyrost w latach 2010-2019* (w %)	99,1	2,6	80,0	50,0	-11,1	33,3	68,6	-3,9	38,2	118,8	43,7	94,0

* W przypadku braku danych (b.d.) w latach 2010-2011, przyrost wyznaczono w latach 2012-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Ryc. 38. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2012-2019*

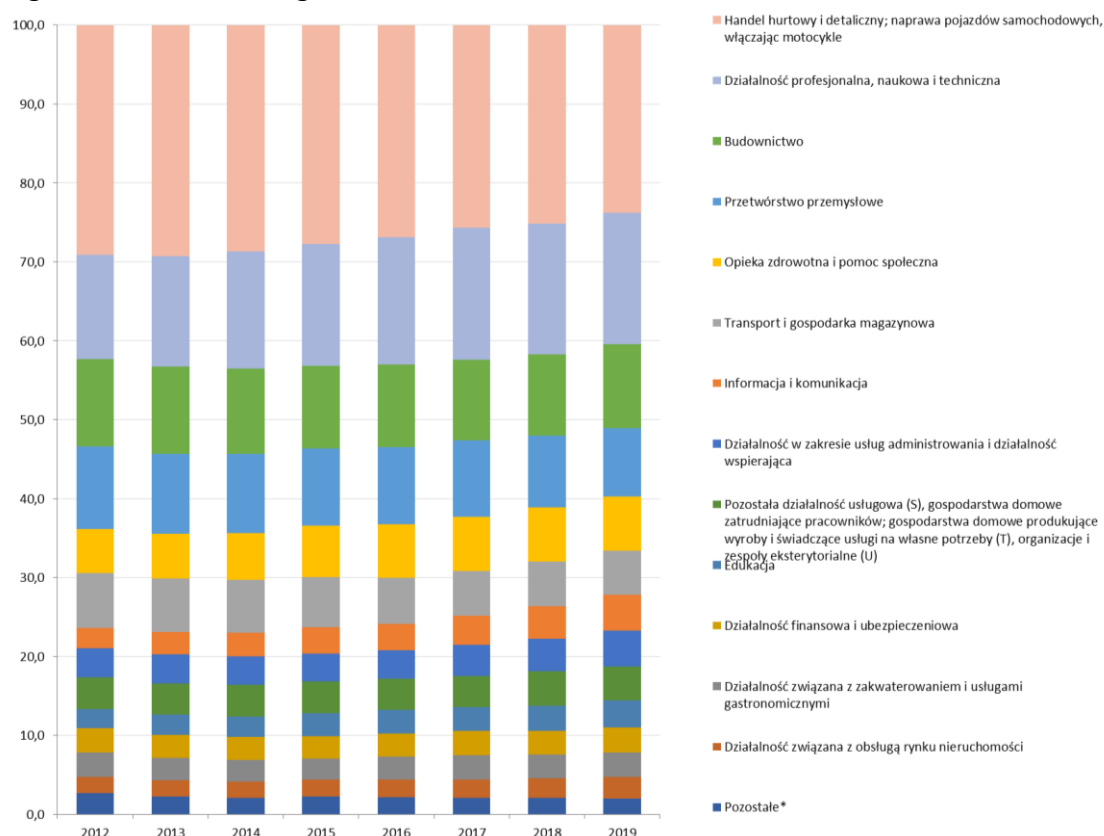
* Dla 2012 r. nie wyliczono przyrostu w stosunku do 2011 r. ze względu na brak dostępności danych przed 2012 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Struktura przedsiębiorstw indywidualnych jest podobna w całym okresie 2012-2019 (ryc. 39). **W 2019 r. najwięcej przedsiębiorców indywidualnych zajmowało się handlem detalicznym i hurtowym (967 podmiotów)** oraz działalnością profesjonalną, naukową i techniczną (679 podmiotów). W dalszej kolejności było to budownictwo (431 podmiotów), przetwórstwo przemysłowe (354 podmioty), a także opieka zdrowotna i pomoc społeczna (279 podmiotów).

W 2019 r. ponad dwukrotnie przybyło przedsiębiorców zajmujących się informacją i komunikacją w stosunku do 2012 r. (wzrost z 82 do 186 podmiotów). Znaczący przyrost liczby podmiotów odnotowano również w zakresie edukacji (wzrost z 77 do 140), a także działalności związanej z obsługą rynku nieruchomości (z 66 do 114). Około 60% wzrost liczby podmiotów odnotowano również w zakresie działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej, działalności w zakresie usług administrowania i działalności wspierającej, a także opiece zdrowotnej i pomocy społecznej. Natomiast najwięcej, bo 27%, ubyło podmiotów zajmujących się rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem (spadek z 45 do 33 podmiotów).

Ryc. 39. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą według sekcji PKD2007 w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2012-2019

* Do pozostałych sekcji należą: rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją, dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją, górnictwo i wydobywanie, a także wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych.

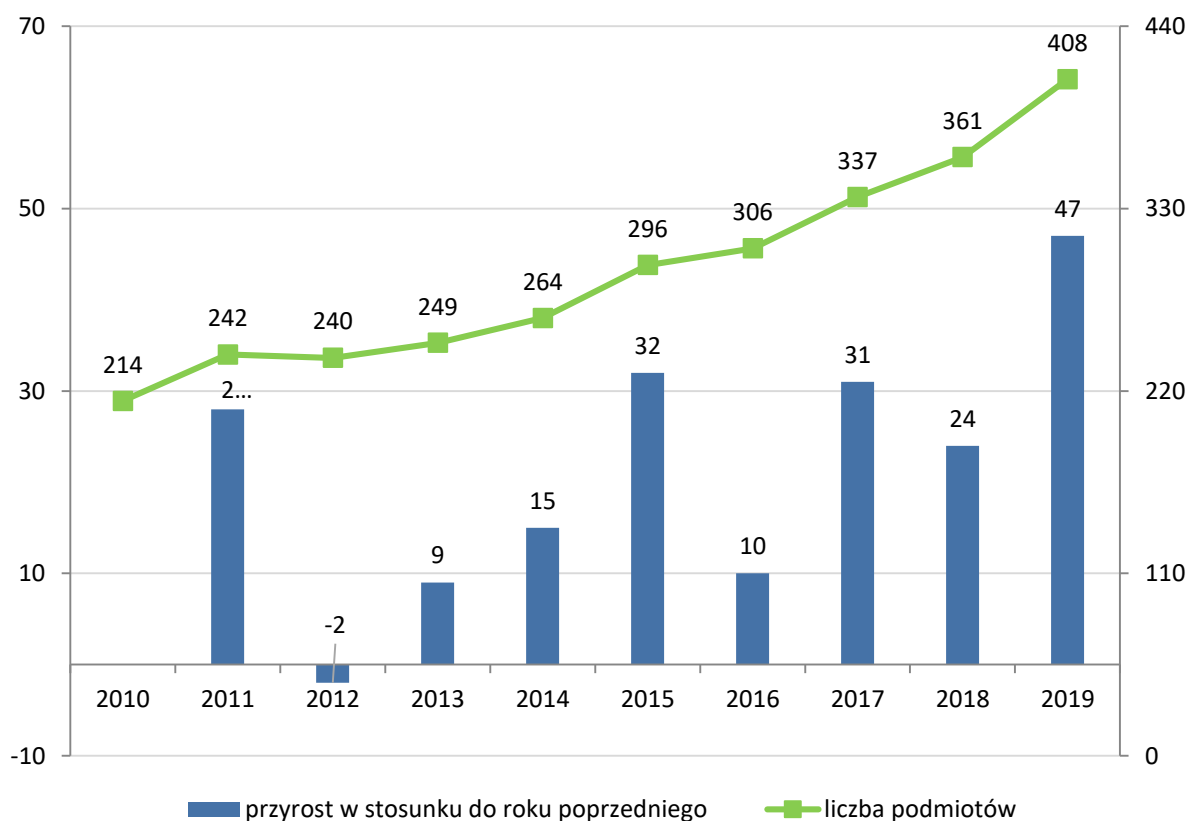
Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

5.1.2. Otoczenie i wsparcie biznesu

Jednym z elementów gminnego systemu gospodarczego są instytucje otoczenia i wspierania biznesu. Instytucje otoczenia biznesu (IOB) wypełniają lukę między mechanizmami rynkowymi i działaniami administracji publicznej. Stanowią wsparcie dla przedsiębiorców m.in. w procesie tworzenia, prowadzenia i rozwoju firmy, w zakresie szkoleń, doradztwa, wdrażania projektów opartych na nowoczesnych technologiach, usług B+R itp. Zalicza się do nich przede wszystkim: parki naukowo-technologiczne, inkubatory przedsiębiorczości, izby gospodarcze, samorządy przedsiębiorców, ośrodki szkoleniowo-doradcze, fundusze pożyczkowe i poręczeniowe. Specyfika działania IOB polega na świadczeniu szeroko rozumianych usług wsparcia dla przedsiębiorstw z sektora MŚP opartych w pierwszej kolejności na doradztwie. Zakres wsparcia zależy od rodzaju przedsiębiorstw, poziomu ich rozwoju, innowacyjności i radzenia sobie na rynku.

Liczba instytucji otoczenia biznesu w gminie Tarnowo Podgórne zwiększa się z roku na rok (ryc. 40). W 2019 r. wynosiła 408 podmiotów i była prawie dwukrotnie wyższa niż w 2010 r. (214 instytucji). Na terenie gminy działają firmy oferujące profesjonalne szkolenia i kursy, doradztwo gospodarcze i prawne, agencje reklamowe, biura rachunkowe i usługi finansowe, firmy świadczące usługi spedycyjne, wynajem magazynów, usługi poligraficzne itp.

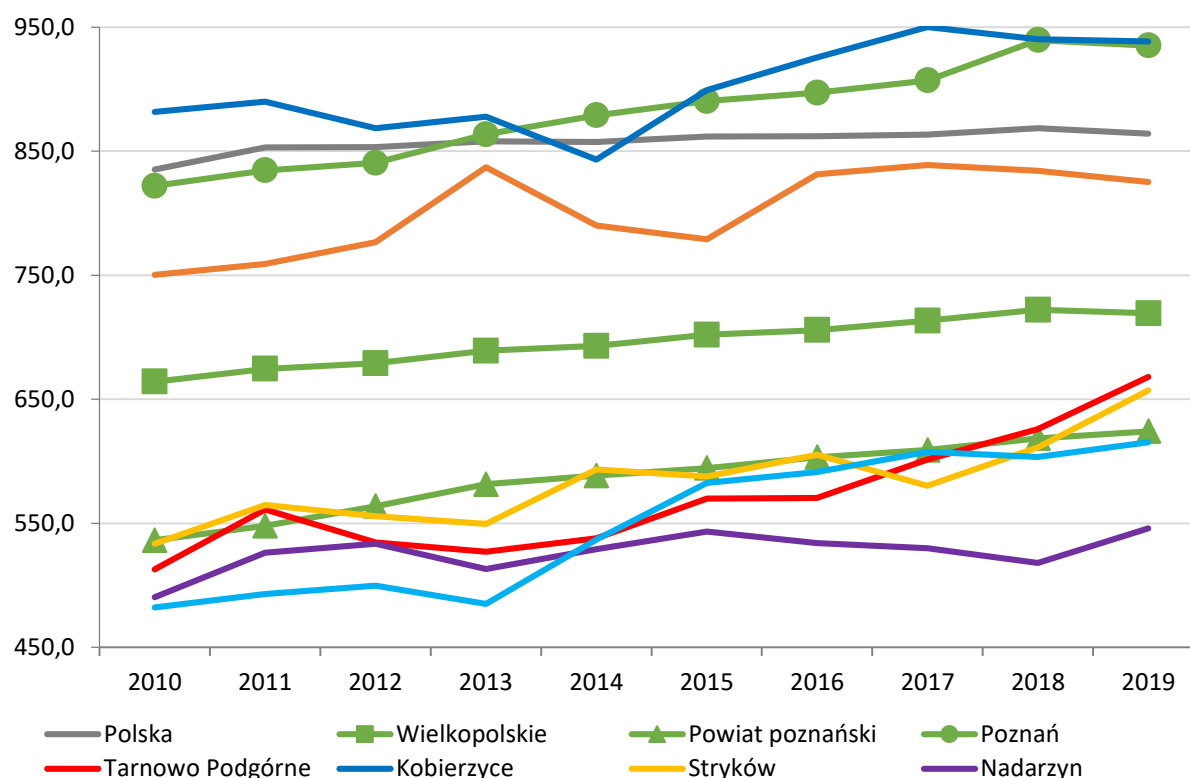
Ryc. 40. Instytucje otoczenia biznesu wpisane do rejestru REGON w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Mimo znacznej dynamiki w ostatnich latach, **liczba instytucji otoczenia biznesu w przeliczeniu na 10 tys. podmiotów gospodarki narodowej jest niższa niż w referencyjnych gminach podmiejskich, takich jak Kobierzyce i Suchy Las, a także niższa niż średnia wojewódzka i w mieście Poznaniu.** Jest jednak wyższa niż w referencyjnych gminach Nadarzyn, Stryków i Komorniki, a także wyższa niż średnia dla gmin powiatu poznańskiego (ryc. 41).

Ryc. 41. Instytucje otoczenia biznesu wpisane do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. podmiotów gospodarki narodowej w gminie Tarnowo Podgórne na tle różnych jednostek terytorialnych w latach 2010-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Do najważniejszych instytucji wspierania biznesu w gminie Tarnowo Podgórne należą: Tarnowskie Stowarzyszenie Przedsiębiorców, Tarnowskie Centrum Wspierania Przedsiębiorczości działające przy Urzędzie Gminy Tarnowo Podgórne, a także Poznański Ośrodek Wspierania Przedsiębiorczości działający przy Powiatowym Urzędzie Pracy w Poznaniu.

Tarnowskie Stowarzyszenie Przedsiębiorców funkcjonuje na terenie gminy Tarnowo Podgórne od 16 lat. Integruje środowiska biznesowe prowadzącego działalność gospodarczą na terenie gminy Tarnowo Podgórne, wspiera lokalną przedsiębiorczość, m.in. poprzez promocję firm, pomoc w uzyskaniu funduszy UE na finansowanie działalności gospodarczej, dostarczanie praktycznej wiedzy i porad biznesowych, reprezentuje interesy lokalnych przedsiębiorców w kontaktach z organami administracji rządowej i samorządowej

oraz innymi instytucjami i podmiotami, promuje zasady uczciwości i dobre praktyki w działalności gospodarczej, buduje pozytywny wizerunek środowiska biznesowego, wspiera inicjatywy zmierzające do tworzenia infrastruktury technicznej, prowadzi działalność charytatywną na terenie gminy, współpracuje z tarnowskimi instytucjami i organizacjami w celu budowy silnej marki gminy Tarnowo Podgórne i jej wizerunku jako lidera przedsiębiorczości w Polsce¹¹.

W 2016 r. przy Urzędzie Gminy Tarnowo Podgórne powstało **Tarnowskie Centrum Wspierania Przedsiębiorczości**, aby wesprzeć lokalną przedsiębiorczość poprzez szeroką ofertę szkoleń i doradztwa biznesowego, w zakresie sprawnego uruchomienia działalności gospodarczej, wyboru źródeł finansowania i działań marketingowych. Wspiera przede wszystkim mikro i małe przedsiębiorstwa działające na terenie gminy Tarnowo Podgórne, osoby chcące rozpocząć prowadzenie własnego biznesu, a także potencjalnych inwestorów chcących zrealizować swoje plany biznesowe na terenie gminy.¹²

Poznański Ośrodek Wspierania Przedsiębiorczości PUP w Poznaniu wspiera rozwój przedsiębiorczości poprzez dotacje i preferencyjne pożyczki na otwarcie i rozwój działalności gospodarczej, dofinansowanie działalności (m.in. kształcenia ustawicznego pracowników, refundację kosztów stanowiska pracy, refundację składek ZUS, świadczenia aktywizacyjne, bony zatrudnieniowe, granty na telepracę), szkolenia biznesowe, doradztwo prawne, podatkowe i księgowe, a także wsparcie w zakresie źródeł finansowania działalności gospodarczej m.in. z funduszy Unii Europejskiej, promocję terenów inwestycyjnych.¹³

Gmina Tarnowo Podgórne konsekwentnie realizuje politykę przyciągania inwestycji gospodarczych. Tworzy warunki rozwoju przedsiębiorczości, przede wszystkim poprzez przestrzenne i infrastrukturalne przygotowanie gruntów do zagospodarowania. Posiada jeden z największych budżetów w województwie wielkopolskim, z którego corocznie kilkadziesiąt milionów złotych przeznaczane jest na inwestycje.

Gmina dysponuje gruntami o klarownej strukturze własnościowej, nie występuje więc problem ich rozdrobnienia. Jednocześnie procedury uzyskiwania zgody na przeznaczenie gruntów rolnych na cele nierolne i nieleśne są krótkie i możliwe do realizacji w ciągu 7-8 miesięcy. Gmina oferuje 450 hektarów terenów przeznaczonych pod aktywizację gospodarczą, które zgodnie z obowiązującymi planami zagospodarowania przestrzennego przeznaczone są pod obiekty produkcyjne, magazynowe, usługowe i handlowe.

W gminie jest rozwinięta infrastruktura techniczna i obecnie wszystkie tereny inwestycyjne posiadają dostęp do podstawowych mediów. Gmina posiada własną sieć kanalizacyjno-wodociągową, obsługiwaną przez własną spółkę. Zrealizowała inwestycję o wartości około 20 mln zł w postaci wodociągu magistralnego, która wykorzystując zasoby wodociągowe Poznania jest w stanie zapewnić dowolny pobór wody. W centrum gminy, w Sadach, znajduje się duża stacja energetyczna GPZ (Główny Punkt Zasilający) posiadająca

¹¹ Opracowanie na podstawie: Tarnowskie Stowarzyszenie Przedsiębiorców (www.tsp.pl)

¹² Opracowanie na podstawie: Tarnowskie Centrum Wspierania Przedsiębiorczości (www.tcwp.pl)

¹³ Opracowanie na podstawie: Poznański Ośrodek Wspierania Przedsiębiorczości PUP w Poznaniu (<https://poznan.praca.gov.pl/powp>)

znaczne rezerwy i możliwości powiększenia zasobów, co pozwala obsłużyć praktycznie każdy zakład. Na obszarze gminy funkcjonują operatorzy sieci gazowej.

Atutem gminy Tarnowo Podgórne jest lokalizacja w zachodniej części Polski i infrastruktura drogowa, z dogodnym dostępem do Niemiec. **Sprzyja to lokalizacji inwestycji produkujących na rynek niemiecki i szerzej zachodnioeuropejski.** Gmina graniczy z miastem Poznań, dzięki czemu jest łatwy dostęp do instytucji działających w tym mieście, w tym instytucji otoczenia biznesu i jednostek naukowych, a także poznańskiego rynku pracy, na którym można znaleźć różnego rodzaju specjalistów, ale także dosyć duże zasoby pracowników z mniejszymi kwalifikacjami. Ponad to gmina jest położona w bliskim sąsiedztwie międzynarodowego portu lotniczego Poznań Ławica, co znacznie ułatwia przepływ pracowników i produktów. Przez gminę przebiega droga krajowa 92, dzięki której przejazd do centrum Poznania zajmuje 20 minut, a do portu lotniczego niespełna 10 minut.¹⁴

Rozwój sieci drogowej, poprawa jakości dróg i zwiększenie dostępności transportowej stanowi ważny element gospodarki przestrzennej gminy. Zapewnia ona komfort poruszania się w gminie, a także dobre skomunikowanie z drogami ekspresowymi i autostradami. W ostatnich latach gmina przeznaczyła na ten cel z własnych środków ponad 100 mln zł.

Przedsiębiorstwa zlokalizowane w gminie Tarnowo Podgórne mają ponad to dostęp do parków technologicznych, inkubatorów przedsiębiorczości, centrów biznesowych i wystawienniczych (m.in. Międzynarodowe Targi Poznańskie) zlokalizowanych w Poznaniu.

Gmina prowadzi atrakcyjną politykę podatkową dla przedsiębiorców. Udogodnienia w zakresie podatku od nieruchomości polegają na zastosowaniu stawek o kilkanaście (podatek od gruntów) lub o kilka (podatek od budynków lub ich części) procent niższych od maksymalnych, zmiany wysokości podatku od nieruchomości raz na 4 lata, stosowanie ulg w spłacie zobowiązania podatkowego (odroczenie terminu płatności, rozłożenie na raty, umorzenie zaległości podatkowych, umorzenie odsetek za zwłokę), a także stosowanie zwolnień podatkowych (dotyczy budynków lub ich części, w których zastosowano niskoemisyjne źródła ogrzewania) przysługujących na okres do dwóch lat.

Udogodnienia w zakresie podatku od środków transportowych polegają na zastosowaniu stawek o kilkanaście procent niższych od maksymalnych. Gmina podjęła również uchwałę w sprawie obniżenia ceny 1 dt żyta przyjmowanej jako podstawa obliczenia podatku rolnego na rok 2020. Wprowadziła również znaczne zróżnicowanie stawek opłaty

¹⁴ Część dotycząca inwestycji gospodarczych, infrastruktury technicznej i drogowej została opracowana na podstawie następujących źródeł: Urząd Gminy Tarnowo Podgórne www.tarnowo-podgorne.pl; Tarnowskie Centrum Wspierania Przedsiębiorczości www.tcwp.pl; Czasopismo „Miejsce biznesu. Tarnowo Podgórne” www.miejscebiznesu.pl; Czasopismo „Puls Gminy Tarnowo Podgórne” www.tarnowo.pulsgminy.pl; Czasopismo „Sąsiadka-czytaj” <http://www.sasiadka-czytaj.pl>, artykuł Płoszaj A., *Koniunktura gospodarcza i mobilizacja społeczna – studium przypadku*, W: G. Gorzelak (red.), Polska gmina 2015, Euroreg, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2016, s. 300-316; Artykuł pt. *Tarnowo Podgórne – wielkopolski lider inwestycji magazynowo-przemysłowych!*, <https://magazyny.pl/blog/okiem-eksperta/tarnowo-podgorne-wielkopolski-lider-inwestycji-magazynowo-przemyslowych/>), maj 2014 r.

targowej w zależności od formy sprzedaży, wielkości zajmowanej powierzchni oraz rodzaju pojazdu mechanicznego.¹⁵

W okresie pandemii COVID-19 i ogłoszonej w związku z tym kwarantanny od kwietnia 2020r. oraz wprowadzenia przez rząd wielu restrykcji, niektóre przedsiębiorstwa musiały zawiesić lub drastycznie ograniczyć działalność. W szczególności dla gastronomii, hoteli, zakładów kosmetycznych, klubów fitness oznacza to zerowe przychody, a w dłuższej perspektywie konieczność rozważenia redukcji zatrudnienia, czy nawet bankructwo. Swoją działalność ograniczyły nie tylko firmy usługowe, ale także handlowe i przemysłowe. Gmina Tarnowo Podgórne bardzo szybko zareagowała na pogarszające się warunki funkcjonowania lokalnych przedsiębiorstw i kwietniową uchwałą wprowadziła następujące rozwiązania. Przedsiębiorstwa objęte czasowym zakazem prowadzenia działalności, mogły wystąpić do gminy o zwolnienie z podatku od nieruchomości za pół roku (kwiecień-wrzesień 2020r.). Dotyczyło to podatku od nieruchomości (za grunty oraz budynki i budowle lub ich części), związanego z prowadzeniem działalności gastronomicznej, kulturalnej i rozrywkowej, sportowej i rekreacyjnej, organizacji imprez, fryzjerstwa i usług hotelarskich.

Podatnicy, którzy odczuwali negatywne skutki pandemii, mogli ubiegać się o ulgi w spłacie zobowiązań podatkowych, tj. odroczenie terminu płatności podatku lub rozłożenie zapłaty podatku na raty, odroczenie lub rozłożenie na raty zapłaty zaległości podatkowej wraz z odsetkami za zwłokę, umorzenie w całości lub w części zaległości podatkowych, odsetek za zwłokę lub opłaty prolongacyjnej. Przedsiębiorcy mogli się także zwrócić z wnioskiem o umorzenie, odroczenie lub rozłożenie na raty niektórych należności budżetu gminy, w tym należnych gminie dzierżaw.

Pozostali przedsiębiorcy, którzy nie mieszą się w zakresie zwolnień na podstawie podjętej uchwały, jednakże odczuwali skutki epidemii, mogli indywidualnie wystąpić z wnioskiem do gminy o ulgi podatkowe w podatku od nieruchomości i podatku od środków transportu. Ponadto to, w okresie pandemii COVID-19, Tarnowskie Centrum Wspierania Przedsiębiorczości oferuje dla przedsiębiorców z terenu gminy bezpłatne zdalne dyżury doradcy podatkowego, księgowej i radcy prawnego, a także udziela informacji na temat aktualnych możliwości uzyskania wsparcia finansowego, m.in. w ramach funduszy europejskich i Tarczy Antykryzysowej tj. pakietu rozwiązań przygotowanych przez rząd, który ma ochronić polskie państwo i obywateli przed kryzysem wywołanym pandemią COVID-19.¹⁶

Gmina prowadzi również szeroką działalność promocyjno-informacyjną, tworząc bazę przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenie gminy, wydając własne czasopisma, publikując raporty o stanie gminy, organizując konferencje i warsztaty oraz zlecając wiele badań opinii publicznej.

W gminie wydawanych jest kilka czasopism prezentujących informacje o lokalnej polityce gospodarczej i wydarzeniach gospodarczych oraz liderach biznesu.

¹⁵ Informacje dotyczące polityki podatkowej zostały zaczerpnięte ze strony BIP Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne: <http://bip.tarnowo-podgorne.pl/>

¹⁶ Informacje dotyczące działań gminy w okresie pandemii COVID-19 zaczerpnięto ze strony czasopisma „Sąsiadka-czytaj” http://www.sasiadka-czytaj.pl/archiwum/2020_05.pdf

Od 2015 r. wydawane jest w gminie czasopismo „Miejsce biznesu. Tarnowo Podgórne”, promujące przedsiębiorczość w gminie Tarnowo Podgórne, a w szczególności sukcesy i dobre praktyki oraz mechanizmy i strategie doprowadzające do tych efektów, a także zawierające praktyczne porady ekspertów dotyczące otwarcia i prowadzenia działalności gospodarczej m.in. źródeł finansowania czy opodatkowania działalności. Od 20 lat wydawane jest w gminie czasopismo „Sąsiadka-czytaj”, zawierające m.in. bieżące informacje dla lokalnych przedsiębiorców. Od 2016 r. wydawane jest czasopismo „Puls Gminy Tarnowo Podgórne”.

Od 2009 r. w gminie odbywa się konkurs **„Tarnowskie Lwy”**¹⁷, w którym Wójt gminy Tarnowo Podgórne przyznaje wyróżnienia dla przedsiębiorców i firm, które w sposób szczególny przyczyniają się do rozwoju gminy Tarnowo Podgórne, m.in. podejmują działania inwestycyjne i innowacyjne, współpracę z samorządem, a także realizują ideę społecznej odpowiedzialności biznesu.

Ponadto lokalne firmy zdobywają prestiżowe **nagrody krajowe i międzynarodowe**. Na przykład wśród laureatów diamentów Forbes’a za działalność w 2019 r. w kategorii „przychody 5-50 mln zł” laureatami były m.in. firmy Matbet Beton, Tarmet Jerzy Paweł i Michał Piaskowscy, Dek Pol, Carport, GT Projekt, Inwest Lim, z kolei w kategorii „przychody między 50 a 250 mln zł” laureatami były m.in. Asgard, Bostik, natomiast w kategorii „przychody powyżej 250 mln zł” laureatami były m.in. Jakon, Andreas Stihl oraz Imperial Tobacco Polska.

Przedsiębiorstwa z gminy Tarnowo Podgórne uzyskują również wysokie pozycje w **„TOP 50 - Rankingu 1000 Największych Firm w Polsce”**, sporządzanym przez „Gazetę Finansową” na podstawie kondycji finansowej (m.in. Grupa Muszkieterów), rankingu „Gazele Biznesu” – ranking najdynamiczniej rozwijających się małych i średnich przedsiębiorstw publikowany przez czasopismo „Puls Biznesu” (m.in. Zakłady Mechaniczne Kazimieruk, Remmers Polska, ELBUDPROJEKT), a także uzyskując „CWB – Certyfikat Wiarygodności Biznesowej” (m.in. ZEELANDIA, Zakłady Mechaniczne Kazimieruk).

Gmina Tarnowo Podgórne zajmuje wysokie miejsca w rankingach z zakresu biznesu i finansów. Jest jednym z laureatów **„Rankingu Miast Przyjaznych dla Biznesu”** magazynu „Forbes” wśród miejscowości do 50 tys. mieszkańców. Od kilku lat zajmuje miejsce w pierwszej trójce w kraju pod względem przyrostu liczby podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na mieszkańca¹⁸.

Od 2014 r. gmina Tarnowo Podgórne we współpracy z Tarnowskim Stowarzyszeniem Przedsiębiorców organizuje konferencję pt. „Odkodowany biznes, odkodowany samorząd”. Jest ona skierowana do samorządowców, przedsiębiorców, ekspertów gospodarczych oraz do przedstawicieli instytucji doradczych i odbywa się z udziałem uznanych biznesmenów i specjalistów z zakresu ekonomii i finansów.

¹⁷ Zarządzenie Nr 102/2009 Wójta Gminy Tarnowo Podgórne z dnia 29 czerwca 2009r. Ustanowienie Nagrody Wójta Gminy Tarnowo Podgórne pod nazwą " Tarnowskie Lwy"

¹⁸ Na podstawie danych Centralnego Ośrodka Informacji Gospodarczej <https://www.coig.com.pl/ranking-miast-2013.php>

Od 2018 r. wójt gminy Tarnowo Podgórne prezentuje coroczny „Raport o stanie gminy Tarnowo Podgórne” m.in. w zakresie stanu finansów gminy, najważniejszych gminnych inwestycji oraz działalności jednostek organizacyjnych i gminnych spółek, a także plany i strategie rozwoju gminy, m.in. „Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tarnowo Podgórne na lata 2016-2020”.

Chcąc rozpoznać potrzeby i opinie lokalnych przedsiębiorców i mieszkańców na temat gospodarki gminy, a także określać kierunki rozwoju lokalnego, gmina **zleca liczne badania opinii publicznej**, w tym „Dostosowanie kształcenia zawodowego młodzieży w gminie Tarnowo Podgórne do potrzeb i oczekiwań pracodawców” (październik-listopad 2017 r.), „Badanie opinii mieszkańców gminy Tarnowo Podgórne o warunkach życia i oczekiwaniach wobec administracji samorządowej” (kwiecień-maj 2019 r.) i inne.

Należy również zaznaczyć, że ponad **98% podmiotów gospodarki narodowej w gminie Tarnowo Podgórne to mikro- i małe przedsiębiorstwa**. Z jednej strony sektor mikro- i małych przedsiębiorstw może konkurować z innymi podmiotami ze względu na relatywnie szybkie reagowanie na warunki i potrzeby rynkowe, a także tworzenie podaży produktów i usług zindywidualizowanych. Jednocześnie firmy tego sektora zwykle ograniczają swoją działalność do rynku lokalnego, regionalnego czy krajowego i relatywnie rzadko decydują się na działalność eksportową czy masową. Ich funkcjonowanie i rozwój są znacznie bardziej zależne od polityki ekonomicznej państwa, zmian podatkowych i nowelizacji przepisów prawnych niż przedsiębiorstw działających na dużą skalę. W celu rozpoznania sytuacji tego sektora i określenia kierunków polityki lokalnej, na zlecenie gminy w okresie wrzesień-listopad 2019r. zostało przeprowadzone badanie pt. **„Potrzeby i oczekiwania mikro i małych przedsiębiorstw wobec Tarnowskiego Centrum Wspierania Przedsiębiorczości w gminie Tarnowo Podgórne”**.

Wynika z niego, że kondycja mikro- i małych przedsiębiorstw zlokalizowanych w gminie Tarnowo Podgórne jest dobra, a gmina postrzegana jest jako atrakcyjne miejsce prowadzenia działalności gospodarczej. Większość badanych przedsiębiorstw nie ma problemu w pozyskaniu alternatywnych źródeł finansowania działalności oraz znalezieniu odpowiednich pracowników, ani nie jest zagrożonych utratą płynności finansowej.

Przedsiębiorcy pozytywnie oceniają infrastrukturę techniczną gminy, a także sposób załatwiania spraw w Urzędzie Gminy oraz wsparcie informacyjne na temat warunków prowadzenia działalności gospodarczej. Ponad 79% badanych firm dotąd nie korzystało z usług Tarnowskiego Centrum Wspierania Przedsiębiorczości i jako główny powód podaje brak czasu. Natomiast firmy, które korzystały z usług TCWP oceniły je pozytywnie. Główną potrzebą zgłaszaną przez przedsiębiorców jest uzyskanie pomocy przy pozyskiwaniu finansowania zewnętrznego (środki unijne, kredyty), a także wsparcie w zakresie zarządzania zasobami ludzkimi.

Za największą przeszkodę i ograniczenie w prowadzeniu działalności gospodarczej postrzegane są wysokie podatki, w tym podatki lokalne, a także skomplikowane prawo gospodarcze, nadmiar obowiązków biurokratycznych i wysokie koszty pracy.

Jedną z najważniejszych inwestycji powstałych z inicjatywy i w wyniku konsultacji gminy Tarnowo Podgórne z lokalnymi przedsiębiorcami jest utworzenie w 2020 r., w przeciągu niespełna półtora roku, na terenie gminy **Zespołu Szkół Technicznych (ZST)**. ZST rozpocznie swoją działalność w roku szkolnym 2020/2021. Jego celem jest zaspokojenie potrzeb lokalnego rynku pracy w zakresie zapotrzebowania na pracowników z wykształceniem zawodowym i technicznym, zgłaszane przez przedsiębiorców.

W ramach ZST powołana została 3-letnia Branżowa Szkoła I stopnia. Oferuje ona kształcenie w zakresie zawodów magazynier logistyki, mechatronik, stolarz, tapicer, cukiernik, piekarz, kucharz, elektromechanik samochodowy, krawiec i mechanik – monter maszyn i urządzeń. Jednocześnie utworzone zostało 5-letnie Technikum, które będzie kształciło w zawodach technik procesów drukowania, technik logistyki, technik mechatronik, technik elektroniki i technik informatyk.

Ideą powstania ZST jest **współpraca w kształceniu zawodowym uczniów z lokalnymi przedsiębiorstwami**. Do tej pory podjęto oficjalnie współpracę z ponad 25 firmami z gminy Tarnowo Podgórne, w tym Schattdecor, Imperial Tobacco, Curtis Health Caps, Lidl, Suus Logistics, Kimball Electronics, Intrex, Saueressig, Ster, Itelligence, Fibaro, Balma, Noti, TP BUS, RTM Olandia, Komplet, Mondelez, Millano, Solid Logistics, Herlitz, DOT2DOT, Gusma, Ster, Adams i Delta Box. Wszystkie wymienione firmy bardzo aktywnie pomagają w procesie tworzenia Technikum zarówno od strony organizacyjnej jak i finansowej, w tym darowizny na rzecz szkoły. Współpraca będzie kontynuowana i zacieśniana poprzez zapewnienie staży dla absolwentów, przyjęcia uczniów na praktyczną naukę zawodu, organizacji szkoleń dla nauczycieli, ufundowanie stypendiów dla wyróżniających się uczniów.¹⁹

Ponadto od 2020 r. w gminie funkcjonuje **Liceum Ogólnokształcące im. Powstańców Wielkopolskich**. Kształci uczniów na profilu politechniczno-ekonomicznym, ekologiczno-turystycznym oraz humanistycznym. Szkoła współpracuje z Wydziałami Matematyki i Informatyki, Biologii, Nauk Politycznych i Dziennikarstwa oraz Filologii Polskiej i Klasycznej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w organizacji warsztatów, wykładów i konferencji.²⁰

¹⁹ Opracowanie na podstawie: <https://zst-tp.pl/>

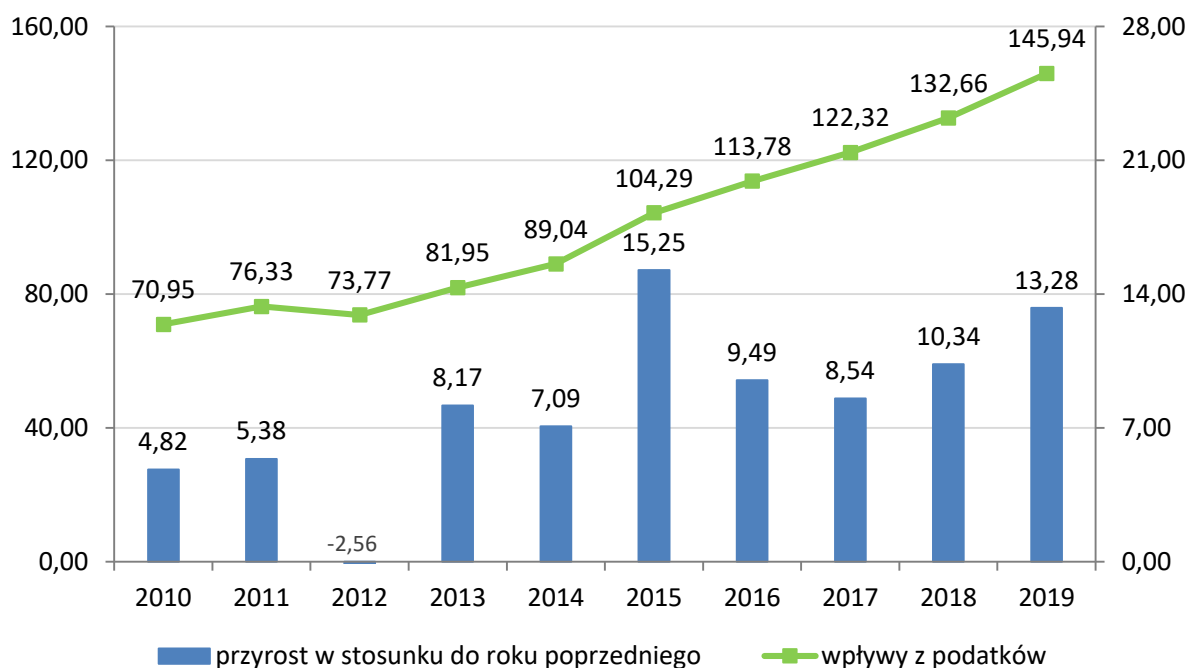
²⁰ Opracowanie na podstawie: <http://liceumtp.edu.pl/>

5.1.3. Gospodarka a dochody gminy

Duża liczba podmiotów gospodarki narodowej oraz pracujących w Tarnowie Podgórny mają swoje przełożenie na **wielkość wpływów do budżetu gminy z tytułu podatków**. Rycina 42 prezentuje wielkość wpływów do gminy Tarnowo Podgórne z udziału w podatkach dochodowych od osób fizycznych i osób prawnych stanowiących dochód budżetu państwa, a także podatku od nieruchomości oraz podatku od środków transportowych.

W latach 2010-2019 gmina Tarnowo Podgórne notowała zasadnicze wpływy z udziału w podatku dochodowym osób fizycznych oraz podatku od nieruchomości. Widoczne są znaczne, sukcesywne roczne przyrosty. Od 2013 r. gmina notuje również roczne przyrosty z udziału w podatku dochodowym osób prawnych (ryc. 43).

Ryc. 42. Wpływy z wybranych podatków* w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019 (w mln zł)

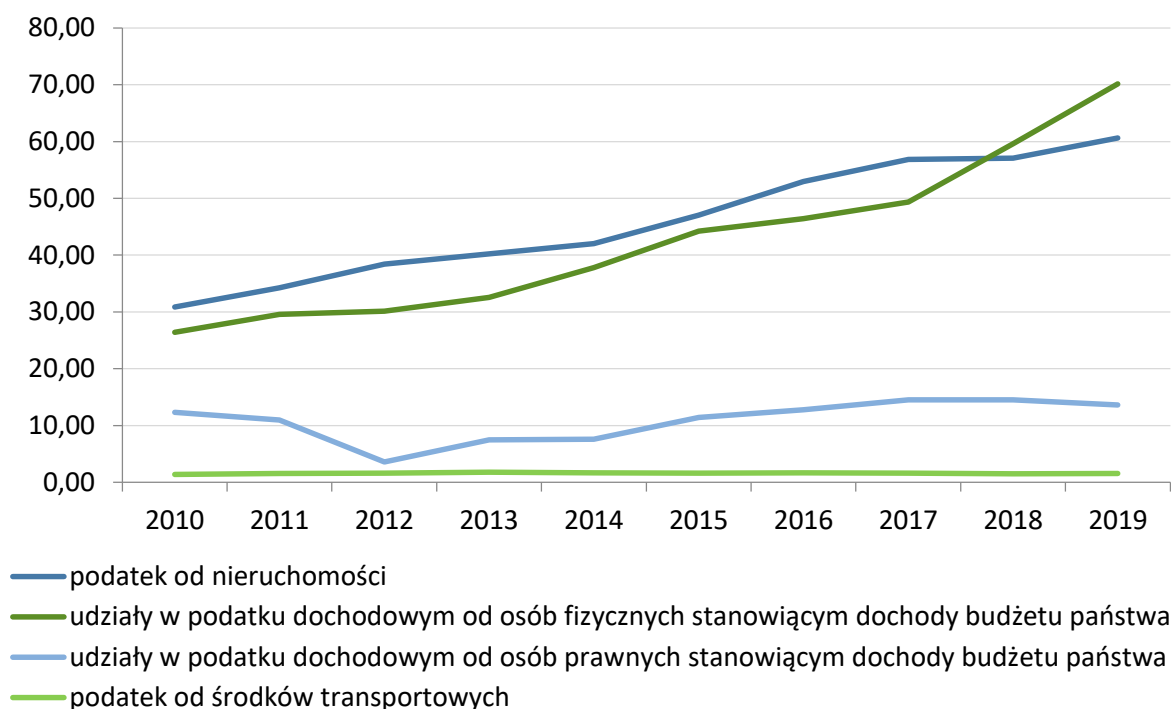

* Prezentowane wartości uwzględniają udział w podatkach dochodowych od osób fizycznych i osób prawnych stanowiących dochód budżetu państwa, podatek od nieruchomości oraz podatek od środków transportowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Udział w podatku dochodowym od osób fizycznych w przeliczeniu na pracujących w gminie Tarnowo Podgórne wykazywał ogólną tendencję wzrostową w latach 2010-2019. W 2019 r. wynosił on 2 428,07 zł, tj. na poziomie porównywalnym jak w gminie Kobierzyce (ryc. 44). Jednakże wskaźnik przyjmował wartości znacznie poniżej średniej krajowej, wojewódzkiej, powiatowej oraz gmin m. Poznań, Nadarzyn, Komorniki i Suchy Las. Niżej w rankingu uplasowała się jedynie gmina Stryków. Niskie wartości wskaźnika mogą wynikać z relatywnie wysokiej liczby pracujących, albo relatywnie niskich przeciętnych dochodów osób fizycznych (zatrudnionych i samozatrudnionych).

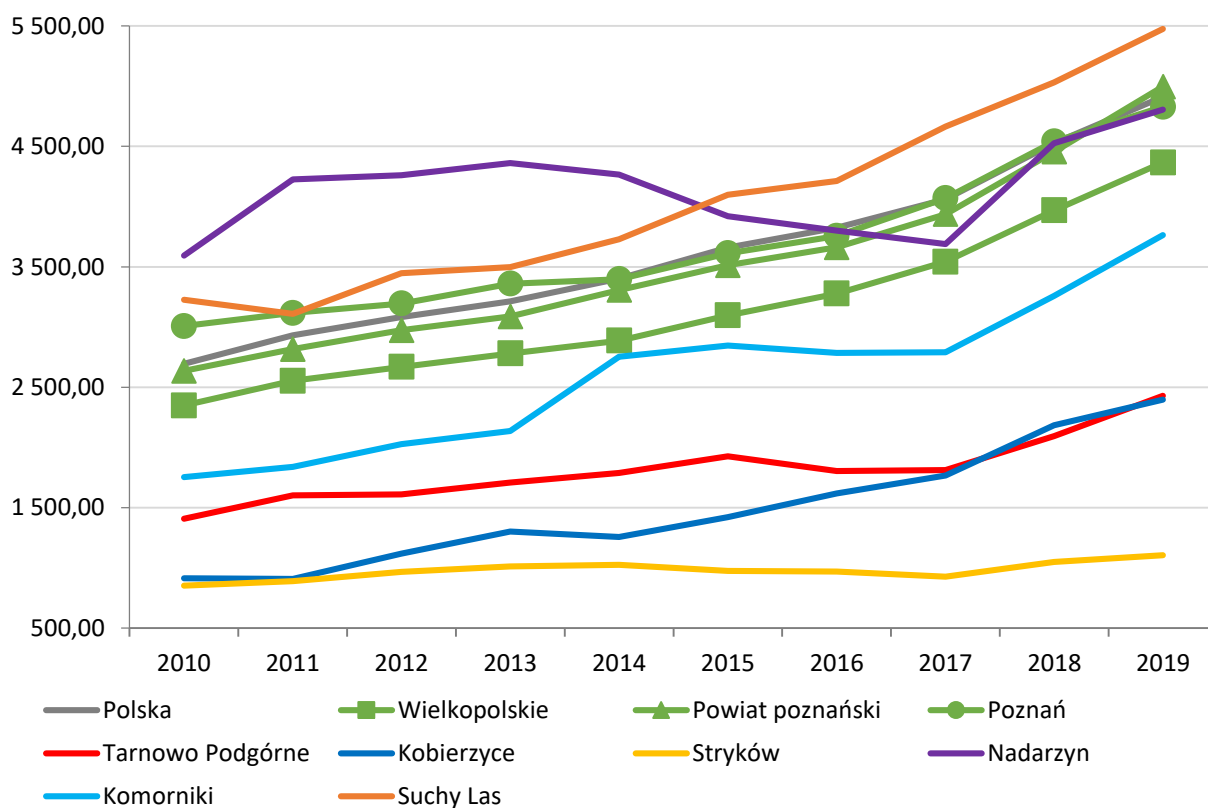
Ryc. 43. Wpływy z udziału w podatkach dochodowych stanowiących dochód budżetu państwa, podatku od nieruchomości i podatku od środków transportowych w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019 (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Udział w podatku dochodowym od osób prawnych w przeliczeniu na osoby prawne oraz jednostki organizacyjne nie mające osobowości prawnej w gminie Tarnowo Podgórne charakteryzował się ogólną tendencją wzrostową w latach 2012-2019 (ryc. 45). Od 2013 r. przewyższa on średnią krajową, wojewódzką, powiatową, m. Poznań i gminę Suchy Las. W 2019 r. wartość wskaźnika wynosiła 6 680, 63 zł i była na podobnym poziomie jak w gminach Kobierzyce, Komorniki. Jedynie gmina Stryków notowała zazwyczaj znacznie wyższe wartości niż Tarnowo Podgórne, za wyjątkiem 2017-2018, kiedy różnice te znacznie się zmniejszyły, przede wszystkim ze względu na znaczny spadek wartości wskaźnika w Strykowie.

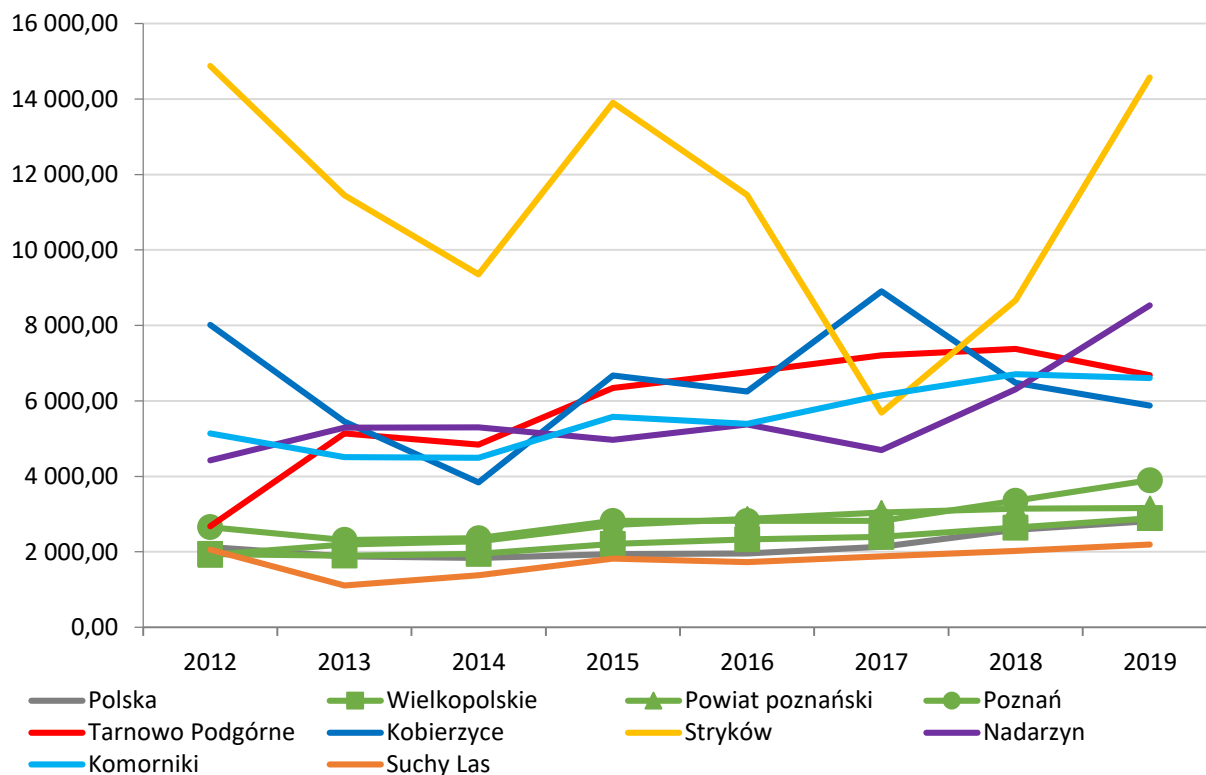
Ryc. 44. Udział w podatku dochodowym od osób fizycznych stanowiącym dochód budżetu państwa w przeliczeniu na pracujących w gminie Tarnowo Podgórne na tle różnych jednostek terytorialnych w latach 2010-2019 (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Gmina Tarnowo Podgórne notowała roczny przyrost dochodów z podatku od nieruchomości w przeliczeniu na powierzchnię w hektarach w latach 2010-2019. We wszystkich latach wartości wskaźnika były wyższe niż średnia krajowa, wojewódzka i powiatowa, a także w gminach, tj. Kobierzyce, Strykowie, Nadarzynie, Komornikach i Suchym Lesie (ryc. 46). Znacznie wyższe wartości notowano jedynie w mieście Poznań. W 2019 r. wartość wskaźnika w gminie Tarnowo Podgórne wynosiła 5 955,45 zł, tj. trzykrotnie niżej niż w mieście Poznań, ale ponad siedmiokrotnie więcej niż średnia krajowa i wojewódzka.

Ryc. 45. Udział w podatku dochodowym od osób prawnych stanowiącym dochód budżetu państwa w przeliczeniu na osoby prawne i jednostki organizacyjne nie mające osobowości prawnej w gminie Tarnowo Podgórne na tle różnych jednostek terytorialnych w latach 2012-2019 (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

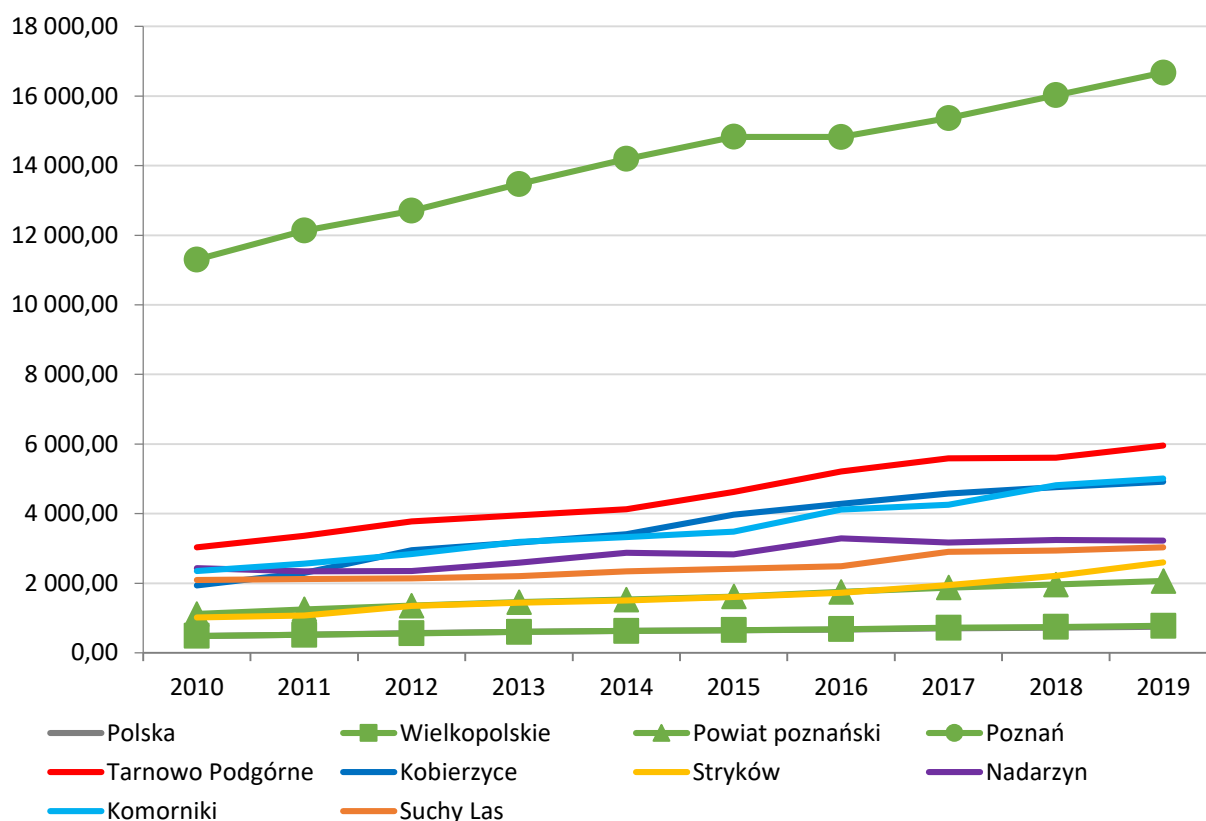
Aktywność gminy wspierająca rozwój przedsiębiorczości przynosi efekty w postaci bardzo dobrej kondycji finansowej. Gmina podlega obowiązkowi tzw. Janosikowego, tj. wpłaty z przeznaczeniem na część równoważącą subwencji ogólnej. Od wielu lat wysokość tej daniny utrzymuje się na poziomie około 10 mln zł rocznie²¹. **Gmina zajęła 9. miejsce w ogólnopolskim Rankingu gmin samodzielnych finansowo, opublikowanym w 2017 r. przez Serwis Samorządowy PAP²².** W badaniu kondycji finansowej prowadzonym przez INC Rating w 2019 r., gmina Tarnowo Podgórne w rankingu krajowym otrzymała kategorię „AA+” z perspektywą pozytywną (podtrzymanie oceny). Jest to najwyższa ocena z dotychczas przyznanych jednostkom samorządu terytorialnego. Natomiast w rankingu międzynarodowym gmina otrzymała kategorię „A-” z perspektywą stabilną (podtrzymanie aktualnie najwyższej możliwej oceny międzynarodowej dla polskiego samorządu)²³.

²¹ Zob. strona internetowa gminy Tarnowo Podgórne: www.tarnowo-podgorne.pl

²² Strona internetowa gminy Tarnowo Podgórne www.tarnowo-podgorne.pl

²³ Opracowanie na podstawie danych INC Rating <http://incrating.pl/aktualizacja-ocen-ratingowych-szesciu-samorzadow-2/>

Ryc. 46. Wpływy z podatku od nieruchomości w przeliczeniu na powierzchnię w hektarach w gminie Tarnowo Podgórne na tle różnych jednostek terytorialnych w latach 2010-2019 (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

5.1.4. Społeczna odpowiedzialność biznesu

Jeśli dochodowość potraktować nieco szerzej, a mianowicie jako przynoszenie korzyści nie tylko w kontekście finansowym, ale także w kontekście zrównoważonego rozwoju, to **jednym z ważnych czynników rozwoju gospodarczego gminy Tarnowo Podgórne jest również społeczna odpowiedzialność biznesu**. Obejmuje ona udzielanie gminie przez lokalne przedsiębiorstwa wsparcia w zakresie rozwoju usług społecznych (m.in. w zakresie edukacji, sportu, kultury, turystyki) i poprawę warunków i poziomu życia mieszkańców gminy (np. pomoc rzeczowa osobom potrzebującym), świadczenie usług na rzecz gminy, promocję gminy, współpracę z organizacjami pozarządowymi, a także wprowadzanie rozwiązań prośrodowiskowych w działalności przedsiębiorstw.

Wiele firm wsparło dotacjami budowę w gminie Zespołu Szkół Zawodowych. Z kolei do rozwoju aktywności sportowej w gminie przyczyniają się m.in. firmy Postal Steel Group, Międzynarodowy Transport Ciężarowy Janusz Gruntkowski, które wspierają Klub Kolarski Tarnovia, firma PASO POLSKA, która należy do grona głównych partnerów zawodów „Biegu Lwa” i „Triathlonu Lwa”, firma Czarna Woda, która wybudowała w gminie pole golfowe, Zakład Produkcyjny Gusma, z którego inicjatywy powstało Centrum Sportu i Rekreacji w Sadach.

Hotel Vector uruchomił kręgielnię, która dziś jest miejscem wielu prestiżowych międzynarodowych i krajowych zawodów. Z kolei Zakład Produkcyjny Gusma, w pomieszczeniu w którym rozpoczął działalność, utworzył w 2015 r. Muzeum Miar i Wag. Wiele wydarzeń kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych w gminie Tarnowo Podgórne wsparte zostało przez firmy KOMPLET, INTER MARK, HEBO, Zakład Produkcyjny Gusma, Budmar Centrum Klinkieru i Dachówek w Baranowie oraz Lidl Polska.

Ponad to usługi na rzecz gminy świadczy m.in. firma Democo Poland, która wybudowała budynek administracyjny Urzędu Gminy oraz nowe skrzydło Szkoły Podstawowej w Lusowie, a także prowadziła budowę Zespołu Szkół Technicznych Tarnowo Podgórne, największej inwestycji oświatowej w historii gminy. Z kolei działalność gminnych stowarzyszeń i organizacji pozarządowych wspierają m.in. firmy ASO POLSKA, Schattdecor, PASO POLSKA, GLUTENEX.

Coraz ważniejszym aspektem działalności lokalnych przedsiębiorstw staje się dbałość o środowisko naturalne. Ochrona środowiska została uznana za jeden z podstawowych celów działania takich przedsiębiorstw, jak Schattdecor, który na każdym etapie produkcji wdraża innowacyjne metody ochrony środowiska. Fabryka Okuć Kuczyński dysponuje własną linią galwaniczną zintegrowaną z oczyszczalnią ścieków.

Społeczna odpowiedzialność biznesu, a także działania (w zakresie ochrony środowiska, tworzenia infrastruktury i zwiększenia dostępności usług społecznych itd.) podejmowane przez gminę, a także inicjatywy organizacji pozarządowych funkcjonujących w gminie oraz aktywność w tym zakresie jej mieszkańców przyczyniają się do realizacji w gminie idei zrównoważonego rozwoju. Ma to swoje odzwierciedlenie w pozycji gminy Tarnowo Podgórne na tle innych lokalnych jednostek samorządu terytorialnego.

Gmina Tarnowo Podgórne rokrocznie zajmuje wysoką pozycję w „Rankingu Zrównoważonego Rozwoju Jednostek Samorządu Terytorialnego”, opracowywanym pod kierunkiem prof. Eugeniusza Sobczaka z Wydziału Administracji i Nauk Społecznych Politechniki Warszawskiej Politechniki Warszawskiej, publikowanym przez „Serwis Samorządowy PAP”. W 2018 r. gmina zajęła 3. miejsce w kategorii „Gmina Wiejska”, za gminami Kleszczów i Kobierzyce. Wyprzedziła natomiast pozostałe gminy wiejskie Polski, województwa wielkopolskiego i powiatu poznańskiego.

Analiza SWOT – Rozwój przedsiębiorczości

Celem zgromadzenia i analizy danych i informacji w zakresie podmiotów gospodarczych działających w gminie, otoczenia i wsparcia biznesu, relacji między gospodarką a dochodowością i otoczeniem jest diagnoza warunków rozwoju przedsiębiorczości w gminie Tarnowo Podgórne. Podsumowaniem prowadzonych rozważań będzie zaprezentowana w tym rozdziale analiza SWOT, która wskaże silne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia dla rozwoju przedsiębiorczości w gminie.

Silne strony informują o przewagach konkurencyjnych gminy i jej atrakcyjności inwestycyjnej, a także kondycji lokalnych przedsiębiorstw i możliwości rozwoju działalności oraz warunkach prowadzenia działalności. Silne strony obrazują atuty i przewagi

gospodarcze, dotyczą jednak sytuacji obecnej lub najbliższej przyszłości, dlatego wymagają monitorowania i podtrzymywania pozytywnych tendencji. Słabe strony rozumiane są natomiast jako utrudnienia, negatywne skutki, niepożądane kierunki zmian i kwestie wymagające szczególnej uwagi. Wymagają rozpoznania ich przyczyn i źródeł, a także określenia poziomu wpływu i skutki dla gospodarki gminy oraz poszukiwania adekwatnych rozwiązań.

Szanse dotyczą tendencji i kierunków zmian mogących pozytywnie wpłynąć na sytuację gospodarczą gminy, a także potencjału gminy i możliwości płynących z jej najbliższego otoczenia (gmin sąsiadujących), a także otoczenia dalszego (konjunktura gospodarcza, trendy gospodarcze, polityka makroekonomiczna, strategia rozwoju regionalnego kraju, rozwiązania administracyjno-prawne, polityka Unii Europejskiej itd.), ogólnych trendów i długookresowych procesów.

Zagrożenia postrzegane są natomiast jako wyzwania dla rozwoju przedsiębiorczości wynikające ze zmian rynkowych w zakresie oczekiwań klientów i ich siły nabywczej, rosnącej konkurencji i zwiększenia ryzyka działalności, rosnących kosztów działalności, zaostrzenia przepisów administracyjno-prawnych, „twardej” polityki makroekonomicznej, skutków pandemii COVID-19 dla gospodarki gminy. Określają problemy, z którymi mogą borykać się lokalni przedsiębiorcy oraz czynniki mogące mieć negatywny wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą i ekonomiczną gminy. Wymagają rozważenia potencjalnych skutków i poszukiwania rozwiązań adekwatnych rozwiązań.

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Sprzyjające warunki przestrzenne dla rozwoju gospodarczego (korzystne położenie geograficzne, rozbudowana infrastruktura transportowa), • Proinwestycyjne działania samorządu gminy, • Promowanie przez władze samorządowe lokalnej przedsiębiorczości, • Szybkie tempo wzrostu i rozwoju gospodarczego, • Sprawne działanie lokalnych instytucji wspierania biznesu, • Systematyczny wzrost liczby podmiotów gospodarczych, w szczególności osób fizycznych i spółek handlowych, • Struktura wielkościowa gospodarki oparta na rozwoju sektora MŚP, w szczególności mikroprzedsiębiorstw, • Obecność dużych koncernów 	<ul style="list-style-type: none"> • Relatywnie słabe nasycenie instytucjami otoczenia biznesu, w szczególności inkubatorów przedsiębiorczości i parków technologicznych, • Relatywnie niskie wpływy z podatku od osób fizycznych w przeliczeniu na pracujących, • Spadek liczby spółek z udziałem kapitału zagranicznego, • Spadek zainteresowania dużych przedsiębiorstw w inwestowaniu na terenie gminy, • Brak bieżącej aktualizacji informacji gospodarczych na stronie gminy i TCWP, co może być problemem dla nowych przedsiębiorców.

<p>zagranicznych,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Duże zasoby uzbrojonych terenów inwestycyjnych, • Bardzo wysokie wpływy z podatków dochodowych od osób prawnych w przeliczeniu na liczbę osób prawnych i jednostek organizacyjnych nie posiadających osobowości prawnej, • Bardzo wysokie wpływy z podatku od nieruchomości w przeliczeniu na powierzchnię w ha. 	
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój klastrów gospodarczych, • Rozwój sektora usług okołobiznesowych wspierających MŚP, • rozwój sektora kreatywnego i opartego na wiedzy, a także sektora high-tech, • Automatyzacja produkcji i wykorzystanie nowoczesnych technologii, • Zmiany zachowań konsumenckich (bay local), promocja lokalnych wytwórców i produktów, • Rozwój szkolnictwa zawodowego: branżowego i technicznego, • Wzrost dochodów dyspozycyjnych przedsiębiorców indywidualnych i pracowników w związku z obniżeniem stawki podatku dochodowego od osób fizycznych, sukcesywnym zwiększaniem kwoty wolnej od podatku dochodowego oraz stałej kwoty pomniejszającej podatek dochodowy, • Ułatwienia w rozpoczęciu działalności gospodarczej, m.in. wprowadzenie tzw. ulgi na start w zakresie ZUS dla nowych firm, • Ułatwienia w rozpoczęciu i doinwestowaniu działalności gospodarczej ze względu na obniżenie stóp procentowych przez NBP, • Zatrzymanie wzrostu cen, który nasilił się pod koniec 2019, ze względu na spadek dochodów ludności i obniżenie popytu, w związku z załamaniem gospodarczym, co wpłynie na obniżenie 	<ul style="list-style-type: none"> • Globalny kryzys gospodarczy, spowolnienie tempa rozwoju gospodarczego w kraju i ryzyko recesji gospodarczej w związku z pandemią COVID-19 i ograniczeniom, jakie zostały nałożone na przedsiębiorstwa, a także utratą płynności finansowej (trudności z regulowaniem zobowiązań, a także z wyegzekwowaniem należności od kontrahentów) szczególnie w sektorze MŚP, • Znaczne podniesienie minimalnego wynagrodzenia oraz składek ZUS, co wpływa na podwyższenie kosztów pracy, • Wprowadzenie tzw. Daniny solidarnościowej od najlepiej zarabiających osób fizycznych rozliczających się z podatku dochodowego, a także perspektywa zniesienia górnych limitów na ubezpieczenia społeczne, co może wpłynąć na ograniczanie działalności przez najlepiej prosperujące przedsiębiorstwa, • Niższa zyskowność przedsiębiorstw, ze względu na konieczność obniżenia marży i dostosowanie cen do obniżającego się popytu, • Niższa efektywność przedsiębiorstw, mierzona relacją efektów do nakładów, m.in. Ze względu na konieczność obniżenia produkcji oraz wzrost kosztów, w tym kosztów pracy, m.in.

<p>kosztów czynników produkcji i kosztów dystrybucji (m.in. spadek ceny ropy naftowej),</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wzrost znaczenia pracy zdalnej, a tym samym możliwość obniżenia kosztów pracy, • Dywersyfikacja działalności i rynków docelowych, szczególnie przez przedsiębiorstwa, które specjalizują się w obsłudze rynków jednorodnych, • Perspektywa działań w zakresie polityki monetarnej i fiskalnej w ramach tarczy antykrzysowej państwa, przeciwdziałająca negatywnym skutkom spowolnienia gospodarczego, • Polityka lokalna skierowana na podjęcie działań pomocowych firmom, które odnotowały drastyczny spadek produkcji lub są zagrożone bankructwem, a także osobom, które utraciły pracę w wyniku pandemii COVID-19. 	<p>Ze względu na konieczność wypłacania pracownikom tzw. „postojowego”,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zaburzenia w łańcuchu dostaw i powiązań gospodarczych między kontrahentami, w tym niedobory w dostawie materiałów, surowców i półfabrykatów, szczególnie firm współpracujących z krajami o największym nasileniu pandemii COVID-19, • Spadek międzynarodowej wymiany gospodarczej, który uderzy w przedsiębiorstwa specjalizujące się w obsłudze rynków zagranicznych, • Odłożenie planów rozwoju przedsiębiorstw, zarówno pod względem rozwoju infrastruktury, wdrażania innowacji, jak i tworzenia nowych miejsc pracy, • Zmniejszenie wpływów do gminy z udziału w podatkach PIT i CIT, a także podatku od nieruchomości, • Spadek dochodów mieszkańców gminy, a tym samym zdolności nabywczej, skutkujący znacznym obniżeniem wydatków na dobra i usługi oferowane przez przedsiębiorstwa lokalne.
---	--

W związku z rewolucją przemysłową 4.0, która generuje postęp naukowy, robotyzacja, sztuczna inteligencja, transformacja cyfrowa, gospodarka gminy Tarnowo Podgórne wymaga tworzenia nowych trwałych przewag konkurencyjnych. W tym celu konieczne jest selektywne i skoncentrowane wspieranie potencjalnych sektorów wzrostu z wykorzystaniem narzędzi innowacji.

Ponadto koncentracja w ramach poszczególnych branż/sektorów powinna dotyczyć współpracy w zakresie B+R+I oraz inteligentnej reindustrializacji (np. wdrażanie nowych rozwiązań, w tym technologii cyfrowych do tradycyjnych sektorów, gałęzi przemysłu). Wzrost liczby aktywnych MŚP oraz gospodarstw rolnych wdrażających innowacje i nowe technologie umożliwi godzenie potrzeby wzrostu produktywności z potrzebą zaspokajania oczekiwań społecznych i środowiskowych.

Główne wyzwania w zakresie rozwoju przedsiębiorczości

- Rozwój inicjatyw opartych o współpracę nauki, B+R i biznesu,
- Wspieranie potencjalnych sektorów wzrostu z wykorzystaniem narzędzi innowacji,
- Rozwój sieci i kooperacji w gospodarce gminy i całej aglomeracji poznańskiej,
- Zwiększanie innowacyjności i umiędzynarodowienia MŚP,
- Zintensyfikowanie przez przedsiębiorstwa działań prośrodowiskowych,
- Rozwój lokalnych instrumentów pomocowych, szczególnie MŚP, w okresie załamania gospodarczego spowodowanego pandemią COVID-19,
- Intensyfikacja działań w zakresie promocji i informacji gospodarczej.

5.2. Struktura gospodarcza gminy

Strukturę przedmiotową gospodarki należy rozpatrywać pod względem wielkości zatrudnienia, wartości produkcji oraz liczby podmiotów w poszczególnych sektorach i branżach. Jednakże pewną trudnością w takiej wielostronnej charakterystyce jest możliwość pozyskania wyczerpujących i aktualnych danych dla poszczególnych sektorów gospodarki. Dywersyfikacja, wielofunkcyjność gospodarki zwiększa odporność gospodarki na szoki rynkowe, umożliwia niwelowanie strat w jednej dziedzinie zyskiem z innej, zwiększa zasobność lokalnego rynku pracy, a tym samym wpływa na kondycję finansową gminy, jej konkurencyjność i atrakcyjność dla potencjalnych inwestorów i mieszkańców. Prezentowana poniżej struktura działowo-gałęziowa obrazuje profil gospodarki gminy Tarnowo Podgórne, a analiza zmian w czasie tendencje i kierunki jej rozwoju.

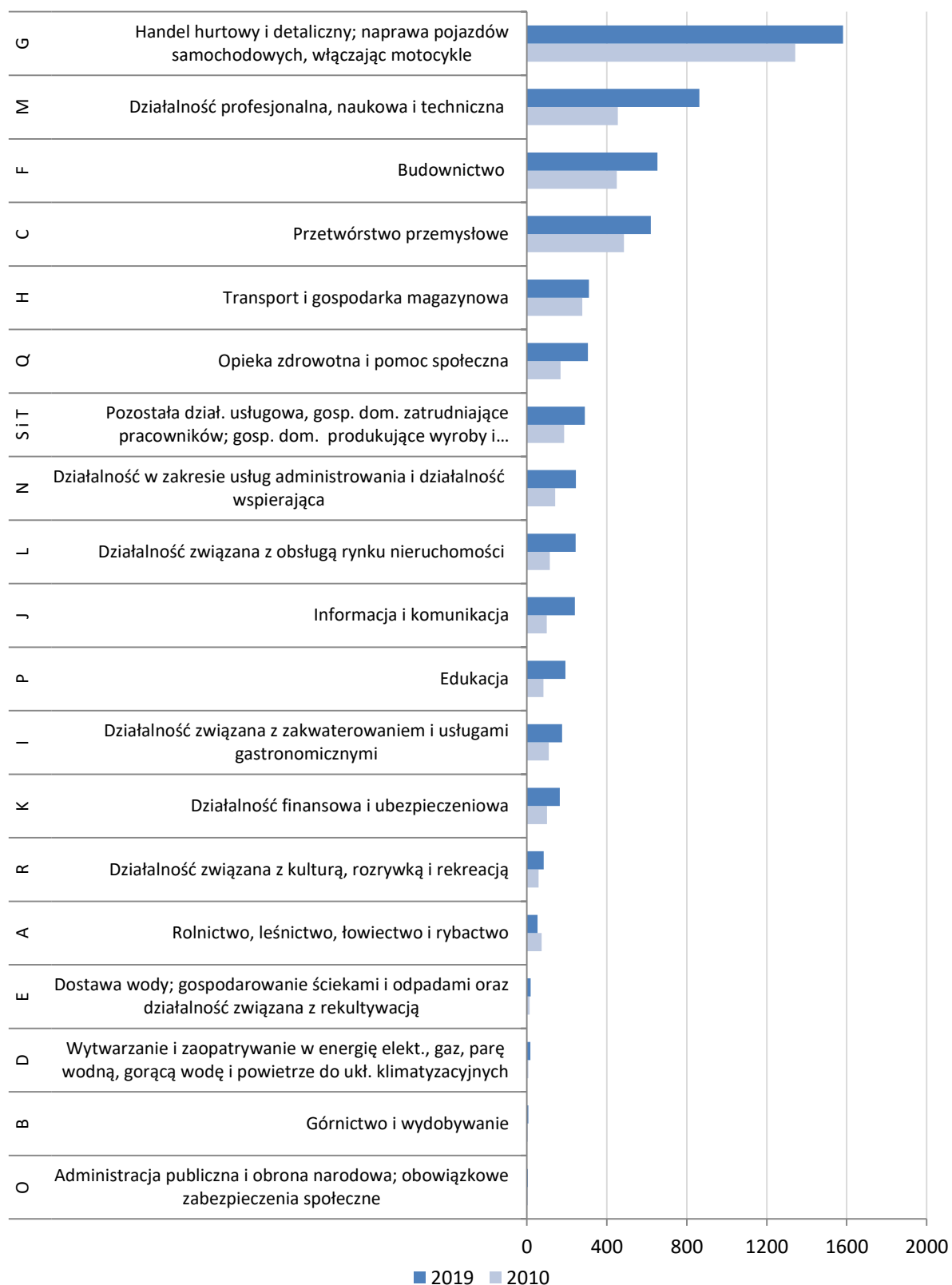
5.2.1. Struktura działowo-gałęziowa

Struktura gospodarki gminy Tarnowo Podgórne określona została na podstawie struktury zatrudnienia według sekcji PKD2007, a także struktury podmiotów na podstawie sekcji i działów PKD2007, z uwzględnieniem danych REGON i Powszechnego Spisu Rolnego w 2010 r. oraz uzupełniających źródeł informacji.

W 2019 r. spośród 6108 podmiotów gospodarki narodowej w gminie, największą grupę stanowiły podmioty trudniące się handlem hurtowym i detalicznym oraz naprawą pojazdów samochodowych (1581 podmiotów), prowadzące działalność profesjonalną, naukową i techniczną (863 podmioty), a w dalszej kolejności: budownictwo (653 podmioty), przetwórstwo przemysłowe (620 podmiotów), transport i gospodarka magazynowa (310 podmiotów) oraz opieka zdrowotna i pomoc społeczna – 305 podmiotów (ryc. 47).

Największy przyrost w 2019 r. w stosunku do 2010 r. dotyczył liczby podmiotów działających w zakresie informacji i komunikacji (z 99 do 240), edukacji (z 83 do 193) oraz prowadzących obsługę rynku nieruchomości (z 114 do 244).

Ryc. 47. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON według sekcji PKD2007 w gminie Tarnowo Podgórne w 2010 i 2019 r.

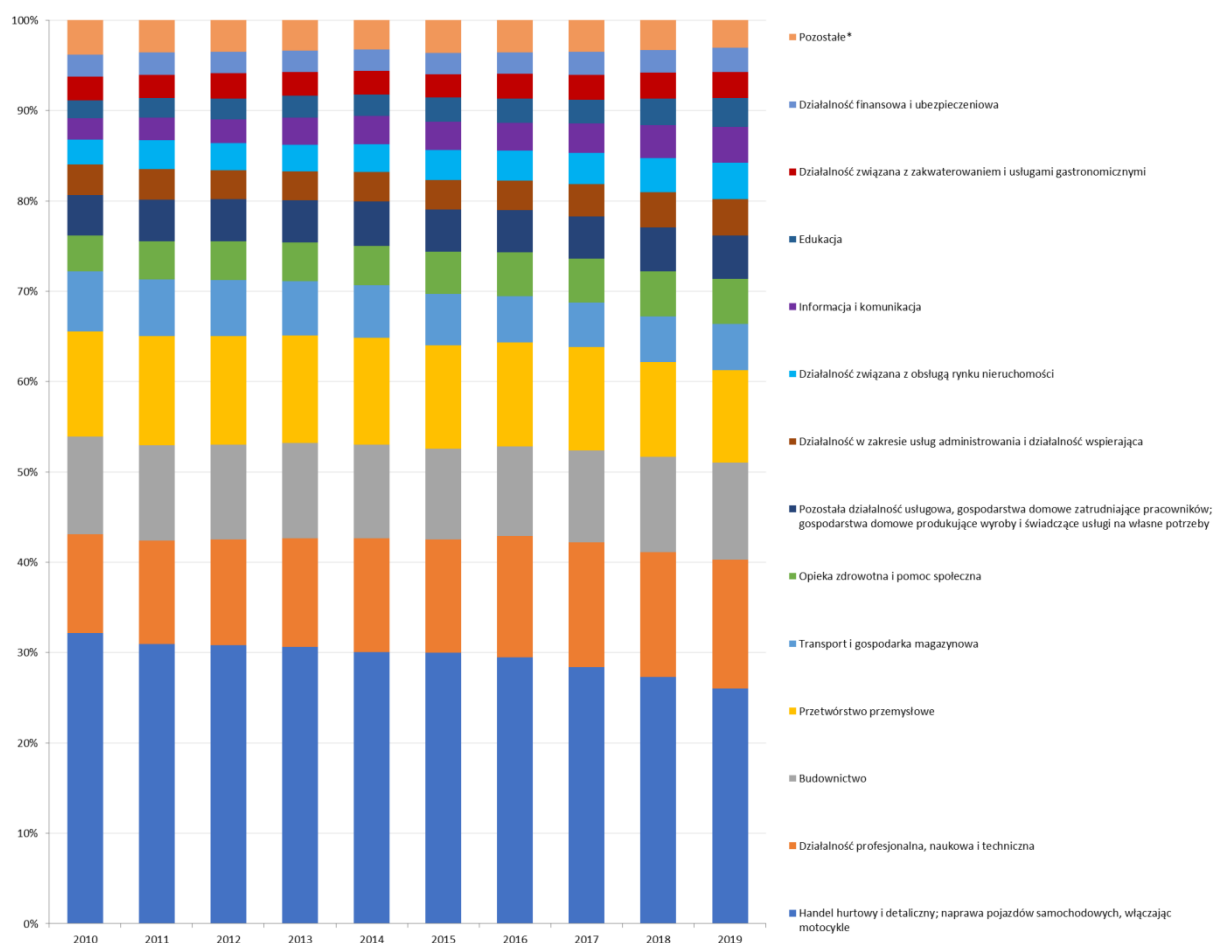

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Struktura podmiotów gospodarki narodowej, mimo zwiększenia ich liczebności w okresie 2010-2019, nie ulegała zasadniczym zmianom (ryc. 48). W 2019 r. największą

grupę stanowiły podmioty świadczące usługi (ponad 50%), przede wszystkim w zakresie działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej, transportu i gospodarki magazynowej oraz opieki zdrowotnej i pomocy społecznej. Prawie 26% podmiotów trudniło się handlem hurtowym i detalicznym oraz naprawą pojazdów samochodowych, a prawie 21% to podmioty związane z budownictwem i przetwórstwem przemysłowym.

Ryc. 48. Struktura podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON według sekcji PKD2007 w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019

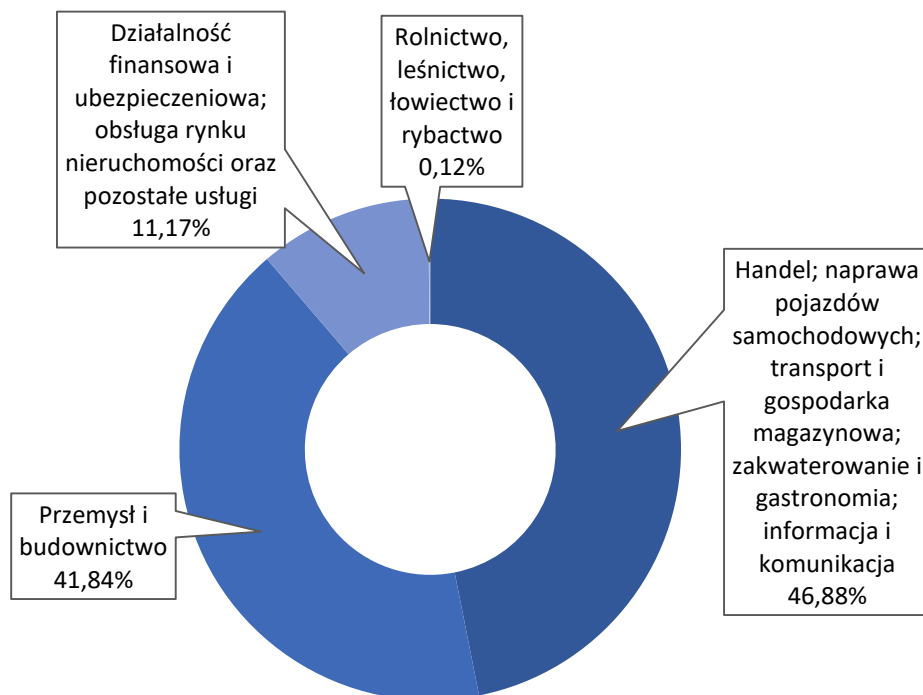

* Pozostałe sekcje: działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją, rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją, wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych, górnictwo i wydobywanie, administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Profil gospodarczy gminy Tarnowo Podgórne obrazuje także struktura zatrudnienia według grup sekcji PKD (ryc. 49).

Ryc. 49. Struktura pracujących według grup sekcji PKD2007* w gminie Tarnowo Podgórne w 2018 (stan na 31 XII)

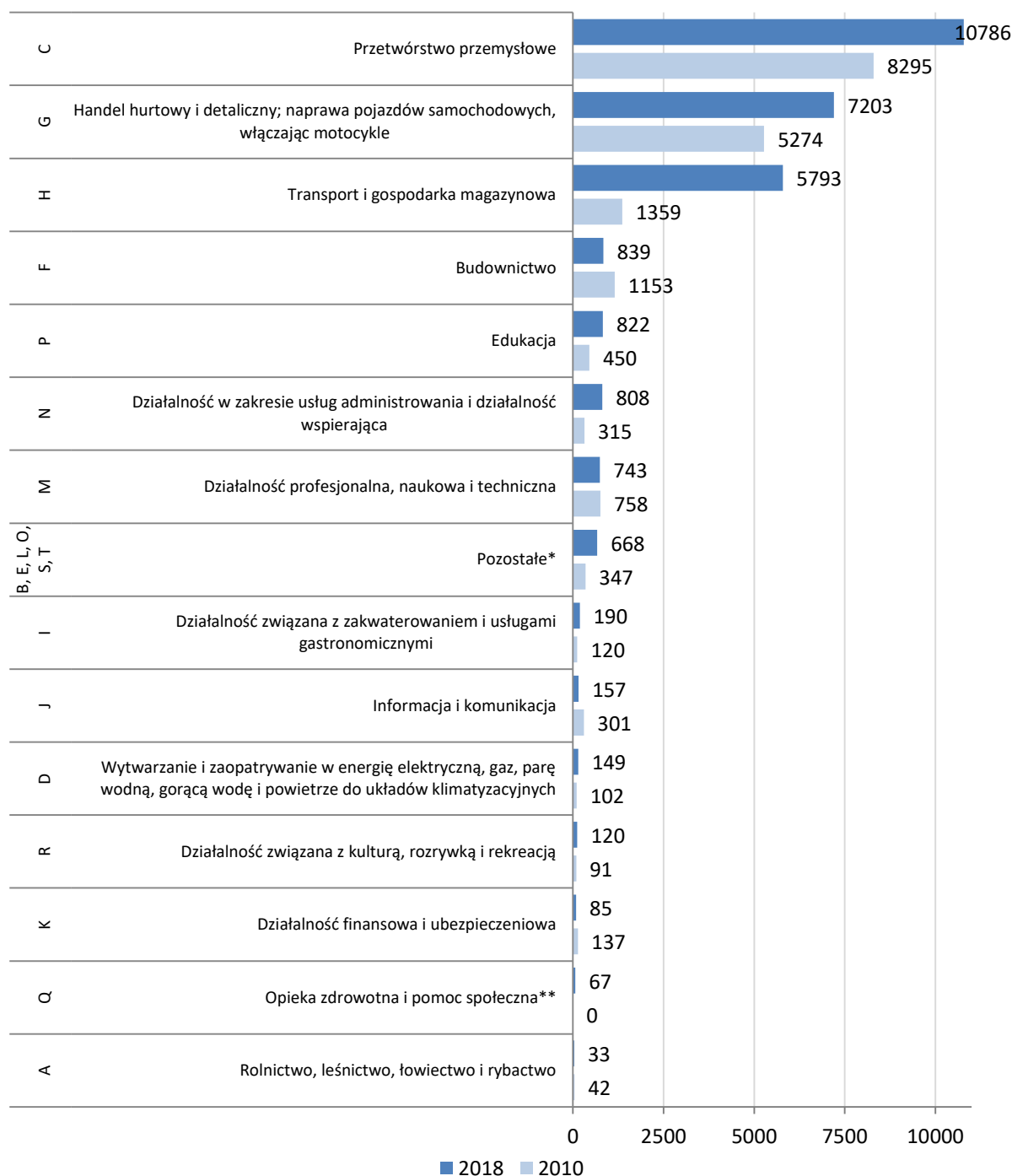

*według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 oraz gospodarstw indywidualnych w rolnictwie

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Województwo wielkopolskie...* (2019), s. 187

W 2010 r. w gminie Tarnowo Podgórne wyraźnie dominował sektor przemysłowy, w którym pracowało przynajmniej 44% osób (ryc. 50). Kolejnym był sektor handlowy (przynajmniej 28%) i usługowy (przynajmniej 24%). W sektorze rolniczym pracowało 0,2% osób. W 2018 r. profil gospodarczy gminy uległ zmianie. W stosunku do 2010 zmniejszył się o 5 pkt. proc. udział ludności pracującej w przemyśle i w 2018 r. wynosił on 38%. Zwiększeniu uległ natomiast udział pracujących w sektorze usługowym, w którym w 2018 r. pracowało przynajmniej 33% osób, tj. około 9 pkt. proc. więcej niż w 2010 r. W sektorze handlowym pracowało w 2018 r. około 25% osób, co oznacza spadek o 3 pkt. proc. w stosunku do 2010 r. Natomiast udział pracujących w sektorze rolniczym zmniejszył się o połowę i obecnie wynosi zaledwie 0,1%. Tarnowo Podgórne, pod względem zatrudnienia, jest zatem obecnie gminą zdecydowanie przemysłowo-usługową.

Ryc. 50. Struktura pracujących według grup sekcji PKD2007 w gminie Tarnowo Podgórne w 2010 i 2018 r.

*Do działalności pozostałej zaliczone są: górnictwo i wydobywanie, dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją, działalność związana z obsługą rynku nieruchomości, administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne, pozostała działalność usługowa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Poznaniu (2020).

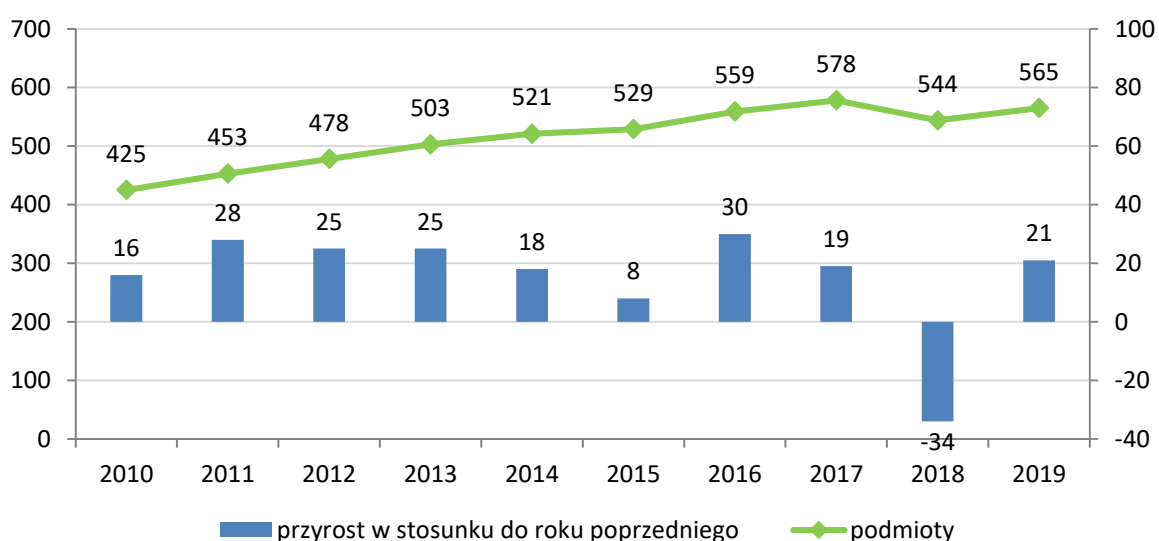
5.2.2. Działalność przemysłowa

Przemysł należy do kluczowych działów gospodarki, ponieważ dostarcza środków pracy wszystkim pozostałym działom. Z jednej strony jest najmniej uzależniony od warunków klimatycznych i procesów biologicznych, ale z drugiej strony w znacznym stopniu zależy od rozwoju nauki i techniki, wielkości siły roboczej, wydajności pracy, dostępności terenów inwestycyjnych oraz odpowiedniej infrastruktury technicznej i transportowej. Przemysł przede wszystkim pełni funkcję produkcyjną związaną z pozyskiwaniem i przetwarzaniem różnego rodzaju materiałów i surowców. Jest czynnikiem rozwoju przestrzennego i historycznie był związany z rozwojem miast i przyspieszeniem procesów urbanizacyjnych, ale także przekształcaniem środowiska naturalnego i eksploatacją jego zasobów. Pełni również funkcję społeczno-ekonomiczną ze względu na tworzenie produktów w odpowiedzi na rosnące oczekiwania i potrzeby konsumentów, dostarczanie wielu miejsc pracy, dywersyfikację zatrudnienia, rozwój techniki produkcji i polepszenie warunków życia.

Do działalności przemysłowej zaliczone zostały podmioty zakwalifikowane do sekcji B, tj. górnictwo i wydobywanie (działy 06, 08), sekcji C, tj. przetwórstwo przemysłowe (działy 10-32) oraz sekcji J, tj. informacja i komunikacja (działy 58-59) zgodnie z PKD2007.

Działalność przemysłowa ma zasadniczy udział w strukturze gospodarki Tarnowa Podgórnego. W 2018 r. znajdowało w niej zatrudnienie prawie 10,8 tys. osób, tj. około 38% ogółu osób pracujących w gminie, nie uwzględniając pracujących w mikroprzedsiębiorstwach. W 2019 r. działalność przemysłową prowadziło 627 podmiotów gospodarczych, co oznacza prawie 28% przyrost w stosunku do 2010 (ryc. 51). W niemal całym okresie 2010-2019 widoczny jest rokroczny przyrost podmiotów. Wyjątkiem był 2018 r., w którym liczba podmiotów zmniejszyła się o 37 w stosunku do 2017 r., tj. o niespełna 6%.

Ryc. 51. Podmioty gospodarki narodowej prowadzące działalność przemysłową w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019

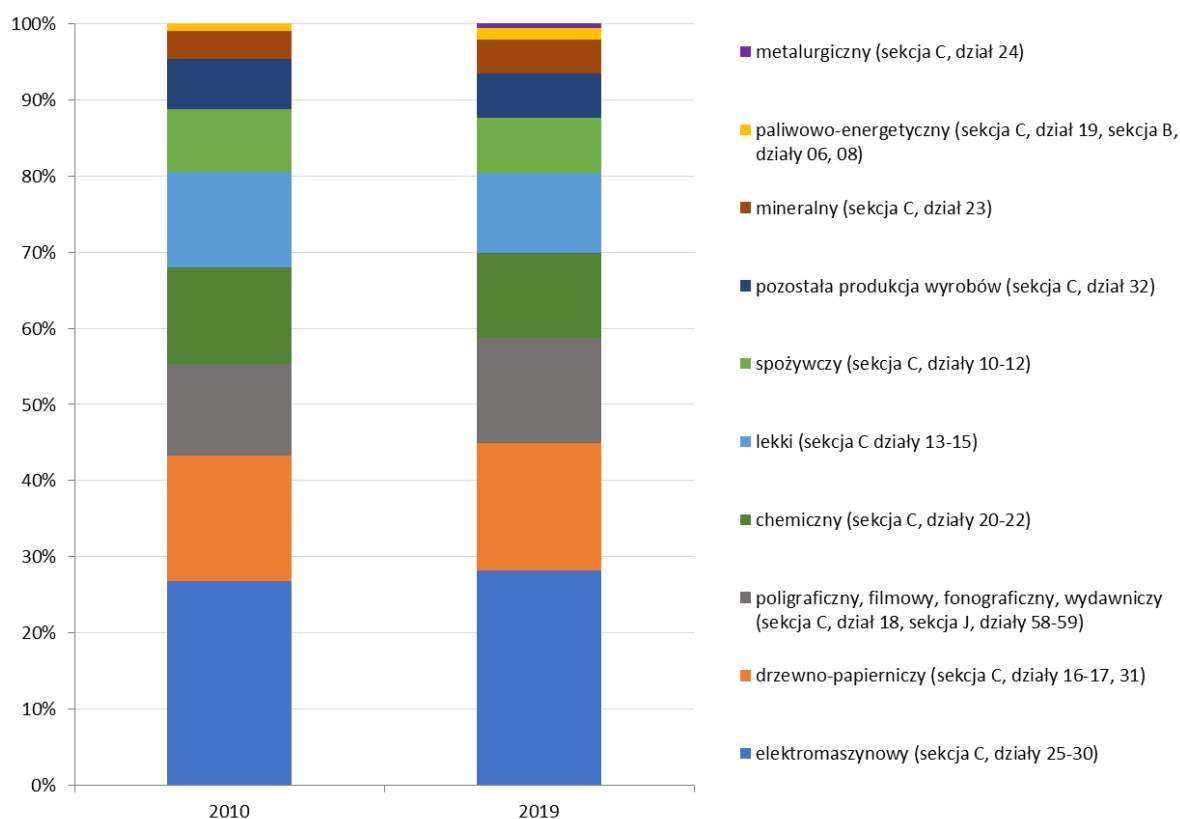

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W 2019 r. najwięcej, bo 620 podmiotów prowadzących działalność przemysłową, zgodnie z klasyfikacją PKD2007, zajmowało się przetwórstwem przemysłowym, czyli co 10 firma działająca w Tarnowie Podgórny. Jednakże około 14% (tj. 90 firm) z nich można zaliczyć do sektora usług, ponieważ zajmowało się naprawą, konserwacją i instalowaniem maszyn i urządzeń.

Struktura przemysłu w gminie Tarnowo Podgórne uległa nieznacznym zmianom w 2019 r. porównując do 2010 r. (ryc. 52). Jest ona zróżnicowana i obejmuje prawie wszystkie rodzaje przemysłu, wśród których **najwięcej podmiotów (159) zajmuje się przemysłem elektromaszynowym**, a w dalszej kolejności drzewno-papierniczym (95). Sporą grupę stanowią przedsiębiorstwa działające w przemyśle chemicznym (63), lekkim (59), poligraficznym (50) i spożywczym (41).

Ryc. 52. Struktura przemysłu według liczby podmiotów gospodarki przemysłowej w gminie Tarnowo Podgórne w 2010 i 2019 r.

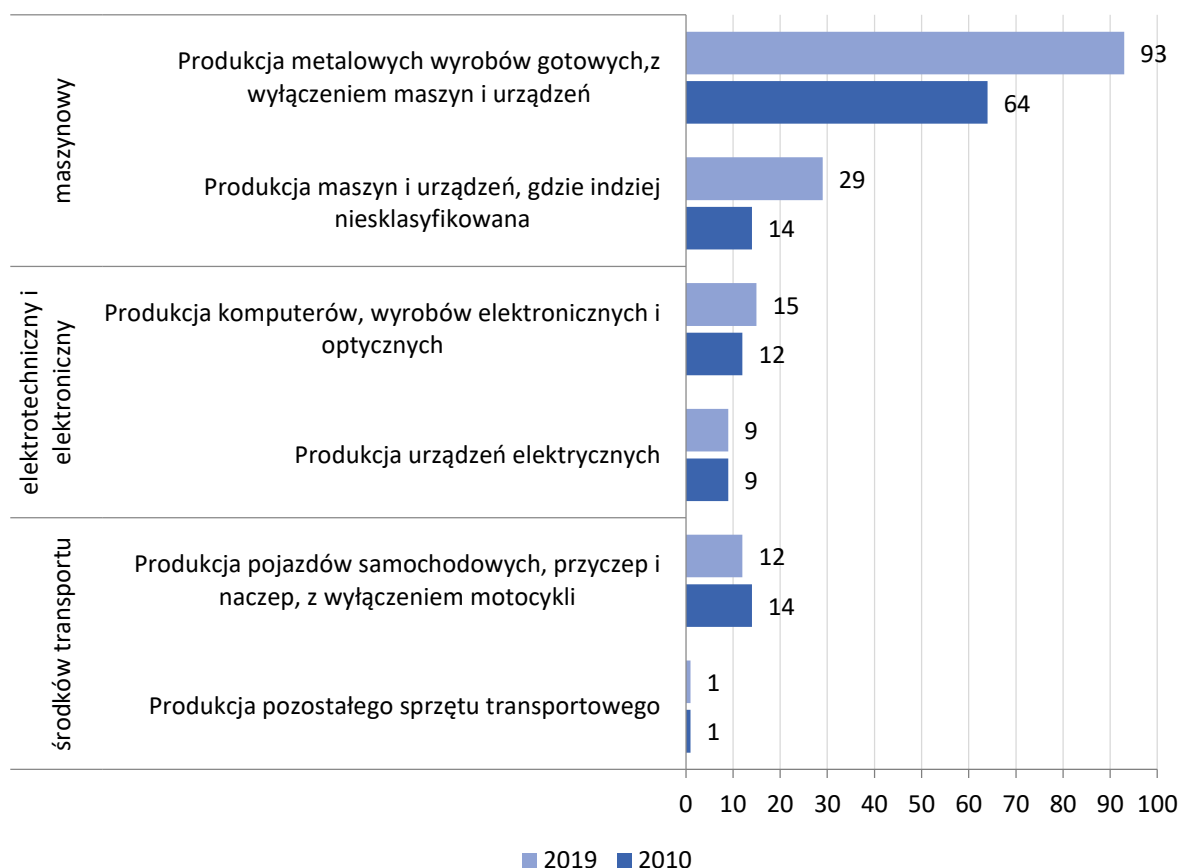

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

W przemyśle elektromaszynowym funkcjonują w gminie Tarnowo Podgórne podmioty zajmujące się w szczególności przemysłem maszynowym, a także przemysłem elektrotechnicznym i elektronicznym oraz przemysłem środków transportu (ryc. 53). W przemyśle maszynowym odnotowano w 2019 r. największy przyrost liczby podmiotów w stosunku do 2010 r., spośród których zdecydowana większość (93) trudni się produkcją metalowych wyrobów gotowych, a pozostałe zajmują się produkcją maszyn i urządzeń.

W tej grupie znajdują się m.in. Zakłady Mechaniczne Kazimieruk, funkcjonujące w Tarnowie Podgórny od 2010 r., a także Kayser Automotive Systems Polska Sp. z o.o. produkujący części i komponenty motoryzacyjne oraz Kimball Electronics – producent wyrobów elektronicznych, a także producent saun fińskich AMS Sauna.

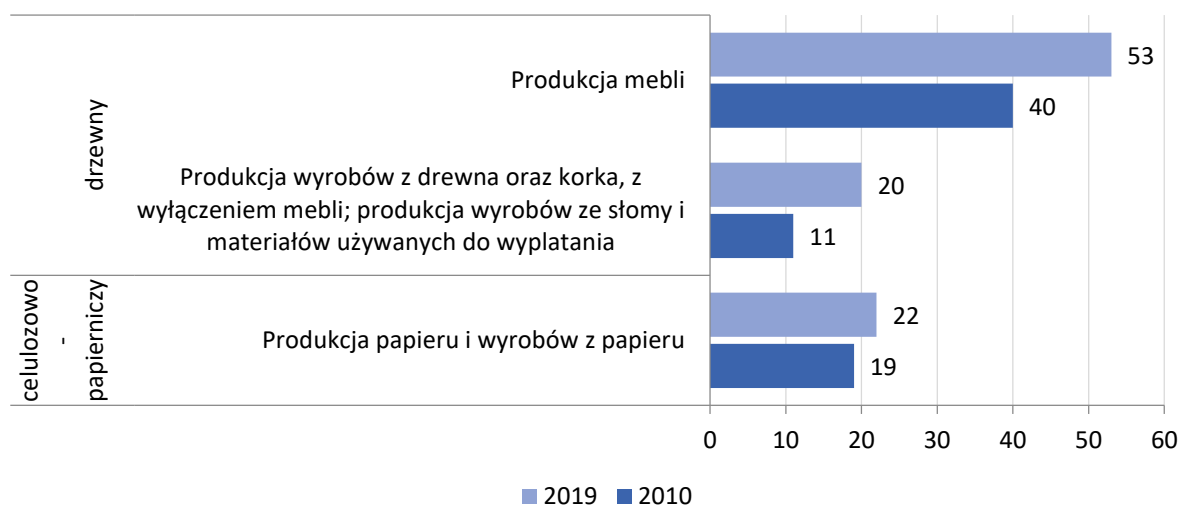
Ryc. 53. Podmioty gospodarki narodowej działające w przemyśle elektromaszynowym w gminie Tarnowo Podgórne w 2010 i 2019 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Przemysł drzewno-papierniczy stanowi drugi pod względem liczebnym rodzaj przemysłu w gminie i, podobnie jak przemysł elektromaszynowy, również odnotował wysoki przyrost liczby podmiotów w 2019 r. w stosunku do 2010 r. (ryc. 54). Najwięcej podmiotów zajmuje się przemysłem drzewnym, w szczególności produkcją mebli. Wśród nich jest m.in. Balma, która zaczęła działalność w Tarnowie Podgórny, a obecnie jest dużym przedsiębiorstwem aktywnym na rynku krajowym i międzynarodowym. Do tej grupy zaliczyć można również Hammer Poznań, zajmujący się produkcją opakowań kartonowych.

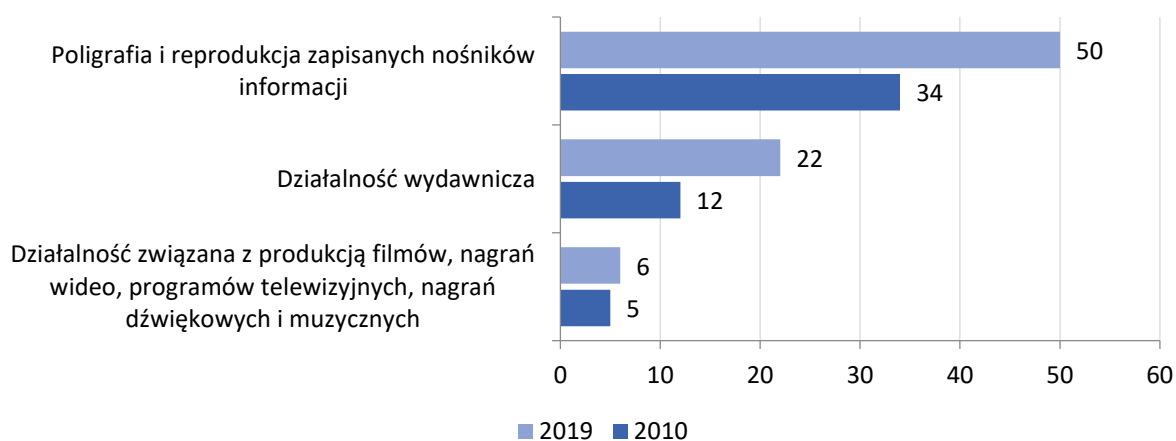
Ryc. 54. Podmioty gospodarki narodowej działające w przemyśle drzewno-papierniczym w gminie Tarnowo Podgórne w 2010 i 2019 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

W 2019 r. 78 firm prowadziło działalność w przemyśle poligraficznym, filmowym, fonograficznym i wydawniczym, tj. o 27 więcej niż w 2010 r. (ryc. 55). Najwięcej, bo 50 firm w 2019 r. zajmowało się poligrafią i reprodukcją zapisanych nośników informacji zajmowało się 50 firm. Wśród nich są m.in. PolskaPresse, Saueressing, POL-MAK.

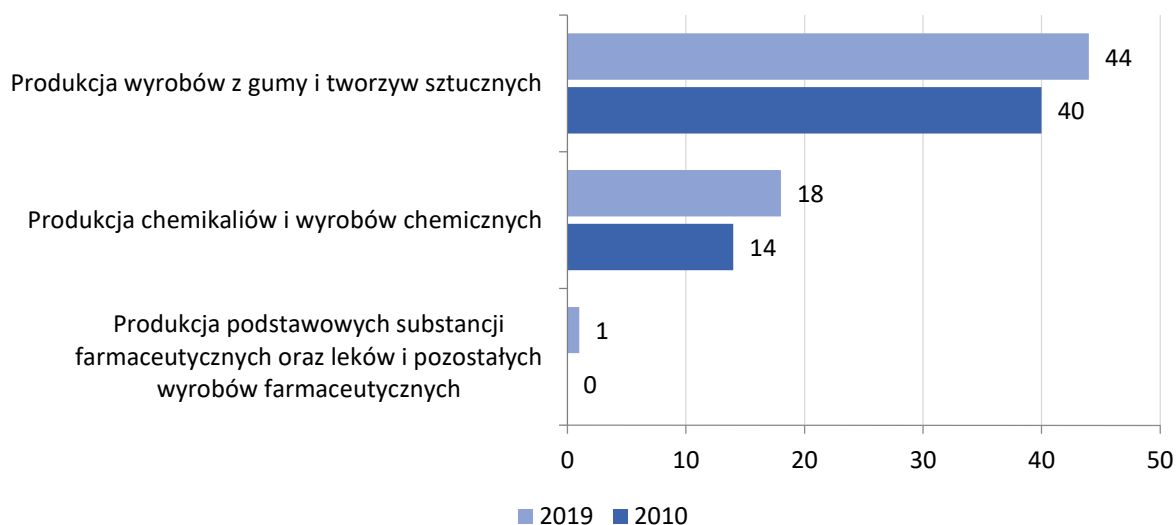
Ryc. 55. Podmioty gospodarki narodowej działające w przemyśle poligraficznym, filmowym, fonograficznym i wydawniczym w gminie Tarnowo Podgórne w 2010 i 2019 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

W przemyśle chemicznym dominują podmioty zajmujące się produkcją wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych, m.in. DEK-POL, Gizeh (ryc. 56). Kilkanaście firm zajmuje się produkcją chemikaliów i wyrobów chemicznych (np. firmy A&i, Remmers, Inter-Iodex, DonauChem).

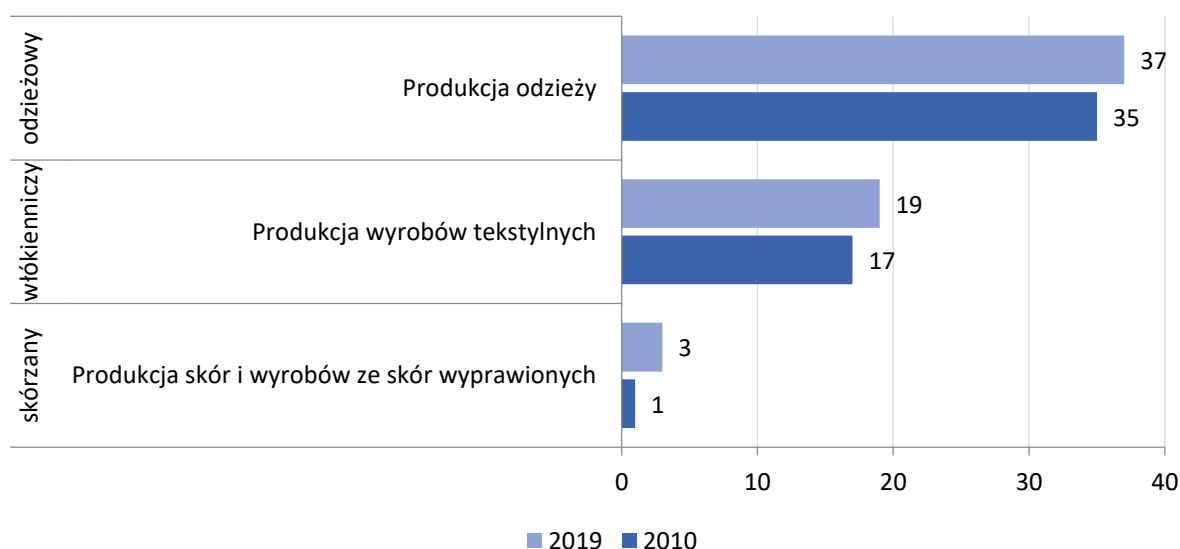
Ryc. 56. Podmioty gospodarki narodowej działające w przemyśle chemicznym w gminie Tarnowo Podgórne w 2010 i 2019 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Przemysł lekki w gminie Tarnowo Podgórne obejmuje głównie podmioty zajmujące się produkcją odzieży, a w dalszej kolejności produkcją wyrobów tekstylnych, jak również produkcją skór i wyrobów ze skór wyprawionych (ryc. 57).

Ryc. 57. Podmioty gospodarki narodowej działające w przemyśle lekkim w gminie Tarnowo Podgórne w 2010 i 2019 r.

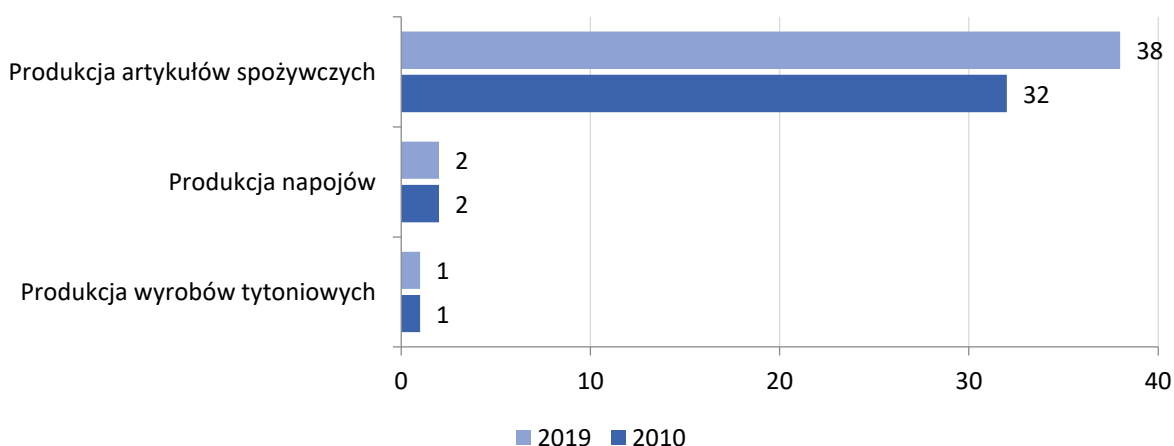

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

W przemyśle spożywczym, największa grupa firm zajmuje się produkcją artykułów spożywczych (ryc. 58). Zaliczają się do nich m.in. Strauss Cafe (produkująca kawy MK Cafe,

Pedro's, Fort i Mildano), Mondelez (słodycze), Millano (wyroby cukiernicze), Glutenex (żywność bezglutenowa). Produkcją napojów zajmuje się m.in. Coca-Cola. Działalność prowadzi również Imperial Tobacco Polska, producent wyrobów tytoniowych, który w Tarnowie Podgórny ma główną siedzibę firmy.

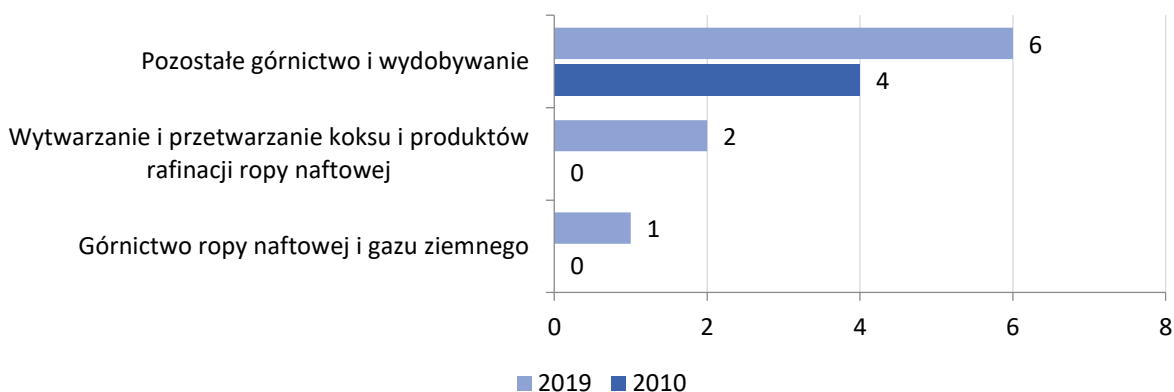
Ryc. 58. Podmioty gospodarki narodowej działające w przemyśle spożywczym w gminie Tarnowo Podgórne w 2010 i 2019 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

W gminie Tarnowo Podgórne rozwinął się również przemysł paliwowo-energetyczny (ryc. 59). W 2019 r. firm prowadzących taką działalność było dwukrotnie więcej niż w 2010. Największą grupę stanowiły podmioty zaklasyfikowane do grupy „pozostałe górnictwo i wydobywanie”, tj. m.in. wydobywanie kamienia, piasku i gliny.

Ryc. 59. Podmioty gospodarki narodowej działające w przemyśle paliwowo-energetycznym w gminie Tarnowo Podgórne w 2010 i 2019 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

W 2019 r. 25 firm, czyli ponad połowę więcej niż w 2010 r., zajmuje się produkcją wyrobów z mineralnych surowców niemetalicznych. W gminie działają również 3 firmy

zajmujące się produkcją metali, podczas gdy jeszcze w 2010 r. nie było żadnej firmy zajmującej się przemysłem metalurgicznym.

5.2.3. Handel detaliczny

Handel detaliczny nie jest traktowany jako usługa stricte społeczna, ale jego konsumencki charakter daje asumpt do zakwalifikowania go do usług zaspokajających podstawowe potrzeby społeczne. **Handel detaliczny jest działalnością o coraz większym znaczeniu także dla rozwoju lokalnego.** Tworzy duży rynek pracy, organizuje przestrzeń często blisko miejsc zamieszkania a także kreuje nowego typu relacje społeczne. W realizacji celów rozwojowych miast i gmin usługi handlowe pełnią co najmniej sześć podstawowych funkcji (Kaczmarek 2016):

1. Umożliwia dostęp i korzystanie z placówek i obiektów handlowych zgodnie z powszechnie występującymi potrzebami mieszkańców (funkcja konsumencka);
2. Ma istotny i stale rosnący udział w tworzeniu miejsc pracy (funkcja zatrudnienia);
3. Stanowi o strukturze zagospodarowania i ładzie przestrzennym (funkcja architektoniczna i urbanistyczna);
4. Wpływa na centralność miejscowości i całej gminy, ich randze w hierarchii osadniczej aglomeracji, regionu (funkcja centralna);
5. Ma istotny udział w dochodach budżetu gminy, gdyż jako działalność gospodarcza objęta jest różnego rodzaju podatkami (funkcja dochodowa);
6. Kształtuje formy i zaspokaja potrzeby związane ze spędzaniem czasu wolnego, szczególnie centra handlowe tworzą przestrzeń dla rozrywki, kultury i relacji społecznych (funkcja kulturowa).

Znaczenie funkcji konsumenckiej wynika z prawa obywateli do korzystania z placówek handlowych. Wiążą się z tym szczególne wymagania związane z warunkami i standardami funkcjonowania placówek handlowych. Prawo do powszechnego korzystania z handlu oznacza, że jego rozmieszczenie, a szczególnie odległość od miejsc zamieszkania, powinny być dostosowane do częstości korzystania i liczby mieszkańców jaką może efektywnie obsługiwać pojedyncza placówka usługowa. W sektorze handlu, w normalnie działającej gospodarce, funkcje regulacyjne w odniesieniu do zaspokojenia potrzeb ludności spełnia rynek. Interwencja władzy samorządowej ograniczona jest w zasadzie do oddziaływania instrumentami planistycznymi i związanymi z lokalną gospodarką nieruchomościami. Pewien wyjątek, poparty wielowiekową tradycją, stanowią targowiska i hale targowe, których organizowanie i utrzymanie, zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym, jest zadaniem własnym gminy

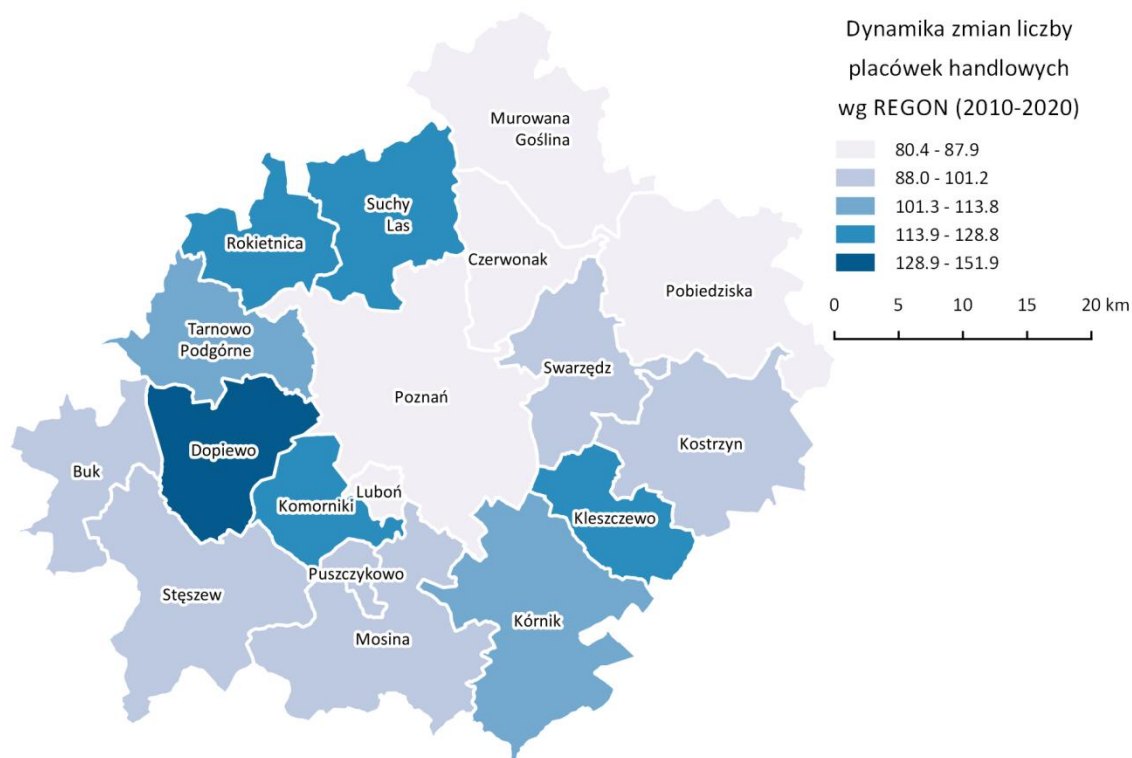
Według danych Urzędu Gminy w 2020 r. na terenie gminy Tarnowo Podgórne zarejestrowane w rejestrze REGON były 590 placówki handlowe (sekcja G, dział 47 - handel detaliczny, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi). W stosunku do roku 2010 liczba ta zwiększyła się o 59 podmiotów, tj. o 11,1%. W porównaniu do pozostałych gmin w powiecie poznańskim, gmina Tarnowo Podgórne jest czwartą gminą pod względem liczby placówek handlowych oraz szóstą pod względem dynamiki zmian.

Tab. 64. Liczba placówek handlowych wpisanych do rejestru REGON (sekcja G, dział 47) w aglomeracji poznańskiej

Gmina	Lata		Przyrost placówek handlowych wg REGON	Dynamika zmian (2010-100%)
	2010	2019		
Luboń	708	603	-105	85,2
Czerwonak	487	398	-89	81,7
Murowana Goślina	347	279	-68	80,4
Pobiedziska	317	270	-47	85,2
Swarzędz	989	958	-31	96,9
Kostrzyn	276	254	-22	92,0
Stęszew	220	199	-21	90,5
Puszczykowo	220	205	-15	93,2
Buk	283	278	-5	98,2
Mosina	604	611	7	101,2
Kleszczewo	71	88	17	123,9
Suchy Las	325	384	59	118,2
Tarnowo Podgórne	531	590	59	111,1
Rokietnica	212	273	61	128,8
Kórnik	471	536	65	113,8
Komorniki	483	599	116	124,0
Dopiewo	314	477	163	151,9
Powiat poznański	6858	7002	144	102,1
Poznań	12637	11106	-1531	87,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Ryc. 60. Zmiany liczby placówek handlowych wpisanych o rejestru REGON (sekcja G, dział 47) w aglomeracji poznańskiej (2010=100%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

W gminach o podobnym profilu, Tarnowo Podgórne jest liderem pod względem liczby obiektów handlowych zarejestrowanych w rejestrze REGON. Dynamika zmian w analizowanych gminach była zbliżona lub wyższa niż w gminie Tarnowo Podgórne.

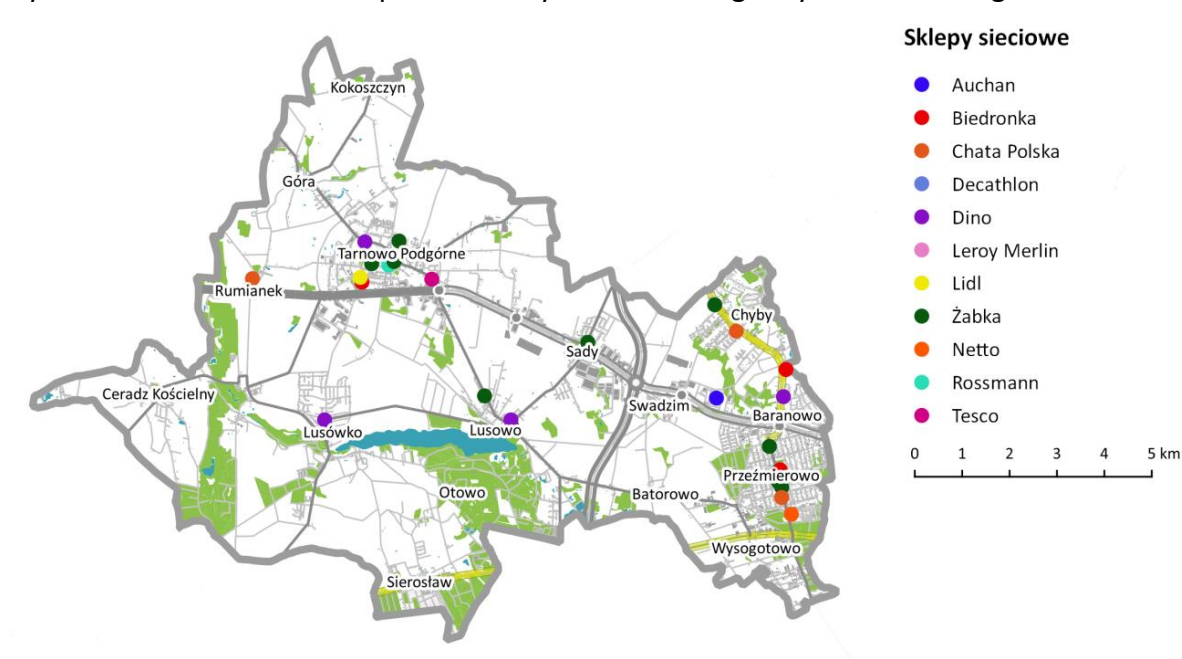
Tab. 65. Liczba placówek handlowych wpisanych do rejestru REGON (sekcja G, dział 47) w gminie Tarnowo Podgórne oraz wybranych gminach podmiejskich

Gmina	Lata		Przyrost placówek handlowych wg REGON	Dynamika zmian [2010-2020]
	2010	2020		
Stryków	148	153	5	103,4
Nadarzyn	293	339	46	115,7
Tarnowo Podgórne	531	590	59	111,1
Kobierzyce	226	336	110	148,7
Komorniki	483	599	116	124,0
Dopiewo	314	477	163	151,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

W ostatnich 20 latach strukturę przestrzenną handlu w gminie Tarnowo Podgórne zdominowały **sieci handlowe**. Najliczniej reprezentowaną siecią handlową jest działająca na zasadach franczyzy sieć dyskontów spożywczych Żabka (10 placówek handlowych). Inne sieci w tym segmencie obecne w gminie to: Dino (4), Chata Polska (4) oraz Biedronka (3 sklepy). Największa koncentracja sklepów sieciowych występuje w Tarnowie Podgórny (8 obiektów) oraz Przeźmierowie (7 obiektów).

Ryc. 61. Rozmieszczenie sklepów sieciowych na terenie gminy Tarnowo Podgórne

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych sieci handlowych.

Na terenie gminy Tarnowo Podgórne zlokalizowanych jest **15 obiektów handlu wielkopowierzchniowego** (dane OSM, 2020), rozumianych jako obiekty handlowe o powierzchni sprzedaży powyżej 400 m². Trzy z tych obiektów to centra handlowe, trzy sklepy wyposażenia i urządzania mieszkań, centrum odzieżowe, centrum sportowe oraz siedem sklepów spożywczych. Największym obiektem handlowym w gminie jest **centrum handlowe Auchan Swadzim** (42 000 m²), powstałe w 2000 r. jako jedno z pierwszych w Polsce. Zlokalizowany w Swadzimiu kompleks handlowo-usługowy obejmuje wielobranżowy hipermarket Auchan oraz sklepy odzieżowo-obuwnicze, specjalistyczne, punkty usługowe, a także stację benzynową. Kluczowym atutem obiektu jest jego lokalizacja wzdłuż drogi krajowej, na trasie wyjazdowej z Poznania. Centrum Auchan uzupełniają dwa inne obiekty handlu wielkopowierzchniowego: Decathlon (artykuły sportowe i turystyczne, obiekt o powierzchni całkowitej 4500 m²) oraz Leroy Merlin (market budowlany, powierzchnia całkowita obiektu wynosi 16000 m²). Razem tworzą one jeden z największych retail parków (parków handlowych) w aglomeracji poznańskiej, z silnym oddziaływaniem także na obszar zachodnich dzielnic Poznania. Ponadgminny zasięg oddziaływania ma również centrum ogrodnicze Jucca (o powierzchni całkowitej 17000 m²), zlokalizowane w Tarnowie Podgórny.

Powierzchnia handlowo-usługowa w centrach handlowych w gminie Tarnowo Podgórne w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wynosi 1667 m² i znacząco przewyższa średnią dla całego kraju, która wynosi 353 m² (Rynek nieruchomości handlowych w Polsce, 2019). Wskaźnik dla gminy przewyższa wartość dla miasta Poznań, głównego ośrodka handlowego w województwie wielkopolskim. W porównaniu do gmin o zbliżonym profilu rozwoju, wyższy wskaźnik osiągnęła jedynie gmina Kobierzyce, na terenie której zlokalizowany jest jeden z największych kompleksów handlowych w Polsce – Aleja Bielany.

Tab. 66. Powierzchnia handlowo-usługowa w centrach handlowych w gminie Tarnowo Podgórne oraz wybranych gminach

Gmina	Powierzchnia handlowo-usługowa w centrach handlowych*	Powierzchnia w centrach handlowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców [m ²]
Stryków	-	-
Dopiewo	3640	136
Komorniki	10250	349
Nadarzyn	6000	439
Tarnowo Podgórne	45130	1667
Kobierzyce	145000	6873
Poznań	630600	1176

* hipermarkety typu dom i ogród, sklepy z artykułami sportowymi nie zostały uwzględnione

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Handel jako dziedzina usług pierwszego rzędu powinien spełniać oczekiwania ludności zarówno, jeśli chodzi o dostępność placówek handlowych (fizyczną i komunikacyjną), jak i zróżnicowanie oferty handlowej, co do standardu świadczonych usług, cen i asortymentu sprzedawanych towarów. Gmina Tarnowo Podgórne posiada dobry dostęp do placówek handlowych zarówno sklepów drobnodetalicznych jak i sieciowych dyskontów. Obecność we wschodniej części gminy parku handlowego Swadzim daje możliwość korzystania mieszkańcom z oferty centrum handlowego z hipermarketem FMCG, artykułów dla domu oraz sportu i turystyki. W niedalekiej odległości znajdują się także centra handlowe zachodniej części Poznania

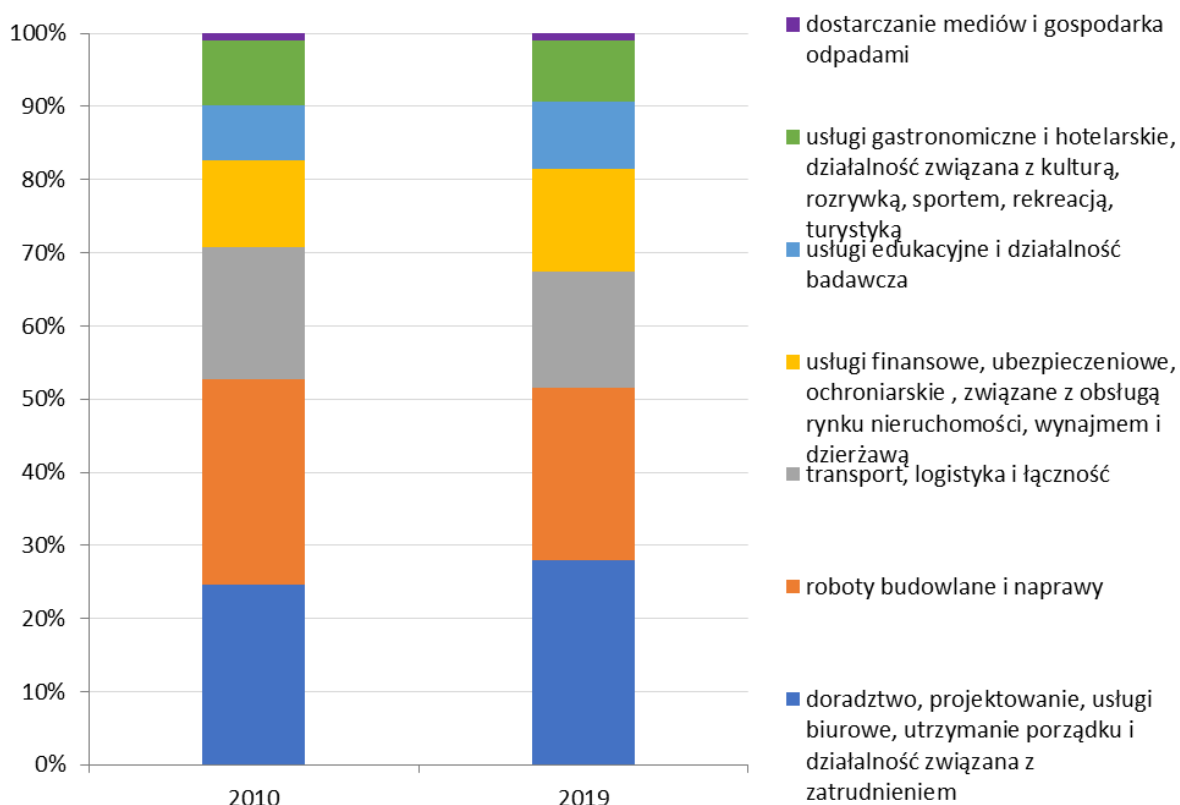
5.2.4. Usługi komercyjne

Usługi komercyjne cechują się odpłatnością i świadczone są przez podmioty gospodarcze, których głównym źródłem utrzymania są dochody własne i środki zewnętrzne, m.in. dotacje zwrotne (kredyty, pożyczki). Zaliczają się tutaj usługi związane z dostarczaniem mediów (energia, woda, gaz), doradztwo, inżynieria, usługi biurowe, roboty budowlane, transport, łączność, obsługa rynku nieruchomości, działalność ekspercka, hotelarstwo, gastronomia, itd. Wśród nich są usługi okołobiznesowe służące lokalnym podmiotom w prowadzeniu i rozwijaniu działalności gospodarczej.

Do działalności usługowej, z ukierunkowaniem na działalność komercyjną i okołobiznesową, zaliczone zostały w niniejszym podrozdziale podmioty zakwalifikowane do Sekcji C „przetwórstwo przemysłowe” (dział 33), Sekcji D „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych”, Sekcji E „Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją” (działy 36-39), Sekcji F „Budownictwo” (działy 41-43), Sekcji H „Transport i gospodarka magazynowa” (działy 49-53), Sekcji I „Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi” (działy 55-56), Sekcji J „Informacja i komunikacja” (61-63), Sekcji K „Działalność finansowa i ubezpieczeniowa” (działy 64, 66), Sekcji L „Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości”, Sekcji M „Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna” (działy 69-74), Sekcja N „Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca” (działy 77-82), Sekcja P „edukacja”, Sekcja R „Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją” (działy 90, 92-93), Sekcja S „Pozostała działalność usługowa” (dział 95) zgodnie z PKD2007.

Strukturę liczby podmiotów prowadzącą działalność usługową w gminie Tarnowo Podgórne prezentuje ryc. 62. W 2019 r., zgodnie z powyższą listą sekcji i działów PKD2007, funkcjonowały **3293 podmioty świadczące usługi, tj. aż o 1300 więcej niż w 2010 r.** Naturalną konsekwencją zmian ilościowych jest również widoczna zmiana struktury podmiotów usługowych w gminie.

Ryc. 62. Struktura liczby podmiotów prowadzącą działalność usługową w gminie Tarnowo Podgórne w 2010 i 2019 r.

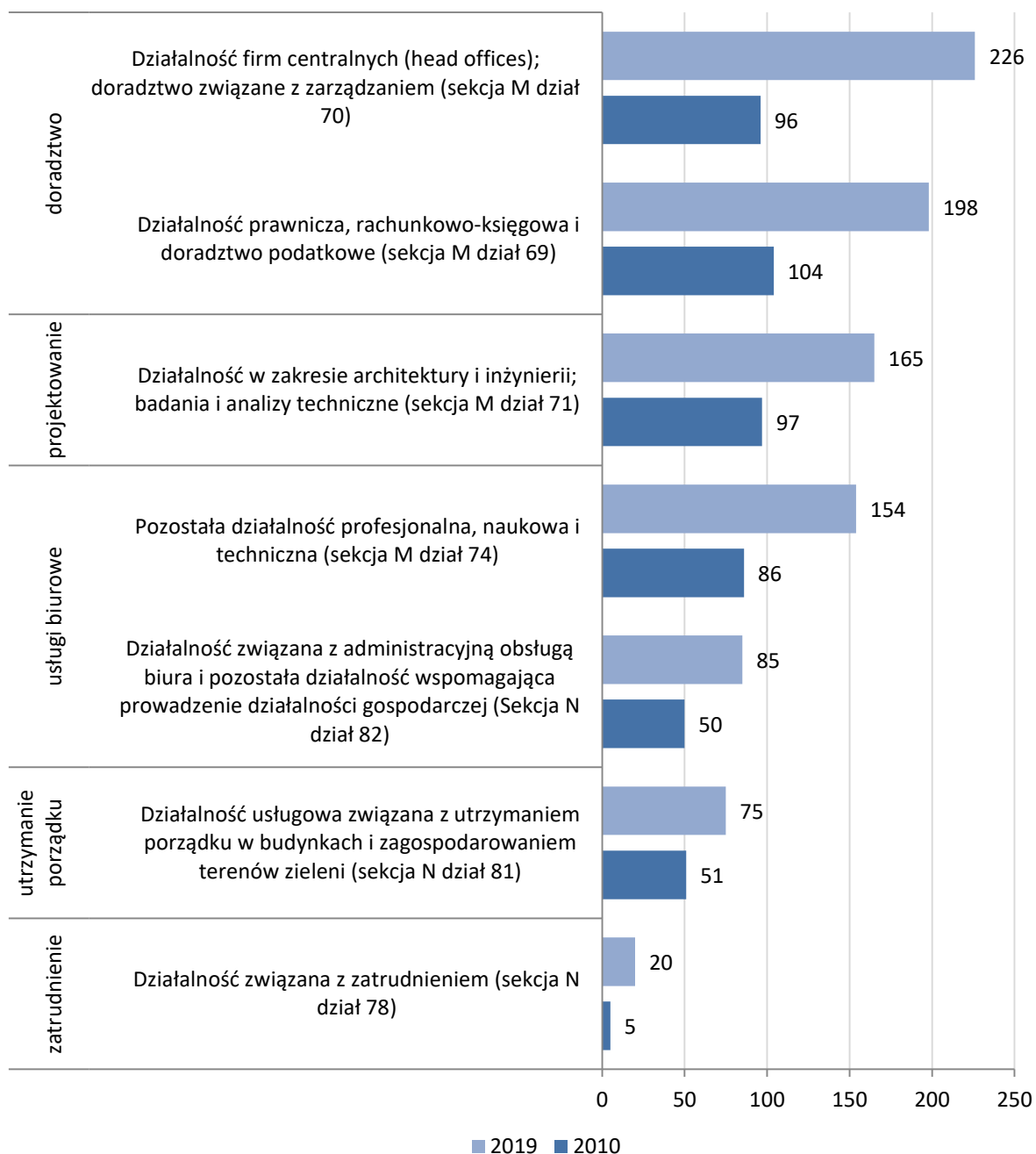

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

W 2019 r. wyraźnie **wzrósł udział podmiotów zajmujących się doradztwem, projektowaniem, usługami biurowymi, utrzymaniem porządku i działalnością związaną z zatrudnieniem, a także świadczących usługi finansowe, ubezpieczeniowe, ochroniarskie, związane z obsługą rynku nieruchomości, wynajmem i dzierżawą, jak również prowadzące usługi gastronomiczne i hotelarskie, działalność związaną z kulturą, rozrywką, sportem, rekreacją i turystyką.** Zmniejszeniu wśród podmiotów świadczących usługi uległ udział podmiotów prowadzących roboty budowlane i naprawy, a także zajmujących się transportem, logistyką i łącznością.

Najwięcej, bo 923 podmioty zajmują się tzw. działalnością wspierającą, jest to prawie dwukrotnie więcej niż w 2010 r. (ryc. 63). W szczególności są to firmy trudniące się doradztwem w zakresie zarządzania, działalności prawniczej, rachunkowo-księgowej, doradztwem podatkowym (ponad 500 podmiotów), projektowaniem (ponad 160 podmiotów) oraz świadczące usługi biurowe, np. administracyjną obsługę biur, wykonywanie fotokopii itd. (ponad 150 podmiotów).

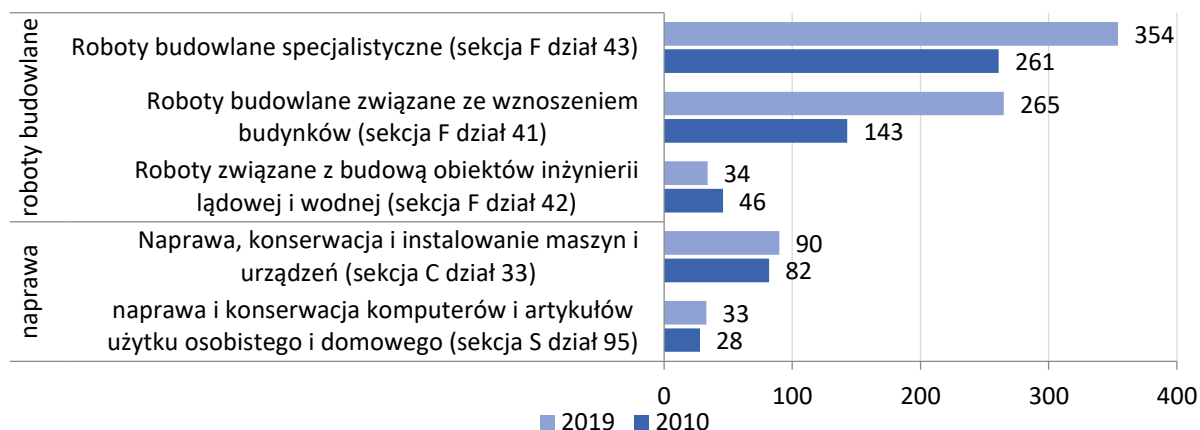
Ryc. 63. Podmioty gospodarki narodowej zajmujące się doradztwem, projektowaniem, usługami biurowymi, utrzymaniem porządku i usługami w zakresie zatrudnienia w gminie Tarnowo Podgórne w 2010 i 2019 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Do drugiej pod względem liczebności grupy podmiotów należą firmy wykonujące roboty budowlane oraz zajmujące się naprawą i konserwacją sprzętu, maszyn i urządzeń (ryc. 64). W 2019 r. do tej grupy zaliczało się 776 podmiotów, czyli prawie o 40% więcej niż w 2010 r.

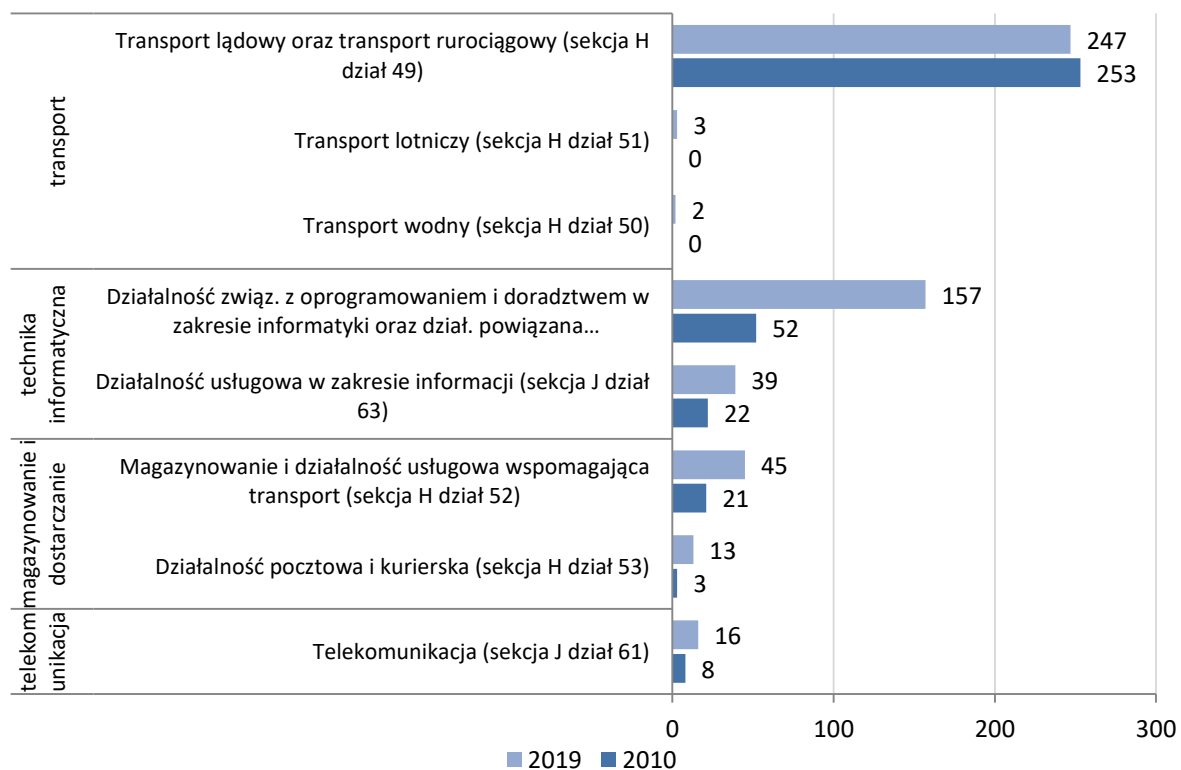
Ryc. 64. Podmioty gospodarki narodowej wykonujące roboty budowlane i naprawy w gminie Tarnowo Podgórne w 2010 i 2019 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

W gminie Tarnowo Podgórne w 2019 r. funkcjonowały 522 podmioty zajmujące się transportem i łącznością, tj. o 45% więcej niż w 2010 r. (ryc. 65). Należą tutaj głównie firmy transportowe oraz z branży IT. Szczególnie wysoki liczebnie przyrost (z 52 w 2010 r. do 157 podmiotów w 2019 r.) dotyczył firm prowadzących działalność związaną z oprogramowaniem i doradztwem w zakresie informatyki oraz działalnością powiązaną.

Ryc. 65. Podmioty gospodarki narodowej świadczące usługi w zakresie transportu, logistyki i łączności w gminie Tarnowo Podgórne w 2010 i 2019 r.

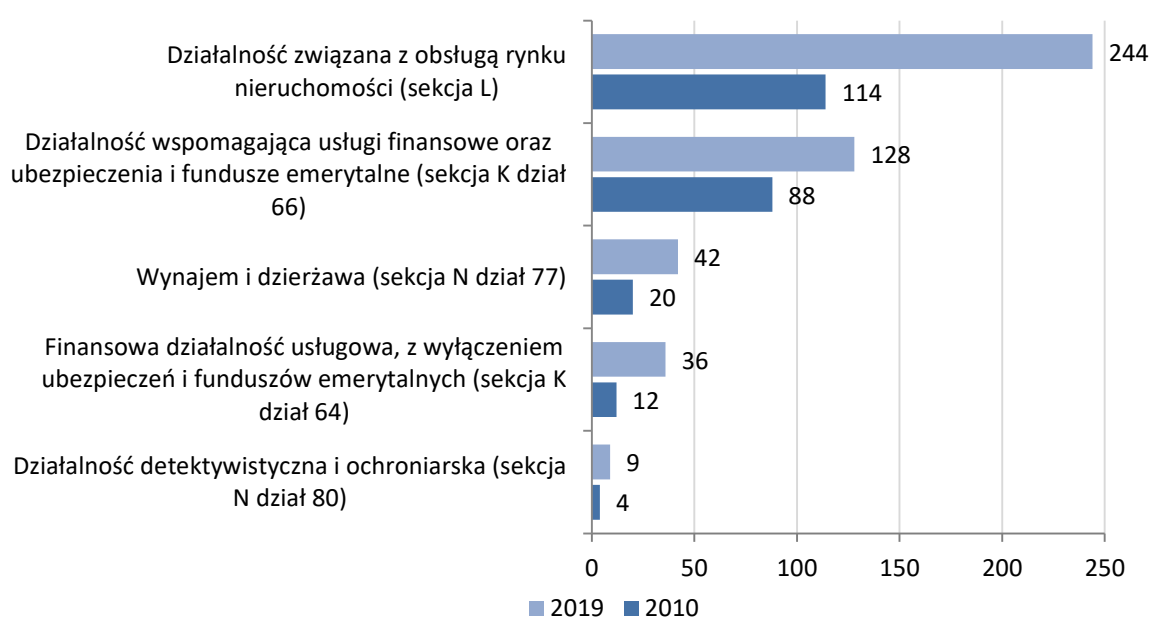

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

W gminie swoją działalność rozwijają firmy świadczące usługi finansowe, ubezpieczeniowe, związane z obsługą rynku nieruchomości, wynajmem i dzierżawą oraz usługami ochroniarskimi (ryc. 66). W 2019 r. funkcjonowało dwukrotnie więcej firm z tego zakresu w stosunku do 2010 r. Największy przyrost i największa liczba podmiotów obejmowała firmy zajmujące się obsługą rynku nieruchomości.

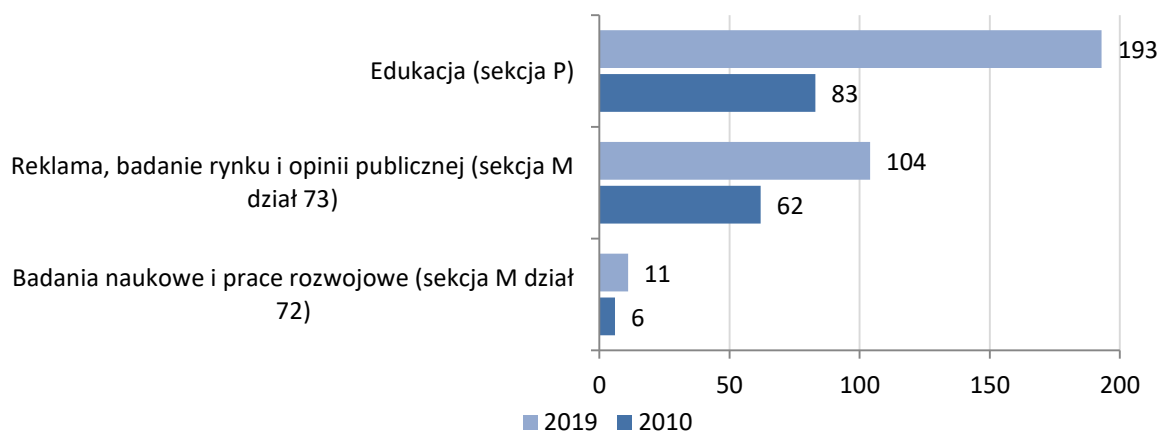
Również dwukrotnie więcej funkcjonowało w 2019 r. firm świadczących usługi edukacyjne i prowadzące działalność badawczą w porównaniu z 2010 r. (ryc. 67).

Ryc. 66. Podmioty gospodarki narodowej świadczące usługi finansowe, ubezpieczeniowe, ochroniarskie oraz związane z obsługą rynku nieruchomości, wynajmem i dzierżawą w gminie Tarnowo Podgórne w 2010 i 2019 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

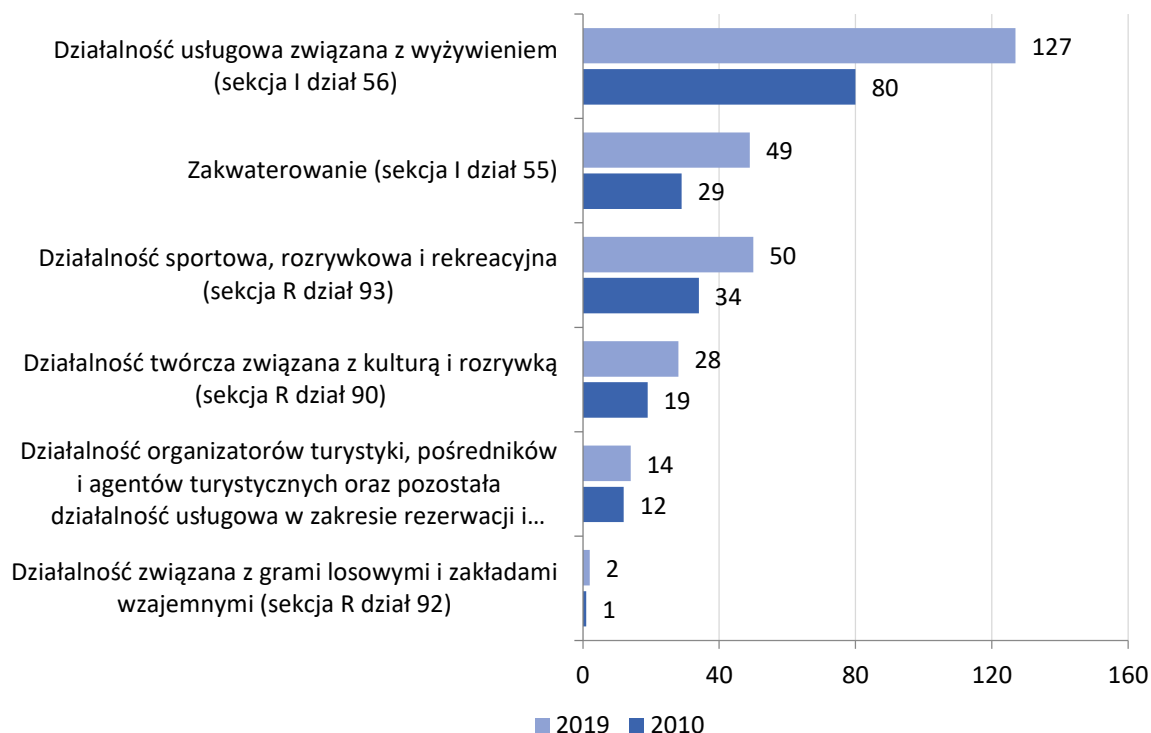
Ryc. 67. Podmioty gospodarki narodowej świadczące usługi edukacyjne i prowadzące działalność badawczą w gminie Tarnowo Podgórne w 2010 i 2019 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Do osobnej grupy usług w gminie Tarnowo Podgórne można zaliczyć usługi gastronomiczne i hotelarskie, działalność związaną z kulturą, rozrywką, sportem, rekreacją i turystyką (ryc. 68). Taką działalność prowadziło w 2019 r. 270 firm, tj. prawie o 100 więcej niż w 2010 r.

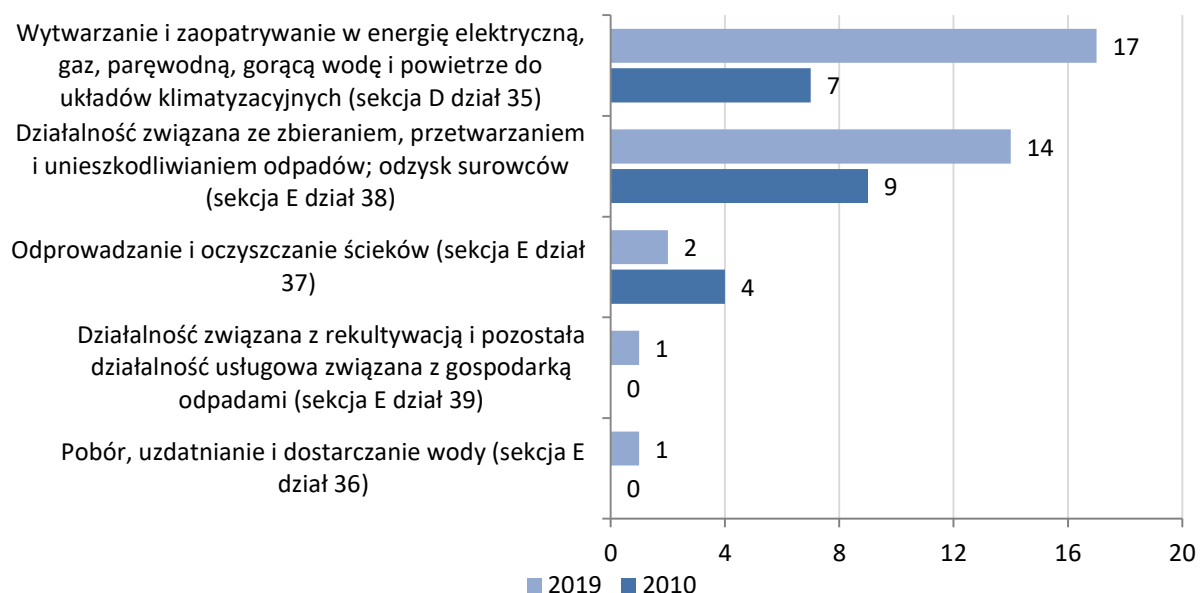
Ryc. 68. Podmioty gospodarki narodowej świadczące usługi gastronomiczne i hotelarskie, działalność związaną z kulturą, rozrywką, sportem, rekreacją, turystyką w gminie Tarnowo Podgórne w 2010 i 2019 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Zasadniczą rolę dla rozwoju społeczno-gospodarczego pełnią podmioty zajmujące się dostarczaniem mediów (energia, woda, gaz itd.) i gospodarką odpadami (ryc. 69). W 2019 r. na terenie gminy Tarnowo Podgórne funkcjonowało 35 podmiotów, czyli o 15 więcej niż w 2010 r. Największą grupę stanowiły podmioty zajmujące się wytwarzaniem i zaopatrywaniem w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych, a także prowadzące działalność związaną ze zbieraniem, przetwarzaniem i unieszkodliwianiem odpadów i prowadzące odzysk surowców (łącznie 31 podmiotów).

Ryc. 69. Podmioty gospodarki narodowej zajmujące się dostarczaniem mediów i gospodarką odpadami w gminie Tarnowo Podgórne w 2010 i 2019 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

5.2.5. Rolnictwo

Z uwagi na brak danych spisowych (kolejny spis rolny planowany jest w Polsce od 1 września do 30 listopada 2020 r.) trudno jest ocenić aktualny poziom rozwoju rolnictwa w gminie Tarnowo Podgórne, tak pod względem liczby zatrudnionych jak i charakterystyk działalności rolniczych. **Rolnictwo odgrywa w gminie wciąż duże znaczenie, gdyż prawie 70% jej ogólnej powierzchni zajmują tereny użytkowane rolniczo.** Jest to wartość wyższa niż przeciętnie w Polsce (60%) i w Wielkopolsce (65%). Z uwagi na procesy suburbanizacyjne powierzchnia terenów rolnych w gminie w ostatnich latach systematycznie się zmniejsza. W latach 50. XX w. w Lusówku powstała na gruntach znacjonalizowanego majątku Plucińskich rolnicza spółdzielnia produkcyjna Dobra Wola. W 1979r. zlikwidowano spółdzielnię i utworzono w jej miejsce Kombinat Państwowych Gospodarstw Rolnych w Tarnowie Podgórny z siedzibą w Lusówku. Prywatyzacja PGR na początku lat 90. XX w. wpłynęła na zmianę struktury wielkościowej gospodarstw rolnych w gminie.

W 2010 r. na terenie gminy funkcjonowało 811 gospodarstw rolnych, z czego 441 (tj. 55%) to działki rolne o powierzchni poniżej 1 ha. Wśród gospodarstw rolnych (o powierzchni powyżej 1 ha) 359 prowadziło działalność rolniczą. Średnia wielkość tych gospodarstw wynosiła 15 ha i jest to wartość dwukrotnie wyższa niż przeciętnie w Polsce. Struktura wielkościowa gospodarstw rolnych w gminie, gdzie 40% ogólnej ich liczby stanowią gospodarstwa duże (powyżej 10 ha) odpowiada generalnie sytuacji w rolnictwie Wielkopolski.

Z danych za 2010 r. wynika, że w strukturze zasiewów dominują zboża (77%), a wśród nich największy udział ma pszenżyto (27%), pszenica (25%) oraz żyto (13%).

Wśród pozostałych upraw największy zasięg ma rzepak (13% ogólnej powierzchni zasiewów w gminie). Niewielki, mniejszy aniżeli średnia dla kraju, jest udział upraw ziemniaków (1,8%). Chów zwierząt gospodarskich w gospodarstwach rolnych gminy prowadzony jest ze zdecydowanie mniejszym natężeniem niż nawet średnio w Polsce. Szczególnie dotyczy to obsady bydła, a także drobiu. Obsada trzody chlewnej jest na poziomie średniej krajowej, ale zdecydowanie niższym od średniej dla Wielkopolski.

Na terenie gminy Tarnowo Podgórne funkcjonuje kilka specjalistycznych gospodarstw rolnych. Jednym z nich jest winnica 'Dolina Samy' w Jankowicach. Powstała w 2010r. prowadzi na powierzchni około 3,5 ha uprawę winorośli odmiany Regent, Solaris oraz Cabernet Cortis. Ta rodzinna firma posiada wszelkie wymagane normami prawnymi certyfikaty jakości i pochodzenia. Również produkcja jest prowadzona pod ścisłym nadzorem i pełną zgodnością z normami EU. W 2019 r. wyprodukowano około 10 ton wina. Jest ono dystrybuowane na cały kraj do sklepów, hoteli i firm. Właściciel planuje rozwój winnicy do 15 ha oraz produkcję wina do 100 ton rocznie. Inne przykłady produkcji specjalnych w gminie to chów kóz i przetwórstwo koziego mleka, produkcja zdrowej żywności (owoce, warzywa, jaja, mięso).

Tarnowo Podgórne to typowa gmina strefy podmiejskiej, gdzie rozwój budownictwa jednorodzinnego zwiększa popyt na rośliny ogrodowe. Z tego względu **na terenie gminy rozwinęły swoją produkcję gospodarstwa ogrodnicze i szkółkarskie.** Działają ich kilkanaście w Tarnowie Podgórny, Lusowie, Ceradzu Kościelnym i Jankowicach prowadząc głównie uprawy kwiatowe oraz drzewa i krzewy owocowe i ozdobne. W Tarnowie Podgórny powstało ogrodnicze centrum handlowe "Jucca" oferujące importowane i krajowe rośliny i artykuły ogrodowe.

Analiza SWOT - Struktura gospodarcza gminy

Analiza SWOT struktury gospodarczej gminy ma na celu określenie kierunków zmian profilu gospodarczego i jego znaczenia dla gospodarki gminy. Silne strony informują o poziomie dywersyfikacji działalności gospodarczej, poziomie rozwoju technologicznego, konkurencyjności i znaczeniu ponadlokalnym gminy. Słabe strony wskazują kierunki zmian i trudności, wymagające rozważenia w kontekście budowania marki gminy Tarnowo Podgórne jako silnego ośrodka gospodarczego. Szanse stanowią natomiast pole do umocnienia gospodarczej pozycji Tarnowa Podgórny i możliwości wyprzedzenia konkurencji. Zagrożenia stanowią wyzwania, które należy mieć na względzie tworząc instrumenty polityki gospodarczej i podejmując działania w zakresie rozwoju przedsiębiorczości.

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Przemiana struktury gospodarczej z monolitycznej (wyraźna dominacja przemysłu) w dwusektorową (przemysł oraz usługi i handel), • Wielobranżowość gospodarki i dywersyfikacja działalności (odporność na szoki rynkowe), • Rozbudowany sektor przemysłowy (duża dywersyfikacja działalności), • Wiele dużych zakładów przemysłowych, rozpoznawalnych marek, krajowych i zagranicznych, • Duża dynamika przyrostu firm usługowych we wszystkich uwzględnionych kategoriach (największa w zakresie badań i edukacji, usług wspierających oraz finansowych i ubezpieczeniowych), • Wysoka dostępność usług sektora B+R (instytucje naukowo-badawcze) i high-tech (parki technologiczne) w Poznaniu, • Dobrze rozwinięta sieć małych sklepów detalicznych, • Obecność sieci handlowych dyskontów w głównych miejscowościach gminy, • Rozbudowany park handlowy w Swadzimiu o zasięgu ponadlokalnym, • Bliskość specjalistycznych obiektów handlowych w Poznaniu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Spadek liczby podmiotów zajmujących się transportem lądowym oraz rurociągowym, uprawami rolnymi, chowem i hodowlą zwierząt oraz łowiectwem, odprowadzaniem i oczyszczaniem ścieków, • Spadek zatrudnienia w budownictwie, informacji i komunikacji, działalności finansowej i ubezpieczeniowej, • W mniejszych miejscowościach brak sklepów specjalistycznych, • Słabe skomunikowanie (transport publiczny) parku handlowego w Swadzimiu na terenie gminy, • Antropopresja na tereny cenne rolniczo.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój sektora kreatywnego i opartego na wiedzy, a także sektora high-tech, • Relatywnie korzystna struktura gospodarki, ze względu na istnienie niewielu firm z branży turystycznej, gastronomicznej, hotelarskiej, rozrywkowej, transportu ludności, a także galerii handlowych, które obsługują klientów indywidualnych, postrzeganych jako te, które najbardziej ucierpią na spowolnieniu gospodarczym spowodowanym pandemią COVID-19, • Raptowny wzrost popytu konsumpcyjnego na artykuły spożywcze, pierwszej potrzeby i lekarstwa, znacznie poprawiający sytuację firm działających w tych branżach, 	<ul style="list-style-type: none"> • Perspektywa drastycznego spadku produkcji przemysłowej, szczególnie w zakresie dóbr trwałego użytku i dóbr inwestycyjnych, m.in. w branży meblarskiej, elektronicznej i motoryzacyjnej, jako skutek pandemii COVID-19, • Wysoka konkurencyjność (dostępność i różnorodność) sektora usług w Poznaniu, • Wysoka konkurencyjność obiektów handlowych w sąsiednich gminach i w Poznaniu, • Niekorzystne zjawiska pogodowe i zmiany klimatyczne (np. susza) dla produkcji rolniczej.

<ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie ponadlokalnej oferty handlowej dla mieszkańców Poznania i gmin ościennych, • Kreowanie przestrzeni dla lokalnej oferty handlowej (targowiska, pchle targi), • Rozwój rolnictwa ekologicznego i gospodarstw specjalistycznych na potrzeby rynku aglomeracji poznańskiej. 	
---	--

W gminie Tarnowo Podgórne funkcjonuje rozbudowany sektor przemysłowy, cechujący się znaczną dywersyfikacją. Na terenie gminy prowadzi działalność wiele dużych i znanych firm produkcyjnych, rodzimych i zagranicznych. Jednocześnie widoczny jest szybki rozwój sektora usług. Nieco słabiej rozwinięta jest działalność handlowa. W gminie dostrzegalny jest spadek liczby podmiotów zajmujących się rolnictwem, mimo znacznych zasobów dobrych gruntów rolnych o wysokiej klasie. Warto byłoby rozważyć powody spadku liczby podmiotów oraz zaadoptowania części gruntów na rozszerzenie profesjonalnej działalności rolniczej.

Polityka władz samorządowych wobec handlu powinna mieć charakter przede wszystkim przestrzenny (wskazywanie obszarów pod działalność handlową i warunków ich użytkowania) oraz interwencyjny (wykorzystywanie instrumentów fiskalnych poprzez stosowanie systemu ulg i podatków dla sterowania przestrzennym rozkładem i doбором pożądanych funkcji), z uwzględnieniem potrzeb i oczekiwań inwestorów, przedsiębiorców i handlowców oraz przede wszystkim zainteresowanych grup mieszkańców.

Utrzymanie tempa rozwoju gospodarczego w gminie wymagać będzie tworzenia warunków dla rozwoju gospodarki innowacyjnej, w tym rozwój sektora kreatywnego i opartego na wiedzy, a także sektora high-tech, poprzez rozwój instytucji otoczenia biznesu, takich jak inkubatory przedsiębiorczości, parki technologiczne i laboratoria, a także rozwój usług okołobiznesowych, w szczególności firm konsultingowych i szkoleniowych.

Pod wpływem tymczasowych regulacji administracyjno-prawnych w celu przeciwdziałania pandemii COVID-19, w tym m.in. zakazu prowadzenia niektórych działalności, wiele firm usługowych (w szczególności świadczących usługi hotelarskie, gastronomiczne i transportu osobowego) musiało wstrzymać albo znacznie ograniczyć działalność. Również sektor przemysłowy odczuwa skutki pandemii. Wiele firm sektora przemysłowego znacznie ograniczyło produkcję i boryka się z problemami w łańcuchu dostaw. Zwiększyło się ryzyko działalności firm usługowych i produkcyjnych. Produkcję zintensyfikowały natomiast firmy z branży farmaceutycznej i chemicznej. „Rozwinąć skrzydła” mogły również firmy zajmujące się handlem internetowym.²⁴

²⁴ Zob. Koniunktura w przetwórstwie przemysłowym, budownictwie, handlu i usługach 2000-2000, Główny Urząd Statystyczny, kwiecień 2020, Sytuacja społeczno-gospodarcza w kraju w kwietniu 2020 r., Analizy Statystyczne 04/2020, Główny Urząd Statystyczny, Produkcja wyrobów przemysłowych związanych

Wyzwania dla profilu gospodarczego

- Utrzymanie kondycji i dywersyfikacji sektora przemysłowego,
- Wzmocnienie ponadlokalnej oferty handlowej i zwiększenie dostępności miejsc handlu lokalnego,
- Rozwój i profesjonalizacja usług IOB, a także sektora B+R,
- Intensyfikacja działań w zakresie wsparcia dla sektora usług i przemysłu MŚP,
- Rozwój sektora rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego, w tym nowoczesnych form uprawy i hodowli.

5.3. Rynek pracy

Efektem dynamicznego rozwoju rodzimej przedsiębiorczości i napływu kapitału zagranicznego jest **duży i różnorodny rynek pracy gminy Tarnowo Podgórne**. Jego składowe to z jednej strony podaż pracy, tj. zasoby siły roboczej (ogół osób pracujących, bądź poszukujących zatrudnienia za określoną płacę), a z drugiej popyt na pracę, tj. zgłaszane przez pracodawców zapotrzebowanie na pracę (liczba osób, którą pracodawcy gotowi są zatrudnić oferując określone wynagrodzenie). Dobrze rozwinięty rynek pracy spełniać powinien oczekiwania zarówno pracowników jak i pracodawców. Charakteryzuje się wysoką dostępnością zasobów pracy w sensie ilościowym i jakościowym (dostarcza wielu miejsc pracy i oferuje atrakcyjne warunki zatrudnienia). Rynek pracy ma także zasadniczy wpływ na sytuację ekonomiczną i społeczną gminy. Jest czynnikiem kreującym poziom dobrobytu społecznego; wpływa na poziom życia mieszkańców i stanowi zachętę do osiedlania się. Wpływa na dochodowość gminy i możliwości finansowania przedsięwzięć inwestycyjnych i zadań własnych, co z kolei przyczynia się do rozwoju infrastruktury transportowej, technicznej i społecznej.

Na sytuację rynku pracy w gminie Tarnowo Podgórne wpływ mają czynniki lokalne, a także otoczenie bliższe i dalsze. Na czynniki lokalne składa się poziom rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, infrastruktura, uwarunkowania historyczne i kulturowe, polityka władz lokalnych. Do otoczenia bliższego zaliczyć można efektywność działania instytucji wspierania rynku pracy, zaplecze edukacyjne i szkoleniowe, dostępność komunikacyjną, powiązania gospodarcze, bliskość konkurencyjnych rynków pracy. Otoczenie dalsze związane jest z polityką krajową i regionalną, koniunkturą gospodarczą, migracjami siły roboczej, w tym zagranicznej.

Przestrzenne i infrastrukturalne zagospodarowanie terenu, atrakcyjna polityka podatkowa, położenie geograficzne i dostępność komunikacyjna **przyciągnęły do gminy Tarnowo Podgórne duże międzynarodowe firmy zagraniczne, a także pozwoliły rozwinąć mniejsze firmy, działające na rynku lokalnym, regionalnym i krajowym**. Wraz z kapitałem zagranicznym napłynęły do gminy nie tylko nowe miejsca pracy, ale także nowoczesne technologie, wzorce kultury organizacyjnej oraz metody zarządzania. Jednocześnie w gminie

z zapobieganiem rozprzestrzeniania się/ zwalczaniem COVID-19, Główny Urząd Statystyczny, Informacje Sygnalne, 27 maja 2020 r.

popularną formą działalności gospodarczej jest samozatrudnienie i mikroprzedsiębiorstwa. Z drugiej strony, wyjątkowo duża dostępność pracy, dywersyfikacja branż, a także dobra kondycja przedsiębiorstw zlokalizowanych w gminie Tarnowo Podgórne powoduje, że w przypadku sektorowych wahań koniunktury, bezpieczeństwo miejsc pracy jest zachowane.

Tarnowscy pracodawcy są doceniani na arenie krajowej i międzynarodowej. Na przykład, Imperial Tobacco Polska S.A., jedna z największych firm w Tarnowie Podgórny, znalazła się w gronie najlepszych pracodawców wyróżnionych tytułem „Top Employer Polska 2019” i „Top Employer Europe 2019”. Firma otrzymuje to prestiżowe wyróżnienie dziewiąty rok z rzędu²⁵.

Bezrobocie w gminie w zasadzie nie istnieje (stan na czerwiec 2020 r.) Wszyscy, którzy chcą pracować, mogą pracę znaleźć, choć nie zawsze zgodną z wykształceniem, doświadczeniem lub oczekiwaniami. Problemy dotyczą wąskich grup, np. osób z niepełnosprawnością czy kobiet w wieku przedemerytalnym. Istotny jest raczej niedobór pracowników. Rynek pracy jest wydrenowany i „brak rąk do pracy” może być w przyszłości barierą rozwojową dla gminy. Jednak takie obawy występują od wielu lat i do tej pory firmom udaje się znaleźć pracowników, głównie dojeżdżających spoza terenu gminy. Jednocześnie rynek pracy w gminie potrzebuje przede wszystkim osób z wykształceniem zawodowym i technicznym, miejsc pracy wymagających wykształcenia wyższego jest zdecydowanie mniej. Z tego względu pracodawcy w gminie w coraz większym stopniu sięgają po zasoby pracy pochodzące spoza jej terenu. Wskazuje to m.in. na potrzebę pogłębionej koordynacji i współpracy na obszarze metropolitalnym Poznania.²⁶

Gmina Tarnowo Podgórne stanowi jeden z największych rynków pracy w województwie wielkopolskim o wyjątkowo dużej przewadze podaży nad popytem miejsc pracy. W wyniku dynamicznego rozwoju gospodarczego w ostatnich 30 latach, gmina stała się nowym ponadlokalnym miejscem pracy nie tylko dla mieszkańców gminy, lecz także dla pracowników dojeżdżających z Poznania oraz kilkunastu powiatów z regionu Wielkopolski, w tym przede wszystkim powiatu poznańskiego i szamotulskiego.

Według kryterium obszaru dojazdu do pracy, rynek pracy gminy Tarnowo Podgórne ma charakter co najmniej aglomeracyjny, a nawet regionalny (północna i środkowa Wielkopolska). Od kilku lat Polska, w tym województwo wielkopolskie i gminy aglomeracji poznańskiej, a wśród nich także Tarnowo Podgórne, są także miejscem napływu siły roboczej z zagranicy, przede wszystkim pracowników z Ukrainy.

Diagnoza dotycząca rynku pracy gminy Tarnowo Podgórne, z uwagi na dostępność danych statystycznych, dotyczy stanu na I kwartał 2020 r., 2019 r. i 2018 r., a w przypadku dojazdów do pracy – stan na 2016 r.

²⁵ Top Employers Institute <https://www.top-employers.com/pl-PL/certyfikowani-top-employers/>

²⁶ Płoszaj A. (2016), Koniunktura gospodarcza i mobilizacja społeczna - studium przypadku: Tarnowo Podgórne, (W:) G. Gorzelak (red.), Polska gmina 2015, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa, 300-316.

5.3.1. Wielkość i struktura zatrudnienia

W gminie Tarnowo Podgórne od dekady notowany jest średni roczny 4% przyrost liczby przedsiębiorstw. Przede wszystkim wzrasta liczba mikroprzedsiębiorstw (do 9 pracujących) oraz przedsiębiorstw średnich (50-249 pracujących). Intensywny rozwój przedsiębiorczości sprawia, że zapotrzebowanie na pracowników w gminie Tarnowo Podgórne jest bardzo duże i nadal się zwiększa. W gminie Tarnowo Podgórne jest obecnie około 44 tys. miejsc pracy²⁷.

Dane GUS wykorzystane w analizie rynku pracy dotyczą pracujących wg faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności. Nie obejmują natomiast pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach; a także – co ważne – nie obejmują podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób.

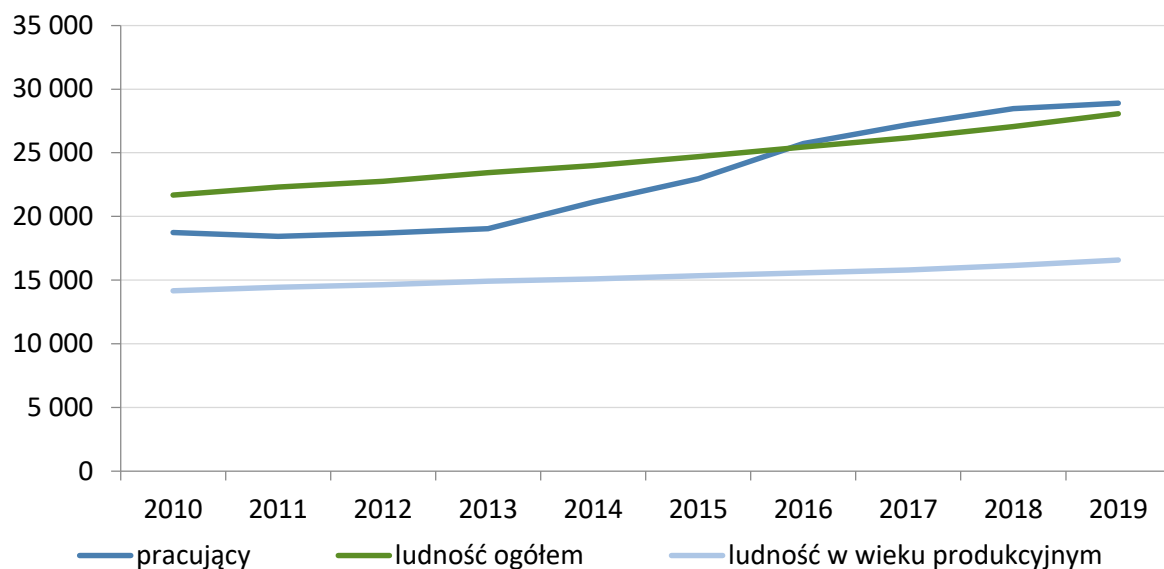
W latach 2010-2013 liczba pracujących w gminie Tarnowo Podgórne była dosyć stabilna, utrzymywała się na poziomie 18-19 tys. osób. Od 2014 r. widoczny jest wzrost liczby pracujących, w tempie znacznie szybszym niż przyrost liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym. W 2016 r. liczba pracujących przekroczyła liczbę ludności ogółem w gminie Tarnowo Podgórne. W 2019 r. liczba pracujących w gminie Tarnowo Podgórne wynosiła 28 901 i zwiększyła się o ponad połowę w stosunku do 2010r., tj. wzrosła o 10 157 osób (ryc. 70).

Począwszy od 2014 r. w gminie Tarnowo Podgórne widoczny jest rokroczny przyrost liczby pracujących w przeliczeniu na 1000 ludności (ryc. 71). W całym okresie 2010-2019 w gminie Tarnowo Podgórne wartość wskaźnika przewyższa średnią krajową, wojewódzką, powiatową oraz dla miasta Poznań, a także dla każdej z gmin powiatu poznańskiego (zob. również ryc. 72).

Wśród gmin odniesienia, zlokalizowanych poza województwem wielkopolskim, gmina Tarnowo Podgórne pod względem relatywnego zatrudnienia znacznie wyprzedza Nadarzyn w aglomeracji warszawskiej i Stryków w aglomeracji łódzkiej, choć Stryków wykazuje podobne tempo wzrostu. W rankingu gmin referencyjnych Tarnowo Podgórne w okresie 2010-2019 utrzymuje się na drugim miejscu po dolnośląskich Kobierzycach, jednakże od 2016 r. różnica ta zaczyna się zacierać. W 2019 r. liczba pracujących na 1000 mieszkańców wynosi w gminie Tarnowo Podgórne 1030 osób, podczas gdy w Kobierzycach jest to 1106 osoby.

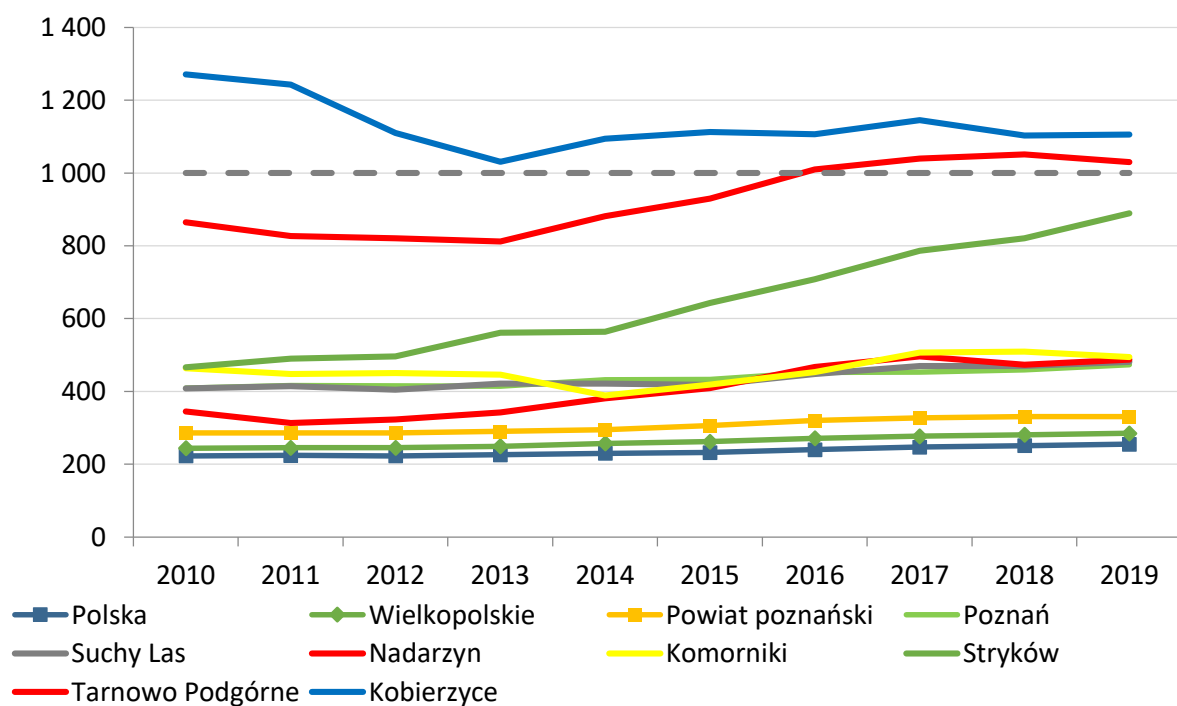
²⁷ Opracowanie na podstawie informacji ze strony internetowej gminy Tarnowo Podgórne www.tarnowo-podgorne.pl

Ryc. 70. Pracujący, ludność i ludność w wieku produkcyjnym w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019

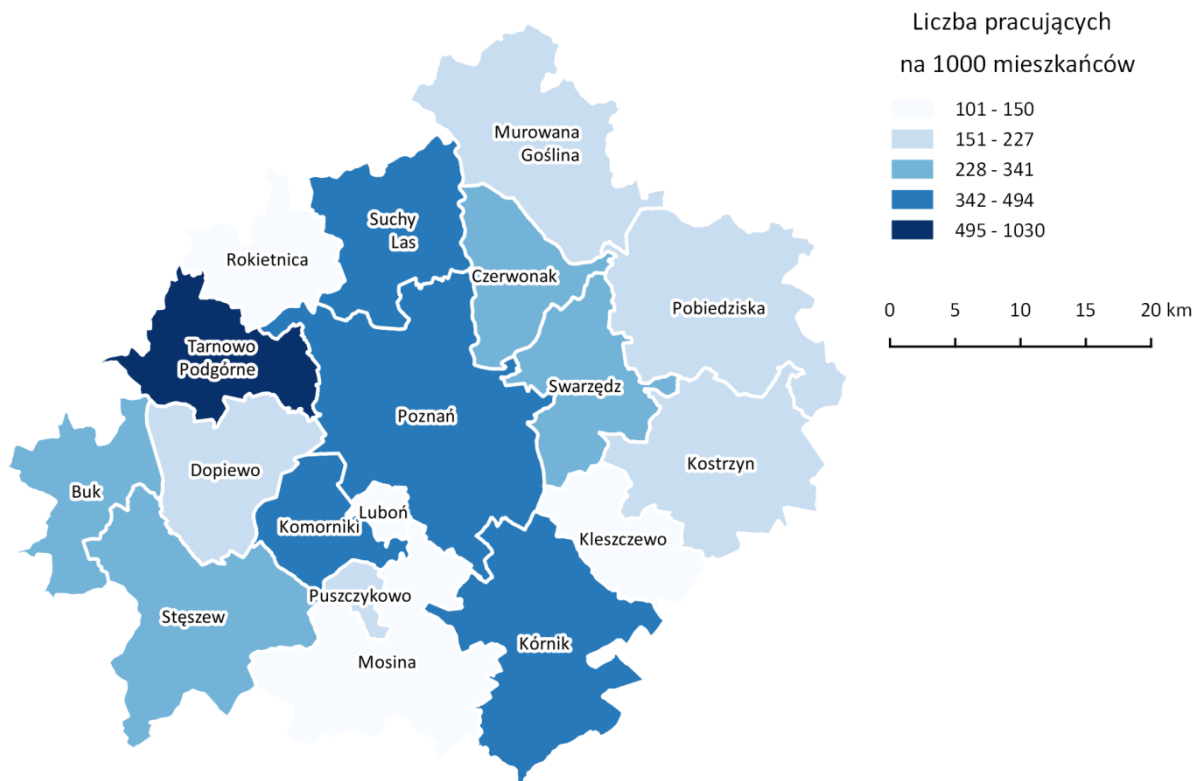
Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Ryc. 71. Pracujący na 1000 ludności w gminie Tarnowo Podgórne na tle różnych jednostek terytorialnych w latach 2010-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

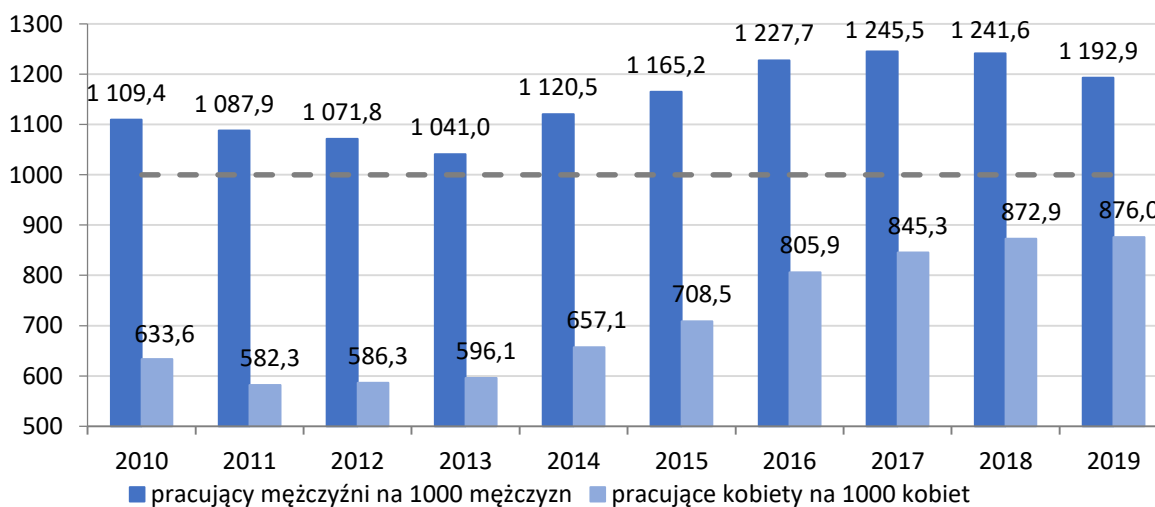
Ryc. 72. Pracujący na 1000 mieszkańców w gminach powiatu poznańskiego i m. Poznań w 2019 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

W przedsiębiorstwach zlokalizowanych w gminie Tarnowo Podgórne zatrudnionych jest znacznie więcej mężczyzn niż kobiet (ryc. 73). Jednakże tempo przyrostu zatrudnionych kobiet jest wyższe niż w przypadku mężczyzn, dlatego ta dysproporcja uległa znacznemu zmniejszeniu w 2019 r. w porównaniu do 2010 r.

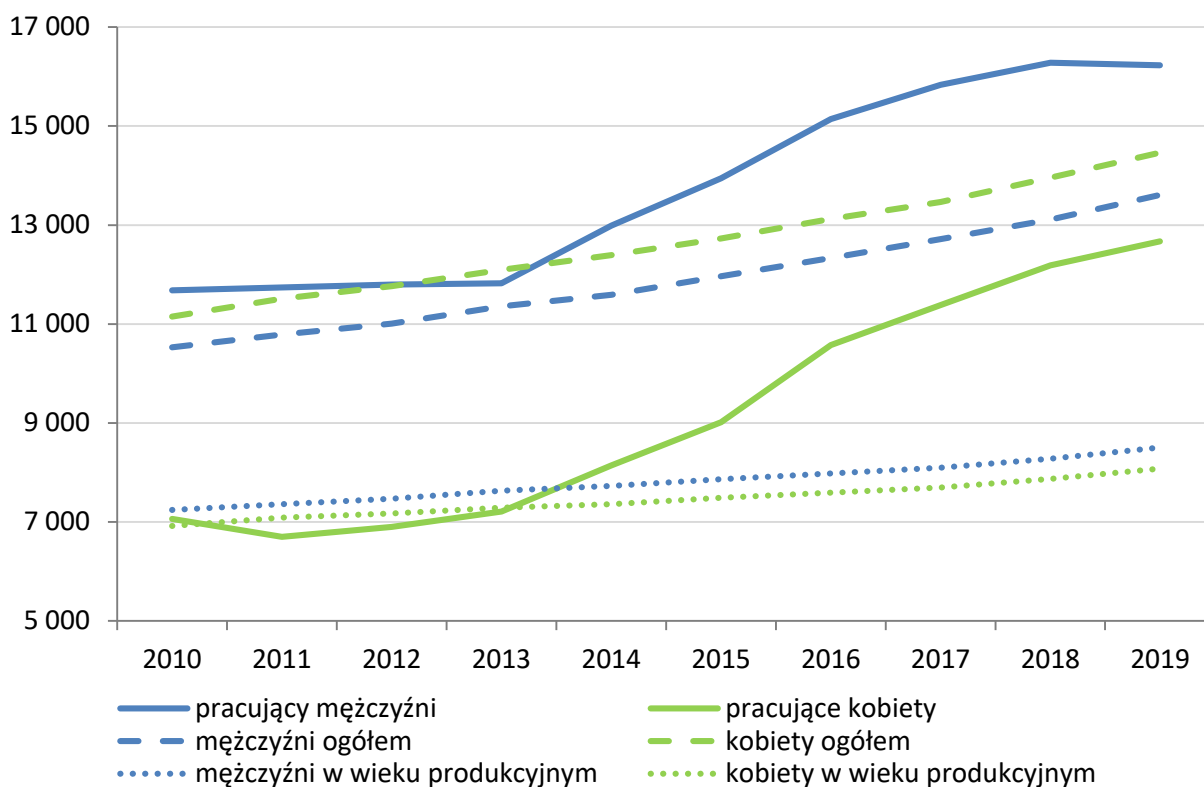
Ryc. 73. Pracujący wg płci na 1000 mieszkańców w gm. Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

W latach 2010-2018 w gminie Tarnowo Podgórne było więcej mężczyzn w wieku produkcyjnym niż kobiet w tym wieku, mimo tego liczba pracujących mężczyzn znacznie przewyższała liczbę pracujących kobiet (ryc. 74).

Ryc. 74. Pracujący, ludność i ludność w wieku produkcyjnym według płci w gminie Tarnowo Podgórne wg płci w latach 2010-2019

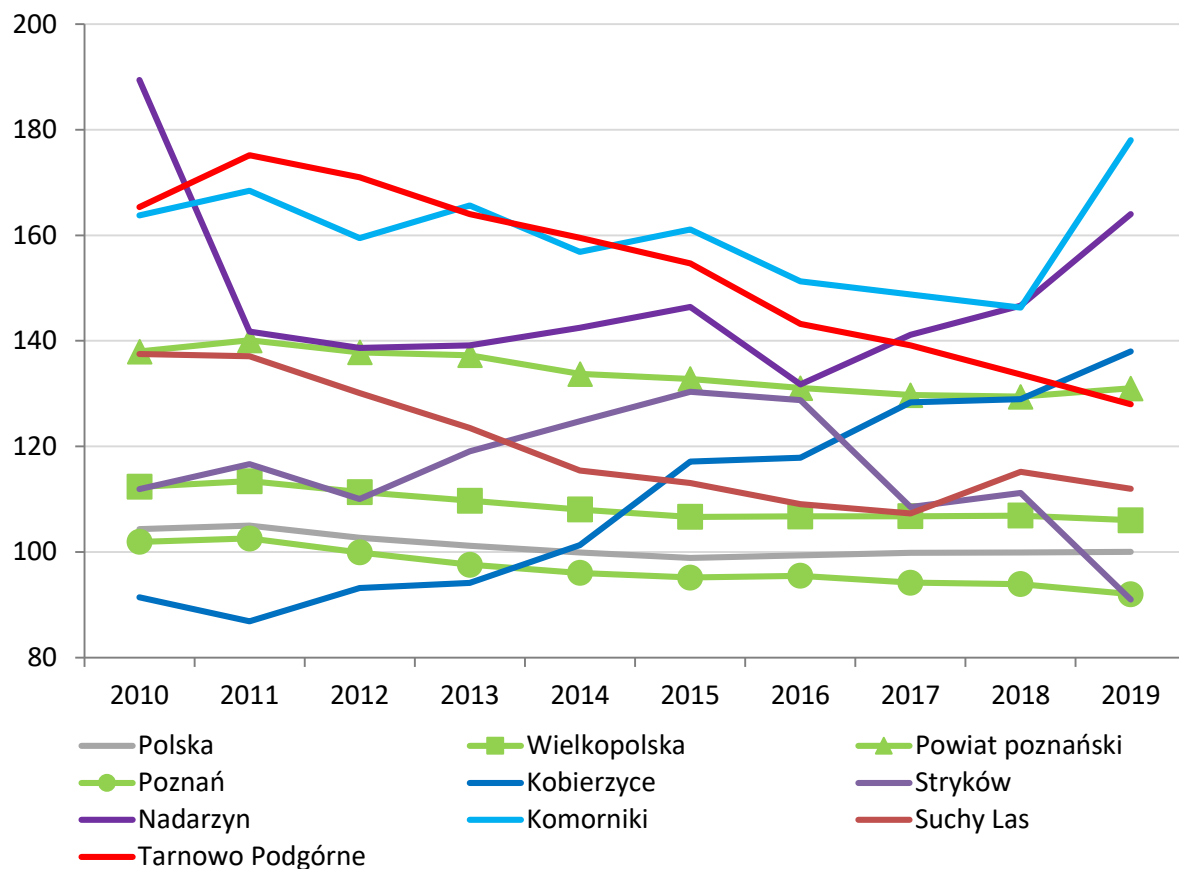

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

W 2019 r. w gminie Tarnowo Podgórne na 100 pracujących kobiet przypadało około 128 mężczyzn; taką dysproporcję obserwuje się również w pozostałych gminach referencyjnych (ryc. 75). Jest to natomiast odwrotna tendencja niż w mieście Poznań, w którym na 100 pracujących kobiet przypada zaledwie 92 mężczyzn. Rynek pracy stref podmiejskich, w tym gminy Tarnowo Podgórne, jest więc wybitnie „zmaskulinizowany”, co wynika ze struktury gospodarki i dużej liczby miejsc w pracy w sektorach produkcji przemysłowej, transportu i gospodarki magazynowej, logistyki, napraw itp.

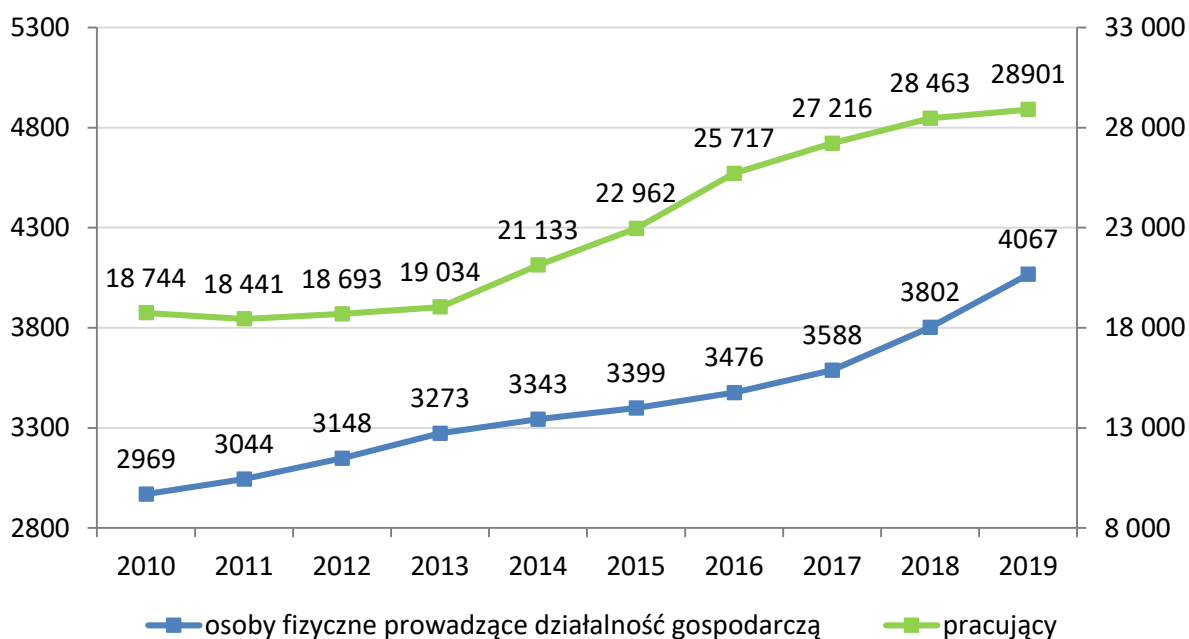
Istotną formą zatrudnienia w gminie Tarnowo Podgórne jest podejmowanie indywidualnej działalności gospodarczej w miejsce wykonywania pracy najemnej. Liczba samozatrudnionych w 2019 r. zwiększyła się o 37% w porównaniu do 2010 i wynosiła 4067 osoby (ryc. 76). Zmniejszeniu ulega natomiast udział samozatrudnionych wśród pracujących ogółem. Jeszcze w latach 2011-2013 wynosił on 16-17%. Natomiast od 2015 r. udział ten systematycznie się zmniejsza i w 2019 r. wynosił 14%.

Ryc. 75. Pracujący mężczyźni na 100 pracujących kobiet w gminie Tarnowo Podgórne na tle różnych jednostek terytorialnych w latach 2010-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

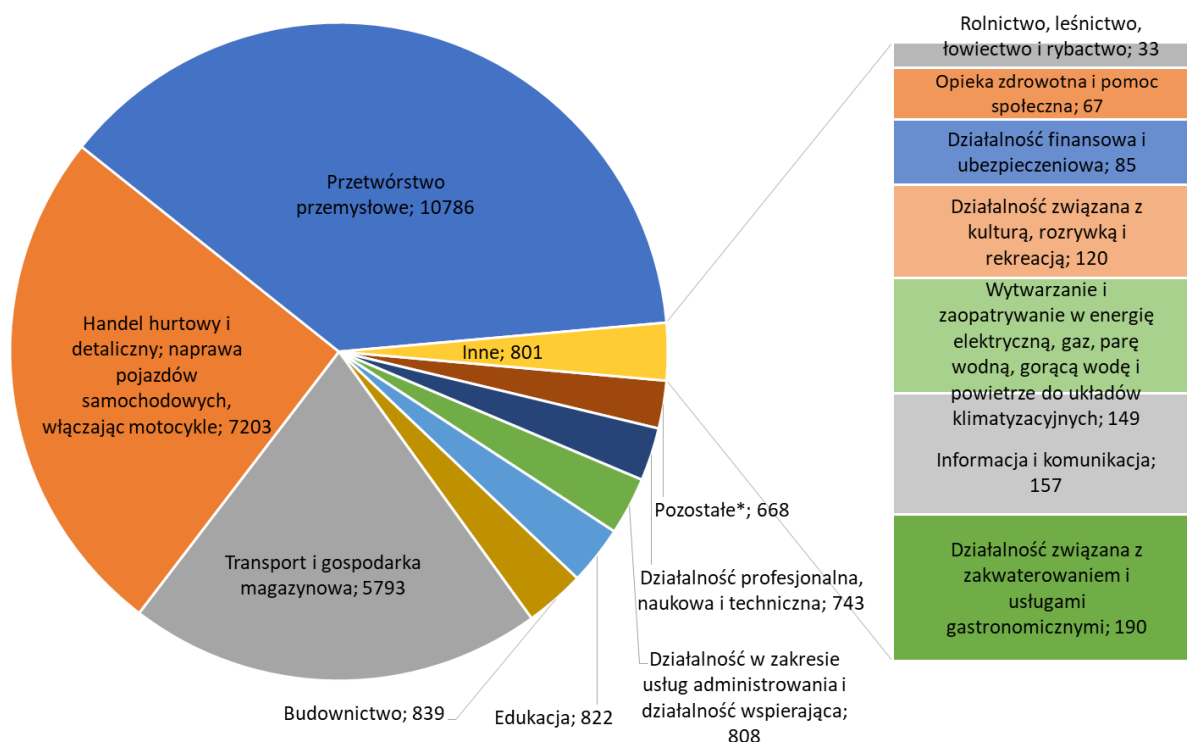
Ryc. 76. Pracujący i samozatrudnieni w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

W 2018 r. najwięcej (tj. 38%) osób pracowało w przedsiębiorstwach zajmujących się przetwórstwem przemysłowym (ryc. 77). Spośród pozostałych pracujących ¼ osób trudniła się handlem lub naprawą pojazdów samochodowych. Co piąty pracujący był zatrudniony w przedsiębiorstwie prowadzącym działalność transportową lub gospodarkę magazynową. Pozostałe 16% osób pracowało w przedsiębiorstwach budowlanych lub świadczących usługi edukacyjne.²⁸

Ryc. 77. Pracujący według sekcji PKD2007 w gminie Tarnowo Podgórne w 2018 r.

* Do działalności pozostałej zaliczone są: Górnictwo i wydobywanie, Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją, Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości, Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne, Pozostała działalność usługowa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Poznaniu.

²⁸ Dane o liczbie podmiotów są ujmowane w tablicach wg sekcji i działów Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD). Bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie. W związku z wprowadzonymi od 1 grudnia 2014 r. zmianami przepisów prawnych regulujących sposób zasilania rejestru REGON informacjami o podmiotach podlegających wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego, od danych według stanu na 31 grudnia 2014 r. istnieje możliwość wystąpienia w rejestrze REGON niewypełnionych pozycji dotyczących przewidywanej liczby pracujących, adresu siedziby/zamieszkania, rodzaju przeważającej działalności oraz formy własności. W związku z powyższym dane naliczone z rejestru REGON według ww. informacji mogą nie sumować się na liczbę ogółem prezentowaną w danej podgrupie. W lipcu 2018 r. wykreślono z rejestru REGON ok. 100 tys. podmiotów, które utraciły zdolność prawną na mocy art. 3 ustawy z dnia 28.11.2014 r. o zmianie ustawy o KRS i niektórych innych ustaw (Dz.U.poz.1942).

Uwzględniając statystyki strukturalne w zakresie liczby i wielkości podmiotów gospodarki narodowej w gminie Tarnowo Podgórne, można stwierdzić, że w 2018 r. przynajmniej 1/3 osób pracowała w mikro (do 9 pracujących) lub małych (10-49 pracujących) przedsiębiorstwach. Przynajmniej 13% osób pracowało w przedsiębiorstwach średniej wielkości (50-249 pracujących). Natomiast w przedsiębiorstwach dużych (250-999 pracujących) i bardzo dużych (1000 i więcej pracujących) pracowała przynajmniej co 5 osoba zatrudniona w gminie Tarnowo Podgórne.

Wynagrodzenia pracujących

Statystyka publiczna nie podaje danych dotyczących poziomu przeciętnych wynagrodzeń w ujęciu gmin, jednakże pewien zarys można zyskać rozpatrując przychody gminy z podatku dochodowego od osób fizycznych. Mogą się z niego rozliczać osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą oraz wspólnicy spółek cywilnych i jawnych. Odprowadzają go wspólnicy spółek partnerskich oraz komandytowych, o ile nie są osobami prawnymi. Płacą go również osoby wykonujące pracę najemną, pracujący na umowę zlecenie i umowę o dzieło.

W gminie zostaje prawie 40% podatku dochodowego od osób fizycznych, po przekazaniu pozostałej kwoty do budżetu państwa, dlatego statystyka publiczna podaje dane dotyczące udziału gminy w podatku dochodowym od osób fizycznych (PIT). Odnosząc ten udział do liczby pracujących, można przedstawić poziom wynagrodzeń pracujących w gminie oraz dokonać jego porównania z innymi jednostkami terytorialnymi.

Udział gminy Tarnowo Podgórne w podatku PIT w przeliczeniu na pracującego, zaprezentowany na ryc. 44 w podrozdziale 5.1.3 „Gospodarka a dochody gminy”, wykazywał ogólną tendencję wzrostową w latach 2010-2019. W 2018 r. wynosił on 2 428,07 zł, tj. na poziomie porównywalnym jak w podwrocławskiej gminie Kobierzycy. Jednakże wskaźnik ten przyjmuje wartości znacznie poniżej średniej krajowej, wojewódzkiej, powiatowej, miasta Poznań oraz gmin Nadarzyn, Komorniki i Suchy Las. Niżej w rankingu uplasowała się jedynie gmina Stryków.

Niskie wartości wskaźnika w gminie Tarnowo Podgórne, jak również w Kobierzycach i Strykowie, mogą wynikać z bardzo dużej liczby mikroprzedsiębiorstw na tle pozostałych jednostek odniesienia, które ze względu na brak korzyści skali, postrzegają koszty zatrudnienia jako źródło redukcji kosztów, albo z relatywnie niskich przeciętnych dochodów zatrudnionych w sektorach określanych jako *low paying industries*, czyli niskoopłacanych i nie wymagających dużych kwalifikacji zawodowych. Polska ma zdecydowanie niższe koszty siły roboczej niż kraje wysokorozwinięte, co przyciąga od wielu lat inwestorów zagranicznych, także do gminy Tarnowo Podgórne.

Poprawie poziomu dochodów dyspozycyjnych sprzyjają nowe regulacje w zakresie polityki fiskalnej i polityki społecznej. Obniżenie stawek podatku PIT z 18% do 17% wprowadzone w 2019 r. wpływa na zwiększenie dochodów „na rękę” pracowników najemnych oraz przedsiębiorców rozliczających się z podatku PIT. Zwolnienie z opłacania podatku PIT osób do 26 roku życia powoduje wzrost dochodów „na rękę” osób młodych,

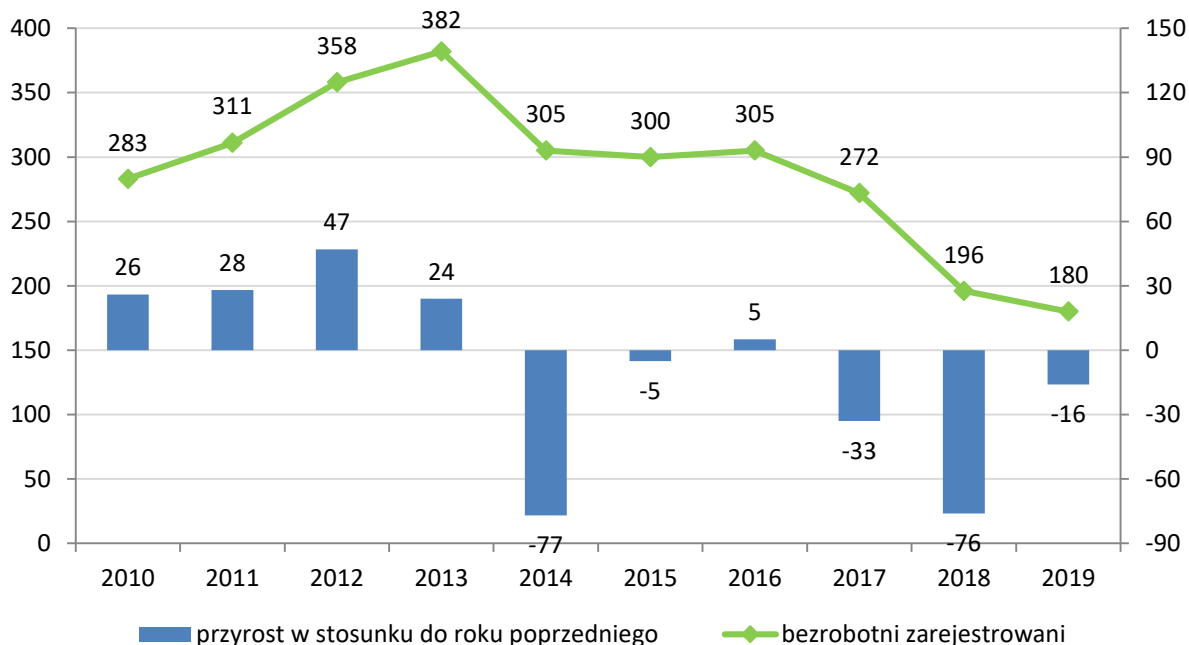
którym – ze względu na brak doświadczenia zawodowego – oferowane są zazwyczaj znacznie niższe wynagrodzenia niż osobom z długim stażem pracy. Wpływa to na zwiększenie atrakcyjności proponowanych płac, bez konieczności ich podwyższania przez przedsiębiorców.

Z drugiej strony znaczne podniesienie w 2020 r. minimalnego wynagrodzenia – z 2250 do 2600 zł brutto, wpływa na zwiększenie poziomu dochodów „na rękę” w grupie osób o najniższych zarobkach oraz zwiększenie zainteresowania podjęciem nisko płatnej pracy. Jednocześnie jednak powoduje zwiększenie kosztów pracy dla pracodawcy, bez wyraźnego zwiększenia wydajności pracy.

5.3.2. Poziom i struktura bezrobocia

Problem bezrobocia w gminie Tarnowo Podgórne do końca 2019 r. właściwie nie występował (ryc. 78). Do 2013 r. obserwowano przyrost liczby zarejestrowanych bezrobotnych, jednakże było to zaledwie kilkadziesiąt osób rocznie (zazwyczaj poniżej 30 osób). Natomiast po tym okresie nastąpił spadek, mimo rocznego przyrostu liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym. W 2019 r. zarejestrowanych było zaledwie 180 bezrobotnych, tj. o 100 mniej niż w 2013 r. Z pewnością przyczyniło się do tego rozpoczęcie w 2014 r. działalności przez firmę Amazon Centrum Logistyczne na terenie gminy, jak też ogólny rozwój przedsiębiorczości w gminie Tarnowo Podgórne.

Ryc. 78. Bezrobotni zarejestrowani w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019

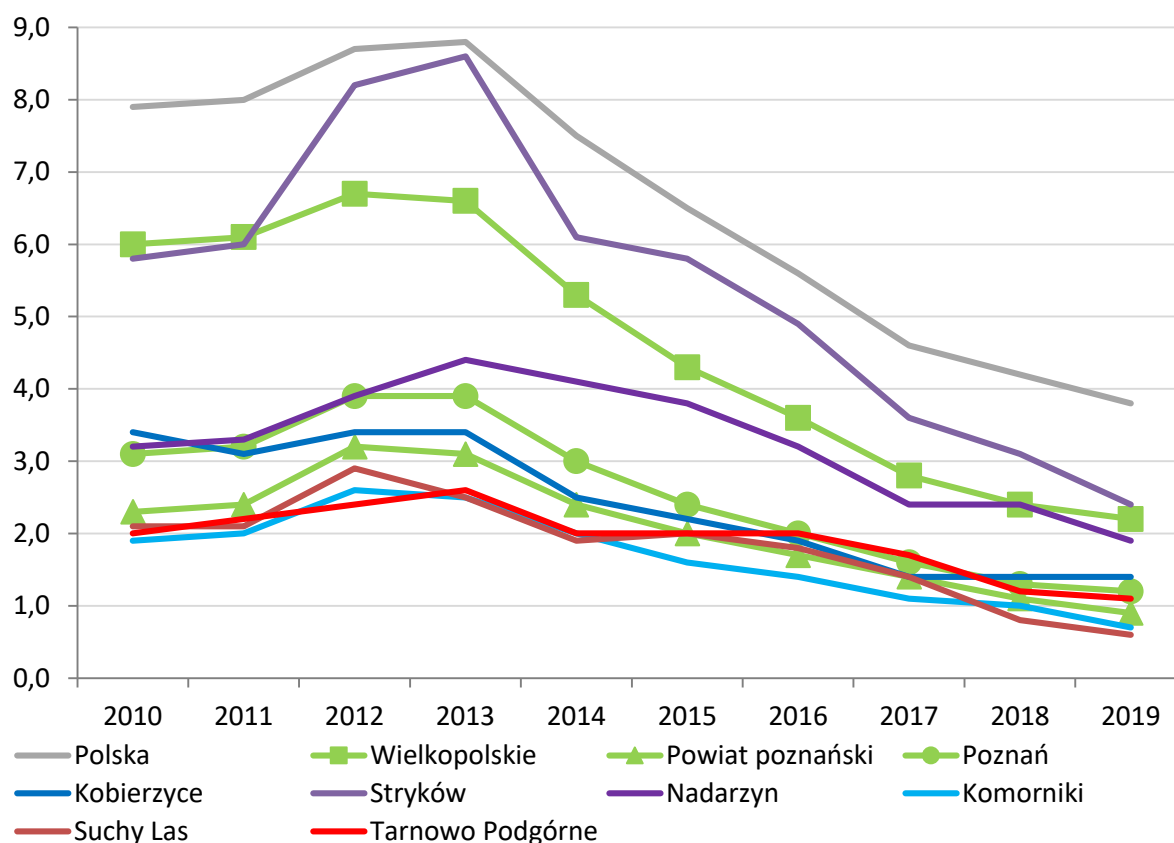

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

W latach 2010-2017 na każde 1000 osób w wieku produkcyjnym przypadało w gminie Tarnowo Podgórne około 2 osoby bezrobotne zarejestrowane (ryc. 79). We wszystkich latach wartość wskaźnika była około trzykrotnie niższa niż średnia krajowa i znacznie niższa niż

średnia wojewódzka. W 2019 r. wartość wskaźnika wynosiła 1,1 i była na podobnym poziomie jak w m. Poznań. Wśród gmin odniesienia niższą wartość wskaźnika odnotowały tylko Komorniki i Suchy Las z powiatu poznańskiego. Pozostałe gminy referencyjne, tj. Kobierzyce w aglomeracji wrocławskiej, Nadarzyn w aglomeracji warszawskiej i Stryków w aglomeracji łódzkiej odnotowały w 2019 r. wyższe wartości wskaźnika, jednak nadal na bardzo niskim poziomie.

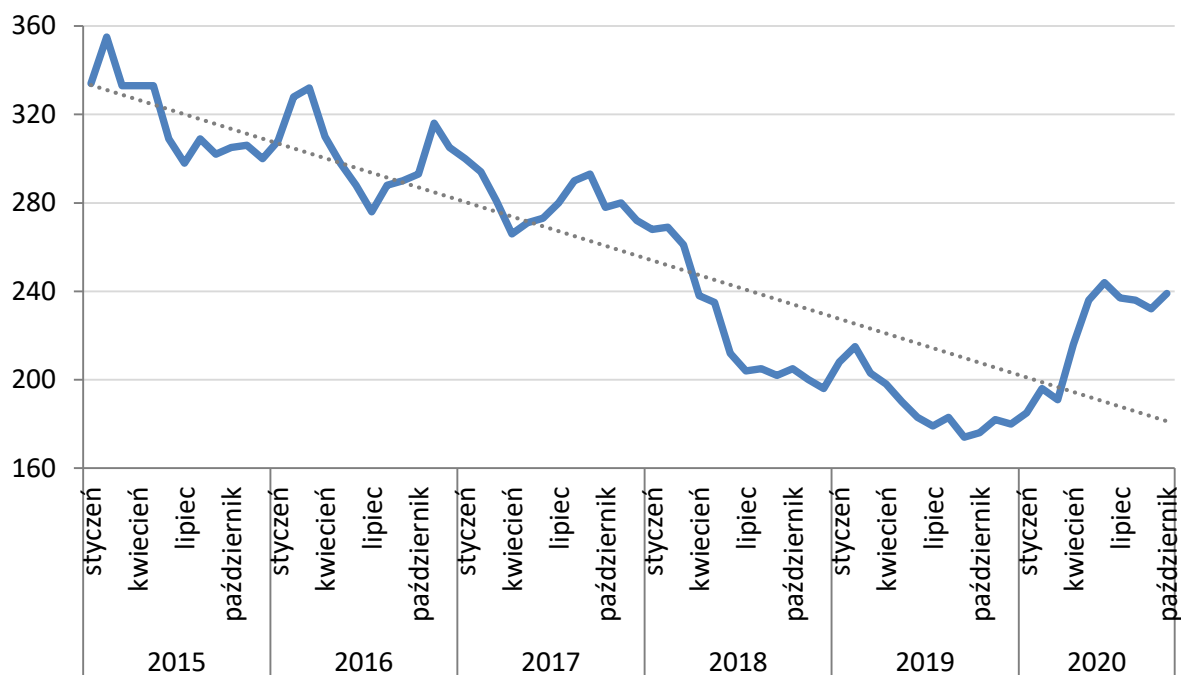
Ryc. 79. Bezrobotni zarejestrowani na 1000 ludności w wieku produkcyjnym w gminie Tarnowo Podgórne na tle różnych jednostek terytorialnych w latach 2010-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych wykazywała do 2019 r. ogólną tendencję spadkową, jednak fluktuuje w ciągu roku. Największe spadki bezrobocia widoczne są w okresie wiosennym i letnim (ryc. 80). Od października 2019 r. widoczny jest wzrost bezrobocia w gminie Tarnowo Podgórne o kilkadziesiąt osób. Największy przyrost bezrobotnych nastąpił w kwietniu 2020 r. Było to z pewnością następstwem restrykcji administracyjno-prawnych i związanych z nimi wymogami czasowego zawieszenia niektórych rodzajów działalności (w szczególności usług gastronomicznych, hotelarskich, kulturalnych, rekreacyjnych i sportowych), a także jako odpowiedź przedsiębiorców na spadek globalnego popytu i pogarszającą się sytuację gospodarczą w kraju oraz ograniczenie działalności z powodu pandemii COVID-19. W październiku 2020 w gminie Tarnowo Podgórne było zarejestrowanych 239 bezrobotnych, tj. o 63 osoby więcej niż w październiku w 2019 r.

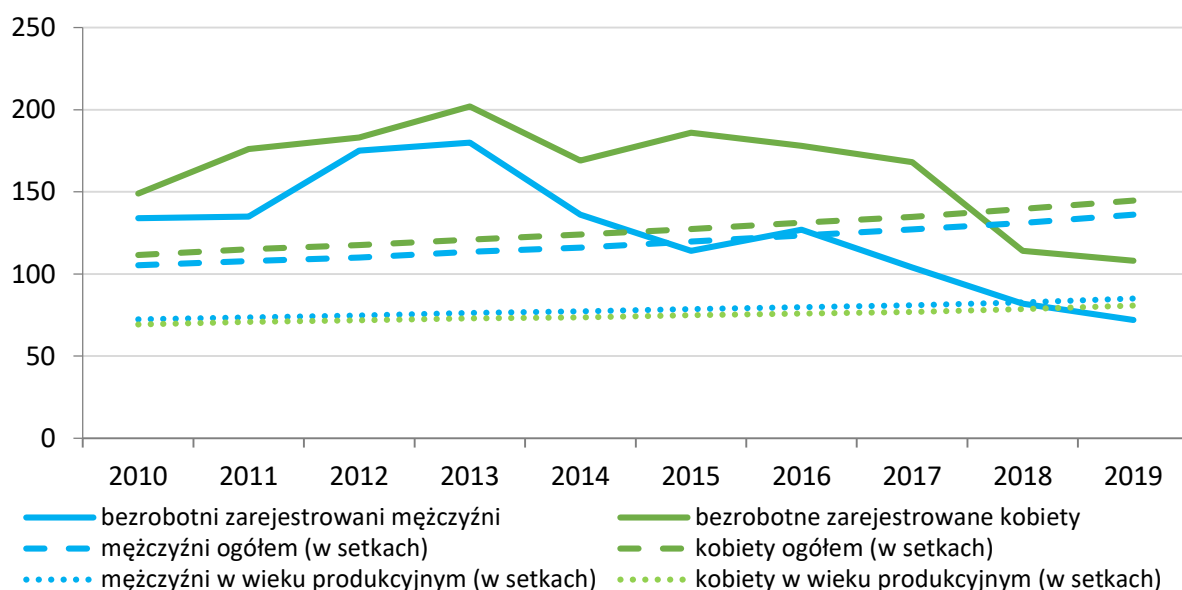
Ryc. 80. Bezrobotni zarejestrowani w gminie Tarnowo Podgórne – dane miesięczne w latach 2015-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Poznaniu.

W całym okresie 2010-2018 liczba zarejestrowanych bezrobotnych kobiet przewyższała liczbę bezrobotnych mężczyzn (ryc. 81). Szczególnie duża rozbieżność była widoczna w latach 2015-2017. W 2019 r. na 10 zarejestrowanych bezrobotnych mężczyzn przypadało 15 bezrobotnych zarejestrowanych kobiet.

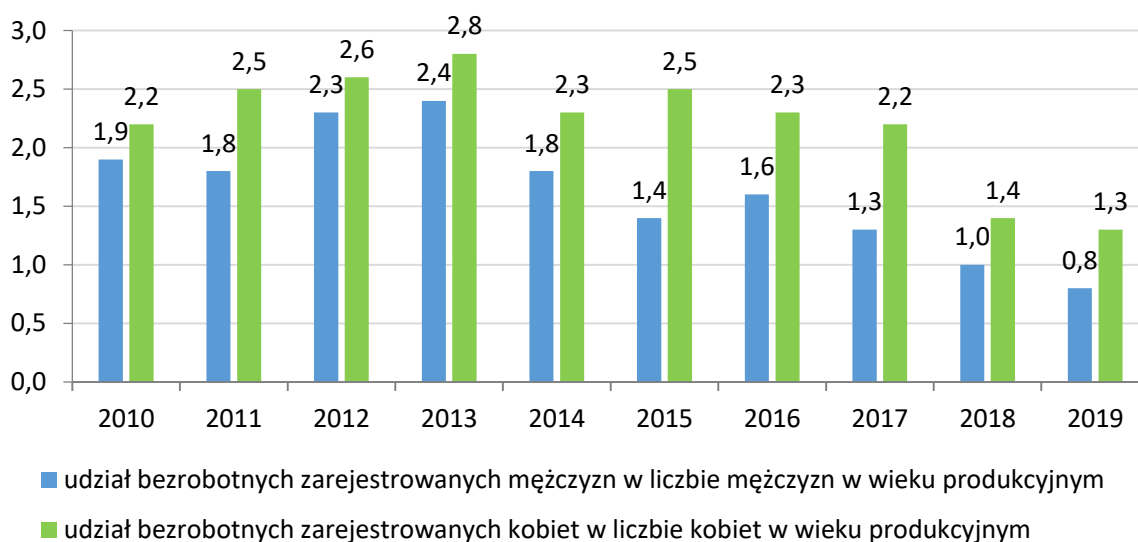
Ryc. 81. Bezrobotni zarejestrowani i ludność w wieku produkcyjnym według płci w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

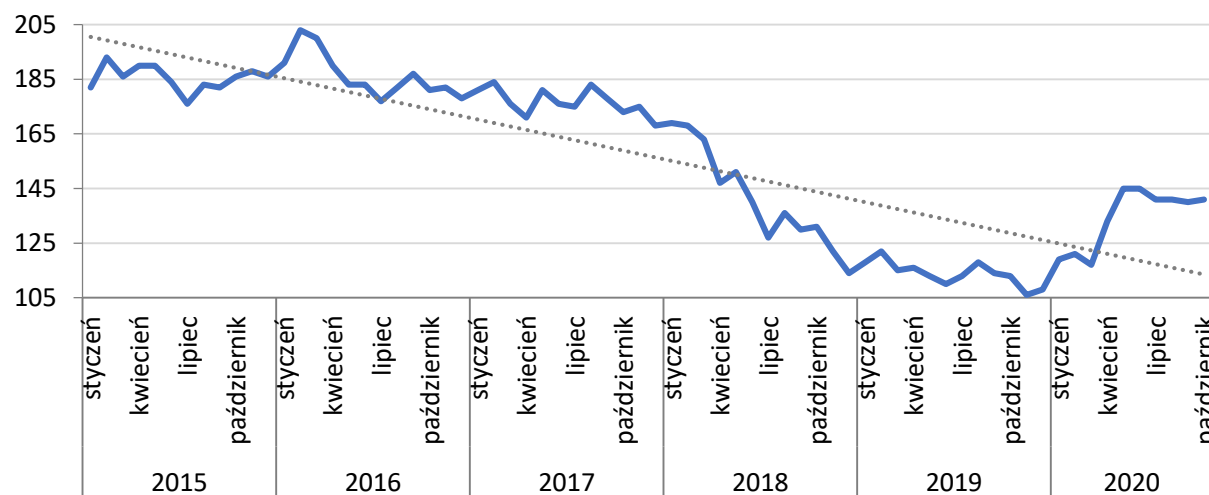
Udział zarejestrowanych bezrobotnych mężczyzn w liczbie mężczyzn w wieku produkcyjnym w całym okresie 2010-2019 był w gminie Tarnowo Podgórne wyższy niż analogicznego wskaźnika dla kobiet (ryc. 82). Taka sytuacja jest również typowa dla średniej krajowej, wojewódzkiej i powiatowej, m. Poznań oraz wszystkich gmin odniesienia. W 2018 r. różnica wartości obu wskaźników w gminie Tarnowo Podgórne była nieznaczna. Na każdy 1000 mężczyzn w wieku produkcyjnym przypadał niespełna 1 mężczyzna bezrobotny zarejestrowany, przy czym analogiczna wartość wskaźnika dla kobiet wynosiła 1,3. Wyraźny wzrost liczby bezrobotnych zarejestrowanych kobiet widoczny jest w miesiącach luty i sierpień, a spadek w okresie wiosennym (ryc. 83).

Ryc. 82. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym według płci w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

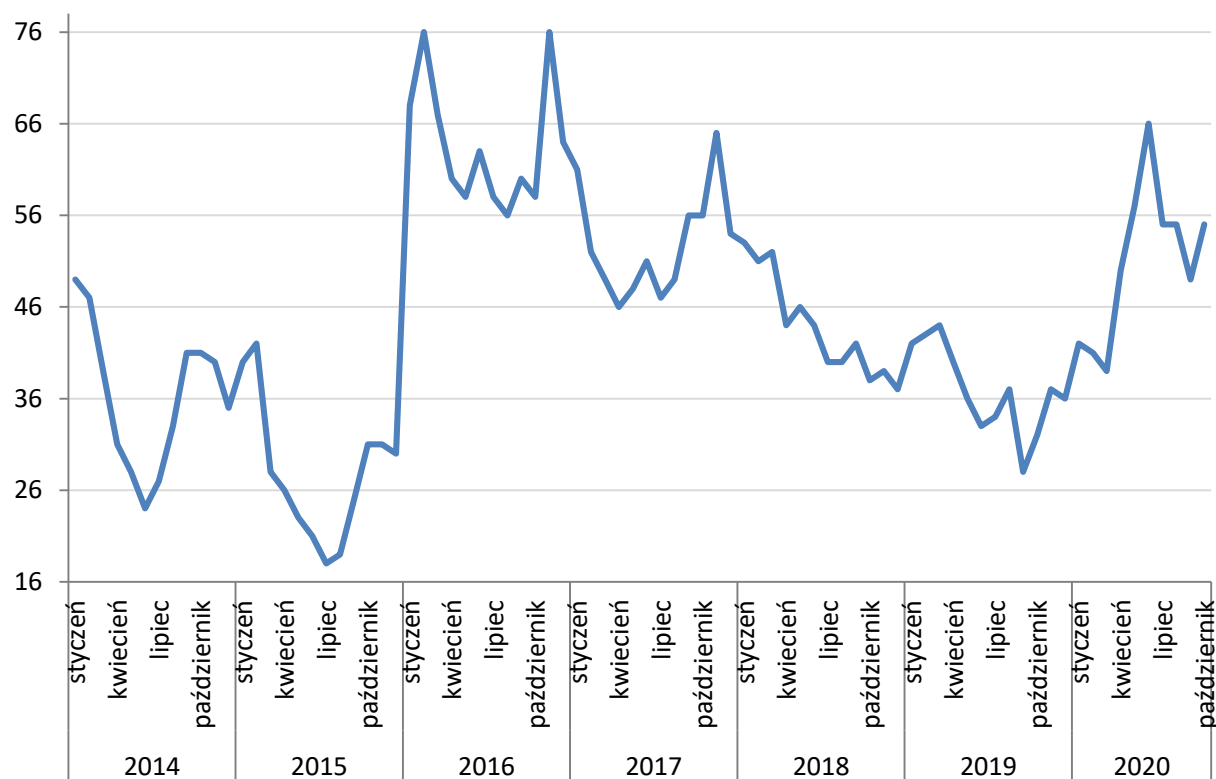
Ryc. 83. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych kobiet w gminie Tarnowo Podgórne – dane miesięczne w latach 2015-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Poznaniu.

Bezrobocie wśród osób młodych jest bardzo niskie (ryc. 84). Oznacza to, że absolwenci i osoby z krótkim stażem pracy mają łatwość znalezienia pracy w gminie Tarnowo Podgórne. Cechuje je jednak wyraźna cykliczność, tj. wzrost w 2013 r. i spadek w kolejnych latach, podobnie wzrost w 2016 r. i spadek w kolejnych latach, a także sezonowość, tj. dodatnie przyrosty w okresie zimowym.

Ryc. 84. Bezrobotni zarejestrowani do 30 roku życia w gminie Tarnowo Podgórne – dane miesięczne w latach 2014-2020

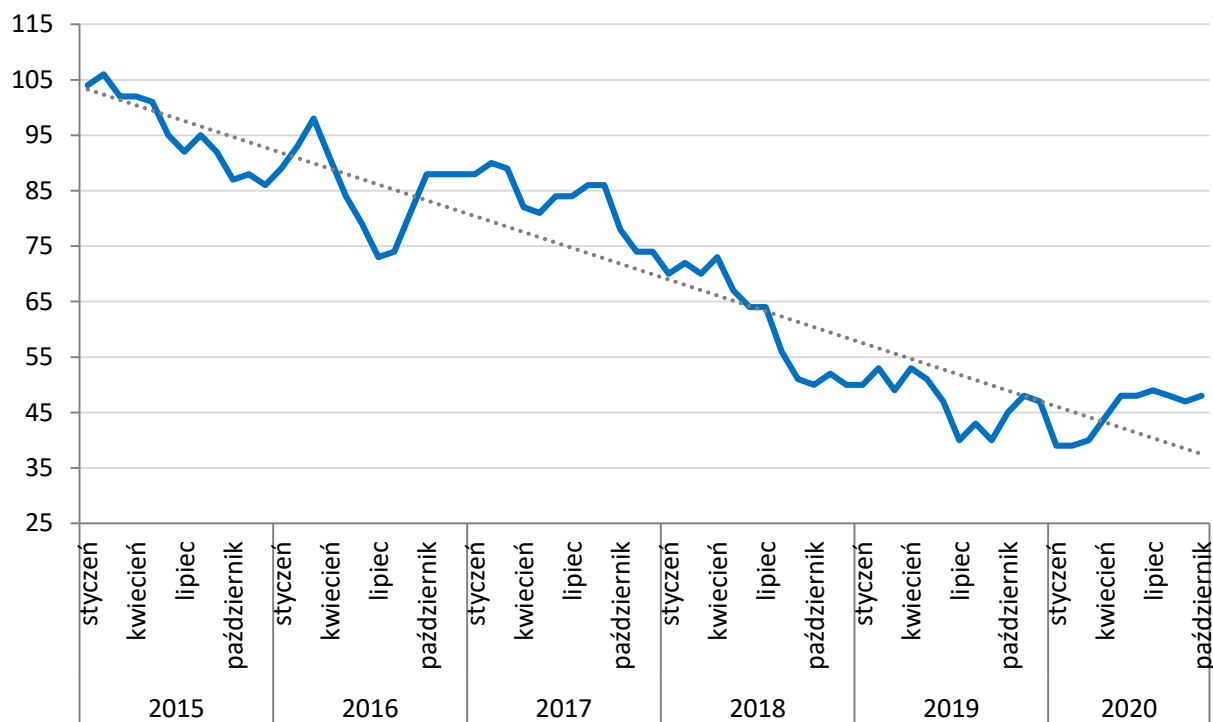

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Poznaniu.

Liczba bezrobotnych wśród osób starszych wzrastała do 2013 r., natomiast od 2014 r. widać wyraźną tendencję spadkową (ryc. 85). W październiku 2020 r. były to zaledwie 48 osób, można zatem powiedzieć, że ta grupa nie jest narażona na bezrobocie w gminie Tarnowo Podgórne.

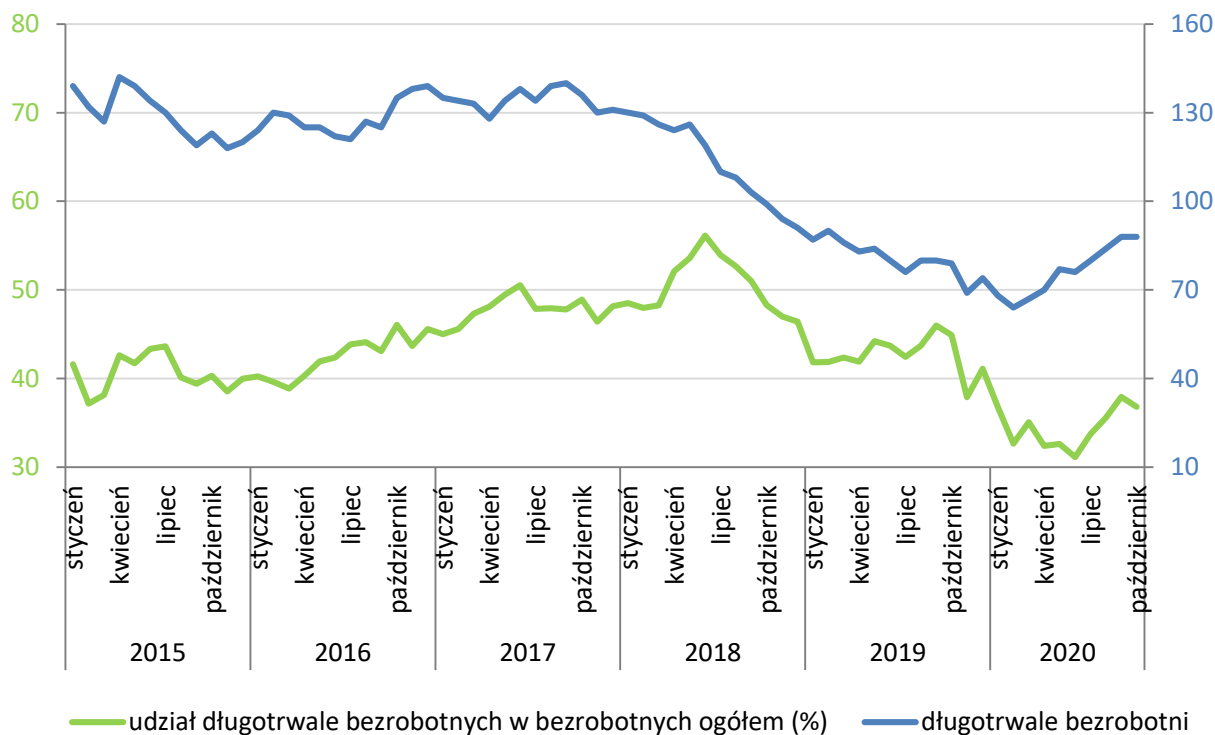
W okresie 2010-2014 pięciokrotnie zwiększyła się liczba długotrwale bezrobotnych zarejestrowanych (ryc. 86). W okresie 2015-2017 utrzymywała się ona na względnie stałym poziomie. W 2018 r. co druga zarejestrowana w PUP osoba była w grupie długotrwale bezrobotnych. Natomiast od września 2018 r. liczba długotrwale bezrobotnych obniża się i obecnie stanowią oni około 1/3 osób zarejestrowanych.

Ryc. 85. Bezrobotni zarejestrowani powyżej 50 roku życia w gminie Tarnowo Podgórne – dane miesięczne w latach 2015-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Poznaniu.

Ryc. 86. Długotrwale bezrobotni zarejestrowani w gminie Tarnowo Podgórne – dane miesięczne w latach 2015-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Poznaniu.

Większość zarejestrowanych w PUP Poznań z gminy Tarnowo Podgórne to osoby krótkotrwale bezrobotne, które w ciągu roku od rejestracji w urzędzie pracy podejmują pracę, rozpoczynają działalność gospodarczą, bądź kierowani są przez PUP do prac interwencyjnych lub robót publicznych, albo na staże i szkolenia zawodowe (tab. 67).

Tab. 67. Bezrobotni, podjęcia pracy, szkoleń i stażów w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019

Rok	Liczba osób bezrobotnych	Podjęcia pracy				Rozpoczęcie szkolenia	Rozpoczęcie stażu
		ogółem	prace interwencyjne i roboty publiczne	podjęcie działalności gospodarczej	inne*		
2019	180	184	0	24	2	31	16
2018	196	244	0	16	2	30	15
2017	272	231	1	8	0	16	13
2016	305	264	3	17	1	27	16
2015	300	252	4	12	5	35	25
2014	305	249	2	0	0	27	20
2013	382	248	1	0	0	33	22
2012	358	232	0	0	0	26	15
2011	311	247	0	0	0	26	3
2010	283	226	0	0	0	35	7

* bon zatrudnieniowy, świadczenie aktywizacyjne, dofinansowanie wynagrodzenia za bezrobotnego 50+

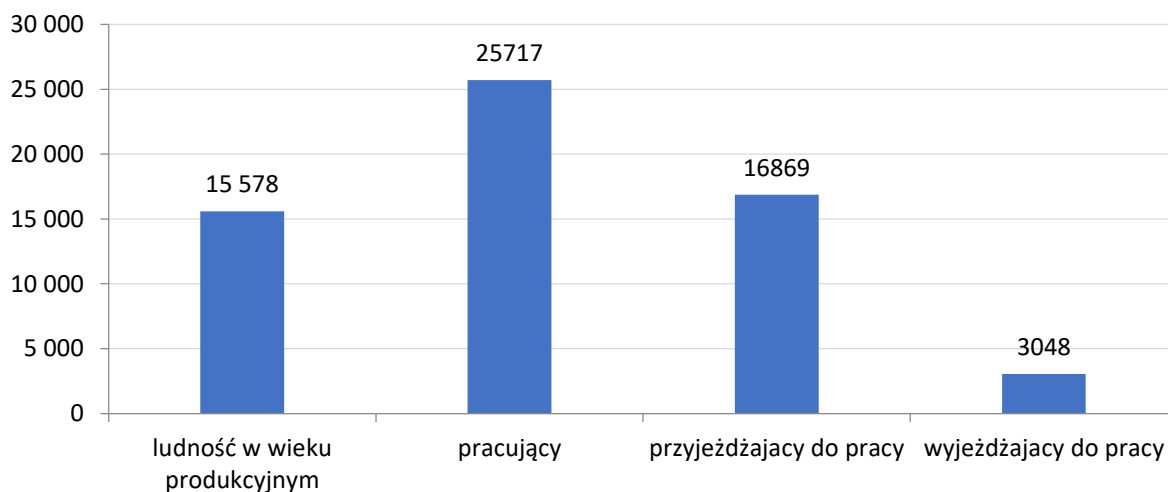
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Poznaniu oraz danych BDL GUS.

5.3.3. Mobilność siły roboczej

Popyt na pracę zgłaszany przez tarnowskich pracodawców dwukrotnie przekracza podaż pracy w gminie. Zatem przedsiębiorcy muszą poszukiwać pracowników poza granicami gminy, a nawet aglomeracji poznańskiej, gdzie rezerwy siły roboczej są niewielkie. Gmina Tarnowo Podgórne jest w pierwszej 20-tce gmin w Polsce o największej liczbie przyjeżdżających do pracy. W rankingu gmin z 2016 r., opracowanym przez GUS, Tarnowo Podgórne zajmowało 19. miejsce²⁹. **Według danych obejmujących całkowitą mobilność pracowników, w 2016 r. do pracy w gminie Tarnowo Podgórne przyjeżdżało 16 869, a wyjeżdżało 3 048 osób.** Liczba osób przyjeżdżających do pracy była o 8,3% wyższa niż liczba ludności w wieku produkcyjnym w gminie Tarnowo Podgórne (ryc. 87).

²⁹ Przepływy ludności związane z zatrudnieniem w 2016 r., Główny Urząd Statystyczny, Warszawa, 20 maja 2019 r., str. 6.

Ryc. 87. Ludność w wieku produkcyjnym, pracujący i dojazdy do pracy w gminie Tarnowo Podgórne w 2016 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania dojazdów do pracy Głównego Urzędu Statystycznego oraz danych BDL GUS.

Uwzględniając statystyki dla 10 osób lub więcej, w 2011 r. do pracy najmniej do gminy przyjeżdżało ponad 10,7 tys. osób, a w 2016 r. było to już ponad 15 tys. osób. Z kolei z gminy Tarnowo Podgórne do pracy wyjeżdżało 2,3 tys. w 2010 r., natomiast 2,6 tys. osób w 2016 r. Zatem już w 2011 r. było prawie pięciokrotnie więcej przyjeżdżających do pracy w gminie Tarnowo Podgórne niż wyjeżdżających, a w 2016 r. aż sześciokrotnie więcej osób przyjeżdżało niż wyjeżdżało do pracy (tab. 68).

Tab. 68. Dojazdy do pracy najmniej* w gminie Tarnowo Podgórne w 2011 r. i 2016 r.

Rok	Miano	Przyjeżdżający do pracy w gm. Tarnowo Podgórne				Wyjeżdżający do pracy z gm. Tarnowo Podgórne				Saldo			
		ogółem	w tym woj. wielkopolskie			ogółem	w tym woj. wielkopolskie			ogółem	w tym woj. wielkopolskie		
			ogółem	pow. poznański	m. Poznań		ogółem	pow. poznański	m. Poznań		ogółem	pow. poznański	m. Poznań
2016	os.	15018	14438	3672	5437	2649	2371	609	1682	12369	12067	3063	3755
	%	100	96	25	38	100	90	26	71	100	98	25	31
2011	os.	10732	9885	2563	4041	2284	2073	378	1653	8448	7812	2185	2388
	%	100	92	26	41	100	91	18	80	100	93	28	31

* 10 osób lub więcej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania dojazdów do pracy Głównego Urzędu Statystycznego.

W 2016r. zwiększyła się liczba dojeżdżających do pracy w gminie Tarnowo Podgórne z województwa wielkopolskiego i jednocześnie poszerzyła się lista lokalizacji w stosunku do 2011. Natomiast zmniejszeniu uległa liczba osób przyjeżdżających z poza województwa wielkopolskiego, a tym samym zawężeniu uległa lista lokalizacji z poza województwa. Oznacza to, że gmina Tarnowo Podgórne umocniła swoją pozycję na wielkopolskim rynku pracy.

Tab. 69. Przyjeżdżający do pracy najemnej w gminie Tarnowo Podgórne z powiatów województwa wielkopolskiego w 2011 r. i 2016 r. (uwzględniono powiaty, z których przyjeżdżało co najmniej 200 osób)

Powiat zamieszkania	Gmina zamieszkania	2011	2016	Saldo
gnieźnieński	Gniezno - gm. Miejska	106	209	103
	Gniezno - gm. wiejska	*	15	NA
	Łubowo	15	19	4
	Trzemeszno - miasto	*	21	NA
	Trzemeszno - obszar wiejski	*	12	NA
	Witkowo - miasto	*	13	NA
kościański	Czempiń - miasto	19	19	0
	Czempiń - obszar wiejski	*	16	NA
	Kościan	151	254	103
	Kościan	56	140	84
	Śmigiel - obszar wiejski	11	30	19
m. Poznań	Poznań	4041	5437	1396
międzychodzki	Chrzypsko Wielkie	10	12	2
	Kwilcz	44	66	22
	Międzychód - miasto	10	91	81
	Międzychód - obszar wiejski	*	29	NA
	Sieraków - miasto	52	44	-8
	Sieraków - obszar wiejski	13	13	0
nowotomyski	Kuślin	24	29	5
	Lwówek - miasto	24	19	-5
	Lwówek - obszar wiejski	43	27	-16
	Miedzichowo	*	11	NA
	Nowy Tomyśl - miasto	20	46	26
	Nowy Tomyśl - obszar wiejski	13	30	17
	Opalenica - miasto	46	90	44
	Opalenica - obszar wiejski	30	58	28
obornicki	Oborniki - miasto	47	144	97
	Oborniki - obszar wiejski	63	122	59
	Rogoźno - miasto	10	63	53
	Rogoźno - obszar wiejski	*	35	NA
	Ryczywół	*	22	NA
poznański	Buk - miasto	101	131	30

Powiat zamieszkania	Gmina zamieszkania	2011	2016	Saldo
	Buk - obszar wiejski	150	190	40
	Czerwonak	174	245	71
	Dopiewo	424	649	225
	Kleszczewo	27	38	11
	Komorniki	238	394	156
	Kostrzyn - miasto	29	22	-7
	Kostrzyn - obszar wiejski	19	17	-2
	Kórnik - miasto	18	26	8
	Kórnik - obszar wiejski	46	91	45
	Luboń	263	357	94
	Mosina - miasto	61	61	0
	Mosina - obszar wiejski	54	92	38
	Murowana Goślina - miasto	46	56	10
	Murowana Goślina - obszar wiejski	22	28	6
	Pobiedziska - miasto	24	31	7
	Pobiedziska - obszar wiejski	30	49	19
	Puszczykowo	46	55	9
	Rokietnica	374	601	227
	Stęszew - miasto	29	32	3
	Stęszew - obszar wiejski	40	72	32
	Suchy Las	136	198	62
	Swarzędz - miasto	149	138	-11
	Swarzędz - obszar wiejski	63	99	36
szamotulski	Duszniki	364	458	94
	Kaźmierz	588	725	137
	Obrzycko	21	68	47
	Obrzycko	23	29	6
	Ostroróg - miasto	20	22	2
	Ostroróg - obszar wiejski	24	40	16
	Pniewy - miasto	127	123	-4
	Pniewy - obszar wiejski	69	67	-2
	Szamotuły - miasto	316	393	77
	Szamotuły - obszar wiejski	256	316	60
	Wronki - miasto	27	35	8
	Wronki - obszar wiejski	19	24	5
wągrowiecki	Damaśławek	*	13	NA
	Gołańcz - miasto	*	11	NA
	Gołańcz - obszar wiejski	*	15	NA
	Mieścisko	*	12	NA
	Skoki - miasto	*	29	NA
	Skoki - obszar wiejski	*	13	NA
	Wapno	*	12	NA

Powiat zamieszkania	Gmina zamieszkania	2011	2016	Saldo
	Wągrowiec - gm. Miejska	33	100	67
	Wągrowiec - gm. Wiejska	*	41	NA

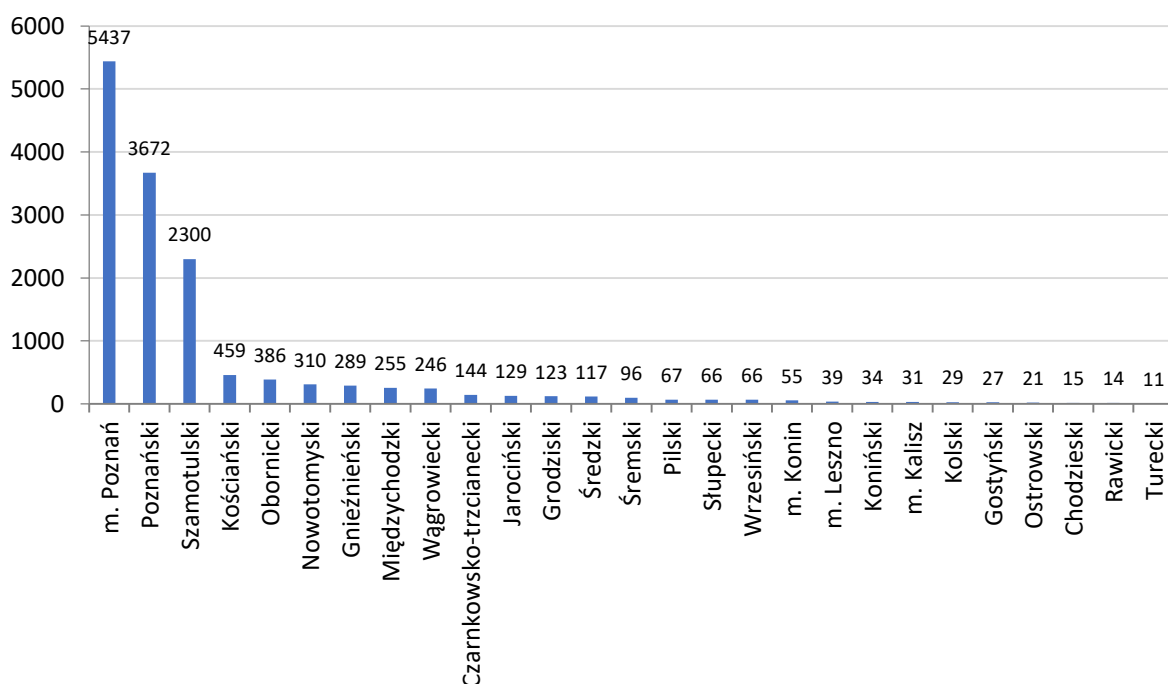
* Poniżej 10 osób przyjeżdżających.

Określenie „NA” oznacza wartość niemożliwą do wyznaczenia.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania dojazdów do pracy Głównego Urzędu Statystycznego.

W 2016 r. do pracy w gminie przyjeżdżali głównie pracownicy z Poznania (5437 osób), powiatu poznańskiego (tj. 3672 osób, z czego najwięcej z gmin Dopiewo i Rokietnica) i powiatu szamotulskiego, tj. 2300 osób, najwięcej z gmin Kaźmierz, Duszniki i m. Szamotuły (ryc. 88).

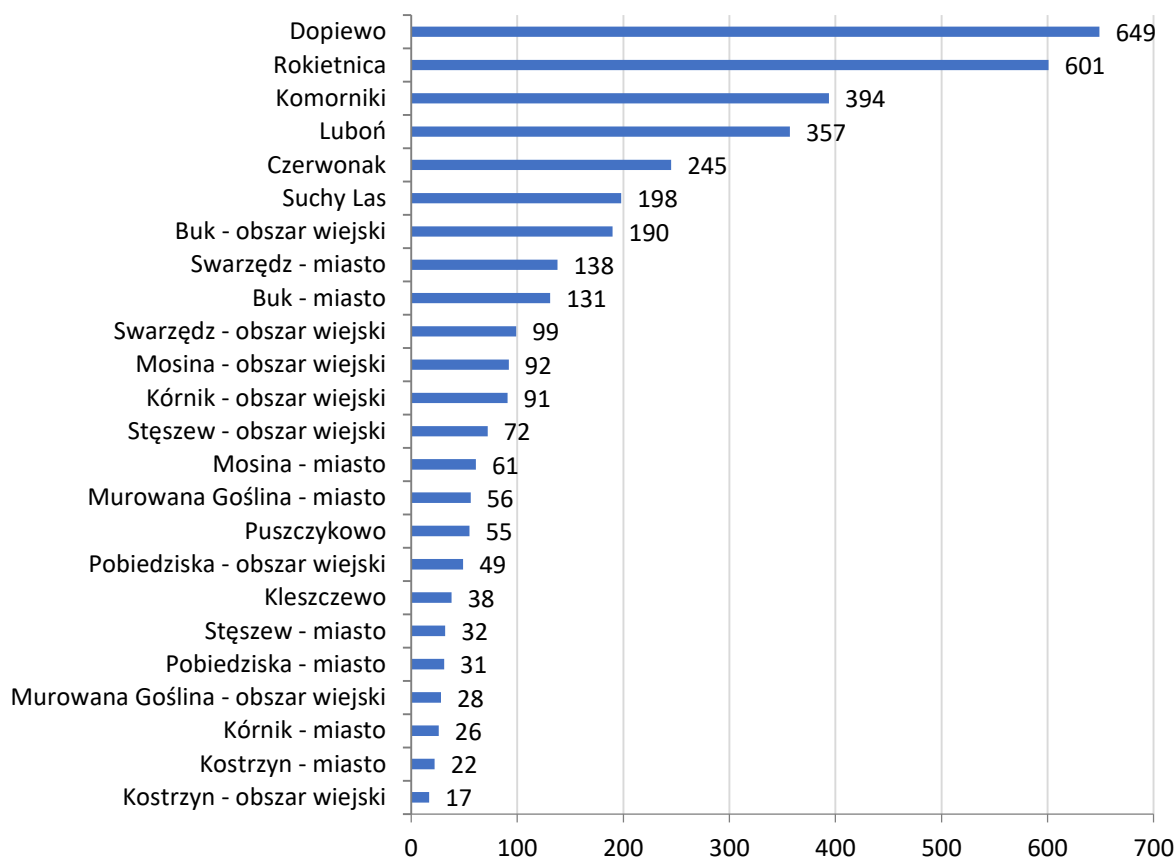
Ryc. 88. Przyjeżdżający do pracy najmniej do gminy Tarnowo Podgórne z powiatów województwa wielkopolskiego w 2016 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania dojazdów do pracy Głównego Urzędu Statystycznego.

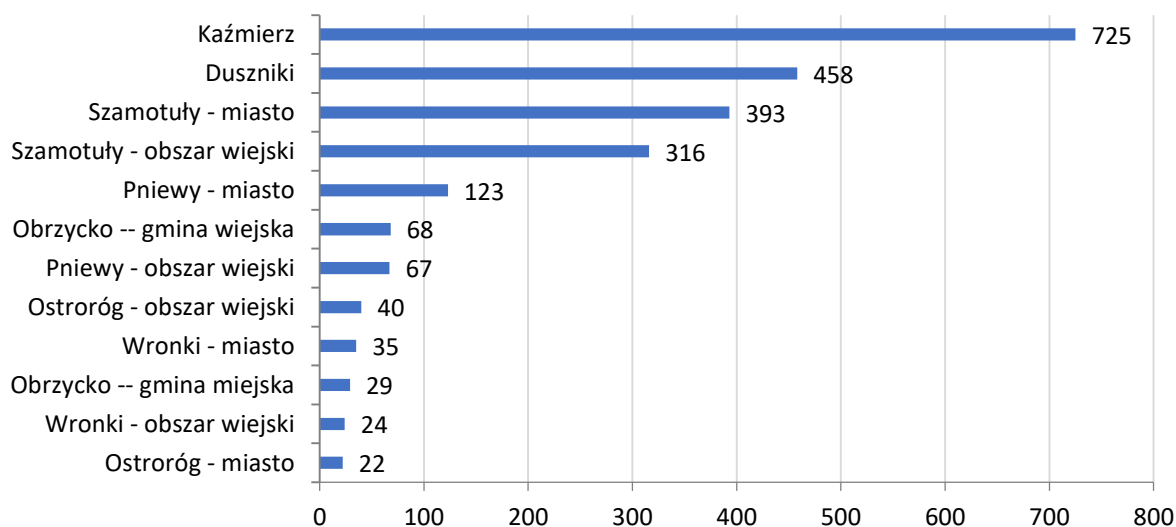
W powiecie poznańskim do pracy w gminie Tarnowo Podgórne przyjeżdżali głównie mieszkańcy gmin Dopiewo i Rokietnica, a także Komorniki i Luboń (ryc. 89). Z powiatu szamotulskiego przyjeżdżali do Tarnowa Podgórnego przede wszystkim mieszkańcy gmin: Kaźmierz, Duszniki i Szamotuły – gmina miejska i wiejska (ryc. 90).

Ryc. 89. Przyjeżdżający do pracy najemnej do gminy Tarnowo Podgórne z terenu powiatu poznańskiego w 2016 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania dojazdów do pracy Głównego Urzędu Statystycznego za 2016 r.

Ryc. 90. Przyjeżdżający do pracy najemnej do gminy Tarnowo Podgórne z terenu powiatu szamotulskiego w 2016 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania dojazdów do pracy Głównego Urzędu Statystycznego za 2016 r..

W obu okresach najwięcej osób wyjeżdżało z gminy Tarnowo Podgórne do pracy do Poznania. W 2011 r. do pracy w Poznaniu wyjeżdżało 1653 osoby, co stanowiło 11,4% osób w wieku produkcyjnym, a w 2016 r. były to 1682 osoby, co stanowiło 10,8% osób w wieku produkcyjnym, czyli nieco mniej niż w 2011 r. (tab. 70, ryc. 91). W 2016 r. więcej niż w 2010 r. mieszkańców gminy Tarnowo Podgórne wyjeżdżało do pracy w m. Warszawa, a także w powiecie poznańskim, w szczególności do gminy Dopiewo, Komorniki, Suchy Las, Rokietnica, Luboń, Swarzędz i Buk. W przypadku dalszych miejscowości (np. Warszawa, Wrocław, Płock), są to osoby nie zameldowane w gminie Tarnowo Podgórne, ale pracujące w przedsiębiorstwach na ich terenie.

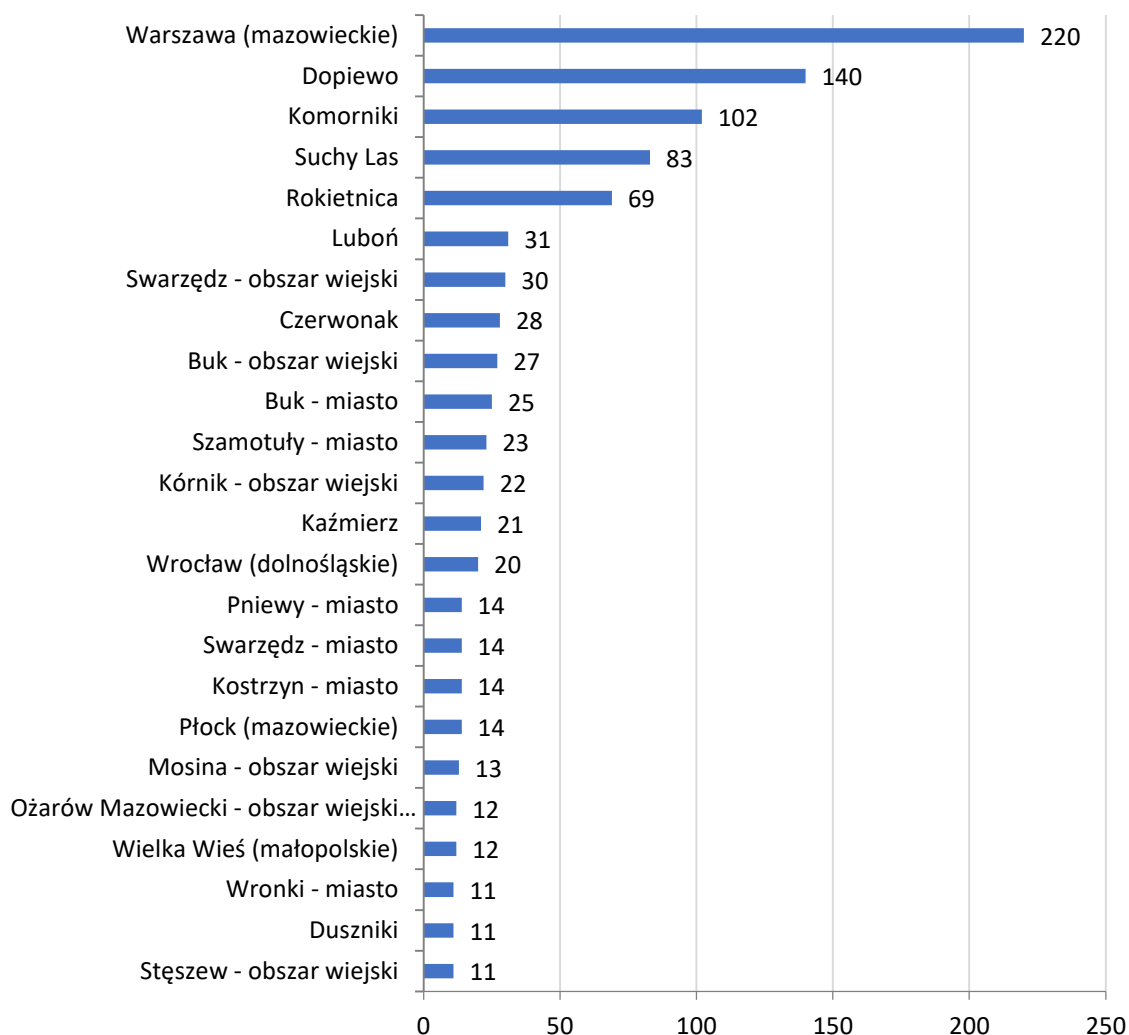
Tab. 70. Wyjeżdżający do pracy najemnej z gminy Tarnowo Podgórne w 2011 r. i 2016 r.

Województwo	Powiat	Gmina	2011	2016	Saldo
Mazowieckie	m. Warszawa	M.st. Warszawa	135	220	85
	m. Płock	Płock	14	14	0
	warszawski zachodni	Ożarów Mazowiecki - obszar wiejski	*	12	NA
Dolnośląskie	m. Wrocław	Wrocław	13	20	7
Kujawsko-pomorskie	m. Toruń	Toruń	18	*	NA
Małopolskie	krakowski	Wielka Wieś	10	12	2
	m. Kraków	Kraków	10	*	NA
Zachodniopomorskie	m. Szczecin	Szczecin	11	*	NA
Wielkopolskie	m. Poznań	Poznań	1653	1682	29
	poznański	Dopiewo	109	140	31
		Komorniki	49	102	53
		Suchy Las	56	83	27
		Rokietnica	44	69	25
		Luboń	17	31	14
		Swarzędz - obszar wiejski	21	30	9
		Czerwonak	24	28	4
		Buk - obszar wiejski	15	27	12
		Buk - miasto	16	25	9
		Kórnik - obszar wiejski	*	22	NA
		Swarzędz - miasto	15	14	-1
		Kostrzyn - miasto	*	14	NA
		Mosina - obszar wiejski	12	13	1
		Stęszew - obszar wiejski	*	11	NA
		szamotulski	Szamotuły - miasto	13	23
	Kaźmierz		18	21	3
	Pniewy - miasto		*	14	NA
	Duszniki		*	11	NA
	Wronki - miasto		*	11	NA
	obornicki	Oborniki - miasto	11	*	NA

* Poniżej 10 osób wyjeżdżających. Określenie „NA” oznacza wartość niemożliwą do wyznaczenia.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania dojazdów do pracy Głównego Urzędu Statystycznego.

Ryc. 91. Dojeżdżający do pracy najemnej do gminy Tarnowo Podgórne w 2016 r. (bez m. Poznań – 1682 dojeżdżających)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania dojazdów do pracy Głównego Urzędu Statystycznego

Rozważając wyniki badań dojazdów do pracy, a w szczególności liczbę osób wyjeżdżających do pracy poza gminę Tarnowo Podgórne, należy być nieco bardziej ostrożnym. Trudno bowiem określić, jakie są przyczyny tych statystyk. Być może część zaklasyfikowanych do wyjeżdżających to osoby, które kiedyś wyemigrowały z Poznania i zamieszkały w gminie Tarnowo Podgórne, jednak nadal pracują w Poznaniu. Z drugiej strony mogą to być osoby, które znajdują zatrudnienie w branżach albo specjalizacjach, jakich nie ma w gminie Tarnowo Podgórne (np. szkolnictwo wyższe) lub występują w ograniczonym zakresie i oferują niewiele miejsc pracy (np. bankowość, usługi prawnicze, czy *high quality services*). Mogą być również inne przyczyny, powstałe na etapie zbierania danych, kiedy niektóre podmioty w badaniu prowadzonym przez GUS podawały tylko główną siedzibę firmy.

5.3.4. Gospodarka i rynek pracy w okresie pandemii

Rynek pracy, tak jak w przypadku gminy Tarnowo Podgórne, szczególnie zdominowany przez duże firmy w tym zagraniczne, jest bardzo podatny na powiązania i trendy globalne, w tym przenoszenie działalności gospodarczej do krajów o niższych kosztach siły roboczej i surowców. Równowaga, stabilizacja na rynku pracy jest więc poważnym wyzwaniem. Sytuacja nadzwyczajna w gospodarce spowodowana zagrożeniem zdrowia publicznego w wyniku pandemii COVID-19 czyni to wyzwanie jeszcze bardziej aktualnym. Skutki tej sytuacji trudno jednoznacznie przewidzieć, w szczególności w skali lokalnej, poza stwierdzeniem, że nie pozostanie ona bez wpływu na podaż miejsc pracy, zjawisko bezrobocia i migracji zarobkowych, w tym zagranicznych.

Z badania BAEL³⁰ realizowanego przez GUS w pierwszym kwartale 2020 r., wynika że w drugiej połowie marca zaobserwowano jedynie pewne efekty mające bezpośredni związek z pandemią COVID-19, które jednak nie skutkowały jeszcze zwykle trwałą zmianą wielkości podstawowych zbiorowości na rynku pracy. Dotyczyły one przede wszystkim populacji osób pracujących. Chociaż nie wiązały się jeszcze ze zmianą statusu na rynku pracy, są zapowiedzią rozpoczęcia procesu zmiany koniunktury na rynku pracy.

W drugiej połowie marca 2020 r. z powodów bezpośrednio związanych z pandemią COVID-19 nie wykonywało swojej pracy 13,7% ogólnej liczby osób pracujących. Najczęściej wskazywanym powodem przerwa w działalności zakładu pracy. Wzrosła liczba osób pracujących w domu, tj. ok. 10 pkt. proc. więcej niż w analogicznym okresie w 2019 r. Analizując zbiorowości bezrobotnych widać, że w ostatnich dwóch tygodniach marca wpływ ograniczeń związanych z pandemią COVID-19 na ich sytuację był jeszcze niewielki. Wśród bezrobotnych uprzednio pracujących w drugiej połowie marca na przyczyny zaprzestania pracy związane z pandemią wskazało jedynie 3,4% tej populacji. W końcu I kwartału 2020 r., 184 zakłady zadeklarowały zwolnienie 18,7 tys. pracowników. **Pełen obraz zmian zachodzących obecnie na rynku pracy spowodowanych pandemią COVID-19 pokażą dopiero wyniki BAEL pochodzące z II kwartału 2020 r. oraz późniejszych okresów.**

Z raportu PARP³¹, dotyczącego rynku pracy za okres od 26 marca do 22 kwietnia 2020 r., wynika, że rynek pracy w Polsce stoi w obliczu kryzysu spowodowanego pandemią COVID-19. Stopa bezrobocia na koniec 2020 r. ma wynieść około 9-10% według oceny MRPiPS. Jak twierdzą eksperci sektora bankowego, głęboki spadek aktywności gospodarczej w wyniku pandemii przełoży się na gwałtowny wzrost stopy bezrobocia w najbliższych miesiącach.

Sytuacja przedsiębiorców uległa pogorszeniu. W marcu 2020 r. około 57% przedsiębiorstw odnotowało spadek przychodów w porównaniu z sytuacją w lutym. W największym stopniu ucierpiały sektory: usługowy (63%), handlu (55%) i produkcji (49%). Lawinowo rośnie liczba wniosków o pomoc w ramach tzw. Tarczy antykryzysowej,

³⁰ Informacja o rynku pracy w pierwszym kwartale 2020 roku (dane wstępne), Informacje Sygnalne, GUS, Warszawa, 26 maja 2020 r.

³¹ Rynek pracy, edukacja, kompetencje. Aktualne trendy i wyniki badań, PARP, Warszawa, kwiecień 2020 r.

składanych przez przedsiębiorców. Ich zdaniem zawarte w niej rozwiązania są niewystarczające i niedostosowane do sytuacji i potrzeb firm.

Okolo 44% firm ma obecnie problemy z opłacaniem swoich zobowiązań finansowych, a 46,6% doświadcza opóźnień w płatnościach ze strony swoich kontrahentów. Najbardziej pesymistyczne dane mówią, że 69% przedsiębiorców planuje redukcje zatrudnienia. W ciągu najbliższych dwóch miesięcy 54% pytanym firm zamierza zwolnić od 20 do 50% pracowników, najwięcej w firmach małych (71%) i średnich (80%). Problemy z prowadzeniem biznesu przekładają się na plany pracodawców związane z zatrudnieniem oraz utrzymaniem pracowników. Zmiany poziomu wynagrodzeń w związku z trudnościami finansowymi przewiduje połowa przebadanych przedsiębiorstw.

Brak negatywnych skutków światowego kryzysu i krajowego spowolnienia gospodarczego po 2007 r. dla gospodarki Tarnowa Podgórnego świadczy o stosunkowo dużej odporności (rezyliencji) lokalnego systemu gospodarczego na zewnętrzne szoki czy niekorzystne tendencje (por. Płoszaj 2016). Jednakże, podobnie jak to było w okresie tamtejszego światowego kryzysu, ocena skutków pandemii COVID-19 dla gospodarki gminy Tarnowo Podgórne i elementów z nią powiązanych, takich jak rynek pracy, kondycja finansowa gminy, wreszcie poziom życia mieszkańców, wymaga niewątpliwie dłuższego horyzontu czasu.

Analiza SWOT – Rynek pracy

Podsumowaniem prowadzonych w rozdziale 5.3 rozważań jest analiza SWOT i sformułowanie najważniejszych wyzwań dla tarnowskiego rynku pracy. Silne strony stanowią o atrakcyjności rynku pracy, jego przewagach konkurencyjnych i odporności na szoki koniunkturalne. Słabe strony stanowią o trudnościach wewnętrznych, które wymagają rozważenia w celu weryfikacji prowadzonej polityki i kierunków rozwoju. Szanse pokazują potencjalne możliwości rozwoju i umocnienia pozycji konkurencyjnej tarnowskiego rynku pracy. Zagrożenia stanowią wyzwania, które mogą istotnie wpłynąć na kondycję rynku pracy, dlatego wymagają szczególnej uwagi ze strony lokalnych przedsiębiorców i władz.

Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Ponadlokalny rynek pracy, popyt na pracę dwukrotnie przekracza podaż pracy w gminie, • Bardzo wysoki poziom zatrudnienia, który dodatkowo wzrasta, z uwagi na profil działalności firm, w okresie świątecznym, • Wysoka aktywność zawodowa mieszkańców, przejawiająca się bardzo dużym samozatrudnieniem, dużym zatrudnieniem w gminie oraz dojazdami 	<ul style="list-style-type: none"> • Znaczna dysproporcja w liczbie zatrudnionych mężczyzn w stosunku do liczby zatrudnionych kobiet, • Ponad 3000 mieszkańców (tj. prawie 20% osób w wieku produkcyjnym) pracuje poza gminą, • Niedobór pracowników produkcyjnych z wykształceniem zawodowym i technicznym, • Niskie zapotrzebowanie na pracowników

<p>do pracy poza gminę, prawie niewystępującym bezrobociem,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bardzo niski poziom bezrobocia, na poziomie bezrobocia naturalnego, • Wielobranżowość gospodarki powodująca, że zatrudnienie znajdują osoby z różnych dziedzin, • Sprawne funkcjonowanie instytucji wspierających rynek pracy, w tym PUP Poznań. 	<p>o wysokich kwalifikacjach zawodowych,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wielu pracowników zatrudnionych tymczasowo w tzw. wysokim sezonie (np. okresie świątecznym), • Relatywnie niskie wpływy z podatku PIT w przeliczeniu na pracujących.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Utrzymanie obecnych i pozyskanie nowych inwestorów, w tym kapitału zagranicznego, • Wspieranie małej przedsiębiorczości ze względu na większe niż u dużych przedsiębiorstw ryzyko działalności oraz mniejsze możliwości doinwestowania działalności, m.in. ze względu na niższą płynność finansową i większy problem w uzyskaniu kredytów, • Współpraca z gminami obszaru metropolitalnego Poznania w pozyskiwaniu i kształceniu pracowników, • Napływ taniej siły roboczej z zagranicy, głównie z Ukrainy, która może wypełniać zapotrzebowanie na pracowników produkcyjnych, • Obniżenie stawki podatku PIT oraz zwolnienie z podatku PIT osób młodych a przez to zwiększenie atrakcyjności proponowanych płac, bez konieczności ich podwyższania, • Znaczne podniesienie minimalnego wynagrodzenia, co wpływa na zwiększenie poziomu dochodów w grupie osób o najniższych zarobkach oraz zwiększenie zainteresowania podjęciem nisko płatnej pracy, 	<ul style="list-style-type: none"> • Znacznie podniesienie minimalnego wynagrodzenia w 2020, a tym samym kosztów pracy, co może spowodować wstrzymanie wakatów, • Znaczne spowolnienie tempa wzrostu gospodarczego i wzrost ryzyka działalności gospodarczej, a tym samym spadek popytu na pracę oraz odłożenie planów inwestycyjnych, • Konieczność poszukiwania źródeł redukcji kosztów działalności w związku ze spadkiem popytu i zmniejszeniem produkcji, a przez to redukcja zatrudnienia i blokada wakatów, a także obniżenie przeciętnego poziomu wynagrodzeń, • Zaprzestanie pracy przez pracowników, którzy przeszli na zasiłki opiekuńcze, • Pogarszająca się sytuacja finansowa i pozycja rynkowa mikro i małych przedsiębiorstw, • Perspektywa wzrostu bezrobocia wśród mieszkańców gminy, • Trudności z regulowaniem zobowiązań oraz wyegzekwowaniem należności mogą powodować opóźnienia w wypłacie wynagrodzeń, • Automatyzacja produkcji i informatyzacja prowadząca do redukcji zatrudnienia

<ul style="list-style-type: none"> •Wzrost konkurencji między pracownikami o miejsca pracy, a tym samym zwiększenie wydajności pracy i konieczność wzmocnienia kwalifikacji. 	<p>szczególnie w przetwórstwie przemysłowym i budownictwie oraz handlu,</p> <ul style="list-style-type: none"> •Zwiększający się deficyt osób z niskim wykształceniem, niskimi kwalifikacjami i osób chcących wykonywać pracę fizyczną, •Najniższy wzrost płac realnych w kraju od sześciu lat.
---	---

Rozwój gospodarczy, zachowanie korzystnych cech rynku pracy, przeciwdziałanie niekorzystnym trendom związanych, np. z kryzysami globalnymi, migracjami siły roboczej, sytuacjami nadzwyczajnymi itp. wymaga podjęcia określonych wyzwań, szczególnie na rynkach pracy o zasięgu ponadlokalnym, takich jak gmina Tarnowo Podgórne. Adresatem tych wyzwań są nie tylko władze samorządowe gminy i powiatu, czy lokalni pracodawcy i instytucje wspierania biznesu, ale także organy państwa i instytucje odpowiedzialne za działania systemowe i rozwój gospodarczy w makroskali.

Szczególnym wyzwaniem, z jakim będzie musiał uporać się zarówno krajowy rynek pracy, jak i tarnowski rynek pracy są następstwa pandemii COVID-19. Wyniki badań ankietowych publikowanych przez PARP i GUS nie pozostawiają złudzeń, że bezrobocie w Polsce wzrośnie, ponieważ część firm wycofa się z rynku, a inne – poszukując źródeł redukcji kosztów – ograniczą zatrudnienie. Jednocześnie z uwagi na wysokie ryzyko i niepewność działalności część potencjalnych przedsiębiorców wstrzyma się z rozpoczęciem działalności gospodarczej, a ci już istniejący odrocą decyzje inwestycyjne. Zachwianie płynności finansowej może również wpłynąć na odroczenie wypłat pracownikom, wstrzymanie dodatkowego wynagrodzenia (np. premii, nagród, dopłat do wypoczynku itd.), wydatków na kształcenie zawodowe. Pogorszenie kondycji finansowej przedsiębiorstw oraz nadwyżka siły roboczej w stosunku do zgłaszanego przez przedsiębiorców popytu na pracę, może wpłynąć na obniżenie ogólnego poziomu wynagrodzeń.

Nowa i trudna do przewidzenia reakcja rynku pracy spowodowana pandemią COVID-19, wymaga adekwatnych działań na szczeblu krajowym, ale także rewaloryzacji polityki lokalnej (szczególnie w zakresie ekonomicznych instrumentów wspierania przedsiębiorczości, w szczególności wobec mikroprzedsiębiorstw, ale także wsparcia dla mieszkańców, którzy utracili źródła utrzymania), a także zwiększonej aktywności instytucji wspierania rynku pracy. Powinny to być zarówno tymczasowe środki zaradcze, ale przede wszystkim długofalowe i kompleksowe rozwiązania, które ustabilizują i zrównoważą sytuację rynku pracy.

Główne wyzwania w zakresie rynku pracy

- Utrzymanie istniejących przedsiębiorców i/lub pozyskanie nowych inwestorów,
- Perspektywa spadku popytu na pracę w związku ze zmniejszeniem przychodów i liczby zamówień, i koniecznością poszukiwania źródeł redukcji kosztów, a także w związku z odłożeniem decyzji inwestycyjnych, skutkujący wstrzymaniem wakatów oraz redukcją zatrudnienia szczególnie przez duże firmy oraz przedsiębiorstwa działające w sektorze przemysłowym i usługowym,
- Wsparcie przedsiębiorstw, które znalazły się w trudnej sytuacji ekonomicznej i zagrożone są opuszczeniem rynku, w szczególności mikroprzedsiębiorstw,
- Rewaloryzacja planu budżetowego gminy ze względu na rozbieżności w planie budżetowym i jego wykonaniem, które mogą być spowodowane spadkiem przychodów gminy związanych z działalnością przedsiębiorstw (w szczególności wpływów z podatku dochodowego) lub spadkiem wypłacalności przedsiębiorstw,
- Wstrzymanie decyzji o samozatrudnieniu i otwieraniu indywidualnej działalności gospodarczej, ze względu na znaczną niepewność i wysokie ryzyko działalności,
- Perspektywa wzrostu bezrobocia wśród mieszkańców gminy, szczególnie pracowników produkcyjnych oraz kadry niższego szczebla,
- Perspektywa obniżenia przeciętnego poziomu wynagrodzeń, ze względu na konieczność poszukiwania źródeł redukcji kosztów, a także wzrost bezrobocia oraz nadwyżki siły roboczej,
- Pomoc mieszkańcom, którzy pozostali bez źródła utrzymania, bądź ich sytuacja finansowa uległa znacznemu pogorszeniu,
- Wstrzymanie się przez przedsiębiorców z działaniami w zakresie rozwoju kadr, m.in. oferowaniem kursów i szkoleń zewnętrznych, podyktowane koniecznością zwiększonej kontroli wydatków i utrzymaniem płynności finansowej.

6. INFRASTRUKTURA I ORGANIZACJA TRANSPORTU

Położenie, infrastruktura oraz organizacja transportu mają kluczowe znaczenie w kontekście rozwoju każdej jednostki terytorialnej. Dobrze wykształcony, prawidłowo funkcjonujący system transportowy warunkuje rozwój niemal wszystkich sfer gospodarki i życia społecznego (Załoga 2016). Dostępność transportowa odgrywa istotne znaczenie w kontekście całego łańcucha produkcji i dystrybucji towarów, jest więc jednym z kluczowych czynników lokalizacji przedsiębiorstw. Bardzo ważnym czynnikiem w wyborze miejsca zamieszkania jest bliskość i czas dojazdu do miejsc pracy, edukacji i korzystania z usług (Matusiak i in., 2017). Istotne znaczenie dla warunków życia ma także dostępność publicznej komunikacji zbiorowej i ograniczanie zjawiska wykluczenia transportowego, szczególnie młodszych i najstarszych grup mieszkańców. Ekomobilność, rozwój nowych technologii, w tym niskoemisyjnych w transporcie zmniejsza poziom zanieczyszczeń i hałasu, poprawiając stan środowiska przyrodniczego i jakość życia mieszkańców.

Bez dogodnego położenia i dobrej dostępności transportowej niewątpliwie trudniej byłoby osiągnąć poziom rozwoju, który obecnie reprezentuje gmina Tarnowo Podgórne. Pomimo zmian zachodzących w układach transportowych w ostatnich latach (rolę głównej drogi w kierunku Niemiec przejęła Autostrada A2, która nie przebiega przez obszar gminy), gmina nadal rozwija się jako miejsce inwestycji bezpośrednich oraz atrakcyjna lokalizacja dla mieszkalnictwa. Efektem rozwoju jednego z największych rynków pracy w Wielkopolsce oraz przyrostu liczby mieszkańców, jest rosnąca skala przewozów towarowych i pasażerskich. W związku z faktem, że przez gminę Tarnowo Podgórne nie przebiega żadna linia kolejowa przemieszczenia na jej terenie odbywają się wyłącznie przy wykorzystaniu transportu drogowego.

Zgodnie z zapisami ustawy o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990r. do zadań własnych gminy należą działania w zakresie gminnych dróg, ulic, mostów, placów, organizacji ruchu drogowego oraz lokalnego transportu zbiorowego. Z kolei ustawa prawo oświatowe z dnia 14 grudnia 2016 r. reguluje kwestie odpowiedzialności gminy za dowóz dzieci do placówek szkolnych. Te i inne akty prawne wskazują na rolę samorządu gminnego w kontekście prowadzenia polityki rozwoju infrastruktury i organizacji usług transportowych.

6.1. Położenie i dostępność transportowa gminy

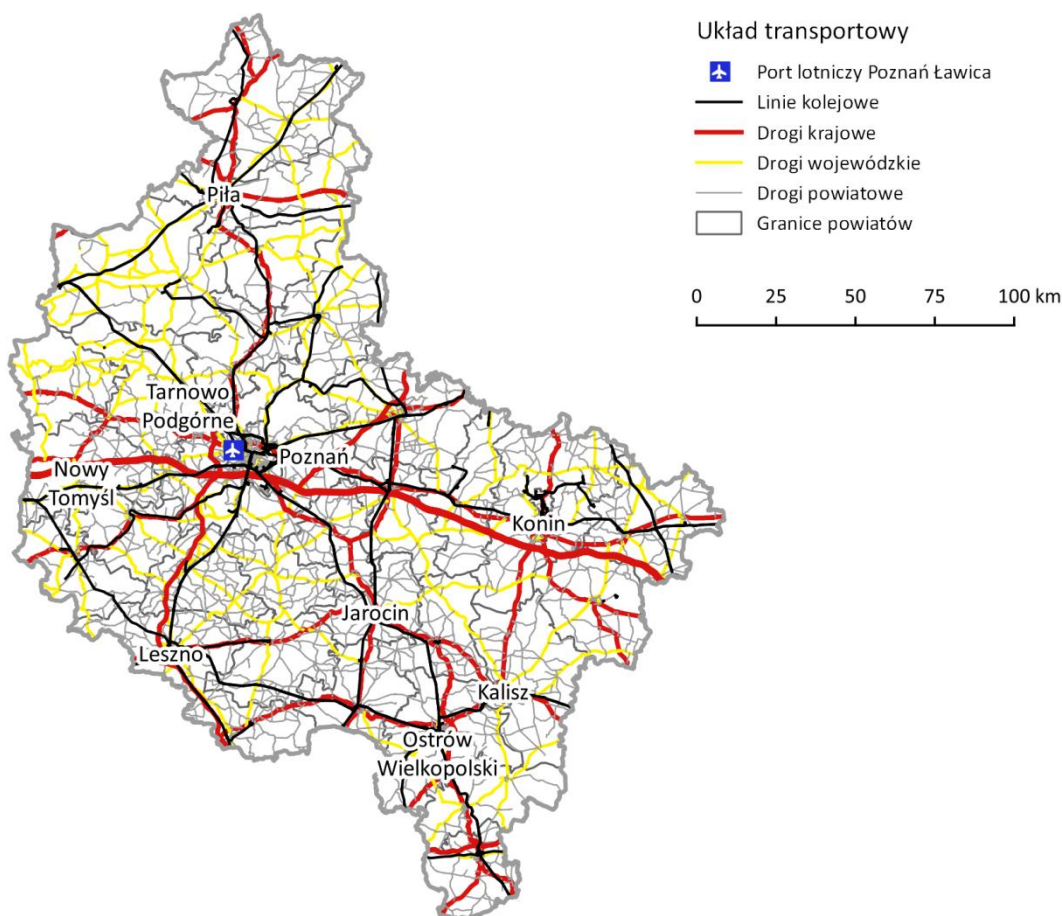
Gmina Tarnowo Podgórne zlokalizowana jest w zachodniej części Polski, w województwie wielkopolskim, na zachód od miasta Poznania. Siedziba gminy, miejscowość Tarnowo Podgórne, położona jest (odległości drogowe) 20 km od centrum Poznania, 160 km od granicy z Niemcami, 262 km od Berlina, 180 km od Wrocławia i 335 km od Warszawy. **Przez obszar gminy przebiegają 2 drogi krajowe: S11 oraz DK92, która w przeszłości była główną osią transportową, łączącą Polskę z Niemcami. Jej funkcje przejęła oddana do użytku w 2004 r. (odcinek Poznań – Nowy Tomyśl) autostrada A2 (tzw. „Autostrada Wolności”). Chociaż A2 omija gminę, dostęp do niej jest bardzo dogodny poprzez węzeł Poznań Zachód i drogę ekspresową S11, która zapewnia także dostępność gminy w relacji**

północ - południe. Dzięki ww. inwestycjom drogowym, czas dojazdu (zakładając korzystne warunki drogowe) z Tarnowa Podgórnego do granicy z Niemcami w Świecku wynosi 1,5 godz., do Wrocławia – 1 godz. i 50 min., do Szczecina 2 godz. i 30 min., a do Warszawy 3 godz. i 30 min.

Realizację podróży międzynarodowych zapewnia gminie nie tylko sieć dróg szybkiego ruchu i bliskość dworca kolejowego w Poznaniu, ale także dostęp do połączeń lotniczych. Tuż przy granicy z gminą Tarnowo Podgórne zlokalizowany jest główny **port lotniczy regionu – Poznań Ławica** – który zapewnia dostępność do ponad 70 zagranicznych destynacji w Europie i basenie Morza Śródziemnego, w tym 39 z nich to regularne połączenia do 20 krajów. Dojazd samochodem do lotniska w Poznaniu zajmuje z Tarnowa Podgórnego zaledwie 15 min.

Dostępność gminy Tarnowo Podgórne, położonej w centrum transportowym regionu Wielkopolski, zapewnia także sieć dróg wojewódzkich. **Przez obszar gminy prowadzą dwie drogi tej kategorii: nr 184 i 307.** Położenie gminy Tarnowo Podgórne na tle sieci transportowej województwa wielkopolskiego przedstawia rycina 92.

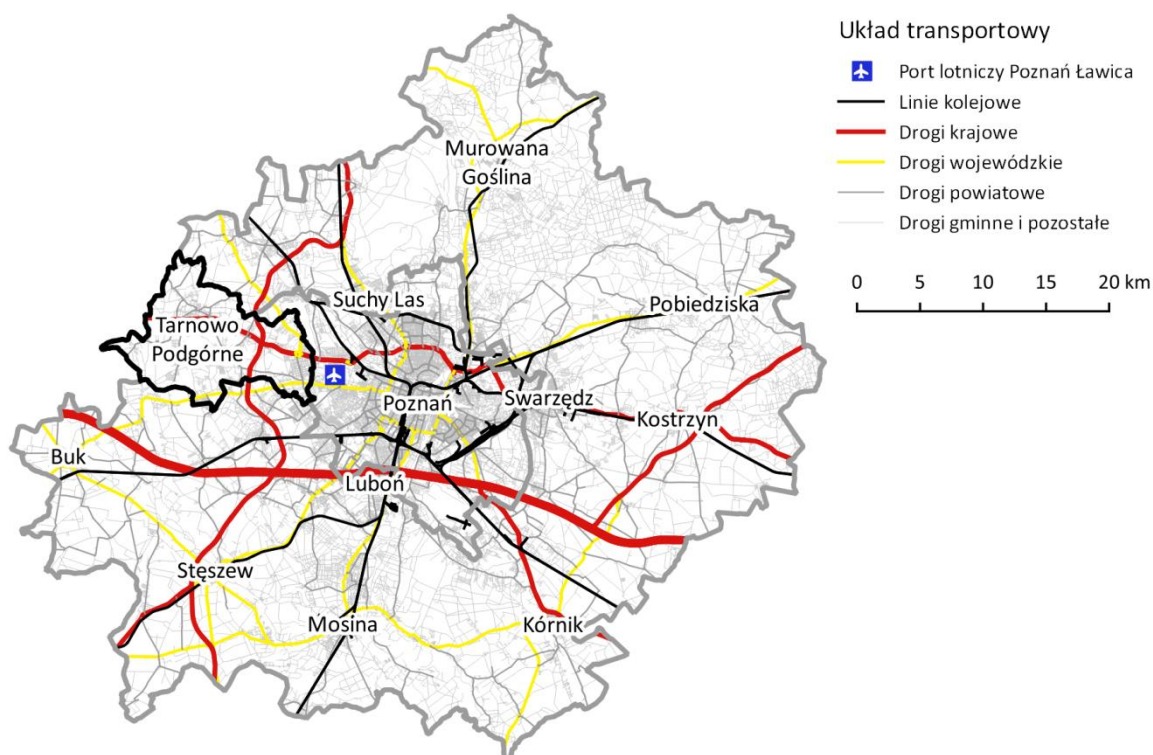
Ryc. 92. Położenie gminy Tarnowo Podgórne w układzie transportowym województwa wielkopolskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDOT, 2020.

Pomimo, że przez obszar gminy nie przebiega żadna linia kolejowa, lokalizacja w pobliżu Poznania (jednego z najważniejszych węzłów kolejowych w kraju) umożliwia mieszkańcom gminy korzystanie z tej formy transportu zarówno w podróżach regionalnych, krajowych jak i międzynarodowych. **Najbliższa stacja kolejowa znaczenia krajowego i regionalnego znajduje się w Poznaniu (20 km od Tarnowa Podgórnego)**, z kolei dostęp do kolei regionalnej i metropolitalnej zapewniają stacje zlokalizowane w sąsiednich gminach, w Rokietnicy (9 km od Tarnowa Podgórnego) i Palędziu (14 km).

Ryc. 93. Gmina Tarnowo Podgórne w układzie transportowym aglomeracji poznańskiej

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDOT, 2020.

W codziennych przemieszczeniach mieszkańców ważną rolę odgrywa nie tyle fizyczna, co czasowa dostępność głównych miejsc podróży, przede wszystkim miasta Poznania. **Dojazd samochodem z Tarnowa Podgórnego do dworca kolejowego w Poznaniu w godzinach poza szczytem komunikacyjnym zajmuje 20-25 min., w godzinach szczytu, przy występowaniu kongestii transportowej, nawet 1 godz.**

Tarnowo Podgórne nie posiada, poza Poznaniem, bezpośrednich połączeń transportem publicznym z innymi ośrodkami regionalnymi w kraju. Powiązania z ośrodkami powiatowymi w Wielkopolsce także nie są zbyt liczne. Poza Poznaniem, miastami powiatowymi do których można dostać się bezpośrednim **kursem autobusowym z Tarnowa Podgórnego** są: Międzychód (7 połączeń w ciągu doby) i Nowy Tomyśl (3). Inne cele podróży wymagają przesiadki w Poznaniu, z którym gmina posiada ponad 100 połączeń autobusowych w ciągu doby. Czas dojazdu z Tarnowa Podgórnego do centrum Poznania przy

wykorzystaniu transportu zbiorowego (linii organizowanych przez ZTM Poznań) wynosi w godzinach poza szczytem komunikacyjnym około 40 - 45 min. Relatywnie długi czas dojazdu wynika z konieczności przesiadki na tramwaj na pętli Ogrody. Co prawda dostępność centrum Poznania zapewniają także autobusy PKS, jednakże ich czas przejazdu również uzależniony jest od stopnia kongestii drogowej. Znaczne odległości do stacji kolejowych w Rokietnicy i Palędzie (węzły park&ride), powodują, że w codziennych dojazdach kolej nie jest dla mieszkańców gminy Tarnowo Podgórne konkurencyjnym środkiem transportu. Dotyczy to w szczególności przemieszczeń do i z Poznania, których popularność w innych gminach aglomeracji znacząco wzrosła, wraz z uruchomieniem Poznańskiej Kolei Metropolitalnej.

Dobrze rozwinięta sieć drogowa w gminie zapewnia dogodny i szybki dojazd samochodem do centrum Tarnowa Podgórne w maksymalnie 15 min., nawet z miejscowości położonych peryferyjnie (Chyby, Wysogotowo, Sierosław). Równie korzystnie przedstawia się dostępność siedziby gminy Tarnowa Podgórne przy wykorzystaniu publicznego transportu zbiorowego. Z każdej miejscowości na obszarze gminy istnieje możliwość dojazdu autobusem do Tarnowa Podgórne, jednakże z uwagi na ukształtowanie sieci połączeń autobusowych i liczne przystanki, czas przejazdu autobusem jest dłuższy niż w przypadku podróży samochodem.

W najbliższym czasie dostępność gminy Tarnowo Podgórne powinna ulec poprawie wskutek realizacji projektów transportowych o znaczeniu aglomeracyjnym, w tym przede wszystkim inwestycji w infrastrukturę transportową w mieście Poznaniu. Najważniejsze projekty mogące przyczynić się do poprawy dostępności gminy w transporcie zbiorowym to budowa węzła przesiadkowego przy al. Polskiej w Poznaniu oraz przebudowa układu torowego w ciągu ulicy Dąbrowskiego w Poznaniu (inwestycje uwzględnione w Planie Transportowym Aglomeracji Poznańskiej).

Diametralną poprawę dostępności, przede wszystkim czasowej, **gminy przynieść może budowa linii kolejowej łączącej Tarnowo Podgórne i Port Lotniczy Poznań Ławica z centrum Poznania.** Inwestycje taką uwzględniają zarówno opracowania planistyczne rangi gminnej (SUiKZP Gminy Tarnowo Podgórne), Metropolitalnej (KKRP Metropolii Poznań) jak i regionalnej (Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego i Plan Transportowy Województwa Wielkopolskiego). Budowa nowej, pierwszej od dziesięcioleci linii kolejowej w regionie wymaga solidnego przygotowania projektowego (masterplanu) a przede wszystkim poniesienia olbrzymich, jak to w przypadku inwestycji kolejowych, nakładów finansowych. Realizacja tej niezwykle ważnej dla gminy inwestycji, zwiększającej dostępność transportową, poprawiającej stan środowiska i jakość życia mieszkańców, a w ślad za tym jej konkurencyjność, powinna być brana pod uwagę w wieloletniej perspektywie czasowej.

6.2. Układ drogowy

Sieć transportowa gminy Tarnowo Podgórne obejmuje drogi zaliczane do wszystkich kategorii. Główne osie układu drogowego gminy, o znaczeniu przede wszystkim tranzytowym, tworzą drogi krajowe, administrowane przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad. Najwyższe parametry techniczne posiada **droga ekspresowa S11 prowadząca z Kołobrzegu do Bytomia**, licząca na terenie gminy 5,7 km długości. Stanowi ona fragment tzw. Zachodniej Obwodnicy Poznania. Na terenie gminy w ciągu drogi S11 zlokalizowany jest jeden węzeł drogowy „Poznań – Tarnowo Podgórne”. Istotne znaczenie w kontekście powiązania obszaru gminy z ww. trasą mają także węzły: „Poznań Ławica”, zlokalizowany na terenie gminy Dopiewo oraz „Poznań Napachanie” w gminie Rokietnica. Układ drogowy w gminie prezentuje rycina 94.

Drugim bardzo ważnym ciągiem komunikacyjnym na obszarze gminy, wzdłuż którego od lat 90. XX w. intensywnie rozwija się działalność gospodarcza jest **droga krajowa nr 92**. Do 2004 r. stanowiła ona fragment głównej drogi prowadzącej z Poznania i Warszawy w kierunku Berlina. Droga klasy GP na odcinku 8,9 km posiada 2 pasy ruchu w każdą stronę (odcinek od granicy miasta Poznania do wiaduktu na drodze 2420P). Z kolei dalszy odcinek drogi stanowiący obwodnicę Tarnowa Podgórnego, ciągnący się do granicy z gminą Kaźmierz w miejscowości Rumianek (o długości 5 km) posiada po jednym pasie ruchu w każdym kierunku. Łączna długość dróg krajowych na terenie gminy Tarnowo Podgórne wynosi 19,6 km. Ich stan techniczny nie budzi zastrzeżeń, droga S11 została oddana do użytku w 2014 r., z kolei w 2018 r. zakończyła się realizowana dwuetapowo przebudowa nawierzchni drogi krajowej 92 na odcinku pomiędzy Tarnowem Podgórnym a Poznaniem.

Przez teren gminy prowadzą **dwie drogi wojewódzkie: nr 184 z Poznania do Wroniek, przez Szamotuły oraz 307 z Poznania do Nowego Tomyśla**, o łącznej długości (na obszarze gminy) 9,6 km. Droga wojewódzka nr 307 stanowi ciąg umożliwiający dojazd do Poznania z południowych części gminy (Sierosław, Batorowo, Wysogotowo, Lusowo). Na fragmencie odcinka o długości 2,9 km pomiędzy węzłem „Poznań Ławica” a granicą miasta Poznania droga posiada po dwa pasy ruchu w każdą stronę, z kolei przez miejscowość Sierosław przebiega droga jednopasmowa. Droga wojewódzka 184 stanowi główny szlak prowadzący z Poznania do Szamotuł, umożliwiający dojazd do miejscowości Baranowo i Chyby. Stan dróg wojewódzkich administrowanych przez Zarząd Dróg Wojewódzkich w Poznaniu jest bardzo dobry, zarówno DW 184 jak i DW 307 zostały kilka lat temu gruntownie przebudowane.

Istotnymi ciągami komunikacyjnymi, spajającymi międzygminną sieć transportową są **drogi powiatowe**, którymi na terenie gminy Tarnowo Podgórne administruje Zarząd Dróg Powiatowych (ZDP) w Poznaniu. Dane na temat dróg powiatowych przebiegających przez obszar gminy przedstawia tab. 71

Tab. 71. Drogi powiatowe na obszarze gminy Tarnowo Podgórne

Nr drogi	Przebieg	Długość km	Klasa
1872P	Kaźmierz – gr. powiatu – Góra – Tarnowo Podgórne	4,121	Z
1890P	Grzebienisko – Ceradz Dolny – gr. powiatu – Ceradz Kościelny – Jankowice	3,472	Z
1891P	gr. powiatu (Grzebienisko) – gr. powiatu (Gaj Wielki)	0,594	Z
2392P	Tarnowo Podgórne – Jankowice – Lusówko – Rozalin – Więckowice	7,542	Z
2404P	Tarnowo Podgórne – Karolewo – Napachanie	3,109	G
2405P	Przeźmierowo (ul. Rynkowa) – gr. powiatu – Poznań	3,87	G
2417P	Lusowo – Batorowo – Zakrzewo – Dąbrówka	2,934	Z
2418P	Batorowo – Sobiesierne – Wysogotowo	4,494	L
2419P	Lusówko – Lusowo – Sady	6,835	L
2420P	Tarnowo Podgórne – Lusowo	4,394	Z
2421P	Kiekrz – Kobylniki – Sady	1,512	L
2422P	Przybroda – Kokoszczyń – Góra	2,817	L

Źródło: Zarząd Dróg Powiatowych w Poznaniu, 2020.

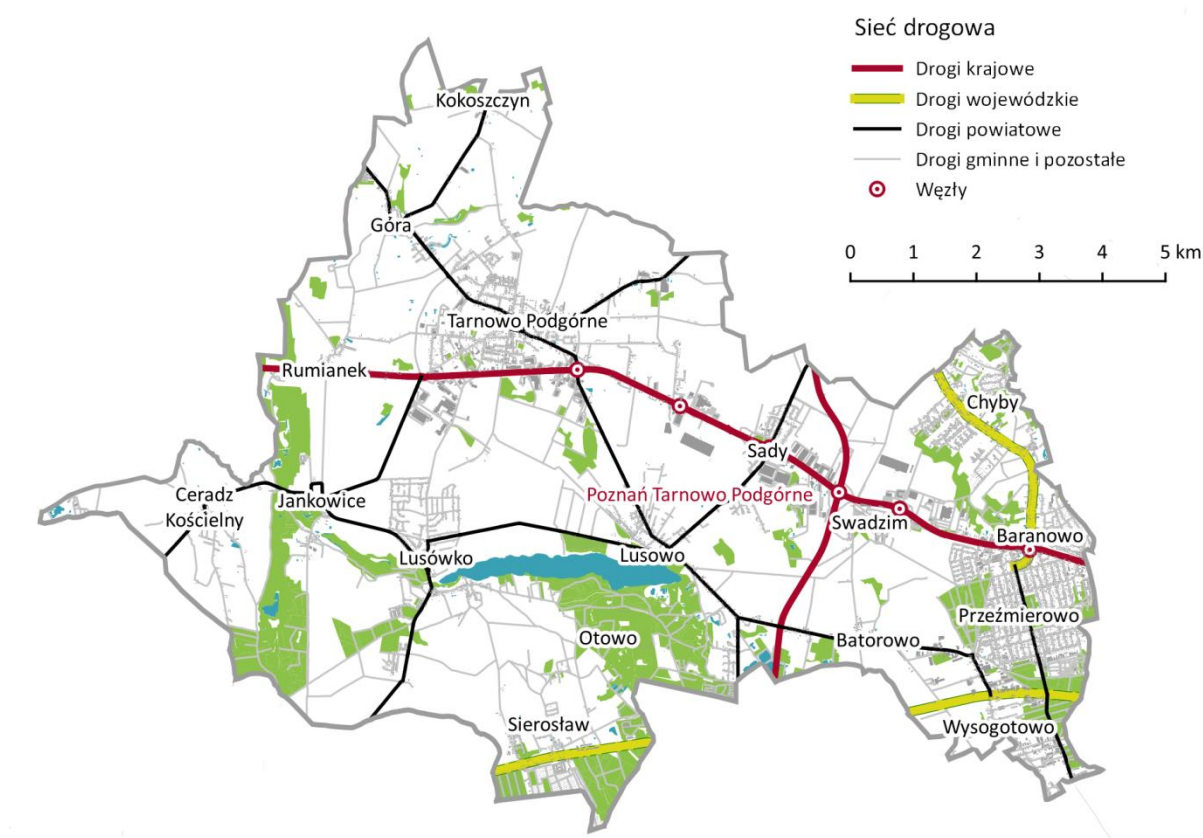
Łączna długość dróg powiatowych w gminie Tarnowo Podgórne wynosi 45,7 km. Wszystkie odcinki dróg powiatowych posiadają nawierzchnię bitumiczną z wyjątkiem fragmentu drogi 2392P w okolicach miejscowości Rozalin. Stan techniczny dróg powiatowych w gminie jest dobry, większość z nich zostało w ostatnich latach z inicjatywy gminy wyremontowanych, wyjątek stanowią odcinki dróg łączące miejscowości: Jankowice i Ceradz Kościelny (1890P), Sady – Kobylniki (2421P) oraz przebudowywane aktualnie fragmenty dróg: Góra – Kokoszczyń (2422P) oraz Rozalin – Więckowice (2392P).

Pozostałe ciągi drogowe na obszarze gminy, których długość wynosi blisko 500 km stanowią własność gminy oraz osób i podmiotów prywatnych. Ich znaczenie jest istotne z punktu widzenia spójności całej sieci i możliwości skomunikowania wszystkich części gminy z tranzytową siecią drogową. Najistotniejszą rolę pełnią drogi łączące poszczególne miejscowości z siedzibą gminy oraz fragmenty dróg stanowiące obwodnice większych miejscowości (np. zachodnia i wschodnia obwodnica Tarnowa Podgórne). Drogi gminne i pozostałe cechują bardzo zróżnicowane parametry techniczne, od klasy G do L. Znaczny odsetek dróg posiada nawierzchnię nieutwardzoną.

Sieć drogowa w gminie Tarnowo Podgórne jest dobrze rozwinięta. Jej dostępność i powiązania z układem transportowym regionu, kraju i zagranicy, jak też parametry techniczne pozwalają na prowadzenie działalności gospodarczej, w tym także istotnych dla profilu gospodarczego gminy: transportu i logistyki. Układ drogowy zapewnia mieszkańcom dobry dojazd do miejsc pracy, nauki i korzystania z usług. Należy także wskazać, że jakość dróg i ulic jest pozytywnie oceniana przez mieszkańców. Zgodnie z wynikami badania ankietowego przeprowadzonego wśród mieszkańców gminy w roku 2019 aż 85% z nich pozytywnie oceniła stan ulic i chodników w gminie (Badanie opinii

mieszkańców., 2019). Co istotne, w porównaniu z wynikami poprzednich badań, odsetek osób pozytywnie oceniających stan ulic i dróg zwiększył się o ponad 10 punktów procentowych, co oznacza, że działania gminy mające na celu poprawę jakości infrastruktury transportowej są dostrzegane i doceniane przez mieszkańców.

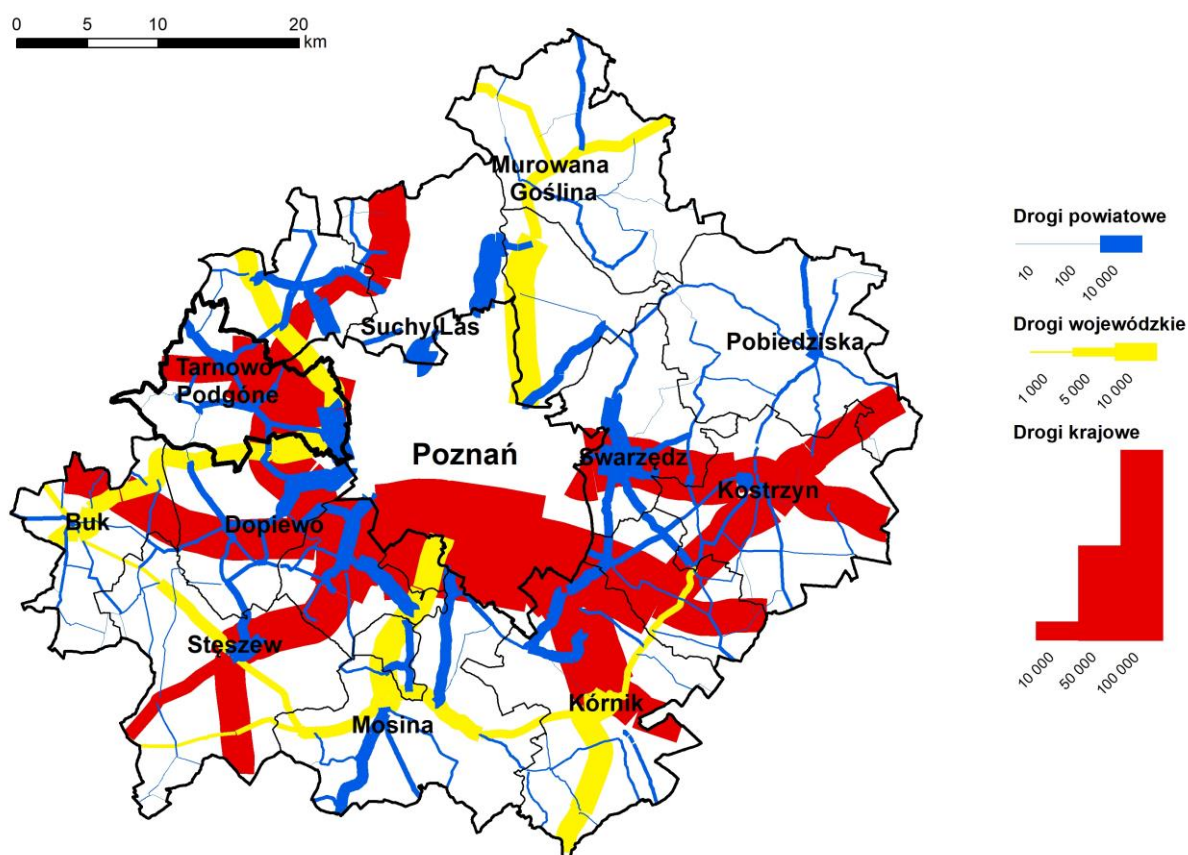
Ryc. 94. Sieć drogowa gminy Tarnowo Podgórne

Źródło: opracowanie własne na podstawie KKRPM, 2016.

Najważniejszym problemem transportowym występującym w sieci drogowej jest duże natężenie ruchu, które w przyszłości może skutkować powstawaniem zatorów na głównych szlakach w gminie. Już dziś w kilku miejscach na obszarze gminy w godzinach szczytu komunikacyjnego występuje zjawisko kongestii drogowej (m.in. na rondach w Tarnowie Podgórny i Wysogotowie, czy ulicy Rynkowej w Przeźmierowie). Najbardziej obciążonymi odcinkami dróg w gminie są: DK 92 - na odcinku między Poznaniem a Tarnowem Podgórny, gdzie liczba pojazdów wynosi ponad 33 tys. na dobę, S11 na odcinku Poznań Tarnowo Podgórne – Poznań Ławica – 28 tys. pojazdów na dobę, oraz DW 307 na odcinku Poznań – Wysogotowo, ponad 18 tys. pojazdów na dobę. Należy podkreślić, że wielkość natężenia ruchu na drogach jest pochodną nie tylko przemieszczeń mieszkańców gminy, ale wynika także ze skali ruchu tranzytowego oraz codziennych przemieszczeń osób w gminie pracujących i korzystających z usług zlokalizowanych na jej obszarze (tzw. użytkowników gminy). Natężenie ruchu na drogach powiatu poznańskiego prezentuje rycina 95.

Ryc. 95. Natężenie ruchu na drogach powiatu poznańskiego w 2015 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie GPR, 2015.

Dużym problemem w skali lokalnej jest brak obwodnic kilku miejscowości w gminie (Lusowa, Tarnowa Podgórnego - części północnej oraz Przeźmierowa). Spójności przestrzenno-funkcjonalnej nie sprzyja także kwestia rozdzielania obszaru gminy przez ciągi drogowe stanowiące ruchliwe szlaki tranzytowe. Droga ekspresowa S11 oraz droga krajowa nr 92 stanowią istotne bariery przestrzenne. Ograniczanie negatywnych skutków oddziaływania powyższych barier generuje znaczne koszty dla gminy (konieczność budowy wiaduktów i tuneli). Warto wskazać także na negatywne oddziaływanie dróg na skutek generowanego hałasu (aż 48% mieszkańców gminy wskazuje na hałas komunikacyjny jako czynnik, który wpływa na obniżenie ich jakości życia).

Sieć drogowa zlokalizowana na terenie gminy Tarnowo Podgórne stanowi istotny element sieci transportowych o znaczeniu krajowym, regionalnym i lokalnym. Zgodnie z zapisami najważniejszych opracowań planistycznych dotyczących sieci transportowych w najbliższym czasie nie planuje się znaczących zmian układu drogowego o znaczeniu krajowym i regionalnym na obszarze gminy. Projekty nowych ciągów drogowych są z kolei wskazywane w odniesieniu do sieci dróg powiatowych i gminnych. **W SUIKZP Gminy Tarnowo Podgórne wskazano na konieczność budowy obwodnicy Tarnowa Podgórnego – części północnej, oraz ciągu łączącego ul. Bukowską i Rzemieślniczą, (w okolicy Toru Poznań), który stanie się fragmentem obwodnicy Przeźmierowa.**

Dzięki możliwości uzyskania dofinansowania z funduszy unijnych w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT), gmina kończy realizację projektu budowy parkingów przy węzłach przesiadkowych (**Program P1 - Poznańska Kolej Metropolitalna**). Wpisując się w integrację systemu transportu publicznego w miejskim obszarze funkcjonalnym Poznania (MOF), realizowana jest budowa węzłów przesiadkowych na komunikację autobusową, wraz z parkingami P&R w Ceradzu Kościelnym, Kokoszczyń, Sadach, Lusowie i Przeźmierowie.

6.3. Publiczny transport zbiorowy

Publiczny transport zbiorowy (PTZ) na terenie gminy Tarnowo Podgórne realizowany jest poprzez sieć połączeń autobusowych, obsługujących wszystkie miejscowości na jej obszarze. Przez teren gminy prowadzą linie międzygminne, których organizatorem jest Zarząd Transportu Miejskiego (ZTM) Poznań oraz PKS jak też linie lokalne, zarządzane przez samorząd gminy Tarnowo Podgórne (i jej Spółkę TPBUS).

Podstawową sieć połączeń autobusowych tworzą linie autobusowe organizowane przez ZTM Poznań. Na obszarze gminy kursuje łącznie 11 linii autobusowych (801, 802, 803, 804, 811, 812, 813, 821, 882, 886, 889), zintegrowanych z transportem publicznym w Poznaniu i pozostałych gminach ościennych (wspólna taryfa biletowa). Częstotliwość połączeń i czasy przejazdów autobusów są zróżnicowane. Najlepiej obsługiwanymi miejscowościami są Tarnowo Podgórne oraz Przeźmierowo. Większość linii prowadzi do Poznania (do węzła przesiadkowego Ogrody), największa ich liczba obsługuje także główny węzeł przesiadkowy w gminie – Tarnowo Podgórne Centrum.

Całkowita długość dróg obsługiwanych komunikacyjnie przez ZTM Poznań wynosi 75,9 km. Autobusy kursują przede wszystkim po drogach krajowych, wojewódzkich i powiatowych. Łącznie na obszarze gminy zlokalizowanych jest 180 przystanków autobusowych. Największa ich liczba znajduje się w dużych miejscowościach, tj. Przeźmierowie i Tarnowie Podgórny. Gmina Tarnowo Podgórne skomunikowana jest także z Poznaniem linią kursującą w godzinach nocnych. Trasa linii autobusowej 241 organizowanej przez ZTM Poznań prowadzi z centrum Poznania przez Przeźmierowo, Batorowo, Lusowo, Sady do Tarnowa Podgórne.

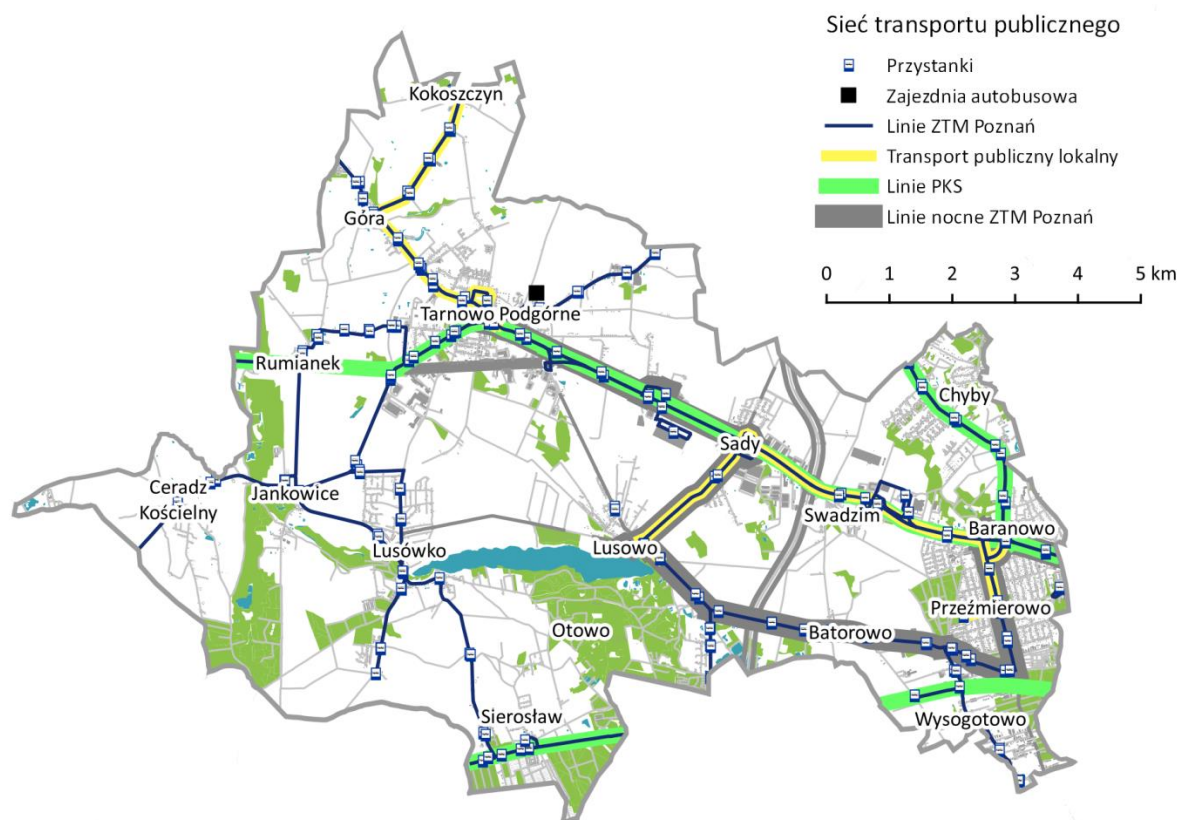
Ważnym elementem sieci publicznego transportu zbiorowego są także **połączenia PKS**. Umożliwiają one dojazd do centrum Poznania oraz wielu miejscowości w całym regionie. Autobusy PKS kursują przede wszystkim po drogach krajowych (92) i wojewódzkich (184, 307). Łączna długość dróg w gminie, po których kursują autobusy PKS wynosi 20,6 km.

Uzupełnieniem połączeń realizowanych przez ZTM Poznań i PKS są linie autobusowe, których organizatorem jest gmina Tarnowo Podgórne. Aktualnie gmina utrzymuje dwie linie lokalne: 10 i 825. Autobusy linii lokalnych umożliwiają komunikację wewnątrzgminną, oraz uspołniają sieć połączeń transportu zbiorowego. Łączna długość dróg w gminie po których kursują linie lokalne wynosi 29,1 km. W autobusach komunikacji lokalnej obowiązuje inna taryfa, aniżeli w autobusach organizowanych przez ZTM Poznań.

Przewozy na obszarze gminy realizuje gminna **firma przewozowa TPBUS**, z siedzibą w Tarnowie Podgórny. Dysponuje ona od 2019 r. nowoczesną bazą autobusową, której budowa została dofinansowana z funduszy unijnych w ramach narzędzia ZIT dla MOF Poznania „Utworzenie sieci zintegrowanych węzłów przesiadkowych na terenie Gminy Tarnowo Podgórne wraz z inwestycjami w tabor autobusowy i zaplecze techniczne”. Koszt całego projektu wyniósł blisko 15 mln zł, z czego 8,2 mln zł stanowiło dofinansowanie ze środków unijnych. Wraz z budową zajezdni w ramach projektu ZIT w gminie Tarnowo Podgórne powstało 5 nowoczesnych węzłów przesiadkowych, wyposażonych w wiaty przystankowe, wiaty rowerowe oraz tablice informujące o rzeczywistym czasie odjazdu autobusów. Węzły te zlokalizowane są w Ceradzu Kościelnym, Kokoszczyń, Lusowie, Przeźmierowie i Sadach. Zakupiono także 5 nowoczesnych autobusów Solaris Urbino 18.

Usługi przewozowe na terenie gminy w ramach wybranych linii organizowanych przez ZTM Poznań realizują także MPK Poznań oraz ROKBUS z gminy Rokietnica.

Ryc. 96. Sieć transportu publicznego na obszarze gminy Tarnowo Podgórne

Źródło: opracowanie własne na podstawie KKRPM, 2016.

Sieć połączeń autobusowych uzupełniają także linie dedykowane odpowiednim grupom osób. Ofertę dla seniorów stanowi połączenie realizowane przez TPBUS umożliwiające dojazd do Pałacu Jankowice, siedziby Tarnowskiego Centrum Senioralnego. W ciągu tygodnia na 3 różnych trasach kursuje para darmowych autobusów ułatwiająca dojazd do Pałacu w którym różne Koła, Kluby i Stowarzyszenia prowadzą działania na rzecz

aktywizacji seniorów z gminy Tarnowo Podgórne. Ponadto gmina organizuje także dojazdy uczniów do szkół. Przemieszczenia realizowane są przez spółkę TPBUS. Gmina dowozi uczniów do szkół podstawowych zlokalizowanych w Tarnowie Podgórnym, Lusowie, Lusówku, Baranowie, Przeźmierowie i Ceradzu Kościelnym przy wykorzystaniu kursów wchodzących w skład systemu połączeń ZTM Poznań i połączeń dedykowanych. Połączenia szkolne realizowane są w godzinach porannych i popołudniowych.

Z uwagi na lokalizację dużej liczby miejsc pracy w gminie istotne znaczenie w kontekście przemieszczania pracowników mają także **połączenia zamawiane przez zakłady pracy**. Skala tych przemieszczeń jest znacząca, niestety brakuje danych o liczbie osób korzystających z tej formy transportu. Jeden z największych pracodawców w gminie, Amazon Centrum Logistyczne, uruchamia 25 połączeń wahadłowych, umożliwiających dojazd nawet z sąsiednich powiatów. Szacuje się, że autobusy dowożące do firmy mogą przewozić łącznie ok. 1 tys. a w okresie przedświątecznym ponad 2 tys. pracowników na dobę.

Podstawową zaletą funkcjonującego w gminie systemu publicznego transportu zbiorowego jest dobra dostępność sieci połączeń autobusowych. Mieszkańcy wszystkich większych osiedli i miejscowości posiadają dobry dostęp do przystanków, na których zatrzymują się autobusy ZTM Poznań, PKS i linii lokalnych. Największe miejscowości w gminie obsługiwane są także nocnym połączeniem z centrum Poznania (obecnie 1 kurs w ciągu doby). Biorąc pod uwagę specyfikę strefy podmiejskiej należy podkreślić, że na obszarze gminy nie występują miejsca wykluczone komunikacyjnie. Zaletą systemu publicznego transportu zbiorowego jest też gęsta sieć nowocześnie urządzonych przystanków oraz dobry stan taboru autobusowego.

Potwierdzenie wskazanych zalet funkcjonowania transportu autobusowego w gminie stanowią wyniki badania ankietowego przeprowadzonego w 2019 r. wśród mieszkańców gminy (Badanie opinii mieszkańców..., 2019). Zgodnie z jego wynikami, **80% mieszkańców pozytywnie ocenia funkcjonowanie transportu autobusowego w gminie Tarnowo Podgórne**. Wartym podkreślenia jest znaczący wzrost w ostatniej dekadzie liczby osób korzystających z systemu połączeń autobusowych. W porównaniu do 2009 r., odsetek pasażerów korzystających z usług TPBUS w gminie zwiększył się o 13,5 punkta procentowego (z 22,6% do 36,1 %). Należy także podkreślić wysoką ocenę funkcjonowania komunikacji obsługiwanej przez TPBUS. W skali od 1 do 5 ankietowani mieszkańcy przyznali gminnemu przewoźnikowi po 4,1 punkta za: komfort podróżowania, punktualność kursów zgodnie z rozkładem jazdy, bezpieczeństwo podróżowania, czystość pojazdów i kulturę kierowców. Niżej (3,8 pkt) oceniono częstotliwość kursowania linii autobusowych w niedziele i święta oraz częstotliwość kursowania linii autobusowych późnym wieczorem (tylko 1 połączenie nocne wydaje się rzeczywiście ograniczeniem dla korzystania z oferty wieczornych i nocnych usług metropolii, szczególnie latem).

Wskazując problemy funkcjonowania transportu autobusowego w gminie należy podkreślić jego **niską konkurencyjność czasową** w stosunku do przemieszczeń wykonywanych przy wykorzystaniu samochodu. Przykładowo dojazd z Wysogotowa do Tarnowa Podgórnego zajmuje około 40 min., a z Sierosławia ponad godzinę. Dojazd

z położonego peryferyjnie Kokoszczyzna do Przeźmierowa trwa ponad godzinę (z przesiadką w Tarnowie Podgórnym). Problem stanowi także niska konkurencyjność czasowa transportu zbiorowego w relacji z głównym miastem aglomeracji. Dojazd z Tarnowa Podgórnego do centrum Poznania zajmuje co najmniej 40 – 45 min. Zlokalizowane w podobnej odległości od Poznania miejscowości Rokietnica czy Dopiewo cechuje dużo lepsza dostępność czasowa z uwagi na możliwość skorzystania z usług przewoźników kolejowych. Czas dojazdu z Dopiewa czy Rokietnicy do centrum Poznania wynosi około 15 min. Dostępność Portu lotniczego Poznań Ławica transportem publicznym z miejscowości Tarnowo Podgórne także nie jest najlepsza. Czas dojazdu z miejscowości stanowiącej siedzibę gminy na lotnisko wynosi około 1,5 godziny, z powodu braku bezpośredniego połączenia, konieczny jest dojazd do pętli Ogrody i przesiadka na autobusy miejskie. Z uwagi na lokalizację Portu lotniczego bezpośrednio w okolicach Przeźmierowa, dojazd z tej miejscowości zajmuje mniej czasu (około 40 min) co jednakże nie stanowi konkurencji dla podróży samochodem.

Istotnym problemem funkcjonowania publicznego transportu zbiorowego w gminie jest też ograniczona funkcjonalność węzła przesiadkowego Ogrody w Poznaniu, oraz niska częstotliwość połączeń autobusowych z wybranych miejscowości gminnych, m.in. Ceradza Kościelny, Rumianka, Chyb, Kokoszczyzna, Wysogotowa, czy Rozalina (tab. 72).

Tab. 72. Liczba połączeń autobusowych wybranych miejscowości w gminie Tarnowo Podgórne z Poznaniem (stan na 5.05.2020)

Miejscowość	Przystanek	Liczba połączeń w ciągu doby
Kokoszczyzn	Pętla	3
Ceradza Kościelny	Kościół	19
Rumianek	Świetlica	22
Rozalin	Lusówko/Os. Rozalin	11
Chyby	Cedrowa	11
Wysogotowo	Długa	15
Tarnowo Podgórne	Centrum	95
Przeźmierowo	Kościelna	48

Źródło: Zarząd Transportu Miejskiego w Poznaniu.

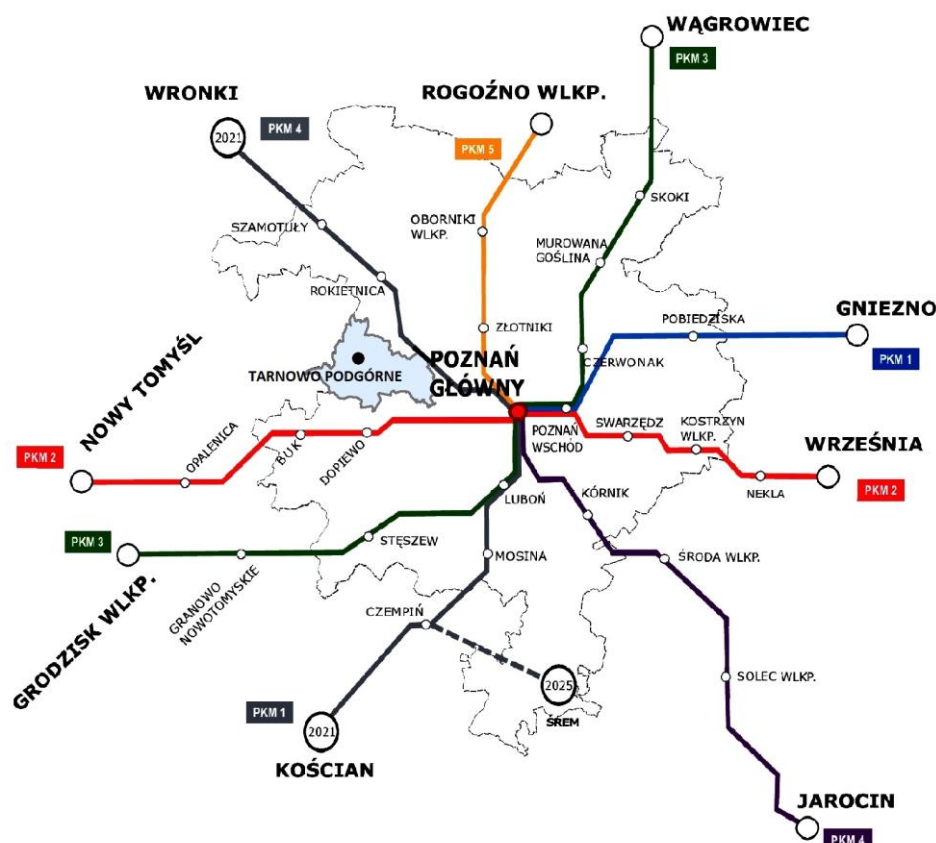
Kluczowym problem w kontekście funkcjonowania transportu zbiorowego w gminie jest brak połączeń transportem szynowym z Poznaniem. Na terenie gminy (jako jednej z dwóch w aglomeracji poznańskiej) nie ma linii kolejowych. Najbliższe stacje kolejowe znajdują się w Rokietnicy, Poznaniu i Palędziu (ryc. 97)

Problem dostępności systemu kolejowego w gminie Tarnowo Podgórne został zauważony przez władze gminy oraz planistów przestrzennych. **W ramach prac nad Koncepcją Kierunków Rozwoju Przestrzennego Metropolii Poznań (2016) gmina wystąpiła z wnioskiem o wytyczenie w dokumencie przebiegu linii kolejowej.** Wskazany w opracowaniu przebieg został powielony w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego oraz Planie Transportowym Województwa Wielkopolskiego. Z kolei gmina Tarnowo Podgórne uwzględniła przebieg linii kolejowej w Studium

Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego jednostki. Analiza przebiegu nowej linii kolejowej do Tarnowa Podgórnego i Kaźmierza przez lotnisko Ławica będzie także jednym z elementów powstającej koncepcji Rozwoju Poznańskiego Węzła Kolejowego, którą PKP PLK zleciły do wykonania w marcu 2020r.

Szacuje się, że koszt budowy linii kolejowej z Poznania do Tarnowa Podgórnego wynosić będzie w granicach 300 – 400 mln zł. Okres realizacji projektu zależy od wielu czynników, w tym polityki transportowej państwa, możliwości dofinansowania budowy ze środków zewnętrznych oraz aktualnego zapotrzebowania na usługi transportowe w kontekście relacji Poznania z Portem Lotniczym Poznań Ławica oraz gminą Tarnowo Podgórne.

Ryc. 97. Położenie gminy Tarnowo Podgórne na tle sieci połączeń Poznańskiej Kolei Metropolitalnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie schematu Stowarzyszenia Metropolia Poznań, 2020.

Analiza SWOT – Infrastruktura i organizacja transportu

Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwinięta sieć drogowa (korzystny układ topologiczny sieci), • Stan i parametry techniczne głównych szlaków drogowych, • Bardzo wysoki stopień dostępności transportowej zewnętrznej (w wymiarze regionalnym i krajowym) oraz wewnętrznej (na obszarze gminy), • Brak obszarów wykluczonych komunikacyjnie, • Gęsta sieć transportu zbiorowego, • Dobry stan taboru autobusowego, • Gęsta sieć zmodernizowanych przystanków. 	<ul style="list-style-type: none"> • Duże natężenie ruchu na drogach wszystkich kategorii, • Negatywne oddziaływanie akustyczne głównych szlaków drogowych, • Istnienie barier przestrzennych w postaci dróg S11 i DK92 (konieczność budowy obiektów inżynierskich w celu poprawy dostępności przestrzennej wybranych obszarów w gminie), • Brak ciągów obwodnicowych wybranych miejscowości (Tarnowo Podgórne – cz. północna, Przeźmierowo), • Brak linii kolejowej i transportu szynowego w gminie, • Ograniczone możliwości poprowadzenia linii kolejowej przez obszar gminy – brak rezerwy terenowej (korytarza transportowego) pod inwestycję, • Słaba dostępność czasowa gminy przy wykorzystaniu transportu publicznego, • Niska funkcjonalność węzła przesiadkowego Ogrody w Poznaniu, • Niska częstotliwość kursowania autobusów z kilku miejscowości (Lusówko, Ceradz Kościelny, Rumianek, Chyby, Wysogotowo, Kokoszczyń, Rozalin), • Mała liczba autobusowych połączeń nocnych z Poznaniem (w szczególności w sezonie letnim).
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Dofinansowanie inwestycji infrastrukturalnych z funduszy UE, • Budowa węzła przesiadkowego przy Al. Polskiej oraz przebudowa torowiska tramwajowego w ciągu ul. Dąbrowskiego w Poznaniu, • Budowa linii transportu szynowego na obszarze gminy (uwzględniona w planach województwa wielkopolskiego i gminy). 	<ul style="list-style-type: none"> • Dalszy wzrost natężenia ruchu tranzytowego przez obszar gminy, • Powstawanie zabudowy mieszkaniowej w oderwaniu od istniejącej sieci transportu publicznego, • Zmiana polityki transportowej kraju, • Niedostateczne środki finansowe na rozbudowę i utrzymanie sieci drogowej oraz funkcjonowanie transportu zbiorowego, • Brak popytu na usługi transportowe z uwagi na zagrożenia epidemiologiczne.

Główne wyzwania rozwoju transportu

- Rozbudowa sieci drogowej (m.in. ukończenie ciągów obwodnicowych wybranych miejscowości (Tarnowa Podgórnego, Przeźmierowa, Lusowa),
- Utrzymanie stanu technicznego i parametrów dróg oraz dalsza modernizacja sieci dróg powiatowych i gminnych,
- Włączenie gminy Tarnowo Podgórne w sieć połączeń transportu szynowego, poprzez realizację połączenia kolejowego, łączącego centrum Poznania, Port Lotniczy Poznań Ławica oraz Tarnowo Podgórne (z możliwością przedłużenia do Kaźmierza),
- Poprawa dostępności czasowej centrum Poznania (w tym węzła przesiadkowego Poznań Główny) przy wykorzystaniu transportu publicznego na skutek realizacji inwestycji w rozwój transportu zbiorowego (m.in. budowa węzła przesiadkowego przy Al. Polskiej, rozbudowa sieci i zwiększenie częstotliwości połączeń autobusowych),
- Zwiększenie częstotliwości kursowania autobusów w wybranych miejscowościach na obszarze gminy (Ceradź Kościelny, Rumianek, Chyby, Wysogotowo, Kokoszczyń, Rozalin),
- Poprawa dostępności i zwiększenie częstotliwości nocnych połączeń autobusowych na obszarze gminy,
- Wzmocnienie integracji przestrzennej taryfowej, czasowej i organizacyjnej publicznego transportu zbiorowego na obszarze całej Metropolii Poznań,
- Rozwój transportu niskoemisyjnego oraz rozbudowa i wykorzystanie systemów informatycznych w zarządzaniu transportem zbiorowym.

7. GOSPODARKA PRZESTRZENNA

Gospodarka przestrzenna jest tym elementem polityki rozwoju gminy, który integruje terytorialnie różne działania i projekty o charakterze sektorowym. Nieprzypadkowo więc, „**ład przestrzenny**” znajduje się na samym początku rozbudowanego katalogu zadań publicznych gminy, wymienionych w art. 7 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym.

Znaczenie gospodarki przestrzennej w kreowaniu i realizacji strategii rozwoju gminy należy rozumieć dwójako. W węższym zakresie są to działania oparte na wykorzystaniu instrumentów określonych w ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym tj. przede wszystkim studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. Są to więc narzędzia związane zasadniczo z tradycyjnie rozumianym regulacyjnym planowaniem przeznaczenia terenów. Przy szerszym spojrzeniu, wpisującym się w nowy europejski paradygmat planistyczny, rola gospodarki przestrzennej w rozwoju lokalnym opiera się na bardziej wszechstronnym i kompleksowym podejściu, które najczęściej bywa nazywane **strategicznym planowaniem przestrzennym**. Wyróżnia się ono:

- oparciem działań w przestrzeni na długoterminowej strategicznej wizji rozwoju,
- przestrzenną integracją i koordynacją planów i działań sektorowych,
- poszukiwaniem równowagi pomiędzy gospodarczymi, społecznymi i środowiskowymi wymiarami rozwoju przestrzennego w myśl zasady zrównoważonego rozwoju,
- koncentracją na kreowaniu miejsc (*place-making*), zamiast wyczerpującego strefowania obszaru gminy na różne kategorie przeznaczenia terenu,
- budowaniem zdolności instytucjonalnej współpracy pomiędzy różnorodnymi interesariuszami oraz sektorami polityki publicznej,
- dążeniem do zwiększenia zaangażowania zainteresowanych stron i społeczeństwa w proces planistyczny.

Kluczową cechą strategicznego planowania przestrzennego jest traktowanie procesu planistycznego jako środka do kierowania przestrzennym rozmieszczeniem procesów rozwojowych oraz zapewnienia koordynacji przestrzennego oddziaływania innych polityk sektorowych.

Jednym ze skutków wprowadzonej w 1990 r. reformy samorządowej stało się istotne **osłabienie planowania przestrzennego na poziomach ponadlokalnych: krajowym i regionalnym**. Polityka przestrzenna państwa jest aktualnie wyrażona w koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju (M.P. z 2012 r. poz. 252.), natomiast województwa – w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego (Uchwała Nr V/70/19 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 25 marca 2019 r.). Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju ma charakter diagnostyczno-kierunkowy, jednak w bardzo ograniczonym zakresie przekłada się na praktykę zarządzania rozwojem przestrzennym w gminie, w sytuacji kiedy jej ogólnie słuszne założenia nie zawsze znajdują

wyraz w konkretnych rozwiązaniach ustawowych. Również plan wojewódzki w niewielkim stopniu uwzględnia perspektywę indywidualnych gmin, chociażby ze względu na skalę zawartych opracowań kartograficznych. Oba dokumenty mogą również w niedługim czasie stracić swoją aktualność i moc obowiązującą w związku z projektem generalnej przebudowy systemu aktów planowania strategicznego i przestrzennego na poziomach ponadlokalnych (projekt ustawy o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw, druk nr 64 Sejmu IX kadencji).

Swoistym **zwornikiem gminnej i ponadlokalnej polityki przestrzennej powinno być planowanie metropolitalne**. W ramach obszaru metropolitalnego tworzą się silne wzajemne powiązania funkcjonalno-przestrzenne pomiędzy tworzącymi je miastami i gminami, które wymagają niezbędnej koordynacji planistycznej. Ten poziom planowania jest bardzo słabo zarysowany w aktualnych realiach ustawowego systemu zarządzania rozwojem przestrzennym, jednak luka ta może być wypełniona przez dobrowolną współpracę planistyczną jednostek samorządu terytorialnego.

Od strony formalnej dokumentem planowania metropolitalnego jest Plan zagospodarowania miejskiego obszaru funkcjonalnego Poznania – Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego (POM), będący częścią Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego. Sporządzony dla obszaru 45 gmin, stanowi doszczegółowienie planu wojewódzkiego w tej skali przestrzennej. W odniesieniu do praktyki planistycznej na poziomie gminnym jego najważniejszym ustaleniem wydaje się wprowadzenie polityki kształtowania zielonego pierścienia metropolii, która ma chronić przed zabudową tereny istotne dla zachowania powiązań przyrodniczych w skali ponadlokalnej.

Z kolei efektem oddolnej współpracy planistycznej samorządów w ramach Stowarzyszenia Metropolia Poznań jest dokument Koncepcji Kierunków Rozwoju Przestrzennego Metropolii Poznań (uchwała nr 6/2017 Rady Metropolii Stowarzyszenia Metropolia Poznań z dnia 21 lutego 2017 r.). Ponieważ terytorialnie obejmuje on mniejszy obszar niż plan POM, tj. 22 gminy, odznacza się większą od niego szczegółowością i podejmuje również temat kierunków przeznaczenia terenu w gminach. Rekomendacje w tym zakresie skupiają się przede wszystkim na ograniczeniu rozlewania się zabudowy poza zwarte tereny osadnicze i intensyfikację procesów urbanizacyjnych na obszarach już zagospodarowanych oraz w ich w pobliżu, wzdłuż istniejących i projektowanych ciągów komunikacyjnych.

Na poziomie lokalnym sprawowanie strategicznej kontroli nad wszystkimi procedurami związanymi z zagospodarowaniem przestrzennym jest niezwykle trudne, głównie z uwagi na wady systemu planowania przestrzennego. Podstawowym problemem jest dualizm związany z istniejącymi równolegle dwoma podstawowymi i niezależnymi od siebie reżimami określania przyszłego zagospodarowania terenu: poprzez miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego oraz poprzez decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. Tylko te pierwsze muszą być zgodne z ogólną polityką przestrzenną gminy, wyrażoną w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania

przestrzennego gminy. Dodatkowym elementem dezintegrującym systemem są procedury związane z coraz liczniejszymi „specustawami”, w tym nie do końca jeszcze zdiagnozowanym wpływem tzw. specustawy mieszkaniowej, formującej de facto trzecią odrębną ścieżką lokalizacji zabudowy w odniesieniu do jednej z najbardziej rozpowszechnionych funkcji inwestycyjnych.

Pomimo istotnych systemowych wad ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym jej zapisy uległy pewnym pozytywnym modyfikacjom w 2015 r., kiedy to udało się kierunkowo wprowadzić **nowe wymogi w zakresie obowiązku racjonalizacji zasobu planowanych terenów inwestycyjnych i powiązania ich rozmieszczenia z dostępem do infrastruktury publicznej**. Filozofia towarzysząca nowym przepisom ustawowym jest niewątpliwie zbieżna z zasadami i ustaleniami przyjętymi w Koncepcji Kierunków Rozwoju Przestrzennego Metropolii Poznań. Zwiększona racjonalność gospodarowania przestrzenią ma przejawiać się w dostosowaniu prowadzonej polityki do realnych potrzeb i możliwości gminy, w tym także poprzez uwzględnienie aspektów finansowych planowania.

Pomimo pozorów szczegółowości, przepisy odnoszące się do treści i metody sporządzania studium mają w rzeczywistości charakter ogólny, pozostawiając bardzo szerokie pole interpretacyjne w praktycznym zastosowaniu. **Strategiczne powiązanie polityki przestrzennej z działaniami inwestycyjnymi i planowaniem finansowym nie powinno być jednak traktowane wyłącznie jako realizacja niezbyt precyzyjnie określonego obowiązku ustawowego, ale jako kluczowy instrument zintegrowanego zarządzania rozwojem przestrzennym, umożliwiający racjonalne i realistyczne podejście do związanych z tym wyzwań.**

7.1. Struktura funkcjonalno-przestrzenna gminy

Gmina Tarnowo Podgórne stanowi integralną część struktury funkcjonalno-przestrzennej **miejskiego obszaru funkcjonalnego Poznania** (określanego też w zależności od zasięgu przestrzennego i kontekstu instytucjonalnego: aglomeracją poznańską, Poznańskim Obszarem Metropolitalnym lub Metropolią Poznań). Jako gmina tzw. pierwszego pierścienia wokół miasta Poznania jest ściśle powiązana różnymi więzami społeczno-gospodarczymi i infrastrukturalnymi, zarówno z samym centrum obszaru metropolitalnego, jak i pozostałymi gminami, szczególnie w zachodniej części tego układu osadniczego. Gmina Tarnowo Podgórne nie pełni wyłącznie tradycyjnie przypisywanej strefie podmiejskiej funkcji „sypialni” wielkiego miasta, ale posiada również inne własne funkcje w ramach obszaru metropolitalnego: produkcyjne, usługowe i, coraz bardziej rozwijające się, rekreacyjne. Część z nich może zostać uznana za funkcje ponadlokalne: metropolitalne lub nawet w niektórych przypadkach – regionalne. Zasięg oddziaływania gminy Tarnowo Podgórne na otoczenie, szczególnie w kierunku zachodnim, jest jednym z czynników kreowania i ekspansji Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego, a zarazem może być uwzględniany również przy próbach jego delimitacji.

W strukturze funkcjonalno-przestrzennej samej gminy zidentyfikować można co najmniej kilka stref wyróżniających się swoim charakterem pod względem zagospodarowania:

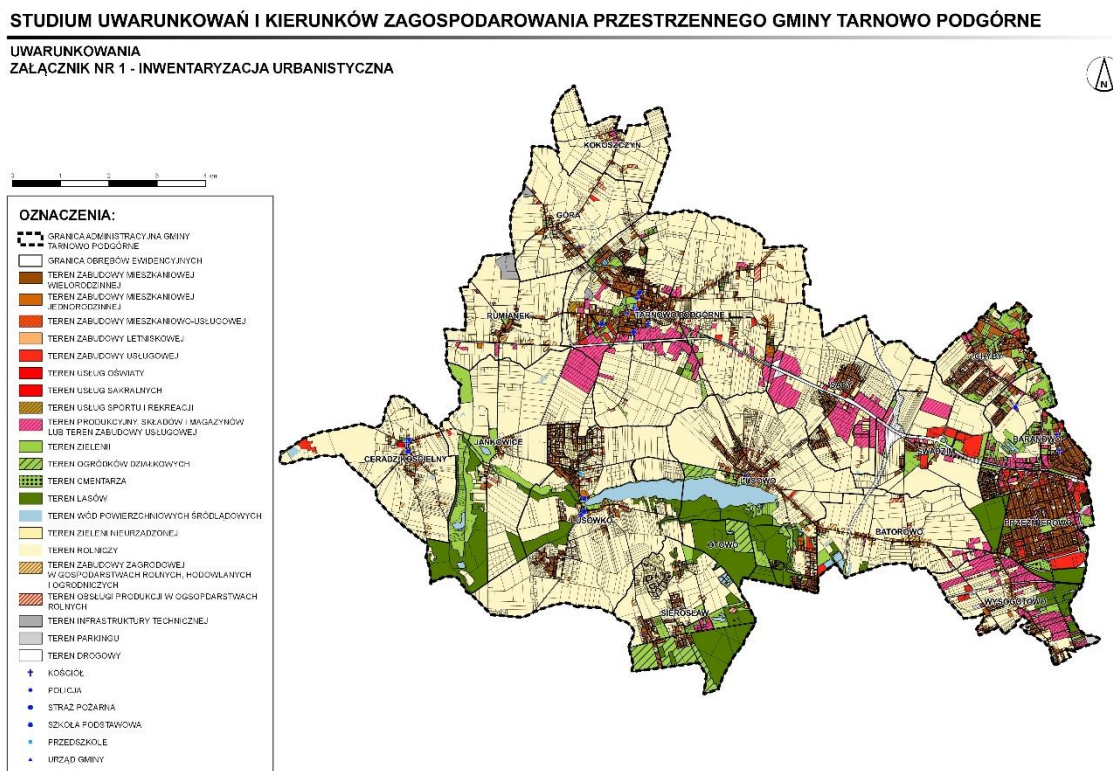
1. Przy granicy z Poznaniem wyraźnie zarysowany jest **zespół czterech silnie zurbanizowanych miejscowości: Chyby, Baranowo, Przeźmierowo, Wysogotowo**, które w praktyce tworzą ciągły układ zabudowy z miastem, a przebiegające pomiędzy nimi granice urbanistyczne ulegają coraz większemu zatarciu w przestrzeni. Ośrodkiem tej części gminy jest Przeźmierowo posiadające najwięcej funkcji centrotwórczych, obsługujących także sąsiednie miejscowości pod względem usługowym
2. Osią gospodarczą gminy jest **droga krajowa nr 92** wzdłuż której zlokalizowanych jest kilkadziesiąt obiektów produkcyjnych, usługowych i logistycznych o różnej wielkości. Pod względem urbanistycznym strefy aktywności ekonomicznej funkcjonują w pewnym oderwaniu od układów osadniczych miejscowości wokół których powstały (Swadzim, Sady, Tarnowo Podgórne). W przyszłości możliwy jest rozwój aktywności gospodarczej także wzdłuż prostopadłej do DK 92 osi drogi ekspresowej S-5, jednak jest to uwarunkowane realizacją równoległych do niej dróg serwisowych obsługujących zjazdy na poszczególne pola inwestycyjne (ich istnienie jest jednym z czynników sukcesu stref wzdłuż DK92).
3. **Siedziba gminy – Tarnowo Podgórne** pod względem demograficznym i funkcjonalnym, a także niektórych elementów zabudowy (wzdłuż ulicy Poznańskiej), bez wątpienia może aspirować do statusu miejskiego. Jako centralny ośrodek gminy miejscowość ta skupia cały zestaw usług publicznych niezbędnych do funkcjonowania jednostki, jednocześnie posiadając także obiekty o charakterze ponadlokalnym (Tarnowskie Termy, zespół szkół zawodowych).
4. **Północne i wschodnie obrzeża gminy** (Kokoszczyń, Góra, Rumianek, Jankowice, Ceradz Kościelny) zachowały jeszcze w dużej mierze charakter wiejski. Nie zostały dotknięte intensywnymi procesami suburbanizacji zarówno mieszkaniowej, jak i gospodarczej (strefa AG przypisana terytorialnie do miejscowości Jankowice pod względem funkcjonalno-przestrzennym stanowi raczej część Tarnowa Podgórnego). W tej strefie znajdują się jednak także niektóre obiekty ważne dla całości gminy, a nawet mogące mieć oddziaływanie ponadlokalne lub metropolitalne (Pałac Jankowice, przyszłe pole golfowe w Rumianku).
5. **Cenne krajobrazowo tereny w południowej części gminy** – wokół rynny Jeziora Lusowskiego i Doliny Samy – stanowić mogą największe wyzwanie dla zarządzania rozwojem przestrzennym w najbliższej przyszłości (Lusowo, Lusówko, Sierosław). Z jednej strony istnieje tu potencjał do wykorzystania turystyczno-rekreacyjnego, który częściowo już został uruchomiony przede wszystkim w Lusowie. Z drugiej strony uwidacznia się bardzo silna presja inwestycyjna, szczególnie w zakresie indywidualnego budownictwa mieszkaniowego (szczególnie Lusówko). W tej części gminy funkcje obsługi mieszkańców są stosunkowo najslabiej rozwinięte, nie istnieją

też bardziej wykrystalizowane układy urbanistyczne. Może to grozić chaotycznym rozwojem zabudowy i powstaniem rozproszonej monokultury mieszkaniowej. Skutkiem ubocznym takiego modelu rozwoju mogą być duże koszty uzbrojenia terenów w infrastrukturę publiczną, wyposażenia ich w niezbędne usługi społeczne oraz zapewnienia efektywnej obsługi transportem zbiorowym

Wykryształizowaną strukturę przestrzenną centralnej i wschodniej części gminy, z dwoma ośrodkami centralnymi (Przeźmierowo, Tarnowo Podgórne) połączonymi intensywnie zagospodarowaną ośią DK 92, należy uznać za silną stronę jednostki, dającą wysoki potencjał rozwoju na przyszłość. Procesy urbanistyczne w południowej części gminy wymagają natomiast dużego zaangażowania ze strony władz samorządowych (sterowanie procesami zagospodarowania poprzez narzędzia inwestycyjne i regulacyjne), stanowiąc poważne wyzwanie strategiczne. Niezbędne może okazać się wykreowanie trzeciego ośrodka usługowego gminy w Lusówku.

Na potrzeby prac nad projektem nowego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tarnowo Podgórne wykonana została inwentaryzacja urbanistyczna gminy (ryc. 98) oraz mapa użytkowania gruntów według danych ewidencyjnych (ryc. 99). Zestawienie wartości procentowych wynikających z obu zastosowanych przez autorów projektu metod przedstawiono w tab. 73

Ryc. 98. Aktualne zagospodarowanie przestrzenne gminy Tarnowo Podgórne wg inwentaryzacji urbanistycznej

Źródło: Projekt SUIKZP gminy Tarnowo Podgórne (2019).

Tab. 73. Struktura użytkowania terenów w gminie Tarnowo Podgórne w 2018 r.

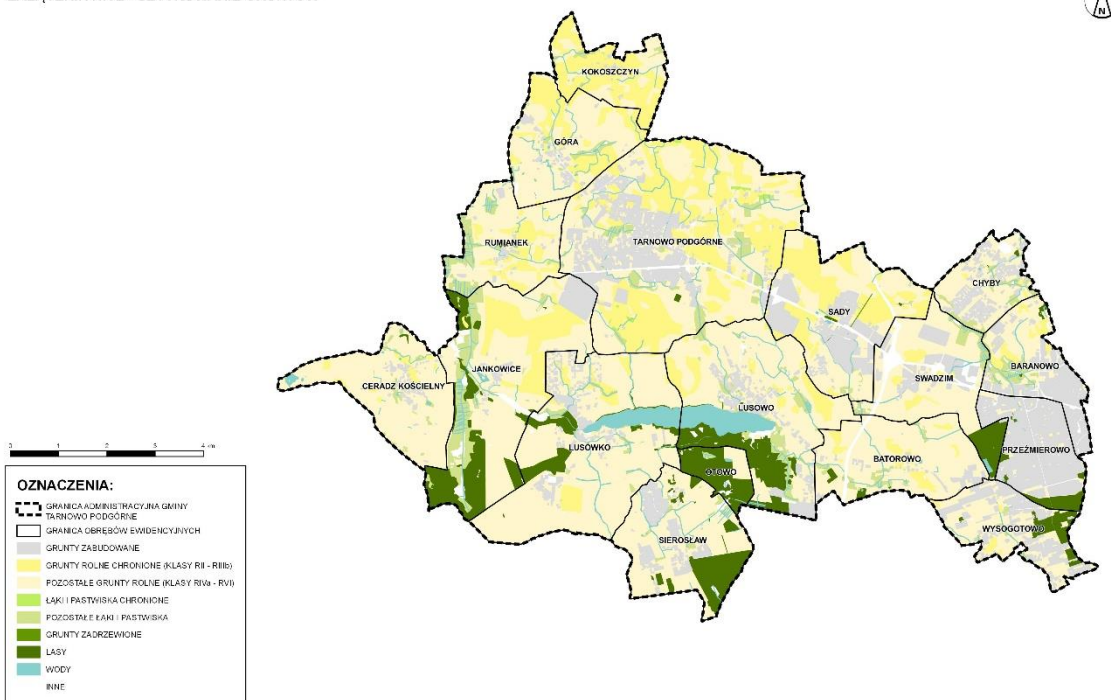
Kategoria terenów	Udział w powierzchni gminy w %	
	Według mapy ewidencyjnej gruntów i budynków (EGiP)	Według inwentaryzacji urbanistycznej
Tereny rolne	71	63
Tereny zabudowy	13	16
Tereny lasów	6	7
Tereny zieleni	-	6
Tereny infrastruktury i komunikacji	5	6
Tereny wód powierzchniowych	3	2
Tereny inne	2	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie projektu SUIKZP gminy Tarnowo Podgórne (2019).

Ryc. 99. Struktura użytkowania gruntów na terenie gminy Tarnowo Podgórne wg danych ewidencyjnych

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY TARNOWO PODGÓRNE

UWARUNKOWANIA
ZAŁĄCZNIK NR 2 - UŻYTKOWANIE GRUNTÓW

Źródło: Projekt SUIKZP gminy Tarnowo Podgórne (2019).

Gmina Tarnowo Podgórne, choć formalnie wciąż o statusie wiejskim, funkcjonalnie jest zdominowana przez działalność produkcyjną i usługową (por. rozdz. 5). Jednak w strukturze użytkowania gruntów nadal większość stanowią tereny rolne. Rozbieżności między oszacowaniem ich udziału między metodą ewidencyjną (71%) a inwentaryzacyjną (63%) wynikają zapewne z faktu, iż część gruntów formalnie przypisanych do kategorii rolnej funkcjonalnie pełni rolę terenów zieleni (gł. grunty wykazywane jako łąki i pastwiska oraz ogródki działkowe). Występujące w północnej i środkowej części gminy chronione

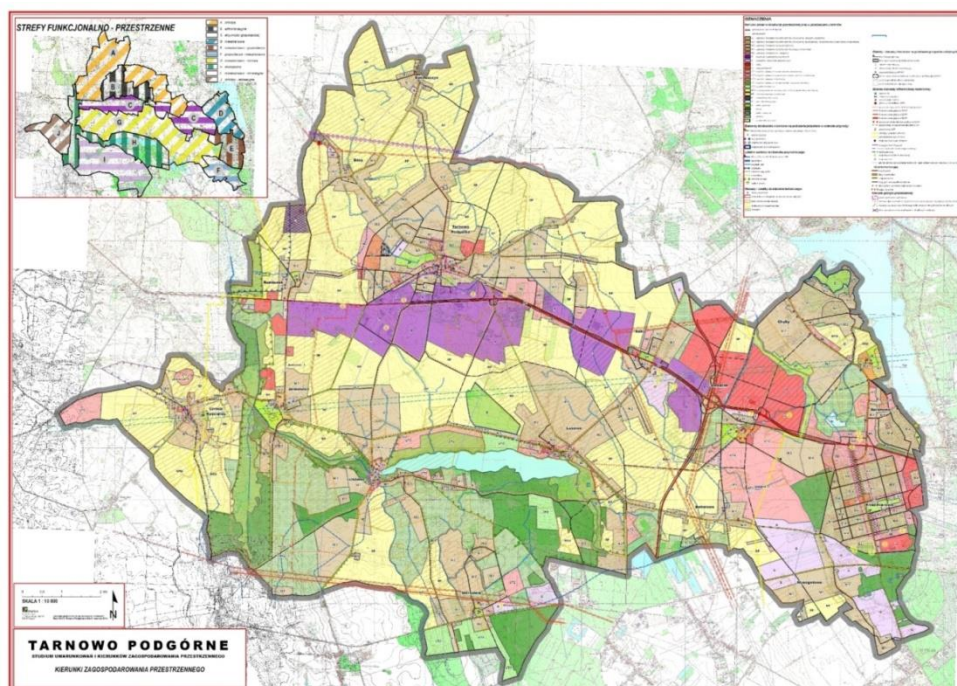
grunty rolne II i III klasy stanowią pewną barierę dla ekspansji zabudowy wokół niektórych miejscowości gminy, przede wszystkim w okolicach Tarnowa Podgórnego i Sadów. Tereny leśne stanowią 6-7% powierzchni gminy, co jest wartością stosunkowo skromną i wymagałoby podjęcia działań na rzecz zalesień w miejscach najbardziej do tego predestynowanych. Tereny zabudowane stanowią według ewidencji gruntów 13% powierzchni gminy, choć bardziej wiarygodna wydaje się w tym przypadku wartość z inwentaryzacji urbanistycznej (16%), która uwzględnia fakt opóźnień w aktualizacji ewidencji w stosunku do realnych procesów inwestycyjnych. Dane dotyczące projektowanych terenów zabudowanych wynikające z polityki przestrzennej określonej w studium, przytoczone zostaną w kolejnym podrozdziale.

7.2. Polityka przestrzenna

Polityka przestrzenna w gminie Tarnowo Podgórne oparta jest przede wszystkim o instrumenty wynikające z ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Należą do nich: studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego oraz decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

Obowiązujące do chwili obecnej **studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy** (ryc. 100) zostało przyjęte uchwałą Nr XII/134/2011 Rady Gminy Tarnowo Podgórne z dnia 21 czerwca 2011 r. Ostatnia fragmentaryczna zmiana studium miała miejsce w 2014 r.

Ryc. 100. Obowiązujące studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tarnowo Podgórne z 2011 r.

Źródło: BIP gminy Tarnowo Podgórne.

Gmina Tarnowo Podgórne dysponuje cennym opracowaniem pt. **„Analiza potrzeb i możliwości rozwoju gminy Tarnowo Podgórne”** (Urbanika, 2018), które powstało, w wykonaniu dyspozycji ustawowych, o których wspomniano w podrozdziale 7.2, na potrzeby aktualizacji studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Stanowi ono wartościową i merytoryczną diagnozę w zakresie bilansu terenów przeznaczonych pod zabudowę oraz jego adekwatności do realnego zapotrzebowania (tab. 74), wyznaczanego przede wszystkim przez trendy demograficzne (założenie wzrostu liczby mieszkańców o 14 460 os. do 2047 r.), skorygowane poprzez odpowiednie wskaźniki ekonomiczne i inwestycyjne. Oszacowane w ten sposób potrzeby zostały odniesione do bilansu terenów przeznaczonych w studium pod zabudowę, sklasyfikowanych w trzech kategoriach, wynikających z ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (ryc. 100):

- tereny w granicach wykształconej struktury przestrzennej jednostek osadniczych (kolor żółty na rycinie),
- tereny poza istniejącymi jednostkami osadniczymi z obowiązującymi planami miejscowymi (kolor pomarańczowy na rycinie),
- tereny poza istniejącymi jednostkami osadniczymi bez planu miejscowego (kolor czerwony na rycinie).

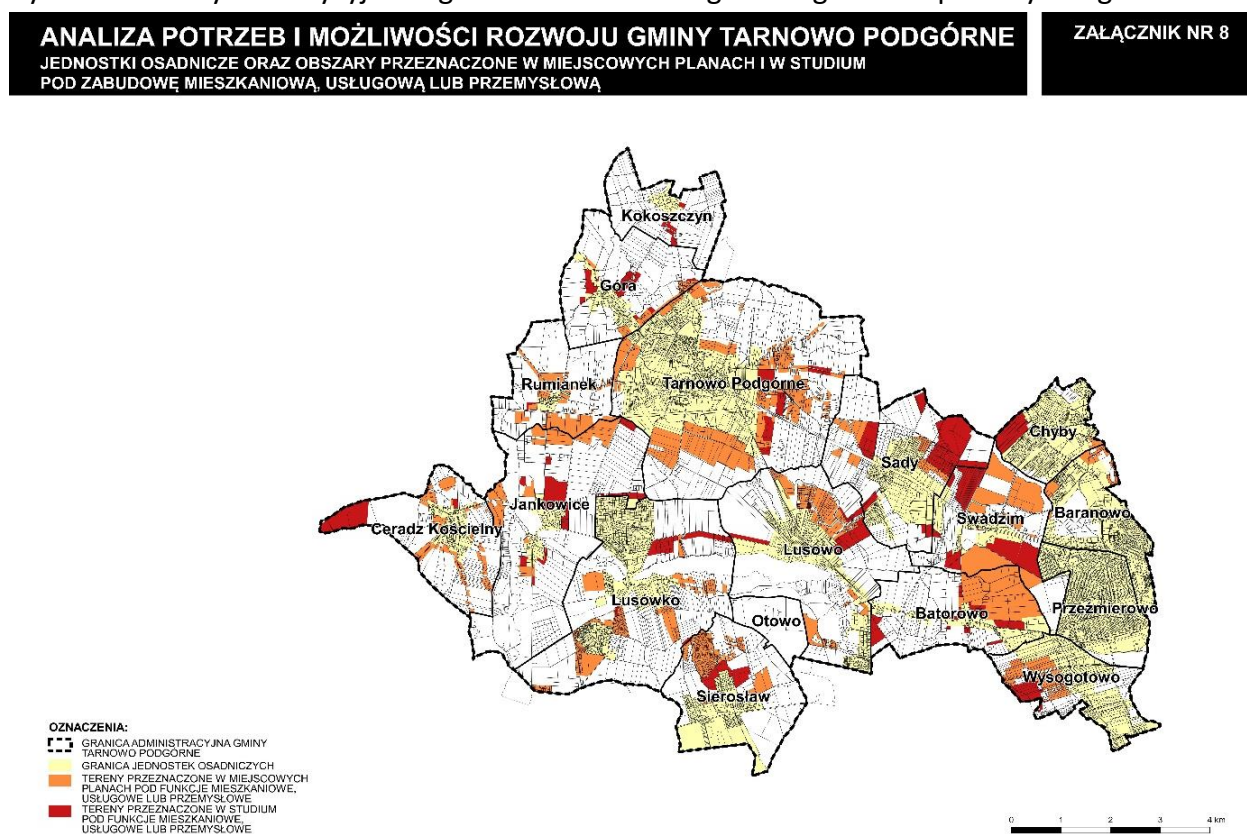
Z porównania oszacowanego zapotrzebowania z bilansem terenów (tab. 75) wynika wyraźna **nadwyżka zasobu terenów pod budownictwo mieszkaniowe jednorodzinne w stosunku do realistycznej prognozy ich wykorzystania** w ciągu najbliższych 30 lat, co jest powszechnym zjawiskiem w większości gmin Metropolii Poznań, wykazany w koncepcji Kierunków Rozwoju Przestrzennego Metropolii Poznań. Na zaspokojenie wszystkich potrzeb w tym zakresie, i to ze znaczącym naddatkiem, wystarczające są tereny w granicach istniejących jednostek osadniczych oraz z obowiązującymi planami miejscowymi. Oznacza to, iż należałoby, w ramach istniejących możliwości prawno-administracyjnych i planistycznych (ochronne plany miejscowe, zawieszanie wydawania decyzji o warunkach zabudowy), wstrzymać uruchamianie kolejnych terenów mieszkaniowych wyznaczonych w studium poza jednostkami osadniczymi i planami miejscowymi, a przede wszystkim w żadnym przypadku nie wskazywać nowych obszarów dla tej funkcji przy nowelizacji studium.

Tab. 74. Zapotrzebowanie na nową zabudowę w gminie Tarnowo Podgórne – stan na bazie wskaźników z 2017 r.

Funkcja terenu	Prognozowana powierzchnia użytkowa [m ²]	Prognozowana powierzchnia użytkowa skorygowana o warunki ekonomiczne i wskaźnik inwestycyjny [m ²]
Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna (MN)	778671	1012272
Zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna (MW)	46272	60154
Zabudowa letniskowa (ML)	23950	31134
Zabudowa zagrodowa (RM)	43922	57099
Zabudowa usługowa (U)	704704	916115
Zabudowa przemysłowo-usługowa (P/U)	1573680	786840 (pomniejszenie)

Źródło: Analiza potrzeb i możliwości rozwoju gminy Tarnowo Podgórne” (Urbanika, 2018).

Ryc. 101. Tereny inwestycyjne w gminie Tarnowo Podgórne wg statusu planistycznego

Źródło: Analiza potrzeb i możliwości rozwoju gminy Tarnowo Podgórne” (Urbanika, 2018).

Tab. 75. Zapotrzebowanie na funkcje inwestycyjne i chłonność poszczególnych kategorii terenów w powierzchni użytkowej w m²

Funkcja terenu	MN	MW	ML	RM	U	P/U
Zapotrzebowanie na nową zabudowę	1012272	60154	31134	57099	762931	786840
Chłonność jednostek osadniczych	694698	15103	5508	7342	160463	210670
Chłonność planów miejscowych	429016	44024	2726	51161	353154	401596
Chłonność poza jednostkami i mpzp	255831	0	7700	0	203069	100494
Różnica	-367273	1027	15200	-1404	46245	74080

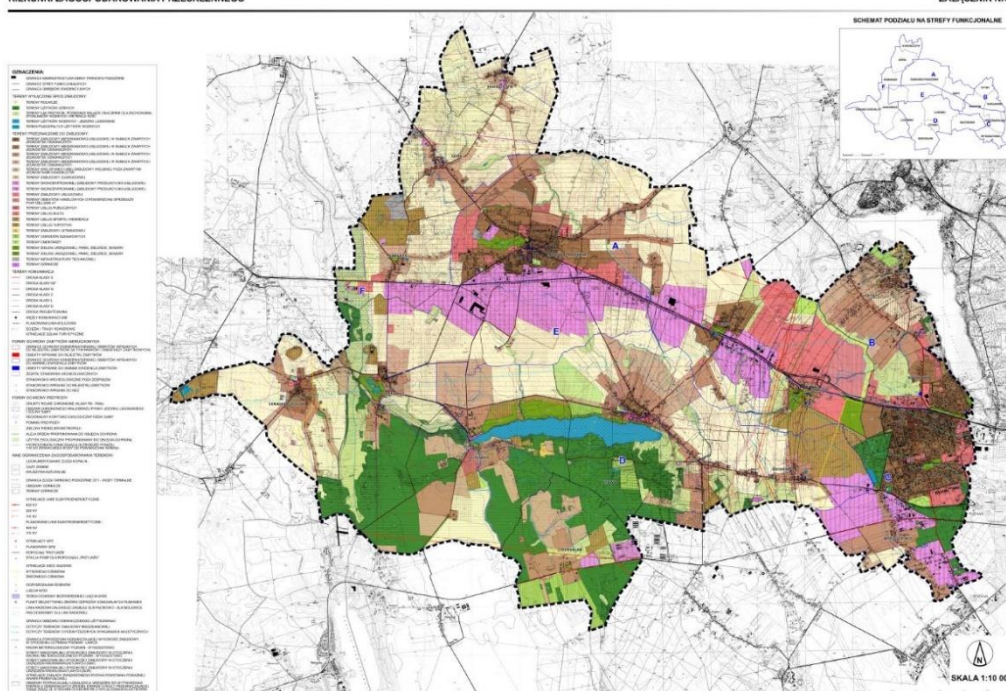
Źródło: Analiza potrzeb i możliwości rozwoju gminy Tarnowo Podgórne” (Urbanika, 2018).

Pozostałe kategorie terenów mieszkaniowych (wielorodzinna, letniskowa, zagrodowa) posiadają dość marginalne znaczenie w bilansie terenów. Obliczenia dotyczące funkcji przemysłowo-usługowej i usługowej wskazują z kolei na możliwość dalszego poszerzania ich zasobu, jednak przedstawiona w analizie ocena zapotrzebowania na taką zabudowę może wydawać się nadmiernie optymistyczna, szczególnie w kontekście dużej niepewności procesów ekonomicznych w najbliższych latach, a także braku obiektywnych podstaw do prognozowania terenochłonności działalności gospodarczej w tak długiej (30-letniej) perspektywie czasowej. W gminie Tarnowo Podgórne obowiązuje niedawno uchwalone (8.12.2020) nowe **Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tarnowo Podgórne**.

Nowe Studium (ryc. 102) stanowi zasadniczo kontynuację dotychczasowej polityki przestrzennej gminy, jednak zapisy dokumentu są dostosowane do aktualnych regulacji prawnych i zmieniającej się w niektórych miejscach sytuacji przestrzennej. Jakość merytoryczna i redakcyjna przygotowanego projektu jest wysoka. Wśród nowych elementów struktury funkcjonalnej gminy wyróżnia się proponowane pole golfowe w Rumianku.

W wyraźny sposób na rysunku studium wyeksponowane są też planowane obszary zalesień w południowej części gminy. Zgodnie z wnioskami z bilansu terenów, projekt nie zakłada istotnego poszerzania istniejącego w obecnym studium zasobu terenów inwestycyjnych. Ograniczona została dalsza ekspansja terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, pomimo składanych w tym zakresie wniosków do projektu. Pewien niedosyt, co stwierdziła w swojej opinii Metropolitalna Komisja Planistyczna przy Stowarzyszeniu Metropolia Poznań, budzi brak bardziej radykalnych decyzji mających na celu dostosowanie zasobu terenów pod zabudowę do realnych potrzeb gminy. Z drugiej strony należy odnotować w tym przypadku obawy przed potencjalnymi skutkami finansowymi takich działań dla budżetu jednostki.

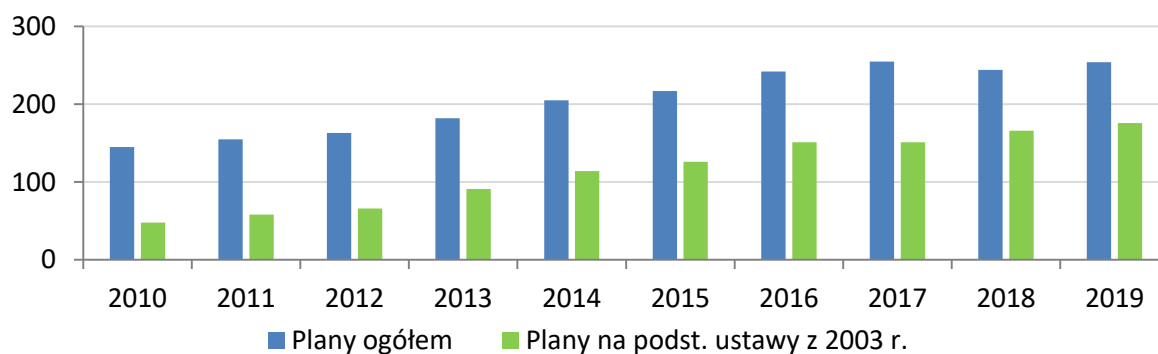
Ryc. 102. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tarnowo Podgórne z 2020 r.

Źródło: Materiał UG Tarnowo Podgórne.

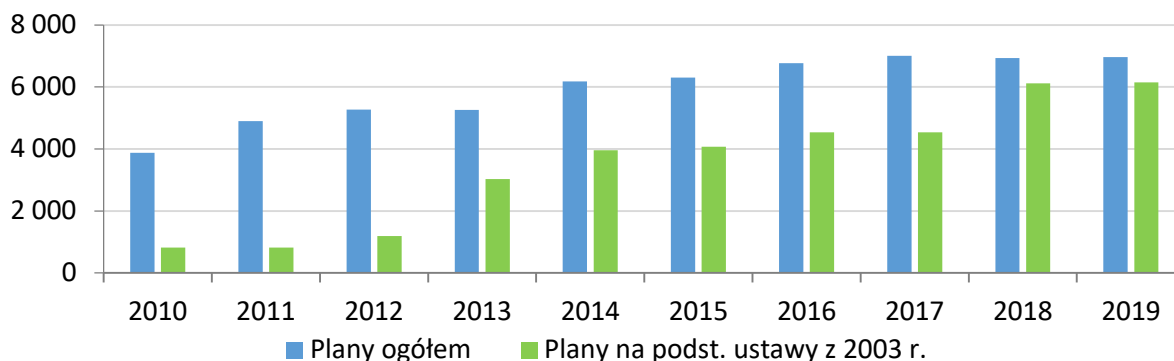
Podstawowym narzędziem realizacji polityki przestrzennej wyrażonej w studium są **miejsce plany zagospodarowania przestrzennego**. Pod tym względem dorobek planistyczny gminy Tarnowo Podgórne od 2010 r. należy ocenić pozytywnie. Liczba obowiązujących planów miejscowych zwiększyła się do końca 2019 r. o ponad 75% - ze 145 do 254 (ryc. 103). Tym samym coraz większy udział w ogólnej ich liczbie mają plany uchwalone na podstawie obowiązującej uchwały z 2003 r., które mogą być uznane za pełnoprawne dokumenty pod względem swojej zawartości. W tej chwili stanowią one już blisko 70% planów, podczas gdy na początku badanego okresu ich udział nie przekraczał 1/3.

Ryc. 103. Liczba miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obowiązujących w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

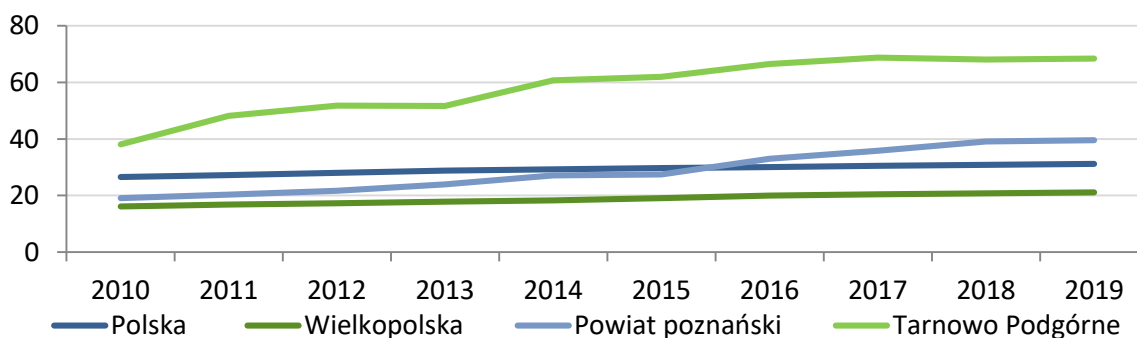
Ryc. 104. Powierzchnia pokryta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019 w ha

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Jeszcze większy postęp pod względem aktywności planistycznej zaobserwować można na podstawie kryterium powierzchni terenów objętych planami miejscowymi (ryc. 104). Przyrost o 80% (z 3877 na 6961 ha) odpowiada dynamice samej liczby planów, ale kluczowy jest w tym przypadku progres dotyczący powierzchni objętej planami na podstawie ustawy z 2003 r. Na koniec 2019 r. stanowiły one już 88% całego pokrycia planistycznego gminy, podczas gdy w 2010 r. jeszcze tylko 21%. Świadczy to o poważnym podejściu władz gminy do wyzwania związanego z koniecznością ciągłej aktualizacji dotychczasowych dokumentów planistycznych, nawet jeżeli nie przekłada się to statystycznie w sposób bezpośredni na wskaźnik pokrycia gminy planami miejscowymi w stosunku do powierzchni ogółem. Ale i pod tym względem gmina Tarnowo Podgórne wyróżnia się pozytywnie na tle krajowym, regionalnym i całego powiatu poznańskiego ze wskaźnikiem pokrycia planistycznego na poziomie 69% (ryc. 105). Jest to wartość wyższa również od miasta Poznania, natomiast należy zauważyć, iż w grupie gmin referencyjnych pojawiają się jeszcze większe wskaźniki procentowe (tab. 76). Należy wskazać, iż w opracowaniu znajduje się obecnie kolejnych 30 projektów planów miejscowych.

Ryc. 105. Udział powierzchni pokrytej planami miejscowymi (w %) w powierzchni ogółem w latach 2010-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Tab. 76. Udział powierzchni pokrytej planami miejscowymi (w %) w powierzchni ogółem w grupie jednostek referencyjnych w 2019 r.

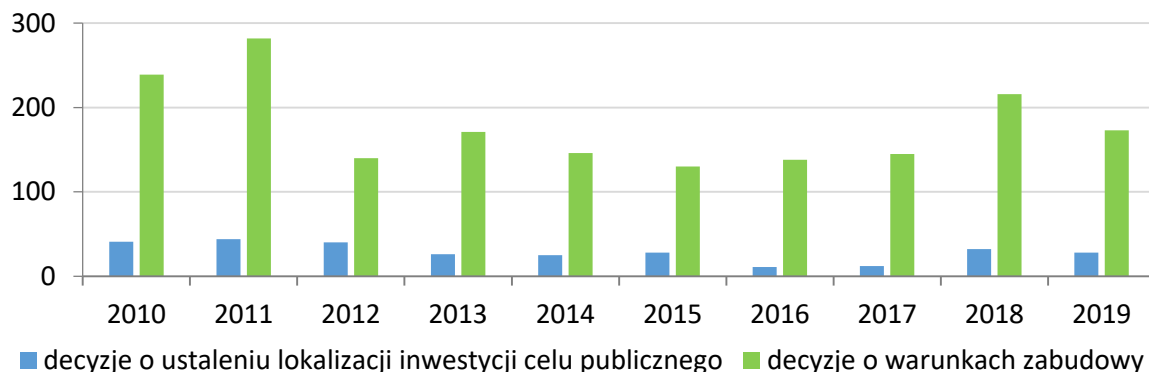
Jednostka	Udział powierzchni pokrytej mpzp w %	Jednostka	Udział powierzchni pokrytej mpzp w %
Tarnowo Podgórne	68,4	gminy referencyjne:	
Polska	31,2	Komorniki	47,6
Wielkopolskie	21,1	Suchy Las	77,4
Powiat poznański	39,5	Kobierzyce	100,0
max: Kleszczewo	100,0	Stryków	99,4
min: Kostrzyn	5,1	Nadarzyn	86,8
Poznań	47,7		

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Relatywnie wysoki stopień pokrycia obszaru gminy Tarnowo Podgórne planami miejscowymi można uznać za silną stronę prowadzonej polityki przestrzennej. Należy wskazać, iż w już uchwalonych planach miejscowych mieści się potencjał zabudowy wyraźnie przekraczający realne potrzeby gminy, szczególnie w sferze mieszkaniowej. Być może należałoby dokonać więc przeglądu planów i wskazać na jego podstawie te obszary, które niekoniecznie powinny być uruchamiane inwestycyjnie, chociażby ze względu na potencjalne wysokie koszty realizacji infrastruktury publicznej lub kolizję z wartościami środowiskowymi i krajobrazowymi. Nawet jeżeli z powodu potencjalnych roszczeń odszkodowawczych formalna zmiana takiego planu nie jest możliwa, to należy przyrzeć się środkom pozaplanistycznym, które mogłyby przynajmniej na jakiś czas powstrzymać rozwój zabudowy na takich terenach.

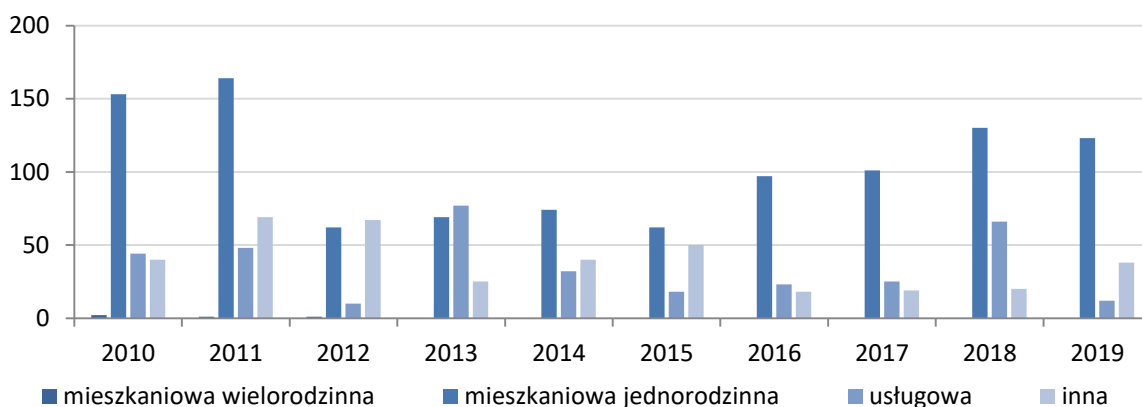
Pomimo dużego niezrealizowanego potencjału zabudowy w planach miejscowych, aktywność i zainteresowanie inwestorów dotyczy także obszarów nieobjętych planami. Stąd też w gminie Tarnowo Podgórne nadal wydawane są **decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu**. Istotne znaczenie dla zagospodarowania przestrzennego gminy ma przede wszystkim kategoria decyzji o warunkach zabudowy – decyzje o lokalizacji inwestycji celu publicznego dotyczą najczęściej liniowych inwestycji infrastruktury technicznej. W badanym okresie 2010-2019 roczna liczba decyzji spadła z początkowego poziomu ok. 250 do ok. 150 w latach 2012-2017 (ryc. 106). W 2018 r. nastąpił ponowny wzrost do poziomu powyżej 200 decyzji rocznie, jednak tendencja ta nie utrzymała się w 2019 r. O ile w latach 2010-2011 w wydanych decyzjach dominowała funkcja mieszkaniowa jednorodzinna, to w okresie 2012-2015 była ona równoważona przez decyzje dotyczące także innych rodzajów zabudowy (ryc. 106). Od 2016 ponownie uwidacznia się przewaga funkcji mieszkaniowej jednorodzinnej. W całym okresie 2010-2019 wydano dla niej 1035 decyzji o warunkach zabudowy, co stanowi 58% ich ogólnej liczby (ryc. 107).

Ryc. 106. Liczba wydanych decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019

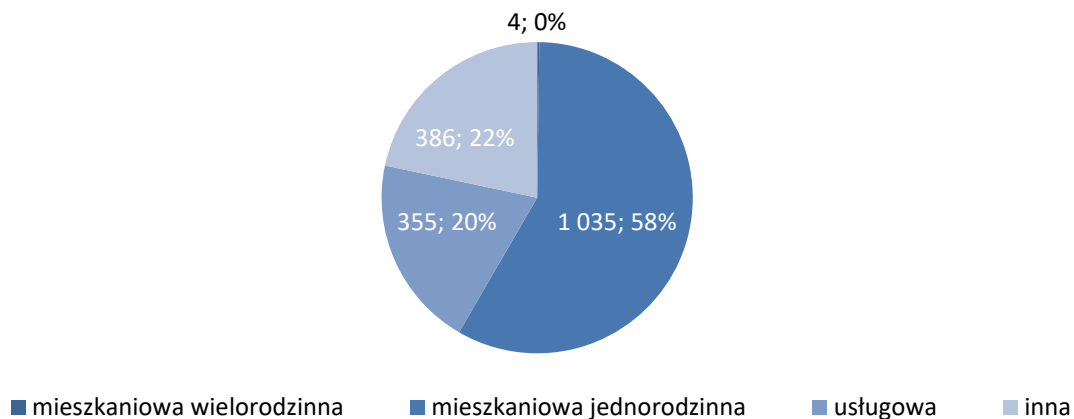
Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Ryc. 107. Liczba wydanych decyzji o warunkach zabudowy w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019 wg funkcji zagospodarowania

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Ryc. 108. Struktura decyzji o warunkach zabudowy w gminie Tarnowo Podgórne wydanych łącznie w latach 2010-2019 wg funkcji zagospodarowania

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Z porównania obejmującego inne jednostki terytorialne w obszarze metropolitalnym Poznania oraz gminy referencyjne wynika, iż pod względem liczby wydawanych decyzji o warunkach zabudowy gmina Tarnowo Podgórne znajduje się na 7. miejscu zestawienia (tab. 77). Podobnie jak w innych gminach powiatu poznańskiego bardzo wyraźna jest przewaga decyzji dla zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej wobec zabudowy wielorodzinnej, co odróżnia strefę podmiejską od miasta Poznania. Ogólnej liczby wydanych decyzji nie należy jednak utożsamiać z generalnym poziomem aktywności inwestycyjnej. Z istoty samej decyzji o warunkach zabudowy wynika, iż nie jest ona w zasadzie w ogóle wydawana w gminach z pełnym (Kleszczewo, Kobierzyce) lub bardzo wysokim (Luboń, Nadarzyn) pokryciem planistycznym.

Tab. 77. Liczba i struktura wydawanych decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu w jednostkach referencyjnych w 2019 r.

Jednostka	decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego	decyzje o warunkach zabudowy ogółem	decyzje dotyczące zabudowy			
			mieszkaniowej wielorodzinnej	mieszkaniowej jednorodzinnej	usługowej	innej
Powiat poznański	614	2 355	24	1 867	180	284
Buk	30	142	1	112	9	20
Czerwonak	23	100	2	70	5	23
Dopiewo	93	311	2	260	49	0
Komorniki	17	21	0	17	2	2
Kostrzyn	68	184	3	148	10	23
Kórnik	82	255	3	214	22	16
Luboń	1	0	0	0	0	0
Mosina	49	170	2	140	9	19
Murowana Goślina	12	92	2	66	3	21
Pobiedziska	34	223	1	185	7	30
Puszczykowo	0	26	1	20	1	4
Rokietnica	72	233	0	220	9	4
Stęszew	33	122	2	81	6	33
Suchy Las	12	40	0	28	6	6
Swarzędz	60	263	5	183	30	45
Tarnowo Podgórne	28	173	0	123	12	38
Poznań	261	774	143	339	109	183
Stryków	1	34	0	33	1	0
Nadarzyn	2	0	0	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Interpretacja danych liczbowych dotyczących decyzji o warunkach zabudowy nie może być jednoznaczna. Charakter i funkcja tych decyzji w polskim systemie planowania jest przedmiotem licznych kontrowersji. Istnieje praktycznie powszechna zgoda, iż oparcie procesów zagospodarowania przestrzennego na planach miejscowych daje większą przewidywalność i kontrolę nad rozwojem. Przy dobrze przeprowadzonej analizie urbanistycznej sąsiedztwa decyzje o warunkach zabudowy mogą być natomiast użytecznym narzędziem prowadzenia polityki przestrzennej polegającej na uzupełnianiu zagospodarowania na obszarach o wykształconej strukturze urbanistycznej i ustabilizowanym dominującym typie zabudowy. Znacznie bardziej problematyczne jest wykorzystywanie ich do uruchamiania działań inwestycyjnych na terenach dotąd niezagospodarowanych, niewystarczająco wyposażonych w infrastrukturę i nie posiadających wykryształizowanej sieci ulicznej. Szczególnie negatywną praktyką jest natomiast wydawanie decyzji o warunkach zabudowy sprzecznych z polityką przestrzenną dla danego terenu określoną w studium, pomimo iż polskie prawo dopuszcza taką sytuację. Przeciwdziałanie tego typu zjawiskom powinno być jednym z najważniejszych kierunków działania gminy w sferze gospodarki przestrzennej.

Katalog instrumentów polityki przestrzennej wynikających z ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym uzupełnia jeszcze tzw. **uchwała krajobrazowa** czyli uchwała określająca, zgodnie z brzmieniem ustawy, „zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic reklamowych i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń, ich gabaryty, standardy jakościowe oraz rodzaje materiałów budowlanych, z jakich mogą być wykonane”. Należy z uznaniem podkreślić, iż gmina Tarnowo Podgórne jako jedna z pierwszych w kraju podjęła prace nad przygotowaniem takiej uchwały jeszcze w 2015 r. (uchwała Nr XIX/276/2015 Rady Gminy Tarnowo Podgórne z dnia 8 grudnia 2015 r. inicjująca projekt). Opracowanie całościowego zakresu tego typu uchwały oraz przeprowadzenie pełnej procedury zmierzającej do jej uchwalenia jest zadaniem trudnym dla większości samorządów, w szczególności z uwagi na trudności interpretacyjne przepisów ustawy, orzecznictwo administracyjne i sądowo-administracyjne oraz skomplikowany merytoryczny zakres zagadnienia, wchodzący w interesy wielu różnych podmiotów funkcjonujących w przestrzeni. Projekt uchwały krajobrazowej dla gminy Tarnowo Podgórne znajduje się aktualnie na etapie po wyłożeniu do publicznego wglądu i uwzględnieniu części uwag, co skutkuje koniecznością ponowienia niektórych elementów procedury. Jej dokończenie wydaje się jednym z kluczowych wyzwań dla gminy w sferze przestrzennej na najbliższe lata.

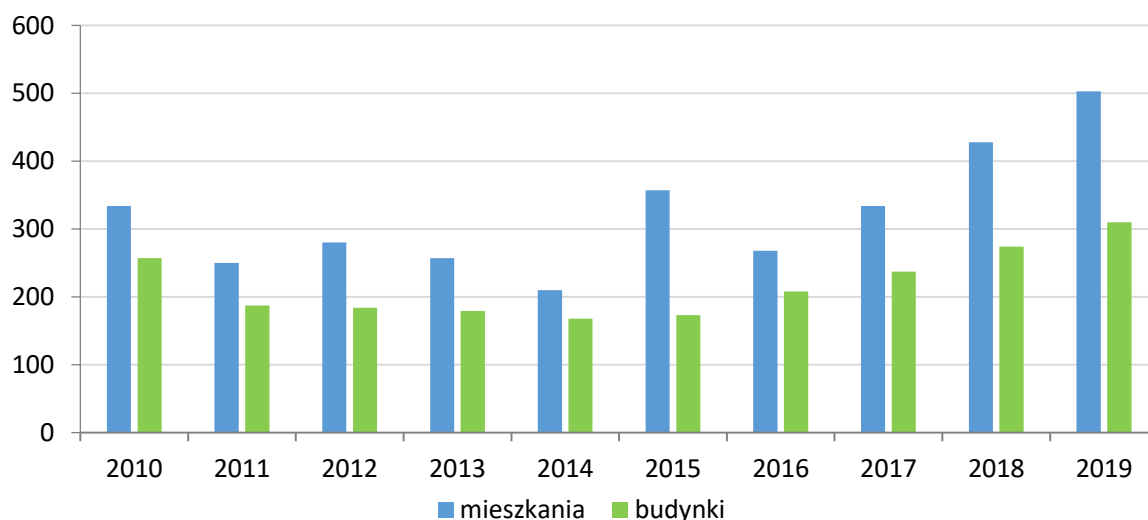
7.3. Gospodarka mieszkaniowa i ruch budowlany

Realizacja prowadzonej przez gminę polityki przestrzennej odbywa się przede wszystkim poprzez działalność budowlaną różnych podmiotów funkcjonujących na rynku inwestycyjnym. Najbardziej rozbudowane zestawy danych dostępne są dla ruchu budowlanego dotyczącego funkcji mieszkaniowej. Ciężar bezpośredniej realizacji budownictwa mieszkaniowego przejmują na siebie w zdecydowanej większości podmioty

niezależne od samorządu gminy (choć sama gmina dysponuje rozwijającym w ostatnich latach zasobem 140 mieszkań komunalnych). **Aktywność inwestycyjna w sferze mieszkalnictwa** posiada kluczowe znaczenie dla rozwoju gminy, przekładając się bezpośrednio na procesy demograficzne, a pośrednio również na sytuację finansową, zarówno po stronie dochodów (gł. podatek PIT), jak i wydatków (infrastruktura techniczna i społeczna, usługi publiczne dla nowych mieszkańców).

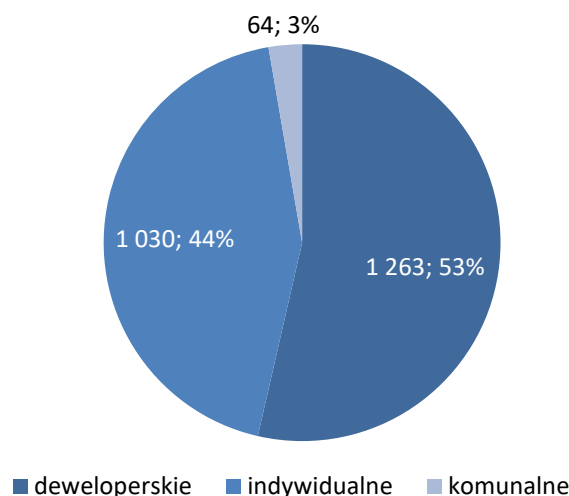
W latach 2010-2019 w gminie Tarnowo Podgórne powstało 3211 nowych mieszkań w 2177 budynkach. Po początkowym spadku dynamiki budowlanej w latach 2011-2014 (w stosunku do roku 2010 będącego szczytem poprzedniej fali wzrostu), od 2015 r. można zanotować wyraźne pozytywne odbicie aktywności inwestycyjnej (ryc. 109). Relacja liczby nowych mieszkań do budynków mieszkalnych wyniosła w całym analizowanym okresie 1,48 i pozostawała przez cały czas względnie stabilna (za wyjątkiem roku 2015, gdy wyniosła 2,1), choć w ostatnich latach zaznacza się lekka tendencja wzrostowa. Wskaźnik ten odzwierciedla dominację w gminie nowego budownictwa jednorodzinnego z budynkami 1- i 2-lokalowymi. Pod względem formy organizacyjnej budownictwa (dane dostępne za lata 2013-2019, ryc. 110) zauważyć należy względną równowagę budownictwa indywidualnego i deweloperskiego (z niewielkim udziałem sektora komunalnego), przy czym w ciągu czasowym zaznacza się ekspansja sektora deweloperskiego (od 27% nowych mieszkań w 2013 r. do 66 % w 2019 r.). Jego najwyższy udział wyniósł 69% w 2015 r. Tak wysoką wartość w tym roku (podobnie jak w przypadku wskaźnika liczby mieszkań na budynek) należy wiązać z oddaniem do użytku dużej inwestycji mieszkaniowej budownictwa wielorodzinnego przy rynku w Przeźmierowie. Zabudowa wielokondygnacyjna tego typu, o raczej miejskim charakterze, nie znajduje jednak wielu przykładów dalszego naśladownictwa w gminie.

Ryc. 109. Liczba nowo oddanych do użytku budynków mieszkalnych i mieszkań w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019

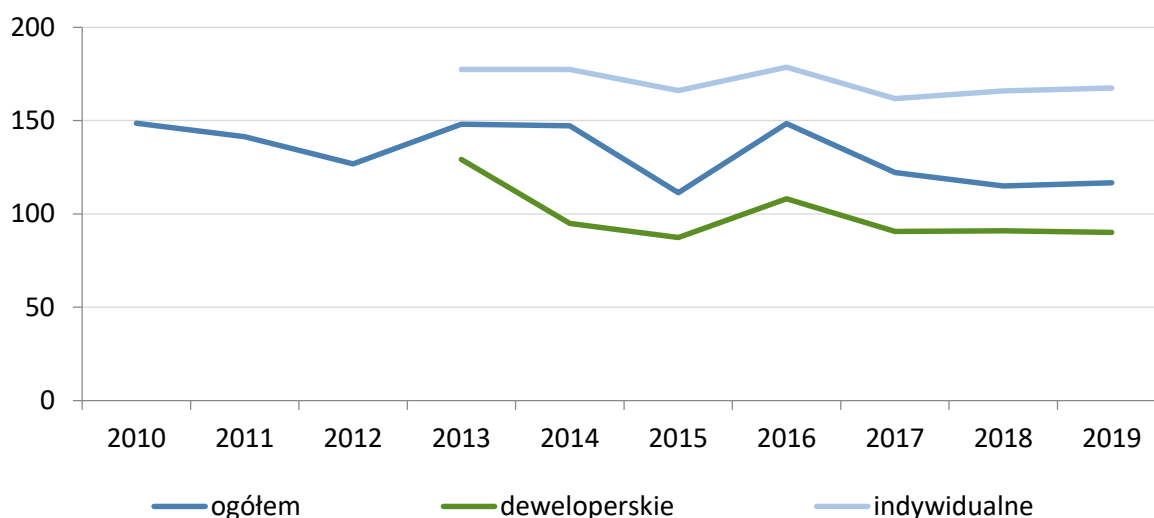
Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Ryc. 110. Struktura nowo oddanych do użytku mieszkań w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2013-2019 wg formy organizacyjnej budownictwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Ryc. 111. Średnia powierzchnia nowo oddanych do użytku mieszkań w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019 w m²

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Ważnym parametrem charakteryzującym ruch budowlany w gminie jest również **średnia wielkość nowo oddawanego do użytku mieszkania** (ryc. 111). Do 2014 r. wskaźnik ten oscylował wokół 140 m². Dane dostępne od 2013 r. wskazują na duże zróżnicowanie tej wartości pomiędzy budownictwem indywidualnym (stabilizacja między 160 a 180 m²) a deweloperskim (w okolicach 90 m²). Średni wskaźnik dla całej gminy jest uwarunkowany w dużej mierze proporcją pomiędzy obiema formami budownictwa w danym roku, stąd też niższe niż wcześniej wartości (w granicach 110-120 m²) w latach 2015 i 2017-2019, gdy wzrósł udział sektora deweloperskiego. Łączna powierzchnia użytkowa nowo oddanych mieszkań w latach 2010-2019 wyniosła 417 792 m².

Tab. 78. Wskaźniki ruchu budowlanego w zakresie mieszkalnictwa w Tarnowie Podgórnym i jednostkach referencyjnych w 2019 r.

Jednostka	Liczba nowych		Wsk. mieszkań/ budynek	Udział sektora w %		Śr. pow. nowego mieszkania w m ²		
	budynków	mieszkań		Ind.	Dew.	Og.	Ind.	Dew.
Polska	85 708	207 425	2,4	33,4	63,4	89	144	62
Wielkopolska	10 467	22 164	2,1	35,3	59,1	91	140	66
Powiat poznański	2 998	4 888	1,6	30,8	68,1	103	150	83
Buk	90	123	1,4	48,0	52,0	106	135	78
Czerwonak	115	188	1,6	40,4	30,3	116	170	99
Dopiewo	349	648	1,9	31,6	68,4	101	135	86
Kleszczewo	175	200	1,1	25,5	74,5	107	135	98
Komorniki	234	381	1,6	22,0	78,0	113	162	99
Kostrzyn	130	154	1,2	54,5	45,5	110	131	85
Kórnik	408	555	1,4	27,7	72,3	101	148	83
Luboń	82	181	2,2	17,1	82,9	89	135	79
Mosina	172	234	1,4	42,7	57,3	104	137	79
Murowana Goślina	43	77	1,8	41,6	58,4	104	136	81
Pobiedziska	125	260	2,1	33,1	66,9	90	152	60
Puszczykowo	25	29	1,2	75,9	24,1	167	189	100
Rokietnica	279	506	1,8	23,9	76,1	94	151	76
Stęszew	65	85	1,3	65,9	34,1	130	155	83
Suchy Las	120	260	2,2	25,4	74,6	107	174	85
Swarzędz	276	504	1,8	20,6	79,4	89	148	74
Tarnowo Podgórne	310	503	1,6	34,4	65,6	117	168	90
Poznań	547	5 043	9,2	7,5	82,9	63	168	54
Kobierzyce	224	331	1,5	28,1	71,9	128	176	109
Stryków	43	45	1,0	100,0	0,0	132	132	-
Nadarzyn	214	277	1,3	45,5	54,5	144	178	116

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Na tle jednostek referencyjnych gmina Tarnowo Podgórne odznacza się stosunkowo wysokim stopniem aktywności inwestycyjnej w dziedzinie budownictwa mieszkaniowego (tab. 78). Liczba nowo oddanych mieszkań w 2019 r. była wyższa niż w najbardziej podobnych pod względem funkcjonalnym gmin w obszarze metropolitalnym Poznania (Komorniki, Suchy Las) i zbliżona do sąsiedniej Rokietnicy. Przewaga nad trzema gminami referencyjnymi z innych aglomeracji jest wyraźna. Natomiast w ramach obszaru metropolitalnego Poznania większym natężeniem aktywności mieszkaniowej charakteryzują się gminy Dopiewo i Kórnik. Relacja liczby nowych mieszkań do liczby nowych budynków w gminie Tarnowo Podgórne jest bardzo zbliżona do średniej dla powiatu poznańskiego. W tym przypadku wskaźniki wyższe niż 2, co sugeruje istotniejszą rolę budownictwa wielorodzinnego, mają tylko gminy Luboń, Pobiedziska i Suchy Las. Struktura organizacyjna

budownictwa w gminie Tarnowo Podgórne wykazuje wciąż wyższy niż w przypadku całości powiatu udział budownictwa indywidualnego, pomimo zasygnalizowanych wcześniej trendów spadku jego relatywnego znaczenia w gminie. Relacje pomiędzy sektorem indywidualnym a deweloperskim są w Tarnowie Podgórny wciąż bardziej zrównoważone niż w przypadku gmin takich jak Luboń, Swarzędz i Komorniki, gdzie podmioty deweloperskie opanowały ponad 80% rynku nowo budowanych mieszkań. Powierzchnia nowych mieszkań w gminie Tarnowo Podgórne jest relatywnie wysoka w porównaniu do gmin referencyjnych i dotyczy to zarówno sektora indywidualnego, jak i deweloperskiego (wartości wyższe o kilkanaście m² od średnich dla powiatu). Może to sugerować, iż rynek mieszkaniowy w gminie jest nastawiony na klienta stosunkowo zamożnego, który preferuje większe domy jednorodzinne lub duże mieszkania w niezbyt zintensyfikowanej zabudowie zorganizowanej.

Z tej perspektywy działaniem we właściwym kierunku podjętym w ostatnich latach przez gminę jest równoważenie rynku mieszkaniowego **poprzez Gminny Program Budowy Mieszkań z Dojściem do Własności**. Program oferuje lokale mieszkalne tym mieszkańcom gminy, którzy będąc w trudnej sytuacji mieszkaniowej, nie mogą uzyskać kredytu bankowego na zakup mieszkania, ale jednocześnie wykazują dochody w wysokości zapewniającej ponoszenie kosztów uczestniczenia w programie. W ramach Gminnego Programu powstało do tej pory 18 mieszkań (o powierzchni 47–69 m²) wraz z komórkami lokatorskimi. Wybudowano także drogę i parkingi, plac zabaw oraz zagospodarowano teren wokół budynków.

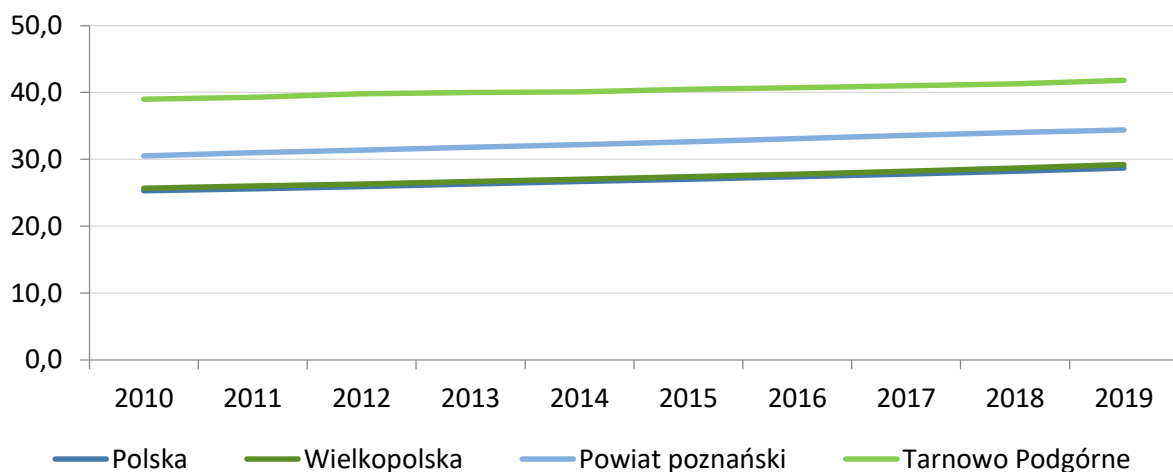
Ruch budowlany w istotny sposób wpływa na **kształtowanie się warunków mieszkaniowych**, w jakich funkcjonuje lokalna społeczność, jednak dla opisujących je wskaźników podstawowe znaczenie mają zasoby już wcześniej istniejące. Pod względem średniej powierzchni mieszkań oraz powierzchni użytkowej przypadającej na 1 osobę gmina Tarnowo Podgórne jest liderem w obszarze metropolitalnym Poznania (tab. 79). Wartości tych zdecydowanie przewyższają średnią krajową, wojewódzką i powiatową, stając się zbliżone do standardów zachodnioeuropejskich. W zakresie powierzchni na 1 mieszkańca wskaźniki dla Tarnowa Podgórnego konsekwentnie poprawiały się w ciągu ostatnich lat (ryc. 112). Jedynie dwie gminy referencyjne spoza obszaru metropolitalnego Poznania (Nadarzyn, Kobierzyce) charakteryzują się jeszcze lepszymi parametrami. Jakość warunków mieszkaniowych należy bez wątpienia do silnych stron gminy Tarnowo Podgórne.

Wniosek ten potwierdzają wyniki badań ankietowych przeprowadzonych w ramach diagnozy mieszkaniowej dla całej Metropolii Poznań (Matusiak, Palicki, Strączkowski 2017). W przypadku poziomu zadowolenia z zajmowanego mieszkania/domu w gminie Tarnowo Podgórne dominowały opinie pozytywne – 59% badanych zadeklarowało zadowolenie, dalsze 31% duże zadowolenie. Przeciętne średnie oceny cech związanych z obecnym mieszkaniem lub domem wykazały niewielkie zróżnicowanie i wahały się między 3,8 (technologia wykonania budynku) a 4,1 (lokalizacja) w skali od 1 (bardzo źle) do 5 (bardzo dobrze).

Tab. 79. Wskaźniki warunków mieszkaniowych w Tarnowie Podgórny i jednostkach referencyjnych w 2019 r.

Jednostka	przeciętna pow. użytkowa mieszk. w m ²	przeciętna pow. użytkowa mieszkania na 1 os. w m ²	przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie
Polska	74,4	28,7	2,59
Wielkopolska	81,6	29,2	2,80
Powiat poznański	99,3	34,4	2,88
Buk	97,7	30,4	3,21
Czerwonak	83,3	26,8	3,10
Dopiewo	114,7	41,3	2,78
Kleszczewo	103,9	36,5	2,84
Komorniki	98,8	36,1	2,74
Kostrzyn	95,4	28,8	3,31
Kórnik	105,5	37,8	2,80
Luboń	78,6	30,0	2,61
Mosina	99,1	31,8	3,11
Murowana Goślina	84,5	27,5	3,07
Pobiedziska	98,1	34,8	2,82
Puszczykowo	122,3	41,6	2,94
Rokietnica	109,1	38,2	2,85
Stęszew	100,0	32,2	3,10
Suchy Las	113,7	41,6	2,74
Swarzędz	88,0	32,5	2,71
Tarnowo Podgórne	127,1	41,8	3,04
Poznań	64,4	32,1	2,01
Kobierzyce	104,8	43,6	2,41
Stryków	87,1	33,4	2,61
Nadarzyn	134,2	52,0	2,58

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Ryc. 112. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę w m² w latach 2010-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Wskaźnikiem ilustrującym warunki mieszkaniowe jest również liczba osób na 1 mieszkanie, która w praktyce przekłada się na średnią wielkość gospodarstwa domowego (tab. 79). W gminie Tarnowo Podgórne przyjmuje ona wartość 3,04, co wskazuje na duży udział gospodarstw wieloosobowych, zapewne w większości rodzin z dziećmi. Jest to również logiczna konsekwencja przytoczonych wcześniej danych obrazujących dużą przeciętną powierzchnię mieszkań w gminie. Ze strategicznego punktu widzenia należy zastanowić się nad przyszłością rynku mieszkaniowego w gminie pod kątem usamodzielniania się za kilka lub kilkanaście lat dzisiejszego pokolenia dzieci i młodzieży. Na wczesnych etapach kariery życiowej i zawodowej pierwszym własnym wyborem mieszkaniowym nie jest z reguły duży dom jednorodzinny lub kilkupokojowy lokal. Główny dylemat na najbliższą dekadę dotyczy więc tego, czy należy próbować utrzymać młodych mieszkańców gminy na lokalnym rynku mieszkaniowym, co musiałoby oznaczać zwiększenie ofert w zakresie budownictwa wielorodzinnego i mniejszych lokali. Pojawi się wówczas kwestia możliwości utrzymania dużych domów jednorodzinnych przez mieszkańców gminy wchodzących w wiek senioralny, w sytuacji kiedy pokolenie ich dzieci wyprowadziło się z rodzinnego gospodarstwa domowego. Atrakcyjność gminy Tarnowo Podgórne jest na tyle duża, że z pewnością większość nieruchomości na jej terenie jest w stanie znaleźć zainteresowanych nabywców na rynku wtórnym. Strategiczny wybór jaki stoi przed władzami gminy polega na tym, czy budować nową ofertę mieszkaniową dla dzisiejszych młodszych i starszych mieszkańców gminy, pod kątem ich sytuacji życiowej za około 10 lat, czy też kontynuować politykę przestrzenną nastawioną na rodziny z dziećmi, reprezentujące zamożniejszą część klasy średniej, ze świadomością, iż może to prowadzić do postępującej wymiany mieszkańców gminy. Jednocześnie oferta mieszkaniowa gminy w zakresie budownictwa wielorodzinnego nie powinna być jednak nastawiona na masowy napływ nowych mieszkańców, głównie z samego Poznania, ponieważ doświadczenie sąsiednich gmin pokazuje, iż tego typu procesy mają również często negatywne oddziaływanie na jakość życia dotychczasowych mieszkańców gminy.

Analiza SWOT – Gospodarka przestrzenna

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • względnie czytelna struktura przestrzenna gminy i specjalizacja funkcjonalna jej poszczególnych części, • jasno wykrystalizowane dwa ośrodki centralne z dużym zakresem usług publicznych i komercyjnych (Tarnowo Podgórne, Przeźmierowo), • nowym Studium oparte na rzetelnej prognozie demograficznej i bilansie terenów, • wysoki stopień zawansowania prac nad nowym studium, • stosunkowo wysoki wskaźnik pokrycia gminy aktualnymi planami miejscowymi, • duże rezerwy terenów inwestycyjnych w planach miejscowych, • podjęcie prac nad uchwałą krajobrazową, • wysoka i stabilna dynamika ruchu budowlanego, • rozpoczęcie realizacji Gminnego Programu Budowy Mieszkań z Dojściem do Własności, • wysokie wskaźniki warunków mieszkaniowych i zadowolenia mieszkańców z sytuacji mieszkaniowej. 	<ul style="list-style-type: none"> • wkraczanie zabudowy mieszkaniowej na tereny rolne (inwestycje typu <i>greenfield</i>) na terenach wartościowych krajobrazowo i wokół miejscowości o stosunkowo słabych funkcjach centralnych, • niewielka lesistość gminy, • pozostawienie w projekcie nowego studium sporej nadwyżki terenów inwestycyjnych w stosunku do realnie oszacowanych potrzeb, • mała dywersyfikacja oferty mieszkaniowej – niewielki udział zabudowy innej niż jednorodzinna.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • zwiększenie znaczenia podejścia strategicznego w krajowym systemie planowania przestrzennego, • zmiany prawne zmierzające do zwiększenia wagi kryteriów jakościowych w planowaniu zagospodarowania przestrzennego, • postępująca racjonalizacja polityki przestrzennej w skali obszaru metropolitalnego w ramach współpracy samorządowej, • udział w krajowych programach mieszkaniowych, • udział w finansowanych z funduszy zewnętrznych programach zalesień. 	<ul style="list-style-type: none"> • dalsza dezintegracja systemu planowania przestrzennego, • nacisk właścicieli gruntów prywatnych na przekształcanie kolejnych terenów pod cele inwestycyjne w dokumentach planistycznych, • opór lobby reklamowego wobec przyjęcia uchwały krajobrazowej, • załamanie lub zastój na rynku budowlanym jako skutek recesji związanej z pandemią.

Główne wyzwania dla polityki przestrzennej gminy

- Kontynuacja polityki tworzenia funkcjonalnych centrów lokalnych – krystalizacja struktury przestrzennej wokół ośrodków w Tarnowie Podgórny i Przeźmierowie,
- Konsekwentna ochrona przed zabudową elementów metropolitalnego zielonego pierścienia i sieci korytarzy ekologicznych,
- Sanacja żywiłowo tworzących się struktur urbanistycznych w południowej części gminy, w tym wykreowanie trzeciego ośrodka usługowego gminy w Lusówku,
- Realizacja zamierzeń w zakresie zalesień wyznaczonych obszarów gminy,
- Obrona przed niezgodnymi z polityką przestrzenną gminy wnioskami o wydanie decyzji o warunkach zabudowy,
- Dokończenie procedury przygotowania uchwały krajobrazowej,
- Dywersyfikacja oferty mieszkaniowej gminy pod kątem usamodzielniających się młodych mieszkańców gminy oraz osób w wieku senioralnym,
- Kontynuacja Gminnego Programu Budowy Mieszkań z Dojściem do Własności.

8. ADMINISTRACJA I WSPÓŁPRACA SAMORZĄDOWA

Sprawne zarządzanie jest niezbędnym elementem prawidłowego funkcjonowania jednostki samorządowej i prowadzenia dobrej polityki rozwoju lokalnego. Polega ona w pierwszym rzędzie na zapewnieniu mieszkańcom świadczenia usług publicznych i rozbudowie i modernizacji niezbędnej do tego infrastruktury. Istotnym czynnikiem zarządzania terytorialnego stały się w ostatnich latach ważne makroprocesy i zjawiska, takie jak: globalizacja, integracja europejska, zmiany klimatyczne, oraz najnowsze – zagrożenia związane z pandemią takimi jak Covid-19. Zmiana warunków społeczno-gospodarczych prowadzi także do zmiany paradygmatu zarządzania rozwojem lokalnym z podejścia określanego jako *managerialism* na *entrepreneurialism* (od ang. *entrepreneur* = przedsiębiorca). Według tej koncepcji, „przedsiębiorcza” gmina odznacza się aktywnością w przyciąganiu zewnętrznego kapitału inwestycyjnego, dba o podnoszenie swojej konkurencyjności i stosuje szeroki wachlarz działań z zakresu marketingu terytorialnego. W myśl zasady zrównoważonego rozwoju władze lokalne dbają o zasoby środowiska przyrodniczego, materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe, inwestują w imprezy sportowe i kulturalne, nowoczesną infrastrukturę biznesową oraz podnoszą atrakcyjność turystyczną gminy.

W obliczu nowych wyzwań, silnie sformalizowana i hermetyczna dotąd administracja publiczna, nawet o wszechstronnych kompetencjach, staje się **administracją „otwartą” na współzarządzanie**. Model *public governance*, nazywany także „rządzeniem interaktywnym”, oznacza zacieranie granic między sektorem publicznym a prywatnym oraz zwiększenie znaczenia współpracy administracji z różnorodnymi podmiotami społecznymi. Koncepcja *governance* zakłada model bardziej elastyczny, wykorzystujący możliwości współpracy jednostki terytorialnej z innymi podmiotami, poprzez sieć różnego rodzaju związków, partnerstw i porozumień, skupionych na konkretnych projektach lub wybranych obszarach działania. Szczególne znaczenie przypisuje się takiej formie współzarządzania w odniesieniu do obszarów metropolitalnych, określanej jako *metropolitan governance*. W jej założeniach, budowanie nowych metropolitalnych rozwiązań instytucjonalno-organizacyjnych ma na celu przede wszystkim ograniczenie naturalnej wewnętrznej rywalizacji jednostek lokalnych w ramach obszaru funkcjonalnego na rzecz współpracy w budowaniu przewagi konkurencyjnej nad innymi regionami miejskimi. Ale koncepcja współzarządzania publicznego ma również swój wymiar lokalny, wskazując na istotną rolę podmiotów spoza sektora administracji w kreowaniu i realizacji polityki rozwoju lokalnego. W szczególności ważną rolę odgrywa współdziałanie władz gminy ze środowiskiem przedsiębiorców i organizacjami pozarządowymi oraz szerokich kręgów mieszkańców. Służy ono pozyskiwaniu informacji, budowaniu bazy wiedzy, prowadzeniu konsultacji oraz uspołecznieniu procesu podejmowania decyzji w duchu idei *participatory governance*. Jest to szczególnie istotne w gminach metropolitalnych, takich jak Tarnowo Podgórne, z silną i aktywną społecznością lokalną.

8.1. Administracja gminna

Ustawowymi **organami gminy** Tarnowo Podgórne są Wójt Gminy i Rada Gminy. Aktualna kadencja obu organów rozpoczęła się pod koniec 2018 i potrwa 5 lat. Rada Gminy pełni funkcję organu stanowiącego i kontrolnego. Rada liczy 21 członków, wybieranych w wyborach proporcjonalnych w okręgach wielomandatowych, zgodnie z ordynacją wyborczą dla gmin powyżej 20 tys. mieszkańców. Wójt jest organem wykonawczym gminy i zwierzchnikiem służbowym pracowników urzędu gminy oraz kierowników gminnych jednostek organizacyjnych.

Urząd gminy Tarnowo Podgórne stanowi formalnie aparat pomocniczy wójta i posiada status gminnej jednostki organizacyjnej. Poza Wójtem najwyższe stanowiska w urzędzie sprawują jego dwaj zastępcy oraz sekretarz i skarbnik gminy (ryc. 113). Strukturę organizacyjną urzędu można uznać za logiczną i uporządkowaną, z wyraźnie zaznaczoną specjalizacją obojga zastępców wójta w zakresie nadzorowanych wydziałów, stanowisk i jednostek (sfera społeczna i infrastrukturalno-przestrzenna).

W urzędzie gminy Tarnowo Podgórne pracują 142 osoby, w tym 88 pracowników administracji samorządowej, 35 osób w Centrum Usług Wspólnych, 6 strażników gminnych, 2 osoby ds. gospodarki odpadami oraz 11 pracowników obsługi (stan na 2019 r.). W 2019 r. urząd prowadził 44 957 spraw, a korespondencja przychodząca i wychodząca łącznie liczy rocznie blisko 130 tys. sztuk.

Poza urzędem **gminnymi jednostkami organizacyjnymi** są przede wszystkim placówki oświatowe (7 szkół podstawowych, 5 przedszkoli, szkoła muzyczna, szkoła branżowa, technikum, liceum) oraz standardowe w większości gmin jednostki takie jak Ośrodek Pomocy Społecznej oraz Ośrodek Sportu i Rekreacji. Specyficzną dla gminy Tarnowo Podgórne jednostkę budżetową stanowi Pałac Jankowice. Strukturę organizacyjną gminy uzupełniają **gminne osoby prawne**:

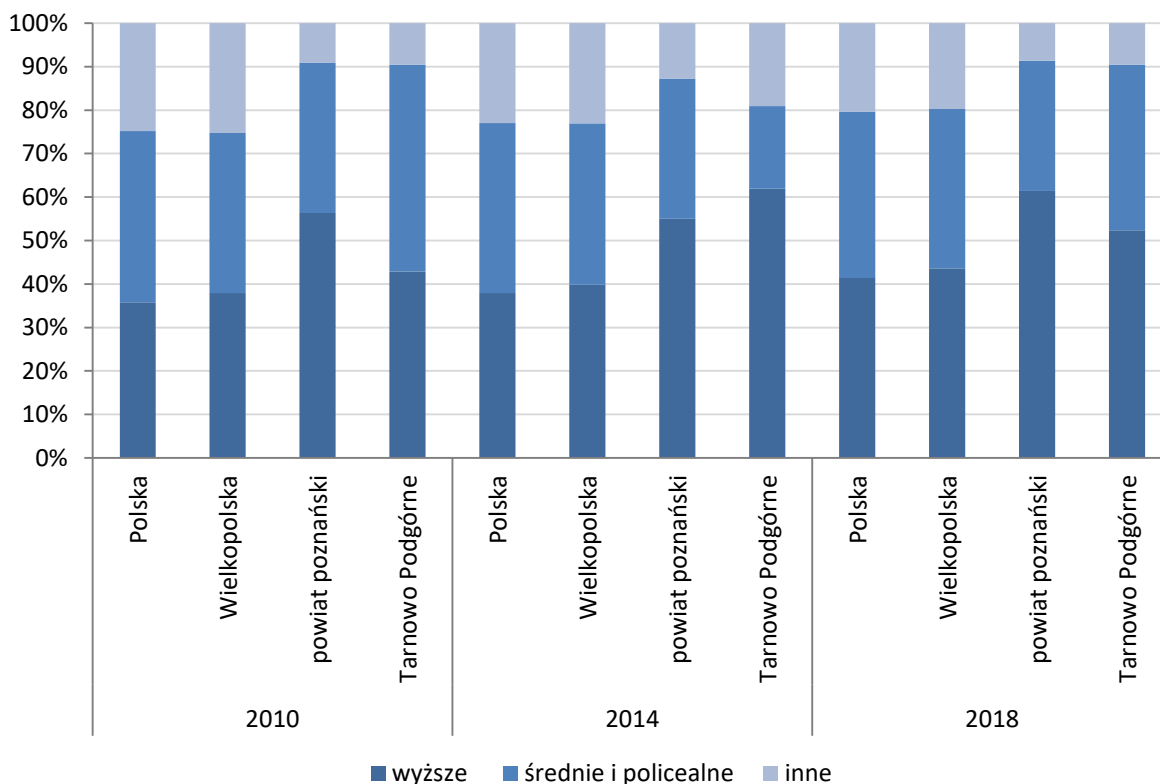
- 3 spółki prawa handlowego, wykonujące zadania gminy w zakresie gospodarki komunalnej (TP-KOM sp. z o.o.), transportu publicznego (TP-BUS sp. z o.o.) oraz zarządzania dużym obiektem rekreacyjnym (Tarnowskie Termy sp. z o.o.),
- 3 instytucje kultury (Gminny Ośrodek Kultury SEZAM, Biblioteka oraz Muzeum Powstańców Wielkopolskich im. Generała Józefa Dowbora Muśnickiego w Lusowie).

Przeniesienie części zadań publicznych gminy do realizacji przez spółki komunalne jest praktyką powszechnie stosowaną przez jednostki samorządowe w Polsce, szczególnie w gminach aktywnych inwestycyjnie i dynamicznie się rozwijających. Tarnowo Podgórne wpisuje się w ten trend, natomiast skala komercjalizacji zadań własnych jest umiarkowana, co wydaje się rozwiązaniem adekwatnym do potrzeb gminy.

W zasobach statystyki publicznej znajduje się stosunkowo niewiele danych mogących posłużyć do ewaluacji różnych aspektów funkcjonowania administracji gminnej przy zapewnieniu porównywalności danych pomiędzy latami i jednostkami terytorialnymi. Dla celów diagnostycznych poniżej przeanalizowano dostępne dane GUS dotyczące poziomu wykształcenia radnych gminnych oraz wydatków na administrację w ramach budżetów gmin.

Choć związek **poziomu wykształcenia radnych** z jakością zarządzania gminą nie ma z pewnością charakteru ściśle bezpośredniego, to jednak ten aspekt jest często uwzględniany w analizach jako jeden z czynników wyjaśniających zróżnicowanie społeczno-gospodarcze jednostek terytorialnych w kraju. Można domniemywać, iż istnieje pewna relacja pomiędzy formalnym poziomem wykształcenia a znajomością przez radnych mechanizmów działania administracji, zewnętrznych uwarunkowań społeczno-gospodarczych funkcjonowania gminy oraz potencjalnych nowych rozwiązań organizacyjnych. Na tle krajowym i regionalnym poziom wykształcenia radnych gminy Tarnowo Podgórne wyróżnia się pozytywnie, szczególnie pod względem udziału radnych z wykształceniem wyższym (ryc. 114). W ostatnich dwóch kadencjach do grupy tej należy ponad połowa składu rady. Wskaźniki dla gminy Tarnowo Podgórne, biorąc pod uwagę cały analizowany okres, są natomiast zbliżone do średnich dla powiatu poznańskiego, przy czym w skali lokalnej z oczywistych powodów następują większe fluktuacje pomiędzy kadencjami. Struktura wykształcenia radnych w Tarnowie Podgórnym jest w praktyce bardzo zbliżona do sąsiednich gmin powiatu poznańskiego (Rokietnica, Dopiewo) oraz podwrocławskiej gminy Kobierzyce, natomiast odbiega w porównaniach od takich jednostek jak miasto Poznań lub gminy Swarzędz i Suchy Las (tab. 80). Jak już jednak podkreślono wyżej, nie należy na tej podstawie wyciągać zbyt daleko idących wniosków.

Ryc. 114. Struktura radnych gminnych wg wykształcenia na początku kolejnych kadencji organów samorządowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Tab. 80. Struktura radnych gminnych wg wykształcenia w grupie jednostek referencyjnych na początku kadencji 2018 – 2023

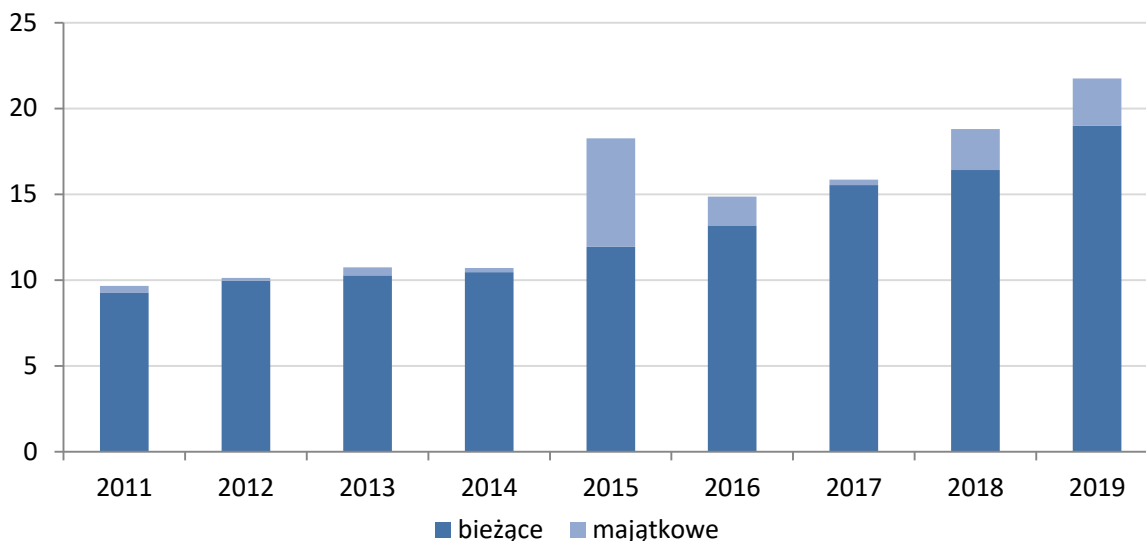
Jednostka	wyższe	średnie i policealne	inne	Jednostka	wyższe	średnie i policealne	inne
Polska	41,4	38,2	20,4	Murowana Goślina	40,0	40,0	20,0
Wielkopolska	43,6	36,6	19,7	Pobiedziska	60,0	20,0	20,0
Powiat poznański	61,4	30,0	8,6	Puszczykowo	73,3	26,7	0,0
Buk	66,7	26,7	6,7	Rokietnica	53,3	40,0	6,7
Czerwonak	61,9	33,3	4,8	Stęszew	33,3	46,7	20,0
Dopiewo	52,4	28,6	19,0	Suchy Las	80,0	20,0	0,0
Kleszczewo	53,3	33,3	13,3	Swarzędz	90,5	9,5	0,0
Komorniki	66,7	28,6	4,8	Tarnowo Podgórne	52,4	38,1	9,5
Kostrzyn	53,3	40,0	6,7	Poznań	100,0	0,0	0,0
Kórnik	57,1	33,3	9,5	Kobierzyce	53,3	26,7	20,0
Luboń	71,4	28,6	0,0	Stryków	50,0	50,0	0,0
Mosina	66,7	23,8	9,5	Nadarzyn	21,4	42,9	35,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Choć w debacie publicznej **wydatki budżetowe na administrację publiczną** są często przedstawiane jako niepotrzebny i nadmierny ciężar, w rzeczywistości są one niezbędnym warunkiem sprawnego funkcjonowania każdej gminy. Porównywanie odpowiednich danych statystycznych pomiędzy jednostkami terytorialnymi jest często obarczone pewnymi uproszczeniami, ponieważ struktura organizacyjna, a tym samym klasyfikacja budżetowa poszczególnych wydatków, może być bardzo zróżnicowana. Przykładem są chociażby centra usług wspólnych, które obsługują pod względem administracyjnym wiele innych samorządowych jednostek organizacyjnych. Takie centrum funkcjonuje między innymi właśnie w gminie Tarnowo Podgórne. Wydatki budżetowe związane z funkcjonowaniem centrum usług wspólnych obciążają w klasyfikacji dział związany z administracją publiczną. W gminach pozbawionych centrów usług wspólnych przypisane im czynności administracyjne oczywiście również muszą być realizowane, natomiast są one wydatkowo rozproszone po różnych jednostkach organizacyjnych i działach klasyfikacji budżetowej.

Wydatki ogółem na administrację publiczną w gminie Tarnowo Podgórne utrzymywały stabilny poziom w granicach 10 mln zł rocznie przez cały okres lat 2010-2014 (ryc. 115). Bardzo wyraźny wzrost w 2015 r. spowodowany był przede wszystkim działaniami inwestycyjnymi (budowa budynku administracyjnego Urzędu Gminy za 6 mln zł). Jednak od tego roku zaczął się również systematyczny stały wzrost wydatków bieżących na administrację, które w 2019 r. przekroczyły poziom 19 mln zł. Przyczyny tego wzrostu mogą być wyjaśnione różnymi czynnikami, takimi jak zwiększenie liczby zadań administracji gminnej, utworzenie centrum usług wspólnych (z efektami statystycznymi, o których wyżej), jak również konieczność stałego zwiększania poziomu wynagrodzeń w urzędzie, aby dotrzymywało one tempa ogólnemu wzrostowi w całej krajowej gospodarce.

Ryc. 115. Wydatki na administrację publiczną (w mln zł) w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019

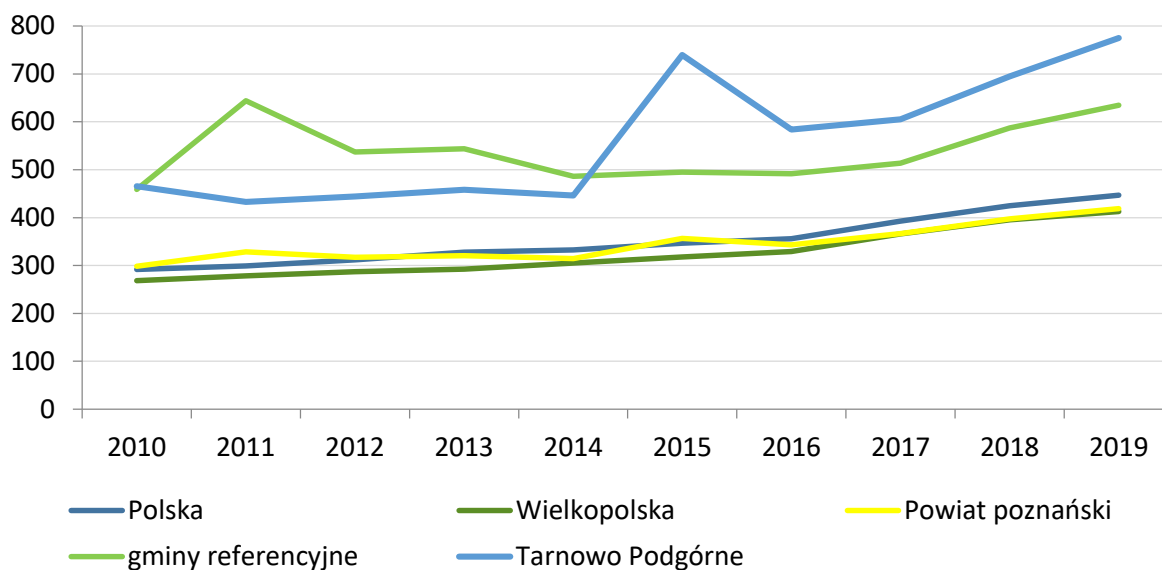

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Do pewnego stopnia miarodajnym kryterium porównań terytorialnych (choć z poczynionymi już wyżej zastrzeżeniami) może być wskaźnik wydatków na gminną administrację publiczną przeliczonych na 1 mieszkańca. Pod tym względem gmina Tarnowo Podgórne przez cały analizowany okres znajdowała się powyżej zbliżonych do siebie średnich wartości krajowych, wojewódzkich i powiatowych (ryc. 116). Po wyrównaniu trendu poprzez odjęcie wydatków majątkowych – charakteryzują się dużą zmiennością pomiędzy latami w związku z cyklami inwestycyjnymi – i pozostawienie wyłącznie wydatków bieżących (ryc. 117), nadal utrzymuje się stosunkowo duża rozpiętość pomiędzy gminą a wartościami średnimi. Znacznie mniejsze różnice występują jednak w stosunku do porównywalnych gmin referencyjnych i dotyczy to zarówno wydatków ogółem, jak i wydatków bieżących.

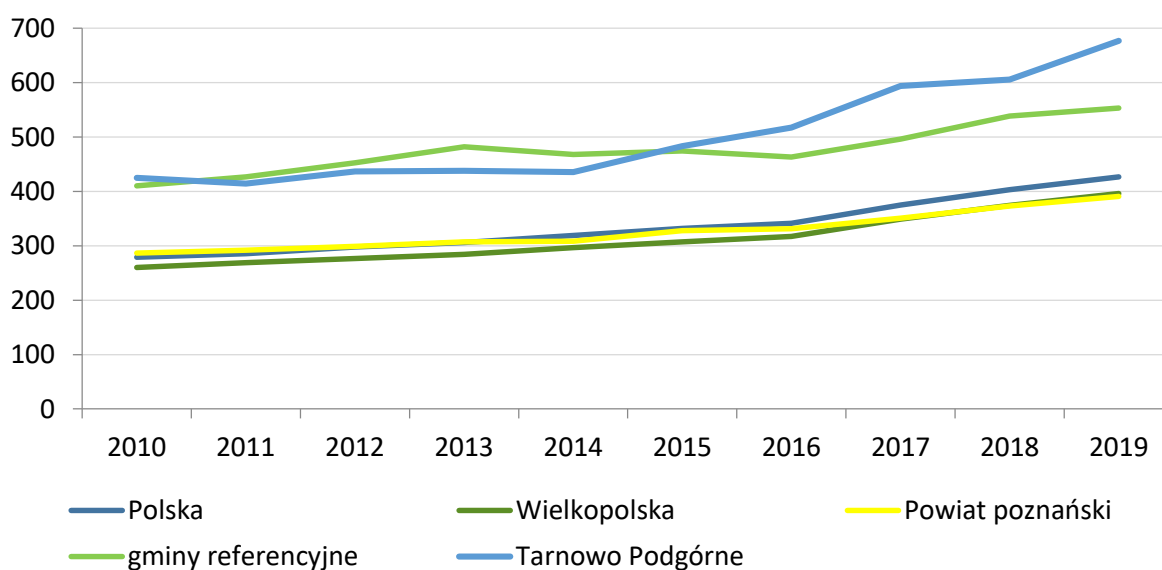
Stosunkowo wysoki poziom wydatków na administrację publiczną znajduje uzasadnienie w bardzo dobrej sytuacji dochodowej gminy (por. rozdz. 8.2). Udział wydatków na administrację w całości wydatków bieżących, jak również ich struktura w podziale na wynagrodzenia oraz zakup materiałów i usług (tab. 81) nie odbiega istotnie od standardów krajowych, wojewódzkich i powiatowych. Udział wynagrodzeń jest o kilka punktów procentowych niższy od średnich dla Polski i województwa wielkopolskiego. Ponadprzeciętnymi wartościami wydatków na administrację odznaczają się także inne gminy z grupy referencyjnej o bardzo dobrej kondycji finansowej i dynamice rozwojowej (Suchy Las, Koberzyce, Nadarzyn, Puszczykowo). W takich gminach utrzymywanie atrakcyjniejszego niż w innych jednostkach poziomu wynagrodzeń wydaje się też niezbędne dla przyciągnięcia kompetentnych pracowników do administracji samorządowej, wobec potencjalnie dużej konkurencji ze strony pracodawców prywatnych.

Ryc. 116. Wydatki na administrację publiczną w zł na 1 mieszkańca w gminach w latach 2010-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Ryc. 117. Wydatki bieżące na administrację publiczną w zł na 1 mieszkańca w gminach w latach 2010-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Tab. 81. Wydatki na gminną administrację publiczną w grupie jednostek referencyjnych w 2019 r.

Jednostka	Wydatki w % wydatków bieżących ogółem	Wydatki na 1 mieszkańca w zł		Udział w wydatkach bieżących w %	
		ogółem	bieżące	Wynagrodzenia i pochodne	Zakup materiałów i usług
Polska	8,5	447	427	73	18
Wielkopolska	8,2	413	396	72	19
Powiat poznański	8,0	419	391	67	22
Buk	11,2	504	496	64	29
Czerwonak	10,0	443	437	68	20
Dopiewo	6,9	325	323	65	27
Kleszczewo	6,3	311	307	68	23
Komorniki	6,4	464	306	73	19
Kostrzyn	8,2	331	330	70	19
Kórnik	7,3	401	397	64	23
Luboń	5,4	228	228	73	15
Mosina	8,4	366	356	66	18
Murowana Goślina	10,0	419	419	70	18
Pobiedziska	8,3	378	378	69	19
Puszczykowo	11,7	513	513	72	18
Rokietnica	7,9	374	344	68	22
Stęszew	9,8	393	392	68	23
Suchy Las	8,8	726	634	64	23
Swarzędz	7,0	340	334	65	24
Tarnowo Podgórne	9,1	775	677	63	29
Poznań	5,6	382	361	71	22
Kobierzyce	8,6	717	658	76	16
Stryków	9,6	567	567	63	22
Nadarzyn	10,7	821	814	69	21

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Praca gminnej administracji jest dobrze odbierana przez mieszkańców. W ostatnim badaniu opinii społecznej („Badanie opinii mieszkańców gminy Tarnowo Podgórne o warunkach życia i oczekiwaniach wobec administracji samorządowej”, 2019) aż 83,2% respondentów pozytywnie oceniło działalność administracji samorządowej. W stosunku do badania z poprzedniego roku oceny negatywne spadły o 5,5 pkt. proc do marginalnego poziomu 1,1%. Wzrósł również do poziomu 96,4% (o 12,5 pkt. proc. w porównaniu do 2018) odsetek osób, które „nie spotkały się z trudnościami” podczas załatwiania spraw w urzędzie gminy. Respondenci wysoko ocenili również postawy pracowników urzędu gminy, w tym takie jak „uprzejmość i kulturę osobistą” urzędników (85,4% ocen pozytywnych), „wiedzę i kompetencję” (83,7%), „dostęp do informacji, formularzy i ich czytelność” (82,7%).

Na podstawie analizy aktualnego stanu administrację publiczną w gminie Tarnowo Podgórne należy ogólnie ocenić jako silną stronę jednostki. Stoją przed nią jednak bez wątpienia dalsze wyzwania w najbliższej przyszłości. Należy do nich przede wszystkim dalsza informatyzacja procedur i przystosowanie być może w większym zakresie do pracy zdalnej. W zakresie usług administracyjnych online gmina już teraz może pochwalić się sukcesami. W 2018 r. Urząd Gminy Tarnowo Podgórne został Liderem Dostępności Danych Przestrzennych INSPIRE 2018 z rekordową liczbą 14 656 wejść na ogólnopolski portal mapowy. Z drugiej strony z portalu i aplikacji mobilnej „e-Urząd” korzystało do tej pory niewiele ponad 10% ankietowanych mieszkańców gminy („Badanie opinii mieszkańców gminy Tarnowo Podgórne o warunkach życia i oczekiwaniach wobec administracji samorządowej”, 2019), choć warto podkreślić, iż aż 92,1% respondentów, którzy korzystają z tych usług pozytywnie ocenia ich udostępnienie. Pandemia koronawirusa może jednak spowodować konieczność zwiększenia intensywności i przyspieszenia działań związanych z e-administracją w gminie.

8.2. Finanse gminy

Zasoby finansowe są kluczowym czynnikiem prowadzenia przez gminę skutecznej polityki rozwojowej. Budżet gminy oraz wieloletnia prognoza finansowa są rozbudowanymi dokumentami, które w całościowy sposób ujmują gospodarkę finansową gminy. Ponieważ liczba pozycji budżetowych jest w związku z tym bardzo duża, dla celów diagnostycznych i porównawczych konieczna jest selekcja najbardziej przydatnych w analizie wielkości i wskaźników.

Po stronie dochodowej podstawowe znaczenie mają dane dotyczące:

- wielkości i struktury dochodów w podziale na trzy podstawowe kategorie tj. dochody własne, subwencję ogólną i dotacje celowe,
- relatywnej wielkości i dynamiki wzrostu podstawowych dochodów podatkowych czyli udziałów w podatkach PIT i CIT oraz podatku od nieruchomości.

Po stronie wydatkowej ważnymi wskaźnikami są:

- udział wydatków majątkowych (inwestycji) w wydatkach ogółem,
- struktura wydatków według najważniejszych działów budżetowych.

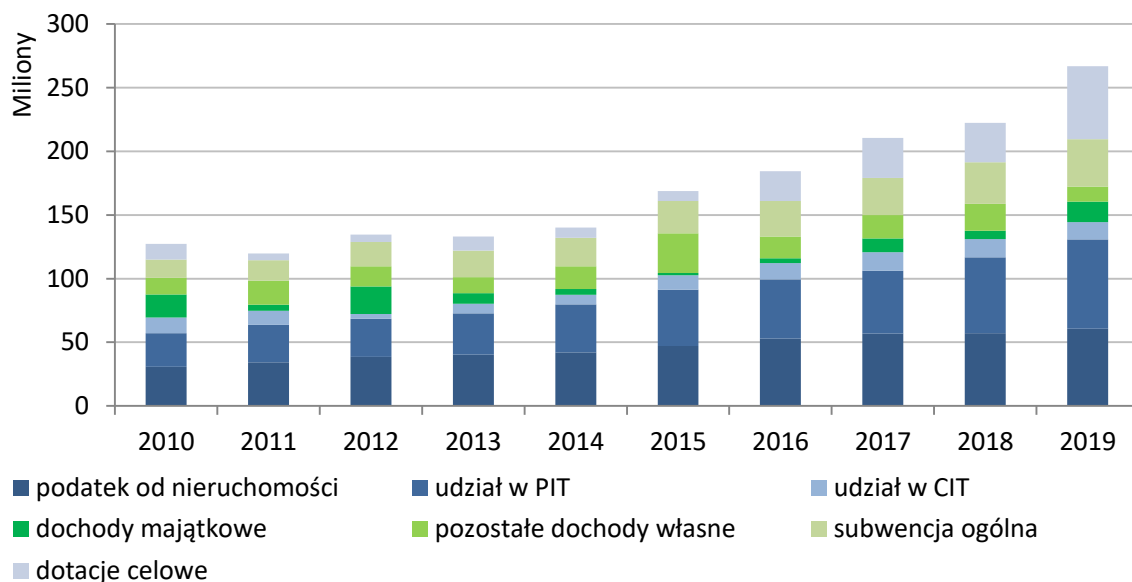
Wartościowymi narzędziami analizy, **integrującymi stronę dochodową i wydatkową**, są także:

- globalne wyniki budżetu (nadwyżka/deficyt),
- relacja dochodów bieżących do wydatków bieżących (nadwyżka operacyjna).

Globalne dochody budżetu gminy Tarnowo Podgórne kształtowały się w latach 2010-2014 na względnie ustabilizowanym poziomie w granicach 120-140 mln zł rocznie (ryc. 118). Od 2015 r. następuje systematyczny coroczny wzrost dochodów rządu kilku lub kilkunastu procent, na który składa się zarówno przyrost dochodów własnych, jak i zwiększone środki z tytułu dotacji celowych (gł. w zakresie programu Rodzina 500+). Przez cały badany okres nieprzerwanie wzrastały co roku dochody z dwóch podstawowych źródeł, tj. podatku od

nieruchomości i udziału w podatku PIT (łącznie wzrost odpowiednio o 96% i 166% pomiędzy 2010 a 2019 r.). Udziały w podatku CIT, dochody majątkowe oraz łączna kategoria pozostałych dochodów własnych charakteryzują się mniejszą stabilnością i większymi rocznymi fluktuacjami. Plan dochodów na rok 2020 wynosił 277 mln zł.

Ryc. 118. Dochody budżetu gminy Tarnowo Podgórne w mln zł w latach 2010-2019

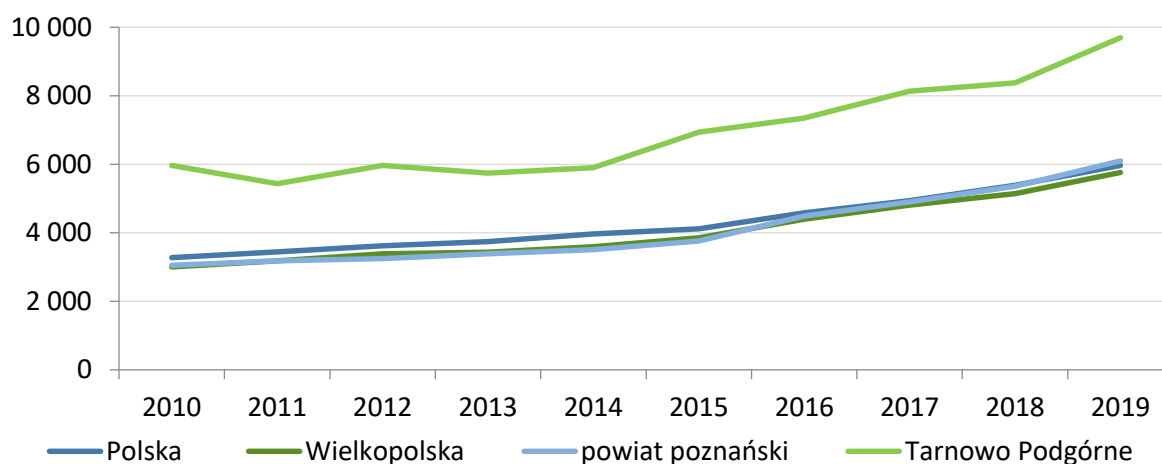

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Dla celów realizacji polityki rozwoju gminy przez władze samorządowe kluczowe znaczenie ma przede wszystkim kategoria **dochodów własnych**. Transfery z budżetu państwa w formie dotacji celowych wykorzystują budżet gminy w praktyce tylko jako pośrednika w przekazywaniu środków bezpośrednio do mieszkańców. Nie pozostają one jednak bez wpływu na sytuację finansową gospodarstw domowych, zwiększając poziom ogólnego dochodu rozporządzalnego w gminie. Udział dotacji celowych w budżecie gminy wzrósł pomiędzy 2015 a 2017 r. z 5 do 15%, a w 2019 r. osiągnął poziom 22%.

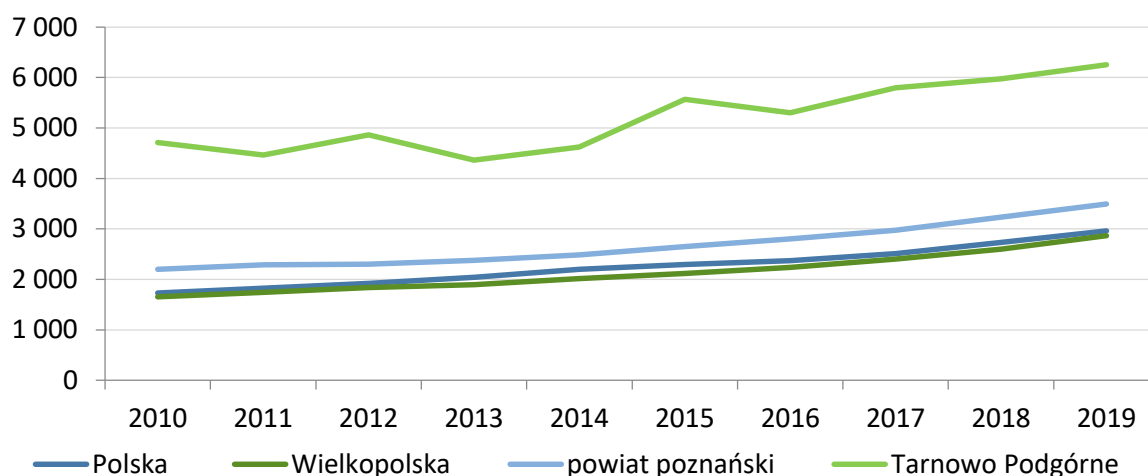
Realna zamożność gminy może być oceniona dopiero po zrelatywizowaniu danych i przeliczeniu dochodów na 1 mieszkańca. Dochód budżetu na 1 mieszkańca gminy osiągnął w Tarnowie Podgórnym poziom blisko 8,5 tys. zł w 2018 r., startując z poziomu ok. 6 tys. zł w 2010 i utrzymując się na nim praktycznie do 2014 r. (ryc. 119). Na wzrost w ostatnich latach miało wpływ nie tylko wspomniane już zwiększenie transferów z budżetu państwa poprzez dotacje celowe, ale również dynamika dochodów własnych (ryc. 120 i 121). Co prawda podobne trendy wzrostowe zaobserwowano również w wymiarze ogólnokrajowym, regionalnym i powiatowym, ale w każdej z trzech przedstawionych na wykresach kategorii dochody gminy Tarnowo Podgórne wyraźnie górują nad wartościami średnimi. Zarówno w okresach gorszej, jak i lepszej koniunktury gospodarczej Tarnowo Podgórne jest liderem w grupie jednostek odniesienia.

Ryc. 119. Dochody budżetów gmin w zł na 1 mieszkańca w latach 2010-2019

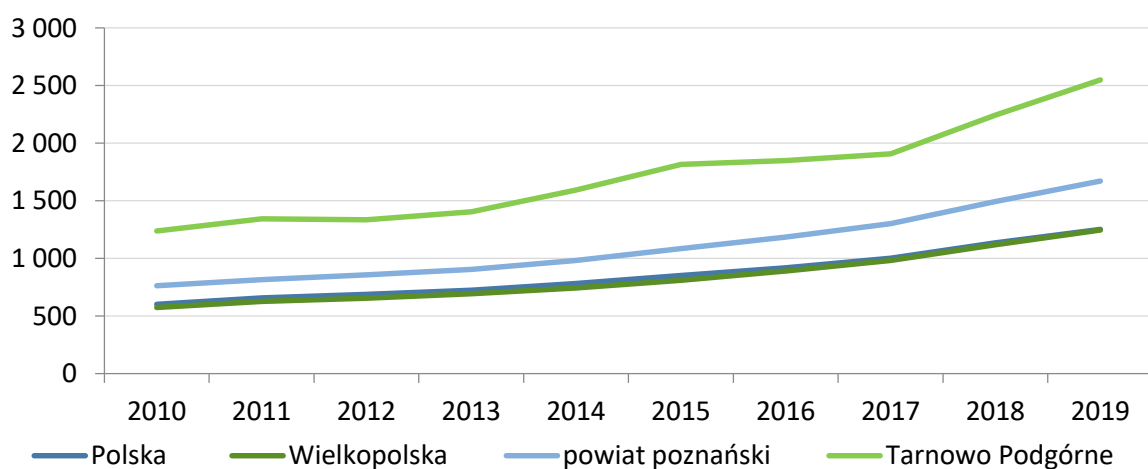
Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Ryc. 120. Dochody własne budżetów gmin na 1 mieszkańca w latach 2010-2019 w zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Ryc. 121. Dochody budżetów gmin z udziału w podatku PIT (w zł na 1 mieszkańca) w latach 2010-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Zamożność gminy Tarnowo Podgórne odznacza się wyraźnie również na tle gmin z grupy referencyjnej (tab. 82). W zakresie dochodów ogółem i dochodów własnych na 1 mieszkańca wyraźnie wyższe wyniki ma jedynie gmina Kobierzyce. Poziom dochodów Tarnowa Podgórnego zbliżony jest do równie zasobnych gmin Suchy Las i Nadarzyn. W zakresie podatku PIT wyższe dochody posiada również Puszczykowo, jednak gmina ta nie posiada innych równie wydajnych źródeł finansowania. Tarnowo Podgórne jest natomiast absolutnym liderem w badanej grupie, jeśli chodzi o dochody z tytułu udziałów w podatku CIT. Wyraźnie wyprzedza pod tym względem nawet tak silne gospodarczo gminy jak Kobierzyce, Nadarzyn, Komorniki i Stryków, a także miasto Poznań. Wartość podatku CIT na 1 mieszkańca w Tarnowie Podgórnym wynosi 5 razy więcej niż średnia krajowa.

Tab. 82. Dochody budżetów gmin (w zł na 1 mieszkańca) w grupie jednostek referencyjnych w 2019 r.

Jednostka	Ogółem	Dochody własne	Udział w PIT	Udział w CIT
Polska	5 969	2 959	1 253	95
Wielkopolska	5 764	2 863	1 247	99
Powiat poznański	6 100	3 492	1 673	121
Buk	5 070	2 643	1 081	69
Czerwonak	5 430	3 085	1 434	40
Dopiewo	6 043	3 285	2 104	72
Kleszczewo	5 877	2 577	1 541	34
Komorniki	6 419	3 783	1 898	248
Kostrzyn	4 926	2 282	1 112	172
Kórnik	7 285	4 563	1 605	134
Luboń	5 202	2 760	1 437	41
Mosina	5 049	2 639	1 334	27
Murowana Goślina	4 823	2 559	1 164	50
Pobiedziska	5 318	2 734	1 292	43
Puszczykowo	5 801	3 750	2 613	9
Rokietnica	5 379	2 832	1 463	32
Stęszew	4 931	2 540	1 194	50
Suchy Las	9 139	6 212	2 676	174
Swarzędz	5 972	3 481	1 742	135
Tarnowo Podgórne	9 694	6 256	2 548	495
Poznań	7 767	4 958	2 278	326
Kobierzyce	11 516	8 551	2 684	333
Stryków	7 897	5 384	988	362
Nadarzyn	9 760	6 086	2 377	455

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Wysoka zamożność gminy na tle grupy porównawczej znajduje też odzwierciedlenie w zestawieniu struktury dochodów (tab. 83). Udział dochodów własnych na poziomie 65% jest o 15 pkt proc. wyższy niż średnia krajowa i wojewódzka, a o 8 pkt proc. przewyższa

wynik powiatu poznańskiego, obejmującego dobrze rozwiniętą strefę podmiejską Poznania. Charakterystyczny dla Tarnowa Podgórnego jest wysoki (23%) udział dochodów z podatku od nieruchomości, który przyjmuje większe wartości tylko w gminach z jeszcze bardziej rozwiniętą, przynajmniej relatywnie do innych gałęzi gospodarki, funkcją logistyczną (m.in. Stryków). Tarnowo Podgórne jest również liderem jeśli chodzi o udział podatku CIT w budżecie (5%). Znacznie mniejsze niż w przypadku większości jednostek w kraju i województwie jest natomiast znaczenie źródeł dochodów o charakterze redystrybucyjnym czyli subwencji ogólnej i dotacji celowych.

Wysoki poziom dochodowości gminy Tarnowo Podgórne powoduje, iż równie właściwym tłem dla porównań pod tym względem jest zbiór wszystkich najbogatszych gmin w Polsce, który może być przedstawiony w formie rankingu jednostek pod względem trzech najbardziej ustandaryzowanych źródeł dochodów, a więc udziałów w podatkach PIT i CIT oraz podatku od nieruchomości (tab. 84).

Tab. 83. Struktura dochodów budżetów gmin (w %) w grupie jednostek referencyjnych (2019)

Jednostka	Dochody własne				Subwencja ogólna	Dotacje celowe
	ogółem	pod. od nieruchom.	Udział w PIT	Udział w CIT		
Polska	50	10	21	2	21	30
Wielkopolska	50	11	22	2	20	30
Powiat poznański	57	16	27	2	15	28
Buk	52	21	21	1	17	31
Czerwonak	57	17	26	1	15	28
Dopiewo	54	9	35	1	17	29
Kleszczewo	44	7	26	1	26	31
Komorniki	59	17	30	4	16	25
Kostrzyn	46	11	23	3	16	38
Kórnik	63	25	22	2	10	27
Luboń	53	9	28	1	13	34
Mosina	52	13	26	1	15	32
Murowana Goślina	53	17	24	1	16	31
Pobiedziska	51	15	24	1	17	32
Puszczykowo	65	10	45	0	10	25
Rokietnica	53	11	27	1	15	33
Stęszew	52	12	24	1	18	30
Suchy Las	68	22	29	2	13	19
Swarzędz	58	16	29	2	14	28
Tarnowo Podgórne	65	23	26	5	14	22
Poznań	64	10	29	4	17	20
Kobierzyce	74	30	23	3	10	16
Stryków	68	41	13	5	13	19
Nadarzyn	62	18	24	5	15	23

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Tab. 84. Ranking najzamożniejszych gmin w Polsce pod względem dochodów z udziałów w podatkach PIT i CIT oraz podatku od nieruchomości (w zł na 1 mieszkańca) w 2019 r.

Udział w PIT					
mc.	gmina	zł	mc.	gmina	zł
1.	Podkowa Leśna	3 905	11.	Kobierzyce	2 684
2.	Konstancin-Jeziorna	3 787	12.	Suchy Las	2 676
3.	Michałowice	3 570	13.	Nowosolna	2 634
4.	Warszawa	3 541	14.	Puszczykowo	2 613
5.	Izabelin	3 283	15.	Piaseczno	2 554
6.	Stare Babice	3 056	16.	Tarnowo Podgórne	2 548
7.	Lesznowola	2 953	17.	Baranów	2 503
8.	Sopot	2 947	18.	Józefów	2 472
9.	Osielsko	2 852	19.	Nieporęt	2 436
10.	Łomianki	2 815	20.	Perzów	2 416
Udział w CIT					
mc.	gmina	zł	mc.	gmina	zł
1.	Kleszczów	1 902	6.	Warszawa	547
2.	Płock	757	7.	Puchaczów	544
3.	Polkowice	750	8.	Tarnowo Podgórne	495
4.	Świecie	661	9.	Nadarzyn	455
5.	Ornontowice	597	10.	Połaniec	387
Podatek od nieruchomości					
mc.	gmina	zł	mc.	gmina	zł
1.	Kleszczów	22270	16.	Cyców	2773
2.	Mielnik	4934	17.	Puchaczów	2749
3.	Rewal	4205	18.	Kalisz Pomorski	2680
4.	Rzęśnia	4186	19.	Karpacz	2611
5.	Postomino	3822	20.	Przykona	2535
6.	Sulmierzyce	3813	21.	Kleczew	2521
7.	Grębocice	3675	22.	Gniewino	2516
8.	Kobierzyce	3372	23.	Szczerców	2403
9.	Mielno	3228	24.	Jerzmanowa	2387
10.	Stryków	3228	25.	Sitkówka-Nowiny	2378
11.	Polkowice	3217	26.	Połaniec	2349
12.	Rudna	3023	27.	Bobrowice	2292
13.	Bogatynia	2948	28.	Orla	2194
14.	Ustronie Morskie	2881	29.	Słupno	2159
15.	Krynica Morska	2804	30.	Tarnowo Podgórne	2159

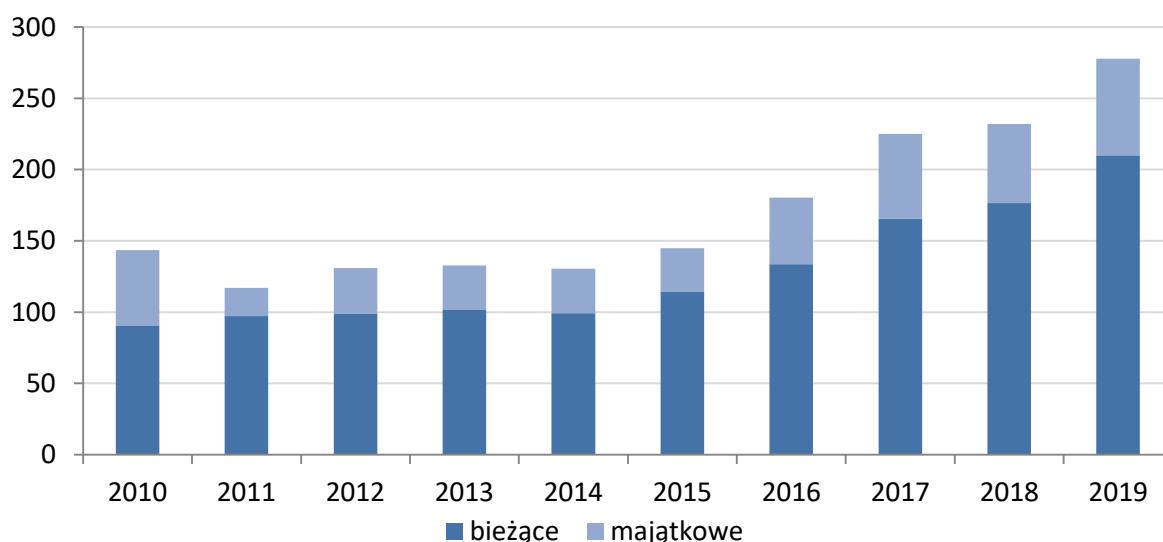
Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Na łączną liczbę 2477 gmin w Polsce, Tarnowo Podgórne zajmuje wysokie 16. miejsce pod względem dochodów z PIT na mieszkańca. Wyżej jest tylko 9 gmin z obszaru metropolitalnego Warszawy, miasto Sopot i pojedyncze gminy podmiejskie z innych aglomeracji. Jeszcze wyższa jest pozycja Tarnowa Podgórne pod względem podatku

CIT (8. miejsce w kraju), gdzie lepsze wyniki mają tylko gminy powiązane z sektorem energetyczno-wydobywczym oraz miasto Warszawa. Satisfakcjonujący może być również ranking pod względem dochodów z podatku od nieruchomości (30. miejsce), gdzie większość wyższych pozycji zajmują stosunkowo niewielkie pod względem ludnościowym gminy turystyczne, górnicze lub mieszczące na swoim terenie jeden duży obiekt przemysłowy lub infrastrukturalny.

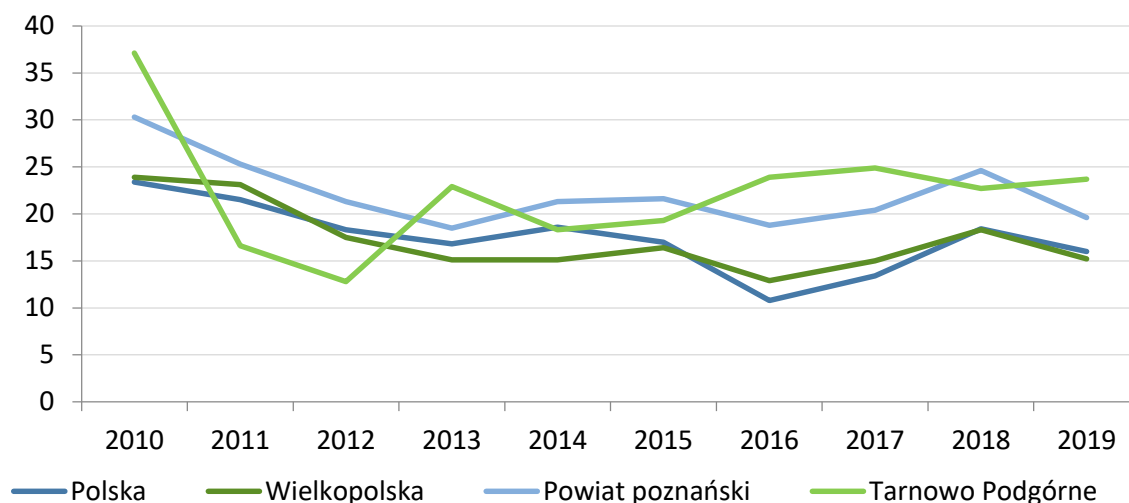
Celem zarządzania gminą nie jest oczywiście samo gromadzenie środków finansowych, lecz przede wszystkim wykorzystywanie ich dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców poprzez odpowiednie **wydatki budżetowe**. Po okresie pewnej stagnacji w latach 2011-2014 wydatki gminy Tarnowo Podgórne sukcesywnie wzrastają w ciągu ostatnich kilku lat, osiągając poziom 293 mln zł w planie na 2020 r. (ryc. 122). Większość wydatków gminy stanowią wydatki bieżące, jednak dla polityki rozwoju lokalnego szczególne znaczenie mają wydatki majątkowe (inwestycyjne). Ich relacja do całości wydatków w pewnym uproszczeniu obrazuje charakter budżetu (inwestycyjny/konsumpcyjny). W ciągu ostatnich lat dla gminy Tarnowo Podgórne wskaźnik ten regularnie przekraczał on 20%, co wskazuje na proinwestycyjny charakter prowadzonej polityki (ryc. 123). Obserwacja zmienności tego wskaźnika na przestrzeni całego okresu od 2010 r. – w tym przypadków podążania w innym kierunku niż trendy krajowe, wojewódzkie i powiatowe – wskazuje na bardzo dużą zależność jego wartości od wieloletniego cyklu przygotowywania i realizacji inwestycji, silnie zindywidualizowanego w zależności od gminy. Stąd też porównania między pojedynczymi jednostkami z grupy referencyjnej w skali jednego roku w tym przypadku nie mają większego sensu.

Ryc. 122. Wydatki budżetu gminy Tarnowo Podgórne w mln zł w latach 2010-2019

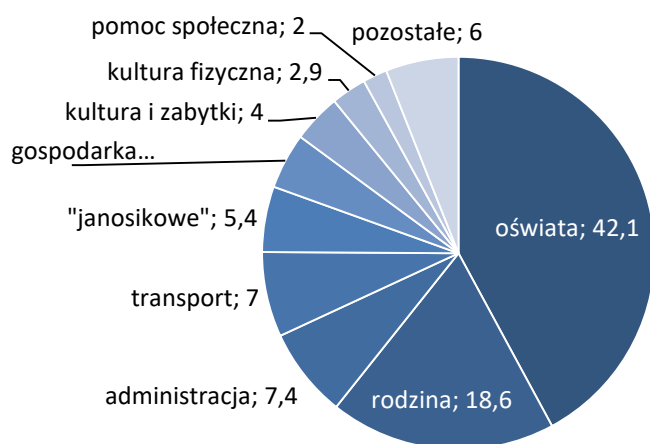
Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Ryc. 123. Udział wydatków majątkowych w wydatkach budżetu gminy ogółem (w %) w latach 2010-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

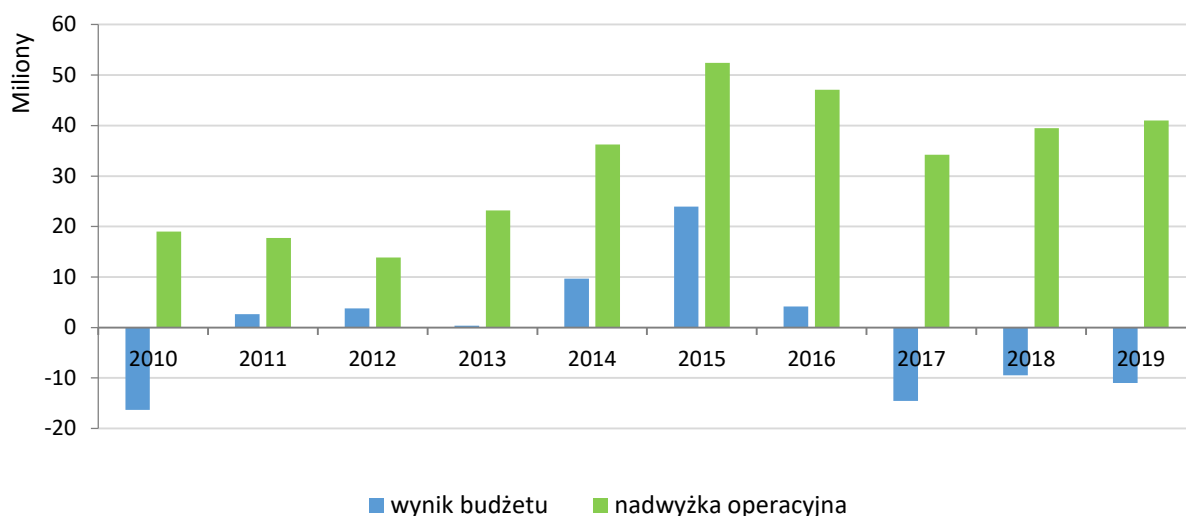
Ryc. 124. Struktura wydatków budżetowych gminy Tarnowo Podgórne (w %) wg działów (plan na 2020 r.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie budżetu gminy na 2020 r.

W strukturze budżetu gminy Tarnowo Podgórne (ryc. 124) dominujące znaczenie posiadają wydatki w sferze społecznej, w szczególności oświatowe (ponad 42%) i związane ze świadczeniami rodzinno-wychowawczymi (18%). W dziedzinie wydatków transportowych (7%) większe znaczenie posiada lokalny transport zbiorowy (12,5 mln zł) niż infrastruktura drogowa (8 mln). Bardzo uciążliwą pozycją w budżecie gminy jest tzw. „janosikowe” czyli wpłata gminy do budżetu państwa na rzecz subwencji dla mniej zamożnych gmin w kraju. W budżecie na 2020 r. jest ona przewidziana w kwocie blisko 16 mln zł, a więc znacznie wyższej niż całkowite wydatki na tak ważne dla codziennego życia mieszkańców dziedziny jak gospodarka komunalna (13,3 mln), kultura i ochrona dziedzictwa (11,6 mln) czy kultura fizyczna (8,5 mln).

Ryc. 125. Wynik budżetu gminy Tarnowo Podgórne i nadwyżka operacyjna (dochody bieżące – wydatki bieżące) w latach 2010-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Podsumowaniem corocznego budżetu jest **porównanie strony dochodowej i wydatkowej**, zarówno jeśli chodzi o całkowitą ich wartość (wynik budżetu), jak i wyłącznie część bieżącą (nadwyżka operacyjna). Szczególnie ten ostatni wskaźnik (z pewnymi szczegółowymi modyfikacjami) jest istotny od czasu wejścia w życie ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych. Limituje on bowiem zdolność jednostki terytorialnej do obsługi swojego zadłużenia, a tym samym wskazuje realne granice jej możliwości inwestycyjnych. W przypadku gminy Tarnowo Podgórne sytuacja finansowa wydaje się bardzo bezpieczna. Nawet jeżeli w ostatnich latach pojawia się globalny deficyt budżetu gminy, to jednak poziom nadwyżki operacyjnej umożliwia bezproblemową obsługę pojawiającego się zadłużenia (ryc. 125). Jego globalna kwota prognozowana na koniec 2020 r. (74,4 mln) pozostaje w bezpiecznej relacji do kwoty rocznych dochodów gminy (277 mln) wynosząc 27%. Planowane w 2020 r. roczne wydatki na obsługę długu (2,2 mln) i spłata jego rat kapitałowych (8,2 mln) są niższe zarówno od podstawowej (14,2 mln), jak i skorygowanej mechanizmami ustawowymi (31,3 mln) kwoty nadwyżki operacyjnej. W 2019 r. gmina poddała się ponownie ocenie ratingowej przez agencję ratingową INC Rating zarejestrowaną przez Europejski Urząd Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych ESMA. Kolejny raz wystawiona została ocena ratingowa długoterminowa na poziomie AA+ z perspektywą stabilną.

Oczywiście pojawia się pytanie, w jaki sposób konsekwencje pandemii koronawirusa mogą w krótkiej i dłuższej perspektywie naruszyć fundamenty finansowe funkcjonowania gminy. Wyzwanie to dotyczy jednak w równym stopniu całego sektora samorządowego w Polsce. Na tle innych jednostek terytorialnych w kraju sytuacja finansowa gminy Tarnowo Podgórne jest znakomita, a poziom bezpieczeństwa budżetowego – wysoki.

8.3. Kooperacja terytorialna

Konieczność współpracy jednostek samorządowych jest konsekwencją szybko zmieniającej się rzeczywistości społeczno-gospodarczej, za którą na ogół wolniej podążają zmiany prawno-administracyjne czy też reformy struktur terytorialnych. Zaangażowanie gminy w kooperację terytorialną z reguły odbywa się w dwóch wymiarach:

- **w skali międzynarodowej, krajowej i regionalnej** celem jest przede wszystkim reprezentacja wspólnych interesów samorządowych (często poprzez lobbying legislacyjny i inwestycyjny), pozyskiwanie wiedzy (wymiana doświadczeń) oraz budowanie integracji i solidarności społecznej w wymiarze europejskim, międzyregionalnym i regionalnym,
- **w skali międzygminnej/ponadlokalnej/subregionalnej** do wymienionych wyżej przesłanek współpracy dochodzi również wspólne wykonywanie zadań publicznych gminy, w tym także świadczonych bezpośrednio mieszkańcom, jak również koordynacja działań marketingowych i promocyjnych.

Szczególnie silna potrzeba kooperacji w sferze zarządzania rozwojem przestrzennym oraz infrastrukturą i usługami publicznymi zachodzi przede wszystkim w obszarach metropolitalnych.

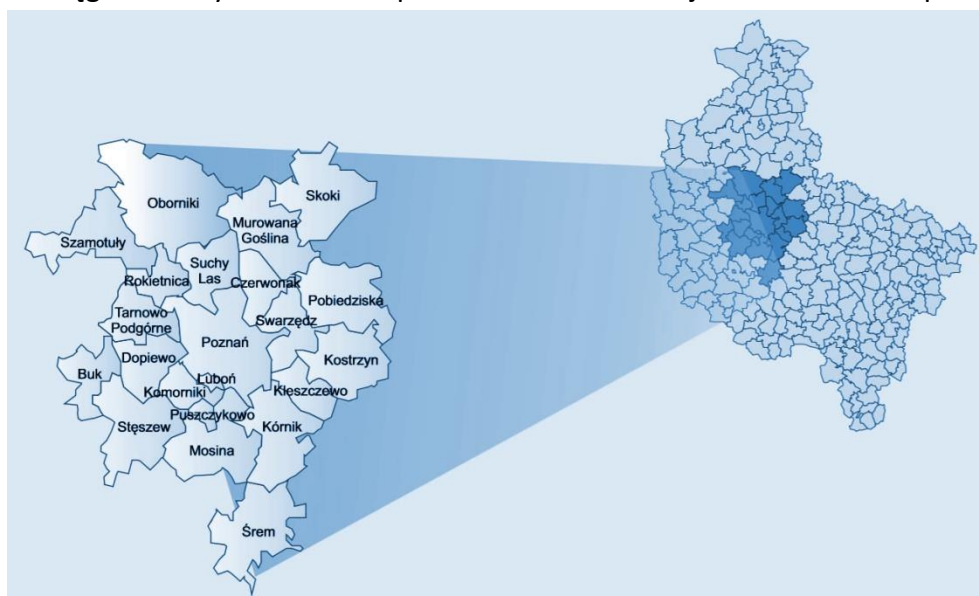
Gmina Tarnowo Podgórne wykazuje zaangażowanie w oba wymiary współpracy terytorialnej. Na niwie **krajowej i regionalnej** jest członkiem Związku Gmin Wiejskich RP oraz Stowarzyszenia Gmin i Powiatów Wielkopolski. Posiada również sieć **gmin partnerskich** w Polsce, Niemczech, Holandii i na Litwie.

Duże znaczenie dla funkcjonowania gminy ma przede wszystkim **współpraca w ramach obszaru metropolitalnego Poznania**, odbywająca się w różnych formach prawnych i organizacyjnych. Dynamika procesów suburbanizacji w ostatnich 20 latach wyznaczyła nowe wyzwania w zakresie zarządzania terytorialnego w skali metropolitalnej. „Poznańska ścieżka integracji metropolitalnej” (Kaczmarek, Mikuła 2010, 2011) jako model oddolnej samoorganizacji samorządów lokalnych w ramach obszaru metropolitalnego, odznaczała się na tle Polski (w tym m.in. tworzącej się równocześnie metropolii górnośląskiej) pierwszeństwem niesformalizowanego procesu strategicznego przed tworzeniem zinstytucjonalizowanych struktur organizacyjnych w rodzaju związku międzygminnego lub stowarzyszenia. Choć kooperacja w zakresie integracji poszczególnych samorządowych usług publicznych rozpoczęła się już w latach 90. XX w. (szczególnie w dziedzinie gospodarki wodno-ściekowej oraz zadań samorządu powiatowego: bezpieczeństwa i rynku pracy), to za przełomowy moment polityczny należy uznać powołanie w 2007 r. Rady Aglomeracji Poznańskiej jako niesformalizowanego forum współpracy lokalnych liderów samorządowych: prezydenta miasta Poznania, starosty poznańskiego oraz wójtów i burmistrzów 17 gmin powiatu poznańskiego. Rada podjęła, w kooperacji z poznańskim środowiskiem naukowym, prace nad wspólną strategią rozwoju aglomeracji, które doprowadziły w 2010 r. do powstania tzw. białej księgi, czyli „Strategii rozwoju aglomeracji poznańskiej – Metropolia Poznań 2020”. Zgodnie z założeniami strategii,

niesformalizowana Rada Aglomeracji przekształciła się oficjalnie w 2011 r. w nowy podmiot mający osobowość prawną: Stowarzyszenie Metropolia Poznań (ryc. 126). Jednocześnie od 2015 r. Stowarzyszenie pełni funkcję instytucji pośredniczącej w zakresie realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (związek ZIT). Dorobkiem Stowarzyszenia są liczne dokumenty planistyczne i programowe takie jak m.in. „Studium uwarunkowań rozwoju przestrzennego aglomeracji poznańskiej”, „Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla MOF Poznania”, „Koncepcja kierunków rozwoju przestrzennego Metropolii Poznań”, „Master-plan dla Kolei Metropolitalnej” czy „Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Metropolii Poznań”. Gmina Tarnowo Podgórne jest aktywnym członkiem Stowarzyszenia, a Wójt Gminy pełni w nim funkcję Wiceprezesa Zarządu – jako przedstawiciel wójtów i burmistrzów całej Metropolii.

Dorobek dotychczasowej współpracy i działań integracyjnych w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych w Polsce został niedawno przekrojowo i wszechstronnie przeanalizowany w ramach raportu *Zarządzanie i współpraca w miejskich obszarach funkcjonalnych*, opracowanego przez Obserwatorium Polityki Miejskiej Instytutu Rozwoju Miast w Krakowie (Janas, Jarczewski 2017). Bazując na całości przeprowadzonych analiz, w raporcie podkreślono, że „wśród ośrodków wojewódzkich prym, jeśli chodzi o współpracę na rzecz zintegrowanego zarządzania rozwojem MOF-u, wiedzie niewątpliwie Poznań, posiadający najbardziej rozwinięte i ugruntowane struktury dobrowolnej i oddolnie zawiązywanej współpracy w ramach Stowarzyszenia Metropolia Poznań ” (Janas, Jarczewski 2017, s. 16). Należy jednak pamiętać, iż inne miejskie obszary funkcjonalne w Polsce poczyniły w ostatnich latach dzięki inicjatywie Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych również bardzo znaczące postępy w integracji metropolitalnej. Pozycja Metropolii Poznań jako lidera procesu może być więc w niedługim czasie zakwestionowana, o ile nie zostanie nadana odpowiednia dynamika dalszym działaniom w ramach Stowarzyszenia.

Ryc. 126. Zasięg Stowarzyszenia Metropolia Poznań na tle województwa wielkopolskiego

Źródło: metropoliapoznan.pl

Choć Stowarzyszenie Metropolia Poznań pełni funkcję głównego ośrodka integracji i koordynacji politycznej i programowej, to architektura instytucjonalna współzarządzania metropolitalnego w obszarze funkcjonalnym Poznania jest zdecydowanie bardziej skomplikowana (tab. 85).

Jak wynika z powyższego przeglądu, gmina Tarnowo Podgórne należy do jednostek silnie osadzonych w sieci współpracy metropolitalnej. W niektórych dziedzinach jej zaangażowanie mierzone wymiarem finansowym plasuje ją pośród liderów integracji – np. porozumienie w zakresie transportu zbiorowego z miastem Poznań skutkuje przekazaniem przez gminę dotacji celowej do ZTM w kwocie 9,2 mln zł (najwięcej spośród wszystkich gmin podmiejskich). W innych sferach gospodarki komunalnej powiązania mają charakter luźniejszy.

Integracja metropolitalna w obszarze funkcjonalnym Poznania od początku opierała się o trzech podstawowych aktorów: miasto Poznań, powiat poznański oraz wójtów i burmistrzów gmin. Ta ostatnia grupa nie posiada tak wyrazistego jednoosobowego przywództwa jak miasto i powiat, jednak to od postawy gmin podmiejskich zależy w dużej mierze przyszłość obszaru metropolitalnego. Gmina Tarnowo Podgórne ma wszelkie predyspozycje ku temu, aby stanąć na czele równoważącej wpływ Prezydenta Poznania i Starosty Poznańskiego koalicji gmin dążących do pogłębienia i rozszerzenia współpracy metropolitalnej, przy poszanowaniu podmiotowości wszystkich zaangażowanych w nią podmiotów.

Tab. 85. Formy współpracy samorządowej w obszarze metropolitalnym Poznania z uwzględnieniem statusu gminy Tarnowo Podgórne

Dziedzina współpracy	Forma współpracy	Data rozpoczęcia współpracy	Liczba gmin objętych współpracą	Status uczestnictwa gminy Tarnowo Podgórne
Koordynacja polityczna i organizacyjna	Stowarzyszenie Metropolia Poznań (Związek ZIT)	2007 (jako Rada Aglomeracji Poznańskiej)	22	Członek-założyciel Stowarzyszenia Wójt Gminy – Wiceprezesem Zarządu
Transport publiczny	porozumienia międzygminne	2007 (wcześniej – współpraca między MPK Poznań a gminami)	11 + 6 w części	Gmina w całości włączona do systemu zarządzanego przez ZTM
Gospodarka odpadami	Związek Międzygminny Gospodarka Odpadami Aglomeracji Poznańskiej	2010 (rejestracja)	9	Gmina była członkiem-założycielem Związku SELEKT, z którego wystąpiła w 2016 r. W 2020 r. nie należące do żadnego ze związków gminy Tarnowo Podgórne, Rokietnica, Mosina i Luboń wspólnie ogłosiły przetarg na zagospodarowanie odpadów.
	Związek Międzygminny „Centrum Zagospodarowania Odpadów - SELEKT”	2004 (rejestracja)	17 (w tym spoza Metropolii)	
Gospodarka wodno-kanalizacyjna	Aquanet S.A.	1993 (porozumienie komunalne) 2002 (rozpoczęcie procesu obejmowania udziałów w spółce przez gminy)	10 + 5 w części	Gmina poprzez spółkę komunalną TP-KOM jest kontrahentem Aquanetu w zakresie dostaw wody
Usługi społeczne	Porozumienia międzypowiatowe oraz międzygminne	1999	18	Gmina partycypuje w kosztach dzieci uczęszczających do żłobków w Poznaniu
Bezpieczeństwo publiczne	Komenda Miejska Policji Komenda Miejska Straży Pożarnej	1999	18	Zadanie powiatowe – gmina objęta działaniem wspólnych komend dla m. Poznania i powiatu poznańskiego
Promocja turystyki	Poznańska Lokalna Organizacja Turystyczna	2003	14	Gmina jest członkiem PLOT

Źródło: opracowanie własne.

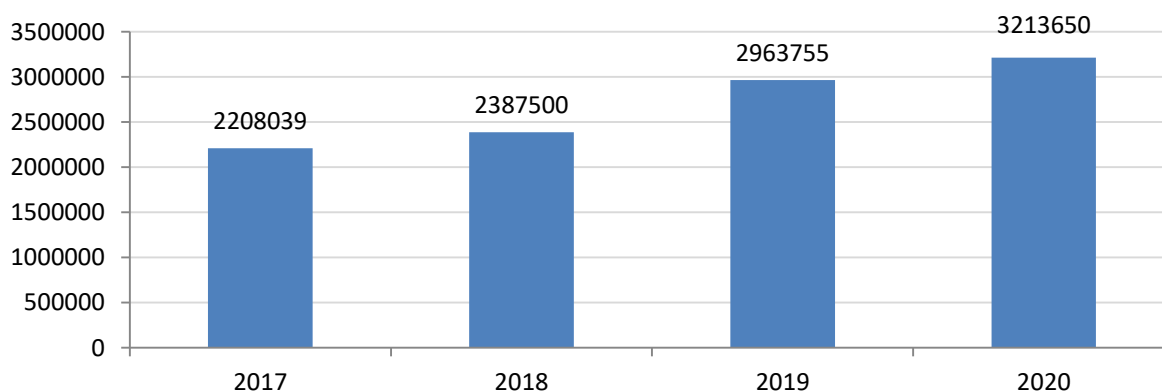
8.4. Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym

W koncepcji współzarządzania publicznego (*public governance*) kluczowymi partnerami dla władz samorządowych w kreowaniu i realizacji polityki rozwoju lokalnego są przedsiębiorcy oraz organizacje pozarządowe. Gmina Tarnowo Podgórne prowadzi taką współpracę w sposób zinstytucjonalizowany i konsekwentny za pomocą różnorodnych instrumentów organizacyjnych

W ramach Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne funkcjonuje **Tarnowskie Centrum Wspierania Przedsiębiorczości (TCWP)**, które powstało jesienią 2016 roku, by wesprzeć lokalną przedsiębiorczość. Oferta TCWP dedykowana jest wszystkim właścicielom przedsiębiorstw działających na terenie gminy, osobom chcącym rozpocząć prowadzenie własnego biznesu jak również potencjalnym inwestorom chcącym zrealizować swoje plany biznesowe na terenie naszej gminy. Centrum oferuje szeroką ofertę szkoleń i warsztatów dla przedsiębiorców, bezpłatne doradztwo, konferencje i seminaria networkingowe oraz spotkania informacyjne z ekspertem ZUS.

W sferze współpracy z partnerami społecznymi podobną funkcję wspomagającą pełni **Centrum Wspierania Organizacji Pozarządowych** w Gminie Tarnowo Podgórne. Centrum prowadzone jest przez Fundację Rozwoju Integro w ramach wsparcia ze środków gminy Tarnowo Podgórne. Jego działalność stanowi kontynuację realizowanego w latach 2014-2015 projektu współfinansowanego przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego „Vademecum Współpracy w Gminie Tarnowo Podgórne”. Głównym celem funkcjonowania Centrum jest zwiększenie zakresu i poprawa jakości współpracy administracji publicznej i organizacji pozarządowych w gminie Tarnowo Podgórne. Podstawą dla współpracy gminy z organizacjami pozarządowymi jest uchwalany corocznie przez Radę Gminy program takiej współpracy. Na przestrzeni ostatnich lat zaobserwować można wyraźny wzrost środków finansowych przeznaczonych na realizację programów (ryc. 127).

Ryc. 127. Środki finansowe (w zł) przeznaczane corocznie w gminie Tarnowo Podgórne na program współpracy z organizacjami pozarządowymi

Źródło: opracowanie własne na podstawie programów współpracy gminy Tarnowo Podgórne z organizacjami pozarządowymi na lata 2017-2020.

Zgodnie z programem współpracy gminy z organizacjami pozarządowymi na rok 2020 (uchwała Nr XVII/269/2019 Rady Gminy Tarnowo Podgórne) przedmiotem tej współpracy jest realizacja zadań publicznych w następujących obszarach:

- 1) ochrona i promocja zdrowia,
- 2) kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego,
- 3) nauka, edukacja, oświata i wychowanie,
- 4) działalność na rzecz dzieci i młodzieży, w tym wypoczynku dzieci i młodzieży,
- 5) wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i sportu,
- 6) podtrzymywanie i upowszechnianie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwój świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej,
- 7) działalność na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijania kontaktów i współpracy między społeczeństwami,
- 8) turystyka i krajoznawstwo,
- 9) działalność na rzecz osób w wieku emerytalnym,
- 10) wspieranie rodziny,
- 11) działalność na rzecz organizacji pozarządowych
- 12) promocja i organizacja wolontariatu,
- 13) działalność na rzecz integracji cudzoziemców.

W każdej z wymienionych wyżej dziedzin ustalone są również bardziej szczegółowe priorytety we wspieraniu lub powierzaniu realizacji zadań.

Jednym z najbardziej istotnych efektów współpracy gminy ze społecznością lokalną był Plan Rozwoju Lokalnego 2016-2020. Oprócz powołanego w szerokim składzie Zespołu Konsultacyjnego, na temat priorytetów inwestycyjnych planu mogli wypowiedzieć się bezpośrednio sami mieszkańcy. Proces konsultacji społecznych uzyskał również generalną lokalną podstawę prawną w formie uchwały Nr VI/90/2019 Rady Gminy Tarnowo Podgórne z dnia 29 stycznia 2019 r. w sprawie określenia zasad i trybu przeprowadzania konsultacji społecznych z mieszkańcami Gminy Tarnowo Podgórne.

Stosunkowo nowym elementem aktywizacji obywatelskiej w gminie i współpracy z partnerami pozarządowymi w gminie Tarnowo Podgórne jest **Budżet Inicjatyw Społecznych (BIS)**, wpisujące się w ideę tzw. budżetu partycypacyjnego. W ramach budżetu mogą być zgłoszone projekty prospołeczne, realizujące zadania własne gminy, których realizacja odbywa się wyłącznie na terenie gminy. Projekty mają dotyczyć działań o charakterze kulturalnym, sportowym, prorodzinnym oraz promującym gminę, niewytwarzających środków trwałych. Zgłaszane projekty nie mogą dotyczyć inwestycji. Rocznie odbywają się dwie edycje BIS, a w każdej z nich jest do podziału 25 tys. zł, co jak na możliwości gminy wydaje się kwotą niewielką. Wartość maksymalna zgłoszonego projektu nie może przekraczać kwoty 8 tys. zł brutto.

Szersze włączenie mieszkańców w procesy współzarządzania gminą wydaje się jednym z ważniejszych wyzwań na najbliższe lata. Jak wynika z przeprowadzonych w 2019 r. badań społecznych, 37,2 % ankietowanych mieszkańców gminy, uważa, że ma wpływ na to co się w niej dzieje („Badanie opinii mieszkańców gminy Tarnowo Podgórne

o warunkach życia i oczekiwaniach wobec administracji samorządowej”. 2019). Odsetek ten jest niższy niż w poprzednich edycjach badania w 2016 i 2018 r. (odpowiednio 47,4 i 46,3%). W 2019 r. ponad ¼ mieszkańców zadeklarowała, że nie ma wpływu na to co się dzieje w gminie, co wskazuje na potrzebę dalszej pracy nad kwestiami zaangażowania społecznego.

Pomimo powyższego zastrzeżenia, współpraca władz samorządowych z otoczeniem społeczno-gospodarczym w gminie Tarnowo Podgórne przebiega w sposób zorganizowany, konsekwentny i za pomocą wyspecjalizowanych w tym celu organizacji. Należy ją ocenić pozytywnie i wskazać jako silny punkt gminy oraz potencjał do rozwoju kapitału społecznego na przyszłość. Jednym z priorytetów inwestycyjnych gminy na najbliższe lata jest budowa niezbędnej infrastruktury dla aktywizacji społecznej czyli Centrów Integracji Obywatelskiej w Tarnowie Podgórnym i Przeźmierowie. Jednocześnie można zauważyć, iż gmina dostrzega coraz bardziej instytucjonalnych partnerów również poza swoimi granicami, czego przejawem jest między innymi powierzenie przygotowania nowej strategii gminy poznańskiej uczelni wyższej – Uniwersytetowi im. Adama Mickiewicza.

8.5. Marketing terytorialny i wizerunek gminy

Gmina Tarnowo Podgórne od ponad 10 lat konsekwentnie realizuje własną strategię marketingową. Jest to działanie ze wszech miar konieczne, z uwagi na zjawisko konkurencji i współpracy, które nie ogranicza się tylko do środowiska biznesowego, ale także dotyczy usług sektora publicznego, mieszkalnictwa, turystyki itp.

Jednostki samorządu terytorialnego muszą zwracać coraz więcej uwagi na kwestie marketingu terytorialnego, tak w Polsce, jak i za granicą. Polega on zasadniczo na komunikowaniu się władz i administracji gminy ze swym otoczeniem (wewnętrznym i zewnętrznym), przyciąganiu potencjalnych inwestorów, mieszkańców i turystów oraz kreowaniu pozytywnego wizerunku gminy. Z punktu widzenia kierunków działań marketingowych wyróżnia się **marketing wewnętrzny i zewnętrzny**. Marketing wewnętrzny nakierowany jest na swoich mieszkańców i środowiska opiniotwórcze, by kształtować dobrą współpracę między nimi a samorządem lokalnym. Marketing zewnętrzny ma na celu przyciągnięcie do miasta potencjalnych inwestorów, turystów, uczniów i innych usługobiorców, użytkowników zasobów produkcyjno-usługowych gminy. Marketing wewnętrzny wzmacnia endogeniczny potencjał gminy, a marketing zewnętrzny ma promować ten potencjał na zewnątrz. W działaniach marketingowych kształtowanie wyrazistego i rozpoznawalnego wizerunku miasta stanowi dążenie do zbudowania silnej marki gminy, opartej na walorach lokalnych (Białecki 2011).

Gmina Tarnowo Podgórne od lat wdraża strategię marketingową i proces ten przebiega dość dynamicznie. Pierwsza **Strategia Promocji Gminy Tarnowo Podgórne** została opracowana w 2009 r. przez firmę Dom Marki Max von Jastrov. Dokument ten miał za zadanie wspomóc proces zarządzania gminą w kontekście realizowanej Strategii rozwoju do 2020 r. Koncepcja promocji gminy Tarnowo Podgórne była więc powiązana

z długoterminowymi planami jej rozwoju. Ze względu na założone cele promocyjne, wyróżniono wówczas podstawowe kategorie odbiorców:

- a. Mieszkańcy gminy Tarnowo Podgórne,
- b. Potencjalni mieszkańcy gminy,
- c. Uczestnicy łańcucha mieszkaniowego (deweloperzy, banki, biura nieruchomości, firmy budowlane itp.),
- d. Obecni i potencjalni inwestorzy przemysłowi,
- e. Otoczenie samorządowe.

Chcąc wyraźniej komunikować atrybuty Tarnowa Podgórnego, przyjęta została w działalności promocyjnej koncepcja zapisu nazwy TARNOWO PODGÓRNE wraz ze sloganem **POZIOM WYŻEJ** oraz symbolem gryfa zaczerpniętego z herbu (ryc. 128). W 2015 r. opracowana została przez firmę Stratex - Horsefield **Strategia Komunikacji Gminy Tarnowo Podgórne**. Wynikała ona z „poczucia pewnego niedopasowania dotychczasowego kierunku komunikacji w stosunku do zmieniających się potrzeb i oczekiwań społecznych” (*op. cit.*). W trakcie konsultacji społecznych, mieszkańcy i przedsiębiorcy reprezentujący sektor MSP poparli potrzebę uzupełnienia komunikacji gminy z otoczeniem o nowy slogan **POZIOM BLIŻEJ**. Uznano, że hasło POZIOM WYŻEJ adresowane było przede wszystkim do większego biznesu, prężnych inwestorów i powiązanych z tym działań strategicznych gminy. Nowe hasło promocyjne POZIOM BLIŻEJ, kierowane jest z kolei bardziej do mieszkańców a także do drobnej, rodzinnej przedsiębiorczości. Jak zauważa Gnat (2015) z uwagi na problemy integracji nowych mieszkańców z dotychczasowymi, zagadnienie budowania wspólnoty nabiera w gminie Tarnowo Podgórne szczególnego znaczenia.

W komunikacji wizualnej i werbalnej nowoczesny wizerunek gminy wspierają zatem kolory i dwa hasła będące syntezą aspiracji (Poziom wyżej) oraz misji wzmacniania wspólnoty lokalnej (Poziom bliżej). Wzmacnianie tożsamości realizowane jest poprzez konsekwentne używanie kolorystyki akcentującej: czerwień – rozwój i biznes, zieleń – sprawy mieszkańców, żółty – inne działania, np. o charakterze innowacyjnym (ryc. 128).

Ryc. 128. Loga identyfikacji wizualnej gminy Tarnowo Podgórne

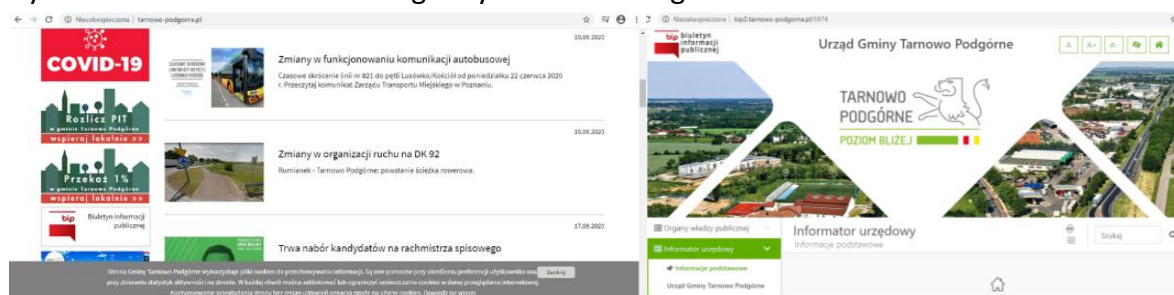
Źródło: Urząd Gminy w Tarnowie Podgórny

Wspomniane loga są wykorzystywane w przypadku pełnienia przez Wójta i Urząd Gminy funkcji sponsora lub patrona imprez masowych, kulturalnych, sportowych i rozrywkowych. Są one integralną częścią reklam prasowych, banerów, ulotek, reklam

outdoorowych, wydawnictw i katalogów promocyjnych, plakatów, upominków i gadżetów skierowanych do masowego odbiorcy.

Podstawowymi kanałami informacji, poprzez które gmina komunikuje się z mieszkańcami są **portale internetowe i czasopisma lokalne** (także w wersji elektronicznej). Głównym narzędziem budowania wizerunku gminy jest portal internetowy www.tarnowo-podgorne.pl, zawierający najważniejsze i aktualne informacje o gminie oraz stanowiący bazę wiedzy na temat działalności władz i administracji. Portal internetowy notuje ponad kilka tysięcy odsłon miesięcznie, będąc tym samym istotnym źródłem informacji dla mieszkańców i osób zainteresowanych gminą. Informacje urzędowe znaleźć można na portalu Biuletynu Informacji Publicznej BiP <http://bip2.tarnowo-podgorne.pl>. O wydarzeniach dziejących się w gminie komunikuje także portal Tarnowo Podgórne - www.tarnowo24.pl (ryc. 129).

Ryc. 129. Portale internetowe gminy Tarnowo Podgórne

Źródło: www.tarnowo-podgorne.pl, <http://bip2.tarnowo-podgorne.pl>

Ważnym kanałem informacji dla mieszkańców i przedsiębiorców jest prasa lokalna. Do poczytnych lokalnych periodyków należą (ryc. 130):

- Miesięcznik **„Sąsiadka – Czytaj”**. Bezpłatna gazeta gminna, miesięcznik prowadzony przez Urząd Gminy Tarnowo Podgórne (6-osobowy zespół redakcyjny, gł. z Wydziału Komunikacji Społecznej), dzięki czemu zawiera aktualne informacje. Swoim zasięgiem obejmuje teren całej gminy Tarnowo Podgórne. Pismo ukazuje się w nakładzie 7800 szt. Jest kolportowane bezpośrednio do mieszkańców oraz większych sklepów w każdej miejscowości.
- Miesięcznik **„Tarnowa Kultura”**. Jego wydawcą jest Gminny Ośrodek Kultury. Finansowany jest ze środków gminnych i jest bezpłatny dla czytelników. Magazyn ma charakter kulturalny. Dystrybuowany jest do stałych punktów na terenie gminy. W skład zespołu redakcyjnego wchodzi 10 osób – pracownicy i członkowie kół zainteresowań GOK SEZAM.
- Miesięcznik **„Puls Gminy”**. Gazeta mieszkańców gminy Tarnowo Podgórne, wydawana od 2016 r. Jak podkreśla na swojej stronie internetowej wydawca „pismo tworzą niezależni od władz dziennikarze, mieszkańcy i społecznicy”.
- Kwartalnik **„Miejsce Biznesu. Tarnowo Podgórne”**. Również finansowany przez gminę o nakładzie około 2 000 egzemplarzy. Wydawany jest od 2015 r. Dystrybucja

odbywa się bezpośrednio do przedsiębiorstw na terenie gminy, dostępna także w Urzędzie Gminy. Przygotowanie materiałów, redakcja, skład, korekta i druk leży po stronie firmy SKIVAK.

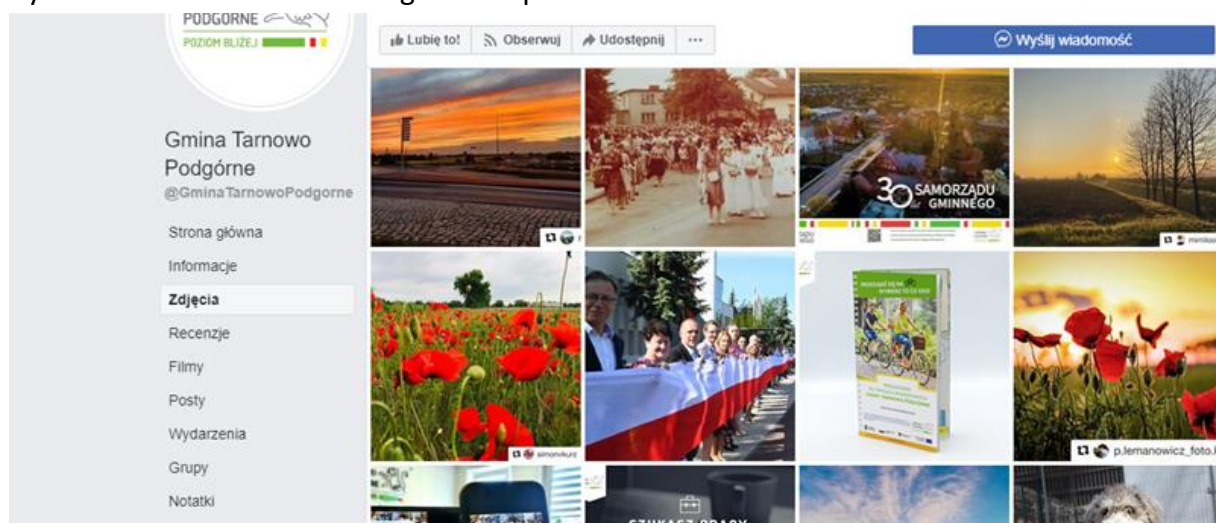
Na popularności w ostatnich 10 latach zyskują **portale społecznościowe** (szczególnie Facebook), na których aktywni są zarówno Urząd Gminy (8,5 tys. użytkowników), jak i instytucje i osoby prywatne. W komunikacji z mieszkańcami własnym portalem na Facebooku posługuje się także Wójt Gminy (obserwuje go blisko 4,5 tys. użytkowników). Do popularnych kanałów na Facebooku należą także: Tarnowski Łącznik, Parafia pw. Wszystkich Świętych w Tarnowie Podgórny oraz portal polecam/nie polecam w Gminie Tarnowo Podgórne (ryc. 131).

Ryc. 130. Prasa lokalna w gminie Tarnowo Podgórne

Źródło: wydawnictwa czasopism

Ryc. 131. Gmina Tarnowo Podgórne na portalu facebook

Źródło: facebook

Działania wizerunkowe gminy to także **obsługa imprez odbywających się na jej terenie**. Do najważniejszych działań w tym zakresie należą zarówno kwestie formalno-prawne, przygotowanie niezbędnej dokumentacji, przygotowanie materiałów i wyposażenia promocyjnego, zabezpieczenie właściwej prezentacji form identyfikacji wizualnej gminy oraz fizyczna obecność pracowników Urzędu Gminy.

Wizerunek Gminy Tarnowo Podgórne bez specjalistycznych badań np. na rynku medialnym jest trudny do określenia. Popularna wyszukiwarka Google pokazuje około 2 460 000 odsyłaczy do stron internetowych zawierających hasło Tarnowo Podgórne. W przypadku określenia Gmina Tarnowo Podgórne jest ich około 383 000. Tab. 86. pokazuje liczbę odsyłaczy do tych haseł na tle referencyjnych gmin w strefach podmiejskich.

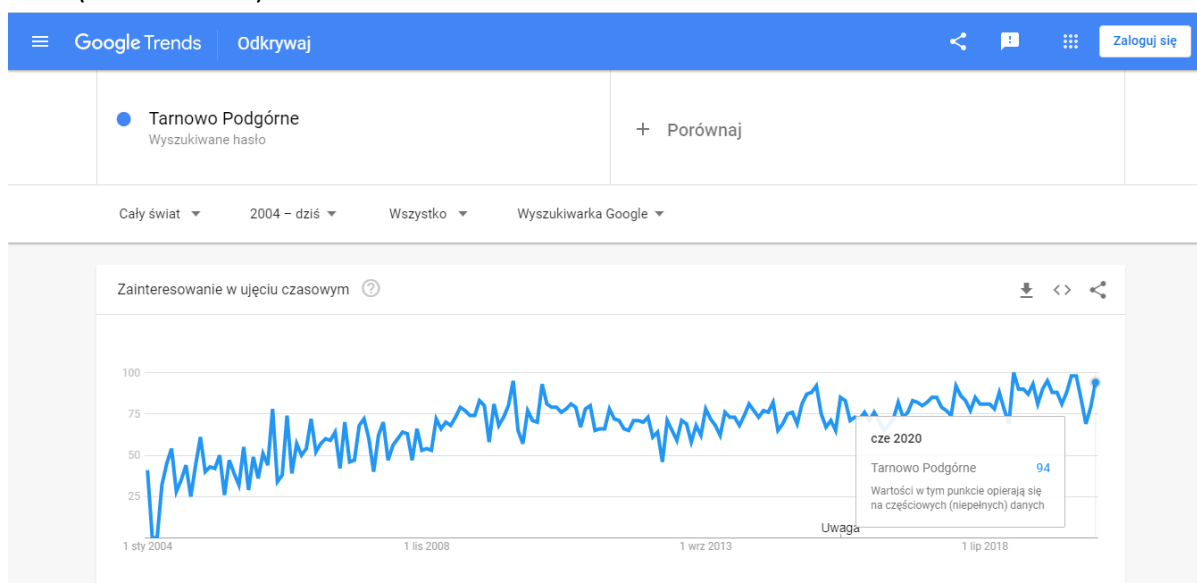
Tab. 86. Odsyłacze (liczba wyników) do nazw gmin w przeglądarce Google (stan na 15.06.2020 r.)

Gmina	Odsyłacze do nazwy własnej	Odsyłacze do nazwy z przedrostkiem Gmina
Tarnowo Podgórne	2 460 000	383 000
Nadarzyn	2 050 000	312 000
Stryków	1 660 000	338 000
Kobierzyce	1 380 000	298 000

Źródło: Przeglądarka Google

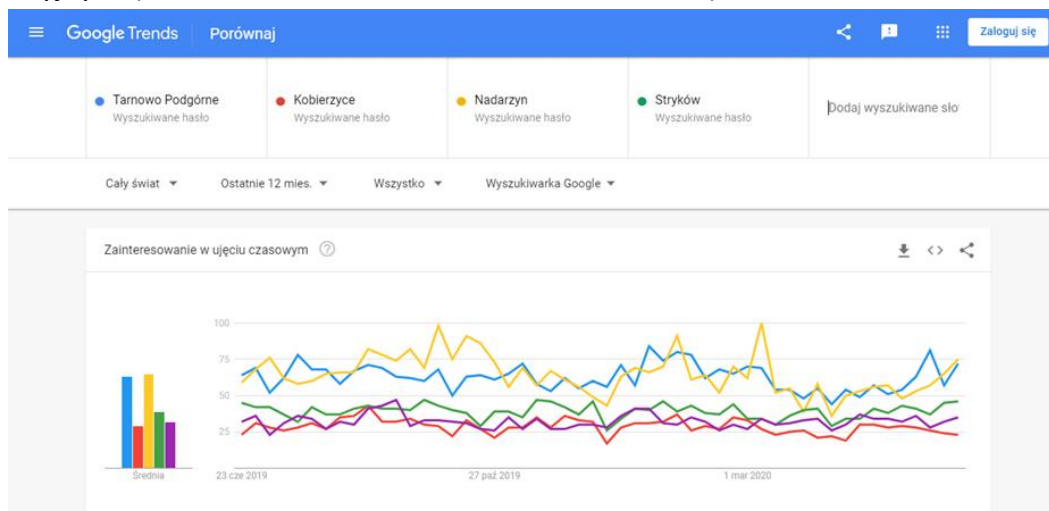
Zainteresowanie hasłem Tarnowo Podgórne w przeglądarce Google w latach 2004-2020 jest na ogół wysokie z lekką tendencją wzrostową (ryc. 132). Na tle gmin referencyjnych jest ono porównywalne z gminą Nadarzyn pod Warszawą (ryc. 133).

Ryc. 132. Zainteresowanie hasłem Tarnowo Podgórne w przeglądarce Google w latach 2004-2020 (do 1 czerwca)

Źródło: Google Trends

Ryc. 133. Zainteresowanie hasłem Tarnowo Podgórne w przeglądarce Google na tle gmin referencyjnych (okres od czerwca 2019 r. do czerwca 2020 r).

Źródło: Google Trends

Marketing terytorialny Gminy Tarnowo Podgórne jest kompleksowy i co ważne od lat konsekwentnie wdrażany w oparciu o dokumenty strategiczne. Wizerunek gminy nie kształtuje się samoistnie, potrzebne było podjęcie zaplanowanych, ukierunkowanych i kompleksowych działań. Odpowiednio ukształtowany wizerunek urasta obecnie do jednego z najistotniejszych instrumentów zarządzania jednostką terytorialną. Przemysłane i systematycznie realizowane działania wizerunkowe należy potraktować jako miernik skuteczności zarządzania jednostką terytorialną, świadczącym jednocześnie o kulturze jej zarządzania (Florek 2010). Działania Gminy Tarnowo Podgórne wpisują się w powyższe założenia poprzez realizowanie spójnego i jednolitego systemu kreowania wizerunku gminy i utrwalania jego pozytywnej marki w otoczeniu społeczno-gospodarczym. Podstawowy element działań marketingowych, polegający na wypracowaniu spójnego systemu identyfikacji wizualnej został zrealizowany w ramach Strategii Promocji Gminy Tarnowo Podgórne (2009) i udoskonalony w 2015 r.

Aktualne podejście do kwestii **budowy wizerunku gminy Tarnowo Podgórne** powinno być oparte na promowaniu działań i aktywności poprzez szeroko zakrojoną kampanię informacyjną, w której jako podstawowy kanał dla promowania, a przede wszystkim „opowiadania” o gminie w każdym jego aspekcie, wskazane są media, zarówno tradycyjne jak i elektroniczne, w tym portale społecznościowe, stanowiące obecnie podstawowe źródło informacji i komunikowania się dla większości mieszkańców i podmiotów zewnętrznych.

Jak zauważają Florek i Janiszewska (2010), potencjał gminy w zakresie promocji jest stosunkowo duży, co wymaga umiejętności i doświadczenia pracowników urzędu gminy i powiązanych jednostek oraz współpracy z instytucjami zajmującymi się promocją. Zadania z zakresu promocji gminy leżą w kompetencji **Wydziału Obsługi Klienta i Informacji Publicznej oraz Stanowiska ds. Komunikacji Społecznej**. Inicjują one i koordynują działania

promocyjne. Szczególnie istotnym zadaniem ww. jednostek jest komunikacja społeczna i medialna przy wykorzystaniu własnych kanałów oraz współpraca z ośrodkami masowego przekazu w powiecie, województwie i kraju. Coraz większego znaczenia nabiera w gminie także obywatelski sektor pozarządowy oraz animatorzy aktywności społecznej.

Wśród kanałów informacji perspektywiczne znaczenie może mieć uruchomienie telewizji lokalnej. Jak dotąd sesje Rady Gminy dostępne są na kanale YouTube. Co jakiś czas informacje o gminie pojawiają się w programie telewizyjnym Starostwa Powiatowego w Poznaniu, dedykowanemu 17 gminom powiatu („Powiatowa 17”). Program ten powstaje z tygodniową częstotliwością i dostępny jest również na kanale YouTube. Programy telewizyjne informujące o wydarzeniach w gminie emitowane są sporadycznie w Telewizji Publicznej TVP3 oraz w Swarzędzkiej Telewizji Kablowej. Stałej aktywności wymaga także współpraca z Poznańską Organizacją Turystyczną, której gmina Tarnowo Podgórne jest członkiem. Organizacja ta podejmuje liczne działania promocyjne w skali całej aglomeracji poznańskiej. Istnieje także potrzeba rozwijania współpracy z uczelniami wyższymi i firmami konsultingowymi w zakresie doradztwa, jak też z instytucjami takimi, jak: Polska Agencja Inwestycji i Handlu, Wielkopolska Organizacja Turystyczna oraz ze sferą biznesu: przedsiębiorstwami, inkubatorami przedsiębiorczości itp. Promocja gminy powinna być także mocnym elementem kreowania **wizerunku Metropolii Poznań**, jako silnie rozwiniętego gospodarczo i społecznie obszaru wielkomiejskiego, konkurencyjnego nie tylko w skali kraju, ale i Europy.

Analiza SWOT – Administracja i współpraca samorządowa

Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Uporządkowana struktura organizacyjna pionów zarządzania w urzędzie gminy, gminnych jednostek organizacyjnych i spółek komunalnych, • Utworzenie centrum usług wspólnych, integrującego procesy administracyjne jednostek organizacyjnych, • Wysoka ocena pracy administracji gminnej i urzędników przez mieszkańców, • Pozytywne oceny użytkowników portalu i aplikacji mobilnej „e-urząd”, • Wysoki poziom dochodów gminy, • Zdywersyfikowana struktura dochodów gminy, brak uzależnienia od jednego źródła lub podmiotu, • Wysoka aktywność inwestycyjna samorządu gminy, • Relatywnie niski stopień zadłużenia gminy i bezpieczna relacja jego obsługi 	<ul style="list-style-type: none"> • Niewielki odsetek klientów urzędu gminy korzystających dotychczas z portalu i aplikacji mobilnej „e-Urząd”, • Coroczna utrata części uzyskiwanych dochodów poprzez konieczność wpłaty tzw. „janosikowego”, • Niewielki stopień koordynacji metropolitalnej w sferze gospodarki komunalnej i polityki oświatowej, • Relatywnie niska wysokość kwoty przeznaczonej do rozdysponowania w ramach budżetu partycypacyjnego, • Poczucie braku wpływu na życie gminy wśród istotnej części uczestników badania opinii społecznej, • Brak własnej telewizji lokalnej.

<p>do nadwyżki operacyjnej,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przynależność gminy do krajowych i regionalnych reprezentacji samorządów gminnych, posiadanie gmin partnerskich, • Aktywny udział gminy w różnych formach współpracy w ramach Metropolii Poznań, • Zinstytucjonalizowane formy współpracy i wsparcia dla przedsiębiorców i organizacji pozarządowych, • Wdrożenie instrumentu budżetu partycypacyjnego. • Wdrażanie strategii promocji, spójny i dobrze zorganizowany system identyfikacji wizualnej gminy, zróżnicowane kanały komunikowania się z mieszkańcami. 	
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój technik teleinformatycznych ułatwiających obsługę administracyjną mieszkańców i podmiotów gospodarczych, • Pojawienie się nowych instrumentów prawnych, organizacyjnych i finansowych dla pogłębiania integracji zarządzania terytorialnego w ramach Metropolii Poznań, • Wykorzystanie środków europejskich z perspektywy finansowej 2021-2027, • Nowe formy aktywizacji mieszkańców w oparciu o Centra Integracji Obywatelskiej w Tarnowie Podgórnym i Przeźmierowie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Odpływ merytorycznych pracowników administracji do sektora prywatnego, • Niestabilność systemu finansowania samorządów, • Załamanie strumienia dochodów podatkowych w następstwie pandemii koronawirusa, • Osłabienie dynamiki procesu integracji metropolitalnej ze względu na brak nowych koncepcji programowych i projektów strategicznych.

Główne wyzwania w zakresie administracji publicznej

- Utrzymanie merytorycznych kadr administracyjnych i zarządczych w urzędzie gminy, jednostkach organizacyjnych oraz spółkach komunalnych,
- Przystosowanie administracji gminnej do jeszcze szerszego stosowania pracy zdalnej i obsługi on-line,
- Utrzymanie pozycji finansowej na tle innych gmin w kraju,
- Ustalenie priorytetów inwestycyjnych w perspektywie możliwości uzyskania dofinansowania ze środków zewnętrznych,
- Określenie kierunków i form dalszego zaangażowania w procesy integracji

Metropolii Poznań,

- Zwiększanie zaangażowania obywateli w sprawy gminy, w tym przez nowe środki informatyczne (e-partycypacja) oraz rozwój instrumentu budżetu partycypacyjnego lub jego alternatywnych form,
- Uruchomienie Centrów Integracji Obywatelskiej w Tarnowie Podgórny i Przeźmierowie,
- Kształtowanie pozytywnego wizerunku gminy wśród mieszkańców (wzmacnianie tożsamości i integracji lokalnej),
- Konsekwentne dalsze wdrażanie spójnej strategii marketingowej gminy,
- Promocja gminy na rynkach zewnętrznych poprzez udział w kreowaniu marki Metropolii Poznań.

Bibliografia

- Bąkowska E., Kaczmarek T., Walaszek M., 2016, Lokalne prognozy demograficzne jako podstawa planowania sieci szkolnej – przykład gmin Tarnowo Podgórne i Rokietnica w aglomeracji poznańskiej. *Rozwój regionalny i polityka regionalna*, 36/2016.
- Białęcki M., 2011. Kreatorzy wizerunku miasta. [W:] A. Grzegorzczak, A. Kochaniec (red.), *Kreowanie wizerunku miast*, Wyższa Szkoła Promocji, Warszawa.
- Bijak J., Koryś I., 2006, *Statistic or reality? International migration in Poland*, CEFMR Working Paper 3, Warszawa.
- Cieślak A. B., 2017. Dwory i pałace powiatu poddębickiego jako potencjał rozwoju turystyki uzdrowiskowej. *Biuletyn Uniejowski*, 6: 25-49.
- Dziedzictwo obok Mnie – poradnik zarządzania dziedzictwem w gminach, 2016, Narodowy Instytut Dziedzictwa, Warszawa.
- Florek M., Janiszewska K., 2010. Marketing terytorialny w aglomeracji poznańskiej. *Biblioteka Aglomeracji Poznańskiej*, z. 6. Bogucki Wydawnictwo Naukowe. Poznań.
- Gnat A., 2015. Rola mieszkańców w komunikacji marketingowej jednostki samorządu terytorialnego na przykładzie gminy Tarnowo Podgórne. *Handel Wewnętrzny*, 4 (357):78-87
- Hannum E., Buchmann C., 2004. *Global educational expansion and socio-economic development: an assessment of findings from the social science*. Elsevier.
- Huang J., Maassen van den Brink H., Groot W., 2009. A Meta-Analysis of the Effect. *Economics of Education Review*, 28, 4: 454–464.
- Janas K., Jarczewski W. (red.). 2017. *Zarządzanie i współpraca w miejskich obszarach funkcjonalnych. Raport o stanie polskich miast*. Obserwatorium Polityki Miejskiej IRM, Kraków.
- Kaczmarek T., 2016. Handel wielkopowierzchniowy w zagospodarowaniu i planowaniu przestrzennym obszaru metropolitalnego [W:] *Integracja planowania przestrzennego w Metropolii Poznań – problemy, metody, osiągnięcia* (Mikuła Ł. red). *Biblioteka Aglomeracji Poznańskiej*, nr 27. Centrum Badań Metropolitalnych. Poznań: 131-144.
- Kaczmarek T., 2020. Różne oblicza suburbanizacji. Od przedmieść w cieniu miasta do post-suburbii. *Prace i Studia Geograficzne* t. 65/3. Uniwersytet Warszawski.
- Kaczmarek T., Mikuła Ł. 2010. Poznańska ścieżka integracji metropolitalnej. [W:] *Lutrzykowski A., Gawłowski R. (red.), Metropolie. Wyzwanie polskiej polityki miejskiej*. Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń: 168-187.
- Kaczmarek T., Mikuła Ł. 2011. Spójność terytorialno-administracyjna aglomeracji poznańskiej. *Bogucki Wydawnictwo Naukowe*, Poznań.
- Karwacka G., Kijowska J., Kijowski A., Żynda S. 2003: *Komentarz do mapy sozologicznej w skali 1 : 50 000*, arkusz N-33-130-D Poznań.
- Kondracki J., 1994. *Geografia regionalna Polski*. Wyd. Nauk. PWN, Warszawa.
- Kurek S., 2014, *Przestrzenne zróżnicowanie przemian demograficznych w Polsce w latach 2002–2011*, *Space-Society-Economy*, 6 (27): 43–73.

- Kurek S., Wójtowicz M., Gałka J. 2020. Functional Urban Areas in Poland: Demographic Trends and Migration Patterns. Springer Nature Switzerland, Cham.
- Mankiw N.G, Taylor M.P., Makroekonomia, PWE, Warszawa 2016.
- Matusiak M., Palicki S., Strączkowski Ł., 2017, Stan i kierunki rozwoju mieszkalnictwa w Metropolii Poznań. Biblioteka Aglomeracji Poznańskiej nr 29. Bogucki Wydawnictwo Naukowe.
- Murzyn-Kupisz M., 2013, Dziedzictwo kulturowe w kontekście rozwoju lokalnego, [w:] Kultura a rozwój, J. Hausner, A. Karwińska, J. Purchla (red.), Warszawa: 237-263
- Niezgoda A. 2014. Czas wolny jako determinanta marketingu usług turystycznych. Problemy Zarządzania, Finansów i Marketingu 36: 95-103.
- Paradysz J., 2012. Prognoza demograficzna dla Poznania i powiatu poznańskiego. [W:] Migracje mieszkańców dużych miast (red. E. Gołata). Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu.
- Płoszaj A., 2016. Koniunktura gospodarcza i mobilizacja społeczna – studium przypadku, W: G. Gorzelak (red.), Polska gmina 2015, Euroreg, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa: 300-316.
- Słownik historyczno-geograficzny ziem polskich w średniowieczu, 2019 (red T. Jurek) Edycja elektroniczna - słownik.ihpan.edu.pl.
- Studium uwarunkowań rozwoju przestrzennego aglomeracji poznańskiej, Kaczmarek T. (red.), Centrum Badań Metropolitalnych UAM, Poznań, 2012.
- Szczechowiak E. (red.), Infrastruktura techniczna i usługi komunalne w aglomeracji poznańskiej, Biblioteka Aglomeracji Poznańskiej nr 10, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, 2011.
- Śleszyński P., 2014, W sprawie prognozy demograficznej i jej niektórych skutków, [w:] Z. Strzelecki, E. Kowalczyk (red.), Przemiany ludności w Polsce. Przyszłość demograficzna. Konferencja Jubileuszowa Rządowej Rady Ludnościowej, Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa: 152-156.
- Taleb N. N., 2020. Czarny łabędź. Jak nieprzewidywalne zdarzenia rządzą naszym życiem. Wydawnictwo Zys i S-ka. Poznań.
- Walaszek M., Kaczmarek T., Karczewicz-Lamparska M., Bul R., 2019. Sieć szkół ponadpodstawowych w Metropolii Poznań wobec reformy edukacji. Organizacja przestrzenna, dojazdy i preferencje uczniów, Biblioteka Aglomeracji Poznańskiej, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- Webb J.W., 1963, The Natural and Migrational Components of Population Changes in England and Wales, 1921-1931, Economic Geography, no. 20.
- Wytyczne dotyczące ustalania granicy rolno-leśnej. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa, 2003.
- Załoga, E., 2016, Wstęp [w:] Funkcjonowanie i ewolucja systemu transportowego, Problemy Transportu i Logistyki nr 2/2016 (34), Szczecin.
- Zydroń A., Bober Ł. 2013: Opracowanie koncepcji zalesień dla gminy Tarnowo Podgórne, Rocznik Ochrona Środowiska, 15: 2942-2961.

Spis dokumentów

- Aktualizacja Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych, 2017.
- Aktualizacja Programu wodno-środowiskowego kraju. Warszawa, 2016.
- Analiza potrzeb i możliwości rozwoju gminy Tarnowo Podgórne, 2018, Urbanika.
- Assessment & decision making for sustainable transport, European Conference of Ministers of Transport, 2004 OECD.
- Badanie „Przepływy ludności związane z zatrudnieniem w 2016 r.”, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa, 2019.
- Badanie opinii mieszkańców gminy Tarnowo Podgórne o warunkach życia i oczekiwaniach wobec administracji samorządowej, 2019. Pracownia Badań Opinii Publicznej Społeczności Lokalnej i Rynku, Jarocin.
- Dojazdy do pracy, Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2014.
- Dostosowanie kształcenia zawodowego młodzieży w gminie Tarnowo Podgórne do potrzeb i oczekiwań pracodawców, badanie na zlecenie Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne, Pracownia Badań Opinii Publicznej Społeczności Lokalnej i Rynku, październik-listopad 2017 r.
- Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Tarnowo Podgórne na lata 2017-2020,
- Informacja o rynku pracy w pierwszym kwartale 2020 r. (dane wstępne), Informacje Sygnalne, GUS, Warszawa, 26 maja 2020 r.
- Koncepcja Kierunków Rozwoju Przestrzennego Metropolii Poznań, 2015 (red. T. Kaczmarek, Ł. Mikuła). Centrum Badań Metropolitalnych UAM, Poznań.
- Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju (M.P. z 2012 r. poz. 252.).
- Koniunktura w przetwórstwie przemysłowym, budownictwie, handlu i usługach 2000-2000, Główny Urząd Statystyczny, kwiecień 2020.
- Krajowy plan gospodarki odpadami 2022, 2016.
- Krajowy Program Ochrony Powietrza do roku 2020 (z perspektywą do 2030), Ministerstwo Środowiska, 2015.
- Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami.
- Krajowy Program Zwiększania Lesistości, aktualizacja 2003. Ministerstwo Środowiska, 2003
- Monitoring wyników prognozy ludności Polski dla 2017 r., 2018, GUS.
- Narodowy program rozwoju gospodarki niskoemisyjnej. Ministerstwo Gospodarki, 2015.
- Opinie mieszkańców gminy Tarnowo Podgórne o warunkach życia i oczekiwaniach z nimi związanych.
- Plan Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Tarnowo Podgórne, 2014.
- Plan gospodarki odpadami dla województwa wielkopolskiego na lata 2019-2025 wraz z planem inwestycyjnym, 2019.
- Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry, 2011
- Plan Transportowy Aglomeracji Poznańskiej, Biuro Inżynierii Transportu, 2013, Poznań.

- Plan Transportowy Województwa Wielkopolskiego, Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, 2020, Poznań.
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego, Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, 2019, Poznań.
- Polityka ekologiczna państwa 2030. Ministerstwo Środowiska, 2019.
- Potrzeby i oczekiwania mikro i małych przedsiębiorstw wobec Tarnowskiego Centrum Wspierania Przedsiębiorczości w gminie Tarnowo Podgórne, badanie na zlecenie Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne, Pracownia Badań Opinii Publicznej Społeczności Lokalnej i Rynku, wrzesień-listopad 2019.
- Produkcja wyrobów przemysłowych związanych z zapobieganiem rozprzestrzeniania się/zwalczaniem COVID-19, Główny Urząd Statystyczny, Informacje Sygnalne, 27 maja 2020 r.
- Prognoza demograficzna dla celów oświatowych gminy Tarnowo Podgórne na lata 2014-2019, 2014. Centrum Badań Metropolitalnych UAM.
- Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030 (opracowanie eksperymentalne), 2017, GUS.
- Program Bezpieczna Gmina Tarnowo Podgórne – Razem Bezpieczniej.
- Program ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z Planem działań na lata 2015-2020, 2015.
- Program ochrony powietrza dla strefy wielkopolskiej w zakresie pyłu PM₁₀, PM_{2,5} oraz B(a)P, 2017.
- Program Ochrony Środowiska dla Gminy Tarnowo Podgórne na lata 2009-2012 z perspektywą na lata 2013-2016, 2009.
- Program ochrony środowiska dla województwa wielkopolskiego na lata 2016-2020. Poznań, 2016.
- Program ochrony środowiska przed hałasem dla pięciu odcinków drogi krajowej nr 92 o łącznej długości 23,26 km. Poznań, 2011
- Program ochrony środowiska przed hałasem dla terenów wzdłuż odcinków dróg wojewódzkich znajdujących się na terenie województwa wielkopolskiego, obejmujący aktualizację Programu ochrony środowiska przed hałasem dla dróg wojewódzkich o natężeniu ruchu ponad 3 000 000 pojazdów na rok znajdujących się na terenie województwa wielkopolskiego na lata 2014-2023. Poznań, 2018.
- Program operacyjny infrastruktura i środowisko 2014-2020 (wersja 12.0). Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, 2019.
- Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Poznańskiego na lata 2016-2019.
- Program Opieki nad Zabytkami Województwa Wielkopolskiego.
- Program Rozwoju Ochotniczych Straży Pożarnych w Wielkopolsce na lata 2012-2020.
- Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla Gminy Tarnowo Podgórne w latach 2009-2032, 2009.
- Program Współpracy gminy Tarnowo Podgórne z organizacjami pozarządowymi w 2019r.
- Program współpracy gminy Tarnowo Podgórne z organizacjami pozarządowymi na rok 2020.
- Program Zwiększania Lesistości Powiatu Poznańskiego. Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska. Warszawa, 2007.

- Projekt Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Tarnowo Podgórne.
- Projekt ustawy o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw (druk nr 64 Sejmu IX kadencji).
- Projekt Założeń do Planu Zaopatrzenia w Ciepło Energię Elektryczną i Paliwa Gazowe dla Gminy Tarnowo Podgórne na lata 2015-2030, 2015.
- Raport o stanie gminy Tarnowo Podgórne za 2018r., Urząd Gminy Tarnowo Podgórne
- Raport o stanie zachowania zabytków nieruchomych w województwie wielkopolskim. Zabytki wpisane do rejestru zabytków (księgi rejestru A i C).
- Rejestr zabytków nieruchomych województwa wielkopolskiego (stan na dzień 31 grudnia 2019 r.).
- Rejestr żłobków i klubów dziecięcych działających na terenie Gminy Tarnowo Podgórne (stan na dzień 31 grudnia 2019 r.).
- Rynek nieruchomości handlowych w Polsce, Podsumowanie I półrocza 2019, Metropolitan Investment, 2019 r.
- Sprawozdania roczne z wykonania budżetu gminy Tarnowo Podgórne w roku 2017 i 2018.
- Stan i kierunki rozwoju sieci szkół ponadpodstawowych w Metropolii Poznań w świetle nowej reformy oświatowej”. CBM UAM, 2018.
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Tarnowo Podgórne na lata 2019-2024.
- Strategia Rozwoju Gminy na lata 2009-2020, 2009.
- Strategia Rozwoju Gminy Tarnowo Podgórne do 2020 roku.
- Strategia Rozwoju Powiatu Poznańskiego 2030.
- Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2030 r. Wielkopolska 2030.
- Strategia ZIT dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Poznania, 2015. Centrum Badań Metropolitalnych UAM, Poznań.
- Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030. Ministerstwo Środowiska, 2013.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tarnowo Podgórne, 2021.
- Sytuacja społeczno-gospodarcza w kraju w kwietniu 2020 r., Analizy Statystyczne 04/2020, Główny Urząd Statystyczny.
- Wieloletni Plan Rozwoju i Modernizacji Urządzeń Wodociągowych i Urządzeń Kanalizacyjnych na lata 2018-2020 na terenie Gminy Tarnowo Podgórne, 2017
- Województwo Wielkopolskie. Podregiony, Powiaty, Gminy, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2019.
- Zaktualizowana Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku.

Źródła internetowe

Bank Danych Lokalnych GUS: www.stat.gov.pl/bdl

BDL-LP - Bank Danych o Lasach, Lasy Państwowe: <https://www.bdl.lasy.gov.pl/portal/mapy>

BDOT 10K - Baza danych obiektów topograficznych BDOT 1:10 000:
https://mapy.geoportal.gov.pl/imap/Imgp_2.html?gmap=gp0

Centralny Ośrodek Informacji Gospodarczej <https://www.coig.com.pl/ranking-miast-2013.php>

Certyfikowani Top Employers, Top Employers Institute <https://www.top-employers.com/pl-PL/certyfikowani-top-employers/>.

Czasopismo „Miejsce biznesu. Tarnowo Podgórne” www.miejscebiznesu.pl

Czasopismo „Puls Gminy Tarnowo Podgórne” www.tarnowo.pulsgminy.pl

Czasopismo „Sąsiadka-czytaj” <http://www.sasiadka-czytaj.pl>

INC Rating <http://incrating.pl/aktualizacja-ocen-ratingowych-szesciu-samorzadow-2/>

GDOŚ - Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, geoserwis:
<http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>

GIOŚ - Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Portal Jakości Powietrza - bank danych pomiarowych: <http://powietrze.gios.gov.pl/pjp/archives>

GIS – serwis kąpieliskowy: <https://sk.gis.gov.pl/index.php/kapieliska>

Gmina Tarnowo Podgórne www.tarnowo-podgorne.pl.

GUGIK - Główny Urząd Geodezji i Kartografii; państwowy rejestr granic i powierzchni jednostek podziałów terytorialnych kraju, baza danych obiektów ogólnogeograficznych, numeryczny model terenu o interwale siatki co najmniej 100 m:
<http://www.gugik.gov.pl/pzgik/dane-udostepniane-bez-oplat>

IMGW – Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej, dane publiczne IMGW-PIB:
<https://danepubliczne.imgw.pl/>

Liceum Ogólnokształcące . Powstańców Wielkopolskich w Tarnowie Podgórny
<http://liceumtp.edu.pl/>

Mapa geomorfologiczna Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej 1:300000 (red. B. Krygowski, edycja 2007), Instytut Paleogeografii i Geoekologii, Uniwersytet im A. Mickiewicza w Poznaniu.

Powiatowy Urząd Pracy w Poznaniu poznan.praca.gov.pl

PIG - Państwowy Instytut Geologiczny, Geoportal Państwowej Służby Hydrogeologicznej:
<http://epsh.pgi.gov.pl/epsh/> oraz Centralna Baza Danych Geologicznych:
<http://dm.pgi.gov.pl/>

Poznański Ośrodek Wspierania Przedsiębiorczości PUP w Poznaniu
(<https://poznan.praca.gov.pl/powp>)

Tarnowo Podgórne – wielkopolski lider inwestycji magazynowo-przemysłowych!,
<https://magazyny.pl/blog/okiem-eksperta/tarnowo-podgorne-wielkopolski-lider-inwestycji-magazynowo-przemyslowych/>), maj 2014 r.

Tarnowskie Centrum Wspierania Przedsiębiorczości (www.tcwp.pl)

Urząd Gminy Tarnowo Podgórne: www.tarnowo-podgorne.pl

Zespół Szkół Technicznych w Tarnowie Podgórnym <https://zst-tp.pl/>

WeatherOnline - archiwum pogody:

<https://www.weatheronline.pl/weather/maps/forecastmaps?LANG=pl&CONT=plpl&R=150>

WIOŚ - Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu, monitoring środowiska:

<http://poznan.wios.gov.pl/monitoring-srodowiska/regionalny-wydzial-monitoringu-srodowiska/>

Źródła prawa

Regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie gminy Tarnowo Podgórne (Uchwała Nr VIII/130/2019 Rady Gminy Tarnowo Podgórne z dnia 26 marca 2019 r.).

Rozporządzenie Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu z dnia 28 lutego 2017 r. w sprawie określenia w regionie wodnym Warty wód powierzchniowych i podziemnych wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz obszaru szczególnie narażonego, z którego odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć (Dz.U. Woj. Wielkopolskiego z 2017 r. poz. 1638).

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 grudnia 2016 r. w sprawie poziomów recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami niektórych frakcji odpadów komunalnych (Dz.U. 2016 poz. 2167).

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 15 grudnia 2017 r. w sprawie poziomów ograniczenia składowania masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji (Dz.U. 2017 poz. 2412).

Uchwała nr XIX/276/2015 Rady Gminy Tarnowo Podgórne z dnia 8 grudnia 2015 r. w sprawie przygotowania projektu uchwały określającej zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic reklamowych i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń, ich gabaryty, standardy jakościowe oraz rodzaje materiałów budowlanych, z jakich mogą być wykonane.

Uchwała Nr XXXIV/530/2016 Rady Gminy Tarnowo Podgórne z dnia 15 listopada 2016 roku w sprawie: przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2017 -2020

Uchwała Nr XXXIV/537/2016 Rady Gminy Tarnowo Podgórne z dnia 15 listopada 2016 roku, w sprawie: zwolnienia z podatku od nieruchomości budynków wpisanych do rejestru zabytków lub do gminnej ewidencji zabytków.

Uchwała nr XLII/662/2017 Rady Gminy Tarnowo Podgórne z dnia 4 kwietnia 2017 w sprawie przystąpienia do zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tarnowo Podgórne.

Uchwała nr XLVI/701/2017 Rady Gminy Tarnowo Podgórne z dnia 13 czerwca 2017 r. w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na terenie Gminy Tarnowo Podgórne.

Uchwała nr LVII/884/2018 Rady Gminy Tarnowo Podgórne z dnia 27 lutego 2018 r. w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na dofinansowanie prac konserwatorskich,

restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, położonych na terenie Gminy Tarnowo Podgórne.

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym.

Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji.

Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych.

Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne.

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3.

Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach.

Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe.

Zarządzenie nr 57/2013 Wójta Gminy Tarnowo Podgórne z dnia 3 kwietnia 2013 roku w sprawie założenia Gminnej ewidencji zabytków Gminy Tarnowo Podgórne.

Zarządzenie nr 180/2016 Wójta Gminy Tarnowo Podgórne z dnia 20 października 2016 roku w sprawie zmiany zarządzenia Wójta Gminy Tarnowo Podgórne nr 57/2013 z dnia 3 kwietnia 2013 roku w sprawie założenia Gminnej ewidencji zabytków Gminy Tarnowo Podgórne.

Wykaz skrótów

AG – aktywizacja gospodarcza

AZP - Archeologiczne Zdjęcie Polski

BAEL – Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności

BDL – Bank Danych Lokalnych GUS

BDOT - Baza Danych Obiektów Topograficznych

BIS – Budżet Inicjatyw Społecznych

CBM - Centrum Badań Metropolitalnych UAM

CIT – podatek dochodowy od osób prawnych

COVID-19 – choroba, którą wywołuje koronawirus SARS-CoV-2

DK – droga krajowa

FMCG – Fast-Moving Consumer Goods (dobra szybkozbywalne)

GDDKiA - Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad

GDOŚ – Główna Dyrekcja Ochrony Środowiska

GIOŚ – Główny Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu

GOK – Gminny Ośrodek Kultury

GOPS – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
GPR – Generalny Pomiar Ruchu
GUGIK - Główny Urząd Geodezji i Kartografii
GUS – Główny Urząd Statystyczny
GZWP - Główny zbiornik wód podziemnych.
IMGW - Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej
IOB – Instytucje Otoczenia Biznesu
JRG – Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza Straży Pożarnej
KKRPMP – Koncepcja Kierunków Rozwoju Przestrzennego Metropolii Poznań
KMP – Komenda Miejska Policji
KW – Komenda Wojewódzka
MP – Monitor Polski
MKiDN – Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
MOF – Miejski Obszar Funkcjonalny
MRPiPS – Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
MŚP – Sektor Mikro-, Małych i Średnich Przedsiębiorstw
NFZ – Narodowy Fundusz Zdrowia
NID – Narodowy Instytut Dziedzictwa
OKE - Okręgowa Komisja Egzaminacyjna
OSM – Open Street Map
OSP – Ochotnicza Straż Pożarna
PARP – Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości
PIG - Państwowy Instytut Geologiczny
PIOŚ - Powiatowy Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu
PIT – podatek dochodowy od osób fizycznych
PKD – Polska Klasyfikacja Działalności
PKM - Poznańska Kolej Metropolitalna.
PKP PLK – PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.
PLOT – Poznańska Lokalna Organizacja Turystyczna
POM – Poznański Obszar Metropolitalny
POZ – Podstawowa Opieka Zdrowotna
PSP – Państwowa Straż Pożarna
PSR – Powszechny Spis Rolny
PTZ – Publiczny transport zbiorowy
PUP – Powiatowy Urząd Pracy
REGON – Krajowy Rejestr Urzędowy Podmiotów Gospodarki Narodowej
ROD – Rodzinne Ogródki Działkowe
SUiKZP - Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego
TCS – Tarnowskie Centrum Senioralne
TCWP – Tarnowskie Centrum Wspierania Przedsiębiorczości
TPBUS – Spółka Tarnowo Podgórne BUS

UMWW- Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego

UTW – Uniwersytet Trzeciego Wieku

WFOŚiGW - Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

WIOŚ - Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu

WKZ - Wojewódzki Konserwator Zabytków

WRPO – Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny

WTZ – warsztaty terapii zajęciowej

ZDP - Zarząd Dróg Powiatowych

ZIT - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

ZTM – Zarząd Transportu Miejskiego w Poznaniu

Spis rycin

Ryc. 1. Gmina Tarnowo Podgórne na tle podziału administracyjnego aglomeracji poznańskiej (gmin powiatu poznańskiego i m. Poznań)	6
Ryc. 2. Rzeźba, geomorfologia i złoża kopalin w gminie Tarnowo Podgórne.	14
Ryc. 3. Pokrycie terenu, hydrografia i formy ochrony przyrody w gminie Tarnowo Podgórne.	18
Ryc. 4. Zmiany powierzchni terenów zabudowanych w gminach powiatu poznańskiego i w mieście Poznaniu w latach 1989-2018.	22
Ryc. 5. Średnioroczne stężenia pyłu PM10 na stacji pomiarowej GIOŚ w Tarnowie Podgórny w latach 2010-2018 wraz z linią trendu.	26
Ryc. 6. Liczba mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej i wodociągowej w latach 2010-2018 w gminie Tarnowo Podgórne.	33
Ryc. 7. Liczba ludności w gminie Tarnowo Podgórne wg sołectw w 2020 r.	45
Ryc. 8. Gęstość zaludnienia w gminie Tarnowo Podgórne wg sołectw w 2020 r.	45
Ryc. 9. Dynamika zmian zaludnienia (w %) w gminie Tarnowo Podgórne wg sołectw w latach 2010-2020	46
Ryc. 10. Przyrost naturalny w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2020	47
Ryc. 11. Struktura meldujących się w gminie Tarnowo Podgórne wg rocznych grup wieku i płci w latach 2017-2019 (n=3776 osób).	49
Ryc. 12. Typologia przyrostu rzeczywistego wg J.W. Webba gminy Tarnowo Podgórne w latach 2010-2020	50
Ryc. 13. Struktura ludności według płci i wieku w gminie Tarnowo Podgórne w latach: 2010 i 2020	52
Ryc. 14. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym (w %) w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2020	53

Ryc. 15. Prognozowana struktura ludności według płci i wieku w gminie Tarnowo Podgórne w 2030 r.....	56
Ryc. 16. Profil wieku populacji gminy Tarnowo Podgórne w latach: 2020 i 2030	57
Ryc. 17. Ekonomiczne grupy wieku do 2030 r. wg prognozy demograficznej GUS i CBM.....	59
Ryc. 18. Zmiany zaludnienia (2010=100%) w gminach aglomeracji poznańskiej w latach 2010-2019.....	60
Ryc. 19. Liczba uczniów dowożonych do szkół podstawowych (i gimnazjalnych przed reformą oświaty) na koszt gminy w latach 2011-2018	72
Ryc. 20. Kierunki i wielkość dojazdów uczniów do szkół ponadpodstawowych (ogółem) w gminie Tarnowo Podgórne (ogółem) w roku szkolnym 2020/2021 (powyżej 10 uczniów). 77	
Ryc. 21. Liczba odpowiedzi na pytanie: Co planujesz po ukończeniu szkoły ponadpodstawowej? – ogółem uczniowie klas VIII szkół podstawowych i klas III gimnazjów z gminy Tarnowo Podgórne.....	80
Ryc. 22. Dostępność usług zdrowotnych w gminie Tarnowo Podgórne na tle kraju, Wielkopolski i powiatu poznańskiego w 2018 r.	84
Ryc. 23. Poziom pomocy społecznej w Tarnowie Podgórny na tle gmin powiatu poznańskiego i kraju w 2018 r.....	90
Ryc. 24. Liczba zabytków nieruchomych wg gminnej ewidencji zabytków w miejscowościach gminy Tarnowo Podgórne	97
Ryc. 25. Lokalizacja zabytków nieruchomych na terenie gminy Tarnowo Podgórne	99
Ryc. 26. Liczba zabytków nieruchomych wg rejestru zabytków w gminach powiatu poznańskiego w 2019 r.....	99
Ryc. 27. Wydatki w rozdziale 92120 – Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami (w zł) w Tarnowie Podgórny i dla gmin powiatu poznańskiego w latach 2010-2018	107
Ryc. 28. Suma wydatków (w zł) w rozdziale 92120 – Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami w gminach powiatu poznańskiego i wybranych gminach referencyjnych w latach 2010-2018	107
Ryc. 29. Obiekty sportowe i drogi rowerowe na terenie gminy Tarnowo Podgórne	119
Ryc. 30. Atrakcje turystyczne gminy Tarnowo Podgórne.....	125
Ryc. 31. Poziom przestępczości w gminach powiatu poznańskiego w 2018 r.	128
Ryc. 32. Organizacje pozarządowe w gminach aglomeracji poznańskiej w 2016 r.	136
Ryc. 33. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON na 1000 mieszkańców w gminie Tarnowo Podgórne na tle różnych jednostek terytorialnych w latach 2010-2019	141
Ryc. 34. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców w gminach powiatu poznańskiego i m. Poznań w 2019 r.....	141

Ryc. 35. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019	142
Ryc. 36. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON według formy organizacyjno-prawnej w gminie Tarnowo Podgórne w 2010 i 2019 r.	143
Ryc. 37. Spółki handlowe wpisane do rejestru REGON w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019	145
Ryc. 38. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2012-2019*	146
Ryc. 39. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą według sekcji PKD2007 w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2012-2019	147
Ryc. 40. Instytucje otoczenia biznesu wpisane do rejestru REGON w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019	148
Ryc. 41. Instytucje otoczenia biznesu wpisane do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. podmiotów gospodarki narodowej w gminie Tarnowo Podgórne na tle różnych jednostek terytorialnych w latach 2010-2019	149
Ryc. 42. Wpływy z wybranych podatków* w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019 (w mln zł)	156
Ryc. 43. Wpływy z udziału w podatkach dochodowych stanowiących dochód budżetu państwa, podatku od nieruchomości i podatku od środków transportowych w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019 (w mln zł)	157
Ryc. 44. Udział w podatku dochodowym od osób fizycznych stanowiącym dochód budżetu państwa w przeliczeniu na pracujących w gminie Tarnowo Podgórne na tle różnych jednostek terytorialnych w latach 2010-2019 (w zł)	158
Ryc. 45. Udział w podatku dochodowym od osób prawnych stanowiącym dochód budżetu państwa w przeliczeniu na osoby prawne i jednostki organizacyjne nie mające osobowości prawnej w gminie Tarnowo Podgórne na tle różnych jednostek terytorialnych w latach 2012-2019 (w zł)	159
Ryc. 46. Wpływy z podatku od nieruchomości w przeliczeniu na powierzchnię w hektarach w gminie Tarnowo Podgórne na tle różnych jednostek terytorialnych w latach 2010-2019 (w zł)	160
Ryc. 47. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON według sekcji PKD2007 w gminie Tarnowo Podgórne w 2010 i 2019 r.	166
Ryc. 48. Struktura podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON według sekcji PKD2007 w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019	168
Ryc. 49. Struktura pracujących według grup sekcji PKD2007* w gminie Tarnowo Podgórne w 2018 (stan na 31 XII)	168

Ryc. 50. Struktura pracujących według grup sekcji PKD2007 w gminie Tarnowo Podgórne w 2010 i 2018 r.	169
Ryc. 51. Podmioty gospodarki narodowej prowadzące działalność przemysłową w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019	171
Ryc. 52. Struktura przemysłu według liczby podmiotów gospodarki przemysłowej w gminie Tarnowo Podgórne w 2010 i 2019 r.	172
Ryc. 53. Podmioty gospodarki narodowej działające w przemyśle elektromaszynowym w gminie Tarnowo Podgórne w 2010 i 2019 r.	173
Ryc. 54. Podmioty gospodarki narodowej działające w przemyśle drzewno-papierniczym w gminie Tarnowo Podgórne w 2010 i 2019 r.	174
Ryc. 55. Podmioty gospodarki narodowej działające w przemyśle poligraficznym, filmowym, fonograficznym i wydawniczym w gminie Tarnowo Podgórne w 2010 i 2019 r.	174
Ryc. 56. Podmioty gospodarki narodowej działające w przemyśle chemicznym w gminie Tarnowo Podgórne w 2010 i 2019 r.	175
Ryc. 57. Podmioty gospodarki narodowej działające w przemyśle lekkim w gminie Tarnowo Podgórne w 2010 i 2019 r.	175
Ryc. 58. Podmioty gospodarki narodowej działające w przemyśle spożywczym w gminie Tarnowo Podgórne w 2010 i 2019 r.	176
Ryc. 59. Podmioty gospodarki narodowej działające w przemyśle paliwowo-energetycznym w gminie Tarnowo Podgórne w 2010 i 2019 r.	176
Ryc. 60. Zmiany liczby placówek handlowych wpisanych o rejestru REGON (sekcja G, dział 47) w aglomeracji poznańskiej (2010=100%)	178
Ryc. 61. Rozmieszczenie sklepów sieciowych na terenie gminy Tarnowo Podgórne	179
Ryc. 62. Struktura liczby podmiotów prowadzącą działalność usługową w gminie Tarnowo Podgórne w 2010 i 2019 r.	182
Ryc. 63. Podmioty gospodarki narodowej zajmujące się doradztwem, projektowaniem, usługami biurowymi, utrzymaniem porządku i usługami w zakresie zatrudnienia w gminie Tarnowo Podgórne w 2010 i 2019 r.	183
Ryc. 64. Podmioty gospodarki narodowej wykonujące roboty budowlane i naprawy w gminie Tarnowo Podgórne w 2010 i 2019 r.	184
Ryc. 65. Podmioty gospodarki narodowej świadczące usługi w zakresie transportu, logistyki i łączności w gminie Tarnowo Podgórne w 2010 i 2019 r.	184
Ryc. 66. Podmioty gospodarki narodowej świadczące usługi finansowe, ubezpieczeniowe, ochroniarskie oraz związane z obsługą rynku nieruchomości, wynajmem i dzierżawą w gminie Tarnowo Podgórne w 2010 i 2019 r.	185

Ryc. 67. Podmioty gospodarki narodowej świadczące usługi edukacyjne i prowadzące działalność badawczą w gminie Tarnowo Podgórne w 2010 i 2019 r.....	185
Ryc. 68. Podmioty gospodarki narodowej świadczące usługi gastronomiczne i hotelarskie, działalność związaną z kulturą, rozrywką, sportem, rekreacją, turystyką w gminie Tarnowo Podgórne w 2010 i 2019 r.	186
Ryc. 69. Podmioty gospodarki narodowej zajmujące się dostarczaniem mediów i gospodarką odpadami w gminie Tarnowo Podgórne w 2010 i 2019 r.	187
Ryc. 70. Pracujący, ludność i ludność w wieku produkcyjnym w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019	194
Ryc. 71. Pracujący na 1000 ludności w gminie Tarnowo Podgórne na tle różnych jednostek terytorialnych w latach 2010-2019	194
Ryc. 72. Pracujący na 1000 mieszkańców w gminach powiatu poznańskiego i m. Poznań w 2019 r.....	195
Ryc. 73. Pracujący wg płci na 1000 mieszkańców w gm. Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019.....	195
Ryc. 74. Pracujący, ludność i ludność w wieku produkcyjnym według płci w gminie Tarnowo Podgórne wg płci w latach 2010-2019	196
Ryc. 75. Pracujący mężczyźni na 100 pracujących kobiet w gminie Tarnowo Podgórne na tle różnych jednostek terytorialnych w latach 2010-2019.....	197
Ryc. 76. Pracujący i samozatrudnieni w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019	197
Ryc. 77. Pracujący według sekcji PKD2007 w gminie Tarnowo Podgórne w 2018 r.....	198
Ryc. 78. Bezrobotni zarejestrowani w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019	200
Ryc. 79. Bezrobotni zarejestrowani na 1000 ludności w wieku produkcyjnym w gminie Tarnowo Podgórne na tle różnych jednostek terytorialnych w latach 2010-2019.....	201
Ryc. 80. Bezrobotni zarejestrowani w gminie Tarnowo Podgórne – dane miesięczne w latach 2015-2020	202
Ryc. 81. Bezrobotni zarejestrowani i ludność w wieku produkcyjnym według płci w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019	202
Ryc. 82. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym według płci w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019.....	203
Ryc. 83. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych kobiet w gminie Tarnowo Podgórne – dane miesięczne w latach 2015-2020	203
Ryc. 84. Bezrobotni zarejestrowani do 30 roku życia w gminie Tarnowo Podgórne – dane miesięczne w latach 2014-2020	204

Ryc. 85. Bezrobotni zarejestrowani powyżej 50 roku życia w gminie Tarnowo Podgórne – dane miesięczne w latach 2015-2020	205
Ryc. 86. Długotrwale bezrobotni zarejestrowani w gminie Tarnowo Podgórne – dane miesięczne w latach 2015-2020	205
Ryc. 87. Ludność w wieku produkcyjnym, pracujący i dojazdy do pracy w gminie Tarnowo Podgórne w 2016 r.	207
Ryc. 88. Przyjeżdżający do pracy najemnej do gminy Tarnowo Podgórne z powiatów województwa wielkopolskiego w 2016 r.	210
Ryc. 89. Przyjeżdżający do pracy najemnej do gminy Tarnowo Podgórne z terenu powiatu poznańskiego w 2016 r.	211
Ryc. 90. Przyjeżdżający do pracy najemnej do gminy Tarnowo Podgórne z terenu powiatu szamotulskiego w 2016 r.	211
Ryc. 91. Dojeżdżający do pracy najemnej do gminy Tarnowo Podgórne w 2016 r. (bez m. Poznań – 1682 dojeżdżających)	213
Ryc. 92. Położenie gminy Tarnowo Podgórne w układzie transportowym województwa wielkopolskiego	220
Ryc. 93. Gmina Tarnowo Podgórne w układzie transportowym aglomeracji poznańskiej....	221
Ryc. 94. Sieć drogowa gminy Tarnowo Podgórne	225
Ryc. 95. Natężenie ruchu na drogach powiatu poznańskiego w 2015 r.	226
Ryc. 96. Sieć transportu publicznego na obszarze gminy Tarnowo Podgórne	228
Ryc. 97. Położenie gminy Tarnowo Podgórne na tle sieci połączeń Poznańskiej Kolei Metropolitalnej	231
Ryc. 98. Aktualne zagospodarowanie przestrzenne gminy Tarnowo Podgórne wg inwentaryzacji urbanistycznej	238
Ryc. 99. Struktura użytkowania gruntów na terenie gminy Tarnowo Podgórne wg danych ewidencyjnych	239
Ryc. 100. Obowiązujące studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tarnowo Podgórne z 2011 r.	240
Ryc. 101. Tereny inwestycyjne w gminie Tarnowo Podgórne wg statusu planistycznego	242
Ryc. 102. Projekt nowego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tarnowo Podgórne z 2019 r.	243
Ryc. 103. Liczba miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obowiązujących w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019	244
Ryc. 104. Powierzchnia pokryta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019 w ha.....	245

Ryc. 105. Udział powierzchni pokrytej planami miejscowymi (w %) w powierzchni ogółem w latach 2010-2019	245
Ryc. 106. Liczba wydanych decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019	247
Ryc. 107. Liczba wydanych decyzji o warunkach zabudowy w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019 wg funkcji zagospodarowania	247
Ryc. 108. Struktura decyzji o warunkach zabudowy w gminie Tarnowo Podgórne wydanych łącznie w latach 2010-2019 wg funkcji zagospodarowania	247
Ryc. 109. Liczba nowo oddanych do użytku budynków mieszkalnych i mieszkań w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019	250
Ryc. 110. Struktura nowo oddanych do użytku mieszkań w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2013-2019 wg formy organizacyjnej budownictwa	251
Ryc. 111. Średnia powierzchnia nowo oddanych do użytku mieszkań w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019 w m ²	251
Ryc. 112. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę w m ² w latach 2010-2019	254
Ryc. 113. Schemat organizacyjny urzędu gminy Tarnowo Podgórne	260
Ryc. 114. Struktura radnych gminnych wg wykształcenia na początku kolejnych kadencji organów samorządowych	261
Ryc. 115. Wydatki na administrację publiczną (w mln zł) w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019	263
Ryc. 116. Wydatki na administrację publiczną w zł na 1 mieszkańca w gminach w latach 2010-2019	264
Ryc. 117. Wydatki bieżące na administrację publiczną w zł na 1 mieszkańca w gminach w latach 2010-2019	264
Ryc. 118. Dochody budżetu gminy Tarnowo Podgórne w mln zł w latach 2010-2019	267
Ryc. 119. Dochody budżetów gmin w zł na 1 mieszkańca w latach 2010-2019	268
Ryc. 120. Dochody własne budżetów gmin na 1 mieszkańca w latach 2010-2019 w zł	268
Ryc. 121. Dochody budżetów gmin z udziału w podatku PIT (w zł na 1 mieszkańca) w latach 2010-2019	268
Ryc. 122. Wydatki budżetu gminy Tarnowo Podgórne w mln zł w latach 2010-2019	272
Ryc. 123. Udział wydatków majątkowych w wydatkach budżetu gminy ogółem (w %) w latach 2010-2019	273
Ryc. 124. Struktura wydatków budżetowych gminy Tarnowo Podgórne (w %) wg działów (plan na 2020 r.)	273

Ryc. 125. Wynik budżetu gminy Tarnowo Podgórne i nadwyżka operacyjna (dochody bieżące – wydatki bieżące) w latach 2010-2019	274
Ryc. 126. Zasięg Stowarzyszenia Metropolia Poznań na tle województwa wielkopolskiego	276
Ryc. 127. Środki finansowe (w zł) przeznaczane corocznie w gminie Tarnowo Podgórne na program współpracy z organizacjami pozarządowymi	279
Ryc. 128. Loga identyfikacji wizualnej gminy Tarnowo Podgórne	282
Ryc. 129. Portale internetowe gminy Tarnowo Podgórne	283
Ryc. 130. Prasa lokalna w gminie Tarnowo Podgórne	284
Ryc. 131. Gmina Tarnowo Podgórne na portalu facebook	284
Ryc. 132. Zainteresowanie hasłem Tarnowo Podgórne w przeglądarce Google w latach 2004-2020 (do 1 czerwca)	285
Ryc. 133. Zainteresowanie hasłem Tarnowo Podgórne w przeglądarce Google na tle gmin referencyjnych (okres od czerwca 2019 r. do czerwca 2020 r.).....	286

Spis tabel

Tab. 1. Powierzchnia i ludność gminy Tarnowo Podgórne na tle jednostek samorządu terytorialnego aglomeracji poznańskiej (gmin powiatu poznańskiego i Poznania) w 2018 r....	7
Tab. 2. Poziom rozwoju gospodarczego gminy Tarnowo Podgórne na tle powiatu poznańskiego, województwa wielkopolskiego i Polski (2018 r.)	9
Tab. 3. Sytuacja demograficzna gminy Tarnowo Podgórne na tle powiatu poznańskiego, województwa wielkopolskiego i Polski (2018 r.)	10
Tab. 4. Wybrane wskaźniki warunków i poziomu życia w gminie Tarnowo Podgórne na tle ich średnich wartości dla powiatu poznańskiego, województwa wielkopolskiego i Polski (2018 r.)	11
Tab. 5. Złoża kopalin występujące na terenie gminy Tarnowo Podgórne.	13
Tab. 6. Tereny górnicze występujące na terenie gminy Tarnowo Podgórne.....	15
Tab. 7. Struktura użytków rolnych w gminie Tarnowo Podgórne w 2010r.	15
Tab. 8. Bonitacja jakości gleb gminy Tarnowo Podgórne na tle powiatu, województwa i kraju (udział w %)	16
Tab. 9. Jakość wód w jednolitych częściach wód powierzchniowych na terenie gminy Tarnowo Podgórne w latach 2014-2018.....	19
Tab. 10. Udział terenów zainwestowanych (użytki kopalne, tereny komunikacyjne i osiedlowe) w dziesięciu gminach woj. wielkopolskiego o najszybszym przyroście tych terenów w latach 1989-2018	21

Tab. 11. Pomniki przyrody na terenie gminy Tarnowo Podgórne	23
Tab. 12. Typy siedlisk leśnych w Lasach Państwowych na terenie gminy Tarnowo Podgórne.	24
Tab. 13. Średniomiesięczne wartości temperatury i prędkości wiatru z lat 1982-2019 oraz 2009-2019 na stacji Poznań-Ławica	25
Tab. 14. Średniomiesięczne wartości opadów atmosferycznych w latach 2013-2017 na stacji Poznań-Ławica	25
Tab. 15. Stężenia pyłu zawieszonego PM ₁₀ [µg/m ³] na stacji pomiarowej GIOŚ w Tarnowie Podgórnym w latach 2010-2018. Na czerwono oznaczono przekroczenia dopuszczalnej częstotliwości normy (35 dni > 50 µg/m ³)	26
Tab. 16. Średnioroczne stężenia PM ₁₀ na stacjach w Tarnowie Podgórnym oraz w Poznaniu w latach 2010-2018	27
Tab. 17. Długości sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w latach 2010-2018 w gminie Tarnowo Podgórne	33
Tab. 18. Zużycie oraz liczba odbiorców gazu na terenie gminy Tarnowo Podgórne w poszczególnych grupach odbiorców	34
Tab. 19. Długość sieci elektroenergetycznej w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2016-2019	35
Tab. 20. Liczba odbiorców energii elektrycznej oraz ilość energii elektrycznej dostarczonej odbiorcom końcowym zlokalizowanym na terenie gminy Tarnowo Podgórne w poszczególnych grupach taryfowych w latach 2017-2019	35
Tab. 21. Ilość odpadów komunalnych zebranych na terenie powiatu poznańskiego, gminy Tarnowo Podgórne oraz gmin Dopiewo i Rokietnica w latach 2017-2018	36
Tab. 22. Ilość zmieszanych odpadów komunalnych w przeliczeniu na mieszkańca zebranych na terenie powiatu poznańskiego, gminy Tarnowo Podgórne oraz gmin Dopiewo i Rokietnica w latach 2017-2018	36
Tab. 23. Stan i struktura ludności w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2020	44
Tab. 24. Zmiany liczby ludności w gminie Tarnowo Podgórne w podziale na sołectwa w latach 2010-2019	44
Tab. 25. Urodzenia, zgony, przyrost naturalny na 1000 mieszkańców w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2020	47
Tab. 26. Migracje na pobyt stały w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2020	48
Tab. 27. Migranci krajowi według poprzedniego miejsca zamieszkania w gminie Tarnowo Podgórne w 2020 r. (liczba imigrantów ≥ 5 osób)	48
Tab. 28. Emigranci z gminy Tarnowo Podgórne w 2020 r. według gmin obecnego miejsca zamieszkania (zestawienie obejmuje tylko liczby emigrantów ≥ 5 osób)	49

Tab. 29. Migracje zagraniczne na pobyt stały w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019	50
Tab. 30. Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat), produkcyjnym (18-59 K/64 M lat) i poprodukcyjnym (60K/65 M i więcej lat) w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019	53
Tab. 31. Prognozowana liczba ludności gminy Tarnowo Podgórne w latach 2020-2030	55
Tab. 32. Prognozowana liczba urodzeń w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2020-2030 ...	55
Tab. 33. Porównanie wyników prognozy demograficznej CBM UAM z wynikami prognozy demograficznej GUS	58
Tab. 34. Sytuacja demograficzna gminy Tarnowo Podgórne na tle powiatu poznańskiego (17 gmin) i miasta Poznania (dane za 2019 r.)	61
Tab. 35. Liczba i struktura ludności oraz ruch naturalny i wędrowniczy na tle wybranych gmin podmiejskich w 2018 r.	62
Tab. 36. Liczba żłobków w gminie Tarnowo Podgórne wg miejscowości w 2018 r.	66
Tab. 37. Opieka żłobkowa w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2013-2018	67
Tab. 38. Wychowanie przedszkolne w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2018	68
Tab. 39. Wydatki gminy na wychowanie przedszkolne (w mln zł) w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2020	69
Tab. 40. Szkolnictwo podstawowe ogółem w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2020	71
Tab. 41. Wydatki na szkolnictwo podstawowe (w mln zł) w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2020	72
Tab. 42. Szkolnictwo ponadpodstawowe w Tarnowie Podgórny w latach 2000-2020	74
Tab. 43. Wydatki na szkolnictwo ponadpodstawowe (w zł) w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2018	75
Tab. 44. Uczniowie kształcący się w Liceum Ogólnokształcące im. Powstańców Wielkopolskich, Technikum, Branżowej Szkole I stopnia w Tarnowie Podgórny w miejscu zamieszkania w roku szkolnym 2020/2021	76
Tab. 45. Skala i kierunki dojazdów uczniów z gminy Tarnowo Podgórne do szkół ponadpodstawowych na obszarze Metropolii Poznań w 2018 r.	78
Tab. 46. Liczba uczniów dojeżdżających do Poznania z gminy Tarnowo Podgórne według typów szkół w 2018 r.	78
Tab. 47. Struktura odpowiedzi (w %) na pytanie: Wskaż, które okoliczności związane z wyborem szkoły ponadpodstawowej są dla Ciebie ważne, a które nie?	79
Tab. 48. Usługi zdrowotne w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2018	84

Tab. 49. Wydatki gminne [w zł] na ochronę zdrowia w gminie Tarnowo Podgórne na tle gmin powiatu poznańskiego i referencyjnych gmin podmiejskich	85
Tab. 50. Powody korzystania z pomocy społecznej w gminie Tarnowo Podgórne na tle kraju w 2018 r.....	90
Tab. 51. Podstawowa charakterystyka zabytków nieruchomych w gminie Tarnowo Podgórne	98
Tab. 52 Wydatki w dziale 92120 – Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami (w zł) w Tarnowie Podgórny i gminach powiatu poznańskiego w latach 2010-2018	106
Tab. 53. Udział wydatków w rozdziale 92120 – Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami w wydatkach ogółem (w %) w wybranych jednostkach terytorialnych w latach 2010-2018	108
Tab. 54. Baza noclegowa w gminie Tarnowo Podgórne	123
Tab. 55. Opinie mieszkańców na temat bezpieczeństwa w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2014-2019 (w %).	127
Tab. 56. Dynamika i struktura przestępczości (przestępstwa stwierdzone przez Policję) w powiecie poznańskim na tle Poznania i Polski w latach 2014-2018.....	127
Tab. 57. Struktura przestępstw w gminach powiatu poznańskiego w latach: 2014 i 2018...	130
Tab. 58. Struktura interwencji straży pożarnej w latach: 2018 i 2019.....	131
Tab. 59. Zdarzenia drogowe w powiecie poznańskim w 2014 i 2018 r.	132
Tab. 60. Finansowanie zadań zleconych organizacjom pozarządowym w gminie Tarnowo Podgórne w 2018 r.	136
Tab. 61. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON według klas wielkości w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019	143
Tab. 62. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON według formy organizacyjno-prawnej w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019	144
Tab. 63. Spółki handlowe wpisane do rejestru REGON według źródła finansowania, formy organizacyjno-prawnej, sektora i sekcji PKD2007 w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019.....	146
Tab. 64. Liczba placówek handlowych wpisanych do rejestru REGON (sekcja G, dział 47) w aglomeracji poznańskiej	178
Tab. 65. Liczba placówek handlowych wpisanych do rejestru REGON (sekcja G, dział 47) w gminie Tarnowo Podgórne oraz wybranych gminach podmiejskich.	179
Tab. 66. Powierzchnia handlowo-usługowa w centrach handlowych w gminie Tarnowo Podgórne oraz wybranych gminach.....	180
Tab. 67. Bezrobotni, podjęcia pracy, szkoleń i stażów w gminie Tarnowo Podgórne w latach 2010-2019	206

Tab. 68. Dojazdy do pracy najemnej* w gminie Tarnowo Podgórne w 2011 r. i 2016 r.	207
Tab. 69. Przyjeżdżający do pracy najemnej w gminie Tarnowo Podgórne z powiatów województwa wielkopolskiego w 2011 r. i 2016 r. (uwzględniono powiaty, z których przyjeżdżało co najmniej 200 osób)	208
Tab. 70. Wyjeżdżający do pracy najemnej z gminy Tarnowo Podgórne w 2011 r. i 2016 r.	212
Tab. 71. Drogi powiatowe na obszarze gminy Tarnowo Podgórne	224
Tab. 72. Liczba połączeń autobusowych wybranych miejscowości w gminie Tarnowo Podgórne z Poznaniem (stan na 5.05.2020).....	230
Tab. 73. Struktura użytkowania terenów w gminie Tarnowo Podgórne w 2018 r.	239
Tab. 74. Zapotrzebowanie na nową zabudowę w gminie Tarnowo Podgórne – stan na bazie wskaźników z 2017 r.	242
Tab. 75. Zapotrzebowanie na funkcje inwestycyjne i chłonność poszczególnych kategorii terenów w powierzchni użytkowej w m ²	243
Tab. 76. Udział powierzchni pokrytej planami miejscowymi (w %) w powierzchni ogółem w grupie jednostek referencyjnych w 2019 r.	246
Tab. 77. Liczba i struktura wydawanych decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu w jednostkach referencyjnych w 2019 r.	248
Tab. 78. Wskaźniki ruchu budowlanego w zakresie mieszkalnictwa w Tarnowie Podgórny i jednostkach referencyjnych w 2019 r.	252
Tab. 79. Wskaźniki warunków mieszkaniowych w Tarnowie Podgórny i jednostkach referencyjnych w 2019 r.	254
Tab. 80. Struktura radnych gminnych wg wykształcenia w grupie jednostek referencyjnych na początku kadencji 2018 – 2023	262
Tab. 81. Wydatki na gminną administrację publiczną w grupie jednostek referencyjnych w 2019 r.	265
Tab. 82. Dochody budżetów gmin (w zł na 1 mieszkańca) w grupie jednostek referencyjnych w 2019 r.	269
Tab. 83. Struktura dochodów budżetów gmin (w %) w grupie jednostek referencyjnych (2019)	270
Tab. 84. Ranking najzamożniejszych gmin w Polsce pod względem dochodów z udziałów w podatkach PIT i CIT oraz podatku od nieruchomości (w zł na 1 mieszkańca) w 2019 r.	271
Tab. 85. Formy współpracy samorządowej w obszarze metropolitalnym Poznania z uwzględnieniem statusu gminy Tarnowo Podgórne.....	278
Tab. 86. Odsyłacze (liczba wyników) do nazw gmin w przeglądarce Google (stan na 15.06.2020 r.)	285

**Załącznik nr 2 do
Zarządzenia Nr 57/2021
Wójta Gminy
Tarnowo Podgórne
z dnia 29 marca 2021r.**

REGULAMIN KONSULTACJI

§ 1. Konsultacje społeczne zostaną przeprowadzone w terminie od 1 do 30 kwietnia 2021 r.

§ 2. Przedmiotem konsultacji jest Strategia Rozwoju Gminy Tarnowo Podgórne.

§ 3. Konsultacje przeprowadzone będą w formie przyjmowania pisemnych uwag, opinii i wniosków na formularzu konsultacyjnym stanowiącym Załącznik Nr 1 do Regulaminu.

§ 4. Wypełniony formularz konsultacyjny należy złożyć:

- 1) w Wydziale Obsługi Klienta i Informacji Publicznej Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne, ul. Poznańska 115, 62-080 Tarnowo Podgórne;
- 2) w Filii Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne w Przeźmierowie, ul. Rynkowa 75 c, 62-081 Przeźmierowo;
- 3) listownie na adres Urzędu Gminy Tarnowo Podgórne, ul. Poznańska 115, 62-080 Tarnowo Podgórne;
- 4) przesłać skan wypełnionego formularza pocztą elektroniczną na adres: ug@tarnowo-podgorne.pl;
- 5) poprzez wypełnienie formularza elektronicznego dostępnego na stronie internetowej Gminy www.tarnowo-podgorne.pl.

§ 5. 1. Do udziału w konsultacjach uprawnieni są:

- mieszkańcy Gminy Tarnowo Podgórne,
- lokalni partnerzy społeczni i gospodarczy.

2. Weryfikacja tożsamości odbywa się na podstawie oświadczenia zawartego w formularzu konsultacyjnym.

§ 6. Sprawozdanie z przebiegu konsultacji zostanie podane do publicznej wiadomości poprzez publikację w Biuletynie Informacji Publicznej, na stronie internetowej Gminy oraz wywieszone na tablicy ogłoszeń w Urzędzie Gminy Tarnowo Podgórne.

**Załącznik nr 1 do
Regulaminu konsultacji**

**FORMULARZ KONSULTACJI SPOŁECZNYCH
PROJEKTU STRATEGII ROZWOJU GMINY TARNOWO PODGÓRNE**

Na podstawie art. 13 ust. 1 i 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (Dz.U.UE.L.2016.119.1, dalej jako RODO), informuję, że:

- Administratorem danych jest Gmina Tarnowo Podgórne, reprezentowana przez Wójta.
- Z administratorem można kontaktować się listownie: Urząd Gminy Tarnowo Podgórne, ul. Poznańska 115 62-080 Tarnowo Podgórne; e-mailem: ug@tarnowo-podgorne.pl, telefonicznie pod nr tel.: 61 8146 221.
- Administrator wyznaczył Inspektora Ochrony Danych Osobowych, można się z nim kontaktować we wszystkich sprawach dotyczących danych osobowych e-mailem: iod@tarnowo-podgorne.pl lub telefonicznie pod nr tel.: 61 8959 291.
- Pani/Pana dane osobowe przetwarzane będą w celu realizacji obowiązku prawnego ciążącego na administratorze (art. 6 ust. 1 lit. c RODO) oraz w związku z wykonywaniem przez administratora zadań realizowanych w interesie publicznym lub sprawowania władzy publicznej powierzonej administratorowi (art. 6 ust. 1 lit. e RODO) – przeprowadzenie konsultacji społecznych.
- odbiorcą Pani/Pana danych osobowych będą podmioty uprawnione do uzyskania danych osobowych na podstawie przepisów prawa oraz podmioty, z którymi zawarto umowę o świadczenie usługi pomocy prawnej; Odrębną kategorię odbiorców, którym mogą być ujawnione Państwa dane są podmioty uprawnione do obsługi doręczeń oraz podmioty, z którymi Administrator Danych Osobowych zawarł umowę na świadczenie usług serwisowych dla użytkowanych w Urzędzie systemów informatycznych.
- Zgodnie z RODO przysługuje Pani/Panu prawo do dostępu do swoich danych osobowych; sprostowania swoich danych osobowych; żądania usunięcia swoich danych osobowych; żądania ograniczenia przetwarzania swoich danych osobowych; wniesienia sprzeciwu wobec przetwarzania swoich danych osobowych; żądania przeniesienia swoich danych osobowych; wniesienia skargi do organu nadzorczego, tj. Prezes UODO (na adres Urzędu Ochrony Danych Osobowych, ul. Stawki 2, 00-193 Warszawa).
- Pani/Pana dane nie będą przekazywane do państwa trzeciego. Dane te nie będą przetwarzane w sposób zautomatyzowany w tym również w formie profilowania.
- Pani/Pana dane osobowe będą przechowywane do chwili realizacji zadania, do którego dane osobowe zostały zebrane a następnie, jeśli chodzi o materiały archiwalne, przez czas wynikający z przepisów ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach.
- Podanie danych osobowych jest dobrowolne ale jednocześnie niezbędne do udziału w konsultacjach społecznych..

Imię i nazwisko:		
Lp. uwagi:	Oznaczenie jednostki redakcyjnej projektu strategii	Treść uwagi lub proponowanego brzmienia jednostki redakcyjnej projektu strategii

--	--	--

Oświadczam, że jestem mieszkańcem Gminy Tarnowo Podgórne.

.....
data i czytelny podpis